This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

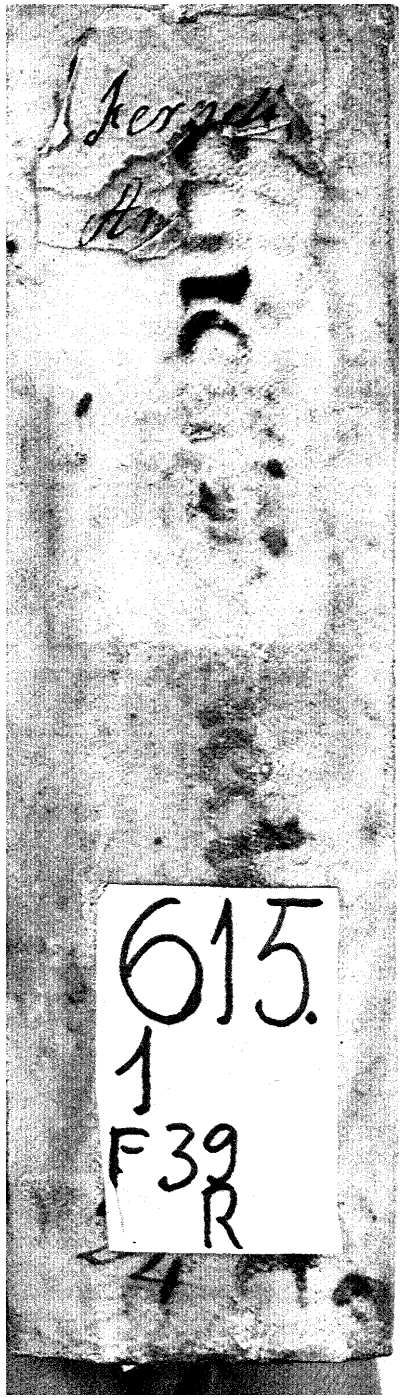
615.
1
F39
R

De la Librería del Sor. Duque de Osuna Madrid.

IOANNIS

FERNELII

AMBIANI, ARCHIATRI, DOCTORIS PARISIENSIS

THERAPEVTICES VNIVERSALIS, SEV MEDENDI RATIONIS, libri septem.

BIBLIOTECA DEL COLEGIO DE S. CARLOS

Quam totius Medicinæ tertiam fecit partem, ad Praxim perutilem & necessariam.

F 39 d R

LVGDVNI,

Apud Thomam Soubron, & Moysen des Prez.

M. D. XCVII.

IO. FERNELII AMBIANI, THERAPEVTICES VNIVERSALIS, SEV MEDENDI RATIONIS, libri septem.

PRÆFATIO IN LIERVM PRIMVM.

Naturæ legibus esse medicinæ leges consentaneas.

Vniuersique atque microcosmi eadē esse leges.

VNIVERSA illa mundi natura, omnia cōtinens atque per singula meabilis, vt Solis & Lunæ reliquorūmque syderum cursus & conuersiones, temporūmque vices & tempestatum commutationes atque Oceani æstus reciprocationésque moderatur: ita & hanc rerum immensitatem ordine certo & constantia regit immutabili. Nec verò tam sapienter & vniuersa gubernare & singula fouere posset, nisi diuina quadam mente architectatrice & conseruatrice vteretur: quæ consilio & recta ratione omnia prudenter administret & prouidenter tutetur. Hæc autem ipsius ratio, lex est naturæ, summa quippe vis insita in natura, qua administrantur omnia atque existunt & conseruantur singula: ceu imperium quoddam cui cuncta pareant & sine quo nec rerum natura nec mundus ipse cōsistat. At-

que hæc quidem lex vnà cum mũdo nata, è ſumma eſt mẽte Deiq. numine profecta. Nam, vt inquit Plato quũ Deorum ſator mundum naturámq; conderet, huic ſimul leges fatales indixit. Iam verò quicquid aut animantium aut ſtirpium aut metallorũ genere continetur, inferiore hac mũdi regione comprehenſum, id peculiari quoq. quadam natura (quæ ſua eſt rei cuiúsq.) conſtat, quæ quod genuit, tuetur & regit. Hæc rurſum peculiaris cuiúſq. natura, propria lege eáque ſtabili & rata ducitur, qua actiones omnes perficit, illáque tota eſt obediens & ſubiecta vniuerſę naturæ, eiúſque propria lex ſummę legi, vt omnia vna quaſi cõſenſione & ſympathia iuſſis ſupremæ legis obtemperent. Itaq. quicquid habet naturæ imperium, id perpetua cõſtantia rectáque ratione & cõuenienti lege ſuſtinetur. Hæc ſi ad noſtram medicámque contemplationem referemus, quicquid in homine præter cognitionẽ & voluntatis arbitrium ineſt, id omne adminiſtratur naturæ legibus. Ad huius autẽ ſimilitudinem effictum ſimulachrum quoddam eſt medicina, quæ naturæ legẽ ſemper intuens in eámq; defixa ad ipſius imitationẽ, ſtudiũ & opus omne dirigit, vt homini firmam miniméque morbis obnoxiam valetudinem conſeruet & tueatur, lapſam verò & affectam erigat & in integrum reſtituat, vitámque ipſam ſaluam & incolumem quam poteſt fieri longiſſimè producat. Illa quidem nata aut potius æterna, hæc verò ſcripta naturæ lex eſt: illa archetypus & primarium exemplar, hæc ſolida & expreſſa quædam eſt eius effigies. Has nulla vis humana, nulla regionum locorúmve mutatio, nulla temporum decurſio peruertit, ſed inuiolatæ, ſtabiles & omni ſeculorum æternitate immutabiles & perpetuæ manent. His vel inuiti (quia mors omnibus communis) colla ſubmittunt, qui omniũ gentium populos ſibi ſubiicere & legibus abſtringere cõtendunt. His imperatores ſummiq; reges parent, aut certè non impunè refragantur. Hæ legum omnium præſtantiſſimæ, omnium gentium peræquè communes prorſus neceſſariæ & immutabiles. Quum igitur ſit tanta earum neceſſitas, tanta præſtantia, enitendum omnino vt integræ, puræ & caſtæ hauriantur è ſaluberrimis & puriſſimis naturæ fontibus: non eæ quidem arctæ & rigidæ, ſed blandæ ac mites, quæ morbis grauiter afflictos erigant, recreent & reficiant: eos verò qui earum

Medicina ad naturæ imitationẽ efficta.

ope

ope medicinam ſint facturi, magna dignitatis commendatione apud omnes extollant, fiantque eandem ſuaſori honorificæ, morigero & obtemperanti frugiferæ, toti denique humano generi ſalutares.

Medici officium, & quæ artis præſtantia. CAP. I.

MEDICI munus atq; officium eſt curare appoſitè ad ſanandum. Non enim ſemper ægrotum ſanitati reſtituit. Appoſitè autem curat qui citò, tutò & iucundè remedia confert. Medicus porrò remedia confert, non ſolùm vt naturæ miniſter, ſed interdũ vt adiutor, interdum etiam vt opifex primarius. Eſt enim in pleriſque ars natura præſtantior: vt quæ non ſolùm naturam imitatur, ſed & modò adiuuat, modò etiam ſuperat, ac ſæpe medendo plus quàm natura gerit. Etenim humanæ vitæ moderatrix natura, cũcta quàm optimè poteſt adminiſtrat, idq; aſſiduè molitur, vt corpus in extremam vſque vitæ periodum integra, aut quam ſaltem ortu accepit, ſanitate conſeruet: & ſi qua id fortè extrinſecus iniuria laceſſitur, eam pro viribus propulſet. Quęcunque autem vel tuenda ſanitate vel morbis profligandis rectè illa gerit, imitatur conſilioq; dirigit medicina, vnam ſanitatem ſcopum agendorum ſibi proponens. Nonnunquã & morbi pertinacia impeditæ vel imbecillitate laboranti naturæ, adiutrix medicina fert opem, & mãca inchoataque munera explet ac perficit, diuturnóſque morbos plerumque breuiores facit. Quinetiam naturam interdum ea ſuperat. Siquidem luxatos artus reponit, vulneríſque diſiuncta labra adducit, & in aliis non paucis præcipuam curationis partem adminiſtrat, quàm minimè natura aggredi poteſt. Quorſum quęſo cõſtituta hæc eſſet tot tantiſq; maiorum vigiliis, niſi maius quiddam & excellentius quàm natura præſtaret? Vt fabrica in auro, quæ naturalis eſt materia, opera magnifica & eximia inſculpit ſuperiora naturæ viribus, & architectura ex lignis & lapidibus ædes templáq; extruit, quę architectari natura nuſquã poſſit: ſic & medicina nõnulla maiora, interdũ & præſtantiora gerit, quàm natura queat efficere. Nimirum quòd natura inſtinctu ſolo, medicina verò rerum ducatur cognitione ac intelligentia. Quum igitur omnium quæ mundus habet

Plus interdũ medicus quàm natura præſtat.

medicina perſpectas vires teneat, internoſcátque ſalutaria à peſtiferis, hæc quidē longè prænidet & declinat, illa conſectatur & inquirit, & ita tempeſtiuè adhibet, vt ſuis viribus exitiales alioqui morbos leniat faciátq. ſalutares, quos ſola natura nunquam euicerit. Iam verò medicinę ſcopus ſanitas eſt. Hanc violatam reſtituit ſanatio, quæ modò natura ac ſponte, modò arte fit. Leuiores morbos ſola natura plerumque ſanat, idque per ſe nullo artis ſubſidio: grauiores ſæpius arte indigent, quos non ipſa per ſe, ſed adhibita curatione ſanat: nam quæ arte fit ſanatio, non niſi curatione perficitur. Eſt autem curatio, recta atque conueniēs remediorum vſurpatio. Remedia dicimus quæcunque corporis affectum præter naturam depellunt. Horum autem recta & conueniens eſt vſurpatio, quum idonea quantitate & modo rationéque congrua adhibentur, atque in his ratio omnis conſiſtit. Tria igitur ſunt quibus ars tota medendi conſtituitur: remedij genus, quantitas & vtendi ratio: quæ hoc libro accuratè perſequi conſilium eſt. Remedij genus vt planiùs cognoſci percipique poſſit, diſcernendum vnúmne an multa eſſe oporteat. Si vnū, ſimpléxne an compoſitum: ſi multa, ſimúlne omnia, an ſigillatim, & quo quęque ordine afferenda ſint. Atq. hæc recta cenſenda eſt methodus. Quantitas rectè deſignabitur ſi conſtet quàm validum remedium, quo gradu receſſus à mediocri, quo ponderę, quoties & quandiu exhibendum ſit. Vtendi ratio explicat per quæ loca abigendus morbus eſt, cui ſedi adhibenda remedia, qua forma, quo morbi tēpore, quáve hora. Hæc igitur omnia noſſe oportet, vt conueniens fiat remediorum vſurpatio. Quum enim remedium conuenienti & quantitate & ratione adhibetur, arte curatio ſuccedit.

Propoſitum medicinæ.

Curatio quid.

Tria quib. medicina cōſtituitur.

Vtendi ratio.

De remedij inuentione. CAP. II.

MORBVS omnis contrariis profligandus: contraria enim ſunt morborum remedia. Remedium eſt quod morbum depellit: quicquid autem morbum depellit, id illi vim infert: quod vim infert, contrarium eſt: omni ratione igitur remedium morbo cōtrariū eſſe neceſſe eſt, omnémque morbi depulſionem atque curationem contrariis perfici. Contraria multifariam dicuntur. Quæ non in qualita-

Contrariū morbus omnis abigēdus.

te

te solùm, verumetiam in quantitate, in numero, situ, in figura, in omni deniq; genere plurimùm distant, vt calidum & frigidum, humidum & siccum, durũ & molle, crassum & tenue, atque etiam magnum & paruum, multũ & paucum, altum & depressum contraria sunt, quæ propriè nuncupantur aduersa. Alia contraria sunt quæ priuantia appellantur, vt plenum & inane, integrum & corruptum, continuum & solutum. Quæcunque autem remedia contraria morbos remouere & valetudinem restituere possunt, in hæc tria genera retulerunt medicorum celeberrimi, quæ sunt medicamentum, chirurgia, diæta. Chirurgiam in aliud tractandi tempus reiecimus, medicamentorum alimentorúmq; vires hîc tradituri. Quæ morbis aduersa dicuntur, non in mediocritate quadam consistunt, sed ab hac in oppositum diuertunt. Quod enim mediocre est in medio extremorum positum, nunquam ad mediocritatem id traducet, quod vel extremum iam est, vel in extremum deuergit. Nam quum illa vel permistione vel contactu cõgrediuntur, mutua actione sese obtundunt, sũasque vires remittunt, ac neutrũ omnino in alterius naturam, sed in medium quiddam faceſſit. Itaq; quod frigidum est, non temperatis, sed calidis duntaxat in temperiem reuocatur: quemadmodum quod tortuosum est, nisi in aduersum crebrò retorqueatur, rectũ vix euadet. Hoc autem in priuantibus multò euidentius existit, inter quæ quoniam medium nihil intercedit, non nisi contrariis curationẽ perficiunt. Rata igitur constansque manet curãdi lex per contraria. Arbitrantur plerique, medendi summam legem euerti, dum morbos quosdam audiunt remediis depelli similibus. At eiusmodi omnia morbo licet similia sint, eius tamen causæ primùm ac per se aduersantur, morbo autem ex accidenti: huncque tolliunt non per se, sed sublata eius causa. Sic rheumbarbarum quamuis calidum febrem soluit, dum ipsius materiam expurgat. Et lassitudinem exercitatio lenit, quòd humorem per musculos effusum discutiat. Et vomitionem sedat vomitio, quæ proritantem humorem excutiat. Et dysenteriam purgatio leuat, noxia materia eius efficiente causa detracta. Ad eundem propemodum frigidæ larga perfusio conuulsionem (vt est apud Hippocratem) soluere putatur. Cæterùm non eiusmodi remedia hîc scrutamur, sed quæ primùm ac per se affectum

φαρμακευτικὴ, χειρουργικὴ & διαιτητικὴ, *partes medicinæ,*

quòd medicina, manu, & victu morbos depellant.

Morbos quosdã similibus abigi quomodo accipiẽdum.

Aph. 25. lib. 5.

ſummoueant. Sunt autem eiuſmodi omnia curando affectui verè contraria. Itaque quum ſuum cuique morbo cõtrarium ſit remedium, eadémque ſit contrariorum doctrina, quot certè morborum, tot & remediorum genera ſunt conſtituenda. Vt igitur aliàs vnicus morbus eſt, iſque aut ſimplex aut compoſitus: aliàs multi exiſtunt modò implicíti, modò diſuncti: ita ſanè & remediũ aut vnũ eſt, idque vel ſimplex vel compoſitum, aut multa exiſtunt vel diſuncta vel implicita. Hæc ſumma remediorum genera ex vno ſimpliciſque fluxerũt. Nam vt vnũ multis, ita ſimplex compoſito prius exiſtit. Quocirca vt ea rectè conſtituãtur, ſimplicia enumeranda ſunt, & in primis inueſtigandi colligendíque ſimplices omnes affectus præter naturã, quicunque vel in corpore vel in humoribus aliiſve contentis ſubſiſtũt.

Partis ſimilaris morbi. Partis quidem ſimilaris vitia & ſimplices affectus contra naturam ſunt, intemperies calida aut frigida, humida aut ſicca. Ad hæc ſubſtantiæ laxitas & mollitudo: deinde corruptio atque putredo. Eadem vitia in humoribus quoque atque in cæteris contentis inſunt, maximè verò intẽperies & corruptio. Præter hæc quoque immodica exuperantia, qualis in plethora, turbulenta agitatio atque defluxio, craſſities atq; tenuitas, durities & mollities, lentor ſeu tenacitas & acrimonia. *Organici morbi.* Hæc enim quoties à naturæ modo longiùs abſunt, vitioſa & præter naturam cenſeri debent. Inſtrumentorum verò vitia, quæ quidem medicamentis emendari poſſunt, numerari ſolent: meatuum leuitas & aſperitas, anguſtia ſeu coarctatio, & amplitudo ſeu dilatatio, denſitas & raritas, occluſio & apertio. Nam cætera quæ vel in figura vel in numero vel in magnitudine fieri tradũtur, aut ex enumeratis humorũ vitiis obtigerunt, aut certè chirurgiam expoſtulant, quemadmodum & continui ſolutio affectus partis vtriuſque communis. Quare non alij ſimplices & primi affectus præter naturam conſiſtunt in nobis, quorum ſit per medicamentum curatio. Iam verò ſi his aduerſas medicamẽtorum vires perſcrutemur, ita quidem in medendi arte omnia inter ſe collata è regione reſpõdere videbuntur, vt quot affectus contra naturam ſimplices, totidem exiſtant & medicamentorũ facultates, parque ſit affectuum atque remediorum numerus. Quod & alia diuidẽdi ratione certiùs aliquando demonſtrabitur. Itaque in-

tem-

temperiei calidæ contrauenit & opponitur medicamẽtum refrigerans, frigidæ calfaciens, humidæ exiccans, ſiccæ humectans. Humorum exagitationi ſedans & reprimens: defluxioni tum inhibens tum repelliens. Exuperantiæ aduerſatur vacuans per vomitum, aluum, vterum, per vrinas & ſudores & quod per nares aut partẽ aliam attrahit: & quod per cutem reſoluit digeritque: craſſitiei τὸ λεπτυντικὸν attenuans: tenuitati τὸ παχυντικὸν incraſſans: duritiei τὸ μαλακτικὸν emolliens: mollitiei τὸ σκληρυντικὸν indurans: lentori τὸ ῥυπτικὸν καὶ τμητικὸν detergens & expurgans. Acrimoniæ τὸ ὑδατώδες ἐμπλαστικὸν illinens & glutinoſum frigidum. Partium laxitati τὸ σωτικὸν contendens & corroborans. Corruptioni quod hanc inhibet alexiterium & alexipharmacum: putredini concoquens, ſuppurans & expurgans: quibus contraria ſunt venenatum & corrumpens & ſepticum. Meatuum læuitati repugnat τραχὺνον exaſperans, aſperitati λεαῖνον læuigans. Anguſtiæ dilatans, dilatationi coanguſtans ſeu adſtringens: denſitati ἀραιωτικὸν rarefaciens: raritati πυκνωτικὸν denſans: occluſioni διαφορητικὸν aperiens: apertioni συμπακτὸν occludens. Continui ſolutioni & agglutinans & ſarcoticum & epuloticum: his autem contraria ſunt exulcerans, exedens, cauſticum & eſcharoticum. Omnes igitur ſimplices tum affectus præter naturam tum medicamentorum facultates ſummatim percenſuiſſe videor. Hæc generalis eſt remediorum pro affectuum varietate inueniendorum ratio atq; indicatio ſumma, è qua medicamentorum omnium tam ſimplicium quàm compoſitorum vires peti debent.

Cuiq. morbo ſuũ oppoſitum reperiendum.

Simplicis affectus, ſimplex curatio. CAP. III.

SIMPLEX affectus, ſimplici remedio, compoſitus compoſito propellendus. Qualis enim morbi, talis eſt & contrarij remedij conditio. Vt enim affectus alius ſimplex eſt, alius compoſitus vel implicitus: ita contrarium remedium aliàs ſimplex aliàs compoſitum, aut ex variis implicitum ſit oportet. Itaque ſimplicis affectus ſimpliciſſima eſt per contrarium curatio. Cui perſpecta cognitaque ſit morbi natura, facilè ſit nulla adhuc arte, ſed communi quadam animi notione contrarium ipſi curando remediũ opponere. Nam

si vel corpus vel humor aliúdve contentum calidius euasit, cuius efficiens causa esse desierit, solis refrigerantibus ad mediocre temperatúmque remigrabit: si verò frigidius, solis calfacientibus, si humidius siccantibus, si siccius humectantibus: si quid denique humoris copia turget vacuantibus, si quidem inanitum est, replẽtibus. Eademq; ratione in cæteris, omnem exuperantiam contraria depellit exuperantia. At verò inter simplices illas & primas cæterarum quasi effectrices, quæ calida est intemperies pari tempore atque frigida discutitur. Licet enim caloris quàm frigoris maior sit efficacitas, illi tamen patientis corporis repugnãtia magis obsistit: agẽti frigori vt minus efficaci, ita & repugnantia minor occurrit, quò fit vt pari illa tempore suas efficientias exerceant effectusque compleant. At nihilominus tutior est ac mitior calidorum quàm frigidorum vsus. Nam frigida dum calorem præter naturam expugnare contendunt, insito pariter negotium faceſſunt: calida verò dum frigus propulsant, insitum pariter calorem exuscitant atque fouent. Sed & insitus corporis calor aduentitio quasi auxiliarius opitulatur, vt facilius ac mitius externum frigus excludat. Itaque frigida intemperies tutius ac mitius quàm calida tollitur. Id verò de recente ac leui audiẽdum. Nam inueterata atque cõsummata frigida intemperies ægrius multo quàm calida cedit remediis, quemadmodum extrema senectus insito calore destituta ac morti iam proxima, minus medicabilis est quàm hectica febris. Sicca quoque intemperies tardius omnino ac difficilius eximitur quàm humida. Si obscurior morbi species nondum tibi penitus cognita perspectáque est, huic ne properes remedia adhibere: sed rem totam naturæ committito. Natura enim proba ratione viuẽdi adiuta & innixa, aut morbum profligabit, aut patefaciet & foras proferet. Incerta quippe medicatio & irrita, non nisi dispendio decernitur. Si quid fortè experiri cogeris, leue id esto, ne fiat in re ancipiti iactura grauis. Hæc quidem de affectu simplici ac solitario, cui nec causa nec graue vllum symptoma assistit. Nunc de affectu quem sua adhuc causa fouet ac continet.

Calidor ũ auxil: or ũ quàm frigidorum vſus tutior.

Quando cu ratione natura committere oportet.

De methodica & legitima curatione. CAP. IIII.

CAVSA omnis prius quàm affectus methodo recta excindi

cindi & ſummoueri debet. Cauſa enim perſiſtente affectus manet, nec penitus euelli poteſt. Quòd ſi adnitaris, quantum huius demes, tantundem aſſidua & continens cauſa (nunquam enim naturalis quum ſit, ocioſa manet) proferet: atque licet affectus interdum leuior euadat, minimè tamen eius ſuccedit perfecta curatio. Quum recens affectus nulla adhuc firma ſtabilique conſtitutione inhæreſcit, totus quidem ſublata cauſa plerumque diſperditur: at quum pars quædam eius genita iam eſt, pars quaſi ortu nouo cõtinenter additur, tum cauſæ ſublatio affectum non eximit. Quocirca cauſa primùm, genitus dein affectus ſummouendus: ita enim radicitus extirpabitur, nihil vt deinceps eius repullulet. Ergo & quum longior quædam continuatio ſeriéſque cauſarum exiſtit, in qua alia ex alia naſci & exiſtere, & omnes inter ſe aptæ connexæque videbũtur, ſuo quæque ordine demenda erit, ab ea curationis ducto exordio, quæ ortu prima, inueſtigatione verò poſtrema fuerit inuenta. Ab hac ſenſim ordinatímque ad cæteras, poſtremóque ad morbum progreſſus fiet ſuo cuique obiecto contrario. Hæc non iam ſimplex, ſed methodica curatio eſt, quæ non ſolis remediis, ſed via vtendíque ratione completur. Hac vna maximè herbariis atque pharmacopœis, quibus etiam cognita eſt remediorum materia, medicus eſt præſtantior. Eſto exempli cauſa, impuri eiúſque calidioris alimenti vſu longo & immodico chylus acrior factus, qui dein neceſſitate & alterius penuria raptus in iecur, bilẽ multam vitioſóſque humores proferat, quorum poſtea ſit in venis facilis corruptio ac putredo, quam proximè febris ſequatur ſuis comitata ſymptomatis. Conſtat ſanè neque febrem neque eius ſymptomata ſedari poſſe niſi vacuata putredine. Hanc verò fruſtra purgari, niſi quæ hanc gignit humorum colluuies emendetur: hanc emendari non poſſe quandiu chylus impurus è ventriculo affluet & impurius calidiúſq; alimentum ſuppeditabitur. Itaque niſi vrgeatius quidpiam interpellet, primùm prohibendæ ſunt euidentes cauſæ quæcunque impurum chylum ingenerant, mox expurganda impura omnis colluuies quæ putredinis eſt materia, ac demum quæ his ex cauſis orta eſt humorum putredo vacuanda: ad poſtremum ſi quid caloris alieni vel in humoribus vel in ipſis partibus derelictum ſit, extinguendum. Quendam rur-

Vna curandi methodo medeoubique bario & pharmacopœo præſtat

ſum ſtatuam.us moleſta cerebri deſtillatione vrgeri, quæ ex immodico excrementorum prouentu ſit orta: hic verò ex frigida humidáque cerebri intemperie, quam vel alimentorum refrigerantium vſus, vel gelidi cœli occurſus peperit: conſtat ipſo ſtatim initio tum immutata victus ratione tum aliis quibuſcunque remediis corrigendam cerebri frigidam intemperiem, mox eximendum omnem excrementorum prouentum: ſic demum quæ ab hoc fit deſtillationem protinus conquieſcere. Hac ratione ſimplicis omnis affectus curatio pro cauſarum ordine procedat. In connexis quoque aut conſequentibus, affectus omnes eo ſigillatim extirpentur ordine, quo ſibi ortu ſuccedunt. Affectus enim prior ſtatim initio eximatur neceſſe eſt, vt ſi crebrior ea deſtillatio randem illabatur in ventriculum, cuius vitio tum nauſea orta, tum deiecta appetentia, tum impedita ſit concoctio, neque profectò nauſea tolli, neque appetentia, neque concoctio reſtitui poteſt, niſi expurgato ventriculo, prorſus verò expurgari nequit nō antè inhibita deſtillatione, neque hæc inhiberi niſi vacuato cerebro ſublatáque frigida intemperie eius effectrice. Itaque niſi vrgentius quidpiā ſolliciret, primùm corrigenda frigidior cerebri intemperies, dein quicquid genitum eſt excremēti purgandū eſt: ac ſi quid poſthac gigni cōtingat, id curſu naturali deriuandum in nares: his quum deſtillatio expurgata & auerſa fuerit, ventriculus omnino expurgandus, dum in eo nihil ſit reliquum, atque vaneſcant ſymptomata quæ laboranti erāt importuna. Hæc vtique vera eſt & exquiſita medendi ratio, ex cauſarum affectuumque ſerie ineunda. Affectus dico prēter naturā qui vel in partibus ipſis vel in contentis inhæreſcunt, id eſt, vel morbos vel interiores eorū cauſas. Horum quippe vitium quodque contrario oppugnandū eſt. Symptomata verò inter hæc plerumque apparent interiecta, ſed quorum tamen propria non eſt curatio, neq; his contrariū quicquam è regione obiicitur, quòd ſublatis affectibus ea protinus euaneſcant. Methodi atq; ordinis inuerſio nō modò nihil ad curationē proficit, ſed & plerumq; morbū conduplicat. Quum enim perſiſtente cauſa de morbo nonnihil ſubtrahitur, licet tū fortaſſe ſibi æger nonnihil leuatus eſſe videatur, mox tamen pari ferocitate morbus repetit, atque etiam interdū maiore: vt quum collecta fluxio calidis vehemen-

hementérque diſſoluentibus diſcutitur, quæ irruenti cauſæ motum vehementiorem afferũt & agitant. Atque hæc quidem methodus in cauſarũ ordine: quæ verò in implicitis & compoſitis affectibus tenenda deinceps monſtrabitur.

Quum multi morbi inſunt, quænam curandi methodus.

CAP. V.

QVVM diſiuncti & diſparati morbi in corpore conſtunt, ſuam quiſque ſeorſum medendi rationem obtineat. Qui ita ſedibus longè diſtant, vt vnicuique ſua poſſint remedia cæteris intactis adhiberi poſſunt ij & ſigillatim & pariter omnes curari, minimúmque refert cui primùm propria remedia decernas. Implicíti verò atque compoſiti non niſi methodo ac ratione ſumma eximi poſſunt. Nam implíciti quoniam tam vicinis partibus inſident, vt communiter ipſarum functiones impediant, vix propriam ſeorſum curationem habent. Multo magis eſt compoſitorum implicita ſanatio. Etenim quum vni eidémque particulæ penitus inhæreſcant, & in vnum quaſi conflati coëant, quodcunque remedium vnum quempiam, idem cæteros quoque pariter attinget. Quum igitur neque compoſitis neque implicitis, ſingulis liceat propria ſeorſum accommodare remedia: quũmque omnium curatio eodem tempore probè adminiſtrari nequeat, methodus omnino adhibenda in primis eſt, quæ ſuum cuique ordinẽ præſtituat, & quid primo, quid ſecundo, quid denique tertio quartóve loco ſit ſanandum. Porrò autem ita variè concurrẽtibus morbis accidit interdum vt omnino conſentiant, quum vnius curatio alteri ſanando conducit, aut nihil ſaltem obeſt: interdũ diſſentiant, quum vtriuſuis curatio alteri incommodat morámque affert: nonnunquam verò partim conſentiant partim diſſentiant, atque eatenus vnius curatio alteri & prodeſt & obeſt. Implicitos morbos atque compoſitos qui aut cõgruunt aut minimè diſſentiũt, & ſimul & ſeorſum ſanare licet: quũmque id ſeorſum fit, ab vtrouis incipere conceditur: vt ſi oculus ſuffuſione & albugine teneatur implicitis affectibus, & quorũ proximæ ſunt ſedes, poteſt ſuffuſio acu deprimi perſtante albugine, poteſt & albugo deleri permanente ſuffuſione, poſsũt & illæ ſi videatur pariter eximi. Similiter ſi ie-

Implicitũ & compoſiti morbi ſi congruant, quænam curandi ratio tenenda.

cur frigida intemperie simúlque obstructione simplici tenetur, ex quarum permistione compositus est morbus, intemperiem medicamentis emendare licet, quæ obstructionem nec expediant nec geminent: & hanc quoque expedire intemperie remanente: licet & simul iisdémque remediis illas tollere. Quum impliciti aut compositi morbi omnino dissentiunt, nec prorsus huic aut illi, sed vtrique mediocritate quadam & contrariorum permistione succurrendum. Sic increscenti phlegmone reprimentia remedia digerentibus permiscentur. Sic etiam ventriculum frigidiorem & iecur calidius temperata iuuant, quæque ex calidis frigidísque constant, & modò horum modò illorum vsus alternatus. Vbi vterque incremento iam vires acceperit, quoniam contraria præsidia postulant, difficilè sanescunt ac plerunque desperati & insanabiles permanent. Quum impliciti morbi partim consentiunt partim dissentiunt, ab eo auspicandum, cuius curatio alteri haudquaquam officiat, & ab eo sine quo alterius curatio compleri nequeat: vt quum ophthalmiæ implicatur albugo, quoniam acribus hanc detergere non est quin noua accersatur fluxio asperetúrque phlegmone, hæc in primis quidem sananda, mox detergenda albugo. Quum etiam in parte vlcus est, ídque cauum & inflammationi coniunctum, vlcus neque agglutinari neque ad cicatricem perduci potest, nisi carne impleatur: carne autem proba impleri non potest, nisi inflammatione sedata pristinam temperiem pars receperit. Imò quæ cicatricem inducunt, quia validè siccant, carni gignendæ obsistunt, & quæ carnem regignunt, inflammationem augent. Necesse igitur est inflammationem primùm extingui, quæ rationem eius obtinet, sine quo nequit curatio perfici: deinde carne vlcus impleri, tandémque cicatrice obduci. Hanc medendi methodum dictant simplicium affectuum naturæ, quæque illis contraria opponuntur remedia. Horum quippe obseruatione cognosci potest, quid à quo, quid cum quo, quid post quod sanari possit. Ita quidem omnis absoluta videri potest legitima morborum curatio, quam semper sequi oportet, dum nihil vrgentius interueniet, quod hanc necessitate quadam interpellet.

Si dissentiant.

Si partim consentiant partim dissentiant.

De cura-

De curatione extraordinaria legitimæ oppoſita.

CAP. VII.

IN affectuum connexione plerumque vrgentiori vel inuerſo & præpoſtero ordine in primis ſuccurrendum. Ab eo enim auſpicanda curatio, à quo maximè ægro periculum impendet, in eúmque primùm medentis cõſilium dirigi debet. Vrget autẽ & periculoſus eſt affectus trifariam: aut propriæ eſſentiæ magnitudine, aut leſæ functionis præſtantia, aut facultatis offenſæ dignitate corpus vniuerſum gubernantis. Atque horũ quidem periculoſiſſimus eſt, qui vniuerſalem facultatem proſternit, & vires frãgit corporis gubernatrices, vt quarum conſeruandarum gratia omnis inſtituatur curatio. Ab hoc ſequitur qui præſtantem quandam & eximiam functionem lædit: minus his periculoſus eſt qui magnus quidem exiſtit, ſed citra præſtãtis functionis aut virium iacturam. Cæterùm ſi quãdo vel à functionis leſione vel ab affectus magnitudine maius quàm à virium iactura ægro periculum impẽdet, ab alterutro auſpicandum, atque in id quod eſt grauiſſimũ omni cura & cogitatione primùm incumbendum, ſiue id ante ſuſceptã curationem partum iam erat, ſiuè recens dum legitima adhibetur curatio interueniat. Grauiſſimum autem dicere poſſis, vel quod maximè ægrum in vitæ diſcrimẽ adducit, vel de quo is grauiſſimè queritur, cuius precib⁹ & voris interdum cedere cogimur. Hæc vt illuſtriora exẽplis fiant, memoria repetatur frigidior illa antè commemorata ventriculi intemperies, eiúſque cruditas ex cerebri deſtillatione profecta, omniſque eius legitima curatio: cui tamẽ vt propoſito ſeruiat hoc inſuper addamus, tam frigidã eſſe vt totus æger inhorreſcat, vixque queat conſiſtere: morbi quidẽ vis atque magnitudo hãc primùm lenire hortatur, deinde ad deſtillationem quæ eius cauſa eſt accedere, quẽadmodum æſtuoſum febris ardorem plerũque intermiſſa cauſa compeſcimus. Rurſum verò id quoque ponatur, congeſtæ pituitæ vi vſque eò ventriculi appetẽtiam langueſcere calorémque remitti, nihil vt cõcoquat, ſinátque quicquid aſſumitur aut crudum deiici aut vomitione reddi: læſæ quidem functionis neceſſitas ac præſtantia ſuadent in primis ventriculum expurgandum, antequã irruens omnis deſtillatio ſiſtatur. Hanc eandem pituitã ſi tertiò ſtatuamus ita

Vrgere quid, & quot modis.

in os

in os ventriculi defigi, ipſúmque tam acriter ferire, roſioníſque ſenſum inuehere, vt frigidos ſudores, viriumq; defectionem ac ſyncopem accerſat, ita quidé maximè curationis methodum inuerti contingeret: tum quippe prætermiſſis omnibus, præparandum vt pituita accuratè abſtergeatur. Tribus itaque hiſce concurrentibus, poſtremum omniũ maximè vrgere ſolet, niſi fortè (quod rariſſimũ eſt) vſu veniat, morbi magnitudiné aut læſæ functionis præſtantiam plus negotij faceſſere. Omnẽ igitur eiuſmodi curationem extraordinariam dicere ſolemus. Aliàs autẽ poſterioris curationem prioribus prodeſſe, aliàs obeſſe cõtingit. Prodeſt in his quæ nunc commemoraui: quibus enim præſidiis poſteriora, iiſdem & priora tolluntur. Eodẽ quippe pituita medicamento poteſt è cerebro atque ventriculo expurgari. Expetenda omnino optabiliſque curatio, qua omnibus eadem opera medeamur. Quòd ſi poſteris medicatio priori neque confert neque officit, non vtique magna poteſt celeritate perfici, ſed ferè longiùs producitur: tum nihilominus tamen vrgentiori obſiſtẽdum, aliis quoad fieri poteſt minimè neglectis. Quum verò vrgentioris curatio cæteris prorſus obeſt, atque contraria expoſcit remedia, dum illi vacamus, reliqua deteriora fieri eſt neceſſe: quorũ dein aut difficilior aut certè longior ſit futura methodica curatio. Hoc tamen optabilius eſt, quàm vrgẽtioris ferocia & effrænatione affligi & proſterni ægrotãtis vires. Læſio etenim morte eſt tolerabilior. Qui methodũ in omnibus nimium pertinaciter exquirit, pariter cum morbo plerumque hominẽ de medio tollit. Age verò donemus pituitam, quæ in ventriculum è cerebro fluxit, ita demum in venas intrudi, eáſque adeò obſtruere, vt bilem coërceat, hácque putreſcente cauſum accendat: qui tam incõſideratus aut rudis ſit, vt in perſeuerantem deſtillationem totus incumbat, neglecta febre quæ interim ægrotum ſit peremptura? Quis non potius properet in primis ardentem febrem tum vacuatione tum refrigerantibus reſtinguere, etiam ſi quid in deſtillationẽ peccet aut etiam irritet? Eadem eſt atque etiã multo manifeſtior in ea pleuritide ratio, quam è capite mens frigida deſtillatio, ſenſimque ſuccingentem membranam ſubiens excitauit. Sæuiori quoq; ſymptomati quod vires nimiopere conuellat aut etiam proſternat,

Præpoſtera curatio inuerſa.

prosternat, in primis diligenter que succurrendum, morbo etiam interdum prætermisso. Quamquam enim sublato morbo protinus symptoma vanescit, quod nusquam in corpore subsistat: si tamen nimium graue infensumque est, ne violentia aut pernicie iugulet, leniendum protinus, ipsaque methodus inuertenda. Atque ea quidem symptomatis sanatio est, nō qua symptomata, sed qua aut offensarum virium, aut noui cuiusdam affectus causa existit. Nam vigiliæ, dolor excrucians, immodica omnis vacuatio, vacuandorum suppressio, prohibita transpiratio & vires debilitant & morbos ingenerant. Itaque vrgente quouis symptomate quandiu virium robori fidimus, methodus quidem tenenda nec contra artis præscriptum in ægrotantis gratiam vni vacandum symptomati. At si iam vires labant, protinus symptomati occurrendum, morbo tantisper omisso, omnique ratione vires fulciendæ & reficiendæ, quò & morbo obsistere & toto curationis spatio satis esse possint. Sic igitur temperanda sunt omnia, vt neque laborans malorum sæuitia crudeliùs torqueatur, neque delicata mollique medecina quæ conflanuisse videbantur recrudescant. Hactenus explicatum satis qua ratione vniuscuiusque affectus remediū peruestigetur, siue id simplex siue compositum, siue vnum, siue multa, & quo hæc ordine congruenter & methodicè afferenda sint. Nunc remedij designanda quantitas.

occurrendum, morbo in ie dū prætermisso.

Vt remedij quantitas definienda sit. CAP. VII.

EXPVGNANDO morbo paria quodam modo opponenda adhibendáque sunt remedia. Vt tria erant ex quibus medendi ars constituebatur, remedij genus, quantitas & vtendi ratio: ita tria sunt ex quibus illa nosse oportet, affectus species, magnitudo & partis cui insidet conditio. Ex affectus specie remedij genus innotescit, ex illius magnitudine remedij quantitas, ex partis conditione vtendi via & ratio perueſtiganda. Affectus speciem ostendunt propria ipsius signa quæ demonstratiua dicuntur. Magnitudinem verò signorum symptomatúmque vis ac impetus & tum à pristino & naturali habitu, tū ab eo qui ante morbum fuerat, recessus indicat. Hic autem ex laborantis natura, ex ætate & consuetudine deprehenditur. Naturam dico non modò insitum temperamentum, sed & organorum

Magnitudinem morbi quæ indicant.

conformationem & ſitum, omnémque inſitam eorum conſtitutionem. Conſuetudo conſtat ex vitæ genere, ex ſuperiore victus ratione & ex anni tempore, cœli ſtatu & regione in qua quis plurimùm verſatus eſt. His ſi propria ſigna accedant quæ alio loco prodita ſunt à nobis, certum indubitatúmque euadet, quænam aut totius corporis aut partis affectæ priſtina fuerit conſtitutio. Ad hanc deinde ſi morbi magnitudo ſymptomatũ vi percepta cõferatur, planè conſtabit quãtum morbus à priſtino habitu receſſerit, & quàm valida decernenda ſint remedia. Cognitus ſit Dion ante morbum calido ſiccóque temperamento. Theon verò frigido atque humido: ambos peræquè adoriatur febris ephemera. Theoni qui à priſtino habitu longiùs receſſit, frigidiora remedia quàm Dioni decernenda ſunt, grauiùs quippe & periculoſius ex Hippocratis ſententia laborat, quòd ipſius naturæ, ætati atque conſuetudini minus cõſentaneus ſit morbus. Eadem ratione ſenex, qui iuxtà ac iuuenis tactus iudicio febriciter, frigidiora tandem quàm iuuenis expoſcet auxilia, licet ad ea ſenſim veniendum eſſe horretur virium imbecillitas. Similiter quum pituitoſum atq; bilioſum par cauſus inuadit, bilioſus cognato morbo minus periclitatur, huícque leuiora medicamenta tum bilem purgantia tum refrigerantia quàm pituitoſo congruũt. In partibus quoque ſi tendo pari atque caro vel humorum influxu vel vlcere tẽtatur, ſicciora quàm caro remedia poſtulat. Et vt generatim cõplectar, aduerſus omnem affectum præter naturam adhibendum eò vſque contrarium eſt remedium, dum in naturalem aut certè in priſtinum habitum ſit regreſſus. Id autem aliàs ſemel & vniuerſim fit, aliàs ſenſim aut paulatim. Remediũ quod par morbo exiſtit, quódque tanto receſſu quanto & morbus à naturali diſtat, cùm quidem omnino & vniuerſim eximit atque perſanat. Etenim ſi quatuor numeris corpus incaluit, quicquid quatuor quoque numeris frigidum paribus viribus ei conueniẽter adiungetur, id quidem vehementer immutabit, paritérque tantundem ab eo viciſſim immutabitur, dum mutua amborum pugna mediocritas quædam emergat. Vt enim ſi in aquam feruentiſſimam alterius gelidæ par modus infundatur permiſtione tepor exurget: ita corporis ſanguini humoribuſque valde calidis, ſi aut alimenta aut medica-

Aph. 3. lib. 3.

menta

menta paribus viribus frigida, nec dum ventriculi calore prorſus obtuſa accedunt, perfuſione temperies inducetur. Si quæ verò partes incaluerunt vehementius, eorum antactu adhæſúque priſtinam mediocritatem recipient. Ad hũc modum humoris leuis & glutinoſi adhæſionem omnẽ detergit medicamentum æquè validum, & vitioſi exuperantiam vniuerſam tollit medicamentum quod huic ſemel detrahendæ ſit ſatis. At verò quod ſuppar infirmiúſque morbo eſt, hunc quidẽ minuit eáq; ratione iuuat, ſed nec prorſus tollit nec perſanat. Quod enim ordine ſecundo frigidũ ſit, haudquaquam poteſt quarti ordinis calidum affectum ſemel & vniuerſim eximere, ſed eius tamen portionem aliquam delet detrahítque. Nam licet ab effectu vehementiore id fortaſſe victum & quaſi extinctum ſit, ea tamen veluti colluctatione aut ſibi parem aut aliquanto minorem alterius portionem ſuſtulit. Curando igitur affectui contrarium remedium aliàs quidem par, aliàs infirmius adhibendum, his ferè legibus. Leuior affectus pari contrario ſemel vniuerſimque ſummoueri poteſt: quandoquidem nullam id corpori viribúſve inſignem vim infert. Extremis quoque morbis extrema diligentiſſimè remedia authore Hippocrate ſunt adhibenda. Præcipites enim ſunt & acerrimi, vt apoplexia, quíque breui oppreſſuri ſint vires & extincturi. In quibus etiam morbis materia turget, ſuóque motu & inſtabilitate omnia conturbat, ſtatim initio valentiſſimum medicamentum adferendum eſt. Præſtat enim nonnullo virium diſpendio morbum diſcutere, quàm ſinere vt ea materia principem aliquam partem obtruat, & nullo ſubſidio vniuerſæ vires mox collabantur, & cõcidãt. Mediocris autem affectus quoniam nec præceps eſt nec periculoſus, lentè paulatímque rutiùs eximitur. Non enim citra corporis offenſionem, & magnam perturbationem iacturámque naturæ, vniuerſum repẽte demoliri licet, quòd in contrariorum validorum pari robore magna vi & vtriuſque iactura confligatur, multóque magis ſi corporis aut partis affectæ ſubſtantia rara aut eximio ſenſu prædita ſit. Ita enim pronunciauit Hippocrates vniuerſim & repente vel vacuare vel replere, vel calfacere vel refrigerare, vel alio quouis modo corpus mouere periculoſum, omne ſiquidem nimium naturæ inimicum: paulatim verò quod ſit, tutum.

Qui ſemel ac vniuerſim pari cõtrario morbi profligãdi. Aph. 6. lib. 1. & Aph. 22. lib. 2.

Qui lenè & paulatim.

Aph. 54. lib. 2.

Quum enim lentè id paulatímque fit, vtrique tum morbo tum naturæ conſulitur: morbus ſi quidem abigitur, natura quàm minimum fieri poteſt offenſa. Bifariam autem lentè paulatimq; curationem fieri contingit, contrariis quæ aut parti aut inferiore ſint receſſus ordine. Nam & cõtraria paria ſi exigua quantitate adhibentur, & quæ inferiore ſunt receſſus ordine identidem repetita, morbum blandè ſenſimque eximunt. Quod enim ordine tertiò frigidum eſt, ſi morbo paris ordinis applicetur quantitate modica, nõ vniuerſum poteſt ſemel repenteque diſcutere: at identidem ſæpiúſque repetitum poteſt. Atque hæc profectò tametſi copia non magnopere lædunt, tempore tamẽ qualitatis noxiæ labem corpori quandam inurunt, vt non admodũ tutus ſit eorũ vſus. Non enim immodicum corporis calorem congruenter vel opio vel mandragora vel hyoſcyamo, exigua licet portione repetita extingues: neque exuperantem humorem parua portione vel ſcammonij vel colocynthidis reperita vt liter detrahes. Tutior altera eſt quæ lentè paulatímque fit curandi ratio, contrariis blandis & quę inferiore ſint ordine, ſed aut repetitis aut interdum copia maiore adhibitis. Senſim quippe multoque ocio & tempore affectum omnem depellunt, nullo aut certè quàm minimo corporis & viriũ diſpendio, nec vlla qualitate noxia in corpus inducta. Ne tamen vſquequaque imbecillæ & languidæ ſint remediorum vires vt nihil verè proficiant. Siquidem morbus vehementior illas plerumq; ſic aſpernatur & contemnit, vt his vel iteratis nihil cedat. Sic verò blande fiat vt tamen aliquantum iuuent, ne remediorum blandimentis (quod ſæpe fit) morbus exaſperetur. Viribus imbecillis leuis lentáq; curatio neceſſaria: ea quoq; ſemper optãda: niſi morbus vehemẽtior accelerare cogat. Tuta ſiquidem ea eſt ac iucunda, & quę ſat citò ſit ſi ſat bene. Hac paulatim medendi lege ſi omnia recta ratione geruntur, neque id ſuccedit quod ratio poſtulat, non protinus, inquit Hippocrates, ad aliud eſt tranſeundum. Tametſi enim manifeſta vtilitas necdum vlla ſit ſecuta, & tardior ſit remediorum euentus, de recta tamen medendi via deceden dum non eſt. Imperita ſtoliditas nihil ratum certúmve obtinens, huc illuc per omne remediorum genus oberrat. Dum tamen in eodem remediorum genere cõſiſtas, per multa & varia euagari licet, ne-

Tuta curatio.

vni assuescens natura eius vim nõ sentiat & aspernetur. Sed & plerunque remedium vni, non alteri confert, ob eas proprietates quæ sunt medicamẽtis cum corporibus communes, & quæ sola experientia deprehendi possunt. Quod igitur permutatione vtilissimum compertum fuerit, id sedulò vsurpandum, quod verò noxium protinus immutandum. Quæsitũ sæpe, dubitatúmque est, possitne blandum ac lene remedium iteratum, id sensim præstare, quod validius semel & vniuersim, huiúsque vehementia cõpensari crebritate & copia lenioris. Hoc sanè in iis remediis veritatẽ habet, quæ nec genere nec agendi modo naturaque, sed ordine solo distãt. Nam plantago vel copia vel crebro vsu æquè refrigerare potest, atque sempervivum semel aut parciùs admotum. At verò non id efficiet quod opium, quòd huic vis insit narcotica: neque agaricus crebriore vsu id quod semel colocynthis, quòd huic non illi vis insit trahendę crassæ mucosæque pituitæ, idque è summis & extremis corporis partibus. In omni porrò siue repente siue paulatim susceptа curatione, sic administrari temperaríque remedia debent, vt neque morbi quicquã indiscussum maneat, neque contrarium morbi genus inducatur mediocritate transmissa. Id verò assequi in primis est arduum, vnáque remedij quantitas, omnium quæ in arte geruntur, maximè acri est iudicio decernenda.

Multa & varia remedia ad vnũ morbum adhibendum commodè vsurpãtur, generis tamen ipsius.

Partium indicationes quibus limitatiùs definitur remedij quantitas. CAP. VIII.

REMEDII quantitas quam morbi magnitudo præscripserit, etiã pro partis affectæ conditione augenda minuendáve est: non enim omni æquè parti eadem congruere potest. Partis autem conditio æstimatur ex ipsius conformatione, positu, præstantia atque sensu. In conformatione considerandum quàm rara sit aut densa. In situ verò sitne in summo ea corpore constituta, an in alto demersa, quàm longè absit vel ab ore vel ab eo loco cui remedium imponitur. In præstantia spectandum párne sit ex earum numero quæ principes appellantur, & corpus vniuersum gubernant, cuiusmodi sunt cerebrum, cor & iecur, ánne munus publicum habeat & toti corpori commune, vt pulmo, vt

Pro partis natura & conditione medicinæ immutatur quantitas.

ventriculus,inteſtina, renes & veſica & quę his ſubſeruiunt venæ,arteriæ & nerui: aut an priuata ſit,ſibi duntaxat non aliis vtilis.In ſenſu videndum hebéſne is ſit an acutus.Horum autē animaduerſione remediꝝ quantitas atque vis ſic eſt immutanda. Pars denſa & compacta,remedia expoſcit validiora & attenuātia magis,quorum vis intrò ſubire poſ ſit,cuiuſmodi,ſunt renes & iecur &quæcunque ſolida pars appellatur. Quæ verò ſubſtantia eſt rariore, vt lien,pulmo & muſculorum caro,mitiora poſtulat. Affectus in corporis ſummo poſitus pari quodam modo remedio abigi poteſt: qui verò in alto corpore demerſus latet, valentius & attenuantius flagitat: validiora quippe inflammato iecori quàm inflammato abdomini extrinſecus imponuntur. Et ex aſſumptis vehementiora renibus quàm ventriculo debentur,quandoquidē in ventriculum illabuntur ea viribus integris: ad renes verò hebetiora & imbecilliora reddita, neque qualia aſſumpta ſunt perueniunt. Longior quippe via eſt per viſcera partéſq; multas directas,in quibus remedia aliis permiſcentur humoribus, nec leuem mutationem ſubeunt. Quocirca longè acriora & vehementiora decernenda ſunt,pro viæ longitudine & partium quas permeant numero. Præſtantia porrò idcirco mitiora expoſcit remedia ne vehementiorum appulſu & contagione facultas aut offendatur aut diſſipetur ad vitæ conſeruationem neceſſaria.Priuata verò pars & ignobilis vehementiora perfert, & quanta expoſcit morbi magnitudo.Principi parti laboranti nullum adferendum eſt remedium quod immodicè vel relaxet vel refrigeret vel aliena & occulta qualitate ſit præditum, ſed id ſemper quadam corroborandi facultate polleat. Ob ſentiendi quoque præſtantiam neque oculus neque os ventriculi,vehementia acriáque medicamenta: hebetioris verò ſenſus partes & valida & acria medicamenta nullo incommodo ſuſtinere ferreque poſſunt. Atque hæc quidē ſunt omnia, quorum ſumma eſſe debet obſeruatio, vt certa decernatur remediorum quantitas. Ex his enim & ex intellecta morbi magnitudine, ſciri poteſt quàm validū remedium, quo gradu receſſus & quo pondere conueniat, vt affectum ſemel vniuerſéque demat: aut quoties & quouſque admouendum ſit,ſi lentè paulatímque id ars efficere præcipit. Semper autem priſtini habitus memor, in eúmq;

Subſtātia.

Situs.

Præſtantia.

Senſus.

inuen-

intentus, conſque curationem promoue, dum in eum fa- *Quouſque progrediendum in curando.*
ctus ſit regreſſus. Eò quippe redire conſilium eſt vnde mor
bus exordium duxit. Priſtinum ſtatum, licet vitioſum, qua-
lem acceperis conſerua, nec quandiu morbus fatigat, de
eius in meliorem commutatione labores, niſi aut morbi
cauſa ſit aut eius curationi officiat. Sublato recentiore mor
bo, recreatiſque viribus, ſi quid demum vetuſtioris ineſſe
deprehenditur, id ſenſim ocióque multo, ſi videtur, demo-
liendum. Nã quæ longo ſunt tempore contracta, lẽtè cura- *Aph. 7. li. 3.*
re oportet: quæ breui, breuiter: vt creationis morbi atq; cu-
rationis paria quodã modo ſint temporũ momenta. Quiſ-
quis remedij quantitatem arte conſequi ſe poſſe diffidet,
omnia ſenſim paulatímque gerat, dum æger ſibi videatur
reſtitutus & priſtinas receperit vitæ functiones. Quæſtionis
huius magnitudine non pauci occupantur: poſſitne quis ex
morbo, in priſtinam & æquè atq; antea ſalubrẽ ſtatum re-
dire. Validis hæc vtrinq; rationibus agitatur, ſed quicquid *Quæſtio & eius ſolutio*
in ea vel obſcurum vel ambiguũ eſt, explanatione adhibita
elucebit. Morbus ſæpe repente emergit, cuius cauſa ſenſim
radices egerat. Nam qui ũque continentem cauſam intus
habet, ſenſim multóq; tempore genitus eſt: vt licet fortaſſe
continua febris repente hominem prehenderit, eius tamen
cauſa, quæ humoris eſt vitium, multo antè tempore ſenſim
inualeſcebat, ob quam neque tum omnino & integrè ſa-
num corpus erat. Quum igitur febris ſublata cauſa perfe-
ctè ſanatur, corpus non modò ad priſtinum ſtatum redit,
verumetiam plerumque ad multò meliorem eo qui ante
febrem fuerat. At verò fieri arte nulla poteſt, vt ad ſimilem
habitum redeat ei qui ante morbum & eius cauſam fuerat:
aut ſi morbus ſine continente cauſa fuit, fieri nequit vt in
priſtinum ſtatum regreſſus ſit. Qui enim naturalis bonúſ-
que erat, ex morbo nonnihil immutatus eſt, párſque affe-
ctione aliquid contraxit, cuius naturam aut diu aut perpe-
tuò redolet, manétque imbecillior: quod in grauioribus
morbis luculentiùs apparet. Inuentum iam eſt affectus cu-
iuſque remedium, eiúſq; deſignata quantitas: reſtat vtendi
ratio, quæ cui parti, & qua forma, quóque tempore & hora
id adhibendum ſit, explicet.

Vtendi ratio. CAP. IX.

REMEDIORVM alia vacuant, alia dũtaxat immutant vitioſúmq; affectum depellunt. Remedia quæ ſolùm immutant, ſiue externa ſiue interiora ſint, affectę parti quã proximè licet, adhibenda. Id autem partis affectæ ſitus oſtendit & ſedes atque conſenſus. Nam ſi externa pars eſt, ei ipſi imponenda ſunt quæ immutent, vitioſúmque affectũ remoueant: ea quippe non niſi contagione quicquam efficiunt. Quum autem interior eſt affectus, eius ſedes indicat, remedia ei parti extrinſecus imponenda, quæ illi proxima è directo reſpondet. Quocirca ex anatome compertum ſit oportet & notum, cui cũtis regioni pars quæque interior ſubiecta ſubditáve eſt. Quo modo verò intrò ſumenda rectè exhibeantur, demonſtrat partis conſenſus atque ſocietas, & viæ in affectam partem ferentes atque directæ. Quũ enim cognitum perceptúmque fuerit qua via ad partem affectã facilior expeditiórque tranſitus eſt, mox in promptu erit illac etiam intromittenda eſſe remedia. Sic cerebri affectus corrigunt & immutant auxilia, quæ capiti maximéque ſyncipiti & coronali commiſſurę foris adhibentur, & quæ induntur in aures, quæque vel ſubſtantia vel ſuffitu per nares intrò ſubeunt: iis verò quæ eduntur bibuntúrve, immutandi cerebri parua & admodum lenta vis ineſt. Pulmonum, laterum, thoracíſque interiori vitio ſuccurrunt, quæ foris pectori imponuntur, & quæ vaporis ſpecie vnà cum ſpiritu hauriuntur: & quæ ſenſim lambendo & deglutiendo illabuntur in arteriam, minimè verò quæ ore accepta in ventrem ſtatim deuorantur. Ventriculum, iecur & lienem immutant & corrigunt, tum quæ admouentur tum quæ ſumuntur conuenientia remedia. Inteſtinis ſuperioribus potio clyſtere vtilior, inferioribus clyſter portiõne conuenientior. Renibus & externa conueniũt & intrò ſumpta & ſubdita vt clyſter. Veſicæ atque vtero externa, immiſſa & aſſumpta. Vacuatio autem fiat per communes patentéſque vias, in quas natura commodè dirigit. Has verò oſtendunt partis affectæ conformatio atque conſenſus. Conformatio quidem, vt quæ illius ſit figuræ, quę in ea aut circum eam ſpatia ſint, in quæ excrementa ſua deponit. Conſenſus, vt quas & ex quibus locis in ſe vias habeat pertinentes, quibus ſuperuacanea ſuſcipit, & quas aliò de ſe emittit, quibus

illa

illa depellit atque propulsat. Quum igitur vacuatio triplex habeatur, vna absolutè vocata, altera quæ reuulsio, tertia quæ deriuatio appellatur: simplex quidem & absoluta vacuatio eorũ est, quæ citra motum vllum aut exagitationem peccant. Reuulsio eorum quæ ex quauis sede in partem aliquam impetu feruntur & influunt. Deriuatio eorum quæ partem obsident, ipsi quodam modo iam impacta. Itaque ventriculũ aut summa præcordia suis vitiis vtiliter euacuat vomitio: intestina clyster: viscera atq; mesenterium purgatio: venas maiores venæ sectio: habitum corporis euaporatio aut sudorum eruptio. Ita igitur simplex fit euacuatio. Reuulsio verò ex humoris motu spectanda. Si enim constet ex qua parte in quam is incumbit, facilè sit reuulsione eum in contrariam partem retrahere, eiusque cursum inhibere. Sanguis vel quiuis humor cum sanguine per venas confertim in quamuis corporis partem supra claues positam irruens, reuelli debet, secta è regione cephalica cubiti vena. Influens autem è venis maioribus in aliquã earum partium quæ inter claues & renes sitæ sunt, reuellitur secta è regione basilica cubiti vena. Qui autẽ in eas partes decũbit, quæ inter renes & femora interiacent, sistitur, si quidem plethoricum corpus est, primùm sectione interioris venæ, deinde saphenæ, idque è directo sedis affectæ. At si minimè plethoricum corpus est, vna saphena aperta, satis reuellit. Aliorum humorum quocunque influentium, reuulsio etiam purgatione fit: præsertim si è iecore maioribusque venis, vel in totum corporis habitum, vel in caput, vel in pectoris sedes, vel in renes & vesicam vel in vterũ aut crura procumbãt. E iecore aut è liene cursus præceps in aluum vomitione reuellitur, quemadmodum & vomitio deiectione. Deriuationis porrò & genera & loca multo plura existunt, quę vt apertiora sint sigillatim accuratiùs persequar. Cerebri humores quicunque partem priorem habent, per nares errhinis sunt deriuandi, qui partem summam per commissuras, qui partem imam apophlegmatismis per palatum, qui latera plerumque per aures, qui posteriora eius venæ sectione quæ puppis appellatur. Oculorum epiphora & lachrymæ deriuantur per coronalem commissuram: eorundem externa vitia collyriis eluuntur, interiora verò quæ è cerebro per opticos neruos fluxerunt, per occipitium vel commodiùs per id cauum quod pone radicem est infimæ

Vacuatio triplex & vnde quæque vacuet

Simplex vacuatio.

Reuulsio atque euacuatio.

Deriuatio, παροχέτευσις.

auriculæ. Qui in auribus congesti sunt humores, per eas ipsas expurgantur: & qui circum fauces vel sectis venis quæ sub lingua extant, vt in angina, vel detergente & discutiente gargarismate. Pulmones, latera, interioraque pectoris vitia, vna excreatio purgat: quanquam interdum suppuratio aut abscessus pleuritidis, aperto latere foras deriuatur. Ventriculi pars summa, vomitione: ima, deiectione leuanda. Iecoris pars gibba per vrinas, pars caua quemadmodum & mesenterium & pancreas & intestina & lien totus, omnis denique intestinorum affectus per aluum expurgatur. Renes & vesica per vrinas: testes spermaticaque vasa per parastatas: & vterus per suam ipsius cervicem. Quæcunque aliter & per alia loca fit deriuatio, nec naturę motu nec arte, sed humoris impetu fieri putetur. His quidem omnis exposita videtur remediorum adhibendorum ratio: nunc de eorundem formis.

Medicamenta qua forma, quo tempore conueniant.

CAP. X.

VARIAE multiplicesque medicamentorum formæ omnes duabus continentur, liquida & solida. Vtra autem sit vtendum ostendūt affectus species & partis affectæ natura atque situs. Pars affecta longiùs à remediis absistens, aut solida atque densa, liquidiorem medicamenti formam expostulat, vt quæ altiùs ac promptiùs penetret omniaque subeat. Pars verò propior aut rarior, solidis etiam iuuari potest. Medicamenta autem quæcunque intrò sumuntur vt vel emolliant vel extenuent vel detergant vel dissoluant digerantque: & quæ foris admouentur vt vel eadem præstent vel dilatent vel relaxent, omnia quidē liquidiore forma efficaciora sunt. Quæ verò vel repellunt vel attrahunt vel incrassant vel inferciunt vel astringunt atque densant vel corroborant, siue intus siue foris adhibenda sint, maiorem vim obtinent effectumque promunt manifestiorem solida. Quæ medias quodammodo vires habent, vel pleraque detergentia aut emollientia, his media quoque forma, qualis vnguentorum est & eclegmatum, aptari accommodarique debet. Et hæc de remediorum forma, nunc de tempore.

In morbis curandis magni semper momenti est opportunitas. Affectus qui aliquantum protrahitur, vix nisi mu-

Quo tempo- tatis remediis sanescit. Simplex affectus qui leuioribus præ-

sidiis

fidiis tempeſtiuè non ceſſit, valentioribus profligandus. Quum autem diuerſorum quadam remediorum ſerie curatio perficienda eſt, non niſi prioris effectu inducto, poſterius aggredimur. Non enim durum ſcirrhoſumque tumorem diſcutere conandum, antequam is planè attenuatus ſit & emollitus. Neque eryſipelatis humorem digerere priuſquam id omnino deferbuerit. Fruſtra enim poſterius tentatur, relicto priore. Ad hæc verò, qualis morborum per ſua tempora, talis ſit & remediorum mutatio. Fluxionis initio aſtringentia quæ hanc repellant ſola ex vſu ſunt. In ſtatu quum fluxio planè conſiſtit digerentia: incremento verò vtraque permiſta. Aut ſi fortè cõgeſta materia digeri minimè poſſe videatur, eius dein ſuppuratio procuranda. Et in febribus cæteriſq; partium morbis, primùm quidem initio exuperantis materiæ portio vacuanda, reliqua dein naturæ imitatione præparanda: quumque iam illius beneficio concocta aliquò propellitur, illac etiam protinus arte vacuanda ac prorſus extirpanda. Aut ſi fortè nullus vel certè languidus ſit naturæ motus, artis præſidium eius vices tempeſtiuè ſuppleat: tunc enim medicamento locus eſt. Opportunè gerit omnia qui morborum temporibus omníque mutationi remedia accommodat. Naturam quippe adminiculantem habet qui progreſſum eius imitatur. Fœlix autem medicatio cui adiutrix natura ſuccurrit: Irrita verò quæ citra naturæ opem tentatur. Sed & victus ratio præſcribenda eſt ex morborum temporibus. Nam initio tenuis quodam modo eſt habendus, incremento tenuior, in ſtatu tenuiſſimus. Quum enim ſæuiſſima ſymptomata vigent & natura in morbi coctionem tota incumbit, aliò auertenda non eſt, neque plenioris cibi concoctione diſtrahenda. Et quo breuior futurus eſt morbus, hoc victus tenuior pro cuiuſque temporis conditione imperandus, quo verò longior, eo minùs tenuis. Itaque ſine clauo & remis nauigat, naufragium tandem facturus, qui nulla temporum obſeruatione medicinam facit. Iam verò quum plerique morbi certis horis concitentur vehementiùs & exaſperentur, neque vllius ferè ſit eadem & perpetua æquabilitas, horarum quoque tum alendo tum medendo habēda eſt ſumma ratio. In acceſſionibus (inquit Hippocrates) cibo abſtinere oportet: nam adhãbere noxium. Quum enim per circuitus irritantur mor-

re & vrine curatio peragenda.

Qualis victus ratio quoque morbi tempore.

Aphor. 21.

bi, natura his obsistens noua cibi coctione auocanda non est. Sed & ipsa concoctione susciatus calor morbum plerumque grauius exasperat, quum etiam secunda valetudine non pauci dum cibus conficitur ingraueſcant, aut non parum agitentur. Huc adde, in ipsa morbi maximéque febris excandescentia, tetro vapore corpus vniuersum perfundi, coque recens sumptum cibum labefactari & maxima ex parte corrumpi. Quò fit vt neque in accessione neque quum mox futura est, sed duntaxat quum eius est decessio seu inclinatio aut intermissio, cibus adhibendus sit. Medicamentorũ autem extrinsecus admouendorum nulla stata hora, nisi quum ventriculum aut præcordia attingũt: hæc enim cibo præmitti debent. Quæcunque verò intrò sumuntur, expleta concoctione exinanitóque ventriculo iuuant, nec antequam exciderint, cibus est offerendus, nisi quum fortè maligna qualitate prædita sunt. Hebetatur enim eorum vis & obruitur permistione cibi, neque longiùs potest syncerior ea prouehi, plerumque etiam permistum cibum corrumpit. At quum pernicioſa qualitas medicamento vt elleboro ineſt, ne eius contagione exinanitus ventriculus grauiùs offendatur, cibi reliquias ineſſe conducit, vt quæ illius vires non eximant, ſed duntaxat exuperantem ferocitatem infrænent. Neque præterea quum morbi accessio fatigat, vacuatione vlla cõuellendę sunt vires. Perutilis & accommodata est vacuationi hora quæ exacerbationem aliquantùm præcedit. Tum enim cumulata materia exacui mouerique incipiens promptiùs euellitur. Cautio tamen etiam atque etiam adhibenda, ne vacuatione immodica dissolutæ vires, succedentis exacerbationis impetum ægriùs perferant.

Medicina quando assumenda.

His summas medendi leges perstrinxisse videor, quibus vnicuique cognito perceptóque affectui, mox remedium eiusque quantitas & vtendi ratio prescribatur. Quod autem summatim cõprehensum est, nunc particulatim discutiendum & vnoquoque remedij genere proposito excutiendum qua id quantitate & qua ratione ac methodo, curãdo morbo adhibendum sit: à vacuatione, quæ ferè omnium morborum communis est, inducto exordio.

METHODI MEDENDI LIBRI PRIMI, FINIS.

METHO-

METHODI MEDENDI LIB. II.

DE VENÆ SECTIONE.

Quid euacuatio, quòtque sint humorum vitia.

CAP. I.

METHODENDI methodo certis legibus stabilita, summa remediorum genera, quæ vnicuique præter naturam simplici affectui ex aduerso opponuntur, eorũ quantitatem, vtendique rationem summatim attigimus. Nunc quò sit artis cognitio vsúsque certior, particulatim in vnoquoque remedij genere accuratiùs versandum, & explicandum quæ cuiusque vis sit, quæ congruens quantitas, & quæ vtendi ratio. Quoniã autem contenta dum præter naturam existunt, quam plurimorum morborum interiores causæ fiunt, quas in primis ars summouere præcipit, illorum euacuatio, vt maximè generale remedium, cæteris iure præmittenda. Est quidem euacuatio eorum quæ præter naturam in corpore cõtinentur expulsio. Cõtinentur autẽ spiritus, humores & excremẽta. Excremẽta sunt fæx alui & vrina & quæ à partibus quibũsdam vt à cerebro & à pulmonibus redduntur. Humores alij superuacui, alij propriè succi nuncupantur. Superuacui qui à sanguine vi naturæ secreti alẽdo corpori inutiles procul amandantur: vt pituita quæ in ventriculo & circũ intestina hæret, bilis flaua quæ in propria cysti, & melancholicus humor qui in liene est. Succi dicuntur qui in corporis substantiam conuerti ipsúmque alere solent: hoc genus ij sunt ex quibus sanguinis moles constituitur, & ij quos aliquando diximus secundarios appellari. Iam verò horũ singula aliàs secundũ naturam, aliàs præter naturam cõsistũt. Secundùm naturam, quum decoram & cõsentaneam tum qualitatem tum quantitatem obtinent, cõueniúntque naturæ legibus & integram sanitatem tuentur. Præter naturam, quum vel qualitatis vel quantitatis modum nõ tenẽt. Itaq; quicquid horũ à mediocritate & à iusto naturæ mo-

Euacuatio quid.

do manifestè deficit, quia morbi causa exiſtit, ſi emendari aliter non poteſt, protinus auferendum expellendúmq; eſt.

Vacuationis differentiæ vnde petenda.

Hæc autem illius expulſio, eſt euacuatio. Vacuationis porrò differentiæ ex contentorum tum vitio tum ſitu comparandæ inſtituendæque ſunt. Contentorum vitia ſunt plethora & cacochymia, quæ hoc modo accipienda ſunt. Venarum ſanguis nequaquam ſimplex eſt & vniuſmodi, ſed ex pituitæ, bilis vtriuſque & puri ſanguinis permiſtione cõflatus: atque hos etiam ſuccos ex omnium cõſenſione vſúque dicendi, ſanguinis appellatione deſignamus. In homine bene temperato & optimè ſano, minus eſt bilis flauæ quàm melancholiæ: minus huius quàm pituitæ, & pituitæ minus quàm ſanguinis puri. Iuſta illa & naturæ conueniẽs omnium humorum proportio, conſentanea & naturalis eſt æquabilitas: atque is ſanguis optimus & benignus cenſetur, qui ex quatuor ſuccorum naturalium æquabilitate cõſtat. Non ſic quidem vt is parem habeat omnium portionem, ſed pro ratione quam dixi cuique idoneam. Sanguis autem quantitate peccat, quum ſucci omnes in qualitatis mediocritate poſiti, ſupra iuſtam & naturæ congruentem menſuram accumulantur & increſcunt. Tum ſanè corporis vniuerſa moles intumeſcit, & venæ ſupra modum plenę ſenſionis ſenſum inuehunt, omniáque membra, præſertim ab exercitatione, exporrigi videntur. Hæc iſta cõſtitutio, tãetſi bonis conferta eſt humoribus & vires obtinet robuſtas, hoc tamen malum circumgerit, quod ad immodicam peruenit redundantiam, quæ in grauia pericula præceps ferri ſolet. Siue autem in hac ſuccorum omnium æquabilis eſt redundantia, ſiue ſyncerioris ſanguinis ſumma vbertas & affluentia, quia purus ille ſanguis reliquos in permiſtione ſuccos magnopere vincit, non qualitatis, ſed quantitatis ſolius vitium ſubeſt, deber vtraque plethoræ genere contineri. Atque hæc ſimpliciter & abſolutè plenitudo cenſetur, quam etiam ad vaſa iam trito & apud omnes peruulgato nomine celebrant, quòd amplam vaſorum capacitatem prorſus impleat, etiam ſi vires non premit. Alterum genus eſt plenitudinis quæ ad vires refertur, in qua tamen ſi vaſa non tument nec copia diſtenduntur, plus tamẽ vtilis ſanguinis & alimenti continent, quàm à natura regi gubernarique poſſit. Mediocre alimentum ſæpenumero infirmiori

plethora propriè & abſolutè dicta.

Altera plethora ad vires relata.

firmiori naturæ moleſtum eſt & graue, quod licet per initia ſit puriſſimum, diu tamen vix tale perſiſtit: ſed à noſtri caloris gubernatione deſtitutum, tempore dierúmq; numero corrumpitur fitque morborum cauſa. Cacochymia eſt vitioſitas ſeu vitioſa humoris qualitas, qua is à iuſta mediocritate deſciſcit. Sub hac humorum pernicies atque corruptela corporis functionibus incommodat, e úſque colluuie corpus ſordeſcit & labefactatur. Eſt autem ea bipartita, vna mitior, quum vel ſuperuacui humores immodicè accumulati ſunt, vel ſucci in ſanguine non illa iuſta naturaliq; proportione & concordia tenentur. Altera deterior quum vel ſuperuacui humores vel ſucci tum primi tum ſecundarij à naturali & conuenienti ſua temperatione in vitium prolapſi ſunt, quod aut ſubſtantiæ aut temperiei corruptio quædam eſt. Horum vtrumque rurſum aut cum putredine aut citra putredinem obtingit. Latiùs verò patebit cacochymię appellatio, ſi excrementorum quoque vitia comprehendat. Contentorum porrò vitia quibus ſedibus inſint & vbi poſita, noſſe quidem maximè oportet antè quàm vacuentur. Plenitudo quæ Græcis eſt plethora potiſſimum in venis atque in corporis habitu conſedit: at cacochymia in omne corpus diſpergi diffundíque ſolet. Quò fit autem vacuandi ratio conſpectior, corpus vniuerſum in tres publicas regiones diſtribui partirique debet, quæ propriis limitibus & terminis circumſcriptæ tum varia ſuperuacuorum receptacula tum vias expurgandi varias ſortitæ ſunt. Vna verèq; prima è gula in mediam iecoris partem dirigitur, in qua ventriculus, venæ meſaraicæ quæcunque ad portas concedunt, caua iecoris, lien & his interiectum pancreas includuntur. Altera è medio iocineri in tenues partium ſingularum venas excurrit, comprehendens iocineris conuexa, omnémque venam cauam atque illi comitem arteriam maiorem, & quicquid earum incidit inter axillas & inguina. Tertia regio muſculos complectitur, membranas & oſſa, omnem denique corporis molem, quæ ab ipſo ingreſſu arteriarum venarúmque minorum, in partes ſingulas & in ſummam extimámque cutem profertur. Magna profectò iſtarum regionum varietas, quum propriis finibus ita circumſcriptæ ſint, vt inter eas communionis minimum intercedat. At multo maxima ex propriis cuiuſque viribus quum ſint

Cacochymia.

Contentorum vitia.

Corporis regiones tres, propriis terminis diſtinctæ.

Prima.

Secunda.

Tertia.

aliis aliæ coctiones, excremẽta alia & viæ ad expurgandum aliæ: ex quorum animaduersione omnis ferè medendi ratio ducta deriuatáque est. Præter communes ac publicas corporis regiones, extant haud paucæ arctiores, excrementis etiam subiectæ, quæ nec latè dimanant nec in vniuersum corporis influunt. Hoc genus sunt cerebrum, pulmones, renes, & uterus.

Euacuationum genera & differentiæ.

CAP. II.

Vniuersalis euacuatio.

HINC rectè vacuationis differentiæ duæ statuuntur, vna vniuersalis, particularis altera. Vniuersalis est quæ communiter ab vniuerso corpore materiam subtrahit. Huiusmodi sunt sudor vel perspiratio; sanguinis profusio, vomitio & alui subductio. Harum siquidem quæcunque primùm obtigerit, quanquam plurimum ac validè regionem vnam, cæteras tamen etiamnum consequutione quadam licet parciùs exinanit. Vomitio primùm quidem ac maximè ventriculum, deinde si perstitit viscera venásque maiores, postremò corporis habitũ. Alui deiectio primùm & abundè intestina, ventriculum, viscera, primásq; venas, deinde venas maiores, postremò minores habitúmq; corporis. Sanguinis profusio primùm venas exhaurit & arterias illis anastomosi coniunctas: exin corporis molem ipsáque viscera, ad primas vsque venas progressa. Quæ per cutẽ fit dissipatio, proximè quidem è corporis habitu dissoluit, secundò è venis arteriísque grandioribus, ad postremum è visceribus & ex intima corporis regione. Particularis autem euacuatio partem duntaxat aliquampiam excrementorũ onere pressam leuat. Quo in genere est cerebri per palatum & nares expurgatio, excreatio, quę pulmonum & pectoris vitia extussit, arenularum aut puris è renibus emictio, sanguinis ab vtero aut hæmorrhoidibus profusio: hæc enim podicem, illa vterum in primis, vtraq; venam cauam expedit: quum aluus balano vel clystere mouetur, aut ex quouis loco per cutem fit eruptio, particularis quoque vacuatio exstitit. Vnum quodque porro vacuandi genus aliàs sponte aliàs arte fit. Sponte quum citra vllam medicationem quippiam è corpore effunditur. Id fit interdum natura duce, quę dum integrè valet nobísque rectè moderatur, quicquid vitioſè

Particularis.

Naturalis vacuatio.

tiosè ſe habet aut ſuperfluit, id omne corpore excludit, éſtque tum naturalis & opportuna euacuatio. Fit & interdum præter naturam, quum imbecillior facultas, humores corporis regere atque cohibere nequit eóſq; prorſum diffluere ſinit: aut licet robuſtior validiórque ſit, interdum tamẽ humoris copia vel acrimonia tantopere laceſſitur, vt hunc è vaſis receptaculíſque ſuis proprio impetu foras exilire ſinat. Vtraque ſymptomatica, irrita præter naturam nullóque vſui eſt euacuatio, quòd benignus atque ſalutaris humor pariter cũ pernicioſo promiſcuè, nullo delectu nullíſque legibus prorũpat. Artificioſam euacuationem perhibemus, quæ externi ſubſidij ope ſuſcitatur. Ea rurſum biparti tò ſcinditur. Vna legitima exiſtit, quæ quod vel qualitate vel quantitate negotium faceſſit, duntaxat exterminat. Altera huic aduerſatur extra ordinaria, qua vtilis & qui in nullo vitio eſt humor exigitur, hæc medentium culpa vel inſcitia decernitur qui neque quod iuſtum, neque quod idoneũ eſt perſpectum habent. *Symptomatica.* *Artificioſa.*

Euacuationem natura non externa ope, ſed ſuis duntaxat viribus maximéque expultrice complet: medicus verò variis ſubſidiorum generibus, quæ in ea comparat & accõmodat. Profundendi ſanguinis gratia venã aperit aut ſcalpello aut hirudine aut medicamentis quæ ora venarum referent. Purgationem molitur medicamentis, quæ noxios humores è corpore eliciunt, ac dein eos foras vel vomitione vel deiectione pellunt. Perſpirationem verò atque ſudores, exercitatione, frictione, motu omni, æſtu, balneis præſertim nitroſis, ſulphureis aut bituminoſis & ex accidenti inedia. Per hanc enim tum nihil offertur alimenti, inſitus calor humoris plurimum populatur atque diſſipat. Multa inſuper attenuantia medicamenta tum foris adhibita tum intrò ſumpta, corpus per halitum pérque ſudores digerunt. In partium quoque vacuationibus, cerebrum per nares expurgant errhina medicamenta, & per palatum apophlegmatiſmi: pectus & pulmones expediunt, quæ bechica nuncupantur: renes & veſicam diuretica: vterum hyſterica: aluum reſoluunt balani & clyſteres. Ex vnaquæq; demum particula eruptionem mouent, adhibita digerentia, ſuppuratoria, amyctica, cauſtica: item hirudines, cornua, cucurbitulæ, ſcarificatio & ferrum candens. Hæc igitur præ

sidia & tanquam instrumenta medici ad omnes omnium generum omniúmque partium vacuationes sibi comparaunt. Singulorum autem remediorum quæ hic generatim percensui, tractationem iam iámque diligentiùs exequamur, à venæ sectione exorsi.

Quid & vnde vena secta vacuet. CAP. III.

QVVM quatuor ex succis sanguis totus cõstet & cohæreat iisque tenui sero perfusis, omnes quidem caloris & concoctionis quæ in iecore perficitur efficientia, ita accuratè exquisitéque permisti sunt, vt nullus ne nimium quidem à cæteris disiunctus compareat. Incisa vena idque patente satis foramine, continendi facultas nequit obliquis fibris tam arctè sanguinem continere ac inhibere, quin is aperta via excidat defluátque. Imò si fortè conetur auidiùs complecti atque supprimere, contractis venis hunc vberiùs è vulnere profundet. Emanat autem, non quemadmodum in purgatione, seorsum hic illéve humor, sed sanguis vniuersus, qualem in venis haberi commemorauimus. Atque tametsi moderatus aut etiam paucus sit, motu tamen impetúque suo prorumpit, nihil aut minimum protrudente natura. Neque per morbos in quibus vitiosa est humorum constitutio, natura potest sic opus moderari, vt aperta vena id solùm, quod vel redundat vel vitio contaminatum est effundat. In crisi (fateor) nonnunquam infestum humorem concoctione præparatum ab aliis segregat: ac tandem per vias idoneas excludit: at nihilominus si tum venam incidere contingat, per eam minimè possit tantulo tempore vitiatum humorem secernere atque exigere. Quod Auicẽnas ait phlebotomiam bonum sanguinem rapere, malum verò intus relinquere, quódque metuit vena secta æger vel ad bilioſorum efferuescentiam vel ad pituitosorum cruditatem perducatur: si de permistis venarum humoribus id protulit, falsissimum & inconsiderantiæ plenissimum est. Neque enim serum prius quàm bilis, neque hęc prius quàm pituita vel melancholia, neq. inutilis & deprauatus humor antequam integer & familiaris elabitur. Hoc & quotidianus rerum euentus dilucidè commonstrat. Dum enim sanguis effluit, simplex quidẽ & vniusmodi apparet. Exceptus deinde proprio disperdito calore mox totus concrescit, eiusque

Promiscuè quicquid in sanguine bonimalive continetur vacuat phlebotomia.

iúſq; partes omnes in ſuam quæque regionem contendũt. Serum per ſumma innatat, vrinæ haud abſimile, bilis tenuis & florida concreti ſanguinis pars ſit ſuprema, melancholia ſubſidet, ſanguis rubẽtior & pituita pallidior media tenent. Conſtans ſit igitur præciſa vena omnes qui in venis conditi ſunt humores æquabiliter vacuari. At verò vnde & quibus ex locis euacuatio fiat, quærendum. Quum profluẽs liquidúſque ſit ſanguis, quiſquis ſecto loco vicinior aſſiſtit, primus quidem exilit, deinde qui illi iunctus continuatúſque eſt, deinceps verò totus non modò è venis & arteriis, verumetiam è viſceribus & ex habitu corporis emanat. Eſt enim admirabilis quædam continuatio ſeriéſq; venarum, per quam ſanguis ſic totus transfunditur, vt patẽte via vniuerſus plerunq; cum anima excedat. Fit autẽ ſanguinis per venas & arterias tranſmiſſio, dum toto corpore analogia quædam ſit & æquabilitas: nam inanitæ & indigentes partes fibris oblongis trahunt è plenioribus, & pleniores illis ſubſidio veniũt, copiáque grauatæ in vacuas illas onus ſuũ deponunt. Adde quòd fuſus & liquidus humor ſponte ſua decliniores inanéſque regiones conſequitur, in eáſque procumbit. Itaque venæ ſectio quaſcunque venas depleuerit, vniuerſum corpus euacuat. Hinc duplici illa nomine vniuerſalis cẽſetur, & quòd omnes humores ex quibus ſanguis conſtituitur, & quòd ex vniuerſo corpore detrahat. At certè non æquabiliter: quum enim partes ordine quodã conſtitutę ſint, prius ac magis ẽ propinquis quàm è diſtantibus quúmque aliæ venæ in alias propagentur partes, celeriùs atque validiùs ab iis quæ è directo, quàm quæ ex tranſuerſo poſitæ ſunt, haurient. Hæc rerum nominúmque explanatio prætermittenda videbatur vacuandi præceptis, quæ deinceps traditurus ſum.

Quæ humorum vitia phlebotomia vacuet è venis.

CAP. IIII.

HVMORVM qui aut peccãt in venis aut ex his affatim defluunt, proprium accommodatúmque remedium eſt venæ ſectio. Illos quippe euacuat, hos reuellendo ſiſtit. In primis autem de euacuatione, mox de reuulſione præcipiam. Humorum qui in venis conduntur vitium, aut plethora aut cacochymia eſt. Plethoræ exuperantiſq; ſangui-

Plethora duplex.

nis vnicum ac proprium remedium est venę sectio. Quúmque sit plethora duplex, vna pura ex optimorum succorũ pari quodammodo portione constans, altera impura cacochymiæ particeps, quæ vitiosorum est humorum in venis redundantia, vtrique secta vena succurrit. Quũ igitur musculi solidi atque distenti nec nõ venæ amplæ atque turgẽtes periculum minantur, protinus sectione venæ est opus.

Commoda phlebotomia, quum plethora grauis est.

Hæc enim dolores extensione placat, corpus graui pondere leuatũ erigit & quasi recreatum alacrius expeditiúsque reddit ad omnis generis functiones: quinetiam insito calore liberaliùs ventilato, reseratísque arctioribus viis & spiraculis, morbos arcet, quorum discrimen impendebat. Discrimen autẽ est vel ne distenta vasa dehiscant aut disrumpantur, vnde partium inflammationes obtingunt, & hæmorrhagiæ: vel ne oborta vniuersalis obstructio insitum calorem restinguat, strangulétque vires alioqui validas, vnde ardentissima febris aut repentina mors irruit. His verò malis neque purgatio neque exercitatio neque inedia tutò ac repẽte quemquam prohibere potest. Plethora pura sanguine tutissimè demitur. Impura verò non æquè tutò, quo tamen ea simplici propinquior magisque affinis fuerit, hoc sanguis abundantiùs mittendus: parciùs verò atque restrictiùs quo fuerit impurior. In iis igitur qui prauam cõstitutionẽ sortiti, venas supra modum referserunt, aut qui licet proba essent constitutione, vitiosis tamen se cibis impleuerunt, eousque solùm eximendus sanguis est, dum plenitudinis pericula vitentur. Nam reliquę impuritati purgatio dein accommodatur. Calida autem biliosaque plenitudo omniũ impurarum tutissimè vena secta tollitur: vt quæ non eam modò minuit, verumetiam refrigerat. Melancholica plenitudo parciùs id auxilij genus tolerat: non enim eousque calida existit vt refrigerationem postulet. Pituitosa omnium certè minimè: quum enim impense frigida sit, sanguinis missionem auersatur, quæ magis cruditatem refrigerans ita conduplicat, vix vt vnquam concoqui emendariq; possit. Sed & huic ferè comes virium imbecillitas largam vacuationem minimè tolerat. Quocirca decernenda non est, nisi venæ supra modum confertæ graue periculum minentur: quúmq; necessitas exposcet non id semel & vniuersè, sed sensim ac partitè tentandum, ea ratione quã posthac

hac explicabimus. In omni igitur impura plenitudine à secta vena auſpicãda eſt vacuatio, ſine qua vix tutò purgatio decernatur. Etenim medicamentum quod præſertim validius ſit tum calore tum trahendi facultate, humores exagitans perturbanſq; plethoricum corpus, in grauius id diſcrimen adducit. In vniuerſum autem plenis turgentibúſque venis, ſi non profit, obeſſe tamen non poteſt moderata ſanguinis miſſio. Iam verò altera plenitudo quæ ad vires refertur (hæc autem ſignis non facilè agnoſci poteſt) licet neque vaſa diducere neque diſrumpere neque ingenitum calorem obruere poſſit, quoniam tamen imbecillas vires premit, ne qua fortaſſe putredo aut humorum corruptela ſuccedat, venæ ſectione minui poteſt, quæ tantum relinquat, quantum natura facilè gubernet. Sed & ea quoque quoniam nullius periculi præſentis metũ vrget, aut victu parciore aut inedia vtiliter ſubtrahitur. De ſanguinis humorúmq; corruptione aut putredine quæ in venis citra plenitudinem conſiſtit, & quæ nuncupatur cacochymia, quam etiam nonnulli appellant plenitudinem ad vires, maior dubitandi occaſio exiſtit, num etiam poſſit commodè vena ſecta demi. Simplicem venarum cacochymiam ſecta vena minuere tutum eſt ac vtile, copiæ tamen ac virium ratione ſuſcepta. Licet enim dũ in hac vena ſecatur, omnes humores æquabiliter prodeant, & vna eadémque ac antè reſtet humorum proportio: quoniam tamẽ detracta oneris portione quo natura premebatur, vires nihilo imbecilliores, ſed alacriores plerumque euadunt, quod reliquum eſt faciliùs ferunt, minoréque negotio domant atque conficiunt. Ita ſanè per cõtinuas febres quũ humorum ſumma etiam num cruditas & putredo in venis eſt, plerumque miſſo ſanguine vrinæ quæ rubræ, craſſæ ac turbidæ fuerant, mox puriores apparent, concoctioníſque notas exhibent. Ita quidem ex artis principiis iſthæc præcepta duci videntur atq; ſtabiliri, vt in ſecanda vena perinde ac in diiudicandis litibus, facti quàm iuris quæſtio ſæpe ſit obſcurior. Exercitari igitur vnumquemque in his ſignis oportet, quę tum plenitudinem tum vniuſcuiuſque humoris exuperantiam ſitúmque demonſtrant. Neque imperitorum more, ſi vel nares ſtillant ſanguine vel vrinæ rubicundæ ſeſe offerunt, protinus imperãda venæ ſectio. Etenim facilè ſanguis prorum-

Plenitudo ad vires an leuanda vena ſectione.

An cacochymia ſectione venæ minuenda.

pit, non ex plenitudine solùm, quódque eam vacuationem moliatur natura, sed aliis compluribus ex causis. Quibus enim exesa sunt venarum oscula: quibus etiam viscera præsertimque iecur imbecillium vel scirrhosum euasit, iis sæpe sanguis fluit è naribus, haud secus atque hydropicis. Quin etiam vrina rubescit cruentáque redditur in atritu calculi renum. Flauescit ex ictero simplici, ex scirrho hepatis atque etiam ex ascite. Nemo tamen per hos affectus rectè venam secuerit. Itaque ex iis solùm notis quæ vniuscuiusque humoris exuperantiam denunciant, venæ sectio tutò decerni potest. Hæc vna omnium humorum qui in venis maioribus conditi sunt vitio expeditè succurrit: eóque liberat si illinc, non autem è malè affectis visceribus originem habet: tum enim (vt aliquando pleniùs exequemur) præstantior accommodatiórq; est purgatio. Ex his igitur constare potest quæ humorum vitia vena secta vacuet. Nunc vt è venis prorumpentes humores reuellendo sistat, exponendum.

Cacochymia viscerũ vitio genita, sectione venæ non emendatur.

Reuulsio atque derivatio vt per venæ sectionem fiat.

Cap. v.

VNVM prorumpentis sanguinis remedium est reuulsio: idque siue foras vt è naribus aut ex vtero, siue in partem aliquam abscessum facturus illabitur. Est autem reuulsio illabentis humoris in contrarium tractus. Hoc quippe nihil celerius fluxionis impetus cohibere potest. Contraria mathematicis sunt quæ vnius & eiusdẽ rectæ lineæ extrema tenent, ad quæ qui fiunt motus contrarij dicuntur. Medicis verò contraria quæ in eiusdem venę recto processu, per quem humorum cursus est, quàm longissimè distãt. Aperta porrò vena primùm quidẽ pars vulneri propinqua exinanitur, hæc dein è longinquis sanguinẽ ptolicit. Quũque id rectarum fibrarum ope compleat (illas siquidem trahendo vt transuersas expellẽdo natura destinauit) plus sanguinis & expeditius ab iis partibus, in quas fibræ diriguntur, quàm à cæteris eripiet. Imò etiam si nihil venæ trahãt, humores tamẽ sponte recto fibrarum cursu defluent. Quicunque in dextris sunt, dextra cõsectantur: qui in sinistris, sinistra: laudantúrque humorum cursus quicunque in directum feruntur: qui verò obliquè in transuersum, vitio dan-

ἀντίπαθος id est, reuulsio, quid.

κατ' ἴξιν, seu κατ' εὐθὺ è directo.

dantur, tanquam violatæ naturæ & perturbationis indices. Nomine quidem contraria sunt, antè ponè, ad dextram ad lævam, sursum, deorsum, intro foras. Cæterùm in humorum revulsione, ne illa quidē contraria sunt, nisi & in fibrarum venarúmque recto cursu collocentur. Pleuritidi dextræ nequaquam contrarium est latus sinistrum: at inflammato cruri dextro cōtrarium est sinistrum. Hic enim communis & directa venarum societas, per quam sinistrū crus incisum euocat è dextro: at è dextro latere nulla vena rectis fibris in sinistrum concedit. Proinde huius secta vena, dextram pleuritidem non admit, sed noxium humorem vel inflammata parte linquit, vel puro sanguini permiscet, vel (quod frequentissimè accidit) sinistram pleuritidem inuehit. Quum itaque omne eò spectet consilium, vt à loco phlegmone occupato plus sanguinis ac celeriùs quàm à cæteris partibus hauriatur, vena præcidetur quæ sit in directo situ partis affectæ. Sic enim & naturam cum ratione, & Hippocratem summum virum imitabimur, qui in pleuritide interiorem brachij venam secare iubet, ab eo latere quod dolore sit affectū. Neque verò solùm in dextra pleuritide, verùm etiam in iecoris inflammatione (cui tamen venæ omnes societate iunguntur) interiorem dextri cubiti tundit: qua non comparente, mediam siccat: si nec ea se profert, ad humeralem cōfugere mauult, quàm ad interiorem sinistri brachij, tantam scilicet vim his attribuens, quæ sunt in directo situ. Itaq; revulsio è directo euidēs subsidiū celeriter adfert, è transuerso nullum. Vena porrò ampla copiosè, vicina validè atque celeriter trahit. Quum igitur magna vehemēnsque fiet inflammatio ex humore scilicet maligno cuius fluxio sit præceps, & locus in quem procumbit nobilis eximiive sensus, ampla vena finitimo loco secāda, vt quæ plus, celeriùs atque potentiùs ab affecta sede vacuet. Sin verò affectus mitior est, angusta vena eligenda, eáque distantiore loco, vt minus, tardiùs & ignauius euacuet. Eiusmodi revulsio omnis præterquā quòd fluxionem sistit, ab affecta quoque parte prius putrem & inquinatum sanguinem, quàm ex reliquo corpore benignū atque syncerum detrahit. Neque tum metus vlli sit nouæ fluxionis proritandæ. Quum enim pars laborans magis quàm cæteræ exinanita fuerit, si ad penuriā vsque detractum sit, vix

denuo alia humorum fluxione conflictabitur, nisi fortè nouo peccetur viuendi errore. Distantes enim indigentia auidæ, proprium sanguinem elabi non sinent: nec pars affecta (nisi dolor aut calor restet vehemens) ab illis quicquam eripiet, vt quæ sit imbecilla, nec multo egens alimento. Malè igitur Arabum dogmate censetur, præcisam in pleuritide eiusdem lateris venam fluxionis impetum augere, ac proinde quum ingens est plenitudo, ne fluxio geminetur, copiam primùm vel ex inferiore pedis vena subtrahendam: deinde ex aduersi cubiti interiore reuellendum, postremò reliquias ex eodem latere deriuandas. Quid hoc quęso consilij & prudentiæ, ægrum toties torquere, quem semel possis malo redimere? Profusus ad indigentiam ex laborante latere sanguis, copiam è fonte pleniſſimo haurit, simulque phlegmone obsessam partem reuelat, nullum metum afferens nouę fluxionis. At ex aliis venis quę è directo nõ sunt, vnam copiam imminuit, nequicquam tamen deprauati elicit, neque oppressæ parti leuamento est: aut certè putris humor è parte motus, puro venarum sanguini permiscetur, redditurque malum quod corrigendum fuerat pristino deterius. Quum autem è directo secatur, vacuat, reuellit atque deriuat. Vt fluxio lenta atque diuturna tutiùs è distantissimis reuellitur, ita & quæ futura est arcetur: sic enim in tractum nouæ viæ longiorem conuersa, sensim à pristino citra virium offensionem desciscit. Deriuatio est humoris illapsi tractus in vicinũ latus. Fit autem aperta ea vena quæ in affectam partem inferitur. Per quam ea modò alimentum capessit, modò noxium humorem influentem excipit. Quocirca quum iniecto scalpello ea vena præciditur, pars multitudine defessa illac onus suum abiicit. Opportunè autem deriuatio administrabitur, quum reuulsione præmissa fluxionis impetus & ardor iam resedit, neq; denuò recentis & inopinati suspicio est: simulq; humor adhuc liquidus est in parte, è qua remeare potis est. Si verò vsque adeo infarctum esse parti coniectura est, vt omni fluendi remeandique habilitate sit orbatus (quod in diuturnis inueteratisq; inflammationibus frequens est, in quibus scirrhosæ quædam reliquiæ inhærent) nulla vtique deriuatio venæ sectione, sed fomentis & emplastris mollientibus digerentibusque tentanda. Quibus etiã si humor dissolui dissipariq; nõ potest, neq; locus

De venæ sectione falsum dogma Arabum.

περοχέτευσις deriuatio.

locus eſt inſignis neq; dolor vehementer vrget, pars affecta inciderur ac diducetur, maximè verò ſi humor pernicie atque contagione vicinas ſedes inquinauit. Id quanquã deriuatio propriè veréque dici non poteſt, illi tamen quaſi victoria ſuccedit. Hactenus de venæ ſectione generatim traditũ ſit, quæ interiorem morborũ cauſam in vaſis conditã euacuat vel effluentem reuellit: deinceps enumerandi affectus ſinguli quibus illa debeat accommodari.

Singulorum morborum, quibus vel præſentibus vel futuris ſecta vena ſuccurrit, enumeratio.

CAP. VI.

MORBOS quos vel ſanguinis vbertas vel eruptio progenuit, præſentes quidem ſanat venæ ſectio, impendentes arcet. Eius generis maximè ſunt: ſynochus febris tũ ea quæ citra putredinem ex ſanguine efferueſcente tum quæ ex putreſcente eo accenditur, omníſque continua, cuius putredo in vaſis maioribus condita eſt. In partium autem affectibus numerantur, phrenitis, ophthalmia, parotis, angina, pleuritis, peripneumonia, hepatitis, ſplenitis, nephritis, vteri, pudendorum, inguinum, alarum, brachiorum, crurum, articulorum, omnium denique tum interiorum tum externarum partium inflammationes, dictæ Græcis phlegmonæ. Fiunt enim dum aperta, rupta vel exeſa vena dilapſus ſanguis in partem abſcedit, abundantioríque congeſtus tumorem parit. His proximè accedunt ſputum ſanguinis, incipiensque tabes, ſanguinis vomitio & quæ è naribus, ex vtero vel ex hæmorrhoide plenior fit eruptio. Horum initio vena oppoſito loco tuſa fluxionis impetũ ſiſtit, reuulſionisque vi nonnihil ex affecta parte reuocat. Ea igitur legitimum ac proprium his remedium eſt, qui ex boni ſanguinis plenitudine ortus ſui primordia acceperunt. Qui verò ex impura plenitudine emerſerunt, quia his plurimũ cognati ſunt, vena quoque ſecta curari deſiderant, quòd eorum materia, etiam ſi impura ſit, in vaſis tamen condita eſt, vel ab his emanat. Deinde carbunculus, furunculus, ſcabies humidior, omníſque rubor per corporis ſumma efflorescens & quicunque ad iſtorum naturam conditionemque accedunt. His ergo præſentibus venæ ſectione

medemur. Sic igitur cauſus, omniſque continua febris curanda, cuius putredo in vaſis maioribus coërcetur. Nam & interdum circa ventriculũ maximéq; os ipſius & iocinoris partes ſimas coaceruatus humor, exardeſcens febrem parit continuam, quam vt & eius cauſam non poſſit phlebotomia tollere. Intermittens verò quæ pura ſit, ſiue tertianarum ſiue quartanarum aut quotidianarum genere continetur, quòd eius proxima materia propriúſque fomes non in vaſis ſit maioribus, neque ex his prorumpat, venæ ſectio ne haudquaquam rectè curatur. At nihilominus in his interdum ſanguis conuenienter mittitur, quum aut venæ immoderata copia turgeſcunt, plethoræque pericula impendent, aut incaleſcentis ſanguinis ſymptoma quoddam acriùs vrget: vt pulſans capitis dolor, corporis iactatio, æſtus penè ſuffocans: quanquam & hæc plerunq; obrepunt ex bile circũ præcordia efferueſcente. At ne ſic quidem venæ ſectio aut febrem aut cauſam eius tollit, ſed duntaxat ſymptomatum tum præſentium tum impendentium ſæuitiam compeſcit. Ex partium quoque affectibus, capitis & aurium pulſans dolor, lethargus, vertigo, apoplexia quædam & epilepſia, acris mordaxque fluxio, cordis quædam palpitatio. Quinetiam impendentibus illis conſuetis aut anniuerſariis, quum iam plenitudo cauſaque ſubeſſe deprehenditur, anteuertendum occurrendumq; eſt ſectione venæ, quandoquidem præſentium atque futurorum vna communisque eſt ratio medendi: & quæcunque morbis præſentibus rectè peraguntur, eadem ſunt aut incipientibus aut imminentibus illis præmittẽda. Sed & citra plenitudinem, atque etiam in penuria interdum vena inciditur, quum euidentes cauſæ vt contuſio, dolor vel ardor fluxionem proritant, quæ partis alicuius phlegmonem minatur: quod etiam non præſentis, ſed incipientis aut imminẽtis morbi magnitudine atque metu fit. Hoc loco dubitatio exiſtit non parum controuerſa, vtri magis ex vſu ſit venæ ſectio, præſentíne morbo an imminenti. Quæ ſic tamen explicari poteſt. Quum maxima & præceps eſt plenitudo, necdum morbus vllus genitus eſt, nullo virium diſpendio ſanguis abundè educi poteſt, vt qui copia & pondere naturæ grauis erat: protinus enim laborans diſcrimen effugit morbi imminentis, ſecurúſque redditur. Quum verò morbus iam eſt genitus, vires præſentia

Dubitatio & eius ſolutio.

eius

eius attenuatæ vix queunt citra detrimentum iuſtam ſanguinis effuſionem ſuſtinere. Hinc Hippocrates ex more inſilientes vel imminentes morbos iubet anteuertere ſanguinis miſſione, non illorum incurſum appulſumque expectare. Hac ratione in ephemera ex obſtructione, in ſynocho ſimplici, ſanguis copiosè trahitur antequam materia putreſcat. Quocirca tutiùs imminente quàm præſente morbo ſanguis profunditur: ac vtilius eſt futurum proſpicere atque præcauere, quàm prorogare, vt inſilientem defixumque pro ſigemus. Nã ægriùs eiicitur quàm non admittitur hoſpes. Cæterùm quum morbus iam grauiter hominem exercet, maiore neceſſitate remedium expoſtulat, quàm quum nondum inuaſit. Quocirca genito quàm impendenti morbo neceſſaria magis eſt venæ ſectio, quòd geniti ſæuitia, maiore nos neceſſitate impellit & vrget, quàm futuri metus. Itaq; præſenti neceſſitas, imminenti vtilitas ac ſecuritas ineſt.

Quæ vena in quouis affectu ſecanda.
CAP. VII.

PLENITVDO cui nullius partis affectio aſſiſtit, qualibet ex vena citra delectum detrahitur, commodiſſimè tamen vſúque maximo ex interiore cubiti dextri, quæ à cauа plurimum & à iecore validiſſimè prolicit. Plenitudo biliosa, ex dextri quoque, melancholica ex ſiniſtri cubiti interiore vena: ita enim efflagitat lienis ſitus. Quæ verò ex crudorum colluuie ſuborta fuerit, ex vtrocunque cubito peræquè demi poteſt. Eadem prorſus lex & in febrium curatione obſeruanda. Quapropter ſynochus tum ſimplex tum putrida, venam interiorem cubiti dextri præcidi poſtulat: perinde vt febris ardens & peſtilens ſimplex, itemque tertiana & quotidiana continua. Quartana verò quæ continenter affligit, interiorem poſcit ſiniſtri brachij. Eadem propemodum ratione in puris intermittentibus ſecanda vena deligetur, ſi quando aut plethora aut ſymptomatum ſæuitia hanc aperire poſtulet. Ex partibus quæ ſupra clauiculas ſunt, perſpicuè reuellit & vacuat inciſa vena humeraria, celeriùs validiúſque in cubito, tardiùs verò & ſegniùs in eo manus ramo qui inter pollicem & indicem excurrit. Ex his verò quæ inter clauiculas & renes poſitæ ſunt, reuellit ſecta interior celeriùs & maiore vi in cubito, tardiùs verò & ſegniùs in ma-

nus ramo qui inter annularem & minimum digitum porrigitur. Ex vtriſque reuellit vena media, ſiquidem ex communibus illa humerariæ & interioris ramis coagmentata conflataque eſt. Nam plerumque aut latet altiùs inuoluta, aut alterius duntaxat ſoboles eſt. Subter renes in quacunq; parte inhæreſcet affectus, ſecta poplitis vena maiore tum impetu tum celeritate reuellitur, lentiùs verò & infirmiùs ſecta in malleolo ſaphena. Renes anceps ſunt, medij inter ſuperiora inferioraque interiecti. Situm definio non ex partis ordine, ſed ex ortu & productione venæ, quæ in partem emittitur. Itaque phlegmone quæ rectos abdominis muſculos ſupra vmbilicum inuaſerit, retrahetur aperta inferiore vena. Quæ verò colum inteſtinum prehenderit, quãuis ſubter renes ſit, reuelletur ſecta interiore cubiti: ita enim venarum origines deriuationéſque commonſtrant. Hinc ſingulas vniuſcuiuſque partis affectiones perſequamur. Capitis ex plenitudine affectus tum interiores tum externos, ſiue etiam nunc initium faciant ſiue magnitudinem ſummam impleuerint, reuellit ſecta cubiti humeraria dextros quidem dextra, ſiniſtros ſiniſtra. At ſi ſegniùs & ignauiùs id agendum erit, vti quum anteuerterè ac futuros præcauere conſilium eſt, ſecabitur quæ directo inter pollicem indicémq; manus contendit, niſi fortaſſe aliũde quàm ex humeraria ducat originem. Eos porrò deriuant ſcapularum atque humerorum ſcarificatus, iniectæque cucurbitulæ, & ſanguis profuſus è naribus, quemadmodum etiam phrenitidas, deliria & apoplexias. Vertigines verò quæ capitis vitio enatę ſunt, deriuantur præciſis quæ ponè aures ſunt arteriis: perinde atque inueterati capitis dolores calidi ſpiritúſque pleni. Qui dolores priora capitis obſederunt, deriuantur aperta frontis vena: qui verò occiput & poſteriora tenent, cucurbitulis ceruici humeríſque adhibitis aut inciſa vena puppis. Oculorum inflammationes & acres lachrymę, primùm ſecta eiuſdem lateris humeraria, deinde humerorum ceruicíſque cucurbitulis retrahuntur inhibentúrque: deriuantur autem inciſa vena quæ in alterutrũ fertur angulum. Auribus inflammatis & parotidibus poſthumerariam ſecetur vena ſub aure. Gingiuarum, maxillarum & dentium calidiores affectus, poſthumerariam earũ quæ ſub labiis extant ſectionem deſiderant: vt angina earũ quæ

Capitis affectibus quæ vena ſecanda.

ſub

ſub lingua cernuntur. Pulmonum inflammationem reuellit paritérque deriuat interior cubiti ſiniſtri potius quàm dextri: quandoquidem pulmonum venæ ex dextro cordis ſinu prodeunt, hic autem in ſiniſtrum parietem venæ cauæ inſeritur, qui per alam ſiniſtram in cubitũ excurrit. Eadem ſanguini qui tuſſiendo reiicitur, tabi, cordis palpitationi, aliiſq; eorum vitiis ſuccurrit. Pleuritidi tum interiori tum externæ, itémque pectoris, diaphragmatis inflammationibus & vlceribus ſanguinem ſpuro fundentibus interior eodem latere ſecta reuellendo deriuandóque confert. Inflammationes quę vel axillas vel humeros malè habent, niſi ad brachij flexum pertingant eandem curandi rationem ſubeunt: quum autem eò peruenietur, quoniam partem inflammatione obſeſſam ſectione proritare tutum non eſt, manus è directo aperienda eſt vena. Iecore inflammato grauitérve oppreſſo, interior dextra cæditur: at verò malè affecto lieni ſuccurrit interior ſiniſtra, in cubito quidem validius in manu languidius. Deriuatio è liene, non vt quibuſdam videtur in hæmorrhoidas ſed in aluum fit: & è cauis quoq; iecoris in aluum, è gibbis verò in vrinas. Recens renum inflammatio, quam copia ſanguinis comitatur in venis, ex interiore cubiti reuellitur, dextri quidem ſi ren dexter, ſiniſtri ſi ſiniſter affligitur. Cùm verò nõ immodica plenitudo premit, tutiùs validiúſq; ex inferioribus quę è directo ſunt, vel in poplite vel in malleolis. Per vteri affectus ſi menſes præter modum emanant, vena cubiti interior impetũ coërcebit, ſurſúmque retrahet, quemadmodum & cucurbitulæ ſubter mammas, vel etiam vmbilico infixæ. Suppreſſos autem menſes vena in poplite aut malleolo inſtante purgationis tempore cæſa mouet: nam ſanguinis impetu deorſum conuerſo, venæ quæ in vterum pertinent reſignantur. At ſi qua inflammatio ſubeſt, per initia ſurſum retrahetur, idque directo: illinc quippe tanquam è fonte plenior fluxio irrue bat. Nec eſt quod inde menſium ſuppreſſionem vereare: ſi modò quàm mox venam in poplitem aut in malleolũ directam ferire iubeas, quæ illorum euacuationi deriuationíque paratum & expeditum eſt præſidium. At ſi quis temerè hoc ab initio experiatur & attentet, fluxionis impetũ phlegmonémq; augebit. Reuulſio enim quæ fit ſecta interiore cubiti vena, quia iecur fõtẽ ipſum è quo fluxionis exordiũ

Pulmone inflammato quæ vena aperienda.

Vtero affecto vena quæ ſecanda.

eſt exhaurit, vniuerſalis cenſetur: quæ verò ex venis inferioribus fit, particularis, neque fontem primariò euacuat. Quum itaque vniuerſalia particularibus ſint præmittenda, inflammationes quæ ſubter renes incurrent, primùm reuellendæ ſunt præciſa interiore cubiti vena directa, deinde reſeratis inferioribus, quæ aliquam etiam reuellendi vim obtinent: has tamen tutum minimè ſit primas ferire, maximè ſi ingens eſt vaſorum plenitudo, fluxioniſque incurſio vehemens. Profluens affatim hæmorrhoidas ſecta in cubito vena ſupprimit: ſuppreſſas diducit & euocat ſecta in malleolo. At ſi qua inflammatio vel podicem vel partes obſcœnas vel veſicam vel alterutrum inguen infeſtabit, modò nõ venenatæ cuiuſdam perniciei particeps ea ſit, ex ſuperioribus cubiti venis multitudo ſummouenda inhibendáque fluxio: ſecundum quam ex inferioribus, ſi magna premet neceſſitas, particularis reuulſio deriuatióque fiet. Similis eſt crurum inflammatorum ratio: quoties enim ingens ineſt plenitudo effrenatáque fluxionis vis & incurſio, ex cubito ſanguis primùm, mox ex crure vel pede fundetur. Sin leuior exiſtet inflammatio, neque plenitudo extra modum increuerit, ſuperiorum venarum ſectionibus prætermiſſis, ſatis ſupérque erunt quæ ex inferis obeuntur. Hæ igitur venæ in factis aut incipientibus morbis incidendæ. Cæterum qui ex præſenti plenitudine futuri morbi metuuntur, ſanguinis detractione arcendi ſunt & præuertendi. Ac ſi plenitudo ex ſuppreſſis menſibus coagmentata eſt, quiſquis morbus impendebit, congruenter propulſabitur inferarum ſectione, quæ dum vacuant, menſes pariter exciunt, ipſámque mali cauſam exterminant. Vbi verò ex longa conſuetudine fluentes hæmorrhoides cohibentur, plenitudinémque inuehunt, ſi quidem has euocare cõſilium eſt, ex inferioribus plenitudo haurietur: ſin illas obcæcare ægrotus requirat, neque velit poſthac illis obnoxius haberi, plenitudo ex ſuperioribus erit detrahenda. Quæcunque autem aliis ex cauſis nata plenitudo morbos minitatur, eos inhibebit ſecta iecoraria in flexu cubiti dextri. Pars cuius vaſa facilè diducuntur vel rumpuntur, aut illabentem fluxionem promptè excipit, exinanienda eſt non per venam finitimam, quũ nihil morbi adhuc genitum ſit, ſed per venam quàm longiſſimè è directo diſiunctam, quæ & futurã fluxionẽ inhibeat, &

Partibus infra renes affectis quæ ſecanda vena.

Ad arcendam plenitudinẽ venã quæ ſecanda.

& eius ſolitum impetum in diuerſam regionem inciter.

Qui ſpontanea ſanguinis eruptio conferat in morbis. CAP. VIII.

SANGVIS è naribus, ex hæmorrhoide atque ex vtero plerunque ſponte prorumpit: ex ore verò modò tuſſi modò vomitione: at ex alia corporis parte perquam rarò, nec niſi contra naturam. Quocunque ex loco lentè parcéque ſanguis etiam ſecundum naturam emanat, inutilis habendus: neque enim morbum ſoluit neque conuenientem vacuationem dehortatur, quam præſertim morbi vehemẽtia maturare cogit. Qui verò affatim copioſéque profluit tum in grauante plethora tum in ſynocha febre inutilis vt quam decretorio die plerumque finit. Quum enim vniuerſale malum omnes peræquè tum venas occupet, vndecunque obtingat ſanguinis imminutio, grauitatis plenitudiniſque ſymptomata cedunt. At in cauſo atque in omni continua per quam humores alij in maioribus vaſis putreſcunt; ſanguis etiam copioſè & affatim profiliens non æquè confert. E naribus enim qui excurrit, licet vigilias, deliria, capitis dolorem aliáque ſymptomata demulceat, vix tamẽ propriam morbi eſſentiam atque radicem euellit, niſi fortè immoderatior ſuccedat profuſio, ſumma virium diſſolutione, quæ tamen nuſquam videtur optanda. Vitioſus enim ſanguis per nares poſtremus elábitur, nec niſi quum vtilioris magna vis erit effuſa. In his igitur febribus tametſi nares multo ſtillent ſanguine, vena tamen cubiti ſecanda: quandoquidem ſæpe deprehenſus eſt è naribus tum colore tum ſubſtantia laudabilis, quum ex cubito impurus ſordidúſq; detrahitur. At verò qui per hos morbos ex hæmorrhoide aut vtero affatim & copioſè exit, quòd proximè è vena caua lumborum decedat, multo quidem vtilior habẽdus: ſed plerumque nec ipſam febris radicem extirpat, quæ in venis eſt cordi proximis. Hinc ſæpe profluentibus menſibus, atque etiam in puerperis quæ ritè purgantur, ob febris ardorem ſanguis (licet parcius) è cubito demendus. Eadem quoque ac etiam euidentior eſt interdum ratio mittendi ſanguinis è cubito, profluente hæmorrhoide. Iam verò partium phlegmone aliíque affectus qui ſupra iecur & dia-

Sanguis ſpõtè fluens phlebotomiã ſi eam morbus exigat non dehortatur.

phragma consistunt, nihil aut minimum miteſcunt ſanguine ex vtero aut ex hæmorrhoide profuſo: nec qui inferiores ſedes obſident, eo profluente è naribus: quemadmodum nec è nare dextra emanans affectus tollit ſiniſtros, nec è ſiniſtra dextros. Itaque ſanguis ſponte at nõ ex ratione profluẽs, nõ eam dehortatur venæ ſectionem quam ratio vſúſque poſtulat. Morbis autem curandis venæ ſectio aut per ſe aut ex accidente cõfert: per ſe aut vacuat aut reuellit, ex accidente verò modò refrigerat quũ calidiorem ſanguinem educit, modò obſtructiones expedit, ſed eas duntaxat quæ ex multitudine cõtractæ fuerant. His autem affectibus ſem per adhibenda eſt, quibus per ſe, nõ ſemper verò iis quibus ex accidente medetur. Etenim iecoris calidiorem intemperiem emendare emiſſione ſanguinis quum eius eſt penuria, minimè tutum ſit: ſed eorum tutior vſus quæ per ſe refrige rant & proprium ſunt intemperiei remedium. Dicti iam ſunt affectus omnes quibus remedio eſt venæ ſectio: nunc effundendi ſanguinis præfinienda quantitas.

Quibus ſignis morbi magnitudo & virium robur comprehendantur: pro quorum indicatione mittere aut non mittere ſanguinem oporteat. CAP. IX.

Magnitudo morbi vnde eſtimanda.

QVICVNQVE affectui conuenit venæ ſectio, ei protinus adhibenda ſi magnus is eſt viréſque conſentiunt. Leuis autem vſqueadeo interdum affectus eſt, vt vel ſponte nullo artis ſubſidio breui ſaneſcat. Atque interdum licet magnus ſit, vires tamen imbecilliores apparent quàm quæ vllam vacuationem ſuſtineant: vt quę ferè omnem illarum ſubſtantiam conuellat, quarum ſeruandarum gratia curatio inſtituitur. Itaque vt accuratè & ad vnguem præſcribatur in quibus morbis & quantum demendum ſit ſanguinis, prorſus æſtimandum quàm magnus morbus ſit, quàmque validæ ſint vires. Morbus autem ſiue factus omnino, ſiue incipiens, ſiue impendens, magnus dicitur aut ex ſe aut ex ſua continente cauſa quæ in humoribus conſiſtit aut ex ſymptomatis cuiuſdam ſæuitia. Ac primùm quidem magnus veheménſque intelligitur ex ſuo genere: nam cuiuſcunque partis ſit phlegmone, grauior deteriórque cẽſetur quàm ſimplex eiuſdem intemperies. Deinde ex partis

partis vſu atque præſtantia, ſi ex principum partium eſt ordine, vt cor, vt cerebrum & iecur: aut ſi contrà inter partes abiectas & ignobiles cenſetur. Præterea ex iſtarum ſitu: nam aliæ principibus affinitate iunguntur, vt pulmones, latera, ventriculus & lien: aliæ verò longiore interuallo diſiunctæ ſunt, vt inteſtina, renes, veſica, artus, aliæque in extremis corporis poſitæ. Ex ipſo denique partis ſenſu, qui aut acer acutúſque eſt aut hebes: At cauſæ magnitudo ex humoris qui in affecta ſede congeſtus eſt & continens ſit morbi materia, conditione & natura ſpectatur: quòd nempe benignus ſit vel vitioſus, vel putridus, vel pernicioſa qualitate cõtaminatus, iſque, aut multus aut paucus. Hic enim quicquid pernicioſum eſt & malignum, magnum etiam nuncupare conſueuimus. Ex vaſorum etiam & viſcerum totiúſque corporis plenitudine vel exinanitione, antecedentis cauſæ magnitudo deprehenditur, itémque ex humorum inibi conceptorum puritate aut vitio. Symptomatis magnitudinem ex vehementia aut remiſſione eorum quæ incidunt metimur, nempe doloris, ſitis, languentis appetentiæ, vigiliarum & cæterorum quæ vires imminuunt & attenuant. Itaque ſi praua quædam morbi ſpecies velut inflammatio, iecur, cerebrum vel partes cordi vicinas atque connexas occupauerit, cuius vis latè ſe fundat, ſitque humor putridus & venenatus, quali & corporis vaſa conferta appareant, adeò vt inde magna excitetur corporis agitatio, mala appetentia, ſitis, dolor acerbus & vigiliæ: hunc profectò in maximorũ grauiſſimorúmque morborũ numero reponemus, cui & maxima congruit enacuatio. In quo autem morbo diuerſa comparent omnia, is certè pro leuiſſimo minimóque ducendus eſt, & qui fortaſſe nullius vacuationis indigeat. Inter hos nõ pauci interiecti ſunt medij ordines, qui pro maioris minorísque ratione, aut abundè aut parcè vacuandum denunciant. Nunc ad virium æſtimationem transferatur oratio. Facultatum viriúmque corporis aliæ partibus ſingulis ingeneratæ ſunt & inſitæ, aliæ communes & influentes. Inſitarũ atque innati calidi vnam eandémque haberi eſſentiam, eámque naturam appellari, & ex innato ſpiritu & humido primigenio conflari, cui ſolida partium ſubſtãtia tanquam materia ſubſternatur, aliàs planum effecimus. Communium verò vagarúmque eſſen-

Vires vnde æſtimande & cognoſcende.

tias è tribus principiorum fontibus emanare, triplicíque ſpiritu in totum corpus, animalem quidem è cerebro per neruos, vitalem è corde per arterias, naturalem è iecore per venas effundi oſtendimus. Quo loci demonſtratum ſimul eſt vires partibus ſingulis ingenitas ab influentibus illis ſuſtineri, totum verò animal ab vtriſque gubernari. Ita que ſi integra ſanitate frui debet animal, vtraſque tam inſi tas quàm influentes ſaluas & incorruptas eſſe eſt neceſſe. Quod euenturum eſt, ſi earum ſubſtantia æquabili & iuſta quadam moderatione conſiſtat, quæ in certa quãtitate atq; proba temperie poſita eſt. Econtrario autem ſi ſubſtantiæ vel quantitas vel temperies inuertatur, illæ neceſſariò iactu rã facient aut imbecilliores euadẽt, vnde earum functiones lædentur, totiúſque animalis gubernatio perturbabitur, tãdémque vitæ conſequetur euerſio. Ergo valẽtes & imbecil læ vires ex operibus primùm internoſcẽdæ ſunt. Vrinæ aut alui excrementa cruda, nempe tenuia & aquoſa aut loturæ carnis ſimilia, naturalis facultatis imbecillitatem common ſtrant, quemadmodũ vel retẽtio vel alia quæuis oblæſa fun ctio. Vitalis facultas ex pulſu paruo, obſcuro & languido, ſi militer ex reſpiratione parua, difficili atque crebra ex voce exili & languida, quæ neque pulmonum neque pectoris vi tio oborta ſit debilis animaduertitur. Horũ verò contraria eiuſdẽ robur & firmitudinẽ oſtendunt. Animalẽ vim imbe cillam coarguunt motus ſenſuúmque læſio, vigiliæ, deliria aliæq; perturbatæ principes actiones: quemadmodum con trariè conſtantiam ipſius firmitatémque demonſtrant. Ex iis ergo functionibus facultates lædi coniicimus. Lædũtur autem & imbecillæ apparent bifariam, vel oppreſſæ vel lan guidæ. In omni porrò euacuatione maximè refert langui das ab oppreſſis internoſcere. Hæ ſiquidẽ largam, illę nul lam vacuationem ferunt. Earum diſtinctio ex cauſis euidẽ tibus eſt petenda. Si enim eiùs generis prægreſſæ ſunt quæ virium ſubſtantiam vel mutant vel diſſipant, eas verè lan guidas eſſe: ſin nullæ eiuſmodi deprehenſæ ſunt, & aliæ vr gent ſuo pondere: opprimi ſolùm cenſeto. Externæ cauſæ & euidentes quibus inſitarum virium (ab his enim exordiar) temperies mutatur, ſunt ardentiſſimæ febres quæ corpus liquant & cauſæ vehementiores quæcunque ſolidas partes immodicè calefaciunt, refrigerant, humectant, ſiccántve.

Qui langui das vires ab oppreſſis dignoſcere liceat.

At

At illarum ſubſtantia digeritur, atque diſperditur in morbis longiſſimis, qui hominem in atrophiam vel in tabem coniiciunt. Influentium autem virium triplex ſpiritus permutatur, tum ex ambientis & rerum quarumliber irruentium intemperie vel venenata qualitate, tum ex viſcerum aut humorum deprauatis qualitatibus. Aëris quippe feruor & æſtus nõ ſolùm quà nos extrinſecus ambit, verùm etiam quà intrò reſpiratione ducitur, pulmones primùm, deinde cor, omnéſque ſpiritus eouſque inflammat, dum plerumq; febris incendatur: ex qua ſpiritus intemperie neceſſitas eſt vires imbecillæ languidæque reddantur. Adde per eum feruorem ſpiritus non modò temperiei mutationem ſubire, ſed & diſſipatione minui. Frigoris contrà immoderata vis foris incidens intróque ſubiens, aliàs ſpiritum omnémque calorem infringit & debilitat, aliàs prorſus extinguit. Aër dum vel peſtilens vel quodpiam venenatum aliud vitium concepit, hauſtus tractúſque contagione noſtros etiã ſpiritus labefactat, ex quo grauiũ morborum in corpus incurſio, viriúmq; non mediocris iactura. Multo quidem apertius vel ſcorpij vel rabidi canis vel alterius venenatæ beſtiæ morſu acceptũ virus ſpiritum polluit & inficit. Porrò etiam interiores & abſtruſæ cauſæ ſpiritus immutare ſolent. Vbi enim principes corporis partes intemperie aliquapiã conflictabuntur, eadem ſi longius ſerpat, neceſſariò ad ſpiritus indidem ortos dimanabit, viriúmque robur comminuet. Quodcunque etiam humoris vitium in corpore dominetur, ex eius intemperie grauem offenſionem ſpiritus excipiant oportet. Crudorum quippe humorum vi qui aut corpus vniuerſum aut ventriculum maximéque os eius occupauerint, neceſſe eſt tũ caloris tum ſpiritus ſubſtantia refrigeſcat & infringatur, animálque prorſus langueſcat, interdum verò & ſyncope prehẽſum corruat. Bilis ardentior calore immodico ſpiritus cremans, aut os ventriculi vellicans & quaſi aculeis compungens, haud leuiorum malorum fit cauſa. Eſt & quum humor aliquis veneni labe & pernicie aſpergitur, cuiuſmodi eſt cohibitum putreſcénſque ſemen aut menſtruum aut grumus ſanguinis, cuius vapor ſpiritũ labefactans & inficiens aliàs ſyncopen, aliàs vteri ſtrangulatum, aliàs epilepſiam, aliàs alia incommoda ſolet inferre, viribus extra modum offenſis. Ergo tot tantúſque

modis ſpiritus à ſua temperie deſciſcunt. Eorum porrò viriúmque ſubſtantia imminuitur atq; diſſoluitur, interdum ſponte, quia tenuis & diſſipabilis in corpore calido, raro, laxóque concluditur, vt proinde ſuopte impetu diſperdatur & vaneſcat. Interdum verò externarum & euidentium cauſarum occurſatione perimitur, quales ſunt ambiens aër feruidior & ficcior, vacuatio immodica, motio vehemens, animi pathemata, dolor & vigiliæ. Immodica humoris aut etiam inutilis excrementi euacuatio, hoc ipſo quòd ſpiritus ſubſtantia fuſa atque profluens eſt, non poteſt non bonam illius partem è corpore ſecum abripere. Quocirca ſiue alnus nimiopere vel natura vel arte profluit, ſiue vrina plus æquo profunditur vt in diabete: ſiue pus aut aqua ex thorace, ſtomacho, ventre inferiore, aut ex magno quopiam abſceſſu, vniuersè & affatim prorumpit, neceſſitas eſt grauem vires iacturam faciant. Multo autem certiùs & clariùs nimia ſanguinis aut ſalutaris humoris vacuatio ſpiritus effundit, viréſq; cõuellit, ſiue is ex vulnere, ſiue ex naribus, ſiue ex ore, ſiue ex mariſcis, ſiue ex vtero, aut aliũde profiliat. Hac etiam ratione inediæ corporis robur frangunt, quòd per has neceſſario & vtili corporis alimento diſperdito & exhauſto aliud non ſufficitur, vnde vim omnem concidere eſt neceſſe. Labor ac æſtus ſpiritus caloríſque ſubſtantiã halitu aut ſudore diſſipant. Quapropter qui vitæ ſuæ curſum in labore aut circa balneas & fornaces cõficiunt, quoniam continenter labitur ac fluit eorum ſubſtantia, haud æquè excrementis circumfluunt atque ij qui ocioſam & inertem vitam traducũt. Qui luxuria & effrenata libidine diffluunt his (inquit Poëta) frigent effœtæ in corpore vires, quæ nullius medicinæ vim perferunt, hi omnium maximè ex tantula ſeminis vacuatione flacceſcunt & languent, quòd ſpiritus plurimum diſſipetur. Doloris porrò atrocitas multo amplius quàm labor ſpiritus diſperdit, viréſque proſternit. Animi pathemata alia quidem ſpiritum atque calorem obruunt & ſtrangulant, vt timor, mœſtitia: alia verò diſſoluũt atque diſſipant, vt gaudium, lætitia. Vigiliæ corpus vniuerſum eiúſque maximè animalem ſpiritũ exhauriunt, quem admodũ ſomnus vacuationis genus omne præter ſudores & quã ἄδηλον διαπνοὴν Græci vocant cohibet. Atque hę ſunt cauſæ quarum exuperantia calorem, ſpiritum viréſque diſſipat

ſpat: quæ quoniam euidentes exiſtunt, tanquam notę & ſigna fiunt ex quibus vires propriæ ſubſtantiæ iacturam fecíſſe intelligimus. Cauſę verò quæ dũtaxat vires opprimũt interiores ſunt & abſtruſæ neque adeò nobis expoſitæ: eius generis ſunt obſtructio, & immoderata humorum copia. Venarum arteriarúmque obſtructio quæ à craſſis lentíſque humoribus fit, ſpiritus arctè coërcet, neque illos ventilatione refrigerari ſinit, vnde præpedito vſu vitæ neceſſariò grauiter cum ingenito calore opprimuntur. Id quidem in pulmonibus, in iecore, in cerebri ventriculis atque arteriis, in ipſo denique corporis habitu ſæpe ac multũ euenire ſolet. Obſtructio autem quam humores nimio plus exuberantes induxerunt, non modò ſpiritũ calorémque premit, verùm etiam ſuffocat & obruit. Ac multitudo libera neq; vlla obſtructione præpedita ſiue ſimplex ſiue cacochymiæ particeps eſt, vires ſtrágulat: vt in athletico habitu ſanguinis, in leucophlegmatia pituitæ, in hydrope cruditas, tũ in ictero bilis exuperantia. Quotieſcunque igitur naturalis facultas ab excrementis, vitalis ex pulſu & reſpiratione, animalis ex propriis functionibus imbecilla deprehendetur, ſi qua ex cauſis illis procatarcticis vehementior anteceſſerit, direptã & imminutam cenſeto virium ſubſtantiam. Vbi verò nulla ex cauſis illis prægreſſa fuerit, & vires nihilominus imbecillæ cõparebunt, non vtique diſſolutas, ſed oppreſſas putato: maximè ſi vel plenitudinis vel multæ cacochymię ſigna fuerint connexa. Sublatis cauſis opprimentibus protinus vires recreantur & ad ſeſe redeunt, niſi affectionis diuturnitate proſtratæ iam ſint. Velim igitur affectarum virium tres à nobis ordines conſtitui, alias eſſe proſtratas, grauatas alias, tertias languidas, quarum ſigna ſigillatim ex antè cõmemoratis elucebunt. Sunt qui vni pulſui tanquam ſigno minimè fallaci iubent attentos eſſe de virium robore iudicaturos. Id certè magnum quippiam, ac nondum ſatis eſſe iudico: quandoquidem pulſus ferè inconſtans incertúſque eſt, & externarum complurium rerum interuentu perturbatur mutationémque ſuſcipit. Deinde ingens copioſáque euacuatio alias vires non minus quàm vitalem concutit, atque earum occaſu haud ſecus emorimur atque ſi vitalis intercideret: quare videtur aliarum etiam facultatum obſeruatio ad vacuandum neceſſaria. Si quis enim vehemens

Quæ vires obruũt aut opprimunt.

aut diuturno morbo, vt lienteria, atrophia marasmóve extabuit, huic sanguinem non mittes, etiamsi pulsus plenus nunc existit & validus. Quocirca non vnius, sed trium vagarum & influentium facultatum, neque harum solùm, verumetiam insitarum quibus actio vitæ continetur, robur ad vacuationem æstimandum est.

Vt vacuandi quantitas ex morbi magnitudine & virium robore æstimari debeat. CAP. X.

MORBVS omnis ægroti vires conuellit, vt & vacuatio quæ ad illius depulsionem adhibetur. Ne igitur durũ videatur iam afflictum grauius affligere, ea lege tẽperanda sunt omnia, vt morbi substantia dematur, viribus quàm fieri potest minimum oblæsis. His quidem tantisper negotium facessere, dum malum profligetur, & in maioris commodi spem adducamur, periti in primis est artificis. Quæcunque autem offensio per legitimas euacuationes viribus infertur, leuis admodũ & breuis esse solet, vt quæ completa euacuatione mox cõquiescat. Natura siquidem noxiorum humorum pondere deonerata, quo veluti sarcina premebatur, priores vires recuperat, quicquid spiritibus & innato calori fuerat detractum resarcit, factáque morbo deinceps superior quę reliqua sunt euincit, partim coquendo partim foras dissipando. Si Hippocrates ad pericula prospicienda sagacissimus, consuluit tenuem victum ægrotis adhibere, haud veritus illorũ vires licet infirmas victus tenuitate debilitare vt hac simul morbi essentiam comminueret: idem profectò in vacuandi munere tenendum. Cæterum perinde vt in victus ita & in euacuationis ratione cauendum, ne in extremam debilitatem adductæ vires concidant, circumspiciendúmque etiam atque etiam & accuratè considerandum, quantum & quoad perferre queant. Æqua autem & legitima vacuationis quantitas citra insignẽ virium offensionem morbum adimit. Hoc morbi viriúmque inter se exquisita collatio commonstrat. Nam validis constantibúsque viribus fidenter quantum morbus desiderat erit vacuãdum: minus validis parciùs, prostratis nihil prorsus moliendum. Cæterũ hoc ipsum in disceptationem quæstionémque vocatur, possintne vires vsqueadeo debilitari, vt

Quæstio & solutio.

ne

ne minimã vacuationem tolerẽt. Plerumque enim in magna virium deiectione vacuationes ſponte, ſalubriter euentúque fœlici prorumpunt. Deinde vnicuique virium ordini ſua quędam vacuationis quãtitas proportione reddi poteſt: non enim credibile eſt vncia aut ſemuncia ſanguinis effuſa vires etiam proſtratas offenſum iri. Quoniam igitur hęc obſcura ſunt, explanationes adhibendę, vt omnis veterum ambiguitas tollatur. Vacuationũ alia integra ſtatuitur & perfectè abſoluta, quæ omnem aut certè plurimam morbi materiam adimit: alia vtilis quidem at non integra, quę parte morbi ſublata reliquum facit leuiorem: tertia eo uſque exigua & deficiens, nihil vt laborantem leuet. Rarò quidem vires adeò proſternuntur (niſi malo victis & deploratis) vt ne vel minimam quidem vacuationem ſuſtineant: verùm huiuſce tanquam inutilis veteres non meminêre, quod citra ægroti alleuationem viribus incommodet, ſtatuerúntq; viribus afflictis & proſtratis nullam omnino vacuationem adhibendam. Itaque valentes vires integram conſummatámque, mediocres imperfectam quidem, ſed vtilem, proſtratę nullam mali curatricem vacuationem tolerant. Ex morbis autem quicunque vehemens ac magnus extiterit, copioſam eámque neceſſariam expoſcit, ſine qua aut nullo modo aut non tutò ſanari poteſt. Mediocris moderatam, quæ rarò neceſſaria, ſed duntaxat vtilis habetur, per quam citiùs ac tutiùs ſanatio perficitur. Exiguus morbus exiguę etiam aut nullius omnino vacuationis indiget. Iam verò morbi magnitudo viriũ robori conferatur. Quũ vires erunt planè integræ, & morbus mediocris, non vtiq; neceſſaria, ſed duntaxat vtilis eſt venæ ſectio: poteſt tamen tutò & quantum morbus deſiderat ſanguis mitti. Nõ enim verendũ eſt cõſtantes vires aliquantiſper imminuere, dum morbi ſentina funditus exhauriatur: eæ ſiquidem promptè nullâque mora recreantur. Quum in virium conſtantia & firmitudine morbus inuadet magnus & periculoſus, qui vaſa immoderatiore copia diſtendat, quemadmodum in habitu athletico & in ſynochis febribus, tunc vberior vacuatio præſcribenda, quæ affectus magnitudini vſquequaque reſpondeat, expeditque (inquit Hippocrates) vſque ad animi defectionem ducere, ſi æger perferre poſſit. Neque verò de ea animi defectione præcipit, quæ vel timiditate &

Vacuationum quantitatis tres gradus.

Viribus firmis & conſtantibus quid agendum.

animi ignauia vel acrimonia humoris accidit, qui os ventriculi pungit & irritat: sed de ea dunraxat quæ vberiorem euacuationem consequitur. Hanc enim in morbis extremis statuit tanquam regulam & legitimum vacuationis modum. Est autem animi viriúmque defectio lipothymia siue lipopsychia, in qua etiamnum ægrotus loquitur, audit, videt, agnoscítque præsentes. Syncope verò est omnium virium præceps lapsus, vt epilepsia animalium: qua certè qui opprimitur nec audit nec videt, & (vt verbo expediam) omnes externas functiones quasi interceptas habet. Lipothymia leuior est syncope, hancque solet præcedere. In his igitur affectibus sanguinem vsque ad lipothymiam mittere permittitur: at non temerè & sine iudicio. Sed quum iam vires præ vacuatione manifestè fatiscunt, & vacillant, & initium patiuntur defectionis atque lipothymię cohibendum: neque vnquam vacuationes ad extremum & vsque ad veram syncopen deducendæ, vt quæ omnino periculosæ euadant, etiam si validæ vires erant. Tentandum igitur est exuperantem humorem subducere, quoad vires ferant. Et quocunque tempore dissoluuntur, etiam si restent supernacua, ab euacuatione nihilominus desistendum cessandúmque protinus est. Hoc autem certissimè disces pulsuum mutationi animum mentémque adhibens, quum ex magno parnum, ex æquali inæquabilem, ex vehementi debilem & obscurum fieri, quúmque fluenti sanguinis impetum labare, ægrotúmque iam languere animaduertes. Quoniam igitur syncope mortis est imago quædam, quæ astantes perterret & ægrum in maximum vitæ discrimen adducit, in eam profecto vacuatione ægrotum minimè præcipitabit, quicunque dignitatem existimationemque suam inuiolatam tueri, neque in vllas obtrectatorum reprehensiones incurrere volet. Conducibilius quidem sit ægrum diutius torqueri, quàm vnà cum morbo vitam omnem profundere. Hactenus vires integras valentésque oratio nostra attigit. Mediocres porrò vires si mediocris quoque morbus adoritur, moderatam quoque vacuationem postulant, quæ læui aut exigua virium offensione vniuersam causam detrahat. Atque etiam vtilis ea fuerit, quæ læuior mitiórque adhibebitur. At si easdem vires morbus maior inuadat, & cui multa vacuatio fuerit necessaria, nequaquam debet ea semel & vniuersę

Ad lipothymiam vacuare.

Viribus firmis & constantibus quid agendum.

ſuſcipi: vt quam vires tolerare nequeant. Non enim rectè morbum demit, qui cum morbo ægrum de medio tollit. Quum igitur ſemel & vniuerſè facta vacuatio citra periculum adhiberi nõ poteſt, quòd vitioſè ſe habet, paulatim vacuare expedit, & minutatim ſalubre quippiam pro eo reponere: ac primùm quantum vires ferant detrahere, deinde quod defuit iteratione ſupplere, idque vel bis vel ter vel nõnunquam ſæpius: ea curatio Græcis eſt ἐπιλογὴ. Proſtratis autem viribus nulla vel morbo exigente vacuatio inuenda. Quę enim adeò exigua fuerit, vt viribus illis quaſi di menſa & par reſpondeat, quoniam commodi nihil, incommodi verò atque perturbationis plurimum infert, tanquam inutilis & ſuperuacua prętermittatur. Atque in viribus roborandis confirmandiſque omne tum ſtudium collocetur, idque cibis boni ſucci modicè ac ſæpius offerendis, quibus etiam facultas inſit morbo aduerſa, quæ cacochymiam emendet. Quòd ſi poſtea vires recreari atque refici contingat, tum idonea afferetur vacuatio, quod in diuturnis morbis ſæpius vſuuenit. In acutis verò nimia cunctatio ſemper anceps eſt & periculoſa.

Deiectis & exiguis.

Præſentium præteritorúmque obſeruationes, ex quibus certior vacuandi quantitas indicatur.

CAP. XI.

MITTENDI ſanguinis quantitatem ex morbi magnitudine atque virium robore perceptam; exquiſitiùs atque perfectiùs eui entium cauſarum obſeruatio præſcribet. Ex his cauſis tres numerantur interiores & nobis congenitæ, temperamentum, corporis conſtitutio vel habitus & ætas. Totidem externæ & aduentitiæ, ambientis conſtitutio ex anni tempore, regione & cœli ſtatu profecta: vacuatio ſuppreſſa vel immodicè procedens: conſuetudo victus vel generis vitæ vel vacuationis. Præteritas haſce cauſas idcirco ſupra exquirebamus, vt ex iis exquiſita morbi & viriũ magnitudo nobis eluceret. Præſentes & futuræ nondum morbũ aut vires immutarunt: quoniam tamen humoris aliquid è corpore vacuare & vires diſſoluere incipiunt, non parum ad euacuationẽ quam proponimus momẽti obtinent. Quas autem hæ vires habeant, ſigillatim explicandum eſt.

Primi & præcipui ſcopi duo ſanguinis detrahẽdi.

Secundarij ſex ſcopi & animad uerſiones in ſanguine mittendo.

Temperamentum. Calidum humidúmque corporis temperamentum, in propria solidarum partium substantia situm, quoniam vi insiti caloris assiduò plurimum dissipatur ac dissoluitur, non peræquè copiosam fert vacuationem atque quod ab illo plurimum dissidet frigidum & siccum. Quodcunq; verò corpus inde humidũ appellant quòd multo humore abundet in ve-

Habitus. nis recondito, id facillimè vacuationem tolerat. Corporis habitus extenuatus, mollis & rarus, tum imbecillus tũ multæ dissolutioni obnoxius est: contrà verò carnosus, firmus atque densus pauca finit è corpore dissipari. Qui autẽ præpinguis & obesus existit, quanquam minimum dispergitur, difficilè tamen venæ sectionem idcirco sustinet, quòd exilibus sit venis, quas exinanitas pinguedo facilè stringit deprimítque, vt inde metus sit ne natiuum calorem extinguat. In corporis habitu æstimanda etiam est venarum capacitas: quibus enim amplæ & turgidæ spectantur, tolerabilior est euacuatio, quàm quibus angustæ. Neque verò humorum natura posthabenda est: nam tenues & calidi celerrimè dissipantur ac diffluunt, crassi ac frigidi diutius hærent. Atque hæc quidem ad corporis constitutionem habitúmque per-

Ætas. tinent. Ætatum porrò quæ decrepita nuncupatur, quia effœtis est viribus, nullam venæ sectionem tolerat: moribundum senem præcipitat, quisquis reliquum vitæ calorẽ cum sanguine profundit. Quæ inter senectutem & pueritiam mediæ interueniunt, quoniam firmis viribus & corpore bene constituto tenentur, nulla vacuandi præsidia metuunt. Puerorum ætas virium quidem substantia abundat, cæterùm quia corpus calidum & humidum obtinet, molle, tenorum ac patens, quod sponte sua assiduò digeritur ac defluit, sanguinis missionem tutò non feret: quantum enim ex incidenda vena vacuandum fuerat, id vltrò ex corporis natura præstatur. Has ætates nullis annorum finibus Hippocrates circumscripsit. At Galenus neque ante annum decimum quartum neque post septuagesimum iis quas protuli causis adductus venam pertundit. Quod profectò de pleniore illa veteribúsque consueta vacuatione audiendum: nam moderatam quæ tum viribus tum plenitudini aut par aut inferior sit, vtrique pro eo ipso quantulocunq; sunt prædicti modo, facilè ferent. Sic Rhasis ætate decrepita quæ graui vrgentéque pleuritide vel peripneumonia torquebatur, sanguinem

guinem emiſit. Sic Auenzoar filio ſuo trimo ſe vtiliter venam ſecuiſſe commemorat. Hoc & ipſi plerumque experimur, ſexto aut quinto ætatis anno tres ſanguinis quatuórve vncias, pleuritim, interiores inflammationes, hísque grauiores morbos finiuiſſe. Sponte naturæ tum pueris tum infantibus lactentibus ſanguis interdum abundè prodit è naribus, nulla corporis aut virium iactura. Suis viribus iísque validis prędita eſt puerorum ętas: cur igitur ad illarum proportionem vacuare non poſſumus, quum præſertim euſarcus eſt puer, plenè ac liberaliter educatus, cui amplæ venæ bene cocto puróque ſanguine tument. Ad extremum verò donemus virium robur lædi: vtrum magis optandum fuerit, vel vt puer ſeruata plenitudine ſuccíque copia intereat, vel vt ea imminuta offenſiſque quodãmodo viribus à morbo vindicetur? Secandæ autem venæ neceſſitas in pleuritide interioribúſque inflammationibus quàm in continuis febribus puero maior exiſtit. Nulla igitur eſt ætas, quæ non aliquem vacuationis modum ferat. Hæ ſunt interiorũ cauſarum obſeruationes, quæ ſponte intimóque motu corpus viréſque afficiunt. Præter eas verò euidentium quoque conſtitutio tenenda. Regio feruens & arida multum innati calidi viriumque, multúm peccantis humoris è corpore haurit. Hinc, vires communiuntur pauciorque ſanguis manet in venis: in ea proinde contractiores, parcioréſque in ſanguine mittendo eſſe conueni. Regio frigidior ac humidior innatum calidum humoreſque intus coërcet, horúmque minimum diſſoluit, quocirca ſanguis abundantius profundi poteſt. Cæterùm in extremè frigida quæ plurimum in Boream deuergit, ſanguis frigore veluti conglacians vacuationi vix cedit, ſed & partes interiores ſi à ſuo calore deſtitutæ maneant, ambientis frigoris iniuria extinctionis periculum ſubibunt. Quæ inter illas intercedit regio temperatior largiſſimam ſanguinis profuſionem tolerat. In anni temporibus ver temperatum, ſucci viriúmque abundans, ſanguinem largiùs fundi permittit: eſtque vere ſecta vena præcauendis morbis idonea. Poſt ver, autumnus, deinde hyems, omnium verò minimum ętas. Cœli ſtatus qui calidior obtigerit, vt ſubſolana vel auſtrina tempeſtate, parciùs: qui frigidior, vt valido Aquilone aut Fauonio, is quoque parcè:

Regio.

Anni tempora.

Tempeſtas.

largiùs autem quicunque clementior nulla ingenti tempeſtatum vi iactabitur, ſanguinem mittendũ eſſe ſuadet. Tria hîc in ambientis conſtitutione perpetuò implicita atque colligata, iam in vnũ conferamus. Regione frigida & hyeme premẽs Boreas prorſus venæ ſectione nobis interdicit: ſolúſque Auſter placidior illam admittit. Regione autẽ feruida & æſtate, quum perflat Auſter, venam pertundere formidoloſum: at quum Boreas æſtum temperat, tutiſſimum. Hæ igitur cauſæ tum innati calidi tum humorũ ſubſtantiã vel conſeruant vel diſſipant, ſed tamen obſcurè ac ſine ſenſu. Cæterùm de manifeſta copioſáque vacuatione, quæ fortè tum erumpit quum venam ſecare proponimus, ita quidem ſtatuendum. Spontanea vacuatio materiæ morbi nihil detrahens, veram atque legitimam non excludit. Quod igitur morbus expoſcit protinus vacuandum, præſertim ſi neceſſitas impellit, & vires ſpontanea illa vacuatione nondum in magnam offenſionem incurrerunt. In vehementi pleuritide, quo tempore fortè fortuna erumpet totius corporis ſudor aut vomitio aut aluus, ſanguis mitti non debet: at ſedatis illis paulúmque recreatis viribus, vena incidẽda. Symptomata enim quum illa ſint, neque morbi ſubſtantiã detrahunt neque vicaria eſſe poſſunt phlebotomiæ. Sic in febre ardente, lienteria quæ ex frigidæ potu immoderatiore laxato diſſolutóque vẽtriculo inciderit, venæ ſectionem non vetat. At quoniam vires inde paulò imbecilliores euaſerunt, harum ſeruata dignitate ſanguis parciùs emittetur. Spontanea autem vacuatio quæ morbi ſubſtantiam demit, ſi iam ægrotum leuet poſítque quantum requiris vacuare, prorſus eſt naturæ committenda: Sin minus id poſſit, tantum ipſe detrahes, quo ex coniunctis ambobus perficiatur quod poſtulas. Quæ ſponte natura perfectura eſt, ne tangito: inchoata verò nec ab ea perficienda completo. Itaque in pleuritide, in febre aſſidua, ſi ſanguis abundantiùs ex vtero, ex hæmorrhoide, vel è naribus dimanet, iuſtáque ſit vacuationis quantitas, ex qua æger ſatis leuetur, venam non incides. Sin verò parciùs aut lãguidiùs ex his locis profluit, morbúſque interim vehementer vrget quod deficit, etiamſi puerpera ſit laborans, venæ ſectione ſupplendum. Eadem ex cauſa in dyſenteria purgans medicamentum offertur, vt quod ſenſim & languidè per anfractus parum idoneos elabitur,

Spontanea vacuatio.

bitur, affatim per ductus conuenientiores deriuetur ac defluat. Consuetudo porrò nobis obseruanda, in victus ratione, in vitæ genere & in euacuatione. Qui frugaliter siue ex consuetudine siue ex morbi impedimẽto victitant, parciùs vacuandi sunt quàm qui liberaliùs pleniúsque viuunt. Qui venæ sectionem iam est expertus, modò vires crebra vacuatione nondum sint læsæ, alacrius ac leuius eam perferet quàm inexpertus. Consueta quippe mala, minus sunt infensa. Quapropter opinione sua vulgus longè fallitur, qua primam venæ sectionem vt in primis salutarem suscipit, & quasi veneratur conseruátque in extremos vsus commodaturam. *Cõsuetudo.* *Aph. 50. lib. 4.*

Futurorum obseruatio aut veriùs prouisio præsiniendæ quantitati necessaria. CAP. XII.

NON solùm vires præsentes emetiri, verumetiam futuras prospicere acuti sapientíque est medici. Post vacuationem vires ita tueri atque cõseruare par est, vt & alia deinceps adhibenda remedia ferre, & morbi longitudini atque iudicationi sustinendæ satis esse queant. Quinetiam ne posthac intempestiuè & alieno tempore nutrire cogamur, sanguinis nonnihil retinendum asseruandúmque est ad morbi decursum & ad reliquæ curationis spatium. Futuras vires æstimabimus tũ ex causis procatarcticis quæ præsentes sunt & posthac etiam perseuerabunt, tum ex symptomatis quæ præter opinionẽ incidere possunt. In causis procatarcticis præcipuè sunt, cœli constitutio & viuendi ritus. Cœli constitutio si calida euaserit & sicca, ac istiusmodi deinceps expectetur, restrictiùs sanguis emittetur quàm si frigidam fore coniiciamus. Rursum si prospicimus ægrotum tenuiter sobriéque victurum, vel quia potionis & cibi languet appetentia, vel quia morbus deuorare non finit, vt in angina fauces præcludente, parciùs euacuare monemur, quàm si pleniùs is viuat. Seruare tum aliquid sanguinis oportet, tanquam naturæ thesaurũ & suppetias in leuamen futuræ penuriæ. Iam verò repentina & inopinata symptomata, quæ vires summopere eneruant & frangunt, sunt dolor vehemens, vigiliæ, vacuationes præter spem erumpentes, & in primis syncope. In hanc siquidem nõ pauci quam *Quales & erunt vires in posterũ, vnde coniectandum.*

mox ab aperta vena ex cõsuetudine incidunt, vel quòd natura sint imbecilliores, vel quòd timore magno perculsi, vires omnes offundant: vel quòd os ventris amara bile perfusum, aut quàm maximè acri sensu præditũ & infirmum nacti sunt. Quum igitur aliquid eiusmodi futurum suspicamur, quanquã vires tunc valent, sanguinem tamen vel nullo modo vel præparcè mittemus, nisi fortè huic periculo antè sit occursum. Summæ autem prudentiæ fuerit repentina & inopinata quæcunque incident, lõgè prospicere atque præcauere. Hæc iam exemplis illustremus. Esto quispiam natura sanguineus, corpore eusarco, denso ac firmo, ætate florenti, qui multos dies luxurioſum vitę genus secutus, alimentis se expleuerit solidioribus & valentis materię: qui pristinam exercitationis consuetudinem intermiserit, domique otiosè vixerit, cui sanguinis ex naribus, ex vtero vel ex hæmorrhoidibus vetus consuetaque eruptio iampridem subtiterit: adeò vt ex harum concursione causarũ corporis habitus non mediocre incrementum ceperit, & venæ natura amplæ præ copia sint distentæ. Quicunque tempore hominem ita cõstitutum grauis vehemẽnsque febris vel inflammatio prehendet, quàm mox sanguis profundendus est, isque copiosus: quandoquidem tum morbi tum causæ magnitudo id expostulat, expræteritorũ obseruatione confirmata. Quòd si his etiam præsentia consentiunt adsitque aëris constitutio ex regione, anni tempore & ex tempestate collatis moderatè frigida & humida, ægrotus verò ad vacuationem procliuis sit: posthac verò morbus non ad multos dies lõgius producatur, nulla calidioris futurę tempestatis significatio appareat: nulla item futuri doloris, vel inediæ vel vigiliarum vel spontaneæ vacuationis cõminatio intendatur: his ita in vnum conspirantibus, quis dubitet largissimam sanguinis missionem imperare? At verò hisce contraria omnia, quem non subitò à sanguinis detractione auocabunt? Permiscentur plerumque ac prorsus inter se pugnantes existunt obseruationes, ac tum prudenti acrique iudicio est opus, quo ex comparatis illis vacuatione modus præscribatur. Præteritorum recordatio plerumque copiosum sanguinem fundendũ monet, cuius tamen libertatem nobis præsentium obseruatio subtrahit. Vt si quis pristina exercitationis cõsuetudine intermissa desidiæ se & luxuriæ dediderit,

Indicationibus contrariis quid agendum.

dederit, & alimentis expleuerit, & ſolennis quæpiam vacuatio ſubſtiterit; ſed hinc euaſerit corpus pingue & albũ, laxum & molle, tenuíſque ſucci plenum, adſítque æſtas, regio æſtuoſa, cœlíque ſtatus calidus ac ſiccus: omnino huic ſanguinem non mittes: ſatis enim ex ſe ipſo non modò obſcurè, verumetiam manifeſtè vacuatur. Parum verò detrahes in eo ipſo habitu, ſi hyems adſit & regio frigida, cœlíque ſtatus Aquilonius. In hac autem rerum permiſtione, non obſeruationum multitudinem, ſed poteſtatem velim te attendere, quòd vna plerumque reliquas omnes dignitate præſtantiáque ſuperet. Qui neque artis cognitione, neq; longo rerum vſu, neque prudenti ſynceróque mentis iudicio confidit ſe poſſe vacuationis quantitatem definire, is Hippocratis conſilio potius infrà ſubſiſtat, quàm exquiſitè vacuet. Hoc autem loco non abs re fuerit perſcrutari, ſitne vteri geſtatio inter obſeruationes habenda. Ipſa veritatis ſpecies multa probabilitate ſuadet in prægnantibus graui morbo implicitis temperandum, ob fœtum qui vtero continetur, Hippocratis patrocinio ac ſententia hunc in modum defenſa: Mulier in vtero geſtans inciſa vena abortit, ſídque magis ſi eſt fœtus auctior. At certè hoc perpetuum minimè eſt, vt neq; illud quod proximè antè ſcribitur: Mulierem in vtero gerentem acuto morbo corripi, lethale eſt. Quum enim purgatio quæ malignis ſit medicamentis, cum periculo grauiore fœtus quàm venæ ſectione decernatur, ſi Hippocrates grauidæ morbo ex cacochymia tentatæ, purgationem largitur iis menſibus qui inter tertium & octauum interponuntur: nos profectò iiſdem multo tutiùs ſanguinem mittemus ei, quæ aliquo plenitudinis morbo conflictabitur. Quod ſi media geſtatione liceat, longè tutius in initio factu fas eſt: quòd ſanguis magis redundet, & fœtus minore egeat alimento. Hoc tempore ſi ſæpe natura illius ſuperuacui effuſionem ſponte vtilitérq; aggreditur per nares, per hæmorrhoidas, aut per vterum: & nonnunquam menſes ſtatis temporibus ſalubriter effluunt, cur non ſimiliter nobis liceat premente neceſſitate naturam arte imitari? Multæ niſi vena circiter quartum menſem referetur, abortiunt, fœtus enim copia obruitur. Neque verò in plethora ſola, verumetiam citra hanc quũ pleuritis aliáve inflammatio vehemẽtius vrget, prægnanti vena in cubito cæden-

Prægnatio an inter obſeruationes mittẽdi ſanguinis habenda.

Aph. 30. li. 5.

Aph. 31. li. 5.

da. Inferiores autem prægnantium venas incidere minimè tutum, quòd impetu deorsum conuerso menses procedant, præcipitetúrque fœtus. Octauo ac nono mense rarò citra abortum sanguis emittitur, quum præsertim mulier leui ex causa vel ob vteri imbecillitatem, vel ob lubricum lentorem abortire consueuit. Hac in re Cornelius Celsus morbi duntaxat viriúmque magnitudinẽ animaduertit. Antiqui, inquit, primam vltimámque ætatem sustinere nõ posse hoc auxilij genus iudicabant, persuaserántque sibi mulierẽ grauidam, quæ ita curata esset, abortum esse facturam. Postea verò vsus ostendit, nihil ex his esse perpetuum, aliásque potiores obseruationes adhibendas esse, ad quas dirigi curãtis consilium debeat. Interest enim non quæ ætas sit neque quid in corpore intus geratur, sed quæ vires sint. Firmus puer, & robustus senex & grauida mulier valens tutò curantur. Itaque, vteri gestatio quemadmodum & ætas inter quantitatis obseruationes habenda. De quantitate mittendi sanguinis hæc quidem satis, deinceps verò de vtendi ratione.

Quo morbi tempore, qua die quáque hora sanguis emittendus. CAP. XIII.

QVORVM morborum causa est plenitudo aliáve humorum labes in vasis, ea incipiẽtibus illis quam mox secta vena summoueri debet. Hoc enim pacto quicquid morbi in posterum gignendum est prohibebitur, quicquid verò genitum & procreatum iam est, facilius natura concoquet, euincet atque profligabit. Sic febres ardentiores antequam sanguinis moles feruoris incendio torreatur, aut vehementior putredo inualescat, acceleratum hoc remedium extinguit. Sic & interiores inflammationes hoc auxilij genus initio radicitus eruit, dum qui in partem confluxerat humor nondum obhærens, profluentis sanguinis impetum cursúmq; sequitur. Vires per initia firmæ sunt & cõstantes, nec admodum iis dissimiles quæ pridem erant integra valetudine: si quo igitur tempore, ipso maximè initio hoc præsidij genus tolerabunt. Qui plenitudine aut fluxione permanente alia vult remedia adhibere, peruerso medendi ordine affectum cõduplicabit viribúsque negotium faceſſet. Sic tamen maturè vena secetur vt ventriculus primæque

Aduersus Auicennã

mæq; venæ nec vlla humoris corruptela, nec cruditate, nec cibo ſemicocto confertæ ſint. Præcepit quidem Auicennas in morborum principiis phlebotomiam prorſus omittere & concoctionem expectare, dum morbus principium ſtatúmque præterierit, atque tum demum ſolùm illam conferre aſſeuerat. Idq; non de ſolis partium morbis quos antè percenſuerat, audiendum putat, quum & mox idipſum de febribus omnibus præcipiat, maximéque de ſanguinea in qua quum aderit concoctio, iubet ſanguinem profluenter educere. Quia verò iſta mirabiliter diſſentanea videtur, perpendendum quibus illa rationibus ſuadere contendat, vt controuerſia ad vnguem diſcuſſa, veritas ipſa clarius eluceat. Inquit igitur per initia inciſam venam noxios humores extenuare, & per corpus quoquouerſum impellere, ſanguinéque puro & ſyncero permiſcere: nonnunquam etiam nos expectatione noſtra adeò decipi, vt cum ſalubri nihil prorſus vitioſi humoris educatur. Ex animi verò ſententia atque voto omnia ſuccedere, ſi expectata cōcoctione quum iam morbus principium & ſtatum præterierit, ſanguinem detrahamus. Sed minimè tam inconſiderata eius ferenda eſt ſententia: neque audiendi illius explanatores, quorum dicta quotidie re & euentis refelluntur. Quæ enim abſurdior futiliórque ſententia hæc excogitari poſſit, phlebotomiam humores extenuare, quum ex ſuperiorum demonſtratione dilucidè conſter, qua ante, eadem & poſt phlebotomiā proportione humores in corpore retineri atque ſeruari? Si qua fortè mutatio incidit, quum tenuis humor expeditiùs celeriúſque, craſſior ægriùs & pigriùs emanet, veriſimilius eſt phlebotomiam, ſanguinem & humores potius incraſſare debere. Cur deinde hæc humores exagiter? ſi multitudinem demit, quæ perturbationum & morbi cauſa fuerat, debet eadem omnia mitiora & tranquilliora reddere. At ſi peccans materia ſanguine permiſcetur in venis, cur hæc ſecta vena non pariter foras exiliet? Sed iā plenius æſtimata rei veritate, donemus morbum quempiam vehementem & acutum ex ſolius ſanguinis exuperantia natum, cuiuſmodi ſunt vtraque ſynocha putrida febris ex plenitudine, angina, pleuritis, peripneumonia, iecoris aliarúmque partiū inflammationes. Hæ ſi peracutæ ſunt & periculoſæ præ ſanguinis copia præcipites, quis non ſtatim ipſo initio

non niſi poſt concoctionē phlebotomiam admittentem.

venam pertundat? quis quum adhuc vires integræ ſunt, non eam plenitudinem prorſus eximat, quæ morbo cauſam dedit: & quæ in vitæ diſcrimen adducit? Hoc conſilio in ſynocha feſtinamus ſtatim initio ſanguinem ad animi defectionem mittere, antequam materia putreſcat. At ille, in ea febre ſanguinea principio ſanguinem parcè mittit, abundantiùs verò vbi coctionis ſigna comparent. At quam quæſo concoctionem expectet ſanguinis optimi & bene cocti, qui ſola multitudine peccat? In his igitur vt invalde acutis, Hippocratis conſilio differre & cunctari malum eſt, ſed ſtatim ſi vires integræ & valentes erunt, ad animi vſque defectionem ducendum. Si minus acuti & vehementes erunt morbi, etiam per initia ſanguis effundetur idque pro multitudinis ratione. Num igitur in his venæ ſectionem omittemus & cùm Auicenna expectabimus dum concoctio eluceat, & principium morbus ſtatúmque præterierit. Sícciné morbũ ſinemus ſuo impetu proteruire atque ægrotum tam immaniter iactari citra vllam artis opem? Si exitialis erit, ad concoctionem nunquam perducetur, ſin ſalutaris vel anceps, poſt ſtatum in ipſa declinatione quum iam prorſus euictus erit, & laborans à periculo tutus, quid tum venæ ſectione fuerit opus? Sed age hoc loco temporum, morbi & concoctionis vim expendamus. Natura concoctione impuros noxiósque humores è purioribus ſecernit: hos vt cõſeruet, illos vt tandem foras exturbet, aut ſola per ſe aut medicamenti ope. At qui venę ſectio nullo delectu omnes qui in venis ſunt, promiſcuè & indiſcriminatim plectat. Quor ſum igitur vt hæc fiat. humorũ concoctionem atque ſecretionem præſtolemur? Vt in phlegmone pus iam factum non amplius ſecta vena, ſed alia ratione per vias breuiores deriuamus: ita in febribus, quarum materia in venis coërcetur, concoctus ac iam ſecretus humor, medicamento deriuandus deturbandúsque eſt. Qualin re tum temporis naturam habebimus adminiculantem, quæ ſecretos humores foras excludere contendit. At ſi quis hoc tempore venam auſit incidere, non eos ſolùm, ſed pariter vtiles elicet: quódque grauius eſt, eosqui vi naturæ ſecreti fuerant, puro ſanguini permiſcebit, hunc inquinabit, omnia confundet, naturæque molitionem optimam interpellabit. Quũ igitur concoctionis manifeſtæ ſigna comparebunt, non amplius

Poſt perfectam coctionem ſectioni venæ locum non eſſe.

plius venæ ſectione, ſed aut purgatione, aut aliis deriuantibus præſidiis reliqua curatio tranſigenda: niſi (quod interdum fit) cruditatis ſigna denuò ſe prodant. In febribus vacuata multitudine vbi quæ putruerant concocta ſunt, per aluum, vrinas & ſudores ea vacuare tentãdum. In pleuritide & in peripneumonia quæ putruerunt & in pus conuerſa ſunt, per ſputa: in hepatide, caua quidem per aluum, gibba per vrinas, quemadmodum & in nephritide: ſingula denique per loca proxima & cõuenientiora ſunt expurgãda. Si metu, ignauia, aliiſve occaſionibus venæ ſectio primis morbi diebus adminiſtrata nõ eſt, quocunq; die etiã vigeſimo in ægrũ incideris, ſi plenitudinis atq; cruditatis ſigna permanebunt, hoc præſidij genus adhibendum, modò vires ferant neq; ſint morbi diuturnitate collapſę. Nõ enim dierum morbi numerus à phlebotomia per ſe ac primùm dehortatur, ſed quòd ſæpius temporis progreſſu vel concocta eſt morbi materia, vel ſunt vires diſſolutæ. Vt autẽ vniuerſalium temporum, ita particulariũ & dierum quibus morbi recurrunt delectus habendus, in his potiſſimùm morbis quorũ certa eſt vel intermiſſio vel remiſſio. Vacuatio non excandeſcẽti, ſed miteſcenti morbo afferenda. Natura quidem plerumque febrium maximéq; intermittentium inuaſionibus vomitiones, & declinationibus ſudores commodè cier, quo tempore nobis etiam licet eadẽ vtiliter arte promouere: at nõ vel alui deiectionem vel venæ ſectionẽ. In acceſſionibus ab his omnino temperandum eſt, vt quas neque natura tum molitur, ſed ſi quæ fortè incidunt, ſolius morbi feruore impetúque fiunt. Nulla eiuſmodi vacuatio quę vires ſupra modum laceſſit, in tanta acceſſionum quaſi fluctuum agitatione tutò obiri poſſit. Quum enim humores tum maximè quodam quaſi æſtu incitati efferueſcant, obturbatiq; permiſceantur, nulla omnino queat iuſta eorũ fieri ſecretio. Eſto etiam, peccans morbi materia extra venas maiores exardeſcat, ſi hoc tempore vena referetur, metuendũ erit ne illa in venas exinanitas è veſtigio cõmigret, fiatque ex intermittente continens. At verò maxima morbi tranquillitate vena ſecta, vix vllum naturæ negociũ faceſſit, ipſamq; multitudinem è venis maioribus eripit, nullo excandeſcentiæ metu. Maxima tranquillitas eſt medio remiſſionis intermiſſioniſve tempore. Si ſpatia inter acceſ-

Quo die aperienda vena.

siones porriguntur, facilè sit medium ipsum pro rerũ eommoditate designare, sin angustum, difficilè, quòd interdum vix occasio sese offerat vt vel ante vel post venæ sectionem opportunè ægrum alamus. In quibus morbis vel præcautionis vel curationis gratia, potestas datur sanguini mitten do horam deligere, conuenientior erit matutina quàm pomeridiana. Nam à Solis exortu sanguis suscitatur, viget atque dominatur, ipsóque diei lumine tenuis fit, serenus & ad fluendum aptior: maximè secunda tertiáve hora. Hac ipsa ne æger sopore torpeat, experrectus insomnem horam saltem vnam duxerit oportet: Hesternum cibum integrè concoxerit, sitque alui & vesicæ munia executus: eóq; magis si vna quæpiam ampliorum venarum erit incidenda. Nam exiles è quibus sanguis parcius emanat, nulla istiusmodi obseruatione feriuntur. Astrologica etiam obseruatio vt non parum efficax tenenda. Cęterùm quotiescunque vehementiores morbi prement & instabunt, tum venam pertundito. In vehementi enim & suffocante pleuritide vel in angina, in sanguinis immoderato fluore, in extrema vasorum plenitudine, in aliis denique morbis qui nimiùm præcipites sunt, nihil istiusmodi delectus habendus. At verò in febribus aliisve morbis qui circuitibus affligũt, quietis aut remissionis animaduersio multo præstantior quàm matutini temporis. In quamcunq; igitur diei noctisve horam remissio inciderit, cæteris in id ritè adhibitis vena pertundetur.

Qua hora detrahẽdus sanguis.

Quæ ante venæ sectionem præparatio afferenda.
Cap. xiiii.

VT ad venæ sectionem opportuna temporis occasio, ita corporis idonea præparatio adhibenda, qua neglecta ægroto plurimum offensionis impendet. Partium quæ in prima corporis regione sunt, puritas & expurgatio, potissima est ad venæ sectionem præparatio. Vitia quæ opus impediunt aut certè remorantur, sunt ventriculi primarúmque venarum cruditas, noxiorũ humorum colluuies, alui fœcibus astricta, os ventriculi nimiopere sentiens vel imbecillum: quę non omnino vetant & excludunt, sed duntaxat retardant venæ sectionem dum arte sint sublata. Crudiore enim ventriculo secta atque exinanita vena, crudi succi plu-

Quatuor ista venæ sectionẽ dum collantur retardant.

plurimùm in ſanguinis locum rapiet. Et ſuppreſſiore aluo ſi venam eliſeris, iecur exhauſtæq; venæ ſordidũ quiddam & impurum è fęcibus exugent. Tantùm morę in vena pertundenda interponi debet, quantum ſatis eſt tum ad crudorum concoctionem tum vt excrementa deſcendant. Hæc ſponte niſi ſuccedant, clyſtere vel balneo prolicienda ſunt: prunis vel caſſia aluus emollienda. Coctus crudúſve cibus internoſcitur ex accepti eius qualitate & copia, ex tempore quo acceptus eſt, ex ructu, ex ventriculi pondere. Corruptus humor in vẽtriculo aut in vicinis partibus exuperans, ſiue illic genitus eſt ſiue aliunde, velut ex capite, ex iecore aut ex liene procubuit, differre hortatur venæ inciſionem, dum ſit expurgatus. Sectus enim multo maiore detrimento quàm cruditas rapitur in venas, háſque impuritate multa polluit. Hinc vel obſtructiones vel cachexię fiunt, vel morbi quibus mederi propoſueris, ingraueſcunt, euadúntque eorum ſymptomata ſæuiora. Quinetiam impuri humores impetu ferociáq; concitati, excãdeſcunt, ventriculum præcordiaque vellicant, hinc nauſea, conuulſio, lipothymia, ſyncope & alia ſymptomata, quæ terroris & metus plena ſunt. Vna bilis in os ventriculi tum effuſa, omnium maximè hæc mala inuehere ſolet. Has autem partes à putridis humoribus occupari portendunt cibi faſtidium, nauſea, humoris vomitio, frequẽs alui deiectio, ventriculi grauitas aut dolor, ventriculi præcordiorúmve tumor atque diſtentio. Quæ quoties præter vllam ciborum cruditatem in ægris apparebunt, è prima corporis regione antequam vena ſecetur deturbandus eſt vitioſus humor, illorum author & velut ſeminarium. Vomitione id moliendum ſi ſurſum vergit, hauſta potione vel aquæ vel hydrelæi tepeſcentis pondo ſelibræ. Alui autem deiectione, ſi eò declinat. Caſſia in id parum efficax, vt quæ ſola vi leniente & emolliente prædita, tenaces valde & glutinoſos humores nec ſatis detergit nec ex aluo ſubducit. Accommodatior eſt hiera picra, ſi febris non reclamat, vel rheum barbarum, vel ſenna, vel agaricum, vel pro humoris ſpecie aliud quoddam blandum, cuius vis vniuerſam corporis molem neutiquam exagitet. His non modò ſemel, verumetiam ſecundo & tertio pro rei neceſſitate expedit vti: ſub hæc tamen mox ad venę ſectionem accingendum. Quandoquidem humorum vitia,

Caſſia non ſatis aptum detergendo expurgandoque ventriculo medicamentũ.

Quum totũ corpus impurum est qui ordo tenendus in purgando.

quum in omnes corporis regiones pariter irruerunt, methodus ſummáque artis præceptio eſt, eas ſuo quamque ordine vacuare, meſenterij quidem venas ante maiores, atq; has rurſum ante corporis molem. Non autem contrà, ne ex primis venis in maiores aut ex his in corporis habitũ noxij humoris ſit traiectio: quod ſanè eſt non expurgare, ſed inquinare & labefactare corpus. At ex habitu corporis in venas maiores, aut ex his in primas atque in aluum traducere conſentaneum eſt. Quæ autem dixi vitia nõ ſolùm venæ ſectionem remorantur ac tardant, ſed omnino præpediũt. Hinc neque in hydrope, neque in cachexia, neq; in ſcirrho iecoris aut lienis, vel exigente alterius morbi importunitate, ſcalpellum admouemus. Tertium vitium cui præparatio ante venæ ſectionem adhiberur, erat oris ventriculi ſenſus eximius aut imbecillitas. Eximius eſt ſenſus quibus nerui è cerebro miſſi, molles ſunt, teneri, nudi aut occurſantibus rebus obuij: atq; hi vix citra offenſionem, acria, acida aut ſalſa, quod genus habentur acetum, piper, ſinapi deuorant. Imbecillitas ſiue ex intemperie ſiue ex rariore fibrarũ ſtructura prouenerit, inde noſcitur quòd nec cibus appetitur nec facilè ferrur, ſed eo accepto dolor eſt, interdúm que vel nauſea vel cibi vomitio. Qui ſic affecti ſunt, vt ex leuiſſima occaſione, ex inedia, ex ira, ex triſtitia vel timore, ita ſanè ex phlebotomia quæ pariter cum ſanguine ſpiritus diſſipat & reliquos humores commouet, vel cõuulſione vel comitiali morbo vel ſyncope ſtomachica tentantur ad internecionis periculũ, vel in alia denique ſymptomata incurrunt, quæ huius partis occaſione naſci proditũ eſt. His itaq; ante venæ ſectionem conſulendũ, oſque ventriculi muniẽdum iis quæ corroborant, quæ humorum acrimoniam retundunt & quæ humoris influxũ arcent. Id genus ſunt ſuccus mali punici, mali cotonei, medici, citrei, limonũ, oxyachantæ & vuæ acerbę, acetũ aut qui ex his fiunt ſyrupi. Aut ſi qua frigidæ intemperiei ſuſpicio ineſt, ex vſu erũt calida aromatica, maximè ſyrupus mentæ, diacydonion, vinum auſterum aut aromatites. Horum tantulum, vel panis optimi momentum his intinctum conferetur: mox verò vt æger paulum quieuerit, vena incidetur. Præparatio venæ ſectioni præmittenda, ſi morbi clementia ſinit. Immanis verò importunúſque morbus nulla præparatione nullàque cun-

cunctatione festinare cogit. Sic in habitu athletico à quo præsens aut suffocationis aut ruptionis vasorum periculum impendet: in vehementissima pleuritide, in febre ardentissima eaque maligna, in casu & prolapsione aut in obtritu graui, imminentis periculi euentus magis reformidandus est quàm noxa ex non præparato corpore.

Quid ipso sectionis tempore faciendum.

CAP. XV.

DECVMBENTI ægro, in maxima tum corporis tum animi tranquillitate vena incidenda, potissimum si vires imbecillæ sunt aut syncopes metus inest. Etenim dum vel stamus vel sedemus, animalis facultas corpus sustinens laborat, ipsaque intestina ac viscera ex præcordiis pendentia vitali naturalique facultati vim inferunt. Si pars quæ inciditur prona sit, & in hanc facilis directusq; sanguinis cursus, ex ea corporis sede quàm plurimùm exinanire proponimus. Artus confricentur dum incalescant, & proximè supra eum locum in quem scalpellus adigetur arctius vinciantur, vt sanguine prolecto vena tumentior in conspectum sedet. Infra etiã illigari mos est, quum tremula inconstansque vena ad scalpelli quemuis impulsum subterfugit, aut è sua sede dissilit. Quibus autem densa & squalida cutis est, & quibus angustæ venæ aut in altũ demersæ multa carne vel adipe obductæ, iis multo arctius vinculum iniici debet, quàm quibus diuersa est constitutio. Minores pedum manuumque venas, quia vinculis non satis implentur, in calentem aquam dimittimus, quæ & profluenti sanguini impetum facit. Si ne sic quidem vena in apertum promatur, eam quo loco inesse solet digitorum impulsu percunctare, dum sanguinis fluxu & incursione, illius sit explorata sedes: hãcque signatã, scalpello industrius artifex feriat. Sedulò etiam atque etiam prospiciat, ne vel flatu tumidũ locum, vel arteriam, vel tendonem pro vena petat. Interdum enim iniecto arctiore vinculo aliquid venæ simile intumescit: interdum pressa arteria motu vacat, & pro vena se profert. Scalpellum chirurgus visu perspicaci manuque valida, summis digitis prehendet, nec plus mucronis proferet quàm ad penetrandum sit satis: manu altera membrum eiusq; pollice venam stabiliet, sensim nullaque festinatione scalpellum intrò sua-

uiter, quod ſatis erit impellet. Venæ quæ in articulis, in brachij flexu & in poplite extant, in rectum diffiſſæ tardius coaleſcunt, quòd articuli motu vulneris labra dehiſcant: neq. eiuſmodi fiſſio tentanda, niſi cùm iteratione eſt opus. Extra articulos, vt in capite, in manibus vel in pedibus quæcũque emergunt, in rectum fiſſæ cicatrice celerius obducuntur, quod labra ſemper inter ſeſe coëant. Sub interiore quæ baſilica dicitur, ferè comes arteria deliteſcit, & ſub media neruus, vtriſque muſculorum tendones plerumque ſubſternuntur. Cephalica licet difficilis, omnium tamen ſolet eſſe tutiſſima. Chirurgus ne in tendonem, in neruum aut in arteriam impingat. Ex neruo aut tendone puncto dolor fit ingens, ſtupor, reſolutio & brachij conuulſio cum tumore, Arteriæ ſanguis ægrè compeſcitur: illiúſque magna vi effuſa virium ſequitur exolutio, ſed neque inciſa arteria coit, neque ſaneſcit, ac pars tandem gangræna corrumpitur. Punctum neruum aut tendonem indicant doloris vehementia & inſequens conuulſio atque tumor. Huius ſi qua erit ſuſpicio, vulnus ne coaleſcat, dum ab impendente phlegmone vindicatum ſit, & dies duo trésve abierint. Inhibebitur autem coalitus fotu tepentis olei. Lapſo triduo ſi dolor conquieſcat, nec noui quicquã obrepat, ſinatur coaleſcere: Sin minus, adhibeantur aperientia, attrahentia, & qualia neruis compunctis conueniunt vt terebinthina, adiecto interdum euforbij momento. Aperta arteria, ſanguis emanat tenuis, rubicundus, igneus & pulſu quodam exiliens. Subſidio autem eſt emplaſtrum ex aloë, myrrha, thure & bolo armena quæ oui candido & pilis leporis ſint excepta. His dein lintea ex liquore roſaceo imbuta inſternentur. Emplaſtrum faſciis obuoluetur firmè ac tutò, ne triduo excidat, hoc blandè ſummoto ſimile denuo imponendum. Si ne iis quidem arteria coaleſcat, tota tranſuerſim diſcindatur, vt extrema vtrinque reuulſa molli carne obducantur. Rurſum autem quod ad ſectionis modum facit, ſi craſſus aut viſcoſus ſanguis qualis melancholicus ineſſe putabitur aut cœli conſtitutio frigida ſit, ampla fiet venæ apertio: ſin tenuis & aquoſus aut ipſa cœli cõſtitutio calida anguſtior. Vena vt decet aperta vinculum à ſuperiore parte laxabitur, quò inde ſanguis vberius defluat. Si ſanguini curſus erit idoneus, ſinatur, ſi minus abundè & ſegnius fluat, idq; ſectionis

Neruus punctio quæ auxilientur.

Inciſam arteriam quæ obruant.

nis errore, ea emendetur: si sanguinis crassitie aliáve ex causa, laborans pugnum arctè vehementérque adducat, neruos, musculos & latera tussi ac voce valida cõtẽdat: vulnus aquę calidæ fomẽto proritetur. Si vecordẽ cura metúsq; terreãt, hincq́ue parcius sanguis emanet, intermissio fiat dum vires exponendis recreentur modis. Imò etiam si pro ratione sanguis dimanet, vtile est medio cursu digitũ vulneri imponere, tũ vt vires reficiantur minúsque dissipẽtur, tum etiam vt deterior spurciorq; sanguis ex intimis celeriùs in sectionẽ confluat. Emanantis autem sanguinis quantitas æstimanda est vt is demũ opportunè sistatur. Æstimatio ex morbi necessitate & ex viribus est ineunda. In plethora simplici, ad imminentiũ morborũ præcautionem satis sit redundãtiam demere, dum mediocritas sit reliqua. At quum iam morbus ineſt, isque vniuersalis, vt febris, non satis illud fecerit, sed si vires tolerent, infra mediocritatẽ imminuendũ est. Mediocris enim si putrescat quasi efferuescens intumescit, & tum corporis infestus tũ viribus grauis est: minui igitur debet, at parciùs quàm in plenitudine. In partiũ autem phlegmonis non vna quantitas, sed tum coloris tum substantiæ mutatio spectanda. Quum vehemens dolor, aut magna quædam inflammatio locis ineſt sectioni propinquis, sanguinis cursus nõ antè sistatur, quàm vel dolor mitescere occipiat vel eius color commutetur. Mutatio quippe indicat sanguinem ex inflammata sede, in qua is est à reliquo dispar, euelli: quod omnino expectandũ est, nisi aut parti vehementer impactus humor est aut euacuatione vires exoluũtur. Hæc siquidem cogunt intempestiuè supprimere ac potius iteratò quod reliquum est detrahere, aliàs quidem eodem die, aliàs postero. Vt enim effluenti sanguini, ita & viribus attendendum ne deficiant. Vires defecturas præmonstrant, labans fluoris impetus, pallens faciei color, oscitationes, pandiculationes, aurium tinnitus, oculorũ suffusiones, quę omnia coarguunt vitales spiritus imminui & cor infringi destitutũ calore. Ad hæc singultus & nausea, quæ fiunt irrumpẽte humore in os ventriculi. Omnium tamen certissima & minimè fallax est pulsus mutatio, qui si ex crebro supra modum rarus euadat, aut ex magno paruus, ex vehementi debilis & obscurus, ex æquabili inæqualis, vires collapsuras aut perturbationem epilepsiæ non admodum dissimilem præsagit. Hæc igitur si

Signa & præsagia virium labantium.

ex vacuationis quantitate incidant, protinus intermittendum, ne imbecillitas progressa vel mortem inferat vel iactu ram quæ nullo pacto resarciri possit. At si vel metu & terrore vel stomachi demorsu, hæc signa compareant, intercepto fluore laborans recreetur, vt exinde possit reliqua vacuatio compleri. Recreandi multæ sunt rationes. Os atque faciem frigida conspergere: acetum, vinum, moschum, idque genus aromatica ad nares admouere. Ab his verò præstantissimum sit ægrum prosternere: partibus quippe omnibus in vnam situs æquabilitatem adductis, cessat labor omnis, principesq; partes caloris & spiritus plus sibi mutuò impartiunt. Si nec quidem releuetur æger, vomitus excitetur, aut faucium titillatu aut iniecto oleo: quandoquidem is impetus stomachi cordisque tædia depellit, susciteturque robur. Mox vires instaurētur vino, succo mali punici, iure carnium, medicamento diamoschi aliisve cardiacis.

Recreandarum virium modi.

Vt à venæ sectione regendus sit æger.
CAP. XVI.

SANGVINE vt morbi magnitudo viresque ferebant emisso, vinculum dissoluatur, vulnus exiccetur, ne concrescente sanguine madens aut non coalescat aut abscessus metum inferat. His siquidem non accuratè animaduersis, die octauo aliquando resignatum est vulnus. Adeps si exiliat ne præcidatur, sed intro molliter referendus est. Deterfum vulnus linteo obsignetur vel rosacea vel dulci aqua imbuto: aut etiam oleo, si sanguinem iterū fundere consilium est. Fasciis linteum deuinciatur, quæ nec arctiores sint nec cutem vlceriſve labra distorqueant. Si icto tendone aut neruo, fluxionis aut phlegmones metus est, emplastrū è ceruſſa imponēdum est: in ambitu verò cataplasma ex semperuiuo, solano, arnoglosso, aliisque frigidis. Sectus æger supinus decumbat, vt omnibus partibus in spinam torsi tanquam in corporis basim reclinatibus, summa sit quies, & in quiete partes exhaustæ repleantur, resarciantur que spiritus. Neque igitur ad consueta munia properet, neque celeriùs inambulet, neque vllo exercitationis genere se fatiget: neque vtatur venere, neque in balneum descendat: quandoquidem sanguis & spiritus vehementius incitati, ne dissipentur aut incalescant, sedandi comprimendique sunt. Nec verò venæ

sectioni

ſectioni cõtinuò indormiendum eſt, ne aut languidior calor extinguatur aut obruantur imminuti ſpiritus. Itaq; vigilans conquieſcat, absítque omnis tum animi tum corporis contentio, quod & in lipothymia præcipimus. Hora vna aut altera à ſanguine miſſo, alimentũ licet offerre, exiguum quidem quódq; boni ſit ſucci, quod promptè alat, & quod ſit profligando morbo accommodatum. Duabus abhinc horis aut etiam minus, nihil vetat obdormiſcere, modò aſſidentes proſpiciant, ne vel laborans in brachium cæſum ſe deuoluat, vel vinculum diſſoluat, quo ſanguis dimanet, vel aliud ſibi incommodum ferat. Reliquus cibus ſenſim tum copia tum materia deinceps increſcet, neque temerè aut auidè ad pleniorem properandum eſt, vt quem natiuus calor imminutus non plenè ſit confecturus & quem crudum multúmque exuctæ venæ rapiant, quo demum omnem corporis molem referciant. Eſto etiam, integra ſit omnis alimenti cõcoctio, quid tamen iuuat illico ſe ſuccis largiùs implere, quos animus eſt vena ſecta demere? A miſſo ſanguine exquiſitior victus ratio tenenda, neq; protinus æger ad priſtinam diætam perinde vt canis ad vomitum redeat. Intemperantes idonei venæ ſectioni non ſunt. De iteranda venæ ſectione ſic ſtatuendum eſt. Quum ex feruentis ſanguinis copia, vel maxima inflammatio, vel dolor vehementiſſimus, vel ardentiſſima febris irrumpit: ipſo protinus initio antequam effrænatus ſanguis in principem aliquam partem incumbat, non modò quantum illius exuperat, verumetiam multo plus emittendum eſt, ídque vniuerſè & aſſatim, etiam ad vſq; animi defectionem, ſi validæ vires tolerando ſunt. Ferè autem valent in plethoricis affectibus, in quibus rarò vacuationis copia deficiũt. Validas quidem & integras vires, nõ autem imbecillas permittit Hippocrates vſque ad animi defectionem deducere. Nam conſtantibus & integris viribus defectio interueniens, arteriarum dũtaxat ſpiritus exoluit, illęſæ verò perſiſtũt eæ vires quas cordi, iecori ac cerebro natura cõgenuit. Licet autem in lipothymia illę diſpereant, ex his tamen inſitis aliæ perſimiles denuò ſuſcitari poterũt, ex quibus impẽdio recreabitur æger. At imbecillis (quoniã illę principibus partibus inſitę vires languẽt) ſi lipothymia obrepſerit, vix inſtauratio fiet. Quocirca viribus imbecillis cauẽda diligẽter eſt defectio.

De iteranda phlebotomia, quam epapharesin nonnulli nant.

Ita quidem de maximis vigentibúſque morbis ſanciẽdum. At in leuioribus iiſque vniuerſalibus, vt in plethora, in febribus & aliis morbis, quorum materia coërcita eſt in vaſis, non quidem ad lipothymiam, ſed tamen quantum expedit quantumque affectus expoſtulat, vniuersè & ſemel ſtatim initio vacuandum eſt, ſi modò vires annuant. Ea vacuatio citra vllam virium iacturam, exuperante materiam ſubtrahit antequam vel tota putreſcat, vel in nobilem partem irrumpat, vel horrenda ſymptomata ſuſcitet. Qui metu deterritus in his vacuationem partiri proponet, & minus ſanè proficiet, & morbum producet in longius. At ſi per virium imbecillitatem nequit vniuerſa vacuatio compleri, quum præſtantior virium quàm morbi ſit obſeruatio partitione vti cogimur, idque ſummo iudicio ſummaque prudentia. Partitio autem ſit ex modicis interuallis, atque vel diſſoluto vinculo vel digito in dito vulneri, intermittatur tantiſper dum modis antè expoſitis reſtituantur vires. Interdum hora vna, interdum etiam plures ad virium inſtaurationem neceſſariæ ſunt. Optimum autem ſit non vltra diem prorogare, ac bis ſanguinem (ſi vires ſinunt) eodem die mittere, idq; in morbis vniuerſalibus: & (niſi quid aliud vetat) antequam putredo aut alia inualeſcant mala, quantum expedit educere. Cęterùm in affectibus partium omnibus præſertimque in phlegmonis, partitas euacuationes oportet longiore interuallo ſeiungi, atque repetitam vel in diẽ poſterum vel in perendinũ differri: vt hoc temporis ſpatio, corrupti humores ex affecta ſede remigrent in venas exhauſtas, quos exinde altera ſectio promptiùs eripiet. Pars enim laborans ſenſim vno alteróve die humores ſuos eò depoſuit, qui corrupti quum ſint, illic relinqui non debent, etiam ſi dolores conquieuerint. At verò venenatam, malignamque inflammationem, vt peſtilentem bubonem vel carbunculum, neceſſe eſt eo ipſo die feſtinanter iterata vacuatione demoliri, ne peſtilens contagio diutius hæreat in venis. Neque tamen confidentius atque audacius crebrior venæ ſectio adeunda: non parum enim ſpiritus caloriſque demit ac in ſenectutem immaturam & hanc morbis grauioribus obnoxiam præcipitat: cuiuſmodi ſunt cachexia, hydrops, arthritis, tremor, paralyſis, apoplexia. Impenſius enim refrigerato natiuo calore, humidoque primigenio immi-

imminuto viſcera langueſcunt, cruditas dominatur, quæ tot malorum cauſa fit atque origo.

Emiſſi ſanguinis obſeruatio.

CAP. XVII.

EFFLVENS ſanguis excipiendus mundis terſiſque peluiculis, terrenis, vitreis, ſtanneis aut argenteis, non item æneis, ne ab his vel propriæ ſubſtantiæ vel coloris vel alterius qualitatis conuerſionem ſubeat, quæ noſtrum de corporis affectione iudicium peruertat. Sint & peluiculæ multæ in quibus ſanguinis varietas diſpici ac diſtingui poſſit. Seponantur loco mundo, quo nec puluis, nec fumus, nec ventus, nec Solis radij pertingant. Omniū prima in his obſeruabitur ſanguinis ſubſtantia. Viſcoſus eſt qui lentè fluxit & tanquam glutinum digitis obhæret, quorum neutrum efficit probus atque mediocris. Craſſus erit & denſus, multáſque fibras habet, qui ocyus concreſcit atque conglaciat, hic obſtructionum aliorúmq; inde morborum fit author. Qui tardius concreſcit ac dureſcit, tenuis eſt: qui verò iam refrigeſcens minimè dureſcit, is omnino vel aquoſus, vel putridus eſt, cuius fibræ omnes direptæ atque corruptæ vanuerunt. Idipſum planius diſtinguit fiſſio. Craſſus ac compactus difficilè finditur, tenuis facilè: putridus verò nō finditur, verùm ſimulatque attingitur totus in partes exiguas diſcerpitur. Serum multum tanquam aqua citrina concreto ſanguini innatans, vel potum liberaliorem, vel iecur infirmum quale hydropici, vel imbecillos renes, vel eoſdem obſtructos oſtendit: quibus ex cauſis ſerum redundans in venas ſanguini permiſcetur. Hunc tamen non eo prorſus deſtitui par eſt, velut in his qui frugaliùs bibunt, aut immo deratiùs ſeſe exercent: craſſeſcens enim ſanguis difficilè in tenues venas diſtribuitur, eáſque promptè intercludit. Spuma innatans niſi fluoris impetu nata ſit, incendium atque feruorem eius humoris oſtendit, cuius colorem præ ſe fert: rubra quidem ſanguinis: citrina, bilis: alba, pituitæ: liuida, melancholiæ. Dureſcentis ſanguinis color per ſumma rubicundus, boni vtiliſque ſanguinis eſt index: ruber quidem ac lucidus ardentis, qualis eſt arteriarum, ruber verò & obſcurus mediocris, qualis eſt venarum. Color citrinus, bilem: albus, pituitam: viridis, bilē retorridam: liuidus aut plum-

Sanguinis cō ſtantia & colore.

beus atram bilem cum pernicie, vt dispariũ colorum permistio varios humores exuperare commonstrat: qui an etiam putridi sint nécne, sanguinis substantia palàm facit. Sanguinis parte summa innatat nõnunquam pingue quiddam & adiposum, instar telæ aranei cohærens. Hoc, si admodum pingue & obesum corpus est, ex ipso sanguine cau sam habet, qui est in adipem pronus. Sin corpus strigosius fiat minúsque opimum, idipsum colliquari & marcescere portendit. Ima parte concreti sanguinis subsidet quod terrenum magis est atque fæculentum. Id quum finditur, sæpius apparet vel rubrum obscurum, vel nigrum vel liuidũ vel viride: vnde humoris qui sanguinem perfundit, naturã videre est: atque ex coloris copia assequi quantũ vnusquisque humor in venis abũdet. Si diffisso sanguine grana quędam arenularum æmula offendantur, aiũt vel elephantiasim vel propensiõnem ad hanc notari: quanquam obseruãtibus rarò tale quiddam deprehensum est. Rarum est sanguinem à venis graueolere: quòd si contigerit, putredinis corruptionísque deploratæ est indicium. Detractum sanguinem nemo degustarit: at si cui in os fortè incidet, dulcísque apparebit, secundum naturam est: qui amarus, bilioſus: acidus aut stipticus, melancholicus: insipidus, pituitosus: salsus, pituita salsa perfusus. Sanguinis substantia atq; colore animaduersis, conferendæ inuicem erunt peluiculæ: quæ si omnes optimum sanguinem æquabiliter exhibeant, credibile est reliquum in venis similem haberi, illum tamen detrahendũ fuisse, quòd multitudine peccaret, quæ vna corpus grauat, sensus offundit, & in putredinem aut in grauiorum malorum pericula coniicit. Si vitiosus & impurus sanguis conspicitur, multo etiam vtiliùs eductus est, vt qui & copia & qualitate molestus, corpori negotium faceſſeret: sed & posthac diligentius vacuari corpus debet, aut pharmaco, aut venæ sectione. Nõ tamen quo impurior sanguis aut crudior alienióre à suana tura longius desciuerit, eo plus detrahes, vulgarium & malorum medicorum more: sed quanto humores citra vltrà ve sanguinis naturam longius receſſerint, tanto parcius & cunctantius hauriendum de sanguine: quúmque lõgissimè ab eius forma abesse deprehendentur, in totum erit à phlebotomia abstinendum. Si qui prius manauit syncerus, qui autem posterius, praũus exiſit,

exiſtit, multi huiuſmodi reſident humores in corpore, proba victus ratione, idoneiſque vacuationibus exterminandi. At ſi hoc ex phlegmone accidit, bono eſſe ſolet, nempe indicium completæ & integræ vacuationis, quæ morbi materiam ex affecta ſede extirpauit. Si poſtrema peluis purior eſt primis, conſummata eſt vacuatio, quæ ſanguinem vitioſum omnem detraxit, dum vtilis ac bonus dimanaret. Sanguis in tepeſcentem aquam effuſus, diuulſis ſecretiſque ſubſtantiis multa profert. Serum cum aqua omnino confunditur, vt internoſci nequeat: illi etiam permiſcetur tenuior ſanguinis portio, ex cuius colore liceat de humoris natura & ſpecie quodammodo iudicium facere. Craſſior ſanguinis portio & fibroſa ſubſidet in imo: quæ pura & ſecundum naturam eſſe iudicabitur, ſi lucida, tenuis, ſubalbida, & cohærens fuerit. At craſſior craſſum etiam ſanguinem ineſſe: obſcura & nigra alióve infecta colore, ſanguinem vitioſorum humorum fæcibus inquinari commonſtrat, quos ipſa coloris differentia diſcernit. Si parũ illa cohæret, diſtractáque facilè dilaceratur, ſummæ putredinis eſt argumentum.

De arteriarum ſectione. CAP. XVIII.

MAIOREM arteriam in cubito venæ ſubſtratam, aut eam quæ in poplite ſita eſt, neque ex induſtria, neq; imprudenter incidere ſit turum. Eius enim ſanguis egrè reſtingui poteſt, nempe tenuis & calidus impetúque prorumpens: & ſanè nõnulli volentibus medicis vinculo quaſi hæmorrhagiã ſiſtere, nata partis gangræna mortui ſunt. Neq; ſi reprimatur, facilè queat vulnus ad cicatricem perduci, citra aneuryſma ob aſſiduum pulſum obque tunicas craſſas & præduras. In ipſa verò aneuryſmatis chirurgia non pauci periere. Præſtat igitur quum neceſſitas poſtulat maiorem arteriam totam obliquè in tranſuerſum ſecare: nam ſanguis deinde ſiſtitur, vtrinque ipſius extremis retractis, & vulneri impoſito emplaſtro ex aloë ſuprà deſcripto. Minores verò arterias quæ in ſummis artubus, in capite, in manibus & in pedibus extant, licet citra hæc pericula incidere: vt quæ agglutinari poſſint, præſertim in molli humidóque corpore, quali mulieres ac pueri præditi ſunt. Confert autem harum ſectio quum vehemens diuturnúſque dolor circum membranas vim infert, qui pungenti ſimilis eſt ob

membranæ ſenſum,& qui pulſans eſt ex arteriarum motu. Sanguis enim multus,tenuis & calidus in affectæ partis arteriis coërcitus, fit doloris cauſa. Itaque ſi partibus extremis inueſtigentur ac ſecentur arteriæ,quæ à ſedibus illis affectis procedunt,dolor omnino vaneſcit.Pauci hoc tempore arterias incidunt, quòd non admodum conſpicuæ ſint, nec facilè ſit illas conſequi.In temporibus tamen ſectæ calidas acréſque oculorum fluxiones inhibent, quarũ gratia totæ diſcinduntur,aut inuruntur candente ferro,vel cauſtico medicamento.Pone aures ſecantur in vertigine, in diuturnis capitis doloribus calidis ātq; ſpirituoſis,in faciei rubore & quibuſdam aliis capitis affectibus inueteratis. Quæ inter pollicem & indicẽ excurrit, aperitur in diuturnis laterum doloribus inter viſcera & diaphragma poſitis. Iuxta malleolum ſecta veruſtos lenit coxendicum dolores qui iamdiu inualuere. Semper autem eius delectus habeatur, quæ è directo affectæ ſedis eſt, ad quam ne accedendũ quidem fuerit,corporis totius prouiſione neglecta.

De particulari ſanguinis vacuatione.

CAP. XIX.

QVVM ſanguis aliqua in parte ita inhæſit vt nec ſecta vena nec medicatione reuelli poſſit,ab ea potiſſimum parte quæ offenditur educẽdus eſt remediis quæ ei ipſi parti liberandæ inſideant. Eiuſmodi ſunt hirudo,ſcarificatio & cucurbita, quæ à parte iam læſa ſanguinem manifeſtè exhauriunt. Hirudo morſu trifidum vulnus infligit, quod non cutem modò,verùm altiùs quoq;, ſi ea tenella vt pueris & infantibus eſt,penetrat. Exhauſta porrò exinanitáque & accuratè præparata auidiùs tutiúſque ſugit,feréque continenter dum copia turgeſcat ſaturáque procidat. Plerumque etiam ſublata ea ſanguis confertim profluit, ſi præſertim in prominentem venam erat infixa:ac tum pro ſcalpello & phlebotomia eſt. Ita quidem ex hæmorrhoide tam copioſum interdum ſanguinem euocat, vt emplaſticis adſtringentibúſque medicamentis ſit opus, & puerorum cubito infixa phlebotomiam exæquet.Quæcunque ſic è vena cauа haurit, pro vniuerſali vacuatione habenda eſt. Quæ verò duriuſculæ cuti,aut ei parti cui nulla ſit amplior vena ſubiecta adhæreſcit,quam ſolùm partem attigerit,euacuat:

Sanguiſuga.

aut

aut cerrè minimum è vicinis, nihil verò prorſus ex alto aut ex diſtantiore loco prolicit. Quocirca iis duntaxat partium vitiis exugendis adhibetur, quæ in ſumma ſunt cute, vt ſcabiei, viriligini, impetigini, pano, naſi facieique rubori & elephanticorum tuberculis.

Scarificatio fit epidermide minutim ſcalpello diſciſſa: quæ tamẽ & nõnunquam altius ſubiens veram cutem ferit. Vacuat è ſola parte diuulſa, niſi fortè venam conuulneret: exitum enim facit humori ſubiecto, nec tamen vi quicquã ex alto aut è longinquo trahit. Quo altius ſcalpellus adigetur, eo plenior ſanguinis eſt effuſio. Expurgandæ cutis remedium eſt ſcarificatio ac eorum quoque affectuum quibus dixi hirudinem opitulari: quinetiam eorum qui in cutem irruperunt eíque iam contumaciter obhærent, vt ſcirrhi, inueteratæ phlegmones, & cuiuſuis corruptæ materiæ. Adhæc gãgrænæ, ſphaceli & aliorũ in quibus natiuus calor ſtrãgulatus vẽtilari deſiderat. Largius autem ac vberius ſcarificatio ſanguinem profundet, ſi protinus adhibeatur cucurbitula. Hæc enim vi flammæ atque caloris non modò quicquid tenuis fluxíque humoris ac ſpiritus partem circũfundit ſed & quod in locis diſtantioribus, penitioribúsque ineſt validiſſimè trahit. Atque ſi cutis antè ferro exaſperata eſt, id manifeſtè in ſe prolicit: ſin verò leuis ea & integra manet, è diſtãtioribus penitioribúsque euocat in cutẽ, ac in eã ſedem transfert cuicũq; fuerit impacta. Itaque inhærẽs cucurbitula cutẽ iam inciſa, corporis ſummas partes expurgat multo quidem potentius, quàm aut ſcarificatio ſimplex, aut hirudo, iiſdémque ſuccurrit affectibus. Leuis autem & quæ ſine ſcarificatione imponitur, non manifeſtè ſanguinẽ ſed vnum ſpiritum extrahit. Cæterũ humores ad ſeſe rapit, irruentem fluxionem reuellit, ſanguinis profuſionem vndecunque factam directo contrarióque loco impoſita ſiſtit quum præſertim ex vena ſanguinem mitti reuellíque imbecillæ vires minimè ſinunt. Errabundum vterum fluctuantémque humorem cohibet: eũ verò qui parti iam hæret impactusque eſt deriuat: & eum qui in alto corpore demerſus eſt euocat in ſummum: vt idcirco ſtuporis, paralyſis, inueterati doloris accommodatum ſit remedium. Flatus verò, ac ſpiritus quauis ſede coërcitos expeditè diſſoluit atq. diſſipat. Proinde palpitationem, ſingultum, colicum, ne-

Scarificatus.

Cucurbitula.

phriticúmq; cruciatũ ocyſſimè cõpeſcit. Expeditiſſimũ hoc præſidij genus acminimè periculoſum. Neque enim corpus vlla qualitate labefactat neque vires infringit.

Hactenus remedia expoſui quæ ſanguinem tum vniuerſim tum particulatim detrahunt. ad ea deinceps accingar quæ non hanc illámve, ſed nullo diſcrimine omnem corporis materiam vel abſumunt vel diſſipant.

Vniuerſalis quæ per habitum fit corporis euacuatio.

CAP. XX.

Inedia & eius effectus.

EORVM quæ per ſumma corpus exhauriunt va cúntq; alia ſudores conſpicuè cient, alia halitum tenuémque ſubſtantiam perſpiratu digerunt. Hoc genere continentur inedia, vnctio & frictio: illo exercitatio: balneum, laconicum. Phlebotomiæ vires proximè imitatur inedia, ſenſim, ac pedetentim ſanguinem abſumens quem ſemel ac repentè phlebotomia vacuat: præterea verò crudos humores aliósque complures diſſipat, omníſque generis excrementa propellit. Etenim natura libera nec impedita, ſalutaria queque nobis continenter procurat. Quum igitur conſuetus corpori cibus aut ſubducitur aut ex toto circunciditur, huiuſque penuria ineſt, inſitus nobis calor omnium naturalium functionum author, per omnia diffuſus ac inſertus noui cibi copia minimè implicatus, vbíque vim ſuam exerens, inualeſcit. Ac primùm quidem vtilem ſuccum & ſanguinem in corporis partium que ſubſtantiam mutat abſumítque nutritione: tenues verò humores ac ſuperuacuos in halitum digerit & ſine ſenſu diſſipat: crudos concoquit, mutatque in ſanguinem alendo corpori idoneum. Ex ſuperuacuis autem craſſos attenuat, lentósque detergit: ac proinde ſtrenuè expedit obſtructiones, adhæc quicquid concoquere non poteſt, id ſaltem præparat, viásque omnes corporis quibus excludatur patentiores expeditiorésque facit. Tum etiam expultrix facultas quæcunque præparata fuerint, in expurgationis vias adducit expellítque foras. Hinc plerumque aluus ſponte ſoluitur vomitiones erũpunt, vrina profunditur vberior, cerebri excrementa defluunt, & quæ à purgationis via longiùs abſunt perſpiratione diſſipantur. His corpus vniuerſum ſublato quaſi onere leuatur, reſpiratio libera ſit ac facilis, mens ſenſúſque omnes expeditiores alacrio-

alacrioréſque euadunt. Hæc dum confert inedia, impuro quidem corpori plerumq; ventriculum vitioſis implet humoribus: vnde ſtomachi eroſiones, vigiliæ, corporis perturbationes & vertigines, quòd ſcilicet inſitus calor perinde ac medicamentum noxios humores exagitet in alimenti penuria. At verò perturbatos ea demum ſubigit, domat atq; depellit, vnde magna ſequitur tranquillitas & morborum multorúmque ſymptomatum ſedatio, ſuperſtite quidem etiamnum & integro naturali calore. Hæc ſanè moderata efficit inedia, vt quæ acres humores exacuit, incendit, calfacítque corpus. Immoderata verò quoniam pabulo atque etiam ſuperuacuo humore abſumpto, ipſam quoque partium ſubſtantiam diſſipat, quæ caloris eſt ſedes corpus tandem refrigerat, viréſque comminuit & obterit. Salubris eſt tempeſtiua abſtinentia, & apprimè vtilis quæ per inediam fit euacuatio. Etenim blandè nullaq; violenta aut corporis aut humorum impulſione, nulláque aliena qualitate in corpus inducta ſenſim ac lentè progreditur. Acutis porrò vrgentibúsque morbis ſola inedia vix tutò ſuccurri poteſt, ſed aut venæ ſectione aut pharmaco expeditè vacuãdus eſt corruptus ac putridus humor, qui de ſua bonitate plurimùm deceſſit, & quem inſitus calor neque amplius in benignum reducere, neque derepente exturbare poteſt. At leues morbos ex cruditate futuros arcet cibi parſimonia: eoſdem recens genitos facilè perſanat inedia: inueteratos quoque eos plurimùm coctione lenit, tandémq; profligat. Ea ipſa ex plenitudine futuros conuenienter inhibet, quòd ſenſim ac tempore onerantem copiam eximat. Qui verò iam præſentes ex copia ſæuiunt, eos non inedia, ſed venæ ſectio expeditè tollit. Sed & in crudioribus morbis materię ſitus eſtimandus. Nam quum venis aut ſummis partibus vt capiti vel plenitudo, vel cruditas, vel pituita grauis moleſtáque eſt, cibus parcus ficcúſque confert, ea moderatione vt præcordia primáſque partes ne collabãtur alat, nõ autem ad corporis ſumma ipſe pertingat. Quum verò aut in ventriculo aut in prima corporis regione vitiũ inhæreſcit, multo parcior ficciórque victus imperandus. Inedia appellatur modò abſtinentia modò parſimonia non cibi dũtaxat, ſed & potus, qui magis promptiúſque quàm cibus tum viſcera tum venas implet, iíſque negocium faceſſit. Quos igitur

morbos inedia non ſuſtulit, medicatione curato.

Exercitatio. Exercitatio aliquantum quoque ſed quàm inedia minus abſumit ac digerit, idque magna tum corporis tum humorum perturbatione. Hæc nullum extrinſecus corpori calorem confert, ſed ingenitum nobis & innatum ſuſcitat, qui dein quoquouerſum effuſus corpus humorésque calfacit. Vnde alimenti concoctio, diſtributio, nutritióque fœlicior. Eadem ſanguinem & humores extenuat, mollit, colliquat & diffundit, atq; adeo perturbat, vt ſua illi vaſa impleant atque diſtẽdãt, vixq; turgẽtes contineri poſſint, ſed vi impulſi aut foras exiliant aut impetu in partem aliquampiam irruant. Ipſa etiam cutis ſpiracula laxat & reſoluit, quúmque validior ſuſcitatus eſt calor ſpiritus quoquouerſum in corpus impelluntur, qui ductus omnes reſerant viáſque expurgant, & aborto ſudore copioſo ſuperuacua propulſant. Nõ ægrotantium, ſed bene valentium eſt quæ exercitatione fit ſudorum eruptio. Etenim quia vires exoluit corpúsque defatigat laboranti grauis importunáque eſt. Bene valenti ad præcautionem accommodata concocto certè ac iam diſtributo cibo aluóque ſubducta. Impuriori corpori vitanda exercitatio. Quum enim vitioſos humores confundat ac perturbet, quos tamen nec euincit nec prorſus depellit, plerumque morbis grauioribus rudimenta ponit.

Balneum. Balneum dulcis aquæ longè quàm exercitatio potentiùs ſpiracula laxat remittítque, humores calfacit, extenuat, fluxósque colliquat. Ex his fuliginoſos non modò diſſipat è ſummis, verumetiam ex intimis corporis regionibus tenues & fluxos foras euocat prolicítq; ſudores. Craſſiores verò quos nõ diſcuſſerit, colliquat & tanta vi cõcitat, vt in aliàs plerũque partes iactati cõfluant. Quocirca balneum iis aduerſiſſimum eſt qui morbo graui tenentur, atque iis qui citra morbũ impuro plethoricóve ſunt corpore, & quibus nobilioris cuiuſdam viſceris imbecillitas ineſt, aut præcordiorum durus reniténſque tumor. Quippe liquatus humor præter naturam in partem languidam decumbens in phlegmones diſcrimen adducit. Vtile verò & accommodatum iis deprehenditur, qui ſqualidi extenuatíque ſunt, & quibus iam magna partium ſolidarum ineſt ariditas atque iis etiã qui ex febris ardore quaſi retorridi euaſerunt: melancholicis quoque & craſſo terrenóque humore oppreſſis. Sed & in

iis

iis cautio adhibenda, ne vlla subsit in venis primis copia crudi humoris, quæ in omne corpus rapi possit: néve inter administrandum horror vllus incidat, qui febrem prænunciare solet. Tanto autem manifestius atq; validius hæc efficit balneum, quanto vel natura vel arte calidius obtigerit, siue sulphureum, siue nitrosum, siue medicamentorum calidorum permistione comparatum sit. Solium verò aquæ calidæ in quod resupinus æger à genibus ad vmbilicum demergitur, non mouendis sudoribus destinatum est, sed aut molliendo referandóq; vtero, aut leniendo dolori, qui ventris imas partes excruciat.

Laconicum in quo sicco calore sudor elicitur, humores è corpore aliquanto valentius quàm balneū resoluit. Morbis accommodatur frigidis atq; diuturnis, quorum materia aut in artubus aut in summo hæret corpore. At quoniã in eo vapor feruidus, nõ solùm corpori extrinsecus occursat, verumetiam respiratione intro sese insinuans, ac in omnia diffusus corpus haud mediocriter incendit & exiccat, nec calidis, nec acutis affectibus, nec impensè bilioso, nec extenuato corpori decernendum. Quum verò humores conturbet corpúsq; vehementer lacessat, iisdem atque balneum obseruationibus vsurpetur. His vacuandi generibus humoris atque spiritus non exiguum ex vniuerso corpore dissoluitur in sudores, qui tamen per febres acutósque morbos, si res expostulet, leuioribus mouebuntur auxiliis. *Laconicum seu hypocaustum.*

Iam verò vnctio atque frictio summa dũtaxat corporis exinaniunt, neque humores intus ac penitus abstrusos, neque corpus ipsum insigniter conturbant. Mollis quidem longáque frictio corporis summa excalfacit, cutis spiracula laxat dilatátque, quibus ex causis humores in extrema corporis effusi incalescunt, extenuantur & liquefiunt, qui demum sponte sua dissipantur & euaporant. Vnctio calida eadem, sed aliquanto validius confert. Altius siquidem penetrans non modò cutem emollit, verumetiam corporis interiora & humores contagione calfacit, extenuat, dispersitque. Leuior tamen est vnctio & tolerabilior frictione longa. Illa quidem in acutis morbis, longa verò neque in acutis neque in crescentibus est ex vsu. *Vnctio & frictio.*

His mihi cõcludenda videtur de venę sectione déque omni vacuatione vniuersali susceptа tractatio, quã idcirco

pleniorem inſtituí, vt omnia complecterer, quæ in hãc rem pertinent, & quęcunque veterum ſcriptis ambigua ſunt aut controuerſa, perſpicuam lucem acciperent. Quæ ſi cui vix licet omnia ad vnguem ipſo medendi vſu complere, conandum tamen eſt, vt ad illa tanquam ad certam legem & regulam opus omne dirigat.

LIBRI SECVNDI THERAPEVTICES, DE VENAE SECTIONE, FINIS.

METHODI MEDENDI, LIBER TERTIVS.

DE PVRGANDI RATIONE.

Quid purgatio, quotq; eius differentiæ. CAP. I.

ὁ κάθαρσις

PVRGATIO, eſt eorum quæ ſola qualitate moleſta ſunt euacuatio. Qualitatis genere non eas ſolùm complector quæ primæ appellantur, ſed & ſecundas & cuiuſuis ſubſtantiæ corruptionem. Nam corporis excrementa & humores ſuperuacui quum immoderatius exuperant, non multitudine, ſed qualitate peccant: quemadmodum & qui aut nimium craſſi ſunt aut glutinoſi aut acres. Præterea tum hi, tum etiam qui propriè ſucci nuncupantur, ſi vel intemperiem, vel alienam qualitatem, vel corruptionem ſortiti ſunt, qualitate peccant, & cacochymiæ nomine continentur. Quum igitur hæc vitia à naturali conſtitutione eouſque iam receſſerunt, vt neque victu neque alteratione ſola emendari, neque naturæ caloríſque beneficio in priſtinam bonitatem reduci poſſint, auferenda certè ſunt, omníſque eorũ mater a tanquam inutilis prorſus extirpanda. Id autem purgatione fit, quæ vna cacochymiam ſubtrahit. Venæ ſectio eum fortaſſe vitioſum humorem qui conſiſtit in venis, at non ſyncerum euacuat, ſed ſanguine & vtili humore permiſtum. Purgatio verò

verò id solùm quod vitiosum est & qualitate peccat, vtili relicto, nisi fortè immoderatiùs efferatur. Purgatio alia sponte, alia arte & medicamenti ope fit, quæ propriè appellatur medicatio. Hæc rursum duplex, vniuersalis & particularis. vniuersalis non quæ omnes humores, sed quæ ex vniuerso corpore aut certè maxima ex parte superuacua deducit. Particularis quæ partē quampiam propriis vitiis expurgat, vt è cerebro per palatum & nares muci deriuatio: è pectore & pulmone excreatio: arenularum aut puris è renibus emictio: vteri per ceruicem expurgatio: & quæcunq; rupta cute è quauis particula fit eruptio. Est porrò vniuersalis triplex, alui perfusio, vomitio & quæ alui nuncupatur deiectio: de quibus sigillatim accuratiùs differendum. ἡ φαρμακία.

De clystere. CAP. II.

INTESTINORVM præsertimque crassiorum vitiis aptè clyster succurrit. Eo quippe integris viribus pertingit, ὁ κλυσμὸς quò epoti medicamenti vis non nisi hebetior & longo viæ prolapsu fracta, ignauior accedit. Quot igitur in intestinis vitia, tot & clysterum genera: alij dolores leniunt, alij humores acres consopiunt, alij vlcera detergunt aut siccant, alij fluxiones cohibent, alij euocant. Horum rursum alij flatus discutiunt, alij fæces emolliunt, alij humores eliciunt è vicinis partibus, qui purgārium genere propriè contineri solent. Nam præter flatus ac fæces cibiq́ue reliquias, nō pauca etiam in intestinis cumulatur superuacanea pituita, quæ nonnunquam prorsit è cerebro, assiduò autē ex ventriculi & intestinorum nutritione vt peculiare excrementum succrescit: maximè verò quibus ex multa ingluuie aut ex glutinosis cibis magnus est cruditatum prouentus. Ea quidem initio aquosa aut etiam mucosa existit, quæ diutius in lōgo viæ infractu, præcipuè verò in cæco intestino, aut in coli cellulis inhærescens, caloris vi tempore crassescit dum & vitrea & gypsea euadat. Talis interdum modò seorsum, modò fęcibus circunducta sponte redditur: plerumque tenacius intestinis adhærescit, vt neque illabenti excremento, neque medicamento cedat. Cumulata hæc copiosior, atque cum intestina, tum mesenterium inferciens, caput, sensus corpusq́ue vniuersum degrauat, obstructionum multorūm.

que morborum procreatrix. Similis est & humorum quorumlibet ratio, qui aut sponte, aut purgationis vi è visceribus decussi & in intestina deuoluti, illic subsistunt & hærent. Hos ergo attingens clyster incidit, extenuat, detergit, secúmque deducit: ac multa sæpe crassa detrahere cernitur, quæ nulla purgationis vis excludit. Sed & inferiora expurgans, superiora consequutione exonerat: etenim viscera pressáque præcordia liberat meliúsque spirátia facit. A clystere omnis est purgationis initium: hic deiectionis viam parat & expedit, vomitionis impedimenta subtrahit. Quũque in intestina defixi humores aliíve eorũ affectus sanandi sunt, flatus fæcésque clystere in primis excludẽdæ, vt dein fit in ipsos affectus vis efficacior. In latus dextrũ decumbenti facilius celeriúsque subit, surſúmq. excurrẽs intestina proluit: sinistro decubitu in recto aut in colo intestino, quod aliorum mole premitur, plerumque subsistit. Tepens iniiciendus, ídque sensim, ne impetu flatus sursum magnis torminibus compellat. Ad alui subductionem, quòd sæpe conturber subuertátq. cibũ, ventriculo vacuo indendus est: ad medicationem verò eo etiam cibis cõferto admittitur, diúque continendus est vt tempore vires suas potentiùs exerat. Hoc diutius subsistente potest laborans cibum sumere, aut huic etiam si volet indormire: nam postea licet non syncerus, ingenti tamen fœnore redditur. Rarẽter admodũ aut in ventriculum subit, aut in mesenterij venas rapitur, licet odore vel sapore os narésve feriat, aut etiam vrinas inficiat. Qui naturæ cõueniens pro alimento subditur, absorbetur interdum si longa fuit inedia aut parsimonia cibi. Sæpe etiam quum vehementes cruciatus quales colici ac nephritici torquent, subsistit ac manet surſúmque repit. Dolor enim omnia quasi absorbens vacuationem cohibet. Ferè tamen remorantem clysterem acrior alter aut glans reuocat.

Glans clystere longè ignauior est, nihil quippe eorum eluit aut sanat, quæ intestina afficiunt, sed aluum duntaxat idcirco mouet, quòd acrimonia podicem ad desidendum stimulet. Crebrior hæmorrhoidas irritat & aperit, acriórq. vlcus interdum excitat. Ad podicis vitia solent omnis generis componi, adstringentes, detergentes, lenientes, prout affectus conditio poscit.

De

De vomitione. CAP. III.

VOMITIO, eſt impetu ventriculi ſurſum facta reiectio Quum immoderato potu ventriculus fluctuat, redundans humor plerumque ſine ſenſu per gulam in os refluit, crebraque expuitione redditur. Lumbrici quoque interdum ex inteſtinis per ventriculum & gulam in os ſurrepunt: atq; in nauſea & cordis dolore tenuis aqua è ventriculo confertim in os confluit. Hi motus omnes tametſi ſurſum præter naturam fiunt, nondum tamen poſſunt vomitionis appellatione contineri, ſed qui duntaxat manifeſto ventriculi conatu obtigerint. Vt enim vterus in partu collectis vndiq; viribus ſeſe arctiſſimè ſummis partibus adſtringit quò fœtum excludat: ita & ventriculus rei noxiæ iniuria laceſſitus compreſſo fundo totus ſurſum impetu fertur, vomitione quicquid infenſum eſt excutiens. Motus hic omnium eſt naturalium manifeſtiſſimus, quo & ventriculus de propria ſede exiliens, aſſidentes partes quibus annectitur magna vi diuellit. Hinc vomitio difficilis violentáque eſt, aliis tamen magis, aliis minus. Quibus preſſum anguſtúmque pectus, & quibus ceruix gracilis & oblonga, ij rarò ac certè violenter vomunt: facilè verò & occaſione leui qui contrario ſunt habitu. Violẽter rurſum & periculosè aſthmatici, rabidi & ij quos præcordiorum inflammatio aut dolor exercet: metus enim eſt aut ſuffocationis, aut cruentæ expuitionis, aut ruptionis, quemadmodum & in motu omni vehementiore. Crebrior difficilisque vomitio ventriculum, præcordia & quæ ſub his ſunt viſcera, crebra validáq; concuſſione debilitat, eóque humores rapit impuros: caput implet ſenſúſque degrauat & offundit. Quæ verò facilis & moderata obtigerit, ſaluberrima eſt & purgationum omnium præſtantiſſima. Noxios quippe humores ex ipſis fontibus ſynceros elicit & vacuat, omnem quæ in vẽtriculi capacitate in eiúſve tunicis hæret illuuiem in primis expurgat, è præcordiorum membranis, è cauis iecoris ac lienis, & ex pancrea omnis generis ſuperuacuos humores ſynceros elicit, quos plerumque nec hiera nec aliud vehementiſſimum vllum etiam frequens pharmacum in aluum exturbare poteſt. In ventriculum enim ex his locis viæ breues ac expeditæ magis quàm in aluũ directæ ſunt, per quas facilis eſt vomitio. Quanquam autem primùm ab interioribus euellit, conſe-

ὁ ἔμετος

οἱ δυσκολοι μεῖς καὶ εὐμεῖς.

Vomitionis facilis commoda.

quutione tamen caput reliquumq; corpus leuat. Quocirca omnibus opitulatur affectibus, qui à præcordiorum impuritate ortum acceperunt, languenti appetentiæ, nauseæ, cibi fastidio, crebræ vomitioni, ventriculo præcordiisve distentis, ictero, cachexiæ, febribus intermittentibus, hemicraniæ, vertigini, incubo, epilepsiæ, suffusioni, omnibúsque capitis affectibus, qui præcordiorum sympathia contracti sunt, & quos è præcordiis in reliquum corpus effusa impuritas protulit. In quocunque igitur affectu langueſcit appetentia, & in nausea vomendique desiderium fatigat, si pharmaco non satis fit, vomitione curandum. Nam quæ purgatio nõ eleuit, extirpat vomitio, & quæ illinc nõ facilè labũtur in aluum, promptè in ventriculum remeant. Tanti igitur vomitionis vis æstimanda. Cui autem ægrè ea cietur, diligens adhibenda est præparatio. Quum enim vel ex corporis conformatione, vel ex humoris situ & crassitie, vomendi conatus angere solet, ac faciei oculorumque robur, capitis tensio, sudor multus & interceptus spiritus obtingere, idque citra vacuationem vllam, non nisi adhibita præparatione vomitio tentanda. Primùm igitur attenuandus detergendúsque humor, atque iis viæ molliendæ & laxandæ sunt, quæ posthac tradũtur. Corpore autem conuenienter præparato, quum vomendi necessitas premet, addẽdus stimulus vt artis & naturæ concursione effectus edatur perfectior. Ferè quidem ieiunos nausea vomendique desiderium premit; quum exinanitus ventriculus noxiorum humorum incursione infestatur. Nam pastis benignitate cibi noxius humor demulcetur lenitúrque nausea. Sæpe verò noxius humor ventriculum stimulat cogitque cibum vomere, nec tamen ipse prodit, vt quum extrinsecus ventriculum feriens nondum in eius capacitatem penetrare potest, aut quum lentore suo intus illi tenacius adhæreſcit. Itaq; synceri humoris superuacui vomitio ieiunis maximè cienda: quanquam tum leuiusculus cibus pharmaco præmitti potest, vt facilior succedat vacuatio. In id etiam corpus turbandum agitandúmque est motu & exercitatione. Atque quum oborto cordis dolore illuuies copiosior effluens laborantem vrget, prono situ collocandus firmato capite & ventriculo manu cõpresso, dũ primùm cibus & pituita, deinde bilis varia, quantum necessitas postulat eruperit omnísque impetus se-

Ad vomendum præparatio.

de-

detur. Si violentior vomitio nimiopere fatigat ſuperueniátque vertigo,æſtus,anguſtia, ſuffocatio, cordis aut ventriculi compunctio: aut ſi immoderatiùs exuperat atque vel ſuccos vtiles vel ſanguinem elicit,vel ramenta,vel nigrum quiddam fœtidũ atræ bili perſimile, lenienda certè & cõpeſcenda:atque in quiete continendus eſt laborans,ventriculus fouendus ſpongia macerata in aceto tepente, atq; iis etiam firmandus quæ poſthac dicentur. Quúmque ſedata vomitione pulſus plenus & validus ex ſtit,placidus ſomnus ſponte obrepit,facilis & libera eſt reſpiratio,appetentia bona reliquúmq; corpus leuius,vtilis ea cenſeri debet & conſentanea. Contrà verò inutilis & noxia, ſi contraria appareant.

De purgantium medicamentorum viribus,ac primùm vt vnumquodque familiarem humorem totius ſubſtantiæ ſimilitudine deducat.

CAP. IIII.

PVRGANS medicamentum humorem communi quodam omnium tractu prolicere non pauci cenſuerunt, eiúſque portione detracta aliam dein conſequutione quadam, ei quæ euacuata ſit ſuccedere,ídque ne vacuum quicquam & inane in corpore ſubſiſtat. Neque medicamentum vnum quempiam humorem,ſed omnes promiſcuè hirudinis aut cucurbitulæ modo trahere, eum tamen qui tenuior & ad fluendũ aptior ſit, primùm ſequi,ab hoc deinde craſſiorem,poſtremũ craſſiſſimum:atque ſi medicamentum infirmum & inualidum erit,nihil præter ſerum vacuari;ſi validius,cum hoc etiam bilem flauam;ſin valentiſſimũ, tum pituitam tũ bilem atram. Huic ſententiæ ſuffragans Auerrhois putauit tenues humores quia purgationi aptiores, prius,quàm craſſos omni medicamenti genere prolici. At ſi ſatis rerum peritus animaduertiſſet rheumbarbarũ, agaricum atq; ſennam etiam ex hydropico corpore nõ aquam, ſed craſſos humores:ſcammoniũ verum & iridem non craſſos, ſed tenues ſeroſóſque vel ex corpore ſano elicere, non tam turpi credo errore lapſus eſſet. Si vacuationis ordine tenuia ſemper cæteris antecedunt, cur non & ſanguis prius quàm bilis atra defluet,quem conſtat multo tenuiorẽ eſſe? Hęc opinio dum vnicum medicamenti genus ſola pro va-

cuandi ratione quantitate mutatum ſatis fore humoribus omnibus expurgandis ſtatuit, perturbato rerũ ordine ſummam confuſionem inuehit. Hæc incommoda circumſpectius animaduertens Hippocrates, rectè nouit medicamentum humorum qui in corpore præter naturam continetur attrahere non communi & promiſcua quadam vi, ſed to-

Lib. de Natura hominis

tius ſubſtantiæ ſimilitudine inſitáque familiaritate. Medicamentum (inquit) quum in corpus fuerit ingreſſum, primùm ſanè id quod omnium maximè ſibi natura reſpondet atque ſimile eſt deducit, deinde alia quoq; trahit & purgat, quemadmodum ſemina & ſtirpes terram vbi ſubierint, id quod in terra ſecundum ipſorum naturã eſt, ſibi attrahunt, ſiue acidum, ſiue dulce, ſiue amarum, ſiue ſalſum, ſiue aliud quidpiã diuerſum. Primùm igitur eius quod ſibi naturali ſimilitudine coniunctum eſt plurimum arripiunt, tunc cætera deinceps attrahunt. Talem quoque modum & medicamenta in corpore ſeruant. Etenim quæ bilem mouent primùm hanc meraciſſimã purgant, deinde mixtam. Quanquam igitur attractio aliàs caloris, aliàs vacui & inanitionis vi, aliàs totius ſubſtantiæ ſimilitudine fit, quæ tamen à medicamentis purgantibus eſt, vna ſimilitudinis proprietate completur, qua & ſtirpes ſuccũ è terra ſibi idoneum, & vnaquæque corporis particula id quod in ſanguine ſibi familiare & conueniens eſt, & lapis heraclius ferrum, & paleas ſuccinum prolectat. Hæc autem ſimilitudo non temperamentorum, ſed ſubſtantiarum eſt. Illa quippe attractionis cauſa ſtatui minimè poteſt: quandoquidem nullum medicamentum eſſet trahendæ pituitæ idoneum, quum illa frigida, vniuerſum verò purgantium medicamẽtorum genus calidum habeatur. Ergo ſola ſubſtantiæ ſimilitudo cauſa eſt cur medicamentum hunc illúmve humorem alliciat. Hæc autem ſubſtantia nõ ipſa eſt rei materia, à qua vnum quodque aut tenuis aut craſſæ ſubſtantiæ dicere ſolemus: neque huius ſubſtantiæ ſimilitudo attrahendi cauſa exiſtit: nam neque agaricus, neque colocynthis tenuis ſubſtantię quum ſit, craſſiorem pituitam, neque rheumbarbarum quòd aſtringentis & ſolidæ craſſæque ſubſtantiæ, tenuem bilem educerer. Sed præſtantior eſt tota illa ſubſtantia, à qua tanquam ab intimo principio defluit & manat, quæ totius ſubſtantiæ proprietas appellatur. Hæc igitur cum neque materia ſit, neque

Proprietas ſimilitudinis quam medicamentum familiarem humorem alliciat, vnde nam proficiſcatur.

neque temperamentum, neceſſe eſt rei ſpecies & forma ſit, quæ præcipua eſt ac ferè tota compoſitæ rei ſubſtantia. Admirabiles eius proprietates neque colore, neque ſapore, neque odore, neque vllis ſenſuum qualitatibus, ſed operibus ſolis percipi poſſunt, vnde à pleriſque cæcæ & occultæ nuncupatæ ſunt. Quæ porrò eadem continentur ſpecie, ſubſtantiam non ſimilem ſed planè eandem habere dicuntur: vt ferrum ferro, magnetem magneti, non ſimili, ſed eadem ſubſtantia dicimus. At verò magnetem ferro ſimilem, non eundem, quòd eorum ſubſtantiæ ac formæ affinitate quadam & familiaritate coniunctæ ſint. Eadem in medicamentis quoque eſt ratio: cenſetúrque agaricus pituitæ tota ſubſtantia ſimilis. Ea autem ſubſtantiæ ſimilitudo attractionis eſt cauſa, atque vnumquodque id trahit quod ſimile, non quod eodem eſt genere. Sic agaricus pituitam, non agaricus agaricum trahit, nec pituitam pituita. Itaque perperam Auicennas colligit, ſi attractio fit à ſimilitudine ſubſtantiæ, oportere ferrum attrahere ferrum, aurúmque aurum. In hac autem ſimilitudine quod validius eſt trahit infirmius, vt agaricus pituitam, non contrà, quòd agarico vis inſit potentior, quam & temperamenti calor plurimum impellit. Si quando autem contingat tam exiguam medicamenti portionem exhiberi, vt ab humoris copia obruatur, ea omnino fruſtrabitur purgandi facultate, & in alienam vertetur ſubſtantiam. Vſus enim tres notauit purgantium medicamentorum ordines. Vnus eſt malignorum, in quibus vis & ſubſtantia ineſt venenata, in quo habentur colocynthis & ſcammonium. Alter benignorum, quæ minimum ab alimenti natura defecerunt, cuiuſmodi ſunt pruna, violæ, manna, ſerum lactis, caſſiæ medulla. Tertius mediocrium, in quo ſunt rheumbarbarum, agaricus, ſenna, aloë. Itaque in corpore valido atque inedia exhauſto, benigni medicamenti exigua portio in corporis ſubſtãtiam faceſſit: maligni verò portio vel exigua in putredinem veneno finitimam: mediocris in humorem vacuandum, qui ex ſuperuacaneorum eſt genere alendo corpori minimè idoneus. Licet igitur agaricus calidus ſit, verti tamen nihilo minus poteſt in pituitam, vtpote qui (quemadmodum & cnicus) tota ſubſtantia non temperamento pituitoſus ſit. Hac rerum cõmutatione temperamenti qua-

Medicamẽtorum purgãtium ordines tres.

litates pereunt, permanente ſubſtantia.

Purgans medicamentum nonnunquam alium quàm proprium & ſibi familiarem humorem extrahere è corpore. CAP. V.

Quæ ad purgationis facilitatẽ & euphoriam conuenire oportet.

APTAM vtilémque purgationem efficiunt medicamẽtum accommodatum ſatiſque validum vt humorem exturbet: natura robuſta quæ proritantem humorẽ expellat & purgationem moderetur: humor tenuis & ad fluendũ aptus: corporis viæ per quas fluxurus eſt patentes & liberę. Siquid horum deſit, aut languida, aut inutilis erit purgatio. Inutilem dico quæ vel alieni eſt humoris, vel effrenata exiſtit. Quum igitur vacuandus humor corporis parte denſa, adſtricta, vel obſtructa coërcetur, neque huic purgationis viæ patent: aut quum vel nimium glutinoſus craſſúſq; eſt, vel crudus aliiſque humoribus omnino permiſtus, vel in longinquas partes diſiectus, tametſi natura valens cõueniẽti medicamento proritetur, languida tamẽ aut inutilis ſuccedet purgatio. Languida quippe ac imperfecta eius humoris qui vacuãdus erit: inutilis verò alterius qui paratior occurrerit. Medicamentum enim quod proprio humore fruſtratur, quemuis obuiũ & paratiorem impetu adoritur atq; exturbat, eũ ſcilicet qui aut ad fluendum eſt aptiſſimus, aut immodicè exuperat, aut in via purgationis ſubſiſtit. Iş enim quouis medicamẽti genere impulſus excidit, vt qui ſponte etiam interdum elabatur. Id ſanè commonefacit Hippocrates. Si enim (inquit) eidem homini idem medicamentum quater in anno voles exhibere, hyeme pituitoſiſſima tibi euomet, vere liquidiſſima, æſtate bilioſiſſima, autumno nigerrima. Quum ergo melancholicus humor craſſus, ſanguine permixtus fortè irrepſit in cerebrũ, licet medicamentum huic ducendo validum offeratur, potius tamen quàm hunc eam detrahet pituitam quæ in ventriculo & in inteſtinis ſolet inhæreſcere: aut etiam bilem quæ ſeorſum pura atq; tenuis vel nimia copia, vel corruptela naturam extimulat. Cacochymiam igitur in venis concluſam, aut in corporis habitũ effuſam, vix medicamentum (niſi fortè validiſſimum) detrahet, quòd quæ circa ventriculum, circũ viſcera primáſque venas conſiſtunt, in primis occurrant expurganda. His ex cauſis nonnunquam accidit vt purgans medicamentum

Cur alium quam familiarem humorem interdum attrahat medicamentũ.

non

non proprium & peculiarem humorem, ſed diuerſum plerúmque exturbet. Quinetiam ſi effrenata vis eius fuerit, alienum quoque trahet: tum quippe natura vel grauiùs laceſſita, vel iam imbecillitate languens, neq; medicamẽti vim, neque humoris impetum coërcere poteſt. Effrenatæ & immodicæ hæ ſunt purgationes ὑπερκαθάρσεις Græcis appellatæ, quib. non modò peculiaris humor, ſed & reliqui deinceps profluunt. Etenim violentius medicamentum proprio humore detracto, in alios dein inuadit, ac primùm tenuiorem ad fluendúmq; aptiorẽ prolicit, deinde eum qui craſſior atq; pigrior ſit, poſtremò ſanguinem, quem natura tãquam reconditum theſaurum auidius amplexatur ac retinet. Cholagogum exempli gratia in primis bilẽ, deinde pituitam, tertio loco atram bilem, poſtremò ſanguinẽ euocat. Phlegmagogum primùm pituitam, deinde flauam bilem, poſtea atram, nouiſſimum ſanguinem. Melanagogũ atram bilem primùm, deinde flauam, tertiò pituitam, ad poſtremum ſanguinem naturæ familiariſſimum. Effrenatio ea & purgationis exuperantia fieri non poteſt totius ſubſtantiæ proprietate: quòd nullum medicamentum poſſit omni humori ſubſtantiam ſimilem habere. Hanc non pauci ad medicamenti calorem & acrimoniam referunt, quæ tum venarum oſcula patefacit recluditque, tum continenter adeò proritat, vix vt humorem ſuum coërcere poſſint. Verùm ſi hypercatharſeos ea cauſa ſit, allium, pyrethrum & piper purgandi facultatem ſortientur. Quocirca præter peculiarem, quæ ſua eſt cuiuſque, neceſſe eſt generalem purgandi vim medicamento attribui, qua in alios quoque humores incũbat, eóſque communiter euacuet. Compertum ſit in Dione purgandæ bili flauæ iuſtam congruentémque quantitatem eſſe rheibarbari drachmas tres: atræ bili, ſennæ drachmas ſex: pituitæ, agarici drachmas tres. Conſilium ſit triplex humoris genus expurgare, in ídque medicamentum componere & accommodare, aptum id efficáxque comparabitur ſi cuiuſque triens cõferatur, & rheibarbari drachma vna, agarici drachma vna, ſennæ drachmæ duæ permiſceãtur confundantúrque. Quod hac ratione compoſitum foret, nullam vim obtineret, niſi communi quadam & generali purgandi facultate ſimplicia illa mutuò ſe foueret. Neque enim drachma vna rheibarbari quicquam bilis purga-

Quæ ſit hypercatharſis cauſa.

re potis esset, neque drachma vna agarici pituitę, neque sennæ drachmæ duæ, melancholiæ quicquam: neque igitur permista illa, nisi mutuas operas conferrent. Simile enim hîc accidit, atque cùm multi nisi cõmuni graue quoddam onus attollunt. Itaque præter propriam, necesse est & generali vi purgandi medicamentum vnumquodque præditum esse, qua cùm nimia purgatio erit, alios etiam humores detrahet, idque adiutum calore & acrimonia.

Purgantis medicamenti facultatem à nostro calore excitari, substantiam verò ad expurgandum humorem non permeare. CAP. VI.

PROPRIETAS peculiarem humorem expurgãdi è tota medicamenti substantia & ex intimis principiis manans ac defluens, illi non energia & reipsa, sed duntaxat potestate inest. Etenim si scammonio syncerę bilis portio propius assistat, non hanc quemadmodum magnes ferrum alliciet, sed dũtaxat quum nostro calore excitatum prorumpet in actum, & ad agendum impelletur. Dum enim ventriculi calore medicamentum teritur, calefit, omníque ratione exagitatur, tacita eius facultas quasi solutis vinculis exurgens se promit profértq; vires nouas. Ac tum vapor ea ipsa facultate præditus illinc prosiliens, per cæcos occultósque ductus in omnes corporis partes quoquouersum effusus, ad noxium humorem pertingit. Atq; is humorem iam diu fortasse parti cõsuetum ac quiescentem, acrimonia incidit præparatq;, & aduersa qualitate partis naturam acrius stimulat, proritatque ad excernendum. Ipsa verò medicamenti substantia in ventriculo intestiníve etiamnum persistens, eum ipsum humorẽ simul prolectat, vt purgatio cõmuniter fiat trahente medicamento & expellẽte partis natura. Non igitur pharmaci substantia ad eum humorẽ concedit ac permeat, qui vacuãdus est, vel hoc argumẽto, quòd plerumque aluo soluta medicamentum in ventriculo substistat, aut etiam vomitione reiiciatur, quódq; pillulę duriores postea quam abundè purgassent, visæ sint nondũ dissolutæ, aliàs vomitione, aliàs deiectione reddi. Hinc Paulus præcepit lathyridis grana integra vorare si imbecillus est stomachus eáq; etiamsi minimè atterantur miniméq; in corpus

pus permeent, validè tamen purgare. Si inquit Serapio, medicamentū ad humorē longè diffitum accederet, illi familiaritate iungeretur, neque eum cuius iucūda voluptate perfruitur, detraheret aut exturbaret, quemadmodum neque magnes ferro iunctus idipsum aliò trahit, sed planè retinet ac seruat. Et hæc quidem consentanea iis sunt medicamentis quæ maligna dicūtur, & in quibus vis inest venenata totique corpori infensa. Nam quæ in mediocrium sunt ordine, vt senna & rheumbarbarum, quanquam dum agunt, magna ex parte subsistunt in ventre, eorum tamē tenuior quædam portio irrepit in venas, vacuandúmque humorem assequitur, illiúsque tum color tum odor manifestus in vriniseſt. Benigna verò medicamenta in omne fortasse corpus peruadunt, & noxium humorem quasi vinctum reducunt, in ventrem. De quibus ita censuit Aristoteles, Medicamenta vbi ventrem adierunt resolutáque sunt, statim ad venas per easdem feruntur vias per quas cibus commeat. Mox quum nihilo concoqui potuerunt, sed victrice perstiterunt potentia, relabuntur, & quæ sibi obsistunt, secum detrahūt, quæ res purgatio vocatur. Venter porrò selectum secretúmque humorem vbi pariter cum medicamento excipit, gemino stimulo acriùs lacessitus, quum diutius ferre non potest, totis viribus vtrunque excutit, dum à se deponat expellátque per loca conuenientia. Non igitur quem humorem attraxit medicamentum, eundem exigit forásque excludit vomitione aut deiectione, prout scilicet ipsius vis in sita in ventriculum aut in aluum irruerit, sed natura sola. Neque enim hinc solùm vomitio obrepit, quod medicamentum in ore ventriculi inhæresçat, idque infirmet: neque alui deiectio quod in vētriculi fundum & in intestina id mox illabitur eáque debilitet: sed quod medicamento proprietas insit, qua familiarem humorem non ad se modò, verumetiam ad certum designatúmque locum impellit ac mouet. Vt enim cantharides scapulis brachióve admotæ, non solùm ad se aquam alliciunt, sed & vrinas abundāter cient, quò tamen eorum substantia minimè penetrat: sic propemodum medicamenta quædam extrinsecus ventri applicata aluum subducunt, quædam vomitionem mouent. Quanto igitur expeditius eorum sumpta substantia, etiam in ventriculo aut in intestinis consistens, purgandi

Expulso noxii attracti & humoris naturalis est.

vires obtineat exerátque?

Per quos ductus medicamentum humorem detrahat.

CAP. VII.

QVI porrò expurgatur humor ferè per apertos conſpicuósque ductus traducitur, & à corporis ambitu in venas refluit minores, ab his in maiores, è quibus per iecur in inteſtina deuoluitur. Cæterum in violenta purgatione humores non per hos ſolùm, verumetiam per cęcos occultóſque ductus vel ab extremo corpore magna perturbatione cõfluũt in ventrẽ. Extincto animãte ampliora duntaxat vaſa & ſpiracula cernuntur, plurima in ſe conſidunt atq; conniuent, quæ tum id in viuis erat, vi caloris & ſpiritus diſtẽta latius patebant, per quæ non modò tenues, ſed & craſſos glutinóſque humores validioris medicamenti vi deduci putandum. Sic hydropicorũ aqua ex ingenti capacitate abdominis aut in inteſtina rapitur, aut in veſicã remeat, ſic multa plerúmque & è pulmonibus & è cerebri ventriculis, neque tamen per venas, neque per manifeſtos ductus in ventrem illabuntur. Sic & varij artuum arti culorúmque tumores, nõ œdematoſi modò ſed planè ſcirrhoſi aliàs in alium: aliàs in os lẽta ſaliua deriuãtur ab illitu hydrargyri, cuius vi colliquantur omnia & è toto corpore in os impetu feruntur: ſic denique valẽtiores apophlęgmatiſmi non è cerebro ſolùm, verumetiam è ventriculo aliiſque partibus pituitam eliciunt, ea interdum copia, quæ neque cerebri ventriculis, neque totius caluæ capacitate contineri queat. Horum nihil mirum videbitur, ei qui præter rerum euentus, Hippocratis quoq; ſentẽtiã ſpectabit, qua his corpus intro foraſq. ſpirabile ſtatuit & naturam quæ præſertim robuſta validáque ſit ſemper viam moliri expurgãdis ſuperuacaneis, craſſioréſque materias vel per anguſtiſſima foramina deducere, quin etiam per oſſa abſceſſus fieri confirmat: quemadmodum & empyorum & pleuriticorum craſſus humor per denſam membranam traducitur in pulmones, ac demum tuſſi reiicitur. Hæc ſi natura per ſe facit multò certè maiora & admiratione digniora molietur adiuta trahentis medicamenti, vi præſertim ſi conuenienter præparatum corpus atque humor ad fluendum comparatus eſt. Itaque purgantis medicamenti quod validum ſit facultas in omne corpus ſubiens

ἐξαγωγὴ ἐκπνοὴ τὸ σῶμα.

ſubiens ac penetrans humorem familiarem (qui coërcitus non ſit) vndique detrahit, non modò amplis patentibúſque viis, verumetiam occultis & ſenſibus incompertis. Hæc de vniuerſo purgantium medicamentorum genere, déque viribus eorum præmittenda videbantur. Nunc verò particulatim medicamenti ſpecies quærenda, eiúſque quantitas & vtendi ratio: quòd vt accuratiùs exequamur, explicandum quibus morbis conueniat purgatio, quod cuique adhibendum purgationis genus, clyſter an vomitio, an ve medicatio, quæ medicamenti ſpecies, quàm validum & quo id ordine, vniuersè an partitè: deinde quantum & quouſque vacuandum ſit, & qua id ratione faciendum. His enim tota completur purgandi tractatio.

Quibus humorum vitiis, & quibus morbis adhibenda purgatio. CAP. VIII.

CACOCHYMIAE proprium accommodatúmque remedium eſt purgatio: quicquid enim impurum adeò corruptúmque eſt, vt omnino naturæ limites tranſcendat, quoniam arte nulla emendari benignúmque reddi poteſt, prorſus extirpari eximíque debet. Hoc autem purgatione præſtandum, quæ vnà omnem impuritatẽ ſeorſum ex quauis corporis ſede ſubtrahit & vacuat, ex hac quidem promptiùs ac expeditius, ægriùs tardiúſque ex alia. Primæ regionis cacochymia purgatione ſola commodè vtilitérque demi poteſt: & quę in inteſtinis eſt clyſtere: quæ circum ventriculum & præcordia, vomitione: vtraque etiam pharmaco: ſed maximè quę aut in liene, aut in iecoris cauo, aut in pancrea, aut in meſenterio, aut in abdominis capacitate conſiſtit. Ex his quippe ſedibus viæ breues ſunt ac directæ, per quas facilè ea ferri poteſt in aluum, quo ſponte etiam interdũ prona ruit. Venę ſectæ vis eò vix vnquã pertingit, neque hinc humores vacuat, ſed graui ſanè diſpendio naturæ ordinem peruertit quicunque impuritate derelicta purum ſyncerúmque ſanguinem profundit è venis, quíque venas ſectione exinanitas implet fœda illuuie rapta è primis ſedibus, quæ quaſi ſentina eſt omnis impuritatis. Quis quæſo ad eò rudis in medendo ſit, vt aut ventriculi cruditatem, aut lienteriam aut dolorem colicum aut lienis ſchirrum, aut

Cuiuslibet regionis cacochymia quo vacuationis genere & quibus viis exigenda.

choleram, aut hydropē, aut his affines affectus audeat aut tentet vena ſecta curare? Quinetiam venarum cacochymia ſola purgatione, non phlebotomia eximi tota poteſt: permittitur tamen in hac plerumque venæ ſectio, quum tam copioſa accreuit, vt venas ſupra modum diſtendens, pericula minetur, quæ ex immoderata impendent plethora. tū enim ad exuperantiam demendam adhibetur. Deinde etiā quum ex ruptis, apertis, aut exeſis vaſis, vel foras ea proſilit, vel in partem quampiam abſcedit: etenim reuellit impetúmque ſiſtit. Tertiò quum metus eſt ne ea concitata vehementiùs & quaſi furore corpus exercens, in principē aliquam partem feratur: impetum quippe ſedat atque compeſcit. Nonnunquam & citra hæc, quum præceps eſt morbus, cuius tamen materia in venis cōcluſa aut cruda eſt, aut viam expeditam non habet per quam facilè medicamento detrahi poſſit, eius portionem venæ ſectio promptiùs quā purgatio demit, à qua & morbi ſæuitia ſæpe mitigeſcit, & natura quod reliquum eſt faciliùs coquit. Sic initio continuarum febrium, ſi vires ferant, nec venæ nimium exinanitæ ſint ſanguis mittitur. Cæterùm quæ in his ſit venæ ſectio, impuritatis quidem portionem elicit, at minimè ſynceram ſed ſanguine permiſtam: nec vlla poteſt phlebotomia omnem venarum cacochymiam eximere, niſi fortè ſanguinem vniuerſum profundat. Nam vitioſus humor æquabiliter ſanguini permixtus ſeorſum profluere non poteſt. Quocirca licet his ex cauſſis aut neceſſaria, aut vtilis fuerit venæ ſectio, adhibenda tamen eſt tandem & purgatio, quę vt proprium remedium reliquias detrahat. Ea porrò cacochymia quæ vel partis alicuius ſubſtantiā vel corporis habitum occupauit, medicamento in primis, non venæ ſectione ducenda: deinde quicquid reliquum fuerit per cutis ſpiracula, aut per ductus peculiares mouendum. Sic exhauriēda eſt cerebri pulmonúmve crudior pituita, ſic & totius corporis cachexia. At verò in cacochymia quæ regiones multas æquabiliter infeſtat, vndelibet vacuationem auſpicari licet. Vt ſi vel ab vniuerſa obſtructione, vel à ſtipatione cutis, vel à vigiliis, labore, æſtu, ira, peſtilentia, vel ab aliarū euidētium cauſarum immoderatione, omnium humorum putredo corpus æquabiliter inuaſit, non magni intereſt à purgatione an à venæ ſectione vacuationē inchoës, quan-

quam

quã tutius primæ regionis præmittitur purgatio. At quum inæquabilis eſt cacochymia, ea in primis exhaurienda regio, quæ aut vehementiùs premitur, aut aliis mali initium dedit. Iam verò à cauſis ad morbos ex cacochymia ortos me conferam. In continua febre quæ æſtu magno & laſſitudine fatigat, ſi neque nauſea, neque vomitio, neque primarum venarum cruditas eſt, protinus initio vena ſecari poteſt. In ea verò quæ aut ex ventriculi iecoríſque cõſtitutione praua, aut ab eſculentorum potulentorúmque vitio proficiſcitur, quoniam infima regio prius ac etiam magis impuritate ſordeſcit, ex eaque in venas & in habitum corporis vitium irrepſit, expurganda in primis eſt, vtpote ſine qua cæterarum nulla purior euadat. Hac etiam ratione in cachexia, in leucophlegmatia, in hydrope, in ictero atque in aliis pleriſque affectibus, quorũ impuritas è iecoris aut lienis vitio corpori toti impertitur, purgatione ſola vacuãdum. Nec quoties vrinæ craſſæ ac rubicundæ cernuntur, temerè imperanda venę ſectio: nec ſi ex hac ſordidus ſanguis ac impurus emanat, continuò vtilis putando. Impuro enim mox impurior alius ex ipſo fonte affluit. Non igitur è riuulis, ſed ex fonte ipſo exhaurienda mali ſcaturigo: cui niſi ſit antè proſpectum, vix cæteris dein poteſt arte ſuccurri. Vt autem in his, ita & in febribus intermittentibus etiam atque etiam obſeruandum, ne vel confuſis vel tranſmotis humoribus corpus euadat impurius. Nã febres tertianæ quarum cauſa in iecoris cauo inhæreſcebat, ſæpe intempeſtiuè ſecta vena in continuas abiere: & continuæ in quibus admodum impura erant viſcera, non parum exaſperatæ ſunt. Exhauſto enim ſanguine impurus humor quauis ſede ſit derelictus, efferatur ferociúſq; ſæuit. Aliàs bilis flaua circũ iecur, aliàs pituita vel in cerebro, vel in pulmonibus, vel in ventriculo quaſi ſubſultans detracto ſanguine deiectíſque viribus grauiora profert ſymptomata. Conſtare hinc iã poteſt, quibus humorum vitiis & quibus morbis ſuccurrat accommodata purgatio.

Quo quæque regio ordine expurganda.

Per quas vias inſtituenda ſit purgatio, quo medicamenti genere, & quàm valido. CAP. IX.

DVo præcipuè ſunt quibus purgationis via indicatur, vitij ſedes & naturæ motus ſeu inclinatio. Sede per-

ſpecta in promptu ſunt ductus omnes qui ex ea aut per vẽtriculum, aut per aluum, aut per aliud quoduis emiſſarium foras pertinent, per quos ſcilicet natura libera nec impedita, vitia ſua expurgare conſueuit. Hi ſunt quos Hippocrates conuenientes appellat. Ventriculus quidem, & præcordiorum ſummæ partes vomitione: inteſtina maximéque craſſa alui profuſione: pharmacia verò cùm hæc ipſa, tum maximè viſcera & venæ habitúſque corporis commodè expurgantur. Renes & veſica per vrinæ vias: vterus per propriam ceruicem: cerebrum per palatum & nares: corporis ſumma per cutẽ halitu & ſudore. Si fortè purgationis vias morbus intercipit, aliò motum conuertes: nunquam enim humor noxius in affectam ſedem eſt deriuandus. Quocirca neq; imbecilllo ventriculo cienda vomitio, neq; in inteſtinorum vlcere, aut inflammatione bilis eò deuocanda, ſed aliorſum reuellẽda: neque renibus inflammatis aut exulcerata veſica ad vrinas, ſed ad inteſtina vitioſus humor conuertendus. Motus verò ac impetus naturæ ſic obſeruándus. Humor noxius per conuenientes regiones atque vias delatus ſinendus eſt: atque etiam ſi ſegniùs progreditur, incitandus, fit enim natura duce, quæ nihil perturbatè, nihil niſi vtiliter gerit. Qui verò inſueto nec naturali curſu, fertur, inhibendus, & in breuem rectúmq; tramitẽ (ſi cõmodè licet) reuocandus, vt qui humoris impetu & impedita natura ſymptomaticè fiat. Iam verò medicamenti genus ex humoris genere perendum. Quot enim peccantiũ humorum, totidem & medicamentorum genera vſus notauit, vt ſingulis accommodaret ſingula. Alia pituitam, alia bilem flauam, alia atram detrahunt, ſanguinis ſerum alia: & in vnoquoque genere alia ex aliis partibus. Ita enim quum arquato laboranti & flaua bile ſuffuſo medicamentum datur demendæ huic accommodatum, mox totus in habitũ naturalem refertur priſtinúmque colorem recuperat. Si aqua ſubter cutem fuſa turgido, medicamentum huic ducendæ propinetur, aquoſus humor excidet, magnáque vi foras erumpet, ſubſidente ventris tumore. At verò nulla aut minimo emolumento erunt, quæ diuerſa humoribus non accommodabuntur. Simili quoque ratione quum vel pituita vel bilis atra moleſta eſt, ſi ſuum cuique medicamentũ cõgruenter afferatur, noxium humorem experimur detrahi, labo-

Aph. 21. lib. 1.

Inclinatio humoris noxij & momentum.

Medicamenti genus ex humoris ſpecie.

laborantémque vindicari à morbo. Ad hunc igitur modũ medicamentorum genera ex humorum differentiis distinxit vsus, vt suam cuique purgationẽ opponeret. In vnoquoque porrò medicamenti genere tum in eo quod bilem, tũ in eo quod pituitã, vel aliũ quemuis expurgat, humorẽ, quã validum aut imbecillũ deligi oporteat, noxij humoris situs ostendet. Vt enim non quælibet secta vena, ita nec quod libet medicamẽtum è quouis corporis loco humorem detrahit, sed alia aliis corporis sedibus expurgandis accõmodatiora sunt. Mitiora quippe è prima corporis regione, mediocria è vasis maioribus, valentiora è corporis habitu ex singulisq; particulis euocant. Expedita facilisque purgatio est è ventriculo & ex intestinis: difficilior è venis mesenterij, deinde è iecore & ex liene, multo difficilior è vasis maioribus atq; etiã è minoribus: omniũ verò difficillima ex ipsa partium substantia quæ ad summã cutẽ atque articulos accedunt. Quo enim pars quæque distantior & minus venis conspersa, eò difficiliùs medicamento cedit, maior quippe in propinquũ vis est quàm in distans. Vt igitur tres corporis regiones limitibus discretæ sunt, ita & purgantiũ medicamentorum tres hisce ordines accommodantur. Deinceps de medicamenti quantitate statuendum.

Quàm validum eligendũ medicamentũ ex humoris situ.

Vt medicamenti quantitas definienda sit. CAP. X.

POSTQVAM medicamenti genus ex humoris specie, & quàm validum ex humoris situ cognitum fuerit, æstimandum deinde qua id quantitate offerri debeat. Sua autem est & definita cuiusque quantitas, qua id conuenientẽ atque moderatum purgationis modum præstare solet, vt proximo libro enucleatiùs tradetur. Quãtitatem vel augere vel minuere purgandi facilitate difficultatéve cogimur. Quando autem facilis & quando difficilis sit futura purgatio, corporis, humoris, atque cœli status ostendit. Corporis status continentur temperamentum, habitus, structura, atque constitutio & vacuandi consuetudo. E sicco exuccóque corpore atque macilento pauca detrahi possunt: multa ex humido & ex habitu eusarco. Firmum densũmq; corpus, cuius viscera, venæ, ipsaque intestina natura angusta aut obstruuntur facilè, aut coarctantur, superuacua retinet nec facilè elabi sinit. Molle verò, rarum ac laxum, quale

Quid euphoriam dysphoriámve in purgãdo denuntiet.

Corporis cõditio.

mulierum eſt, puerorum & otio diffluētium patentius eſt, per quod concitati, tractíque humores facilè decurrant. Robuſti & laboribus aſſueti leuiuſcula aſpernantur medicamenta, quemadmodum & quibus ſenſus eſt hebetior. Contrà incitantur facilè qui exquiſitiore ſunt ſenſu, & qui vel natura, vel morbo, vel viuendi ratione delicatiores euaſerunt. Crebris purgationibus aſſueti, pharmaco minus laceſſuntur, inſueti magis: alienorum quippe horrifica recordatio naturam turbans ad excernendum ſtimulat, quemadmodum & pharmaci odor grauis, aut intenta cogitatio aluum plerumque mouet. At verò conſuetudo familiaritatem, familiaritas amicitiā parit, quæ vim omnem lenit. Sic longo tēpore cōſueta, etiamſi deteriora ſint, minus infeſtare ſolent. Quibus ex cōſuetudine liquida eſt aluus, aut ſpōte interdū ſoluitur, purgatio ſæpe expectationem fallit imprudentū. Humoris porrò ſpecies, materia atq; copia medicamenti quantitatem hac ratione præſcribunt. Aquoſus humor, biliſque tenuis, facilē: pituita & melancholia pigrè deſluit. Qui craſſus durūſque eſt, & quaſi ardore reſiccatus, velut fixus ſubſiſtit in via. Lentus verò & glutinoſus ductibus obhæreſcit. Copioſus & quaſi reſtagnans vt in obeſulis & in his qui ſe crapula ingurgitarunt, aut quauis ex cauſa humorum illuuiem congeſſerunt, leui medicamento magna plerumque ventris perturbatione immoderatius profunditur. Nam exuperantia reſeratis venis quaſi ex pertuſo dolio ſponte effluit, non medicamenti effrænata vi, ſed naturæ ſeſe deonerantis robore, quæ interdum nullo etiam irritamento, ſed impetu ſuo id onus deponit & abiicit. Sobriis puríſq; corporibus purgationes obtingūt exiguæ, nec propterea tamen validioribus ea medicamentis ſolicitanda ſunt: quoniam qui integro ſalubríque corpore cōſtant, difficilè ferunt medicationes. Noxio quippe humore deſtitutum vehemens medicamentum ſanguinem carnéſque colliquat, quò proprium ex ipſis humorem magna vi proliciat. Iam verò cœli ſtatus ex regione, anni tempore & tempeſtate ſpectandus, purgationes quales futuræ ſint oſtendet. Sub canicula & ante caniculam arq; in regione æſtuoſa, acer & paucus ineſt humor in corpore qui & foras euocatur, vt proinde haud facilis eius poſſit eſſe purgatio. Hiēs media regióque gelida corpus denſant & aſtringunt, humorem

Aph. 46. li. 2.

Humoris natura.

Aph. 37 li. 2.

Cœli ſtatus.

morem coarctant, qui ægrè demittitur. Sic propemodum aquiloniæ tempestates corpora densant coguntque & aluum exiccant. Austrinæ soluunt, laxant & aluũ humectant. Solo igitur austrino statu, & temporum regionúmque moderatione fœlices succedunt purgationes. Hæc si omnia summatim complectemur, corpus siccum, robustum, densum, obstructum, purgationibus assuetum, melancholia pituitáve crassa non admodum multa confertum, quæ inueterata longè à viis purgationis disita concreuerit: hyeme, regione frigida & tempestate aquilonia difficillimè medicamento moueri soluíque potest. Hisce verò contraria sortitum, facilè. Horum igitur obseruatione pharmaci quantitas coniici decerníque debet. Ad hanc præterea magnam vim habet roboris, ætatis & prægnationis obseruatio, quæ non modò medicamenti quantitatẽ, sed & genus plerumque immutat, ceu mox docebitur. At quoniã nos sæpe multa latent nullis indiciis comprehensa, incognitam laborantis naturam expedit blandis sensim pharmacis explorare, non temerè vehementioribus impetere & labefactare. Cognitis antè & exploratis naturis tuta decernetur medicatio. *Aph. 27. lib. 3.* * πεῖρα σφαλερή.

Quantum & quousque vacuandum, vniuersè an partiè. CAP. XI.

VBI medicamentum & inuentũ & iustis viribus & idonea quantitate tum humori tum corpori expurgando accommodatum fuerit, purgationis postea præfinienda est quantitas, atque æstimandum quantum & quandiu sit vacuandum. Noxius humor quum alienus ac præter naturam sit, siue morbum præcauere, siue profligare consilium est, prorsus eximi debet. Exigua quidem eius derelicta portio, exquisita viuendi ratione, naturæ caloríque vi domari ac vinci poterit, vt integra interdum tutáque sanitas succedat nullo metu recursuri morbi. Multa tamen si reliqua sit, nisi hanc natura tandem subactam sponte propellat, nulla quãtumuis exacta viuendi lege tutus à morbo æger esse potest: nam tametsi purgatione leuatus appareat, in pristinam tamen valetudinem recidet, modò citiùs, modò tardiùs, aliàs leuiùs, aliàs grauiùs, pro humoris copia, malignitate atque virium statu & victus modo. Nam autore Hippocrate, quæ à morbis relinquuntur, recidiuos morbos facere consue- *Vade mecum horum hypostrophe. Aph. 12. lib. 2.*

uerunt. Quum enim derelicta portio totius conditionem referat, quæ omnino erat præter naturam, numquam ipsa poterit in corporis substantiam conuerti, sed tempore synceros humores, atque etiam recens alimentum inquinabit, rediuiuosque morbos excitabit. Sic impura corpora quo magis nutris, hoc magis offendis. Itaque quicquid noxij inest humoris, id prorsus expurgandum, vt corpus à morbo vindicetur. Id autem vniuersè an partitè fieri oporteat, humoris copia laborantisque vires indicabunt: ita enim mittendi quoque sanguinis quantitatem ex morbi magnitudine & ex virium robore dimetimur. Constantibus viribus pauca cacochymia vniuersè detrahi potest, præsertim si concocta sit aut tenuis, ab eáque viæ pateant in aluum. Imbecillis autem viribus non modò multa, sed & pauca cacochymia partitè eximenda. Non enim vel in leucophlegmatia vel in cachexia humor quoquouersum in omne corpus effusus, potest vllius medicamenti vi ex distantissimis locis per cæcos occultosque ductus vniuersus in aluum confluere. Neque vt sanguis in plethora exuperans, semel & affatim totus ex aperta vena, ita multus humor è corporis habitu elabi profluereque potest. Atque si id medicamento quopiam præstari possit, necesse tamen fuerit corpus grauiter concuti: humores variè permisceri, torsiones molestas inferri ac spiritus dissipari: hinc tãdem vires concidere, prosterni ac plerumque exolui. Hæc in eos ferè incidunt, qui prauo vtuntur cibo, quos purgante hausto medicamento statim deficere tradit Hippocrates. Quum enim vitiosis corruptisque scateant humoribus, & pauco perfruantur bono succo, facilè purgationibus soluuntur & fatiscunt, atque venenatis pharmacis, quæ Hippocratis seculum vsurpabat, non parum exagitantur. Neque tamen tentandum leuiorum medicamentorum quantitate immodica vniuersos semel demoliri: sed assentiendum Hippocrati monenti omnes euacuationes extremas periculosas esse. Quod non de sola virium extrema debilitate morti proxima, sed & de peccantis humoris vacuatione extrema intelligendũ. Nam alio inquit loco, Empyi, aut hydropici cùm vruntur aut secantur, si pus aut aqua vniuersum effluxerit, omnino moriuntur: Quanto magis in vitę discrimen adducũtur si valido aliquo medicamẽto firmis etiam viribus vno tempore vniuersa

Aph. 9. li. 2 — *Quãdo vniuersè & quãdo partitè purgãdum.* — *Aph. 36. & 37 lib. 2.* — *Aph. 51. li. 2* — *Extremas vacuationes omnes periculosas* — *Aph. 27. lib. 6.*

uersa tentetur purgatio? In multa igitur cacochymia tutius est paulò citra modum subsistere, quàm vltra procedere. Lipothymia quæ purgationibus ob humorum vacuandorum acrimoniam & intestinorum torsionem interuenerit, leuis est: grauis verò quæ ob concitati humoris corrupti tetrum vaporem in cor principésque partes sublatum: grauior ob malignam venenatámque pharmaci qualitatem, grauissima ob immoderatæ purgationis violentiam: neque tamen vires hæc æquè deiicit atque exuperans phlebotomia. Semper horrēdum exanimato iam ægro mortis imaginem obtrudere. Itaque humoris copia accuratè viribus comparanda est. Ex præsentium, præteritorum ac futurorum obseruatione, ex aliisque signis quę secanda vena animaduertenda esse monuimus, tum morbi magnitudo humorisque copia tum virium robur exquisitè perspiciendum. Virium autem obseruatio quum sit omnium præstantissima, non hic, vt in phlebotomia, solùm vacuationis modum, sed & quod medicamenti genus, quámque validum esse oporteat præscribit. Tametsi enim morbi species humorisque vacuandi sedes validum medicamenti genus postulent, aliquod tamen ex mitiorum ordine exhibendum suader virium imbecillitas. Eadem quoque est tum ætatis tum prægnationis ratio. Puero enim ac seni benigna, non vt ætati mediæ maligna decernes medicamenta, etiamsi humoris species atque situs eorum vim desideret. Prægnans quoque integris viribus, licet horum vim tolerare possit, quoniam tamē fœtui qui intus geritur, quem seruare volumus, vehementer obsunt, benignis solis est purganda. Ad virium porrò obseruationem pertinet expendere quæ corpora grauiter ac molestè, quæ leuiter ferant medicationes: multis enim, quibus integræ vires apparent, ingens ex purgatione labor, ac plerumque ob suam cuiusque corporis propriámque naturam virium sequitur exolutio. Macilenti acriter feriuntur medicamenti qualitate praua, vtpote quæ promptè in solidas partes se insinuet. Quibus acrium humorum copia ineft, hos molestæ torsiones miserè fatigant, dirique vapores principes partes offendunt. Dolorum metu non pauci medicationem despuunt & abominantur, quibus magna pernicie vitiorum colluuies omnem vitam languoribus exercet. Quibus partes circa vmbilicum & imum ventrē extenuan-

Lipopsychia à purgatione.

Qui facilè & qui aegrè ferunt purgationes.

Aph. 35. li. 2

tur & contabescunt, ad inferas purgationes tuti non sunt. Multóque minus quibus abscessus vel in pulmonibus, vel in iecore, vel in liene, vel in renibus aliisve sedibus delitescit. His enim concussis non modò dolor ingraueſcit, sed & eruptionis & defectionis virium metus incutitur. Quocunque vitio labefactatæ sint interiores corporis partes, quia imbecillæ sunt, facilè medicamenti qualitate & acrimonia percelluntur. In summa, corpus aut magna labe aut morborũ humorúmve copia vehementer pressum & languens, medicamenti vi labefactatum concidit, quemadmodum & ruinosæ ædes instaurando fortè concussæ, mox vniuersæ corruunt. Itaque in his omnibus qui aut imbecilles sunt aut ægrè ferunt vacuationes, pro medicatione expedit interdum inedia victúque opportuno blandiri, aut ægrum, si nequeat in integrum restitui, sublata morbi portione leuare. Vacuandum enim quantum & quousque vires patiuntur, quumq; iam dissolui apparent, etiam si restent supernacua, protinus supersedendum dum illæ recreentur. At dum vires integræ manent atque superstant, tum vniuersè tum partitè vacuandum eousque est dum nihil reliquum sit morbi, & perfectæ purgationis indicia quæ mox tradentur omnia compareant. Ex his ergo omnis præfinietur purgationis quantitas: nunc quæ illius sit vtendi ratio, explicandum.

Quo morbi tempore, quo die, quáque hora purgandum. CAP. XII.

SVMMA purgandi opportunitas ex morbi tum concoctione tum impetu spectatur. Concoctio est substantiæ in naturæ conuenientiorem statum caloris vi facta mutatio. Non enim qualitates solas, vt quæ appellatur alteratio, sed ipsam rerum substantiam concoctio mutat. Alimentum initio dissimile, corpori tandem simile euadit, in illiusque substantiam vertitur coctione crebra. Vitiosus verò putridúsque humor & è natura prorsus alienus tametsi in corporis substantiam nequeat facessere, concoctione tamen in aliquid melius & naturæ cõueniẽtius, vt in pus aut in quippiam quod sit puri finitimum deducitur. Phlegmones materia putris, quemadmodum & vlcerum sanies, in verum & exquisitum pus vertitur, quod interdum sputo aliisve excretionibus

Hepasmus.

Pepsis.

tionibus innoteſcit. Venarum verò maiorum ſuccus putreſcens in aliquid mutatur, quod eſt puri finitimum, cuius in vrinæ ſedimento conſpicuæ ſunt notæ. Superuacui autem humores ſiue putruerint ſiue nondum putredine tententur nunquam verè concoquuntur, nec caloris noſtri beneficio aut in pus aut in quippiam illi finitimũ mutantur: ſed duntaxat tum ſubſtantiæ tum qualitatis moderationem quandam adipiſcuntur. Sic tenuis aquoſáque pituita influens in pulmones concoctione craſſeſcens faciliùs expuitur: craſſa verò extenuatur. Sic & vtraque bilis circum viſcera (quemadmodum in intermittente febre) putreſcens, concoctione miteſcit, domitáque promptiùs excluditur. Omnis concoctionis inſitus noſter calor diuinus eſt opifex, cuius vna eadémque vis optimum quiddam perpetuò molitur: atque ſi varia interdum opera emergunt, nõ illius, ſed ſubiectæ materiæ id varietas efficit. Non aliter is alimentum, aliter putridum humorem concoquit. Neque (vt quibuſdam videtur) pus à duplici calore tum naturali tum præter naturam fit, ſed à naturali ſolo, agente tamen in materiam quæ caloris præter naturam eſt particeps. Hanc neque prorſus vincere, neque in corporis ſubſtantiam, ſed in pus ſolùm mutare poteſt, quod eſt putredine melius, ac inter putredinem & corporis noſtri ſubſtantiam medium. Vt autem in phlegmones ſuppuratione, ita & in febribus corruptus humor dum concoquitur ac miteſcit, pariter etiam fluidior euadit ſecernitúrque à crudis, vt eius dein expeditior eſſe poſſit euacuatio. At verò purgandi tempus opportunum præſcribetur ex humoris ſpecie & ſitu, atque etiam ex morbi vehementia. Leuiter affecti naturæ viuendíq; legibus committendi: quos enim ſponte natura perſanat, fruſtra medicina fatigat. At quibus nec naturæ vis nec proba viuendi ratio ſaris fuerit, medicina ſuccurrat. Si enim aut longiùs protrahitur morbus aut vehementiùs excandeſcit, opitulandũ arte. Ac primùm ſi corruptus vtriuſuſq; humor aut in ventriculo aut circum hunc conſiſtere ſignis deprehenditur, ſiue pituitoſus, ſiue bilioſus, ſiue alio quouis præter naturam genere corruptus ſit, primo quoque tempore expurgandus eſt, præſertim ſi impetu quodam ſponte mouetur, neque locis illis tenaciùs adhæreſcit, alioquin leuiter eſt præparandus: eius verò concoctio haudquaquam eſt expectanda,

Omnis ſeu pepſeos ſeu peptaſmi ſolus eſt calor inſitus auctor.

Occaſio purgandi vnde capienda.

Si humor prima corporis regione ne hæreat quando expurgandus.

vt quæ propriè futura non est, neque eius ab vrinis mutatio quærenda. Qui autem vitiosus humor altiùs aut in liene, aut circum pancreas atque iecur, aut in mesenterio conditus erit, siue lentam febrem, siue intermittentem, siue melancholiam, siue diarrhœam, siue cachexiam, siue ingentem obstructionem protulerit, protinus quoque detrahi potest, nisi aut admodum lentus crassúsque sit, aut ventriculi impuritas obsistat. Hæc enim quum adsunt primùm quidem leniter detergendus est ventriculus, deinde attenuandus ac detergendus humor, postremò aut vniuersè aut partitè vacuandus. Quum autem vitiosus humor in maioribus vasis conclusus, vt in continua febre, aut circum hæc aliqua sede coërcitus, vt in plerisque acutis morbis, putrescit: tametsi corporis adsit præparatio, & vẽtriculus viæque omnes eò directæ, liberæ, expeditæque sint, haud tamẽ rectè potest ante coctionem exquisitè purgari. Etenim in morbis acutis tempus perfectæ purgationi accommodatissimum, status est, aut verius declinationis initium, quo & perfecta existit concoctio & vacuationes sponte procedũt. Tum enim morbi materia fluida, & à reliqua puriore secreta iam est, simul natura præparatam illam expellere contendit. Itaque quum iam perfecta apparet concoctio, statúsque vehementia mitescente nulla succedit vacuatio decretoria, moue tu medicamento. His enim quæ præter rationem leuiora apparent minimè confisus, quicquid concoctum, præparatúmque est expurgabis, vt mox integra sequatur solutio. At si tum natura euacuationem aggreditur ac iudicat, finenda est dum opus compleuerit. Deinde si integrè iudicauit, neque morbi quicquam reliquum fecit, res in tuto est, nec aliud quicquam mouẽdũ. Sin quippiam derelictum esse quasi ex imperfecta crisi suspicio sit, quoniam quæ relinquuntur in morbis, recidiuos morbos facere cõsueuerunt, medicamento quoque detrahendum. Vniuersa igitur morbi materia non nisi concocta & post statũ quum iam symptomata præter rationem mitescunt, radicitùs extirpari potest. Idipsum est quod præcipit Hippocrates, concocta medicari atque mouere, non cruda. At nihilominus morbi incremento quum nondum perfectè, sed manifestè solùm, & in fine principij quum obscurè concocta est materia, hanc etiam quodammodo vacuare licet. Quod enim iussit

Si in se. unda.

Ap. 27. l. 2.

Ap. 20. l. 1.

Ap. 12. l. 2.

iussit Hippocrates concocta medicari, non solùm perfectè, sed & quouis modo cocta complectitur, mox ea duntaxat à medicatione remouens atque excipiens, quæ vt in morborum principiis absolutè cruda sunt. Ita quæcunque vllo modo concocta fuerint medicari sinit, obscurè quidem cocta parcè, manifestè moderatiùs, perfectè verò cocta validiùs. Vt igitur in phlegmone non vniuersa materia retinetur, dum perfectam concoctionem sit assequuta, sed quicquid suppurat quotidie elicitur, ita sanè & in acutis statuendum morbis, idque siue partium siue graduum ordine fieri putetur materiæ concoctio. Ita enim quicquid à purgatione reliquum erit, faciliùs natura domabit. In neutra corporis affectione, impendentem morbum sæpe arcemus purgatione, quæ vitiosos iam congestos humores detrahat. Atqui tum maximè multóque magis quàm ipso morbi initio crudi ij sunt. Cur igitur non peræquè initio vtiliter illos purgemus? Et hæc de morbo quidem acuto, sed salutari prorsúsque tuto præcepta sint. Cæterùm in ancipiti atque graui cuius semper & symptomata sæua sunt, & minimè tutus exitus, statim per initia non vtiliter solùm, sed & necessariò vtendum medicamento, neque prudentis sit medici concoctionẽ expectare, quæ fortasse futura non est. Quum enim anceps is sit ac vehemens, sempérque metus impendeat, ne aut deterior euadat aut laborantem ante statum iugulet, crudæ etiamnum materiæ nonnihil purgatione demendum ante concoctionem. Et certè cruda ea materia quum in plerisque acutis morbis turgere soleat, & quasi oberrans fluctuet & fluat refluátque in venis atque visceribus, non admodum ægrè videtur medicamento cessura. Sic sæpe artis vsu animaduersum est crudioris humoris purgatione, siue sponte siue arte ea contigisset, accelerari concoctionem, móxque vrinas puriores & cum sedimento fieri, & ancipitem periculosúmque morbum tutum salutarémq; reddi. Idipsum Hippocratis est consilium in acutis morbis inter initia vtendum esse medicamẽto: & quum morbi incipiunt, mouendum esse, si quid mouendum videtur. Quo autem acutior est morbus, hoc magis acceleranda validiórque decernenda purgatio: vt tandem extremis morbis extrema diligentissimè adhibeantur remedia. His non solùm remedij celeritatem, sed & vehementiam hortatus, conci-

Aph. 29 li. 2.

Aph. 29 li. 1.

tatam omnem materiam protinus atque eodem ipso die euacuare docet, ne vltrò citróque cõcita in principem aliquam partem irruat repentinóque sit exitio. Itaque licet à perfecta concoctione fœlicior semper sit purgatio, ea tamen etiam antè concoctionem in ancipiti grauíque morbo est necessaria: in salutari ac miti vtilis. Est & alia ratione ante concoctionem purgandi necessitas, si præter continentem acuti morbi materiam, quæ aut in venis aut in visceribus aut in habitu est corporis, & cuius expectatur concoctio, alia quædam vitiosa in ventriculo, in intestinis aut circum præcordia obhæret, dolore, æstu, nausea, amarore aliisve signis manifesta. Hæc enim omni tempore etiam nõdum vlla morbi apparente coctione vtiliter potest adhibita præparatione medicamento trahi. Humor igitur qui publicis viis subsistit, si præparatus est, omni morbi tempore vtiliter deiici potest. Qui verò aut in visceribus inhæret aut in venis concluditur, & proxima est morbi materia, dum cõcoctus apparet fœliciter: dũ adhuc crudus est, vtiliter atque etiam interdum necessariò purgandus. Iã verò de purgationis die déque hora dicendum. Tranquillo die purgatior, expeditior verò perturbatio. Quum enim morbus minus fatigat & collectæ vires melius constant faciliùs medicamenti vis & impetus tolerari potest. At quo die morbus exasperatur agitatáq; eius materia in motu est, promptiùs detrahitur. Quocirca si per vires licet, neque ingens metuitur perturbatio, impari die acutorum morborum, atque etiam decretorio (quo tamen natura decretura nõ est) copiosior expeditiórque, pari verò tutior fiet purgatio. In febrium intermittentium quiete, medicamentum tanto ante accessionem tempore offerendum, quo possit purgatio cõpleri. Per accessionem quippe materia non in aluum, sed plerumque in diuersum ruit, & sæpe accessionis vehementia purgatio subsistit. Præstat nihilominus ante accessionem, quàm mox ab ea, & pridie quartanæ, quàm postridie medicamento vti. Purgationi autem quæ libera est, nullíque præsentis morbi necessitate ad præcautionem solam suscipitur, aptissimum est ver, deinde autumnus, aut quæ illis non absimilis, sed quodammodo temperata sit constitutio. Dies non aquilonia, sed austrina humidáve, quæ & corpora laxat & humores liquefacit. Tempestas quoque

Quo die quáque hora purgandum.

similis

ſimilis & benevola ſyderum commiſtione ſalutaris.

Quæ præparatio purgationi præmittenda. CAP. XIII.

VT in omnibus rebus agendis, ita maximè in purgandis humoribus antequam aggrediare, diligens eſt adhibenda præparatio: qua & viæ pateant & trahendi medicamento omnia cedant ac obtemperent, fiántque vt iubet Hippocrates corpora ante purgationem fluxa. Eſt autem præparatio duplex, vna corporis, vacuandorum humorum altera. Corpus ſic præparatum comparatúmque ſit, vt viæ omnes per quas medicamentum decurret, & per quas noxius humor deriuandus expurgandúſque eſt, liberæ ſint & expeditæ. Primùm igitur ventriculus humorum copia minimè ſit nauſeabundus, ne hauſtum pharmacum nimiopere auerſetur, aut mox reuomat. Nec inteſtina coarctata obſtructáve noxiorum humorum curſum impediant. Etenim concitati ſi ſubſiſtant, aut ventris torſiones, aut faſtidia aut vertigines, aut animi defectiones mouent, corpúſque iactatione multa frigant. Quòd ſi aut è viſceribus aut è venis atque ex corporis habitu eliciendi ſunt, non modò ventriculum & inteſtina, ſed & meſenterij venas & viſcera libera eſſe oportet. Itaque nauſea omnis ante purgationem ſummouenda eſt, aut inedia aut vomitione, aut deterſione atq; deiectione per pipulam ex aloë. Suppreſſa iamdiu aluus clyſtere molliendа: aut ſi quid aliud inteſtinis adhæreſcit, detergendum id eluendúmque eſt. Noxius præterea humor præparandus: qui enim durus craſſúſve eſt non facilè per anguſtas vias profluit in aluum, glutinoſus in his etiam obhæret. Quocirca durum mollire, craſſum incidere & attenuare, lentum glutinoſúmque detergere oportet ante purgationem. Quæcunque id præſtant, pariter quoque venarum per quas futura eſt purgatio obſtructiones expediunt. Atque hæc vel alimenta vel medicamenta ſunt. Horum autem alia intro ſumuntur, eáq; vel arida vel liquida. Arida quum frigida lentáque ſunt humores, & magna cruditas in primis eſt viſceribus, præſertímque hyeme. Liquida vt ſyrupi, apozemata & oxymeli, quum alvius, & in exilibus venis conditi ſunt humores, in ſicciore corpore, ac etiam æſtate. Alia verò extrinſecus præparant, vt fotus & vnguenta. Fotus ſuo tepore ac vapore per ſpongiam, partem quamuis

Aph. 9. lib. 1.

Præparatio duplex, vna corporis.

Altera humoris, primum quidem craſſi & lenti.

blandè concalfacit natiuumque eius calorem erigit ac ſuſcitat, humores qui ei præter naturam inſident, & impacti conſopitique ſunt excitat, emollit, attenuat, colliquat, fluxilésque reddit, vt facilè ſequantur quocunque medicamentum trahet. Hoc quidem præparationis genus diuturnis eſt affectibus accommodatiſſimum, quod tamen & Hippocrates acuti morbi vt pleuritidis initio vſurpauit, neque calorem veritus, neque fluxionem nouam. Sed & quum omne corpus vitioſo humore eóque craſſo ac glutinoſo perfunditur, hunc nonnulli ante purgationem balneo perinde atque fomento præparare iubent, quo tamen minimè proritentur ſudores, ſed duntaxat emolliatur & liquefiat vacuandus humor. Fotui proximam vim obtinet vnguentum at infirmiorem, quod non admodum altè ſubire poſſit. Victus quoque præparandi, facultate pollet, quum attenuans detergénsque imperatur, maximè verò tenuis ac parcior. Detracta enim de conſueto cibo portione, natiuus calor crudos humores concoquit abſumítque, frigidos verò craſſos & glutinoſos viſceribus aut venis impactos partim abſumit, partim adeò extenuat, vt etiam ſponte nonnunquam procidant: quúmque inedia corpus exhauſtum excrementis vacat, liberúmque eſt, medicamentum facilè quoquouerſum ſubit, ac integris viribus in omnia penetrat. A tenui victu medicatio ſynceros ac minimè permiſtos humores commodiſſimè detrahit. Ea igitur craſſis lentiſque humoribus vt melancholicis & pituitoſis, ante purgationē adhibenda præparatio. Tenues verò vt aquoſos & bilioſos, non Auicennæ conſilio ante purgationem craſſiores reddere oportet. Non enim quod ille exiſtimat, vt ſputorum quę mediocri ſunt ſubſtãtia facilior eſt excreatio, ita & humorum mediocrum facilior eſt purgatio. Nam licet pulmonibus contenta materia ſupra modum tenuis, impellentis ſpiritus vi tuſſiendo nõ facilè in arteriam ſuſtolli excrearíque poſſit, ſed tenuitate ſua facilè relabatur in pulmones: in corpore tamen conuenienter præparatio, quo tenuior ac liquidior ſit humor: eo fluidior exiſtet, & promptius trahenti medicamento cedet, eiusque impetũ ſequetur, feruentior tamen & acrior is ſi fuerit, eius ante purgationem obtundenda eſt & frænanda acrimonia, iis præſertim remediis quæ corporis quoque præparandi vim habeant. Licet igitur tenuis

Deinde tenuis & bilioſi.

tenuis humor concoctione aliquantum craſſeſcat, atque tum euacuationi ſit apparatior, non idcirco tamen & nos naturę imitationem eum ante purgationem debemus craſſiorem facere. Non enim quòd craſſeſcat idcirco coquitur, neq; concoctus idcirco purgationi aptior eſt quòd craſſior euaſerit, ſed quod ſit à reliquis humoribus ſecretus, cúmq; natura prorſus vacuare contendat. Quo autem tenuior, eo ad effluendum eſt aptior: Aliud præparatio eſt, aliud concoctio. Hæc naturę ſolius opera calorísque noſtri beneficio, illa etiam arte tota plerúmque perficitur. Detergentibus enim incidentibúſq; medicamentis expeditur obſtructio, humórque attenuatur, at non plenè concoquitur. Præparatum humorem non ſemper licet exquisitè purgare, concoctum verò Hippocratis præcepto licet, quum præſertim viæ patent. Itaq. corpus qua purgari debet, patens nec impeditum eſt. In hoc quiſquis peccat humor tenuis ac fluidus, ſi vt in acutis morbis turget, ſtatim initio nulla præparatione è quauis regione detrahendus eſt: ſin verò parti cuipiam is firmiùs inhæreſcit, vix niſi deterſus aut cõcoctus & naturæ viſecretus, trahenti medicamento obtemperat. Craſſus verò atque glutinoſus humor, nõ niſi vi & perturbatione vel è patente corpore deduci poteſt. Accommodanda porrò vnicuique eſt ea præparationis forma, quæ pariter morbi ſæuitiam leniat: vt acutis morbis potio, nonnunquam & vnguentum ex eorum materia quæ attenuando detergendóque refrigerant, at non impensè calfaciunt. Diuturnis atque lentis valentiora, non potionis modò aut vnguenti, ſed & fotus & balnei forma vtriſque demum apta cõueniénſque victus tenuitas.

An ieiuno, & qua forma, & quibus obſeruationibus dandum medicamentum. CAP. XIII.

SALVBERRIMA eſt quæ ſine offenſione ſit medicatio. Solet autem omnium primus ventriculus offendi, vt qui medicamentum ſummis integrísque viribus excipiens primos eius ſuſtinet impetus, neque id niſi fractum retuſúmque longius penetrare ſinit. Quum igitur in omni morborum curatione tanti ſit momenti ventriculus, ſumma tum huius tum medicamenti ratio eſt habenda. Medicamentum omne validum aut malignũ naturę infenſum eſt *Forma liquida & ſolida.*

forma quoque omnis liquida ventriculi latera alluit, in illiúſq; ſubſtantiam altiùs ſe infert, ac proinde grauiùs eum ferit: ſolida verò minùs, quòd promptè in fundum intacta ferè illius ſubſtantia illabitur. Cæterùm liquida altiùs penetrat in omniáque ſubit, potentiùs detergit & infarctus expedit. Solida diutius hærens circum præcordia, tardior minúſque efficax exiſtit. Ventriculus præterea quum aridior fuerit, atque prorſus vel ab inedia, vel à febre, vel à Solis ardore exhauſtus, tum medicamenti vi plurimùm laceſſitur, tum id auidiùs in ſe recondens & velut exorbens, neque diffundi neque vim ſuam exerere ſinit. Contrà verò quum moderatè eſt humidus. At immoderato humore potúve perfuſus, medicamenti, quod præſertim imbecillum fuerit, plerumque vim obtundit. Itaque imbecillo quemadmodum & puro ad vnguem ventriculo, medicamentum blandum aptetur: aut ſi fortè diſtantiorũ partium affectus validius expoſcit, ieiuno quidem at non prorſus exinanito detur: quum nempe concoctus cibus deſcendit, ac nihilominus interior ventriculi tunica reliquiarum benignitate etiamnum madet. Sic enim in diſtantiores partes id permeat, minimùm offenſa ventriculi ſubſtantia. Quum autem malignitatis particeps eſt medicamentum, vt veratrum, corpora, inquit Hippocrates, ante potionem humectanda ſunt cibo pleniore quietéque. Ipſum verò medicamentum ſeu liquida ſeu ſolida ſit forma, ſacchari, mellis, aromatis aut rei cuiuſpiam ſuauioris permiſtione condiendum, vt ventriculo præcordiiſq; iucundum occurrens, quadam odoris ſaporiſque gratia vires ſuas fœliciter exerat. At robuſto atq; impuro ventriculo, liquida forma nullius rei ſuauitate oblita confert, idque longiſſimè à cibo, vt altiùs in primas corporis ſedes in earúmque humores ſe inferat. Et hæc quidem obſeruanda, quum ſyncera optatur humorum detractio. At verò blanda leuiáque medicamẽta, quæ ſolas alui fæces emolliunt & exturbant, eccoprotica dicuntur, non multo ante cibum, atque etiam cum cibo ſumenda. Si cui conſueta eſt matutina vomitio, ea ante medicamentum cienda. A medicamento quoque ea nonnunquam ſuccedit, vel quod imbecillior ſit ventriculus, vel quòd pharmaci horrore concutitur, vel quòd quum aegritari cœpit, humores quorum copia obruitur, excutit, vel quòd

Imbecillo aut puro ventriculo conueniens medicamentũ.

Aph. 13. lib. 4.

Robuſto & impuro.

A medicamento eiectantur.

quòd præcordiorum mole coarctatus pylorus, aut aluus fæce obstructa duriore non id facilè illabi sinit. Hæc tamẽ omnia diligens auertit præparatio. Hausto medicamento, vel aqua hordei vel succo mali punici, vel subaustero vino, vel saccharo reliquiæ è faucibus & è gula detergendę deiiciendæque sunt, quum præsertim horrendo sapore grauis suspectáque est vomitio. Surrectum dein corpus in quiete continendum, dum ventriculus medicamentum arctius complectatur: atque etiam interposito semihoræ spatio, si (quod ferè fit) inexpugnabilis dormiendi necessitas premet, vtile medicamento indormire, vt illius vis in sopore plenior excitetur: quum primum verò in actum id prorumpit, vigilandum penitus est, dum effectum omnem comple uerit. Nam arctiore somno purgationis opus subsistit. Quum enim, inquit Hippocrates, sistendum censueris, somnum moliêris, nec quicquam mouebis, contra quum medicamentum citare voles, corpus mouebis. Motione enim corpus turbari indicio est nauigatio. Cibum plerique putant non antè offerendum quàm medicamentum suo perfunctum sit munere: satis tamen sit è ventriculo id ita excidisse, vt nullus eius odor, nullus ructus, nulla nausea, nullaque stomachi rosio subsit, quum præsertim syncera desideratur purgatio. Cibus enim medicaměti permistione corrumpitur. Solida forma, blandúmq; medicamentũ, quòd tardius descendat, longiorẽ cibi moram, eámque quatuor saltem horarum interponi postulat. Primus autem cibus detergens sit sorbitio, quæ medicamenti reliquias eluat, & quò decet impellat, simúlq; ventriculi interiora oblinens omnem medicamenti qualitatem tædiáq; demulceat. Qui purgatur continendus est temperato loco: nam concitati iam humores æstus iniuria, aut rapiuntur in cutem, aut nimium efferuescunt febrémq; incendunt: frigore verò torpescunt & densatis coarctatisque viis ignauiter exeunt. Liberior ac vastior aër, aut apertus flatibúsque expositus, etiamsi nulla est intemperies grauis, difficiles efficit purgationes quandoquidem corpora præsertimque imbecilla vehementer conturbat.

Medicamẽto vtiliter superdormiatur.

Aph. 23. 14. 15 lib. 4.

Vtilisne an perfecta fuerit purgatio, an contrà.

CAP. XV.

ARTIFICIS cuiuſque ſummum eſt ſtudium, quorſum opus euadat animaduertere. Purgationum alia vtilis, alia vitioſa eſt. Vtili talia purgantur, qualia purgari oportet, vitioſa verò aut aliena purgantur, aut non conuenienti ratione. Vtilis tres ſtatuantur differentiæ, obſcura, manifeſta, perfecta. Obſcura exiguam admodum peccantis humoris portionem detrahit, quæ quia conueniens eſt, confert quidem, nondum tamen ægrotum manifeſtò leuat. Manifeſta quæ inſignem humoris portionẽ exturbat. Perfecta quæ nihil illius reliquũ facit. Signis hæ diſcernuntur, à deiectionibus & à laborantis tolerantia depromptis. Deiectiones, inquit Hippocrates, non copia æſtimandæ ſunt. Neque enim fæcum neque crudorum quæ circum meſenterium exuperat copioſa deiectio, vtilem purgationem facit: ſed quum talia, inquit, deiiciuntur qualia deiici oportet: qualia nimirum exuperaſſe & morbi cauſam fuiſſe, cõiectura fuerat. Qualia autem ſunt illa, bilioſane, an pituitoſa, an melancholica, ex ſubſtantia & colore noſcendum, niſi quid medicamenti color peruertat. Nam ex rheobarbaro & hiera flaueſcit deiectio, nigreſcit verò multum ex caſſia, aliquantum ex ſenna. Laborantis verò tolerantia atque leuamen quàm perfecta fuerit purgatio docet. Itaque ſi purgatione qualia oportebat, ſed admodum pauca exierunt, & quibus laborans non magnopere leuarum ſe percipit, obſcura eſt purgatio, quæ confert quidem, ſed leuiter. Si verò noxij humoris copia maiore detracta ægrotus ſeipſo iam multò leuior apparet, manifeſtè vtilis eſt. Si plurimo humore ſeu vniuerſè ſeu partitè euulſo, laborans non leuiorem modò, ſed vel ab omnibus vel à præcipuis quibus affligebatur ſympromatis ſeſe prorſus vindicatũ ſolutúmque ſentit, idque non quum adhuc purgatio fit, ſed quum ea iam planè deſiit, perfecta cenſeri debet. Tum ſomnus placidus iſque multò quàm ante arctior, citra vllum tamẽ veternum obrepit: non quidem ex virium imbecillitate, ſed inde obortus, quòd ex morbo perinde atque ex labore fatigatum corpus, mox vt peccantium humorum quaſi ſarcina deoneratur, ſedato ſpirituum impetu leui ſomno conquieſcit. Sitis quoque ſi vehemens præceſſerat, exquiſita purgatione miteſcit, detracta nimirum materia quę illam concitauerat: aut ſi fortè nulla fuerat exquiſita purgatione

Aph. 23. li. 1.

Ægroti cum phoris perfectam purgationẽ indicat.

gatione exiccatum corpus ſitire incipit: nec, inquit Hippocrates, id deſinit purgari antequam ſitiat. Quinetiam à perfecta purgatione appetentia reſtituitur, dolor ſi quis vrgebat, miteſcit, atque etiam febris, aut alia quæuis morbi eſſentia extirpatur, hinc laboranti vires reſurgunt, idque pro eorum quæ vacuata ſunt ratione. Cæterùm nonnunquam accidit vt humor agitatus periodis conquieſcat, aut morbus perſiſtente intus cauſa ſponte ſe remittat ac tum laborans ſe morbo expeditum putat. At certè minimè tuta eſt quæ citra vacuationem obtigerit mali leuatio, &, vt inquit Hippocrates, ſi quid fiat præter rationem leuius cõfidendum non eſt. Perfecta igitur purgatio non modò ex ſymptomatum ſedatione iudicanda, ſed ex eorum maximè quæ purgata ſint tum ſpecie tum copia: quippe quum iis reſpondent quæ certis ſignis ineſſe deprehenſa fuerant. Horum igitur contemplatione innoteſcet quid, quantum & quandiu purgandum: & quando abſoluta fuerit purgandi neceſſitas. *Aph. 19. li. 4.* *Aph. 17. li. 2.*

Vitioſa autem purgatio, aut inutilis eſt, aut moleſta, aut exuperans. Inutilis eſt tum quæ humorem à noxio diuerſum trahit, tum quæ noxium proritat, non autem educit, conturbat enim magis quàm euacuet. Vtraque dum infenſum humorem euellere contendit, eum diffundit & exagitat, ſuſcitatóq; vapore tetro corpus inflat atq; diſtendit, ac proinde magis quàm iuſta purgatio laceſſit. Moleſta noxium quidem humorem, ſed vi quadam elicit, vel quòd præparatio adhibita non fuerit, vel quòd vehementius aut immoderata quantitate ſit pharmacum, vel quòd non correctæ malignitatis ſit particeps, vt colocynthis, euphorbiũ, elleborus, vel quòd externus error ſit admiſſus. Omnis quippe eiuſcemodi ægrotum præter modum affligit atque torquet. Hinc corporis laſſitudo, capitis dolor febris aliaq; ſymptomata. Sub hac quidem talia exeunt qualia exire oportet, ſed vires nimium conuelluntur atq; diſſipãtur. Exuperans effrenatáq; purgatio cum humore noxio naturalis pariter atque neceſſarij nonnihil vi eripit, nõ citra virium offenſionem. Quoniam igitur de propria corporis ſubſtantia nonnihil euellit, vel cruor citra hæmorrhoidas, vel ramentum, vel pingue aliquid liquamini aut loturę carnis ſimile in excretis cernitur. Hinc torſiones, cordis dolor, æ- *Mala purgatio.*

ſtus, anxietas, iactatio, corporiſque perturbatio, præter hæc animi quoque defectio, & ſumma virium exolutio: ſpiritu quidem quaſi naturæ theſauro vel vi direpto, vel pharmaci pernicie & malignitate oppreſſo. Hic iam omnis concludēda videtur de vniuerſali purgatione tractatio. Quicquid enim præterea deſiderari poteſt, ab his quæ fuſiùs de venæ ſectione præcepta ſunt mutuari licet.

De purgatione particulari. CAP. XVI.

PRAETER ea quæ publicas corporis regiones, alia etiã priuatas quaſdam ſedes exhauriunt ac expurgant, quorum & hîc tandem meminiſſe expedit. Eiuſmodi numerantur errhina, apophlegmatiſmi, bechica. Non antè his vtendum quàm reliquum corpus probè exinanitũ ſit prorſúſque vacet excrementis, ne aliunde noxios humores rapiant in affectam ſedem: ſemper enim vniuerſalis curatio particulari præmittenda. Errhina in nares vel immiſſa vel hauſta cerebri ſuperuacaneam pituitam proliciunt. Non eam quidem quæ in cerebri ventriculis (hinc quippe nulla via exeurrit in nares) ſed quæ circum cerebri ſubſtantiam circúmque meninges colligitur & fluitat. Hauriantur autem prono capite, vt rectà per os ethmoides ferantur nec recidant in fauces. Omnibus medentur ſoporoſis affectibus, obtuſóſque ſenſus omnes expediunt, & interiores in quauis ſede infixos dolores diſcutiũt. Similis propemodum eſt & ſternutamenti ratio: ſed quòd vehementer ſuccutiat, vis ei maior. Etenim non modò cerebrum expurgat, ſed & quæ in partem eius poſteriorem atque etiam in fauces irruũt validè ſuccuſſu reuellit. Apophlegmatiſmus vel manſus vel gargariſatus ſaliuã atque pituitam ore deducit. Huic vis maior eſt expurgãdi cerebri ventriculos, quibus via deliuis eſt in palatum: multò proinde maxima vis erit apophlegmatiſmi, ſi reſupino capite hauriatur in nares, vt mox per ſumma palati relabatur in fauces. Ita quippe cerebri baſim proluens longè validiùs ex illius ventriculis excrementa detrahit. Et hæc quidem in primis neceſſaria ars deſtinauit expurgando cerebro, quod natura cumulandis excrementis maximè eſt obnoxium. Expurgatur autem tutiùs confecto iam cibo quàm quum crudus venter eſt cibóque turgens. Pulmones interioráque thoracis expurgant, quæ

Errhina.

Apophlegmatiſmi.

Bechica.

quæ bechica nuncupantur. Quanquam enim ex iis nonnihil detrahi poteſt in aluum, id tamen perexiguum eſt, ac maximam ſuperuacuorum partem vel in pulmonum ſubſtantia vel in arteriis tum deſtillatione tum peculiari vitio congeſtam, neceſſe eſt impetu tuſſis expurgari. In id autem ea conferunt, quæ deſtinata pulmonibus, modò tenuiorem pituitam incraſſant, modò lentam detergunt craſſamque attenuant, idque quadam lenitudine: nam exaſperantia, vt ſalia, acida & acria tuſſim plerumque fruſtra cient: neque ex vſu ſunt niſi quum pigriorem vel imbecilliorem expultricem vim ſtimulare oportet. Commodè autem bechica in lentam ac craſſam medicamenti formam aptantur, qualis eclegmatis eſt aut craſſioris ſyrupi, ne liquidior præproperè illabatur in ventrem. Lenta quippe (præſertim ſi ſenſim ac blandè quaſi lambendo demittitur) quoniam diutius ſubſiſtit obhæretque faucibus, maiore portione ſubit in aſperam arteriam. Hanc tamen ſemper potulentorum liquore irrigari, præterquam quod Hippocratis ſententia confirmatum eſt, conſpicuè etiam in eo obſeruauimus, cui ex vulnere gutturis ſub larynge accepto, nec probè agglutinato, inter bibendum ſorbendúmve nonnihil ſemper humoris emanabat. *Bechica.*

Ita quidem medendi vacuandique ratio ſummis iam præceptionibus expoſita videri poteſt, quæ tamen quoniam ſola in vſum accommodari nequit, par eſt deinceps ſingula tum ſimplicia tum compoſita medicamenta illi ſubnectere, quæ tanquam artis inſtrumenta ad profligandos morbos comparari vſurparique ſolent.

LIBRI TERTII THERAPEVTICES, DE PVRGANDI RATIONE, FINIS.

METHODI MEDENDI, LIBER QVARTVS.

DE SVMMIS MEDICAMENTORVM GENERIBVS ET FACVLTATIBVS.

PRÆFATIO.

QVONIAM omnis motus & omnis effectio è contrariorum diſſidio atque repugnantia proficiſcitur, Natura dum mundi hanc vniuerſitatem aſſiduæ mutationi ſubiecit, ſimul eam neceſſariò variis diſſidiorum generibus quaſi ſeminibus conſperſit. Atque vt quatuor rerum primordia, ignem & aquam, terram & aërem contraria inſtituit, ita & vnicuique quod ex iis ortu proceſſit, aliud quippiam oppoſuit diſſidij lege. Nullus igitur affectus ſubſiſtere poteſt in nobis, cui non pariter contrarium quiddã tanquam remediũ illa protulerit. Nullâque vſquam eſt remediorum penuria, ſed noſtra eorum plerumque turpis ignoratio. Nullus toto genere immedicabilis eſt affectus, ſed idcirco duntaxat aut quòd ſupra modum auctus omnem præſidiorum vim aſpernetur, aut quòd imbecillę iam vires curationis prolixitati ſuccumbant. Summa igitur ſit in inueſtigãdis remediis ſedulitas, & quæ ſinguli morbis profligandis propria & accommodata ſint, nobis ſemper in promptu extent & quaſi aceruatim occurrant. In remediis quidem numerantur venæ ſectio, cucurbitula, ſcarificatio, hirudo, vſtio, ſectio, huiuſque generis non pauca: at pars eorum maxima ex medicamentis petenda, de quibus nunc mihi ineunda tractatio. Ne quẽ verò immenſam eorum quaſi ſyluam ingreſſum offundat turbulenta rerum confuſio, omnem medicamentorum materiam poſthac in claſſes quaſdam referendam duxi. Sed in primis vt omnis eorum cognitio ex differentiis & generibus ſtabilita dilucidior ſit & luculentior, pauca de his in vniuerſum præmittam.

Quid

Quid medicamentum, quotq; id modis in nos agat.
CAP. I.

MEDICAMENTVM eſt quod poteſtate naturalem corporis conſtitutionem quoquomodo immutat. Eorum autem quæ nos immutant & afficiunt atque etiam agentium omnium, alia vim ſuam agendi actu, alia poteſtate duntaxat obtinent. Actu quidem quæ ita promptam & expeditam illam habent, vt primo quoque contactu nos immutent, vt ignis, vt ferrum candens. Poteſtate verò, quorum vis & facultas intus condita & quaſi ſopita nõdum ita exeritur aut depromitur vt primo quoque contactu agat. Sic piper poteſtate calidum eſt & mandragora facultate frigida. Iuuabit autem in hanc contemplationem paulò altiùs incumbere. Prima & communia rerum omnium elementa, terra, aqua, aër & ignis, & quæcunque cœleſti diuinóque calore ſunt prædita, vt ſol, vt animãtes & ſtirpes, energia actúque vires habent eásque ſic promptas vt ſemper agant, nec vllius externi ſubſidij ope vel irritamento indigeant. Ignis quippe ſemper calfacit & aqua ſemper refrigerat: Sol quoque perpetuò calfacit, & animantes quoad viuunt actu calidæ, quemadmodum & ſtirpes omnes: quandoquidem ſuis facultatibus alimentum continenter trahunt, coquunt & expellunt ſuperuacua, cæteríſque vitæ muniis fruuntur. Exinanimorum quoque genere magnes ſeu heraclius lapis facultate illa cœleſti & quæ trans elementum eſt, vim actu habet alliciendi ferrum, & ſuccinum actu paleas attrahendi. Si qua fortè alia comperientur vim actu habere, vt lapis ferrúmve candens aut aqua feruida, non eam quidem inſitam ſibi, ſed aſcititiam habent, & ab iis acceptam quæ actu talia ſunt. Reliqua omnia mundi miſta & vitæ expertia corpora præſertim verò medicamenta, poteſtate duntaxat vires habent inſitas, eáſque ex varia elementorum cõmiſtione profectas. Hæ autem illorum conſopitæ vires, ab iis inſuper excitari debent quæ actu vigent: nec vllũ poteſt medicamentũ inſita facultate ſua nos immutare, citra noſtri caloris opem. Non hinc quidem quòd calor noſter vim vllam medicamento impertiat (omnes enim hoc habet ſibi congenitas) ſed quòd tacitas illas & otioſas ſuſcitet & in actum proferat, à quibus deinde corpus noſtrum mutatur & affi-

Quid actu.

Quid poteſtate.

Quæ actu talia.

Quæ poteſtate.

Actu fieri. citur. calor enim noſter medicamentum dum ſubigit, eius naturam, temperamentum & alias quaſcunque vires detegit & explicat: hoc verò quaſi proritatum communi rerum omnium conditione reluctatur & obſiſtit, atque viciſſim contagione corpus afficiens, omnes in id vires ſuas expromit. Sic piper aut pyrethrum etiam ſi actu frigidum ſumitur, protinus vt depulſo frigore à nobis incaluerit, ſuo ipſius calore nos acriter vrit: & vinum licet nos plerumque dum bibitur refrigeret aſcititio frigore, mox tamen vt incaluit impenſe calfacit. At verò lactuca, mandragora & quodcunque frigidum eſt medicamentum, primum quidem aſcititio frigore, deinde quum incaluerit inſito quoque nos afficit, quemadmodum & aquæ frigidæ potus: haud abſimili ratione quum purgans medicamentum calefit ac ſubigitur in nobis, purgandi vim ſuam exerit atque profert, qua dein corpus conturbat & peculiarem ſibi humorem prolicit. Deleterium quoque venenatam qualitatem tum primùm depromit & nos labefactare adoritur, quum calefit irritatúrque vi noſtri caloris. Ex his luculentius intelligi poteſt, noſtrum calorem nullam medicamento agendi facultatem conferre. Vnde enim venenatam illam qualitatem ſortiretur, aut cur eam ſibi aduerſiſſimam deleterio impertiret in ſuam perniciem? Ita igitur de his quæ actu & de his quæ poteſtate vim habent ſentiendum. Medicamentum autem non ab actu, ſed à poteſtate propriè definitur: piper enim & allium & lactucam & mandragoram propriè quidem: cæterùm nec ignem nec niuem niſi fuſa nominis appellatione medicamentum dixeris. Quicquid porrò calidum frigidum alitérve appellamus, aut ſimpliciter aut comparatè dicitur.

Quid ſimpliciter ſit. Simpliciter & abſolutè quod vim illam ſummam & impermiſtam obtinet, vt ignis ſimpliciter calidus eſt, aqua abſolutè frigida.

Quid per comparationem. Comparatè verò cuius vis & facultas contrarij quidem permiſtione repreſſa obtunditur, ſed tamen cæteris adhuc in miſtione ſuperior præpollet actúmque profert vt piper, vt lactuca. Quod huius eſt generis nec ſummè nec abſolutè calidum vt ignis, ſed homine eucrato (qui & vniuerſæ ſubſtantiæ mediocritatem obtinet) calidius, & lactuca eo ipſo frigidior eſt, ob ídque talis comparatè dicitur: vt enim ſumptum piper temperatum hominem calfacit, ita & lactuca eum ipſum refrigerat. Quòd ſi ad vnumquemuis

quemuis hominem referre velis, quod vni calidũ alteri frigidum plerumque videbitur. Ita igitur vires quæ tum actu tum poteſtate inſunt, æſtimandæ ſunt in iis quæ per ſe non per accidens agunt. Per ſe id agere dicitur quod proximè nulliúſque interuentu nos immutat, vt ignis vt nix. Ex accidenti verò quod non proximè, ſed alterius cuiuſdam interuentu, vt aqua frigida æſtuoſo cœlo corpori moderatè affuſa. Ea quippe primo occurſu atque contactu, ac proinde per ſe refrigerat: at certè quoniam cutem denſat nihílq; expirare aut diſſipari ſinit, inſitum nobis calorem cohibens ac etiam intrò compellens conſeruat atque auget, & idcirco corpus ex accidente calfacit. Sic rhenmbarbarũ licet occurſu primo aliquantum calfaciat, quòd tamen bilem quæ ardoris febríſque cauſa eſt expurget, accidente refrigerat: quemadmodum & calida medicamenta quecunque febriũ obſtructiones infarctúſque expediunt. Hę præcipuæ ſunt & cognitu neceſſariæ agendi efficiendíque differentiæ. Nunc quo tota definitio particulatim explicetur, tradẽdum quot quibúſque modis immutetur corporis noſtri naturalis cõſtitutio. Hæc quidem in tribus maximè poſita eſt ex híſque cõſtat, ex boni corporis & humorum temperie, ex materiæ commoderatione, & ex formæ ſeu ſubſtantiæ integritate: nam & his tribus continetur humanum corpus, temperamento materia atque forma. Trifariã igitur id immutari poteſt, atque triplex omnino ſtatuendum eſt nos afficientiũ medicamentorum genus: vnum naturalem tum corporis tum humorum temperaturã mutat, vt quod impendiò calidũ, frigidum, humidum, ſiccúmve eſt. Alterum materię cõ moderationem, vt quod nimium denſat aut rarefacit, adſtringit aut laxat, incraſſat aut attenuat. Tertium corporis humorúmve formam atq; ſubſtantiã demolitur, vt quod illam deterit aut diripit ceu venenum, & quod illã detrahit aut penitus eximit, ceu quod ſepticum & purgans medicamentum appellamus. Et hæc quidem ſimplicia ſunt genera. Poſtremum hoc genus propriè & maximè medicamentum eſt, alimento prorſus aduerſum. Vt enim alimenti ita & medicamenti propria ratio, ex ipſius ſubſtantia ſeu forma ſpectatur. Alimentum quidem eſt quod corporis ſubſtantiæ quodammodo ſimile, in eam tandem faceſſit atque conuertitur, quam tum alit tum interdum auget. Id ſi ita ſi-

Per ſe & per accidẽs.

Humanum corpus quibus conſtet, & quibus diſſoluatur.

Alimentũ.

mile eſt vt in corporis ſubſtantiam conuerſum, nulla interim aliena qualitate illam inſigniter afficiat, ſimpliciter & abſolutè alimentum dicitur, vt panis, vt caro, vt ouum. At ſi ſubſtantia quodammodo ſimile, exuperante qualitate corpus immutat, alimentum eſt medicamentoſum, vt lactuca, vinum generoſum, meſpilum, coroneum malum. Quod porrò ſubſtantia prorſus eſt diſſimile: ſimúlq; nulla eſt præditum qualitate qua corpus manifeſtè afficiat, id neque alimentum neque medicamentum cenſeri debet. At ſi in ſubſtantia nobis prorſus diſpari qualitates nimium exuperantes obtinet, ſiue à temperamento vt hyoſcyamus, vt pyrethrum, ſiue à materia vt rhus, galla & alumen, ſiue à forma profectas, vt ſcammonium, vt arrhenicum & veneni arq; deleterij genus vniuerſum, id prorſus & vſquequaque medicamentum eſt.

Medicamentum.

De primis & ſecundis medicamentorum facultatibus. CAP. II.

MEDICAMENTVM aliud ſimplex, aliud compoſitũ. Simplex appellamus quod ſponte ſoliúſque naturæ beneficio emerſit, cuiuſmodi ſunt roſa & abſynthium. Cõpoſitum quod arte & induſtria ex multorum permiſtione conſtat, talis eſt theriace. De ſimplici prior erit tractatio, de compoſito & compoſitionum formis poſterior. Vt igitur paulo antè ex triplici corporis noſtri conſtitutione tria nos afficientium medicamentorum genera ſtatuimus: ita & omnes ſimplicium medicamentorum vires atque facultates in tres ordines aut differentias diſtribuẽdæ ſunt. Aliæ enim ſunt quæ primæ qualitates aut facultates appellantur, aliæ quæ ſecundæ, aliæ quæ tertiæ. Prima qualitas ſeu facultas ex primorum elementorum permiſtione & qualitatũ ſimplicium temperamẽto proficiſcitur, eiúſque qualitatis vim & naturam imitatur quæ cæteris in temperamento antecellit. Ea enim licet contrariarum vi ſit repreſſa, quia tamen ſuperior eſt, vim agendi præcipuam obtinet, & medicamento nomen ſuum impertit. Aliàs autem vnica dominatur & vincit, aliàs verò duæ. Ab vna & ſimplici quatuor fiunt medicamentorum facultates, à quibus aliud calidum exiſtit vt piper, aliud frigidum vt mandragora, aliud humidum vt oleum, aliud ſiccũ vt aqua marina. Ex duabus qualitatibus

Prima qualitas.

litatibus quæuor quoque prodeunt coniugatæ facultates à quibus medicamentum aut calidum ſiccúmque eſt, aut calidum & humidum, aut frigidum ac ſiccum, aut frigidum & humidum. Hæc prima tum ſimplex tum coniugata qualitas atque facultas, elemento quidem actu ineſt, quia nullius contrarij permiſtione obtunditur aut impeditur. At medicamento illa ſolùm poteſtate ineſt, quia contrarij permiſtio impedit & cohibet vincentem qualitatem ne promptè & primo quoque occurſu agat. Quocirca piper dum actu frigidum eſt, non temperamento ſed aſcititia qualitate tale exiſtit: eam autem vim & poteſtatem qua nos calfacit, ſibi inſitam habet & à naturę primordiis accepit. Quoniam autem eorum quæ verbi gratia calida appellantur nõ vna eſt omnium vis & æquè valida facultas, quatuor earũ gradus & ordines vſus diſtinxit. In primam ea claſſem referuntur quæ obſcurè nec dum manifeſtè agunt, in ſecundã quæ iam manifeſtè, in tertiam quæ vehementer, in quartam quæ ſummè atque extremè, vt quæ in calidorum genere deurunt eſcharámque moliuntur. Deinde etiam vniuſcuiuſque claſſis & ordinis, vt cuius non parua ſit latitudo, tres ſtatuuntur partes, initium, medium & finis, vt eorum quæ ordine tertio calida dicuntur, alia in huius ordinis initio, alia in medio, alia in fine conſiſtunt. Secunda medicamentorum facultas ex eorum materia temperamenti ſiue qualitatis primæ vi perfuſa ſuſcitatur. Eſt autẽ materia alia tenuis, quæ tum in corpus tum in humores ſeſe promptè infert & inſinuat: alia craſſa atque lenta, quæ hæret ac ſubſiſtit nec altè penetrare poteſt: alia mediocris, quæ ambarum medias vires ſortitur. Calor verò in quãcunque materiam inciderit, agendi vim atque celeritatem auget, quemadmodum & ſiccitas: at frigidus & humiditas reprimunt & cohibent. Ex horũ porrò cõmiſtione varia, ſecundæ medicamẽtorum facultates emergunt, quarum hæ ſunt præcipuæ, ex methodo depromptæ. Incidens ſeu attenuans & incraſſans, Detergẽs & glutinoſum quod oblinit vel emplaſticum eſt, Exaſperans & læuigans, Aperiens & occludens, Dilatans & coarctans & coanguſtans ſeu adſtringens, Rarefaciens & denſans, Relaxans & contendens quod aſtringens & corroborans, Attrahens, digerens, diſſoluens & repellens, Emolliens & obdurans, Maturans ſeu pus mouens & corrumpẽs

Secũda qualitas.

ſeu ſepticum, Agglutinans & exulcerans ſeu veſicas excitãs, Sarcoticum & exedens, Epuloticum & diſrumpens quod cauticum vel eſcharoticum eſt. Sic autem materiæ atque temperamenti permiſtio illas profert. Medicamentũ quod tenuis eſt materiæ ſi pariter calidũ eſt, ídque citra ordinem tertium & petroſelinum, hyſſopus, ſumptum quidem corporis meatus exiguos aperit, ex humoribus tenues diſſoluit, diſſipat ſeu halitu digerit, hínc; ſudores & vrinas mouet, craſſos verò incidit attenuat ſeu cõminuit: foris autem impoſitum cutem rarefacit & dilatat, ex alto quoq; corpore ſpiritus humoréſque trahit atque reſoluit. At ſi iam quarto eſt calidorum receſſu, ſepticum habetur, quod nimirum aut vrit aut vlcerat aut veſicas excitat aut colliquat. Quod verò tenuis eſt materiæ ſi temperatum, aut etiam ſi pariter id frigidum exiſtit vt acetum, intrò ſumptum aperit, quoq; & attenuat, ſed ignauius quàm calidum: at foris inductum corpori, quatenus frigidũ eſt fluxionem repellit & eruptionis impetum cohibet, ídque validius quàm quod frigidum adſtringénſque eſt, altius enim frigoris vim deducit. Quod verò cum media materia frigidum quoque exiſtit vt omphacium, portulaca, modicè fluxionem repellit ac ſiſtit, ſiccat & adſtringit. Medicamentum mediocris materiæ quod vnà temperatum fuerit vt oleum ſimplex, relaxat, emollit ſcirrhos, concoquit, maturat atq; pus mouet. At moderatè calidum vt chamæmelum, quia dolorem lenit anodynum appellatur. Quod paulò calidius, ſed citra tertium eſt ordinem vt abſynthium, ſumptum quidem aperit ora vaſorum, glutinoſóſque detergit humores, ac proinde venas meatúſque omnes expurgat, & eorum obſtructiones expedit: quod tenuior materia quia celeriùs & ſine deterſione penetrat, non effecerit. Quod iam tertium caloris receſſum ſuperat vt colocynthis, ariſtolochia, non ſolùm detergit, ſed etiam quia acrius, partes ipſas vehementer exaſperat & exulcerat. Eadem quoque præſtat ſi foris corpori ſit inductum. Medicamentum quod in craſſa terrenáque materia temperiem quandam caloris frigoríſque nactum ſit, vt bolus Armena aut terra Lemnia, interiores meatus obſtruit cutémq; obturat, exaſperata lenit & ſoluta agglutinat: inferciens enim eſt aut emplaſticum aut læuigans aut etiam glutinoſum. Quod autem moderatè ſeu calidum ſeu frigidum exiſtit, vt

roſa,

rosa, vt myrtus, laxiores partes contendit, atque iccirco corroborat. At immoderatius velut ordine quarto calidum, vt calx, auripigmentum, arrhenicum, exedit estque sepricum, causticum vel escharoticum. Immoderatius verò frigidum atque siccum vt galla, nux crupessi, ora vasorum sumptum non modò obstruit, verumetiã contrahit & occludit, meatus omnes coarctat seu coangustat, ipsos verò humores supra modum incrassat. Foris impositum cutem densat & adstringit, fluxionis impetum cohibet ac etiam repellit, & vulnus cicatrice obducit.

Ita igitur facultates secundas ex medicamenti materia temperamento perfusa prodire quiuis intelligere possit: quarum tamen singularum rationes luculentius posthac explicabimus.

De saporibus. CAP. III.

VT autem facultates secundæ, ita & medicamentorum sapores ex eorum materia primis qualitatibus instructa prodeunt, quúmque horum magna sit ex origine affinitas, optima ratione sapores indices erunt & internuncij primarum atque secundarum facultatum. Itaque calidúmne quippiam an frigidum sit, tenuis an crassæ materiæ sapore internoscitur. At verò tertias medicamentorum facultates vt purgandi peculiarem humorẽ, aut obtundendi venenum, aut aliam quampiam ex iis quas mox subiiciam, non sapor vllâve sensuum qualitas, sed vna patefacit experiẽtia & obseruandi consuetudo. Nouem autem saporum differentiæ sunt, nec plures gustus notauit, acer, acidus, pinguis: salsus, austerus, dulcis: amarus, acerbus, insipidus. Tres primi à tenui materia prodeunt, medij è mediocri, postremi è crassa atque terrena.

Sapor acer est qui linguam & os acrimonia ferit atque compungit, fimúlque calfacit & interdum quasi exurit: is maximè conspicuus est in pipere, pyrethro & euphorbio quorum exemplo de cæteris inferioribus æstimandum. Sustitatur autem ex tenui sicca calidáque materia, nec in alia consistere potest. Quicquid igitur acre seu mordicans gustu percipitur, id statim igneæ naturæ particeps est. Atque si nõ dum vehemens est sed citra tertium ordinem subsistit, vt hyssopus petroselinum, feniculum, thymus, vim atque fa- *Acer.*

cultatem habet intro quidem ſumptum penetrandi & meatus aperiendi craſſósque humores attenuandi, extrinſecus verò corpori inſidẽs cutem rarefacit, humoresque elicit ac reſoluit. Quod verò iam acrius eſt tertiámque calidorum ordinem exceſſit, & guſtando præter acrimoniam tenui vapore caput ferit, aut exurit papulásque excitat: vt ſinapi, pyrethrum, euphorbium, aut veſicas infert, vt lepidium, cantharis, ranunculus, aut colliquat & putrefacit, vt ſublimatum, chamælea & thapſiæ ſuccus.

Acidus. Acidus ſapor guſtum quoque penetrat & tenuitate ferit ſed citra vllum ſenſum caloris: talis maximè in aceto deprehenditur, deinde etiam in ſucco mali citrei, in quibuſdã malis punicis & cotoneis. Emanat hic ex tenui ficcáq; materia cuius vel calor inſitus putredine expirauit vt in aceto vel frigidior intemperies tenuitati ab origine comes eſt, vt in aliis quæ commemoraui. Quocirca acidum penetrando & incidendo nihilo eſt acri infirmius, imò ſanè ad hæc nihil quicquam eſt aceto valẽtius, præſertim ſi aut vetus eſt aut ſtillaticium, hoc enim metalla, quemadmodum & citrei mali ſuccus margaritas diſſoluit At verò non vt acre foris impoſitum diſſoluit atque diſſipat, ſed contra repellit cohibétque fluxiones, idque validiùs quàm frigidum adſtringens, altiùs enim frigoris vim deducit. Sic acetum experimur & fluxiones repellere, & omnem ſanguinis è naribus eruptionem atque dyſenteriam tum vapore ſuſcitato, tum etiam fotu cohibere, ipſasque hæmorrhoidas & immodicas vteri purgationes ſuffitu inſeſsúve ſiſtere, omnémque ſanguinis reiectionem potũ vel per ſe vel admiſta aqua prõptiſſimè cohibere. Neq; idcirco id inter adſtringẽtia numerãdũ, lõgè enim ab his materia diſtat, ſed vnius frigoris altè ſubeũtis beneficio fluxiones repellit, ſiccitate verò quæ planè valida eſt eas atq; ſanguinis eruptiones ſiſtit ac cohibet.

Pinguis. Pinguis ſapor nec calore nec acrimonia guſtum ſollicitat ſed linguam oriſque partes lentore quodam oblinit. Is præcipuè animaduertitur in oleo tũ ſimplici rum amygdalino: in butyro, in adipe qui nec vetuſtate rancidus nec natura fit acrior, cuiuſmodi leonum & vulpium. Pingui quoque ſapore eſt althæa atque eius & pſyllij mucus & tragacãtha. In aliis pleriſque tũ adipibus tũ oleis, vt in ricinino, in amygdalino amaro, ſub pingui alij quoq; ſapores exiſtunt:

at ve-

at verò vt non vnus ſimpléxq; eſt horum ſapor, ita nec facultas nec materia ſimplex & vna. Naſcitur pinguis ſapor ex tenui non quidē ignea ſed planè aërea materia, quæ calore & frigore quodammodo temperata ſit. Atque ea licet tenuis, ſicca tamen non eſt: alioqui pingue perinde atq; acidum & acre penetraret ac incideret. At certè humoris eiúſque aërei particeps magis eſt: ac proinde præcipua vis eius atque facultas eſt relaxare, emollire & humectare.

Salſus ſapor linguā non admodum calfacit, ſed acriter ſiccando corradit. Hic in primis elucet in ſale atq; in nitro deinde moderatius in crithmo herba. In mediocri materia conſiſtit cum calore & ſiccitate. Aqueæ enim materiæ (quæ non exquiſitè ſimplex eſt) partes quaſdam terrenas permiſtas calor externus tandē præaſſans & vrens atque ſiccans, ſalſum ſaporem inducit: fitq. à terreno ſicco quod in aqueo humido caloris vi præaſſatū attenuatúmq. eſt. Neque igitur prorſum terrenus neque aqueus, ſed ex amborū permiſtione quandam materiæ mediocritatem ſortitur. Neque ſi ex calore proceſſit hic totus manet, ſed permiſtione obtunditur, ſiccitas verò maior conquiritur ac perſiſtit. Quocirca ſalſum moderatè penetrat & incidit corradēdo ſtimulat & expurgat, validè ſiccando tenues ichores abſorbet, corpora conſeruat & à putredine tuetur: ſyncero tamen ſalſorū eſu & nimio, humores & ſanguinē labefactari conſtat. Atque ſalſus hic ſapor ſecundum naturā fit à calore nō admodum acri, ſed qui tamen ſenſim multóque tēpore terrenas partes quæ ſunt in aqueo humido exurit atque ſiccat: hinc in ſalſo ſapore ſiccitas maior quàm calor deprehenditur. Salſus.

Alius etiam ſalſus ſapor arte præſertim alchymia profertur, ex ſicciſſima planéq. terrena materia, quā acerrimus calor extremè tū exuſſit tum aſſauit. Nullúmq. corpus eſt in rerum natura è quo & calcem & propriū ſalem non eiiciant alchymiſtæ, quē vnuſquiſque guſtu percipiat & agnoſcat, vt è fuligine, è vini fæce, è nitro, huius enim axungia appellata, ſal eſt. At verò omnis eiuſcemodi impensè calidus eſt ac in pleriſque caufticus & qui pro cauteriis vſurpatur. Alchymia.

Auſterus ſapor os & linguam moderatè conſtringit & quadam aſperitate coarctat: hinc quadamtenus ſiccat & refrigerat. Hic propriè crudus appellatur, eſtq. immaturis fructibus peculiaris, vt in ſucco vuæ acerbæ, pomorum, py- Auſterus.

rorum, meſpilorum immaturorum, atque etiam in portulaca. Conſiſtit in media materia quæ terrenæ & aqueæ particeps eſt, in qua non calor ſed frigiditas dominatur & exuperat. Ac proinde auſterum omne ſtrenuè refrigerat, extinguit, cogit atque contrahit, fluxiones moderatè ſiſtit atque repellit. Hæc autẽ frigiditate potius atque ſiccitate efficit quàm materiæ mediocritate. Quũ enim in ea ipſa materia naturalis calor dominari cœperit & frigiditatẽ hanc euincet, quúmque vi caloris terrenæ materiæ aquea exquiſitè permiſta fuerit & iam maturatio facta apparebit, depulſa auſteritate in eadem materia ſucceder dulcedo. Sic enim crudorum fructuum auſteritas maturatione dulceſcit, non tam materiæ quàm qualitatis mutatione.

Dulcis. Dulcis ſapor guſtu ſuauis atque iucundus oblectat, nullaque qualitatis exuperantia moleſtus eſt. Eiuſmodi conſpicuus eſt in ſaccharo, melle, glycyrrhiza, polypodio, iuiubis & aliis pleriſque fructibus: atque in omnibus lenientibus. Hunc tamen ſaporẽ caue ne cum pingui & oblinente confundas: licet enim affinis quodammodo, reipſa tamen diuerſus eſt. Diſtat autem ab eo nõ qualitatibus primis, quia vterque temperatus eſt aut obſcurè calidus, ſed vna materia, quæ in pingui tenuior eſt, in dulci paulò craſſior, ſed quę tamẽ non vltra mediocritatẽ procedat. Quocirca dulce quadãtenus, ſed minus quàm pingue relaxat, magis verò aſperitatem lenit: præterea quoniam & materiæ & temperamenti mediocritatem obtinet, anodynum eſt, maturat, concoquit & pus mouet. Et hi quidem ſapores in mediocri ſunt materia: nunc de his qui in craſſa conſiſtunt.

Amarus. Amarus ſapor dulci ex aduerſo oppoſitus, inſuauis ac triſtis, ſenſum ipſum velut corradit aut diuellit. Eo inſignis eſt aloë, deinde abſynthium, centaurium minus, & colocynthis: quorum exemplo cætera dignoſci poſſint. Craſſa eius eſt materia atque terrena, quàm exuperans calor præaſſauit & exiccauit: omnéque amarum calidum ſiccúmque eſt. Hinc ſanè præcipua vis detergendi & meatus expurgandi ei ineſt, idq; cum calore non tamen externo. Quum enim calor penetrando craſſiuſculam materiam ſecum deducit, ea quicquid obuium eſt ſecum rapit & abradendo expurgat. Et quo amarius medicamentum, eo valentius id efficit. Abſynthium quidem moderatè: at aloë, ariſtolochia,

cen-

centaurium minus,& colocynthis non expurpant modò& abſtergent,ſed & partes ipſas immodico vſu exaſperant atque corradunt & exulcerant. Hinc aloë ora venarum aperit profunditque ſanguinem præſertim ab hæmorrhoidibus, ariſtolochia interiores diſrumpit abſceſſus, centauriũ & colocynthis exulcerant, ſecúmque ramenta detrahunt. His autem vt introrſum ſumptis infarctus expediendi,ita & admotis ſordida vlcera detergendi & expurgandi eximia vis eſt. Quinetiam amarũ quia ſiccando ſuperuacuos humores aut abſorbet aut detergit, & dulcedini quæ putredinis parens eſt prorſus aduerſatur, ratione optima putredinem arcet & corpora diu integra conſeruat.

Acerbus ſapor auſtero finitimus, eo tamen grauior moleſtiórque eſt, ac magis linguam omnémque guſtum conſtringit & exaſperat: ac proinde magis tum ſiccat tũ refrigerat. Is luculenter in malicorio,in galla,in rhoë & cupreſſi nucibus conſpicitur:atq; in aliis quàmplurimis quæ acerbitate ſunt his proxima. Eorum materia planè terrena eſt & ſicca nec aquæ nec humoris manifeſtè particeps, in qua non calor ſed frigus planè dominatur cum ſiccitate. Quoniam igitur frigida fluxiones repellunt,vt adſtringentia humorum impetum ſiſtunt & cohibent, vt ſiccantia coarctãt atque denſant & vulnera cicatrice obducunt,vt verò terrena humores incraſſant. *Acerbus.*

Inſipidus ἄγευστος dictus qui propriè ſapor nõ eſt, ſed ſaporis priuatio,nulla qualitate manifeſta guſtum ferit. Tali eſſe videtur farris genus vniuerſum,& cucurbita, & citrulus, quibus & alia plurima finitima ſunt. His materia tamen craſſa quodammodo eſt, non tamen prorſus terrena & ſicca adſtringens,ſed humore quodam etiam perfuſa, qui tamẽ non exquiſitè ſicco permiſcetur vi caloris. Et quum neque ipſius frigoris vis ſuperet, accidit neceſſariò vt nullo guſtu ſapor, nulla effectu qualitas aut facultas percipiatur. At nihilominus hæc eorũ materia quoniã verè emplaſtica eſt, meatus omnes & intus & foris infercit & obſtruit, exaſperata lenit,& ſoluta agglutinat. Quanquã autem hic ſapori dulci affinis eſt, diſtat tamen quòd & in paulò craſſiore atque crudiore ſit materia, & à temperie aliquantum in extremum frigidius deuergat: dulcis verò ſapor in calidius. Moderato enim ac miti calore bene cõcoquente plu- *Inſipidus.*

rima dulceſcunt, vt fructus. Atque etiam in dulci nonnihil ineſſe caloris argumento eſt, quòd dulcia non pauca vt mel vetuſtate aut coctura amareſcunt.

Hi ſunt igitur ſimplices omnes ſapores atque ſynceri, in quibus dignoſcendis ſeorſum exercitari oportet. Ex ſapore autem quæ medicamenti temperatura & quæ materia ſit cognoſcitur: ex his demum quibus id tum primis tum ſecundis qualitatibus ac viribus ſit præditum.

Quibus verò ſapores varij ineſſe deprehendentur, vt abſynthio, quod præter amarorē qui primus eſt obuius, adſtri ctionem quoq; habere percipitur, diuerſæ quoque ſubſtantiæ atque facultates, vt detergendi & adſtringendi ſeu corroborandi inſunt. E contrario quoque, ſi cui medicamento vt cichorio, facultates inerunt variæ, vt detergendi & refrigerandi, ex variis id quoque & ferè contrariis ſubſtantiis & ſaporibus conſtabit. Itaque è ſapore ſiue ſimplex is eſt ſiue multiplex, de materia, déque facultatibus medicamenti iudicari poteſt. Id autem facilè ac certò fiet ſi ſimplex aut exquiſitus ſapor erit. At rarò admodum purus ſyncerúſque & ſolitarius inuenitur. In quibus igitur ſapor non certò poterit medicamenti vim atque facultatem exprimere, experiẽtia ſuccurrit ac ſupplet: atque etiam ſi guſtu aut ratione videberis facultatem aſſequutus, eam tamen experimento identidem confirma. Multa enim plerumque ſolitaria meditatio & probabilis ratio ſuadet, quæ vſus & experientia coarguit. At ne te fallax experientia decipiat, etiam atque etiam caue ne effectum, qui per accidens à medicamento proceſſit, primum ac per ſe editum eſſe iudices.

Quibus obſeruationibus ſtatuendi ſint facultatum ordines. CAP. IIII.

VT in primis ita & in ſecundis facultatibus virium ordines quatuor habendi ſunt: atq; in aſtringentium vel attenuantium genere, primæ claſſi, exiſtũt quæ obſcurè id agunt, ſecundæ quæ manifeſtè, tertiæ quæ vehementer, quartę quæ ſum. nè ac extremè. Rurſum vniuſcuiuſq; claſſis ſeu ordinis & initium quoddam eſt, & medium, & finis. Multorũ ſimpliciũ facultates veterũ diligentia & obſeruatione in ordines digeſtæ ſunt, quarum imitatione & exemplo

plo quæ deſunt referri in eoſdem poſſunt. Id autem conſideratiùs & circunſpectiùs agendum, iis nimirum æſtimatis & obſeruatis quæ ſimplicium vires minuunt vel augent. Ea ſunt regio, tellus, ſitus, tempus, cultura & præparatio. Vt enim ſimiles vitis palmites diuerſis regionibus atque locis depacti diuerſa vina, ita ſimilia ſemina regione atque tellure varia, ſtirpes proferunt facultatibus viribúſq; varias. Regio calida & æſtuoſa, omnia edit, profertque acriora & vehementiora. hebetiora verò frigidior & humidior. Origanum, hyſſopũ & ſatureiã aduectas è Cappadocia aut Creta, iis duplo acriores deprehendimus quas noſtra Gallia protulit. Tellus arenoſa atque ſicca, acriora quoque edit, quemadmodum inculta atque deſerta: frigida verò paluſtris & vliginoſa, & quę multa cultura magnóq; labore ſub igitur, vberiora & lætiora, ſed multò ignauiora. Collis in auſtrũ decliuis præſtãtiora gignit quàm in aduerſum aquilonem deciduus. Vere & æſtate media ſtirpes omnes dum multo ſucco eóq; maturo & probè cocto turgẽt, validiores ſunt quàm autũni fine, quũ deciduis foliis & exhauſto ſucco effœtæ manent: ſempérq; prior germinatio poſteriore vtilior. Ad hæc tempore frigidarum humidarúmque ſtirpiũ vis hebeſcit quũ iam planè inaruerint: calidarum verò ſiccarúmq; inualeſcit. Etenim althæa aut malua quæ prorſus arida ſit, nec humectat nec probè emollit: neq; plãtago, aut ſolanũ, aut ſemperuiuũ quũ proprio humore deſtituitur, cõmodè refrigerat. Origanum verò, hyſſopus, aut thymus conuenienter arefactus, diſſipato humore aqueo multo magis tum calfacit tum exiccat. Præparatio quoque arte quæſita ſimplicium vires auget vel imminuit. Nam calida attenuantia atque detergentia, ſi ſenſim arefacta & in puluerem redacta offerantur, multo præſtantiores habent vires & effectus edunt manifeſtiores, quàm virentiũ expreſſus ſuccus: atque hic validior eſt quàm aqua in qua illa fuerint incocta. Non enim vt quidam prodidit, aqua ſimplex tanquam communis ſit materia omnium quibus permiſcetur, cum calidis calfacit & cum frigidis refrigerat, ſed perpetuò calidorum & attenuantium quæ incoquuntur vim obtundit. Quinetiam coctio omnis eorum quibus tenuis eſt materia vim aut minuit aut prorſus diſſipat: craſſiorum verò vt metallorum, adſtringendi ſiccandique facultatem *Montanus.*

auget. Lotio quoque incidendi atque detergendi vim auferт, emplaſticam verò auget. Horum igitur atque ſimilium obſeruatione prætermiſſa ſtatui certò non poteſt quàm valida ſit vllius medicamenti facultas. In æſtimandis autem ſimplicium medicamentorum viribus, híſque in claſſes digerendis, veterum imitatione omnia ex mediocri tum loco tum regione tum præparatione quærenda ſumendáque ſunt. Hîc porrò non minus obſcura quàm cõtrouerſa quæſtio exiſtit, qua quantitate deſignati ſint in medicamentis facultatum ordines. Quum enim quod ſecundi eſt ordinis calidorum aut detergentium copia maiore ſumptum, æquè validè vel etiam validiùs calfaciat aut detergat, quàm quod eſt tertij ordinis copia & quãtitate minore acceptum: conſtat profectò ſimplicium vires & ordines ex pari eorum quantitate conſtituendas eſſe. Sed quænam ea quantitas eſt atque menſura? drachmáne an vncia? & quod gradu ſecundo calfacit drachmæ pondere, ſi vnius vnciæ pondere ſumatur tertio calfaciet, atque neceſſariò in varias claſſes erit referendum. Hinc non minùs difficilis ſuboritur diſputatio de doſi conſtituenda medicamenti alterantis, quod nimirũ aut prima aut ſecunda facultate agit. His diſſoluendis non pauci vehementer æſtuant, atque rei tam arduæ interpretationem in iuſti libri magnitudinem auxerunt, quam tamen ita paucis complectar. Medicamenti cuius vim experiri volumus quantitas ea ſit mediocritate, quę non protinꝰ exoleſcat aut deficiat. Non enim ſcintillæ vis & calor quantus ſit (ſummus autem eſt perinde ac totius ignis) percipi poteſt, quòd prius extinguatur quàm in nos agat: neque piperis aut pyrethri minima portio. Quum autem moderata & iam inſignis medicamenti quantitas ad experiendum ſumitur, mandendo æſtimandum & perpendendum non quantum aut quàm latè, ſed quàm vehementer aut acriter agat. Piperis enim granum ſi manditur, os & linguam acrius & vehementius calfacit quàm vncia feniculi: ac proinde piper toto genere cenſetur feniculo calidius, licet vncia feniculi plures oris partes ac latiùs calfaciat. Quæ pari menſura ſunt, ſi pari quoque acrimonia & vehementia agunt, pari ſtatuantur ordine: ſi verò impar ſit agendi vehementia, diuerſo. Sic igitur vt facultatis robur & ordo deſignetur, efficiendi qualitas & vehementia ſpectanda.

Iam

Iam verò in præſtituenda doſi alterantis medicamenti, alterandæ ſeu mutandæ partis amplitudo atque ſitus æſtimetur. Affectionis quæ in ea parte eſt(ſeu intemperies fuerit ſeu obſtructio) magnitudo, alterantis medicamenti ordinem præſcribit: ſi enim pars frigida ſit ordine ſecundo, medicamentum opponetur quod ſecundo quoque ſit ordine. At qua id quantitate ſit offerendum, ex affectæ partis magnitudine atque ſitu decernitur. Si magna pars eſt quæ laborat aut longè ab occurſu medicamẽti diſſita eſt, largius, ſi parua aut medicamento obuia, parcius & minore doſi id offerendum eſt. Crudum aut refrigeratum ventriculum ſex octóve piperis grana calfaciunt, quæ ad refrigeratum vterum nihil aut minimum contulerint: & æſtuantem oculum aquæ roſaceæ ſemuncia recreat, quæ concalfactum caput nihil iuuet. Horum igitur obſeruatione & prudentis medici iudicio, alterantium medicamentorũ doſis præſcribenda.

De tertij medicamentorum facultatibus.
CAP. V.

TERTIA medicamẽtorum facultas de qua mihi dicendum reſtat, non è temperamento, non è materia, ſed è tota rei ſubſtantia atque forma primùm ac per ſe proficiſcitur: ac proinde occulta totius ſubſtantiæ proprietas appellari ſolet. Ab hac duæ medicamentorum differentiæ prodeunt: alia enim euacuantia, alia duntaxat alterantia. Euacuant quæ totius ſubſtantiæ familiaritate atque ſimilitudine peculiare ſibi quiddam proliciunt. Horum rurſus alia è toto corpore, alia ex vna quapiam particula trahunt: quæ è toto corpore, purgantia dicuntur: & eorũ quædã attractum humorem vomitione reddunt vt aſarum & veratrũ album, quædam deiectione vt rheumbarbarum & ſcammonium. Quæ ex vna quapiam parte, aut ex cerebro per os atque palatum vt apophlegmatiſmi, aut per nares vt errhina, aut ex vtero per ceruicem ſuperuacuum humorem trahunt, vt ariſtolochia. Cæterùm quæ vel vrinas cient vt petroſelinũ, vel menſtruas purgationes vt artemiſſia, vel excreationes mouent vt hyſſopus, quoniam non attrahendo, ſed vel detergendo vel extenuando atque penetrando excrementa

depellunt, quodammodo euacuantia, non tamen purgantia ritè dici possunt, non enim similitudine trahunt. At verò alexiteria & alexipharmaca, id est, quæ aut venenum aut deleterium medicamentum proliciunt amoliunturque similitudine, vt schistum lac, agaricum, dissecti pulli gallinacei calentes percussæ parti applicati, scorpius ipse proprij inflicti veneni alexiterium iure inter euacuantia connumerantur, nec tamen propriè cathartica dici debent. Huius quoque classis sunt quæ vulneri foris imposita tela atque spicula euellunt & euocant, vt radix arundinis. Hæ sunt igitur eorum differentiæ quæ totius substantiæ proprietate euacuant. Quanquam autem quæ primis aut secundis facultatibus agunt, alterantia propriè nuncupantur, multa tamen tertiis etiam facultatibus, sed tota substantia alterant. Ea sunt quæ abdita proprietate totam rei substantiam immutant, atque rem ipsam demoliuntur ac prorsus corrumpunt. Horum alia sunt deleteria, alia antidota & antipharmaca. Deleteria quidem sunt quæ propriè venena dicuntur. Quum enim venenorum, id est, eorum quæ præsentanea vi nos interimunt, alia id manifesta, sed tamen violenta & excellenti qualitate præstent, vt euphorbium vrendo & opium stupefaciendo: alia verò qualitate occulta, hæc sanè non illa veneni appellatione complectimur. Hæc igitur totius substantiæ dissidio nobis infensa noxiáque sunt, vt dryopteris, pityocampe & hydrargyros: vt venenatarum bestiarum ceu scorpij, phalangij & rabidi canis ictus. Etenim cũ saliua hæ virus ictu eiaculantur, quod sensim intrò subiens ac prorepens, in principes tãdem partes insilit earumq; vires ac substantiam dirimit. Priora verò intrò sumpta quum nequeunt à nostro calore domari atque vinci, hunc tandem omniumque facultatum substantiã peruertunt. Antidota verò & antipharmaca deleteriis planè contraria sunt, eáque totius substantiæ dissidio sic immutant & obtundunt, vt ne minimùm dein nos queant offendere. Horum alia haustum vel iniectum venenum aut etiam deleterium medicamentum, totius substantiæ contrarietate ac dissidio frangunt obtunduntq; aut prorsus extinguunt, vt citrij semen. In hoc genus pertinent & quæcunque pestilentes aliósque epidemios morbos profligant aut arcent, vt mithridatium. Alia virulentarum bestiarũ ictibus medentur, vt alyssum & pimpinella

pinella rabidi canis: quorum ampla est tractatio, & eximia vis medendo. In hoc porrò tertiarum facultatum genus referenda sunt quæcunq; vnicuique corporis particulę aut iuuandæ aut lædendæ addicta creduntur: pro quibus nõnulli frustra quartas medicamentorum facultates induxerũt. Etenim saluia cerebrum idcirco iuuat & corroborat, quòd illi totius substantiæ similitudine familiaris sit: qua ratione & bugloſſum cordi, & eupatorium iecori, & scolopendrium vel asplenium lieni gratum familiaréque est. At verò totius substantiæ diſſidio atque repugnantia, lepus marinus solos pulmones, cantharis vesicam solam exulcerat. Tertia hæc medicamentorum facultas, quia extra sensus est humanos, nec sapore, nec odore, nec tactu, nec vllo denique sensu nosci deprehendíve potest: sed vna obseruatione & experientia, quæ vsu longo & artis exercitatione bene stabilita confirmatáque sit.

Hic autem appositè experiundi ratione pauca subnectere videbor. Experiri est quippiam effectu probare. Alia enim sensu aliquo comprobãtur, quorum est certissima cognitio: alia ratione probabili, quæ tamen è sensibus ducta deriuatáque est: alia vsu & effectuum atque euentuum obseruatione. Hæc igitur rerum notio quæ ex crebra euentuum obseruatione habetur, propriè dicitur experientia: vt alia cognitio sensu, alia demonstratione vel opinione, alia experientia percipiatur, & experiens qui experientia doctus euasit. Ea autem experientia nosci debent, quæ nec sensus percipere nec ratio vlla consequi potest: atq; hæc forte sola vel casu deprehenduntur: ac sæpe diúque quæsita fortuitò plerumque inueniuntur & occurrunt nobis. Sic sanè & purgantium medicamentorum & alexipharmacorũm cognita vis est. Non quod semel duntaxat, sed quod identidem atque similiter & eadem rerum omnium concursione sæpius euenerit, experientiam gignit. Quúmque effectus aliquis sæpius obseruabitur ex causa quapiam proficiſci (cauendum tamen ne causarum similitudo nos eludat) vis huius atque facultas erit experimento cognita. At nihilominus ex aliquo experimento interdum affinitate rerum ducimur in alterius experimenti inuestigationem.

τὸ ἀποπει ρᾶσθαι δὲ ἀπόπειρα experimentum.

ἡ ἐμπειρία.

ὁ ἔμπειρος.

De medicis ponderibus & menſuris.

CAP. VI.

RERVM omnium æſtimatio aut numero ſit, aut pondere, aut menſura. Numeri vna eſt & eadem apud omnes vbique gentium ratio, non etiam ponderis aut menſuræ, ſed maxima horum varietas, & vniuſcuiuſque ditionis ſuum pondus ſuáq; menſura, patrio nomine inſignita. Sed tamen quoniam rerum omnium maximè quæ ad medendi vſum cõparantur, certas & cõmunes eſſe leges oportet, certa quoque & omnibus communia decet eſſe pondera, vt vna lege vna ſit omnium gentium conſenſio. In id autem ſtabiliendum in primis eſt pondus minimum ceu minutum, è quo (velut in numeris ab vnitate) additione continua aucto prodeant cætera pondera. Id quidem eſt granum omnium ponderum minimum, è quo fiunt obolus, ſcriptulus ſeu ſcrupulus, drachma, vncia, libra: & quæ ex his componũtur, ſemuncia, ſeſcuncia, ſelibra, ſeſquilibra. Granum igitur cui tanquam baſi reliqua innituntur pondera, ratum cõſtánſque eſſe decet: neque id granum eſſe hordei, neque tritici, neque ciceris, neque frugis vllius aut leguminis, quòd nullius par ſit vbique gentiũ pondus. At verò numarium minutum, quod auri fabri granũ appellant, & Látinè momentum dici poteſt, omnibus mundi nationibus vnum idémq; eſt & ſtabile: quod auri ſacra fames & opum furioſa libido, inuiolatè & incorruptè ſeruat, ídque ſignis & exemplaribus vndique identidem collatis. Hoc igitur nobis ſit omnis ponderis initium: è quo medicinarum pondera recepta nunc lege ſtabilita ſunt hoc pacto.

Obulus ℈ ß	pendet		ℊ.x.
Scriptulus ſeu ſcrupulus ℈ j.			ℊ.xx.
Drachma ʒ j.		℈.iij.	ℊ.lx.
Semuncia ʒ ß			ʒ.iiij.
Vncia ʒ j.			ʒ.viij.
Seſcuncia ʒ j ß			ʒ xij.
Quartarius ſeu quadrans quart. j.			ʒ.iij.
Selibra ℔ ß			ʒ.vj.
Libra ℔ j.			ʒ.xij.
Seſquilibra ℔ j. ß.			ʒ.xviij.

Ita numarium pondus quod nõ modò numularij ſed & mercatores

mercatores vſurpant, vulgare medicum ſuperat quincunce: éſtque ad id proportione ſeſquiquinta Geometris appellata. Nam drachma numaria pendet ℈. lxxij. & vncia quæ drachmis quoque his octo conſtat, pendet drachmas medicas ix. & ℈.xxxvj. ſiue vnciam medicorum vnam cum drachma vna & granis triginta ſex: libra verò numaria quę vnciarum eſt xij. (nam eſt vbi xiiij, eſt vbi xvj, aut xviij, aut xx, vncias habet) pendet medicorum ℥ xiiij.℥ iij.& ℈ xij.

Atque hæc ita licet pharmacopolarum & recẽtium medicorum vſu recepta confirmatáque ſint, certiora tamen & iniquitati ac fraudi minus opportuna pondera retinere ſi velimus, in ea re præſertim, in qua vel leuiſſimum detractũ momentum, nõ ſolùm errorem, ſed etiam periculum creare poteſt, præſtiterit vt momentum numarium, ita & cætera inde prodeuntia pondera vſurpare, vt vna eadémque ſit vbique gentium certa & conſtans medicis & pharmacopolis ponderum menſurarúmque regula, quæ & aliis omnibus. Itaque obolus grana xij. ſemiobolus ſex ſcriptulum xxiiij. drachma ſeptuaginta duo pendebit, cæteráque ad horum proportionem. Quæ ponderis ratio veteribus medicis vſitata fuit, in ſcriptulo xxiiij. grana conſtituentibus: quod τὸ γράμμα vox pro ſcriptulo Græcis vſurpata apertè demonſtrat. Propterea enim γράμματα ipſis appellãtur quia tot minutis ſcriptulum conſtat, quot nimirum apud eos ſunt literarum figuræ. Idem ratio quoque ipſa comprobat. Quum enim ſcriptulum ſiliquas ſex pondere æquet, & ſiliquam σιτάριμα quatuor æquent, ſcriptulum quatuor & viginti frumenti grana pendeat neceſſe eſt. Antiquum autem pondus imminutum & adulteratum propolarum auaritia fuiſſe credibile eſt, qui quàm poſſunt maximo coẽmùnt põdere, quę poſtea diuendant quàm minimo.

Hæc igitur pondera ſunt, quibus hodie omnia referuntur ad lancem, vt aliis fruſtra ſit opus. At ne iis deeſſe videar qui veterum ponderum interpretationem deſiderant, illa quoque paucis complectar atq; ſubiiciam, quæ Græcis, Latinis & Arabibus vſurpata fuêre.

Pondera.

Granum numarium baſis omnium ponderum, tanquam minutum & λεπτὸν, ob id minutia appellatum.

Chalcus ſiue Æreolus } pendet ℈ ij, ſiliquæ dimidium.

Siliqua Latinis, ceration & dichalcum Græcis, Kirat Arab. } pendet ℈ iiij. Chalcos duos.

Semiobolus, ἡμιώβολον, dactic Arab. } pendet ℈ vj. æreola tria, ſiliquam vnam & dimidiam.

Obolus Onoloſat Arab. } Scriptuli dimidium, pendet ℈ xij. ſeu ſiliquas tres, chalcos ſex.

Scriptulum, gramma Græcis & διώβολον dictum } pendet ℈ xiiij. ſeu obolos duos, chalcos xij.

Semidrachma ſiue τριώβολον, ilarium Oribaſio, victoriatus Scribonio & Celſo, } pendet ℈ xxxvi. Seſquiſcriptulum.

Drachma Attica, holce quoq; Græcis dicta, vnciæ pars octaua. } pendet ℈ lxxij. ſcrupulos tres, obolos ſex.

Denarius Romanus paulò grauior eſt drachma, vt denarii duntaxat ſeptem ſint in vncia. Hincque Celſus & Scribonius qui pro drachma vertunt denarium, ſeptem ſolùm drachmas ponunt in vncia: Plutarchus tamen Galenus & Plinius dum Latina aut Græca transferunt, denarium drachma, & drachmam denario quaſi nil differant reddiderũt, pro vnciæ parte octaua.

Sextula Hexagium Aureus Solidum } pars ſexta vnciæ, pendet ſcrupulos quatuor.

Sicilicus pro didrachmo apud Scribonium pendet ʒ ii. Aſſarius & δωδράγιον quoque appellatur quòd duodenis obolis, ſicut as vnciis conſtet.

Duella ſextulas duas ℈ viii.

Stater eſt ſemuncia ʒ ß ſeu ʒ iiii. Dupondium quoque dicitur, pendétque Aſſaria duo.

Vncia Attica libræ pars duodecima pendet drachmas octo, ſeu tradente Celſo denarios Romanos ſeptem.

Romana

Romana libra
Pondo } pendet vncias xii, ſiue drachmas xcvi.
As

Mna ſiue Mina Attica paulò grauior eſt, pendétque drachmas centum, ſeu vncias xii. cum dimidia.

Quanquam autem propriè as libra dicitur, plerumque tamen & rem vnamquamque ſolidam & integram ſignificat: vtque libra, ita res quæq; in partes xii. diſtribuitur quæ totius ſunt vnciæ: aliæ verò partes ſic Latinis appellari ſolent:

As, libra, res ipſa tota.

Vncia pars eſt aſſis, ſeu totius duodecima.

Sextans	vnciæ	duæ
Quadrans		tres
Triens		quatuor
Quincunx		quinque
Semis		ſex
Septunx		ſeptem
Bes & octunx		octo
Dodrans		nouem
Dextans		decem
Deunx		vndecim.

Menſuræ.

Iam verò de menſuris: quoniam magna in his & incerta eſt varietas, rectè quidem videntur exoleuiſſe, ac pro illis concauis quibus tum arida tum liquida veteres dimetiri ſolebant, libras & pondera nunc paſſim medici vſurpant: niſi fortè quum virentes herbas præſtituunt quarum non adeo exquiſitum pondus deſideratur: has enim pugillis & manipulis menſurant.

Manipulus m. quantum manu comprehenditur.
Pugillus p. quantum digitis tribus capi poteſt.

Poteſt tamen quiſquis volet concauas mẽſuras ad liquores præſertim ſibi comparare, eáſque ponderibus coaptare, vt alia ſit libræ vnius, alia duarum, alia trium, aliæque aliorum ponderum capaces.

At nihilominus veterum mẽſurarum quæ tũ aridis tum liquidis accommodabantur, hîc interpretationẽ ſubiiciam.

Cochlearium mẽſura minima, capit vini mediocris ſubſtantiæ ſeu ſlaui ʒj. & ℈ ß.

Cheme, mediocre ſeu minus cochlearium, capit cochlearia parua, ij. ſeu ʒ ij. ϑ j.

Myſtrum, ſeu cochlearium magnum ligulę par, cochlearia parua ij. ß, ſeu ʒ ij. ß.

Concha myſtra ij, chemas ij. ß. cochlearia v.

Cyathus conchas ij. myſtra iiij. cochlearia x. ſeu ʒ j. ß.

Acetabulum græcis oxybaphon ſeſquicyathum, conchas iij. myſtra vj. cochlearia xv. ſeu ʒ ij. ʒ ij.

Quartarius τέταρτον ὑμικοτύλιον, ſextarij pars quarta cyathos iij. cochl. xxx. ʒ. iiij. ß. oxybapha ij. myſtra xij.

Hemina ſeu cotyle ſeu tryblium & ἥμιξεστον, dimidia ſextarij pars, hemiſextarius Pariſienſis: cõtinet quartarios duos ſeu ʒ ix. cyathos vj. oxybapha iiij. myſtra xxiiij. cochlearia lx.

Sextarius Græcis ξέστης, mẽſura omnium vſitatiſſima cõgij pars ſexta, heminas duas, quartarios quatuor, cyathos xij, ſeu ℔ j. ß. chopina eſt Pariſienſis.

Chœnix Græcis, modulus Latinis, ſeſquiſextarius eſt, ℔ ij. ʒ. iij.

Congius, Græcis Chus, ſextarios ſex, ℔ ix. quartarios xxiiij. Pintæ tres ſunt Pariſ.

Vrna congios quatuor, ſextarios xxiiij.

Amphora } idem, vrnas duas, ſextarios xlviij.
Quadrantal. }

Metretes & Ceramium Græcis } capit congios ſeu chos
Cadus Latinis } as xij. ſeſquiamphoram, ſextarios lxij. ſeu ℔ c. viij.

Culeus capaciſſima Romanorum menſura, continebat amphoras xx. ſextarios 960. congios 160. vrnas 40.

Aridorum verò menſuræ Romanis hæ fuerunt, quæ & liquidorum communes erant præter modium.

Ligula par myſtro.
Cyathus capit ligulas iiij.
Acetabulum ligulas vj.
Quartarius acetabula duo.
Hemina acetabula iiij. ligulas xxiiij.
Sextarius heminas duas, quartarios iiij. acetabula octo.
Semodius ſextarios octo.
Modius, ſextarios ſedecim.
Medimnus chœnicas 46. ſextarios 72.

Hæ li-

Hæ liquidorum menſuræ vino præſertim dicatæ fuerũt, quod ſi mediocris eſt ſubſtantiæ, referetur ad id quod dixi pondus. At quoniam oleum leuius eſt vino parte nona, mel verò grauius vino parte dimidia, quæcũq. mẽſura capit mel lis vncias xv. capit vini vncias x. & olei ix. Eáq. proportio in menſuris omnibus obſeruanda, quæ ſi iniquæ fuerint, pondus quod minimè vnquam fallax eſt, iis erit pro lege.

De componendorum medicamentorum cauſis. CAP. VII.

VT morborum ita medicamentorum genus duplex ſtatuendum, vnum ſimplex, compoſitum alterum. Simplex medicamentum appellatur, quod ſponte ſua tale exortum eſt, nihil noſtra adeptum induſtria. Hoc autem aliàs vnica, aliàs pluribus tum ſubſtantiis tum facultatibus præditum eſt: vnica vt piper, pyrethrum, euphorbium, quorum ſubſtantia omnis prorſus tenuis calidáque eſt: pluribus vt roſa & abſynthium, quæ mediocri ſubſtantia detergũt, craſſa & terrena corroborant, & rheumbarbarum quod tenui purgat, terrena aluum & sãguinem ſiſtit. Hoc eorum genus poſſis quodammodo, nempe natura & prima origine compoſitum appellare, quòd varias illas tum ſubſtantias tum facultates ortu ſint nacta. Cæterùm hoc loco compoſitum dicimus, quod nõ ipſo ortu, ſed arte operáque noſtra tale euaſit, vt theriace, mithridatium, & quodcũque ex multorũ permiſtione conſtat. His tamen non ars vires contulit, ſed duntaxat ſimplicia conuenienter miſcuit, è quorũ actione mutua noua & incomperta vis tandem emerſit. Miſcẽdorũ autem & componendorum medicamentorum magna fuit tum ad ſimplices tum ad compoſitos morbos neceſſitas. Simplicem morbum ſimplex plerumque medicamentum quod paribus ſit viribus tollit. Quúmque ſimplex aliquod exiſtit, quod citra vllã corporis & virium offenſionem morbum prorſus depellat, quia omnium præſtantiſſimum, nulla compoſitio permiſtione quærenda, neque quod ſimplici effeceris, compoſito tentandum. Etenim cõpoſito prius eſt ſimplex & certius & exploratius, neque eius quod vel optima ratione compoſitum ſit, ante experientiã tutus ac certus vſus eſſe poteſt: nam multa plerumque nosconſentanea putamus, quæ permiſta tacitis ſeſe viribus perimunt atque demoliuntur. Optimum igitur & in primis conducibile ſit,

Compoſitæ medicamẽtum quale.

Cõpoſitionis medicamentorum neceſſitas.

ad vnumquemq. affectum ſimplicem præſtantiſſima ſimplicia tanquam remediorum baſes accõmodare & in promptu habere, non guſtu modò & ratione, ſed experimento quoque & vſu longo comprobata. At verò quoniam non ſemper cuique morbo peculiare remedium licet opponere, ad ſimplices etiam affectus multis de cauſis neceſſaria fuit medicamentorum permiſtio. Prima quum, vt dixi, ſimplex medicamentum deeſt curando morbo prorſus oppoſitum, eius enim penuria compoſitum vſurpamus, cuius vires ſint morbo pares. Vt quum intemperies affligit numeris duobus à mediocritate diſtans, ſi nullum in promptu medicamentum ſit frigidum ordine ſecundo, duorũ quæ primi & tertij ſint ordinis pares portiones temperatæ, compoſitum efficient ordinis ſecundi & depellendo morbo accommodatum. Eadem in detergentibus, attenuantibus atque cæteris permiſcendis eſt ratio. Altera componendi cauſa ex ſimplicis medicamenti vitio depromitur, quod aut imbecillum eſt, aut malignum. Imbecillum ſeu ignauum ac pigrũ, acrioris permiſtione excitatur, vt rheũbarbarum, ſpica vel cinamomo, ſenna ginzibere agaricus & turbith, ginzibere quoque aut ſale gẽmeo: aloë aſaro, ſpica, xyloballamo: abſynthiũ cinamomo: & quorum vis in craſſiore materia fixa inhæreſcit, ſi altius aut longius deducenda eſt, attenuãtium aut acrium adiectione impellitur. Nonnunquam tamen & hæc agendi celeritas, præparatione comparatur, præſertim tritura vel coctione. Aſarũ enim aut piper aut calaminthe diligenter trita cribroque tenui creta, longius penetrat, validiusque aperit ac digerit. Æs quoque, chalcãthum, alumen aliáque metallica vſtione tenuitatem acrimoniámq. nanciſcuntur. Quod porrò malignum aut prauum medicamẽtũ fuerit (ſiqua eius vtendi neceſſitas eſt) benignioris permiſtione obtunditur, vt ſcãmonij atque etiã aloës acrimonia, maſtiche, tragacantho, cotoneo malo, roſis, phœnicobalanis, venenata qualitas, dictamno, ſcordio, ellebori nigri malignitas, aniſo, dauco, cũmino: æruginis ad malignorum vlcerum deterſionem acrimonia retunditur olei & ceræ permiſtione in Ægyptiaco, aut aquis adſtringentibus: vis opij narcotica ne quid officiat, caſtorio & croco emendatur. hæc quoque correctio interdum præparatione fit, vt ne aloës acrimonia venas exedat lotione eximitur, & æs vſtũ lauatur,

Prima cõponendi cauſa.

Secunda.

lauatur, vt sine morsu cicatricem inducat.

Tertia componendæ causa ex affectæ partis substantia, situ, præstantia atque sensu existit. Quum enim pars densa longéq; à remediis dissita fuerit, vt ren & vterus, plerumq; attenuantia basi permiscemus quæ eò penetrent, plerumq. alia quæ substantiæ familiaritate basim, id est, præcipuum simplex medicamentum eò dirigant: vt medicamentis cephalicis betonicũ, pulmonicis hyssopum, cardiacis buglossum, hepaticis agrimonium, splenicis scolopendrium, hystericis artemisiã. Pars quoque nobilis aut exquisiti sensus, (si basis vehementior fuerit) aliud quiddam sibi tota substantia familiare misceri postulat, & quòd se suúmq. robur conseruet. Ea propter quæ visceribus accommodãtur medicamenta, corroborantibus fulciuntur, & quę sub alimẽti sunt specie, vt medicata vina, quia minus molesta, cæteris antecellunt. His igitur de causis simplex affectus compositum plerumque medicamentum postulat. *Tertia.*

Quárta & omnium maximè necessaria cõponendi causa est affectuum varietas. Quot enim simplices ij fuerint, totidem facultates iis opponentur, neq. vlli simplici vis est depellendi compositum affectum: quandoquidem simplex simplici, non autem cõposito contrarium est. Si quod ortu simplex varias tum substantias tum facultates sortitum est vt satis sit composito affectui tollendo, bene est: sin minus, permiscenda tot erunt simplicia quot facultates expetũtur. Si simplex quidem est morbus, sed quẽ vel sua interior causa, vt humoris lentor, vel symptomatis grauitas, vt doloris sæuitia comitatur: necessaria est medicamenti compositio, quæ in singulos affectus referatur atq. pertineat. At multo magis si multi iiq. dissimiles morbi, vt intẽperies & obstructio in eandem partem concurrant, aut etiam si partibus ij diuersis insideant, vt iecoris calida intemperies, renum calculus, & vteri obstructio menses supprimens. In his igitur necesse est medicamentum ex iis componatur quæ singillatim vnũquemque affectum depellant. Quũ multæ compositionis bases collectæ fuerint, addenda fortassis his rursus erunt quæ singulas illas vel adiuuent, vel emendent: vt iam inde nõ paruus simpliciũ numerus accrescat. Sic enim fiunt quæ polychresta medicamenta veteres appellarunt. *Quarta & postrema.*

Hæ igitur causæ quatuor, nempe simplicis medicamenti

penuria, eius peruersitas, affectæ partis conditio, & affectuũ varietas, efficiunt vt necessaria sit medicamentorum compositio. Sunt & aliæ quædam causæ, non eæ tamen necessariæ, sed vel vtiles vel iucundæ. vtilis quidẽ est medicamenti forma, quòd solida potentius trahat, liquida commodius penetret & eluat. Quocirca medicamentum in catapotiorum formam accommodamus, quum potentius è capite & è distantioribus locis trahere: in potionem verò quum ventriculum & præcordia expurgare, & in omnia penetrare conſtiliũ fuerit: sic quoque si dolor leniendus est, aut emolliendum quippiam est, vnguentum: sin verò euocandum quippiam aut digerendum est, emplastrum potius vsurpamus. Adde quòd quadam vtilitatis specie medicamẽti formam vtentis consuetudini aut naturæ plerunq. aptamus, quòd alij catapotia, alij bolos, alij potiones penitus auersentur: vt etiam vtilem medicamento formam demus, quędam interdum adiicienda sunt, vt potioni hydromeli, vnguento oleum, emplastro cera vel lethargyros, quæ nullas vires, sed formã duntaxat exhibẽt. Iucunditas porrò quoad licet medicamentis comparanda, modò vt illorum vim & facultatem non tollat: triſtia enim & horrenda nec sumuntur facilè, nec continentur, sed ventriculũ euertunt, corpus conturbant, ac plerumq; animi defectione vires exoluunt. Comparatur autem medicamento iucunditas colore, odore, sapore. Ad colorem & tenuitatem, purgãs medicamentum in tenui & puro liquore maceratur, quædam foliis aut integuntur, ceruſa vnguentis additur vt albescant. Ad odoris gratiam medicamentis addimus anisum, daucum, cinamomum, caryophyllum, nucem moschatam, & ipsum quoque moschum, aut ambarum. Externis quoque spicam nardi, iridem, cyperum, malabathrum, amomum, costum. Hæc enim odoris iucunditate non modò oblectant, sed & corroborant, & corporis spiritus vehementer reficiunt, animúmq; exhilarãt. In saporis suauitatem (qui quàm odor magis ventriculum & præcordia recreat) amara medicamenta melle vel saccharo leniuntur, nimium dulcia succo limonum, vel aceto, vel succis austeris, vt nempe expetet laborantis gustus, cathartica in vino, & liquore rosarum stillaticio macerantur additis aromaticis: eadem quoq. ex carnium iure sumuntur.

Secundaria quædã causa compositionis.

Hæ

Hæ igitur cauſæ ſunt omnes quæ medicamento, quod baſis appellatur, nõnulla adiicere cogunt, ex quorum permiſtione & coagmentatione quædam fit compoſitio.

Lex & methodus componendorum medicamentorum. CAP. VIII.

VT methodo quadam apta fiat medicamentorum compoſitio, baſis in primis conſtituenda eſt, id eſt, medicamentum ſimplex in compoſitione præcipuum & velut columen cui cætera innitantur, profligãdo affectui accommodatiſſimum, eiúſque tum qualitas tum quantitas deſignanda. Qualitas quidem ex affectus qui præter naturam in corpore fuerit ſpecie: magnitudo ex illius magnitudine, & ex laborantis partis natura atque conditione præſcribetur. Vt quum frigidus erit affectus, medicamentum pro baſi ſtatuetur atque eligetur calidum: atque ſi ordine ſecũdo frigidus eſt, id à mediocritate in cõtrarium pari ordine recedet. Si pars quoque affecta profunda fuerit, aut longè diſſita, denſa, obtuſi ſenſus, atque ignobilis, hinc baſis facultas augenda erit, vt vires omnino pares in ipſam affectus ſubſtantiam exerceat. Partis quoque dignitate æſtimata, medicamentum quærendum quod ei conſentaneum ſit, eámque ſingulari quadam familiaritate iuuet. Horum obſeruatione baſis deſignabitur affectui contraria, eíque par viribus, & affectæ parti conſentanea. Oportet igitur medicinã facturo, ſelecta omnis generis remedia ad vnumquemque affectum & ad partem affectam accommodata, vndique ratione & experimento cognita comparentur, vt quaſi in promptuarium recondita ac ſepoſita ſuppetant ad vſus. Atque in primis ſi ſimplex & ſolitarius morbus ſine cauſa interiore, ſine ſymptomate proponetur curãdus, ſimplex depromatur medicamẽtum quod depellendo illi par ſit viribus, & partem iuuet, aut ſaltẽ non offendat. Si ſimplex nullum par morbo ſuppetet, ex multis vnum tale comparetur, quæ aut ſimiliũ, aut etiam contrariarum ſint virium. Si baſis quæ ſit arte conſtituta omniúmq. optima, fuerit nihilominus vel ignaua nimis, vel maligna, vel minimè ad partem ſit accommodata, aliorum permiſtione iuuetur, & reliqua, vt dixi, attexantur, quæ illius effectum opũſque proſperent, ac promoueant. Baſis ſi non quantitas, vis ſaltem

Baſis quid.

ſumma atq; præcipua in compoſitione eſſe debet: neque enim theriaci paſtilli, neque euphorbium, neque ſcammonium in cõpoſitionibus quæ ex iis conſtant, cæteris quantitate, ſed tamen viribus antecellunt. Cæterorum quæ baſis effectum felicitant, cum quantitas tum vis minor ſit, vt neque in affectum neque in partem inſigniter agat, ſed in ſolam baſim, cuius tamen vires minimè peruertat. Eorum verò quæ melioris vſus vt odoris ſaporiſque gratia indumtur multo quidem minùs vis elucere debet aut baſi obſiſtere. Iam verò ſi morbus ſimplex quidem eſt, ſed quem interior quædam cauſa fouet, aut aliquod graue ſymptoma comitatur, vnuſcuiuſque profligandi conſtituenda quoque baſis eſt, cuius etiam quãtitas ex affectus magnitudine deſignetur, vt quo vehementior is fuerit, validiorem quoque baſim ſortiatur. Atque ſi vno eodémq; tempore his omnibus quæ præter naturam concurrunt pariter occurrendum eſt, confuſæ baſes in quandam compoſitionem referantur, quæ vnã vice ſit omnium. Si quid verò eorum magis videbitur vrgere, in id quoque magis ac præcipuè remedio valentiore incumbendum. Si præterea morbi complures in vnã eandémque partem concurrant, cum omnibus vnum æquè poſſit remedium opitulari, multo magis cõpoſitum id eſſe oportet, & ea ratione quam dixi ex variis baſibus atque ex iis quæ illas conſtabiliant ac vndiq; perficiant, conſtitui. Si in varias longéque diſſitas partes varij morbi inciderunt, non æquè neceſſaria eſt compoſitio, cùm ſua cuiq; remedia ſeorſum pura aptari poſſint. Hæc cõponendorum medicamentorum methodus eſt, ex ipſa quoque methodo medendi deprompta, quæ morbo depulſo, corpus in naturalem habitum reſtituit.

Quæſtio. Hic autem obiter dubitare licet, vtilisne ſit multorum eiuſdem facultatis ſimplicium permiſtio. Empiricorum vetus is mos fuit, in eundem vſum & effectum multa vndiq; ſimplicia cõgerere, vt vnum ſaltem ex multis in compoſitione exiſteret, affectui curando proprium, & laborantis naturæ conſentaneum. Hanc & nunc rationẽ pleriq; ſectantur, qui neque affectus ſpeciẽ, neque magnitudinem inueſtigant, neq; laborantis naturam, neque remediorum vires aut ratione aut vſu compertas habẽt.

Solutio. De his verò ita ſtatuendum: Si prima aut etiam ſecunda medicamentorum facultas, vt calfaciendi, refrigerandi, mol-

molliendi,incidendi,detergendi, aut ſimilis quędam compoſitione quæritur, complura hiſce facultatibus prædita aptè commiſceri poſſunt: atque tametſi complurium vires non ſint quàm vnius efficaciores,in eundem tamen effectũ conſentiunt,nec ſeſe perimunt: vt plantaginis,ſolani,lentis paluſtris & ſemperuiui commiſtio:aut ex malua,althæa, & helxine compoſitio. Cæterùm ſi tertia quædam qualitas compoſitione expetitur, non æquè certò aut tutò multa & varia permiſceueris. Cùm enim eiuſcemodi qualitas obſcura quodãmodo ſit,nec ſenſibus deprehenſa, quæ ex multorum confuſione emerget admodum incerta atq; anceps erit,nec niſi experimento & obſeruatione cõprobari poteſt. Tametſi enim quædam ſeorſum comperta ſint ſimiles effectus edere, plerumq; tamen tacitis etiam quibuſdam viribus omnino diſſentiunt, vt idcirco ſi in vnam eandémq; compoſitionem concurrant, non ſeſe iuuent atque corroborent, ſed contrà perimant atque peruertant. Non igitur poſſunt compoſitionis tacitæ vires ex ſimplicium viribus coniici,niſi etiam vſu compertum ſit ea ſibi omnino cõſentire. Vt enim non omnia quę dulci ſunt ſapore,ſi concurrãt dulcem iucundúmque ſaporem proferunt,neq; vini Cretici & pomacij & lactis & mellis (quæ ſeorſum ſingula palatum iuuant) permiſtorum ſuauis eſt & gratus ſapor: neque omnium quæ ſeorſum ſuauem ſpirant odorem,ſi confundas,ſuauis quoque odor euadet: ita neque omnium quæ aduerſus venenum ſeorſum deprehenſa ſunt vires habere, permiſtio atque compoſitio ratione cenſeri poteſt priſtinas aut æquè validas vires retinere. Quod enim fuerat in ſingulis, rarò deprehenditur in miſtis, denuóque debet compoſitio etiam obſeruatione comprobari. Exiſtit huic affinis & alia quæſtio, an quæ diuerſarum virium permiſcentur, ſingula priſtinas in compoſitione vires retineant, eáſq; adhibita nobis exerceant. Conſtat quidem veteres phlegmonarum incremento adſtringentia diſcutientibus miſcuiſſe, vt ſimul pares vires exercerent. At qui fieri poteſt, vt contraria illa confuſa non ſeſe mutuò redundant? Hæc igitur diluenda ſunt. Cùm recens eſt eorum permiſtio, vtraque priſtinas ſuas vires integras retinent, eáſque adhuc vt antè exerunt. Neque in his modò quæ foris adhibentur,ſed &in his quæ intro ſeu potionis ſeu antidoti forma ſumuntur,

Quæſtio altera.

Solutio.

Auicen. Nonnulli vim quandam in nobis ſtatuerunt diſcretricem, quæ ſingula illa antequam ſint perfectè confuſa, ſecernat in nobis, & quæ ſingula ſuis aptet partibus atque affectibus, eaque in proprios vſus referat & accommodet: quemadmodum & iidem ſentiunt vim illam diſcretricem ex ſimul permiſtis diuerſis alimentis quid parti cuique conueniat attribuere. At verò cùm multorum in compoſitione iamdiu facta eſt confuſio, atque ea quam iuniores fermentationem appellant, mutua actione omnium quædam coitio atque concurſio euaſerit, priſtinæ ſingulorum vires non amplius integræ manent, neque illas poteſt facultas vlla diſcretrix in nobis ſeiungere: ſed pereuntibus & extinctis ſingulorum viribus, nouæ prorſus emergunt, ex illarum tamen concurſione profectæ. Quæ autem hæ ſint nouæ vires, ex primis quidem atque ſecundis qualitatibus quænam fiant, poteſt ex ſimplicibus ipſis coniici. Ex tertiis verò quænam ſumma facultas oriatur, quæ totius compoſitionis formam atque totam ſubſtantiam comitatur, cùm ex ſimplicium occultis viribus illa prodeat, non niſi experimento diſci cognoſcique poteſt.

De medicamentorum formis eorumq; eliciendis viribus.

CAP. IX.

FORMAE tum ſumendi tum admouendi medicamenti quàm compoſitionis longè diuerſa eſt ratio: magníque refert qua forma quoduis ſeu ſimplex ſeu compoſitum medicamentum adminiſtres. Nam præterquam quòd alios aliæ formæ delectant, aliæ etiam formæ rum ad partes affectas, tum ad morbos accommodatiores ſunt, neque formarum partes ſunt omnium vires, quandoquidem ad extenuandum atque penetrandum conuenientior eſt liquida, ad corroborandum & adſtringendum ſolida. Quæ talia ſumuntur qualia ſponte prodierunt, ſiue recentia, vt holera & acetaria, ſiue arefacta, vt ſiccæ radices vel ſtirpes, nondum formæ cuiuſquam dicuntur conditionem adepta. Primæ formarum differentiæ inde depromptæ ſunt, quòd medicamenti tum ſimplicis tum compoſiti aliàs ipſa ſubſtantia & materies, aliàs vis eius præcipua atque facultas arte elicita ſuggeritur. Vim ipſam atque facultatem interdum ipſi materiæ permiſceri, in eáque contineri confert, vt in medi-

camentis

camentis adſtringentibus, corroborantibus & ſiccantibus: interdum verò à materia ſecerni, vt in medicamentis attenuantibus, diaphoreticis & purgantibus, quòd craſſior illa & compactior materia viribus obſit. Itaque forma omnis aut ſolida eſt aut liquida. Solidarum prima atque ſimpliciſſima eſt puluis, qui deinde & ipſe in alias coaptatur formas: quales ſunt paſtillus, electarium tum liquidū tum ſolidum, catapotium, bolus, eclegma ſeu delinctus, antidotus multiplex recentioribus confectio appellata, partim enim aromatica eſt & analeptica, partim opiata & anodyna, partim cathartica, partim antipharmaca, conditum ſimplex, conditum compoſitum, ex quibuſdam autem horum liquore quouis ſolutis potiones fiunt medicæ. Quæ verò ſolam medicamenti facultatem retinent formæ ferè liquidæ hæ ſunt liquor ſtillatitius, infuſum ſeu dilutum, & vniuerſum factitiorum vinorum genus, ius ſeu decoctum, emulſio, medicatus ſuccus, ſapa ſeu rob: è quibus & aliæ comparantur, iulepus, ſyrupus, apozema. Ex his quoque variè commiſtis potiones fiunt medicæ, clyſteres, glandes, peſſi, noduli.

Externorum medicamentorum formæ eadem poſſunt methodo inſtitui: puluis inſpergendus, fomentum ſiccū, ſacculus, fomentum humidum, inſeſſus, balneum, epithema, collyrium mucilago, embrocha, oleum, ceratum ſimplex ſeu illitus, vnguentum, puls, cataplaſma, emplaſtrum. Cauterium autem, errhinum, gargariſma & apophlegmatiſmus, facultatum potius quàm formarū ſunt nomina. De ſingulis ergo hiſce formis particulatim tradendum, & explicandum qua ratione, & qua ſimplicium proportione præſcribi temperariq́ue debeant. Simplicium autem cognitio, collectio, delectus, expurgatio, conſeruatio, præparatio, correctio & miſcendi induſtria, ſeorſum ad pharmacopœos referuntur ac pertinent: quorum tamen in primis & medicum gnarum peritúmque eſſe oportet, ſi quidem apud artis miniſtros auctoritatem dignitatémq; ſuam retinere ac tueri velit: quos docere hæc ipſa debet, quemadmodum componendorum medicamentorum formula ad pharmacopolas oſtenſuri ſumus. Formarum ergo rationes atque vires expoſituri, à liquidis auſpicemur. Quas veteres olim medicamentorum facultates memoriæ prodiderunt, eas integris illis primùm quidem ſunt experti, alij poſtea vt laborātium

deliciis ſubſcriberent, eas variè à craſſiore terrenáque materia ſeiunxerunt: vt deſtillatione, infuſione, decoctione & ſucci expreſſione. Quum autem in phyſiologia demonſtratum ſit, ſtirpis cuiuſque materiam humorem continere alimentarium, & alterum primigenium, in quo præcipua vis ineſt, aqua ſtillaticia alimẽtarij humoris portio eſt tenuior: quæ ſi ſine odore & ſine ſapore eſt, nullas, ſin odorem ſaporémque ſtirpis retinet exiguas illius vires habet. Oleum verò humidi eſt primigenij portio aeria, atque vt illius odorem ſaporémque, ita & vires plurimum refert, quarum tamen non parum ignis vi diſſipatur & euaneſcit. Elixatione facultas (quæ præſertim in craſſiore materia inhæret) manifeſtiùs euocatur, atque in ius ipſum transfertur: quæ verò in tenuiore conſiſtit, tota plerumque diſſipatur ac diſperditur. Infuſio vim multo maiorem transfundit in quemuis ac commodatum humorem, nihilque aut nimium diſſipat tenuioris ſubſtantiæ, quòd ſenſim blandéque fiat, nulla vi immodici caloris. Expreſſione qui quaſi plantæ ſanguis citra liquoris alieni permiſtionẽ ſuccus extorquetur, nulla videtur illius facultate deſtitui. Sed hæc rurſum planius ex facultatum diſcrimine diſtinguam. Refrigerandi, humectandi, emolliendi atque relaxandi facultas, in ſolis virentibus & humore multo præditis, & in fructibus atque ſeminibus inueniri poteſt. Neque enim plantago, neque ſolanum, neque ſemperuiuum ſi exaruit manifeſtè refrigerat, neque althæa aut malua, aut helxine arefacta manifeſtè humectat vel emollit. Neque profectò facultas ea admodum deſtillatione ſyncera euocatur, quòd empyreuma ſiccitásque conquiratur calore. Elixatione verò ac infuſione efficacior manet, multóque magis expreſſione, vt in iure, in mucilagine, in ſucco vel oleo. Calfaciendi autem, ſiccandi, attenuandi, detergendi, penetrandi & adſtringendi facultas in arefactis quoque integra conſiſtit, & aliquanto valentior quàm in virentibus, quandoquidẽ in his ex humoris alimentarij eiúsque aquoſi & crudiuſculi perfuſione ea facultas obtunditur. Hæc è virentibus ſtirpibus deſtillatione aliquantum exi mi poteſt, ſed expreſſione plurimum, infuſione atque decoctione ſiue ex virentibus illis ſiue ex aridis, mediocriter elicitur, ſi præſertim è liquore accommodato, vt ex hydromelite fiat, nam aqua calidorum & attenuantium quæ in-

coquun-

coquuntur vim hebetat, atque remittit, neque poteſt integras illorum calidorum vires aſſumere aut adipiſci: ſed eſt neceſſe decocti ius mediam & mixtam naturam aquæ & eorum quæ incoquuntur, obtineat. De ſingulis qua ratione fiant rurſum ſummatim tradendum.

Liquoris deſtillatione eliciendi ratio.

CAP. X.

LIQVOR ſtillaticius duplex comparatur, aqua & oleum. Aqua elicitur è floribus, herbis & radicibus virentibus, quæ tempore legitimo lectæ & expurgatæ, in vaporarium integræ coniiciuntur, ſi tenuior ſubſtantia in qua præſertim vis ineſt odoris, expetitur: cui deinde blandus lentúsque ignis ſubdendus. At ſi medicamentoſa facultas deſideratur, recentes herbæ atque radices minutim conciſæ, atque etiam tonſæ, ſuóque ſucco immerſæ ac madẽtes, in fictile vas omnis alienæ qualitatis expers recondendæ & operiendæ ſunt loco tepido, dum vno aut altero die inſita earum facultas, olim tacita & penitus recondita, ſeſe expromat. At ſi multarum ſtirpium, & quæ diuerſæ ſint facultatis, vis quædam ſumma extrahenda eſt, confuſæ illæ contritæque, ſuo ſinantur liquore madere atque macerari, dum fermentatione omnium in quandam vnitatem facta ſit coitio. Poſteà verò omnium promiſcuè in vaporarium coaptentur vitreum, aut plumbatum, & inducatur ſtillans capitellum cæmento vel luto tenaci obſeratum, ne quid expiret, è cuius oblongiore cannaliculo & quaſi ceruice receptaculum propendeat, diligenter etiam obſerratum. Vaporarium porrò in cacabum æneum, cinere, ſabulóve aut aqua plenum fornaci ſuperpoſitum & coaptatum ſic mergitur vt ne fundum eius attingat, ignisque ſuccenditur è prunis aut carbonibus aut è ſtipulis, qui minimè terro fumo opus inquinet: iſque initio acrior, deinde languidior & ignauior, qui duntaxat moderatam caloris vim conſeruet. Quæ per cineres aqua elicitur acrior eſt, magisque empyreuma redolet, ac minus vernaculæ & inſitæ facultatis retinet quàm quæ per aquam, aſſeruatur tamen diutius & tardius corrumpitur. Vtraque tamen ratione & modo ſtirpium pars tenuis in qua tum odoris tum ſaporis vis ineſt, diſſipatur, ſimúlque facultatum pars maxima exoleſcit, vt non temerè illis ſit fidendũ. Qua-

propter tertia diſtillandi ratio ſolius vaporis vi inuenta eſt, quæ vna omnium maximè ſtirpium odorem, ſaporem, facultatéſq; retinet citra vllam empyreumatis inſuauitatem quæ tamen vt diutius conſeruari poſſit, poſtea octo circiter dies inſolatur. Ad hanc comparandam lebes æneus aqua plenus fornaci inducitur, & lebetis labris amplæ ollæ vel vrnæ labra quoque coaptantur, & luto agglutinantur. Olla verò circumquaque in ambitu amplis foraminibus pertuſa eſt, in quæ vaporaria herbis plena inſeruntur & agglutinãtur, vt cùm accenſus ignis fuerit feruentis aquæ ſolus halitus in ollam ſubiens, vaporaria contingat, & blandè è ſtirpibus aquam ſuſciter. Ne tamen coërciti atque concluſi halitus copia calor obruatur, vrna vel olla ſummo faſtigio exiguum foramen habeat, quo halitus partem expiret, poſſiſque calorem pro nutu moderari. Liquoris huius ſtillaticij ſi quàm cæterorum vis aliquanto ignauior eſt, iucundior tamen, ſuauior & ad multa accommodatior exiſtit. Id autem minimè ſilendum, earum ſtirpium quarum tenuis eſt & rara materia, vt ocymi, florum violarum, roriſmarini, vires cum odore & ſapore quauis deſtillatione exoleſcere: earum verò quarum craſſa eſt & denſa materia magis retineri ac conſeruari.

Olei autem è ſtirpibus eliciendi diuerſa eſt ratio: neque in id virentes ſed conuenienter arefactæ ſumuntur, partim vt humoris alimentarij & aquei minuatur portio, & oleaginea (quæ humidi primigenij pars eſt) ſincerior & purior eliciatur, partim etiã vt herbæ teri poſſint. Imprimis enim eas tundere & terendo in tenuiſſimum pulueren redigere neceſſe eſt. Is immiſſus in cucurbitam vitream, quæ protractum collum habeat & tanquam longam proboſcidem exactè ne quid expiret, Hermetis ſigillo obſerandam, in diplomate per octo decémve dies finitur, dum per medium vitrũ quandam conquirat ſubſtãtiæ macerationem. Deinde proboſcidis ſummo naſo detruncato, collocanda tranſuerſim cucurbita eſt in perforato amplo fictili in id adaptato, & tenui cinere vndique ad duos tréſve digitos aggeſto operiẽda, & viuo carbone fumi experte deſuper dato paulatim calfacienda, dum in aliud agglutinatum vas profluat oleũ primùm pallidum, dein flaueſcens. Hac ratione Alchymiſtæ ex lachrymis, reſinis, atque etiam metallis per humectationem

tionem oleum extrahunt purius & odoratius cum peculiari phlegmate, quod nec odore nec viribus oleo cedit. Sed ad id longo opus est tempore & maxima diligentia, atque in moderando attemperandóque igni dexteritate summa: & ad postremum pro impensa opera ex puluerís libra dimidia vix puri & sinceri olei vncia elici potest.

De infusione, elixatione & succorum extractione.

CAP. XI.

INFVSIO quòd caloris vi nihil dissipet, simplicium vires puras syncerásque transfert in liquorem: at non omnes, sed eas præcipuè quæ in tenuiore sunt substantia: eas verò quæ in crassa ac terrena, non æquè validas. Purgandi etiam vim summam elicit, quum præsertim tenuis ac penetrans liquor fuerit, aut simplicium naturæ consentaneus. Rei autem infundendæ conuenientes liquores sunt multiplices, quorum præstantissimus est aqua vitæ, quæ tenuissima cùm sit, in omnes commissæ materiæ partes sese insinuans, concretum illius succum attenuat, incidit, colliquat, secúmque rapit: ab hac deinde sunt vinum album ac tenue, aqua tum simplex tum stillatitia tũ in qua attenuantia simplicia sunt incocta, hydromoli, mei & oleum. In his quæ maceratur materia exarefacta sit & aquoso humore destituta, expurgata, minutim concisa aut tusa, vt liquorem omni ex parte combibat. Tamdiu autem maceretur dum contabescat, & sapore deprehendatur vim omnẽ suam exuisse: aut si multa variáque permiscueris, dum omnia fermentatione vnam eandémque communem naturam sint adepta, quod ferè triduo fit. Liquor autem in quem eorum materia coniicitur vel tepidus sit, vel tepido loco asseruetur, vel insoletur, vt blandi caloris beneficio adiutus vim promptiùs exorbeat. Hac igitur ratione comparantur potione catharticæ, & aceti, vini, mellis atque olei complura factitia genera. Vinum autem vt commodè fiat, stirpium materia quum viribus excellit legitur, & in vmbra siccatur: deinde in mustum coniicitur dum deferuescat, ac post duos trésve menses quum iam vinum deferbuerit & fuerit defæcatũ, transfunditur reconditúrque: nec si stirpium materia diutius macerari sinatur, corruptionem subit, nisi vinum fortè vapescat dolio nimium vacuato, aut non conuenienter obtu-

rato. In vetuſtius etiam vinum macerata ſtirpium materia, non parum id efficax reddit. Quum autem vinum naturæ iucundum ſit ac familiare, quaſcunque vires acceperit, eas per omnia ſeſe inſinuans, promptè in ſingulas & abditiſſimas corporis partes diffundit atque impartit, éſtque optimum medicinę vehiculum. Vis ei præcipua hyeme ad craſſos lentóſque humores, ad obſtructiones, ad morbos frigidos ac diuturnos, qui ſine febre fatigant: ad quæ quouis eſt ſyrupo vel medicato liquore præſtantius. Aceti, aut mellis, aut olei conficiendi non admodum diſſimilis eſt ratio: de quibus ſeorſum particulatim trademus.

Liquor ſeu decoctum. Liquor in quo iam ſtirpes incoctæ ſint, quod & earum ius appellatur, non paruas earum vires elicit, & coctio ea quæ propriè elixatio dicitur, rerum facultatem atque ſpeciem à materia ſeiungit. Elixantur autem quorum vis & facultas cum quadam tenui ſubſtantiæ portione transfertur in liquorem, vt ligna, pulueres, radices, herbæ, germina, fructus, ſemina, flores. Lapides & metalla elixari nequeunt. Liquor verò, aut aqua ſimplex eſt, aut hydromeli, aut lactis ſerum, aut ſuccus, aut ſimile quippiam: rarò vinum, quòd promptè aceſcat aut vapeſcat, rarius aqua ſtillatitia, quòd vis eius exoleſcat. *Montanus.* Non igitur, vt quidam memoriæ prodidit, ſimplex aqua omnium eliciendarum virium cōmunis eſt materia, neque vt ea cum frigidis frigida eſt, ita cum calidis calida, neque ſi ſeorſum diutius excoquitur (quod ille putat) incaleſcit ſed frigida ſemper, tametſi minus, perſiſtit. Itaque calida tenuiáque medicamenta quorum vires integræ deſiderantur ad frigidos craſſóſque humores attenuandos aut lentos detergendos, aut ad expediendos veteres infarctus, ex hydromelite tenui coquenda ſunt, quòd eorum vim aqua ſimplex nimium obtundat: frigida verò, vt biliоſos feruentéſque humores ac febrium ardores validè reſtinguant, ex aqua coquenda, addita etiam ſub finem interdum aceti parte octaua, ſi cum refrigeratione extenuatio quoque & penetratio expetitur. Facultas porrò quæ in tenui atque diſſipabili eſt ſubſtantia, vt penetratio, extenuatio, apertio, reſolutio, coctione pauca euocatur, multa diſperditur: quæ verò in craſſiore eſt materia, vt abſterſio, adſtrictio, repreſſio, incraſſatio, non niſi coctione pleniore educi poteſt, altius enim démerſa eſt. Quin & eorum quæ

coquuntur

coquuntur materia æſtimãda, craſsáne ſit, dura, ſicca aut cõpacta, vt lignorum, radicum aridarum & ſeminum: an è cõtrario. Cùm igitur ſingula ſelecta expurgataq; fuerint, ſeorſum moderatè (vt ſuprà de infuſione dixi) arefiant in vmbra, dum aquoſus humor fuerit abſumptus. Ita enim vt odore atq; ſapore ſic viribus efficaciora fient: dein quum coquenda erunt, quæ cõpactiora ſunt & diutius coqui poſtulant, prima in tepidam aquam coniiciẽda ſunt, deinde quæ mediocriter, poſtremò quæ leuiùs, vt primùm ligna, deinde radices, ſemina, lignorum cortices ac fructus, poſtremò flores, qui non niſi macerari debent. Igne lento qui terri & alieni fumi ſit expers, ſenſim ea ſerie coquantur, dum arida atque dura molleſcant: cætera verò planè contabeſcant, & in liquorem vires ſuas odore ſaporéque noſcendas ſingula deponant, quod nec, vt quidam putant, hora vna, nec vllo temporis certo ſpatio, ſed vno periti artificis iudicio, definiri poteſt. Percocta omnia quinque ſéxve horis macerãda ſunt in tepido liquore, & anteqnam penitus refrigeſcant, excolandum eſt ius, atque in vſus recondendum. Vt autem virium quædam prodeat æquabilitas, nihílque cætera viribus aut ſapore nimioperè ſuperet & obtundat, ſimplicis vniuſcuiuſq; vis atque ſapor ſeorſum ante permiſtionem æſtimandus obſeruandúſque fuit. Moderatus tamen atq; cõueniens virium ſaporíſque modus iuri impartietur, ſi recentes herbæ, radices, cortices, ſeminá ve quibus præſertim vis ſapórque validus ineſt, ex liquoris ſextuplo põdere coquãtur ad dimidias, vt ſtirpium recentium vnciæ quatuor aut manipuli quinque, ex aquæ libris duabus dum libra vna ſuperſit: aut aridæ ex octuplo liquore ad tertias, vt arefactarum ſtirpium vnciæ quatuor ex aquæ vnciis duabus & triginta, dum vndecim vel duodecim reſtent. Has enim quòd aridiores ſint & humoris non parum combibant, ex copioſiore liquore, & quòd in ſicca earum materia vis firmiùs in hæreſcat, diutius elixari par eſt. Et hæc quidẽ ad iulepi aut apozematis vſum: nam ſyrupis, quòd pluri melle & ſaccharo condiantur, efficacius reddi decoctum oportet, & parem ferè menſuram relinqui iuris atque herbarum. Recens enim herbarum radicúmque materia ex quadruplo liquore coquitur, dum ad tertias redeat: ſicca verò ex ſextuplo liquore, dum ad quadrantem redeat: vt libra vna materiæ

aridæ ex libris ſex aquæ, dum ſeſquilibra ſuperſit. Manipulorum is modus eſto vt ſinguli paulò minus quàm ſingulas vncias pendeant. Ea igitur mediocritate nec craſſum nec inſuaue nimis ius fuerit, atque moderata doſi integras vires ſortietur. Quanquam autem hæ communes ſunt coquendi leges, ſciendum tamen peculiariter eſt, quam ſimplex vnũquodque decoctionem ferre poteſt, vt vis integra elici poſſit: quorundam enim etiam ſi dura ſint, vt aſari, iridis, pyrethri & cyclamini vis coquendo perit: quorundam virentium & mollium manet, vt ſennæ maluę, cichorij, bugloſſi: in id quidem ſimplicis cuiuſque natura pernoſcẽda. Et hæc quidem ad quaſuis potiones comparandas. Ad fomenta verò ex aliis etiam pleriſque liquoribus ſtirpes coquuntur, vt ex lacte, ſi leniendus eſt dolor, ex oleo ſi quid emolliendũ, ex aqua aluminoſa ſi adſtringendum, è lixiuio ſi validè digerendum ſiccandúmque eſt.

Succus è viridi ſtirpe aut fructu expreſſus, vt illius ferè omnem ſubſtantiam atque ſaporem, ita & ſummas vires obtinet. Exprimitur autem ex minutim conciſis tuſíſque radicibus, herbis, floribus, atque ſeminibus, quæ tuſa vtiliter ſinũtur biduò aut triduò macerari: dein in linteum rarum iecta, vel manibus, vel prælo, vel torculari ſubiguntur, dum ſuccum profundant: alia quidem facilè, vt quæ humida ſunt & ſucculenta, vt plerique fructus: alia difficilè, vt quæ exucca ſunt & paucioris ſucci, vt thymus, polium, laurus, ſaluia, ſampſuchus, & quorum lenta viſcoſaq; eſt materia, vt bugloſſum, borrago, portulaca: ex his enim vix niſi ignis tepore liquatus ſuccus prolicitur. Omnium efficaciſſimus eſt qui recens ſit ac turbidus: qui autẽ iam inclaruit puriórq; redditus eſt, licet gratior iucundiórq; ſit, vt tamẽ fæcem ita & facultatis portionem depoſuit, neque vllius purgantis medicamenti quod defęcatum ſit vis admodum valida deprehenditur. At nihilominus ad ſyrupos & potiones qui accommodabitur, expreſſus phialáque reconditus leniter inſolari, aut tepido loco reponi debet dum vinorum ritu deferbuerit fæcémque depoſuerit, & quicquid craſſum ineſt ſubſideat. Ita deinde quicquid purius & clarius innatat, ſecretum in potiones confertur. Hac ratione comparatur limonum ſuccus, granatorum, & cotoneorum, pomorum, pyrorum, ceraſiorum, oxyacanthæ & ribes, hi enim

diutius

diutius ſine coctura perſiſtunt. Recentium quoque herbarum ſucci eadem poſſunt ratione elici. At plerumque protinus vt extracti ſunt, in rem præſentem clarè fiunt, idque vel ſæpius colo denſo aut panno tranſmiſſi, vel ex oui candido ſcopulis agitati, vel leniter feruefacti, dum omnis craſſior ſordes ipſi candido tanquam viſco adhæreſcat. Concreti porrò & obdurati ſucci plerique aſſeruãtur in varios vſus qui aut mox vt expreſſi ſunt & colo trãsmiſſi lento igni coquuntur dum craſſeſcant, vt ſapa, defrutum, miua cydoniorum, robub ex ribes: aut inſolantur concreſcuntque in ſolidam formam, vt aloë, ſcammonium, elaterium, lycium, acacia, mororum ſuccus.

Emulſio iunioribus dicta huc etiam pertineat. Ex fructibus enim & quibuſdam ſeminibus contuſis elicitur, quæ quod ſucci minimum fundant & ne attritu pingueſcãt, inter conterendum liquore aſperguntur, qui deinde ſimpliciũ viribus perfuſus colatur & exprimitur, hac ferè ratione: ℥ amygdalarum dul. expurgatarum vncias duas, quatuor ſeminum frigidorum maiorum recentium & mundatorum an. drachmas duas, ſeminis lactucæ & papaueris albi an. drachmam vnam, pariter omnia terantur in mortario marmoreo, affuſa ſenſim libra vna aquæ coctæ quę iam refrixerit, aut aquæ decoctionis hordei vel glycyrrhizæ. Huic quidẽ non parua vis eſt ad refrigerandum, ad renum ardores extinguendos & ad leniendam vrinæ acrimoniam. Ad pectoris quoque & pulmonum vitia conteruntur pinei nuclei, piſtacia aut ſtrobili, nonnunquam & ſyrupus aliquis permiſcetur leniens atque refrigerans.

De iulepo, apozémate & ſyrupo. CAP. XII.

POTIONVM formæ ad ſimplicẽ intemperiem, & ad corporis vel humorum præparationem & ad alios pleroſq; vſus, tres nunc præcipuæ vſurpari ſolent, iulepus, apozema & ſyrupus. Iulepum iuniores Græci iulapiũ appellant idque è quouis liquore ſtillatitio, aut ſucco defæcato addito mellis ſaccharíve triplo confeciunt, coquúntque ſenſim expumando dum toto ferè liquore abſumpto mellis cõſiſtẽtia fiat. Nunc verò ſimplicior fit atq. liquidior, quódq. ſimplex ſit ab apozemate, quòd liquidusà ſyrupo diſtat. Accõmodatur autem is præcipuè intemperiei corrigendæ, leni-

endæ ſiti & compeſcendo atque frenando humoris ardori, & malignitati frangendæ. Fit proinde vel è cardiaco liquore ſtillatitio, vel è puro defæcatóq; ſucco, vt limonum aut granatorũ, vel èiure vnius paucorúmve ſimplicium, cui mellis ſaccharíve quadrans permiſcetur, lenitérque coquitur, ac deinde clarefit, & conditur aromate, vt citra aquæ vlliúsve liquoris permiſtionẽ, omnino iucunda fiat potio. Interdum etiã nulla ignis vi ex his fit quæ coqui nõ poſſũt, vt ex aquis ſtillatitiis, & ſucco limonum: quæ omnia ſaccharo expurgato affuſa, colo denſo ſubinde tranſiguntur. Ferè autẽ ſacchari quadrans aut ſextãs inditur, cinamomi verò ad vnamquamque doſim ſcripturi dimidium. Eſt & alia iulepi ratio, cùm hyeme, aut in virentium herbarum penuria quiuis ſyrupus, duplo aut interdum quadruplo ſtillatitij alteriúſve puri liquoris diluitur, nullo ignis beneficio.

Apozema æquè ac iulepus liquidum eſt, ſed ex complurium ſimplicium decocto compoſitum, quæ in multos vsus riósque vſus accommodantur, atque id ferè ad tres quatuórve doſes inſtituitur. Id autem quoniam ferè iulepo inſuauius eſt, raro in eoſdem vſus deſtinatur, ſed maximè in humorum attenuationẽ, atq. deterſionem, in corporis præparationem, & in reliquiarum expulſionem. Olim quidem veteres modò virentes, modò aridas herbas mulſæ incoquebant, propinabántq; ius colo tranſmiſſum, hyeme verò earum pollinem tenuiſſimũ mulſæ inſpergebant: hæcq; vice erãt apozematis. Nunc verò decoctarum ſtirpium ius aſſumitur ea quam ſuprà dixi ratione, in quod ſacchari aut mellis aut cuiuſuis ſyrupi quadrans, ſi non admodum inſuaue, aut triens, ſi inſuauius eſt ſoluitur, rurſúmque leniter & parcè coquitur aut ſolùm calefit vt clarificetur & aromate condiatur ea doſi quam nunc in iulepo dixi. Hæ quidem potiones in rem præſentem vſurpari ſolent. Solet exigendis quoque humoribus præparatis è ſimplici apozemate catharticum ex tempore fieri, incoctis ſcilicet in eo aut dilutis medicamentis purgantibus. Syrupus quòd in herbarum penuria recondatur, aſſeruetúrque diutius, craſſiore fit cõſiſtentia, in eos præcipuè vſus in quos & apozema, quanquam plerumque iulepi etiam commoditatem habet. Ex iis cõparatur, quæ vix hyeme ſuppetunt nobis, aut quæ æſtate non facilè ſit aut promptum, cùm neceſſitas poſtulat,

ex va-

ex variis locis tam multa congerere. Fit haud ſecus ac apozema, è ſtirpiũ ſucco, vel ex earũ coctarum iure, in quod ad huc tepidũ pro libris ternis ſingula ouorũ candida iniicies, diúque ſcopulis agitabis dum ſordes omnis ſpumę adhęreſcat. Deinde in id ipſum mellis ſaccharíve par põdus diſſolue, & rurſum coque dũ feruendo ſepoſitaq. ſpumæ portione, ſub hac detectus humor clarus appareat. Tũ denuò coletur & leuiter exprimatur reddatúrq; igni lento, dum percoctus ſit in ſyrupi conſiſtentiam, & in ſingulis libris binæ duntaxat liquoris vncię ſuperſint. Quum tamen ius ipſum ex admixtis fructibus, vt ex prunis, ficubus, myxariis, zyziphis, aut ex quibuſdã mucoſis ſeminibus, vt althææ, cydoniorum, aut pſyllij, aut ex tragacantho vel gummi Arabico craſſum lentúmq; euaſerit, vt conuenienter coletur, mellis ſaccharíve minus indendũ eſt. Accuratius is clarificatur vt diutius aſſeruetur, nec putreſcat facilè, percoquitúrque in mellis conſiſtentiã, ac dum extracta guttula atq. refrigerata, nõ amplius perfluat, & deluti mellis craſſitudine indureſcat. Quoniã autem plus ſacchari quàm apozema habet, liquoríſq. minimũ & vix ſextantem retinet, vt valida integraque eius facultas transferatur in ſaccharum, ius, vt ſuprà dixi, meracius atque efficacius aſſumendum eſt. Omnium autem validiſſimi ſunt ij ſyrupi, qui è defæcatis expurgatíſque fructuum ſuccis comparãtur, in quos par quoque ſacchari modus additur, expurgantur coquuntúrque vt ſuperiores. Aut ſi fortè ſucci vis coctione nimia diſperditur in ſacchari iam expurgati & perfectè cocti libra vna, ſucci cruditatem & reſidentia defæcati ſelibra ſenſim diſſoluatur atq. coquatur. Si meruitur ne hic ſyrupus ob ſucci cruditatem ſitũ cõtrahat, inſoletur dies aliquot. Hi enim ſi vel blando igne vel diplomate lentè ac ſenſim coquãtur, tota & integra ſucci vis transferetur in ſaccharum: ex melle confectus ſyrupus quia diutius aſſeruatur, minus neque ad conſiſtentiam coquẽdus eſt: is quoq. magis incidit ac detergit. Ex ſaccharo autem ſuauior, ſed non æquè efficax: percoquendus is eſt, at ferè tandem candeſit, quod tamen vitium præcauetur, ſi mellis quadrans permiſceatur ſaccharo. Harum compoſitionum formulas hic nullas deſcripſimus, quòd multæ poſthac omníſque generis paſſim occurrant.

De clyſtere & balano. CAP. XIII.

CLYSTER ſiue clyſmus eſt alui & inteſtinorum diluuium atque profuſio ſiphone in podicem indita. In varios is vſus comparatur, ad molliendas fæces obduratas, & inteſtina oblinenda, ad flatus diſſipandos, ad expultricem vim proritandam, ad craſſos & pituitoſos humores detergendos qui inteſtinis adhæreſcunt, ad humores è locis diſtantioribus euocandos, ad compeſcendos dolores, ad coërcendam aluum & corroboranda inteſtina, ad naturales vires inſtaurandas. Conſtat ferè clyſter omnis ex libra vna iuris vel cuiuſuis liquoris, in qua ſextãs, aut quod ſummum ſit quadrans medicamentorum diluatur cum olei quadrãte. Pueris aut puſillis infra ſubſiſtitur, grandioribus ſuprà tranſcenditur ad ſeſquilibram, ſimili cæterorum ratione ſeruata. Omnium primus atque ſimpliciſſimus ex hydromelitis libra vna, olei quadrante & ſalis drachmis duabus cõſtãbat: deinde verò compoſitiores redditi ſunt. Qui emolliens dicitur, ex iure fit coctarum herbarum emollientiũ, vt radicis althææ & liliorum, maluæ, helxinę, violæ mercurialis, acanthi ſeminis, lini althææ & fœnigræci, ficuum, in quo ſoluta ſint interior pulpa caſſiæ, mel violatum, butyrũ ſalis expers, oleum ſimplex aut violatum. Interdum ex oleo ſimplici tepefacto, vel ex oleo & butyro, additis mucilaginibus vt prorſus inteſtina oblinat. Ad flatus diſſipãdos confert ius origani, calaminthæ, rutę, chamæmeli, anethi, cum ſemine aniſi, carui, cumini, feniculi & cum baccis lauri, quo diſſoluatur mel anthoſatum, confectio è baccis lauri, cum oleo rutę, lauri aut chamæmeli. In eundem vſum fit ex oleo nucum puro, vel addito vino Cretenſi. Proritabitur expultrix facultas, ſi ſalis communis drachmæ duæ, vel ſalis gemmei drachma ſemis liquefiat, vel hiera ſimplex, vel compoſita, vel diaphœnicum vel cõfectio Hamech, vel aliquid ex his quę potenter ſtimulant. Detergens ex hordeo, furfure roſis, plantagine, abſynthio, beta, agrimonio, centaurio minore & contritis lupinis, admiſta hiera & melle roſato. Euocabuntur quoque humores è ſuperioribus ſedibus, ſi iſtis pulpa colocynthidos ad duas trésve drachmas incoquatur, aut tantundem diſſoluatur pilularum cocciarũ, aut quoduis acrius medicamentum. quãdoquidem diutius in-

teſtinis

teſtinis obhærens, viſcera reliquúmque corpus vi ſua conturbare expurgareque poteſt. Cùm dolores leniendi ſunt, melilotus, chamæmelum, ſemen lini & althææ, aliaq; anodyna coquuntur in lacte, addũtúrque vitelli ouorum duorum. Aut ſi doloris cauſa perſpecta eſt, induntur quæ illam ſummoueant, vt exin dolor miteſcat. Si concitatior aluus, cohiberi aſtringíque debet & inteſtinum corroborari, conuenient roſæ rubræ, plantago, portulaca, ſanguinaria, tapſus, cauda equina, additis granis myrti & cupreſſi nucibus: in quorum iure interdum maſtiche, bolus armena, ſanguis draconis, amylum, farina fabarum, aliáque eiuſmodi quæ quandam pultis ſpeciem exhibent, permiſcentur ſine oleo. Recreantur porrò inteſtina, ſi iuſculo capi carníſve alterius benè ſucculento, aut vino rubro generoſo ſubauſtero proluantur: exinanita quippe auidius hæc plerunque retinent, & in corporis commoditatem referunt.

Balanorum ſeu glandium vſus eſt ad proritandam vim inteſtinorũ excretricẽ, cùm enim ſubditus vix ſupra ſphincterem muſculum aſcendat, hunc ſolùm acrimonia ſtimulat, & deſidendi cupiditatem infert. Fit autem teres & oblongus quatuor ſéxve digitos: infantibus betæ vel mercurialis cauliculus, melle vel butyro ſalſo oblitus pro glande eſt: quemadmodum & ſapo albus in eã coaptatus formam. Cæteris mel coctione incraſſeſcens, & in eam quam dixi formam redactum: cui ſi acrior deſideratur, ſalis vulgaris drachma dimidia, vel gemmei ſcrupulus dimidius, vel puluueris hieræ ſcrupuli duo, vel pulpæ colocynthidos puluerata ſcrupulus vnus inſpergitur. Frequentior porrò balani vſus ſæpè hæmorrhoidas, interdum vlcera & condylomata proritat. Quocirca non ſolùm ad aluum ciendam, ſed ad hæmorrhoidas quoque referandas aut ſiſtendas, & ad tenaſmum ex idonea fingitur materia.

De potione purgatoria. CAP. XIIII.

CATHARTICA potio quòd latiùs ſeſe diffundat ſubeátque tenues venas, ad humores quoſuis expurgandos efficacior eſt bolo, pilulis & quauis ſolidiore forma: & pilularum drachma vna liquore ſoluta, nõ minus purgabit quàm duriorũ due. At verò quod medicamentum vel acri-

moniæ, vel malignitatis eſt particeps, liquidũ id magis quã ſolidum partes principes ferit atq. vellicat. Purgãtis potionis doſis rarò excedit tres vncias, ne copia vẽtriculum ſubuertat. Fit autẽ interdũ ex ſimpliciũ purgantium infuſione vt cùm rheibarbari drachma vna & ſemis, agar. trochiſcati drachma vna: & drachma dimidia cinamomi electi macerãtur in hydromelite, aut in aquis ſtillatitiis betonicę & endiuiæ, & in expreſſo diluuntur ſex drachmæ ſyrupi capill. ven. Interdũ ex iure coctorũ fit purgantiũ, vt quũ polypodij quercini, ſeminis carthami, radicis petroſelini, vuarum paſſarũ expurgatarũ an. ʒ ij. foliorũ ſennæ emundatorum ʒ iij. epithymi ʒ j. decoquuntur in vnã doſim, addendo ſub coctũræ finem cinamomi ʒ ß. & in expreſſo diluuntur ſyrupi de ſcolopendrio ʒ vj. fitque potio. Interdum mixturâ quadã iunguntur decoctum & infuſum, vt ſi ad varios expurgandos humores præſcribas, ℞. Endiuiæ, lupuli, betonicæ, bugloſſi an. m. ß. foliorum ſennæ emundatorum ʒ iij. fiat decoctio ad ʒ iij. in qua colata infunde rheibarbari lecti ʒ j. ß. agarici trochiſcati ʒ j. cinamomi ʒ ß. in expreſſo diſſolue ſyrupi violati vel capilli veneris ʒ vj. fiat potio. hac quoque formula apozemata fiunt in plures doſes, atque ſyrupi in varios atq. multiplices vſus conſeruandi. Interdum verò ipſa purgantium materia vel in tenuẽ pollinem redacta, vel ab antidotis accepta, aquis ſtillatitiis alióve liquore diluitur: vt cùm rheibarbari drachmæ duæ pulueratæ dantur ex aqua roſarum & ſyrupo roſato ad dyſenteriã: aut pulueris hieræ ſimplicis vncia ſemis ex hydromelite, aut catholici drachmæ decẽ ex decocto hordei, aut diaphœnici ſemuncia ex iure radicum cichorij, oxalidis, petroſelini & polypodij. Purgantium porrò aliæ quædã ſolidiores formæ ſunt, vt bolus qui fit ex drachmis decem pulpæ caſſiæ cum ſaccharo vel cum puluere Ducis, & qui ex catholico vel ex diapruno. Electarium quoque ſolidiore forma, vt quòd è ſucco roſarum eſt, & diacarthami, & quæcunque ad horum imitationem ſolẽt in rem præſentem præſcribi. Pilulæ his ſolidiores exiſtunt, quarum varia genera, conficiendarum rationem poſthac exponemus.

De ſolidioribus formis, ac primùm de puluere.

CAP. XV.

Soli-

SOLIDIORES formæ præcipuam è medicamentorum puluere nanciſcuntur materiam, qui vt rei neceſſitas poſtulat, variè in illas coaptatur. De eo igitur tanquam baſi in primis dicendum. In puluerem teruntur quæ aut natura duriora ſunt, aut prorſus exaruerunt, vt quædam radices, complura ſemina, herbarum folia, ſurculi, flores, plurimáque aromatum genera. Hæc igitur mortario teri poſſunt, alia quidem tenuiſſimè & in exquiſitiſſimum lęuorem, quorum nempe vis & facultas in ſubſtantia non admodum tenui poſita eſt, & quæ altiùs penetrare deſideramus: alia verò craſſiuſculè & minus accuratè, vt flores & aromata, quorum nimis attenuatorum vis facilè diſperditur. Aluta itaque tegendum mortarium, ne pars tenuiſſima attritu euolet atque vaneſcat in auras: néve acrimonia aſtantes feriat offendátque, vt ferè fit in thapſia & euphorbio. Si tenuiſſimus puluis expetitur, denſo cribro cernendus eſt, ac ſubindè mortario reddendus dum totus trańici poſſit, ac demum ſedulò recondendus. Quæ multò ſunt duriora, vt corallium, margaritæ & alia complura tum lapidum tum metallorũ genera, quæ præſertim in collyria vſurpari ſolent, mortario primũ craſſiuſculè trita, marmori deinde vel porphyrio ſolidiſſimo inducuntur, & laboriosè læuigantur dum nihil aſperum aut durum ſubſiſtat. Quæ porrò minus dura ſunt aut arida, quia puluerari nequeunt, vt radices quædam & ſemina atque fructus, ſeorſum pila contunduntur pilo mundo, deinde cernuntur & aliis permiſta ſiccioribus promiſcuè teruntur atque puluerantur. Amygdalæ, pinei nuclei, cucurbitæ, melonis & aliorum quorundam ſemina, quia trita pingueſcũt, & tempore rancida euadunt, minutiſſimè conciduntur. Glutinoſa vt gummi ammoniacum, bdellium & myrrha, quòd minimè contundantur, vino, aceto, aut alio quouis liquore ſoluuntur & expurgantur. Hæc igitur aut ſeorſum ſingula aut confuſa puluerantur, ſed quadam ſerie, primúmque duriſſima, poſtremò tenerrima. Pulueres tum cardiaci tum corroborantes, ampulla vitrea reconduntur in vſus: quib. nunquam pinguia ſemina, vt quæ diuturnitate ranceſcant immiſcenda ſunt, ſed quum apparabitur electarium illa poſtulans, tum recentia addentur opportunè.

Pulueres ad varios accommodantur affectus, non ſolùm ad venena & vulnera aut ad vires corroborandas, aut ad iu-

uandam concoctionem, ſed præterea ad ſiſtendas deſtillationes, ad aluum vel cohibendam vel ſubducendam. Is ſi non admodum inſuauis eſt, purus datur: ſin inſuauis, addito ſacchari triplo aut quadruplo. Extrinſecus quoque in varios vſus pulueres tũ capiti tũ aliis partibus inſpergi ſolẽt.

Paſtilli quos τροχίσκους & κυκλίσκους ceu orbiculos complanatos Græci dixerũt, ex pulueribus quoque ac plerumque ex metallicis fiunt. Arida quippe medicamenta diligẽter cõtrita, humore aliquo non pingui iunguntur excipiuntúrq; dum coeant, vt liquore ſtillaticio, vino, aceto, herbarum ſuccis, aut quadam mucilagine. Humore abſorpto concinnantur formulæ orbiculares lupinorum ſpecie, proptereáque ἀρτίσκοι Græcis & nobis paſtilli ceu parui panes dicti, qui aut blando igni exiccantur, aut ſenſim in vmbra exareſcunt reconduntúrque. Cùm vſus requirit, cõuenienti humore diluuntur, aut cerato molli, aut in alias coaptãtur formas. Hoc tantùm diſtant à puluere, quòd huius ſoluti putent vires promptiùs diſſipari & vaneſcere, paſtilli verò vtpote ſolidioris atque compactioris, meliùs retineri & conſeruari.

Antidoti non ſolùm aduerſus venena, quæ vel per morſus, vel per cibos, vel per potiones, vel per inſpiratum contactúmve inferuntur, ſed aduerſus viſcerum interiorúmq; partium affectus omnes, ad vires quoque corroborandas, & ad expurgandos humores dantur perinde ac pulueres: ex his enim fiunt vel melle vel paſſo exceptis. Mel optimum in fictilem patellam coniectum aquæ vel alterius liquoris quadrante diluitur, ſenſimque moderato igne coquitur atque deſpumatur, cúmque expurgatum planè fuerit, deponitur, & feruore ſedato perductóque ad teporem qui immiſſum digitum admittat (nam calidius puluerum vim abſorbet) in libras ſingulas ternæ confuſorum puluerum vnciæ paulatim inſpergũtur, paulatímque ligneo pilo melli permiſcentur, dum vbique ſubſtantiarum quædã ſit æquabilitas. Cùm mixtura prorſus infrixit, eximitur & pyxide reconditur, nec liquida nimis nec ſolida, vt deinde mutua ſimplicium actione melior ſuccedat fermentatio. Si amygdalæ, dactyli, aliíve fructus, aut ſaccharum etiã indendum fuerit, aut caſſiæ aut thamarindorũ pulpa, aut manna, minimè debet iſtorũ cauſa mellis pondus augeri. Et hæc conficiendæ

ficiendæ antidoti ſumma eſt ratio, in qua ſimplicium vires integræ perſiſtunt, admodum efficaces, probéque fermentantur, & diutiſſimè conſeruari poſſunt, huius innumera poſthac exempla ſupperent.

Electarium formæ ſolidioris iuniores antidoti vice in laborantium gratiam ſubſtituerunt, ídque ſaccharo concinnatum, ſed commodo & effectu minori. Neque enim ſimplicium æquè validę vires manent, neque par eſt fermentatio, neque conſeruatio. Pulueres eadem ac in antidoto ratione triti cretíque confunduntur: ſaccharum verò liquore ſtillatitio, aut quouis alio qui tamen acidus minimè ſit (nũquam enim vel limonum, vel mali punici ſucco, vel aceto ſolutum denuò obdureſcit) igne diluitur, deſpumatur expurgaturque, coquitur lentè ſupra ſyrupi craſſitudinem, atque dum extracta guttula ſoliditatem prorſus adepta videatur. Tum demum aliquantùm refrigerato, paulatim puluis inſpergitur, & accuratè pilo agitatur, confunditurque dum æquabilis omnium ſit vnitas. In ſingulas expurgari ſaccharí vncias, puluerís non admodum ingrati drachmas ſingulas: inſuauis verò minus inſpergunt. Exempta dein maſſa antequam refrigeſcat menſæ inducitur, pilo dilatatur atque complanatur, & refrigerata diſcinditur in teſſellas vel quadratas vel quadrangulas vel rhomboídeis, ponderis duarum triúmve drachmarum, quæ in ſacchari duritiem ſiccéſcant. Quidam mixturæ adhuc calentis guttulas excutiunt quę mox concreſcunt in orbiculos, vt in electuario cui manus Chriſti nomen indiderunt. *Rhombois acis.*

Pilulæ ex aridis quoque ſed minus laborioſe contritis medicamentis finguntur, quibus plerumque arefacti ſucci, & lachrymæ gummi accedunt. Omnia conuenienti pondere permiſta, humore excipiuntur non pingui quidem, ſed neque tenui vt paſtilli, lento tamen & glutinoſo, vt in maſſam iuncta aptius cohæreant, nec tempore exiccata maſſula dehiſcat, nec ſimplicium expiretur facultas. Humor igitur aut mel erit coctum & expurgatum, aut ſyrupus craſſiuſculus, aut lenta quædam mucilago ex idoneo ſucco vel liquore cõparata. At nihilominus ſi vel lachrymas, vel gummi, vel ſuccos, vel aloën, ſcammonium, ſagapenum, ammoniacum, tragacanthum compoſitio habeat, tenui quouis liquore cogi tatis ea poterit. Ac primum quidem gummi *Cas apiſia*

aut lachrymæ expurgatæ ſubiguntur pilo calido dum molleſcant, pulueres paulatim induntur, ac poſtremò liquoris affunditur quantum miſtura poſtulat. Molliuſcula ſit iniriò, vt ſimplicium concurſione fermentatio proba fiat: exacto biduo aut triduo recondenda maſſa oleo amygdalino oblinatur, obuolutáque aluta vel tenui membrana reſeratur in pyxidem.

De mediis medicamentorum formis, primùm de delinctu.
CAP. XVI.

ILLINCTVS, Græcis eclegma, thoracis deſtinatus affectibus, mediam ſortitur ſubſtantiam eamque glutinoſam, ne præproperè elabatur in ventriculum, & media quaſi via ſubſiſtens atq; obhærens, thoraci pulmonibusq; impartiri poſſit. Fit igitur maximè ex fructibus, cuiuſmodi ſunt vuæ paſſæ, dactyli, ficus, myxaria, zyzipha, & ex ſuccis glycyrrhizæ, ſcyllæ, braſſicæ, praſij, hyſſopi, ex tragacantho, gummi arabico, ex ſemine cydoniorum, maluæ, melonum, cucumeris, citrulli, ex amygdalis, auellanis, ſtrobilis. Horum igitur contuſa cretáque impulſu materia, aut melle cocto, aut ſyrupo, aut mucilagine accommodata excipitur, dum mediam nacta craſſitudinem, mellis aut pultis modo delingi poſſit. Si qui præterea pulueres, vt cinamomi, zinziberis, iridis: ari, dracuntij, aut diaireως aliorúmve electariorum induntur, pro eorum modo lentus liquor, qui omnia comprehendat augendus. Fit etiam linctus ex ipſis electariis & ſaccharo candefacto, aut penidiis, quæ in eam formam thoracico quodam ſyrupo ſoluuntur. Quocirca liquoris quantitas præſcribi nulla poteſt, ſed artificis committenda arbitrio.

De ſuccis medicatis & conditis. CAP. XVII.

SVCCAGO, Græcis ἀποχύλισμα, & Arabibus robub appellata, ſuccus eſt fructuum herbarúmve expurgatus atque defæcatus, & ignis Solisve beneficio in duriuſculam ſapæ conſiſtentiam percoctus. Hæc diu incorrupta ſeruari poteſt, & ſimplex appellatur: quæ autem mellis ſaccharíve nõnihil in palati gratiam acceperit, compoſita. Ab vua triplex omnino ſubſtantia elicitur, vna quum in lebete coquitur, expri-

exprimitur, & quod expreſſum fuerit, denuò in duriuſculã conſiſtentiam recoquitur, hęc veteribus inuſitata fuit. Altera quæ propriè ſapa Latinis, σιρόμ & ἕψημα Græcis, & rob Arabibus appellatur, ex quàm recentiſſimo fit muſto ad tertias cocto, quod & mellis craſſitudinem ſuperat, & tempore dierúmque numero vt ſaccharum candeſcit. Quòd ſi aliquantum tardetur, dum dulcore minimum depoſito acrimoniæ nonnihil muſtum conquirat, nunquam poſtea in ſapam concreſcet. Sed ex hoc ad dimidias aut etiam ad tertias cocto expumatóque, fiet, quod veteres defrutum dixerunt, id etiam ex meraciore vinǫ conficitur. Sic ſanè & cotoneorum, & ribes, & baccarum oxyacanthæ, & ceraſiorũ, & pyrorum, & malorum & prunorum recens ſuccus feruefactus concreſcet in ſapalem craſſitudinem, quæ aut ſimplex fiet, aut addito ſaccharo compoſita. Herbarum & fructuum expreſſi ſucci in alios, vt ſuprà dixi, vel ſiccantur vel reconduntur víus.

Condiuntur fructus aut ſaccharo, aut melle, aut permiſtis ambobus: exigui quidem vt ceraſia, pruna, baccæ ribes & oxyacanthæ, integri: maiores & mala, pyra, cydonia, perſica, citrea, iuglandes virides confecti & foris intúſque purgati. Saccharum aqua ſolutum clarificatur & percoquitur, túmque humidiores fructus, vt ceraſia, corna, pruna, perſica, baccæ ribes atque oxyacanthæ immerguntur coquuntúrque leniter, donec abſumpto fructuum humore ſaccharum in priorem redeat conſiſtentiam. Fructus verò duriores, vt cotonea, iuglandes virides, citrea, pyra & mala, intus foríſque purgati atque ſecti elixantur donec tenereſcant, deinde eximuntur & demadeſcunt: in hac eorum aqua ſaccharum diſſoluitur, clarificatur & percoquitur: huic dein fructus redduntur & recoquuntur, dum reliquo humore abſorpto, ſyrupi conſiſtentia fiat. Amariores fructus vt iuglandes, citreorum & aranciorum cortices, nouem circiter dies tenui lixiuio quotidie mutando macerantur, exin aqua coquuntur dum molleſcant, condiuntúrque ea quam dixi ratione. Haud ſecus radices vt eryngij & ſatyrij, acori & zinziberis, herbæ quoque vt menta, lactuca, earúmque teneriores cauliculi condiri ſolent. Hæc porrò ſaccharo imbuta ac bene ſaturata eximuntur, & ſole vel igne lento exiccantur, vt condita ſicca euadant, quæ pleroíque

magis quàm liquida iuuant.

Condiendorum florum diuersa est ratio: puluerato enim duntaxat immerguntur saccharo, vt conseruari possint, quæ proinde conditura, neotericis conserua nuncupatur. Quòd enim florũ vis coctione facilè dispereat, non igni coqui, sed duntaxat insolari debent. Flores igitur vt rosarũ, violarum, bugloſſi vtriusque, nymphææ, geniſtæ, cichorij, arantiorum, persicorum, betonicæ, saluiæ, hyssopi, pæoniæ, rosmarini, calendulæ, exemptis superuacuis demeruntur summo vigore. Hos dein alij integros, simúlque saccharum duplo pondere, puluerarum in vitreato vase inuicem insternunt, insolántque vnum, duos, trésve menses pro florum tenuitate & natura. Alij recentes flores laboriosè conterunt, & sacchari duplum triplúmve pondus addunt, exquisitè illa permiscẽt, recondunt & insolant, vt sensim nulla virium aut odoris dissipatione fermentatio fiat. Alij saccharum tenuissimè terunt, huic rosarum aliorúmve florum succum affundunt, ex iisque confusis pastillos, & figuræ cuiusuis panes cõfingunt, quos linteo obductos insolant, dum planè exaruerint. Hos bene reconditos conseruant in annum, ad quosuis vsus multò cæteris præstantiores. Quidam flores integros duplo triplóve primario saccharo liquato & adhuc calente immergũt & perfectè commiscent, dein vbi refrixit misturam pyxidibus recondunt & insolant.

Conditum compositum quale iuniores plerique in rem præsentem præscribendum duxerunt, mixtura quædam est apposita ex simplici condito aut conserua, & ex quodam electario aut puluere corroborante, quibus tandem, conueniens sacchari modus adiicitur. Temperandorum lex quidem nulla, sed vtilitati iungenda est commoditas. Rarò tamen conseruarum vncia plusquam puluerum drachmam admittit: vt in cardiaco quod habet condituræ bugloſſi, nymphææ & rosarũ, corticis citri conditi an. vnciam dimidiam, puluerís electarij diambræ, de gemmis & diamargariton frigidi an. scrupulũ dimidium, ossis è corde cerui, seminis citrei & cardui benedicti, radicũ tunicis & tormentillæ an. scrupulum vnum, scobis vnicornis grana octo, folia auri minutim concisa sex numero, sacchari albi quãtum satis esse videbitur ad conditi formã. Huc quadam rerũ affinitate pertinere videtur mixtura quæ neotericis est pasta regia:

Mesuę

Meſuæ electarium regium. Ex his ea maximè conficitur quæ pectoris pulmoníſque vitiis,& extenuatis ſuccurrunt: cuiuſmodi eſt quæ continet,amygdalarum dulcium corticeliberatarum ℥ j, ſtrobilorum, piſtaciorum recentium & expurgatorum an.vnciam dimidiam, pulpæ dactylorum, myxariorum & vuarum paſſarum an.drachmas ſex, gummi tragacanthi & Arabici an.drachmam vnam, amyli vncias duas, pulpæ capi elixi vncias quatuor: fructus omnes aqua roſata aliquandiu macerati cum cæteris tundantur,& ſaccharo modo conuenienti paulatim inſperſo omnia ſubigantur in maſſam, ex qua boli aut panes dulciarij fiant cuiuſuis figuræ,ſenſim exiccandi, & auri foliis obducendi. Adduntur interdum quatuor ſeminum frigidorum maiorum cortice expurgatorum, ſeminis papaueris albi & ſeſamini,an.drachmæ duæ:interdum cinamomi drachmæ tres aut ſemuncia: interdum ambræ aut muſci ſex octóve grana.Quę ex quibuſdam horum maſſa ſimplicior conficitur, ſi diligenter ſubacta in panes aut in placentulas concinetur furnóque leniter coquatur, fiet qui Maſſæ panis aut Marcipanis à iunioribus eſt appellatus.Et hæ quidem præcipuæ ſunt ſumendarum compoſitionum formulæ, quæ nunc vſurpari ſolent:deinceps quæ foris admouentur tradendum.

De externorum medicamentorum formulis ac primùm de humidis. CAP. XVIII.

IN externis medicamentis prima ſint humida fomenta, quæ,vt variis partibus & in varios coaptantur vſus,ita & ex varia conſtant materia.Alia dolores leniunt, alia laxant atque emolliunt, alia adſtringunt, alia ſiccant ac diſſipant, alia partes corroborant.Sua autē eſt cuiuſq; affectus & partis apta peculiariſq; materia. Hæc nō aliter quā ſuprà dixi, ex cōuenienti idoneóq; liquore coquitur,aliàs ex aqua ſimplici,cui interdū ſub finem vinū vel acetū ſit adiectū, aliàs ex lacte,aliàs ex lixiuio, aliàs ex ferrariorū aqua. Modus & quantitas tum ſimpliciū tum liquoris,partis fouēdæ magnitudini & ſitui accōmodetur. Itaque ad caput ſiccandū arq; corroborandum,& ad eius deſtillationes ſiſtendas,lotio fotúſque fiet ex cephalicis ſtirpibus,tenui lixiuio incoctis addito interdū vino,interdū ſale aut alumine. Ad lateris do-

lores finiendos,ex mollientibus, anodynis & leniter diſcutientibus aqua incoctis,affuſo interdū vini albi quadrante. Ad ventriculi dolores & eius cōcoctionē iuuandam, ex ſto machicis,vino rubro adſtringente & aqua percoctis. Ad iecoris lieniſq; tumores & veteres infarctus,ex mollientibus & attenuantibus,quibus & adſtrictio lenis ad partiū robur accedat,nunc vino albo,nunc aceto ſub finē impoſito. Ad nephritidem laxantibus & anodynis, aqua ſimplici vel hydromelite incoctis fouendum. Vtero his quæ tum affectui, tū parti conuenient,modò fotu,modò vapore ſuccurritur. Fotus porrò parti affectæ per filtrum, vel per ſpongiam inducitur,quæ eo ipſo iure calente imbuta,ac deinde expreſſa ſit,aut per veſicam,aut per lagenam eiuſdem iuris plenam. Quum amplior eſt pars, quàm vt fotu vllo tegi tota poſſit, inſeſſus aptandus eſt,conſtans copioſiore decocto, in quod pars tota affecta immergi poſſit: non alia is quàm fomentum ratione cōparatur: particulatim autē mirè cōducit tibiarū atq; coxendicum doloribus:vteri affectibus mēſibúſque ciēdis,colicis,iliacis,præſertímq; nephriticis doloribus. In hunc quippe laborantes partes omnes demerſæ, plurimum leuantur nulla reliqui corporis perturbatione.

Balneum verò vt totius eſt corporis,ita & eius tum interioribus tum externis confert affectibus. Quod moderatè frigidum eſt,aut egelidum, aut nondum tepidum, calidiores viſceŕum intemperies emendat,quibus plerúmque corpus vniuerſum abſumitur atq; marceſcit: corporis ſumma refrigerat,itémq;denſat,ſudores coërcet,nec tenuē ſubſtantiam diſſipari ſinit. Tepidum quo diutius ſine manifeſto calore corpus madeſcat,inſitum calorē ſuſcitat & auget,hunc cum optimo ſucco & alimento in corporis ſumma euocat, omnia humectat ac modicè refrigerat, extenuata implet, habitúmq; meliorem procurat,nec quicquam ſudore halitúve digerit:quæ omnia confert,nulla corporis,humorum, aut ſpirituum perturbatione. Quòd porrò calidius fuerit, corpus calfacit, rigidis perfrigeratiſque neruis atque muſculis opitulatur, humores craſſos attenuat, concretos diluit,colliquat, fluxiléſque reddit,interiora quoque ſed maximè cutis ſpiracula laxat,ſudores ciet, multáque diſſipat è corpore,hácque ratione ex accidenti ſiccat. Simul verò his eſt incommodis moleſtum, fluxiones ſi quæ ſunt in partes

imbecil-

imbecilles auget, ſpiritus incendit, corpus vehementer exagitat, adeò vt ſi vel plethoricum vel impurũ fuerit, morbo promptè tentetur. Atque balneum eiuſmodi ſimplex eſto: Compoſitum verò vt fomentum variam ſimplicium materiam pro affectus ſymptomatiſve natura continet.

Epithema aliter quàm olim nunc plerique vſurpant, éſtque tum viribus tum formula à fomento diuerſum: id ſimiliter parti cuipiam admouetur feréque principi, quàm vel ab intemperie, vel ab inſiliente malignitate vindicare, vel corroborare conſilium eſt. Id cordi & iecori peculiare eſt: Concinnatur ex aquis ſtillaticiis aliiſve liquoribus, & binis vnciis ſingulæ accommodatorum puluerum drachmæ diſſolutæ permiſcentur, mixtura deinde tepefacta per ſpongiam tenuem vel per pannum mundum imbutum expreſſúmque parti inducitur. Nonnunquam pulueres aliáq; ſimplicia ſacculo includuntur, qui tepentibus aquis inſperſus imponitur. Vt ad iecur calidum & imbecillum id confert, in quo ſunt aquarum ſtillaticiarũ endiuiæ, cichorij, portulacæ, roſarum, plantaginis an. ʒ ij. aceti ʒ j. ß. in quibus ſoluantur roſarum rubrarum, cimarũ abſynthij, trium ſantalorum, cyperi, ſchœnanthi, trochiſcorũ è cãphora, ſingulorum puluerarorum ʒ j. fiat epithema. Cordi verò muniendo atque corroborando ſuperponatur quod habet aquarum buglóſſi, boraginis, roſarum, cardui benedicti & ſcabioſæ, vini albi odorati an. ʒ ij. in quibus ſoluantur foliorum meliſſæ & pimpinellæ, grani tinctorij, xyloaloës, corticis citri ſicci, radicum dictamni & tormentillæ an. ʒ j. caryophyllorum ʒ ß: croci ℈ j. fiat epithema. Si pulueres ſacculo libet comprehendere, craſſiuſculè terantur ac duplo ferè pondere. Sacculos eoſipſos citra vllius humoris perfuſionem nõnunquam partibus inducunt, ſed vſu minore.

Mucilago ad humectandum, molliendum & leniendum dolorem in primis efficax, tum ſola tum illitui iuncta. Elici autem ea ſolet ex pleriſque ſeminibus, vt cydoniorum, althææ, maluæ, pſyllij, lini, fœnigræci, quæ aliquantum tuſa aut inciſa in liquore aut ſtillaticio aut alio qui ad rem conducat macerantur: hic tepefactus vel feruefactus dum totus lenti cuiuſdam mucoris ſpeciem induat, linteo colatur & exprimitur. Singulis autẽ aquæ vnciis ſingulæ ſeminum drachmæ ſatis ſunt. Sic cydoniorum & pſyllij contuſa ſe-

mina,in aquis ſolani & plantaginis maćerantur ad eryſipelata & quaſuis inflammationes. Sic ad molliendum althęæ & lini mucilago elicitur ex iure ficuum, & fœnigræci mucus ex aqua chamęmeli aut ſaluię aut ex hydromelite,cùm quid leniter reſolui poſtulat.

De oleo,cerato,vnguento. CAP. XIX.

OLEI genus ſtatuendum duplex, vnum ſimplex, miſtum alterum. Simplex fit aut preſſu aut deſtillatione. Preſſu ex fructibus, baccis aut ſeminibus oleagineis, quæ mortario tuſa,& aquæ calidæ vapore tepefacta, ſacculóque inducta, torculari premuntur dum purum emanet oleum. Ita quidem ex amygdalis dulcibus & amaris,piſtaciis, ſtrobylis,nucibus auellanis & iuglandibus,atque etiam ex baccis lauri,iuniperi & myrti,ex ſeminibus lini,canabis,ricini, cucurbitæ, cucumeris, papaueris & hyoſcyami, denique ex vuarum acinis tritis, calfactis & torculari expreſſis oleum ſimplex elicitur. Deſtillatione verò ea quæ per deſcenſum appellatur ex ligni,herbarum foliis arefactis, & olla comprehenſis, vi ignis ſuperpoſiti oleum in vas ſubiectum & agglutinatum profluit,quod ferè empyreuma redolet: qua ratione oleũ eruitur è iunipero, tartaro & è lateribus quod philoſophorum nuncupant. Elicitur & deſtillatione per aſcenſum dicta, quomodo ſuprà docui quintam eſſentiam iunioribus inuentam, è ſtirpium materia ſeiungi, præcipuámque earum vim cum odore atque peculiari ſapore retinere. Mixtum porrò oleum è ſimplici fit, in quod ſtirpiũ, fructuum,florum & quorumuis ſimplicium materia mergitur: id deinde inſolatur vel coquitur dum inditæ materiæ vires prorſus hauſerit,tum demum exprimitur atq; recõditur. Sic oleũ fit roſatũ,violatũ,melinum, rutaceũ, vulpinũ, ſcorpionum,lumbricorum, aliáq; generis huius complura. Simplex oleũ ex oliuis aut amygdalis expreſſum ſumitur, omnis alienæ qualitatis expers, puriſſimum ac optimum, quod integrè aç purè eorum quæ infundẽtur velut cõmunis quædam materia, vires excipiat. Hoc autẽ vt pulchrius ſyncériúſq; euadat, & ne tẽpore pinguęſcens aut rancęſcẽs ſordeſcat,tetrúmque nanciſcatur odorem,lauari, imprimis debet,vel aqua ſimplici,vel roſacea, blandéq; agitari, aqua

ſubinde

ſubinde mutata dũ prorſus albeſcat. In eo macerantur medicamenta quadrantis aut (vt vires erunt) ſextãtis pondere. ſi non inſolatu, ſed concoctione cõparandum id eſt, cũ medicamẽtorum materia humor quoque aliquis vt vinum, aqua ſimplex vel ſtillatitia, vel ſuccus de recenti ſtirpe extractus affundatur, & eouſque decoquãtur dum humor omnis abſumptus fuerit, & olei guttula igni data non amplius crepitet, ne ſi aſſeruandum fuerit, putredine ſitúve inquinetur. Humoris indendi modus quadrans, ad oleum aut etiam tricens eſto: aut oleum ſine humore duplici vaſe ſenſim coquatur, ne feruendò vſtionis vel nidoris inſuauitatem conquirat. Atque hæc & ſimilia compoſita olea veteribus Græcis quidem μύρα, Latinis verò vnguenta ceu vnguinoſa odoramenta appellantur. Vnde myropolæ & vnguentarii dicti, qui aromatibus atque aliis odoratis rebus olea imbuunt ac ſpiſſant ad odoris gratiam. Ipſis ſiquidẽ eiuſmodi odores cõditi expetebantur, non ad fomenta ſolùm & cataplaſmata, aut ad vlcera inunctionémve corporũ, quibus vario vſu illinebantur, ſed propter fragrantiam etiam & ſuauitatem odoris, quæ quidẽ noſtris quoq. & oleis & vnguentis quoad fieri poteſt concilianda eſſet, ſed ea in re medicorum imprimis dein & pharmacopœorũ accuſanda eſt incuria. Quinetiam ſimplex quoduis oleum ſi fragrabat, vnguenti nomine dignabatur. Vnde laurinum vnguẽtum Galeno dictum: & Stacte perquàm odoratum & precioſum vnguentum per ſe efficere tradita Dioſcoridi.

Embrocha non eſt vlla medicamenti compoſitio, ſed vtendi quædam ratio: partis nempe cuiuſuis irrigatio atque perfuſio oleo facta, quod vel altè cadendo, vel blandè fricando intrò adigitur.

Illitum appellamus quod veteres ceratum mollius dixerunt: ex oleo & cera in id comparatum, vt olei vis atq. facultas cuti diutius inſideret. Oleum quippe permiſto ceræ triente aut quadrante incraſſatur. Sed vt temporis & cœli conſtitutio fuerit, ceræ plus minúſve indẽdum eſt, vt æſtuoſo cælo plus, rigido verò minus. Cera minutim conciſa in oleum coniicitur, eáque liquantur ſimul vel igne lento, vel ne exuſtionem redoleant vaſe duplici, vix dum liquata igni ſubtrahuntur, continenterque tudicula permiſcentur dum coëant. His interdum adipes adduntur, & axungiæ, & mu-

cilagines,quæ paulatim quoque refrigerando permiſcentur.Si nihilominus exuſtio metuitur, cera pilo calido ſubigenda eſt,adiecto adipe aut mucilagine,vt res poſtulat,ſenſimque affuſo oleo dum omnia in linimenti mollitudinē concreſcant.Hoc genere continentur quæ quod fatigatis neruis affectisque laſſitudine muſculis ſint vtilia, acopa Græci dixerunt:cuiuſmodi eſt quod habet,olei,ceræ an.℥ij. terebinthinæ ʒ ij mellis ℥ ß.

Vnguentum id iam appellant, quod Græcis eſt ἔγχρισον, medicamentum quidem quod in cerato molli craſſiuſculam quandam mareriam confuſam habet, vt idcirco ceratum craſſius appellari iure poſſit. Ea autem eſt herbarum arefactarum, aut metallorum,aut terrarum puluis tenuiſſimus,qui refrigeſcenti cerato inſpergitur,& ne quid grumoſum maneat,accuratè ſpatha permiſcetur. Id ſerato ſeu linimento aliquanto craſſius euadit. Mixturæ modus eſt vt oleum pulueris quadrantem, ceræ verò ſextantem contineat.Succi quum ex vſu erunt & gummi & reſinæ,ſicciores quidem vt pix,vt maſtiche,teruntur,humidiores verò vt terebinthina inſtillantur, mediæ vt ammoniacum & bdellium,aceto,vino,aut alio liquore ſolutæ induntur, ſiccanturq; dum abſumpto humore moderata ſit vnguenti conſiſtentia. Illitus aut vnguenti præſcribendi quantitas vix duas tranſcendit vncias, niſi affectæ partis amplitudo maiorem poſtulet.

Puls,cataphaſma ſeu malagma,emplaſtrum. CAP. XX.

PVLS ad demulcendum dolorem,ad molliendum,ad reſoluendum & ad concoquendum,ex farinis fit liquore quodam ſolutis,& moderata coctione coactis. Nonnunquam & panis medulla farinarū vice ſubſtituitur,vt quum ad arthritidis dolorē panis mica lacte bubulo diluitur,coquitúrq. adiectis ſub finem vitellis ouorum & croco.Nonnunquam mucilagines pro liquore ſunt, vt ſi in libra vna mucilaginis ſeminum althææ,lini & fœnigræci, paulatim igne lento hordei farina inſpergatur, coquatúrque cum ouorum vitellis & croco dum pultis forma exiſtat.Butyrum adipes & olea his inter coquendum cōtinenter miſceri poſſunt,ídque in varios vſus,& ne puls dum laboranti particulæ in-

læ insidebit, præproperè ficceſcat.

Cataplaſma ad eoſdem ferè vſus atque puls accommodatur, media inter vnguentum & emplaſtrum quaſi ex amborum materia mixtum conſiſtentia. Fit ex radicibus, herbis, floribus, ſurculis, coctis atque contuſis dum abundè molleſcant, adiectis dein farinis & oleis. Vnde nõ aliud cataplaſma cenſeri debet, quàm quòd veteres malagma dixerunt, cùm & ex his ipſis, quæ dixi, medicamentis malagma confici, Celſus tradat. Itaque recentes radices, herbæ, flores, ſurculi, fructus, præſertímque caricæ coquuntur dum contabeſcant, cribro cernuntur, cretis addũtur & mucilagines, & farinæ, & adipes, & olea, rurſúmque coquuntur dum in pultis aut concreti mellis craſſamentum coëant. Hoc deinde cataplaſma linteo aut ſtupæ canabinæ inducitur, & ſuper integram cutim iniicitur. Omnium autem modus is eſto, vt ſtirpium pars ſit vna, farinarum ſemis, adipis aut ólei quadrans. Si quæ ſemina, aut radices aridæ, aut ſtirpes indendæ fuerint, puluerataæ ſubſtituentur pro farinis hac formula. ℞. Radicum althææ, liliorum & iridis an. ℥ ij. caricas ſex numero, maluæ, violariæ, parietariæ, rutæ, abſynthij, an. m. j. coquantur & cribrentur, deinde addendo florum chamæmeli & melilori, ſeminis aniſi & feniculi pulueratorum an. ℥ ß. farinæ hordei, lini & fœnigræci an. ℥. j. axungiæ anſeris, olei irini an. ℥ iij. coquãtur in cataplaſma.

Sinapiſmus tum qui cum axungia tum qui ſine hac fit, in cataplaſmatum eſt genere. Conficitur enim ex pulpæ ficuũ & fermenti pari pondere, quibus ſeminis ſinapis contuſi quadrans concorporatur. Nonnunquam adduntur & farinæ & adipes, ſed ea ſemper ratione, vt ſinapi compoſitionis totius pars ſit quarta, tametſi eius vis intendi remittíve ex cauſa poteſt.

Emplaſtro forma ſolidior ineſt, quoniam id non inditur in vlcera, ſed parti ſuperinducitur, iccirco maximè vt eam corroboret & exiccet, vel impactos ei humores digerat, interdum vt concoquat, rarò vt emolliat. Non enim emplaſtri ſubſtantia intrò ſe infert, ſed foris inſidens quæ ſubiecta ſunt potius in ſe rapit & euocat. Præcipua eius materia aut lithargyrus eſt, aut cera, aut gũmi aliquod, aut permiſta omnia, quibus tamen oleum aut adeps additur vt aptè cohæreant, nec partem cui inducantur, inquinent, & quod

ex his agglutinatis emplaſtrum fit, non adeò tenaciter parti adhærefcat vt ægrè ſummoueri poſſit. Si quod tetraphar macum appellant ex oleo, cera, pice & reſina coalefcit. His lentis glutinoſis ac verè emplaſticis, aridarum ſtirpium, aut metallorum creti pulueres plerumque induntur, omniáque legitimè concorporantur. Primum autem ſi cera inditur, ea liquatur in oleo, ſi lithargyros, eo quoque ex oleo coquitur: ſi qui præterea inſunt herbarum ſucci & liquores aut mucilagines, cum his pariter feruefiunt dum abſumantur. Poſtea verò his permiſcentur adipes, & reſinæ & gummi, vt ammoniacum, bdellium, ſagapenum aut pura aut liquore quodã velut aceto aut vino ſoluta: poſtremò terebinthina infunditur. His demum confuſis & in legitimam temperaturam coctis, igne ſubducto pulueres paulatim inſperguntur, agitãturque ſpatha dum omnia in maſſam coëant. Ex hac manibus oleo perũctis ſubacta finguntur magdaliæ, ac tum tenuiſſima quæque admiſcentur, vt crocus humore ſolutus, moſchus, ambra & cætera quæ ignis vim nullam ſuſtinent. Magdaliæ ea ſint conſiſtentia quæ minimè manus inquinent, & lentam nihilominus ſofidámq. emplaſtri nanciſcantur formam, nec mollem, nec planè duram. Sic igitur ſingulorum in temperatione quantitas iudicio potiùs quàm legibus præſcribenda: quam qui non obtinuerit, liquidis denuò vel ſiccis malaxando adiun ctis, aptam compoſitionis formam inducet.

Eſt porrò & alia ſimplicior emplaſtri ſpecies, cùm prætermiſſis lentis hiſce & glutinoſis, ceræ pluſculum oleo liquatur, vt indendos pulueres comprehendat. Ceratum durius non autem emplaſtrum id iuniores appellant. In hoc oleum & cera pari ſunt pondere, at nihilominus cùm æſtas eſt aut recens pinguíſq; cera, paulò minus ſit olei: plus verò ſi vetus aridáque cera aut hyems fuerit. Si qui pulueres conueniant, hi detracta ceræ portione ſubſtituẽdi erunt. Et hoc quidem ceratum eſt durius. Vt autem emplaſtri forma exiſtat, ſi quod gummi, aut terebinthina, aut adeps, aut medulla exigitur, minuendum eſt oleum. Si verò reſina, pix, metallica, aridę ſtirpes aut alia quæuis exiccata atque pulueràta inerunt, minus eſto ceræ. Antequam autem horum pulueres indantur, reliqua quæ in cerati compoſitionem venerant, coquantur dum bene coëant, & couſque dum

dum exempta eorum portio, atque refrigerata legitimam emplastri consistentiam habere videatur, crassaque sit mediocriter & vt cera igni remollita sequax & quadamtenus glutinosa.

Iuniorum quorundam sedulitas formarum varietate capta, telas emplasticas inuenit, quæ pro partis affectæ magnitudine confectæ & impositæ, aliæ resoluunt, aliæ vlcerum sordes expurgant, aliæ illa agglutinãt & cicatrice obducunt, non in alios, quàm emplastrum, vsus aptæ. In emplastrum quod coquendo legitimam propè consistentiam sit assequutum, tela vetustate quodammodo iam attrita demergitur, emplastro conuenienter vtrinque imbuta atque infecta, extrahitur tenditúrque, vt refrigerata obdurescat, actum demum obuoluta reconditur, vt quæ sic habet: olei, axungiæ porci, lithargyri, an. ℔ j. cerę nouæ, axungiæ arietis, picis nigræ tusæ an. ℔ ß. coquantur sensim, sub finem addendo colophoniæ pulueratæ vncias nouem, ceruſæ vncias tres: quum idoneam substantiam compositio nacta fuerit, immergendum linteum, dum vtrinque infectum sit satis, atque vbi refrixerit recondendum.

De siccioribus medicamentorum formis.

CAP. XXI.

PVLVIS ad externos affectus, siue è stirpibus & earũ seminibus, siue ex metallicis & terrenis petitur, nõ aliter quàm sumendus apparatur: quanquam interdum formæ quædam crassiusculam postulant. Is in varias coaptatur formas, in sacculum, in scutum, frontale, cucufam, suffitum. Sacculus pro fomento sicco est ad flatus dissipandos, ad dolores qui ex his orti fuerint demulcendos, ad refrigeratos artus, ad humores euocandos & absorbendos, denique ad destillationes sistendas. Eiusmodi est qui continet milij ℔ ß. salis vulgaris ʒ iiij. baccarum lauri modicè contusarum ʒ ij. sem. anisi, feniculi, carui & cumini, florum chamæmeli, comarum anethi, an. ʒ j. integra nec tusa omnia sartagine torrefiant, & protinus recondantur in sacculum: calidus capiti, ventri, aut cuiuis parti affectæ inducatur, subinde muletur dum optatum effectum præstiterit.

Scuti forma ventriculo peculiaris est, in id maximè vt il- *Scutum.*

lius inſitum calorem ſuſcitet, concoctionem iuuet, illiq; omnino robur addat. Arida materia craſſiuſculè teritur ad vnciam vnam vel ſeſquunciam, carptóque bombace excepta geminis linteis conſuitur in ſcuti formã. Vt in eo quod habet roſarum rubrarum, mentæ, abſynthij, ſaluiæ, ſampſuchi, anethi an. ʒ ij. cariophyllorum, nucis moſchatæ, galangæ, ſchœnanthi an. ʒ j. Redigãtur in puluerem ex quo cum bombace ſcutũ concinnetur. Non alia ratione cucuſa minutim cõſuitur, ad frigidam capitis intemperiem, & ad dolores inde genitos, ad deſtillationem ſiſtendam, modò eius forma capiti apta ſit & cõueniens. Pulueris modus duarum eſt vnciarum: vt qui recipit ſaluiæ, ſampſuchi, roriſmarini, ſtœchados, betonicæ, an. ʒ ij. corticis citri ſicci, granorum alckermes an. ʒ j. ß. piperis, cardamomi, caryophyllorum, nucis moſchatæ an. ʒ j. referãtur omnia in cucuſam. in eoſdẽ vſus is quoq; puluis interdũ capillis inſpergitur. Ex cardiacis vt ex meliſſa, floribus bugloſſi & roriſmarini, ex ſemine ocymi, cardui benedicti, xyloaloë, macere, ſingulis põdere drachmæ vnius cum croci ſcrupulo, ſacculus interſuitur cordi aptus. Ex his præterea quę capitis ardore compeſcunt, & ſomnum conciliãt, vt ex roſarum, florum nymphææ, violarum, betonicæ, ſerpilli an. ʒ j. frontale concinnatur: quibus ſi conciliandus ſomnus erit, addentur lactucæ, papaueris albi & hyoſcyami aut folia aut ſemina.

Cucuſa ſeu cucullus.

Suffitus & odoramenta ad ſpiritus reficiendos & cor exhilarandum, ab externáque malignitate vindicandum: ad craſſam pulmonum pituitam & infarctus ſoluendos: ad ſiccandum roborandúmque cerebrum, eiúſque deſtillationes coërcendas ex conuenienti ſingulorum fiunt materia.

Hæc trita aut prunis candentibus inſpergitur, vt odoratum fumum expiret: aut aqua roſarũ ſtillaticia vel alia odorata diluitur, quæ ſenſim igne incaleſcens, ſuauem halitum edat: aut in pilæ pomíve formam conglomerata, in odoris gratiam circunfertur. Ad ſiccandũ corroborãdumq; cerebrum efficacior eſt ſuffitus ſiccus, qualis ex ſtyrace, ex ſucco cyrænaico, xyloaloe & caryophyllis: ſiſtitur deſtillatio ſuffitu ex roſis, maſtiche, vernice. Pulmones expurgat ex tuſſilagine, iride, thure, aut ſulphure. Cordi halitus confert ex xyloaloe, caryophyllis, nuce moſchata, calamo aroma-

matico, ſtyrace, benioin, ambra, moſcho, quæ trita vt veterum thymiamata vel in paſtillos referuntur, vel aqua roſarum, vel lauandulæ, vel florum aranciorum ſolutæ, igni ſuperponuntur.

Ex horum quibuſdam pulueres fiunt odorati, ex his rurſum ladano exceptis poma odorata, vt quod habet ſtyracis aridæ ʒ ß, calami aromatici, benioini, roſarum rubrarum, maioranæ ſiccæ, radicis iridis florentiæ an. ʒ iij, macis, caryophyllorum an. ʒ ij, ambræ, moſchi, an. ϑ ß, ladani puriſſimi quantum ad omnia concorporanda deſideratur. Pilo malaxantur calido, affundendo ſenſim aquam roſarum, aut naphthæ, vel terebinthinæ momentum vt tenacior maſſa fiat.

Sapo quoque horum permiſtione odoratus euadet, hac ratione, ♃ ſaponis albi (qui ex veruecis adipe, ex calce & ſale conſtat) ℔ j, radicis iridis florentiæ ʒ j, mentæ, maioranæ, nucis moſchatæ, caryophyllorum an. ʒ ij, aquæ lauendulæ quantum ſatis fuerit ad concorporandum.

Cypriæ quæ vocantur auiculæ eos ipſos pulueres habent, cum duplo aut triplo carbone è ſalice: ex his deinde vel ladano, vel terebinthina coactis iunctisque effinguntur auicularum formæ, quæ citra flammam ignem facilè admittant, è quo fumus experiretur. Si pulueres cum cera ſubigantur, ex hac concinnatæ minutiores tedæ, quum incendentur, iucundum quoque halitum edent.

♃ carbonis ſalicis ʒ iij, ſtyracis, calaminthæ ʒ ij benioin ʒ j, caryophyll. pulueratorum ʒ ß, concorporentur cum gummi tragacanthæ, effinganturque vel tedæ vel auiculæ.

METHODI MEDENDI LIBRI QVARTI FINIS.

METHODI MEDENDI, LIBER QVINTVS.

DE VSITATA INTERIORVM MEDICAMENTORVM MATERIA.

PRÆFATIO.

DE ſimplicium medicamentorum viribus generatim quidem dixi, & qua ratione permiſceri illa componíque debeant. Nunc verò particulatim omnem eorum materiam perſequi, & in quaſdam facultatum claſſes digerere conſilium eſt, quæ ſummis affectuum generibus ex aduerſo reſpondent, vt vnicuiq; medicinam facturo ſtatim conſtet & in promptu ſit, quod remedium ad curationem tum interioris tum externi affectus proferat. In id autem non ſolas ſimplicium medicamentorum quæ in eodem ſunt genere, ſed & ſingulares ac proprias cuiuſque vires tum veterum tum noſtra obſeruatione cognitas recenſebo, vt ex vnoquoque genere quid ad quemuis affectum aptiùs conueniat accommodatúmque ſit ſeligere liceat. Non enim quæcunque vno & eodem genere continentur vt attenuantia, prorſus ſimilia ſibi ſunt: ſed ſingula inſuper peculiares ſibi vires ſortiuntur, quibus ad hunc illúmve affectum magis conducant, aut hanc potius quàm aliam partem iuuent. Vniuerſalis porrò interiorum affectuum curatio iis completur, quæ partis cuiuſque intemperiem corrigunt, quæ humores emolliunt, attenuant aut detergunt, quæ, corporis vias leniunt & aperiunt, in quibus poſita eſt omnis ad vacuationem præparatio: iis deinde quæ iam præparatos humores detrahunt & vacuant, quæ vacuationis reliquias ex quauis particula eximunt, quæ prorſus expugnatas partes ob omni malignitate aut intemperiei labe vindicant, quæ illas tandem corro-

robo-

roborant ac firmant. Posthæc verò non admodum dissimili serie externarum facultatum materiam distinguam. Quæ autem medicamenta singulis morbis atque symptomatis peculiari quadam dote opem ferunt, in particulari singulorũ curatione tradetur. In his recensendis tũ vniuersalibus tum particularibus remediis, ex immensa medicamẽtorum sylua ea solùm protuli, quæ velut optima & in hominum salutem vsu longo comprobata, medendi exercitatione vsurpari debent. Quæ nulla naturæ & virium offensione cognita fuerint languentibus opem ferre, eximio quasi cultu seruanda sunt, nec temerè in noua quæuis & incomperta prorumpendum. Sapore multa aut profutura aut nihil certè nocitura putantur, quæ sæpe vidi tacitis viribus, sola obseruatione noscendis, alia sumpta, alia solùm admota, in pernicie summam & exitium miseros præcipitare. Vtinã qui omnem ætatem discendis stirpiũ nomenclaturis conterunt, operam suam iis experiendis sedulò nauarent. Vt in rebus cæteris quæcunque optimæ sunt habitæ, magno mortalium vsu retinentur, aliæ verò tempore exolescunt, ita & in stirpibus credi par est, eas omnium esse præstantissimas, quarum prisca etiam nunc extant nomina. Quocirca non operæ preciũ esse duxi, hoc loco stirpes singulas & metalla, atque res omnes terra marique comparatas, in medendi vsum eorũ more coaptare, qui omnia peræquè indignis laudibus quasi encomiis celebrare contendunt, naturæ potius inani ostentatione aut admiratione quàm medicinæ fructu.

Quæ simplicem intemperiem corrigunt.

CAP. I.

PARTIVM interiorum totiúsque corporis simplicem intemperiem emendat contrariorum vsus, quæ sumpta aut qualitate sola, aut sua pariter materia nos immutant. Qualitate sola, quæ non in nostram vertuntur substantiam, sed prætereuntia suam nobis qualitatem impertiunt, & intemperiem immodicam temperant. Horum alia frigida, alia calida, humida aut sicca existunt. In frigidorum genere primas obtinet aqua simplex frigida, quæ citra vllũ substantiæ nostræ incrementum exuperantẽ calorem obtundit: ad quam deinde accedunt oxycratum, & potiones non paucæ ex aqua comparatæ, & mali punici & citrij & consimilium

ſimplicium ſucci, in quibus tamen & alia quàm refrigerandi facultas ineſt. In calidorum genere habentur piper, zinziber, pyrethrum, ſinapi, & quæcunque citra alimenti conditionẽ refrigeratas corporis partes calfaciunt, depulſoque frigore calorem ſuſcitant. Sic propemodum de humidis atque ſiccis ſtatuo, aquę potum aut balneum etiam ſi intrò ſubeat, & inanes corporis capacitates impleat, quòd tamen minimè in corporis naturam mutetur, ſimpliciter humectare: quemadmodum & violam, & maluam, & althæam, & hordei decoctum, potus verò parſimoniam & arida omnia, quòd eum ſuperuacuum humorem abſumant, exiccare. Materiâ pariter atque qualitate intemperiem emendant, quæ coctione in ſanguinem & ſuccum vertuntur alendo corpori idoneum, qui priſtinæ qualitatis ſemper particeps, conditionis ſuæ quandam ſubſtantiam gignit in nobis: ficque pro diſſipata calida frigidam ſubſtituens atque reponens, cum ſubſtantia ipſam quoque intemperiem mutat nouámque ſuggerit. Ea ſunt quæ alimenta dicuntur medicamentoſa. In frigidorum ordine ſunt lactuca, cucumis, pepo, ceraſium, aliíque fructus complures, qui dum nos alunt, nos pariter refrigerant, & exuperantem partium humorúmque calorem obtundunt. In calidis numerantur vinum ſuaue, vua paſſa, ſtrobili, piſtacia, ſorbilium ouorum vitelli, & iuuenum quadrupedum auiúmque carnes: horum quippe vſu corporis ſubſtantia alitur, & pro frigida calidior redditur, nativus quoque calor fouetur atq; ſuſcitatur. In humectantibus ea ſunt quæ non humore ſuperuacuo, ſed vtili & alimentario partium ſolidarum ſubſtantiam implent, alunt & augent, citra vllum caloris aut frigoris præter naturam incrementum, vt hordei cremor, pullorum gallinaceorum aut columbinorum decoctum, hœdinæ aut vitulinæ carnis iuſculum, in quo etiã humidiores herbæ ſint incoctæ. Corporis verò ſubſtantiam vehementer ſiccat & abſumit inedia, idque ex accidenti, per ſe autem panis biſcoctus & arefactus è fabis, piſis, hordeo & milio torrefactis & ſale conſperſis, & meracius gaiaci decocto ius. Copioſa eſt tum alimentorum, tum medicamentorum, tum etiam cæterorum remediorum materia, quibus intemperies omnis emendari abigique ſolet, nec integrè poteſt eorum tractatio ſine medendi ratione compleri.

De

De præparantibus. CAP. II.

SIMPLEX intẽperies diutius vix ſolitaria ſubſiſtit quin ſibi conſentanei humoris eiúſque ſuperuacui prouentũ faciat, & ex ſimplici compoſita euadat: hæc verò non antè poteſt commodè tolli, quàm vitioſus humor qui illius fomes eſt expurgatus fuerit. Expurgari autem conuenienter nequit ante prę parationem idoneam: hæc igitur ſi deeſt vacuationi eſt præmittenda, feréq; curationis eſt initium. Eſt autem præparatio duplex, vna corporis, humorum altera. Vtraque rurſum aut naturæ aut artis fit beneficio. Naturæ quidem in concoctione, qua ſenſim inutiles & ſuperuacui humores, inſiti caloris vi mitificantur & domantur, acres frenantur, craſſi attenuantur, duri molliuntur, lenti deterguntur, adeò vt non amplius vel partibus vel viis ipſis adhæreſcant. Eos tandem, ſic concoctione præparatos, natura plerumque vel ſponte vacuat: in ídque opus illa etiam vias per quas excretura eſt dilatat atque patefacit. Cęterùm cùm non ſemper natura valeat ſola humorum vitia domare, vt in diuturnis morbis, ſed nec in acutis omnia illi tutò commiſeris, idcirco artis ſubſidio illam plerunque adiutare cogimur, præſertim autem vacuatione, & ante hanc tum corporis tum humorum præparatione. Hac quidem nõ verè coquuntur humores ſuperuacui, ſed feruidi & acres temperantur, craſſi attenuantur, duri molliuntur, lenti deterguntur, & corporis exaſperatæ viæ leniuntur, clauſæ patefiunt aperiuntúrque: atque in his maximè poſita eſt omnis tum corporis tum vacuandorum humorum præparatio. De ſingulis igitur particulatim dicendum.

Frænans dománſque medicamentum dixeris quod ferocientes humores, turgentes & quoquouerſum impulſos coërcet atque compeſcit, vt eorum perturbatione ſedata, facilior ſit in aluum deductio. Id autem frigidum eſſe oportet, non tenuis ſubſtantiæ, ne magis exagitet, neque tamen craſſæ, quòd hæc vacuationi obſit, ſed quodammodo mediæ: cui etiam auſteritatis quiddam ſit adiunctum: hæc enim peculiari dote ferocientis humoris acrimoniam obtundit. Itaque medicamentum eiuſmodi ſapore auſterum, acerbum & quodammodo crudum exiſtit, vt omphacium, ſuccus oxalidis, mali punici acidi, citrij & medici, ſuccus quoque oxyacanthę & ribes: his enim maximè bilis retun- χαλινα-γωγὸν.

ditur acrimonia. Contrarium huic est medicamentum acre, quod vehementi calore & tenuitate bilem auget, eamque concitat & in furorem agit: quo genere est sinapi, nasturtium, piper, cardamomum, omnéque calidiorum aromatum genus.

Detergens medicamentum, Græcis est ῥυπτικὸν, tum calidis tum frigidis humoribus præparandis aptum accommodatúmque est, quòd vtriusque lentor plerumque insit. Id lentos atque glutinosos humores aut visceribus, aut internis meatibus, aut etiam vlceribus cutísve poris præter naturam adhærescentes eluit, præteriénsque secum deducit atq; rapit. Quod cutis poros expurgat, quia in eos penetrare debet, tenuis cuiusdam & nitrosæ est substantiæ: quod verò interiore infarctu liberat, siccum est & mediæ cuiusdã substantiæ: quod enim tenuius est, celeritate nimia citra effectum vllum penetrat, hoc verò mora quadam & moderata crassitie lentos humores conuenienter abradit. Sapore id ferè amaro est, qui & in eadem substantiæ mediocritate consedit: hæc illius detergendi facultas interdũ cum frigida est in temperie, vt in cichorio, & omni intybi genere: sed efficacior cum calida, quæ tamen citra ordinem tertium exístat, vt in absynthio, in aristolochia & centaurio.

Huic ex aduerso opponitur glutinosum, Græcis est ἐμπλαστικὸν, cuius partes colligatæ inuicem tenaciter cohærent. In quamcunque id corporis partem impegerit, ei firmius adhæresci, eam oblinit, atque etiam si caua est obstruit: verè inquinans, infarciens & emplasticum id est. In interiores corporis ductus insertum, eos obstruit & infarctu implet: cutis meatibus illitum tenaciter hæret, eósque pariter obstruit. Huic media quodammodo est materia, humore multo aqueo vel aëreo, sed tamen tenaci perfusa: citra manifestum calórem, in quadam calidi frigidíque mediocritate. Eiusmodi est quod pingue appellant, quódque dulci est sapore, aut insipidum, nec acre, nec mordax, nec acidum, nec salsum, nec amarum.

Attenuans medicamentum quod Græcis est λεπτυντικὸν, crassos atque compactos humores incidit, comminuit & variè disiungit. Id facilè penetrare oportet, ac proinde tenuis esse materiæ: siue pariter frigidum sit vt acetum, siue calidum vt piper. Cæterum quòd in tenui materia calorem habet

habet ſecundo aut tertio receſſu, éſtque ferè ſapore acri, id in attenuantium genere valentiſſimum eſt.

Incraſſans quod Græcis eſt παχυντικὸν, tenues fluxóſque ac liquidos humores, conſiſtentiores compactioréſque reddit: hoc verò efficit dum craſſa ſua materia ſe tenuioribus illis permiſcet, perinde ac ſi aquæ terra in feratur fiátque lutum. Sita eſt hæc vis & facultas in craſſa & terrena ſubſtantia, quæ aut frigida aut temperata ſit, citra vllam acrimoniam.

Obſtructione & infarctu liberans quod Græcis eſt ἀποφρακτικὸν, non ſimplex eſt & vniuſmodi, vt neque vna atque ſimplex eſt obſtructionis ratio. Sed vt hæc vel à lento vel à craſſo fit humore, ita & quod obſtructione liberat, vel detergens eſt vel attenuans, vel etiam interdū emolliens. Præcipuè autem infarctu liberans id appellare liceat, quod vnum poteſt omnia præſtare. In his igitur poſita eſt vacuandorum humorū præparatio: at verò eam quæ corporis eſt, hæc præcipuè faciunt.

Leniens ſeu læuigans Græcis eſt λειαῖνον, aſperas & ſumma facie inæquales partes æquabiliter implet, ac planas læuéſque reddit. Exquiſitè humidum, id eſt, humore multo aqueo atque etiam aëreo abundans, in mediocri tamen & minus craſſa quàm glutinoſa materia, quæ tamen humorem ipſum cohibeat, nec diffluere ſinat, vt melius implēdis partibus atque læuigandis adhæreſcat. Eſtque quemadmodum & glutinoſum in quadam caloris frigoriſque mediocritate, omnis acrimoniæ & vehementioris qualitatis expers.

Exaſperans τραχύνον Græcis, detergente multo eſt validius, vt non ſolùm ſordida & aliena eluat, ſed & partium quibus adhærent ſubſtantiam corradat, & quadam inæqualitate diuellat. Id certè vehementer ſiccū eſt, & calore quodam præditum, in mediocri tamē materia: hoc genere ſunt centaurium minus, ariſtolochia, aloë & quæcunque vehementer amara ſunt, ſalſa & acria.

Aperiens medicamentum quod διαστομωτικὸν appellant, vaſorum ora reſerat, omnéſque interiorum partium ductus, vt venas, arterias, vreteres & inteſtina dilatat & amplificat: quæ continent iunctáque ſunt ſoluit, longiúſque diſiungit. Id ſubſtantia eſt mediocri, ſed tamen calida, vt al-

tè penetret, nec immodicè ſicca, vt commodius relaxet nec vias coarctet.

Occludens atque coanguſtans, quod venarum & arteriarum ora reliquóſque corporis ductus coarctat, & in anguſtum adducit, Græcis eſt συμπυκτικόν. Craſſioris id ſubſtantiæ eſt, frigidum pariter & ſiccum, omnis expers acrimoniæ & amaroris, vt quod in auſterorum adſtringentiúmque genere primas obtinet.

Diſſoluens διαφορητικὸν dicitur, quod intrò ſumptum detergendo & attenuando non ſolùm obſtructas vias aperit, ſed & obſtruẽtes humores in corporis ſumma impellit, eóſque tandem vel ſudore vel halitu diſſoluit. Id autem ſubſtantiæ eſt tenuis & calidæ, vt detergendo attenuandóque celerrimè penetret in omniáque ſubeat: huic ex aduerſo eſt cohibens & tenuis humoris diſſolutionem coërcens: quod certè vel craſſum omninò eſt vel oblinens. Deinceps autem quæ ſit expoſitarum facultatum materia tradendum.

Frigida quæ æſtuantem & ferocientem bilem compeſcunt, inhibéntque putredinem.

CAP. III.

FRIGIDORVM medicamentorum alia ſimpliciter refrigerant, vt lactuca, alia refrigerando acrium humorũ impetum ſedant, vt mali punici ſuccus, alia attenuant & detergunt infarctúque liberant, vt cichorium: de quibus ſigillatim dicendum.

Lactuca frigida eſt, initio tertij, humida ſecundo, ídque ſimpliciter citra adſtrictionem aut vllius qualitatis exceſſum, cruda quæ eſtur, aquæ frigidæ modo refrigerat, ventriculi & præcordiorum æſtum compeſcit, bilem feruidiorémque ſanguinem frenat. Neque tamen vt aqua emollit, aut ventriculi præcordiorúmve robur ſoluit, ſed nulla offenſione pro ſucco feruido temperatiorem profert, eúmque benignum ac probum. Ea temperatione ſomnum accerſit, veneris inſomnia coërcet: ad quæ eius quoque ſemen vſurpari ſolet.

Portulaca frigida ordine tertio, humida ſecundo, ſapore auſtero, bilis feruorem per febres maximè ardentes atque malignas, eiúſq; ferocientis & concitatæ impetum ſedat, & putredinem cohibet ne ſerpat longiùs. Ventriculum corroborat,

corroborat, eiúſque vomitiones ſedat, cùm præſertim ſiti à bilis ardore exæſtuat. Ventris quoque bilioſas fluxiones atque dyſenteriam ſiſtit. Cruda acetariis expetitur, herbæ coctæ ius & interdum ſuccus medicamentis, quorum penuria ſemen vſurpatur.

Plantago vtraque frigida ſiccáque eſt ordine ſecundo, modicè adſtringens folio & ſemine, radice quoque abigendis febribus peculiariter eſt efficax. Ea quoque bilis feruorem compeſcit, ſitim ſedat, etiam ſi vel decocti ius, vel ſtillatitius liquor ore contineatur. Sanguinis reiectiones aluíque bilioſos fluores & dyſenteriam cohibet: at nihilominus iecur renéſque infarctu liberat.

Roſa frigida primo, ſicca ordine ſecundo, leniter adſtringens præſertim alba, rubra verò paulò minus frigida, ſed ſicca adſtringénſque magis. Quocirca bilis æſtum retundit, confértque ad febres ardentes & quaſcunque putreſcens bilioſus humor procreauerit. Ventriculum iecúrque corroborat, & effluuia reprimit quibus per febres caput tẽtatur eiúſque dolores demulcet & ſomnum conciliat. Quòd ſapore non admodum iucundo ſit, ſtillatitius liquor huius in eadem non minori facultate accommodatur. Roſa pallida caloris eſt particeps atque ſiccitatis in tenui ſubſtantia, multóque magis quæ moſchata appellatur. Vtraque amara abſtergénſque, venarum, arteriarum ac præcipuè iocineris obſtructiones expedit, nec ſecus ac aloë cerebro vſu ora venarum aperiens ſanguinem prolicit: bilem flauam ſeroſóſq; humores ſubducit, ac proinde morbo regio incipientíque hydropi non parum confert.

Omphacium vuæ acerbæ & nondum matureſcentis ſuccus, frigidus eſt ordine ſecundo, ſiccus primo, auſterus quẽadmodum & fructus omnis crudioris ſuccus. Æſtum omnẽ febriúmque ardores valde compeſcit. Incipientes phlegmonas cohibet, putredinem coërcet ac ſitim extinguit. Ac nihilominus iecoris obſtructiones expedit, vt iccirco regium morbum fœdóſque colores abſtergat: quæ dum præſtat leni ſimul adſtrictione ventriculum iecúrque corroborat, nec vt acetum acrimonia ferit.

Ceraſum quod rubrum ſubacidúmque eſt, frigidum ordine ſecundo ſiccúmque primo eſt, languenti ſtomacho confert, appetentiam excitat & ſitim extinguit. Eius ſuccus

quum vini modo expreſſus deferbuerit fæcémq; depoſuerit, in annum aſſeruatur, febrium demulcet ardores æſtuantíq; ſtomacho auxiliatur & odoris ſuauitate cor exhilarat. Et (quod cæterorum acidorum auſterorúmque commune eſt) ſerpentem putredinem cohibet. At qui è dulci cerafio exprimitur, ſtomacho nocet, éſtque mali ſucci febricitanti prorſum infenſus.

Ribes fructus Arabibus appellatus è ſuo frutice racematim propendens, ſubacido dulcíque ſapore, acidum cerafium ſuauitate ſuperat, nihilo facultate inferior. Eius ſuccus frigidus & ſiccus ordine ſecundo, acidus acerbúſque ac leniter adſtringens, in annum quoque aſſeruatur: acutis febribus opitulatur eárúmque putredini reſiſtit, cardiacis confert, vomitum & bilioſum alui profluuium ſiſtit, appetentiam mouet, ſitim ſedat, ſanguinis feruorem demulcet & bilis acrimoniam domat, eroſiones & vellicationes eiuſdem tollit.

Mali punici acidi multo quàm cerafij aut ribis ſuccus eſt acerbior & adſtringentior, ſed inſuauior. Quocirca bilis ardorem aluíque profluuium efficaciùs compeſcit, acutarum febrium non putredinem modò ſed & malignitatem coërcet, earúmq; acrimoniã ſtrenuè retũdit, ſyncopas ſtomachicáſq; defectiones arcet, viſcerũ ſubſtantiã roburque tuetur.

Mali medici ſeu citrij, limonij & arancij ſuccus acidior eſt quàm punici & acerbior, minus tamen adſtringens. Minus quoque vomitiones aut aluum ſiſtit aut ſyncopas tollit, aut viſcerum robur ſeruat: febrium tamen acrimoniam & malignitatem, earumque concitatiorem materiam non minus frænat atque demulcet. Præterea tenuitate quadam vias ductúſque expurgat, calculoſis renibus opitulatur.

Oxyacanthæ, quàm mali punici, ſuccus frigidior acerbior adſtringentiórque habetur, & quamuis inſuauior minúſque cardiacus ſit, ferocientem tamẽ febrium humorem æquè cohibet: validiùs verò bilis impetum, hincque ortam diarrhœam & dyſenteriam aliáſque eius fluxiones ſiſtit atque coërcet.

Acetum frigidum atque ſiccum ordine ſecundo, licet tenue ſit & altè penetret craſsóſque humores extenuet, credarúrque obſtructiones expedire, pariter tamen non mediocriter humores cohibet. Hinc alui profluuia & ſanguinem

nem vndecunq. manantẽ incipiẽtéſque inflammationes & ſumptum & admorũ arcet, bilis quoq; impetum ſedat tẽpe rátq; febrium æſtus: ſitim extinguit, apperentiã mouet, nauſeã tollit, aperientia medicamẽta prægnãtibus tutiora reddit. Quę dum præſtat in humoribus, ipſam tamen viſcerum partiúmque ſubſtantiam vellicat & ferit, neque his æquè ac ſuperiores ſucci robur tuetur.

Frigida medicamenta quibus attenuandi detergendíque vis ineſt. CAP. IIII.

INTYBI genera quatuor quæ nuncupantur ſeriola, intybum ſatiuum, intybum agreſte & cicerbita, omnia quidem frigida atque ſicca gradu ſecundo, & aliquanto validiora agreſtia quàm ſatiua. Omnia ſanguinis humorúmq. feruorem leniunt & veneris appetentiam extinguunt. Simul etiam quoniam amara ſunt & detergentia, viſcera maximéque iecur infarctu liberant, abſumuntque aut diſſipant collectum in illis bilioſam illuuiem, viuidúmque faciei calorem reddunt. Ad hæc verò adſtrictione quadã ſtomachũ, propriè autẽ iecur atque renes corroborãt, vt ne aſſi duo illorum præſertim cichorij, quod intybum eſt agreſte, eſu vel potu quiſquam incommodum perceperit.

Oxalidis quæ Latinis rumex appellatur & quæ frigida atque ſicca eſt ſecũdo receſſu, vis præcipua eſt in radice deinde in folio, licet nullo ſit amarore prædita, iecoris tamen primum ac præcipuè, deinde lienis atque renum infarctus tollit. Hinc regium morbum emendat, lienem diſcutit, arenulas expurgit, & menſes ciet, moderatè quidem omnia. Semen verò leniter adſtringit & corroborat, hinc alui profluuia & ſtomachi vitia potum ſanat.

Cucurbitæ, cucumeris, melonis & citruli pulpa frigida & humida ordine ſecundo, quæ quoniam improbum ſuccum gignit ac facilè corrũpitur, rarò in artis remedia vſurpatur. Semini præcipua vis eſt, quod integrum ſi coquitur, iuſculo refrigerato modicè ſiccat, incidit & abſtergit, vt etiã lentes in facie deleat, ac propterea iecur ac renes expurgat vrináſque ciet. Quod verò expurgatum fuerit, tritum aquáque hordei exceptum ſanguinis & vrinæ ardores lenit minúſque ſiccat.

Lichen vulgò hepatica dicta refrigerat & ſiccat ordine

primo vt & inflammationes compeſcat, moderatè abſtergit & regium morbum ſanat. Adhæc tamen omnia quàm intubi genera ignauior, cæterum hepati familiaris atque vernacula.

Trichomanes, polytrichon, callitrichon omnéque adianti genus calore quodammodo temperatum eſt. At modicè ſiccat, extenuat ac digerit. Quocirca craſſam glutinoſamque pulmonum pituitam expellit, confértque aſthmaticis, lentámque & viſceribus adhærentẽ bilem eluit. Hinc ictericis ſuccurrit, hydropicis, lienoſis, nephriticis, horúmq; calculos terit ac menſes mouet. At nihilominus ventris fluxiones cohibere Dioſcoridi creditur.

Gramen & aſparagus moderatè refrigerant, ſiccant atque etiam abſtergunt. Hinc iecoris & renum obſtructiones aperiunt proſúntque regio morbo correptis & nephriticis. Gramini præcipua vis in radice: aſparago in radice atque in ſemine cuius & cauliculi eduntur crudi.

Eupatorium quod agrimonium appellant folio atque ſemine cõmendatur. Incidit detergítque, ac modicè adſtringit nullo manifeſto calore. Propriè autem iecur, deinde omnia quoque viſcera infarctu liberat ſeruato eorum robore. Febribus diuturnis morbísque ex obſtructione profectis mirè ſuccurrit.

Formulæ potionum quæ ex his ſimplicibus in rem præſentem præſcribi ſolent. CAP. V.

SITIM quę per ſummos æſtus aut per febrium ardores vehementer excruciat, aqua in primis compeſcit quæ pura ſit, leuis & omnis alieni ſaporis ac odoris expers: qualis è puriſſimo fonte per ſaxa & arenoſa rapidè profluit. Quæ tamen ampliùs extenuari leuiórque reddi poteſt, vel agitatione vel transfuſione crebra: immerſa etiam interdum cibarij panis medulla, quæ fermenti acrimonia illam ſeruato ſapore emendet. Quæ diu igne ferbuerit in fictili mundo & ſi tenuem de ſe vaporem multum expirauerit, at tenuata tamen eſt leuiórque facta, ſed minus frigida, quòd igneam quandam in ſe vim conceperit, neque priſtinã ſuauitatem retinet, quòd contrarij ignis vi immutata ſit, & de ſua natura deceſſerit. Vt autem tutiùs & citra viſcerum offenſionem pro potu ac vice vini ſumi poſſit, in ea integrum

hordeum

hordeum incoquitur dū crepuerit, vel glycyrrhiza, vel vua damaſcena, vel corinthia, vel ſaccharū, cùm præſertim vlla eſt pectoris affectio, adiecto ſub finem cinamomi momento ſi ventriculi robur ſeruandū eſt. Quod ſi acida magis delectāt aut nauſea & animi defectio dulcibus proritatur, aut ferociens humor frenādus eſt, aut viſcerum robur conſeruandum, in ea vel mali punici expurgata grana incoquuntur, vel medici citriíve mali pulpa, vel ceraſia, vel vua acerba, vel oxyacanthæ baccæ: aut certè horum expreſſus defæcatuſq; ſuccus aqua cocta & refrigerata, eo modo diluitur qui ad laborātis palatum faciat. Sic enim ſeruatur aquæ refrigerandi facultas, & eius mollities qua tandem ventriculum viſceráque relaxat atque debilitat, emendatur. Itaque per febres ardentes atque peſtilentes eiuſmodi potiones his conferent, qui ventriculo & viſceribus ſunt imbecilles, & qui nauſea, aut animi defectione, aut alui profluuio, aut maligna putredine, aut immodica viriū ſpirituúmve diſſipatione laborant. In diuturnis porrò febribus & in cæteris morbis quos iecoris lienísve calidior intemperies aut vetus obſtructio etiam cum tumore progenuit, vt in ictero, in cachexia, in leucophlegmatia, in diuturno alui profluuio, ſi vino parcendum eſt, vt plerumque licet, pro potu erit iuſculum radicis graminis, aut oxalidis ſi præſtantius deſideratur, aut cichorij ſi præſtantiſſimum. His enim citra vllum incommodum ſeruatóque robore, iecoris quæ dixi mala tolluntur: quemadmodum & lienis vitia radicis bugloſſi aut aſplenij herbæ aut corticis tamariſci iuſculo. Medicatę verò potiones ad ſitim, bilis æſtum ac feruorem & ad febrium ardores earúmque arcendam putredinem, ex aſſeruatis iiſdem ſuccis & ex aquis ſtillatitiis ſic fiunt iulepi formula in rem præſentem. ℞. Aquæ roſarum ſtillatitię ℔ j. ſacchari clarificati ℥ iiij. bulliant igne lento dū exquiſita ſit permiſtio. Vtendum ex modo pari aut duplo aquæ coctæ refrigeratæ. Alius. ℞. Aquarum ſtillatitiarum endiuiæ & roſarum an. ℔ ß. ſacchari albi ℥ iiij. coquātur modicè in iulepi conſiſtentiam. Ex aqua portulacæ vel plantaginis ſimiles quoque comparantur cum præſertim aluus profluit. Iam verò ſi acidi iulepi vſus fuerit neceſſarius ſeu propter nauſeam & animi defectionem, ſeu vt bilis feruor putredóve coërceatur, acidus ſuccus quicunque videbitur ad rē

accommodatior defæcatus in iulepum ſub finem indetur, ne feruore exoluatur aciditas. ℞. Aquæ roſarum, ſucci limonum, ſucci granatorum, ſacchari albi an. ʒ iiij. lentè coquantur dum deſpumauerint. Aut, Iulepi roſati, ſucci limonum an. ℔ ß. miſce in eoſdem vſus.

Dilutior verò hic fuerit, qui habet aquæ fontanæ, ℔ j. aquæ roſarum, ſucci limonum, ſucci granatorum, ſacchari albi an. ʒ iiij. coquũtur dum deſpumauerint. Ex acero quoque vel omphacio fic fiet. ℞. Aquæ puriſſimæ ℔ j. aquæ roſarum, ſacchari albi an. ʒ iiij. aceti ſub finem iniecti ʒ ij. vel omphacij ʒ iij. coquantur in iulepum. Hyeme verò vel in ſuccorum penuria, ſyrupi pharmacopolio aſſeruati aquæ coctę quadruplo diluuntur. Eiuſmodi ſunt ſyrupus è limonibus, è ſuccõ citrij, è granatis acidis, ex omphacio, de ribes & è ſuccõ oxalidis, ſyrupus acetoſus & oxyſaccharum ſimplex. Hę igitur potiones biliofis febribus tum intermittentibus tum continuis ſeu ardentes ſeu peſtilentes eę ſint, accommodari ſolent. Cæterum noxiorum atque feruentium in illis humorum præparatio, aliis perficitur medicamentis, quæ refrigerando pariter detergant & attenuent: bilis enim tametſi feruida, plerumque tamen tenax craſſaque eſt, velut in fellis cyſti: nonnunquam & per has febres viſcerum tenuiũmque venarum obſtructio à pituitoſis & obduratis eſt humoribus. Tum igitur apozemate infarctus tollendus, quod ex his aut ex horum quibuſdam conſtet. ℞. Radicis cichorij, oxalidis, graminis & aſparagi an. ʒ. ß. endiuiæ, ſeriolæ, agrimonij, hepaticæ, polytrichi, callitrichi, adianti albi an. m. j. ſeminis cucurbitæ, cucumeris, melonis & citruli an. ʒ. ij. coquantur ex aquæ ℔ ij. ad dimidias. Colato & expreſſo iuri adde ſacchari albi ʒ iij. fiat apozema clarificetur & aromatizetur ʒ ij. ſantali citrini, vel ſantali citrini & cinamomi an. ʒ j. Si qua fortè malignitatis ſuſpicio ineſt, arceri ea ſimul poterit adiectis radicibus tunicis & tormentillæ, ſeminibus citrij & cardui benedicti, & limonum ſuccorde quibus tamen poſthac plenius.

Autumno quum iam herbæ mareſcunt, aut hyeme quoniam frigidis iam arefactis vis nulla manet, radices ac ſemina ſic debent in apozema conferri.

℞. quatuor radicum frigidarum an. ʒ ß. quatuor ſeminum frigidorum maiorum, ſc. endiuiæ lactucæ & aſparagi

an. ʒ j. Coquantur ex arte ad quartaria tria. Colatis adde ſacchari albi ʒ ij. ß. fiat apozema clarificatum & aromatizatum. Si res acidum fieri poſtulet, radices horis quatuor in aceto macerentur, aut ſub cocturæ finem affundatur aceti pars octaua. Nonnunquam & ſacchari vice ſyrupus aliquis diluitur in apozemate vt ſyrupus de cichorio, de endiuia, de limonibus: nonnunquam iuſculum ſi nõ admodum ingratũ fuerit nulla ſacchari ſyrupíve permiſtione datur, vt quod habet radicum graminis, aſparagi & oxalidis an. ʒ. j. ſem. endiuiæ & melonum an. ʒ. ij. Coquantur ad ℔ j. ius coletur in rem præſentem. Cùm non facilè ſuppeteret apozematum materia, ſyrupi in vſum aſſeruati diluentur duplo tripłóve aquę coctæ, aut liquoris cuiuſdam conuenientis. Eiuſmodi ſunt ſyrupus è cichorio ſimplex, ſyrupus de endiuia & ſyrupus bizantinus: qui omnes etiam à purgatione derelictam intemperiem emendant & eximunt.

Medicamenta quibus bilis atra & domatur & quibus præparatur. CAP. VI.

QVAE porrò medicamenta ad atram bilem aut etiam ad ei finitimam cæruleam aut æruginoſam (quæ ex præuſtata citrina aut praſſina fiunt) conferant, ſi domanda ea fuerit, ea ipſa vſurpentur acida quæ ſuprà dixi flauæ bilis acrimoniam conſopire atque frenare: etenim crebro vſu atræ perinde ac flauæ bilis ſymptomata lenient. Sin verò feruor minor fuerit qui leniri duntaxat poſtulet, hæc peculiariter conuenient.

Viola purpurea frigida ordine primo, humida ſecundo aquea & emolliens, feruidos acréſque humores temperat, lenit atque ſubducit, ſiccam exuſtámque bilem & qui ab hac fiunt capitis dolores conſopit, ſomnúmque accerſit, cordis tædia depellit.

Bugloſſum vtrumq; tum hortenſe quod borrago appellatur, tum agreſte calidum humidúmque eſt ordine primo. Eadem quæ viola confert ac præterea animum lætitia & hilaritate perfundit, diſcutitque melancholicorum imagines & ſpectra.

Malorũ fragrantium ſuccus vt odoris ſuauitate cor reficit, ita & quicquid hinc infeſtum eſt præſertim verò bilis

atræ fuliginem domat: ſuáque ſubſtantia illius materiam diluit & mitificat: cordis palpitationem arcet.

Citrago quæ & meliſſophyllon, calida ſiccáque receſſu primo. Demulcet quoque atram bilem: confert ad timores & triſtitias quæ occaſione nulla ex atra bile ſuſcitantur, lætáque facit ſomnia. Simul quoque aliquantum detergit.

AT verò quum bilis atra ad purgationem præparanda erit, medicamenta quæ ipſi præparandæ conueniunt, ſi feruidior ea acriórque fuerit, ex iis conſtent quæ mox ſubiiciam: ſed quæ tamen frenantium quæ dixi miſtione temperata ſint. Si verò lenta, craſſa atq; terrena ea fuerit, & tanquam fæx limúſque ſanguinis nullius ſit caloris particeps, vt in lienis tumore & morbis diuturnis inde profectis iis quæ ſequuntur ſolis ad purgationem præparabitur.

Fumaria calida primo ordine, ſicca ſecũdo, modicè acris & amara: viſcerum omniũ obſtructiones tollit eáque corroborat, exuſtos humores blandè ac ſenſim expurgat, ſanguinémque puriorem reddit: vrinam bilioſam & multam commanducata aut pota ciet: diuturnis febribus ex viſcerũ obſtructione & morbis omnibus ex ſanguinis impuritate remedio eſt: corpus enim & humores à putredine vindicat.

Lupulus calidus primo receſſu, ſiccus ſecundo, cauliculis & flore inſignis, lienem præſertim ac deinde cætera viſcera infarctu liberat, vrináſque mouet: fumariam facultatibus omnibus æmulatur, ſed ſaporis moleſtia minore.

Caſſutha quæ vulgò cuſcuta, primo ordine calida, ſicca ſecundo, amaroris adſtrictioníſque particeps, melancholiam tum herba tum ſemine propriè incidit atque detergit obſtructum lienem expedit, deinde & iecur, arquatúmque nigrum & febres lentas diuturnáſq; pellit, quandoquidem venas omniáq; vaſa à putridis humoribus expurgat, ſeruato ventriculi & reliquorum viſcerum robore.

Scolopendrium quod eſt aſplenium, quódque ceterachũ appellant, nulla ſaporis inſuauitate, folio ſolo lienem diebus quadraginta abſumit, fœdúmque ex obſtructione colorem detergit, atq; calculos etiam in veſica comminuit.

Polipodium moderatè calfacit, ſiccat vehementer, dulci ſimúlq; auſtero ſapore præditum: lentos & craſſos humores terget & expedit, atram craſſiorémq; bilem ſenſim expurgat.

purgat. Nimia autem eius auſteritas leniente & humectante quopiam, vt gallinaceo iure, mollienda eſt.

Capparis cuius florem ac radicis corticem vſurpant, calidus ſiccúſq; eſt tertio receſſu. Attenuat detergítque adſtrictione leni, coctus appetentiam excitat, ac ventriculum recreat, lienis prædurum tumorem diſſoluit, præcipuè cortex aridus tum ſumptus tum admotus: eúmque diebus quadraginta colliquare traditur. Iecoris quoque obſtructionibus non leuiter ſuccurrit.

Tamariſcus calidus eſt & ſiccus principio gradus ſecúndi, incidit abſtergítque. In id primas tenet virentis ſuccus apprimè efficax, ab hoc eſt cortex, deinde flos ac folia, poſtremo loco lignũ: huius decoctum peculiari facultate lienem validiſſimè cõminuit prodéſtq; morbo regio conſumptis.

Epithymus calidus ſiccúſq. ordine tertio, incidit ac leniter adſtringit, melancholiam extenuat ac lienem validè expurgat morbíſque omnibus eximiè confert illius vitio pro gnatis. Sed tamen ſitim æſtúmq; ſuſcitat: quamobrem vuæ paſſæ, violis aliíſque lenientibus permiſcendus.

Ex his compoſitiones in rem præſentem fient, quę ad hypochondriacam melancholiam, ad maniam, ad cordis palpitationem & cæteros ex atra bile affectus cõferent: vt iulepi ex aquis ſtillatitiis violarum, bugloſſi vtriuſque, meliſſæ & fumariæ. ℥. Stillatitiarum aquarum violarum, bugloſſi, borraginis an. ʒ iij. ſucci malorum redolentium, ſacchari albi an. ʒ iiij. fiat iulepus ſumendus ex pari portione aut ex duplo aquæ hordei. ℥. Florum violarum, bugloſſi, borraginis recentis, florum pomorum redolentium & meliſſæ, an. m. ij. macerentur horis duodecim in ℔ duabus aquæ tepidæ. In expreſſo diſſolue ſacchari albi ℔ ß fiat iulepus leniſſimè coctus.

Apozema ex earum herbarum radicúmque decocto ad craſſam & fęculentam melancholiam, ad lienis obſtructiones atque tumores, ad quartanam omnéſque affectus melancholicos. ℥. Radicum bugloſſi, polypodij, querni an. ʒ ß. corticum capparis & tamariſci an. ʒ iij. cymarum lupuli, fumariæ, meliſſæ, caſſurthæ, ſcolopendrij an. m. j. fiat decoctum ad ℔ j. in quo diſſolue ſacchari ʒ iij. coquantur in apozema clarificatum.

Calida medicamenta ſimplicia frigidos humores præparantia. CAP. VII.

CALIDA tum præcipuè ex vſu fuerint quum corpus vel nimiopere refrigeratum, vel frigidis pituitoſiſque humoribus confertum exiſtet. Ex his autem alia probum vtilémque ſuccum progignunt, alia crudorum concoctionem adiuuant, alia ſuperuacuos ac pituitoſos humores attenuant, detergunt & ad purgationem præparant. Primi quidem generis ſunt calida alimenta, quæ quoniam boni ſunt ſucci, natiuum calorem augent ſimúlque vtilem calidum ſuccum generant. Inter quæ primas tenet vinum generoſum, deinde anium quadrupedúmq; ſalubriorum carnes, ſorbilium ouorum vitelli, vua paſſa, ſtrobili, id eſt, nuclei pinei, piſtacia. Calida verò aromata & quæcunq; poſthac tradentur ſuo calore partium robur augere earúmque inſitum calorem fouere atque ſuſcitare, crudorum concoctionem complent. At verò quæcunque calida ſubſtantiæ tenuitate craſſam pituitam incidũt aut lentam detergunt, vt inde profluentior euadat, ea ad purgationem præparant, in quorum cenſu hæc præcipuè numerantur.

Apium præcipuã vim obtinet in radice, deinde in ſemine, cenſetur ſecundo calidorum ordine, tertio ſiccantium. Venarum, arteriarum renumque obſtructiones abſtergendo: attenuandóque ſoluit flatúſq; diſcutit. Sed epilepticis (vt quorum paroxyſmos irritet) & fœtui & mulieri lactanti infenſum.

Petroſelinum tertio eſt ordine calidorũ ac ſiccorum, cuius etiam vis in ſemine atq; radice. Extenuat, aperit, menſes vrinaſque ciet, obſtructiones tollit, & flatus extinguit. Secundas & mortuum fœtum educit recens potum aut vuæ ſuppoſitum.

Feniculum ſemine valet & radice, eſtque tertio gradu calidorũ & ſecundo ſiccorũ, viſcerũ renúmq; infarctus expurgat, torminaque ſedat quàm prædicta tutiùs & validiùs.

Betonica calida ſiccáque receſſu ſecundo, incidendi detergendíque vi prædita: ſtomacho laboranti prodeſt, eiúſq; concoctionem iuuat, pulmonis, iecoris lieniſque vitia expurgat, menſes ducit, renum lapides exterit, regium morbum ſanat, omnibus denique obſtructionibus expediendis

&

& cum febre & ſine febre accommodatiſſima.

Hyſſopum ſolo folio valet, quod calidum ſiccúmque eſt ordine tertio tenuium partium : præcipuam vim habet attenuandi & detergendi humorem craſſum quem per aluum etiam exigit, ſic viſcerum omnium ſed maximè pulmonum obſtructiones expedit craſſamque eorum pituitam.

Praſſium quod & marrubium album appellant, (nam nigrum quia fœtidum intrò nunquam ſumendum) folio ac ſemine ſecundo eſt calidorum ordine, tertio ſiccorum, quod quia tenue & amarum eſt, iecur, lienem, thoracem, vterúmque validè expurgat & obſtructiones liberat. Id tamen cenſuit Dioſcorides renibus ac veſicæ nocere.

Scœchas calida ſicca primo ordine, ſubaſtringens & mediocritate amara, extenuat, detergit, omniáque viſcera obſtructione liberat, ſimúlque corroborat, & eorum putredinem arcet.

Origanum folio atque vmbella eo quo praſſium ordine vniuerſas obſtructiones aperit. Hinc tuſſientibus & peripneumonicis ictericisq; confert, lienoſis atra deducit, menſes quoque ciet. Crudo etiam nauſeabundóque ventriculo efficax.

Calamintha præcipuè montana eodem quoque ordine incidendo abſtergendóque infarctus omnes expedit, vrinas ac menſes expellit, regium morbum & aſthma expurgat, corpus ſudore digerit, elephantiacis, quia craſſos humores extenuat, cutem calfacit, mordet, ſurgit, poſtremò vlcerat, remedio eſt. Prægnantibus verò ſuſpecta, quandoquidem ſeu pota ſeu admota conceptum interimit ac eiicit.

Pulegium eodem caloris ſiccitatisque eſt ordine : craſſos humores extenuat & lentos, quia ſub amarũ detergit, craſſam pulmonum pituitam & lienis atram bilem educit, menſes ſecundásque pellit, ventriculi cruditates nauſeámque compeſcit.

Satureia quæ & tymbra pulegij vires proximè imitatur.

Thymus calidus ſiccúsque ordine tertio ſtrenuè incidit, viſcera omnia potu expurgat, maximè verò pulmones atq; thoracem. Menſes quoque ciet, ſed fœtum expellit.

Chamædrys quaſi puſilla quercus calida ſicca tertio ordine, craſſos lentosque humores incidit & terget, atq; viſcerum obſtructiones expedit vrinasque & menſes ciet.

Chamæpitys ſicca tertio ordine, calida ſecundo, eadem quæ chamædrys efficit: & peculiariter regio morbo correptis & arthriticis auxilio eſt, ab odore pinus & ſimilitudine quaſi pumila pinus appellata.

Rubia radice atque ſemine pollet, calida ordine ſecundo, ſicca tertio. Eximia detergendi facultate inſignis, qua iecur, lienem, renes atque vterum exquiſitè purgat. Nam icterum ſanat, lienem abſumit, vrinam craſſam atque copioſam nonnunquam & cruentam mouet, menſes ciet, appoſitáque, ſecundas fœtúmque detrahit: vt proinde minimè ſit tuta prægnanti.

Centaurium minus calidum ſiccúmque gradu ſecundo, folio ac flore vtile. Iecoris, ſplenis, renum & vteri obſtructiones vehementer adeò ſoluit, vt etiam, tamen immodera to vſu, ſanguinem atque etiam prægnanti fœtum excludat.

Gentianæ radix calida ſiccáque ordine ſecundo ſummè amara. Terget, tenuat, purgat & obſtructiones liberat, eadem quæ centaurium ac multò etiam validius præſtat.

Ariſtolochia præſertimque rotunda calida atq; ſicca tertij gradus initio, radice ad omnia quæ dixi ſuperioribus quoq; eſt efficacior, adeóque validè cerebri & pulmonum lentam putremque pituitam expurgat, vt epilepſiæ ab vtero, tuſſi & aſthmati eximiè conferat, & interiores rumpat abſceſſus: ſed abortum quoque prouocat.

Aloë calida ſiccaque ordine ſecũdo, adſtringens & amariſſima, ventriculum impenſè roborat, quæ præſertim lota fuerit: lentam craſſamque pituitam extergit, & omnes omnium viſcerũ obſtructiones validè adeò ſoluit vt & venas corradat & earum oſcula crebriore vſu reſeret & ſanguis emanet, quum præſertim extenuantium medicamentorum permiſtione exacuitur, idque non amarore ſolùm, ſed purgandi quoque vi, qua, quod deterſit, protinus expurgat detrahítque in aluum. Crudos humores & ſuperuacuos abſorbet, cæteros à putredine tuetur.

Nunc autem extemporaneas aliquot ex his compoſitiones exempli gratia ſubiiciam, quæ lentam craſſamque pituitam apparent, contumacésque obſtructiones expediant. ℞ aquarum hyſſopi, feniculi & betonicæ an. ʒ iij. ſacchari albi ʒ ij. fiat iulepus clarificatus & aromatizatus ℈ iiij. cinamomi. Apozema, ℞ radicum apij, petroſelini & feniculi an. ʒ

an. ℥ ß. hyſſopi, betonicæ, origani, ſatureiæ an. m. j. coquantur in hydromel. ad ℔ j. decoctum coletur deturque ad ℥ iij. Calidarum enim herbarum vis purior atque validior in hydromeli quàm in aquam transfertur, hebeſcit enim ſi aqua permiſta ſit.

Si acidum magisque penetrans apozema eſſe conueniet, radices horis ſex macerentur in acri aceto. Validius id autem redditur ſi rubiæ radicem, praſſium, calamintham, thymum aut pulegium habeat, ſed inſuauius & geſtanti in vtero mulieri ſuſpectum. Id hyeme perinde ac æſtate comparari commodè poteſt, quòd calidæ ſtirpes exarefactæ calfaciendi, incidendi, detergendique integra facultate minimè fruſtrentur. Quapropter veteres vice apozematis aut ſyrupi hyeme aridas herbas in exquiſitum læuorem tunſas dabant ex hydromelite. Hyeme quoque in apozemata conferuntur ſemina aniſi, apij, petroſelini, fœniculi.

Si magna attenuandi & in diſtantiſſima quæque penetrandi vis deſideratur, hæc ex gaiaci iuſculo ſeu cocta ſeu in puluerem redacta offerantur apozematis ſpecie, maximè in frigidis artuum & articulorũ morbis: promotis quidem ſudoribus ſi vitium in ſummo eſt corpore, aut ſine his ſi in viſcere reconditur. Si vetuſtior ac contumacior fuerit interiorum viſcerum obſtructio, minimè ciendi erunt ſudores: ſin vitium in ſummo ſit corpore purgatione præmiſſa cieri vtiliter poterunt. Ex cæteris ſimplicibus quæ poſtremo loco inter valentiſſima recenſui, compoſitionis & ad menſes ducendos & atterendos calculos præſtrui ſolent.

Purgantium medicamentorum materia.
CAP. VIII.

NVNC quæ medicamenta præparatos iam humores exigant è corpore omnemque impuritatẽ tollant, propoſita iam ſeric tradendum. Eorũ autẽ quæ corpus quouis modo ſeu ſurſum ſeu deorſum verſus exinaniũt, alia id quadam materiæ conditione, alia formæ & totius ſubſtantiæ proprietate, alia vtriſque præſtant. Solius materiæ vi molliendo quidem & leniendo aluum ſubducunt, oleum & butyrum, malua, althæa, viola, mercurialis, pruna, pſyllium & huiuſmodi plurima: quæ quoniam formæ proprietate prop-

ſus deſtituta ſunt, inter purgantia neutiquam recenſeri ſolent, quemadmodum neque hydrælæum, quod tamen vomitiones ciet. Et cotonea mala comprimendo obuias partes ſic coarctant & adſtringunt, vt humoris in ſe reconditi non parum eructent & exprimant: Myrobalanos tamen eadem quoque vi purgare cum Meſue non affirmem. Etenim ſi peculiari quodam inſtinctu hunc quàm illum potius humorem prolectent, atque vt fatetur, myrobalani citreæ bilem, cæpulæ pituitam, inde melancholiam ducant, ea vacuandi varietas non ab adſtringente materia quæ vna omnium eſt communis, ſed à cuiuſque formę proprietate proficiſcitur: quanquam non dubito eorum materiam obuios humores quos attigerint adſtrictione ſua depellere. Quadam igitur formæ proprietate quodammodo prædita hæc ſunt. Tertia porrò quæ peculiarem quendam humorem inſita duntaxat proprietate trahunt, alia vomitione, alia deiectione purgant. Et vomitione alia blandè vt ſemen atriplicis, & raphanus: alia mediocriter vt aſarum: alia moleſtè vt elleborus. horum verò quæ aluum mouent, alia bilem flauam, alia melancholiam, alia pituitam, alia humores tenues aquoſoſque deiiciunt. In vnoquoque genere quædam imbecillius, quædam validius id præſtant. Bilem blandè purgat rheumbarbarum, valentius ſcammonium: pituitam modicè agaricus, validè turbith aut colocynthis: melancholiam facilè ſenna, moleſtè elleborus niger: aquoſum humorem moderatè iris vel cucumer agreſtis, immoderatè & impetu daphnoides. Neque ſolùm ex viribus & energia, verumetiam ex agendi ratione horum differentiæ exiſtunt. Nam licet rheibarbari tanta portio ſit, quæ partes atque exigua ſcammonij portio vires obtineat, non tamen ſimiliter & ratione pari aget: neque poteſt rheumbarbarum quantumuis auctum ſcammonij rationem & naturam imitari, neque ſcammonium quātumuis imminutum rheibarbari conditionem ſortiri. Ineſt enim præter communem & alia ſua cuique proprietas indiuidua quam in alio nuſquam reperias: hanc ex veterum monumentis noſſe aut vſu inueſtigare decet. Quæ in vnoquoque genere imbecilliora ſunt, è proximis ſedibus expurgant, ex ventriculo, inteſtinis, meſenterio, iecore & ex liene: validiora è deſtinatioribus magna vi extorquent. Cæterum vt humorum ita &

purgan-

purgandorum locorum certior cognitio ex medicamenti natura capi debet, quæ vt cuipiam humori, ita & cuipiam parti expurgandæ addicta eſt & accommodata. Capiti agaricus, pectori caſſia fiſtula, ventriculo & inteſtinis aloë, iecori rheumbarbarum, lieni ſenna, articulis hermodactyli proprietate affines ſunt, qua & eò vim ſuam dirigunt & inde potentius trahunt. Hæ ſummæ ſunt purgantium medicamentorum vires ac differentiæ, quas deinceps ſigillatim perſequemur.

Quæ bilem flauam ducunt, Græcis cholagoga appellata. CAP. IX.

MANNA quæ & mel roridum, calida ordine primo, leniens lenitérque extergens, citrinam bilem creditur blandè expurgare, idque nulla offenſione virium. Quocirca infantibus bimulis aut etiam iunioribus dari poteſt duarum triúmve drachmarum pondere, hordei aut pulli iuſculo diluta: adultis verò & ætate florentibus tres vnciæ aut non ſatis, aut parùm commodè aluum ſubduxerint.

Caſſia fiſtularis calida humidáque primo ordine, lenit, emollit & laxat: bilis acrimoniam febriúmque æſtus obtundit, ſitímque ſedat, ſed flatus excitat. Infantibus ſeſquidrachmæ, adultis verò imbecillis aut etiam prægnantibus vnciæ, validioribus ſeſquiunciæ pondere, flauam bilem aluo leniter detrahit. Craſſam verò pituitam etiam ſi contigerit, quia lubrica celerrimè præterfluit, ignauius expurgat. Datur itaque pulmonum thoracíſque affectibus leniẽdis iecori bile æſtuanti, febri ardenti, præſertim ſi ſqualidum corpus eſt aut æſtuoſum cœlum: datur quoque renum & veſicæ ardoribus. Ventriculo tamen humidiori, laxiori, nauſeabundo, ac imbecillo, quemadmodum & profluenti aluo infenſa.

Roſarum rubrarum ac præcipuè pallidarum ſuccus calidus ſiccúſque ordine primo, amarus, detergens, & obſtructiones expediens. Bilem ab aluo atque aquas citrinas manifeſtè ducit. Permiſcetur autem conuenienter vel ſero lactis vel ſaccharo ſyrupi ſpecie, cuius doſis eſt à ſeſquiuncia ad vncias tres. Accommodatur autem propriè obſtructo iecori, ictero, cachexiæ, incipienti hydropi, febribúſque lentis;

prægnanti parum tutus, quòd venas plerumque reſeret.

Rheumbarbarum calidum ſiccúmque ordine ſecundo, amarum, craſſiore ſubſtantia adſtringens atque corroborans, tenuiore verò detergẽs ac purgans. Educit flauam bilem atque pituitam. Tenuis eius portio purgandíq; vis coctura diſſipatur atque diſperditur: ſincera verò elicitur in extenuante quodam liquore macerata, adiecto vino albo & cinamomo: eiuſque ſiccitas & adſtrictio humectante aut leniente ſyrupo vel alio liquore lenienda. Infantibus pueris, ſenibus, prægnantibus & ex morbo iam imbecillis familiare ac tutum. Lactantes pueros drachmæ vnius pondere purgat, eiúſque diluti ſummum pondus eſt drachmarum trium febrium omnium materiam blandè ſubtrahit, iecur propriè expurgat, ídq; ſtrennè corroborat, & eius obſtructiones incipientéſq; ſcirrhos diſſoluit, icterũ & cachexiam ſanat, ventriculum quoque conuenienter expurgat & firmat, ídque mitiùs quàm aloë. E diſtantioribus verò ſedibus noxiũ vix humorem prolectat: validioribus & quibus craſſi humores per anguſtas vias ex alto ſunt educendi minus congruit, quòd adſtrictionis veſtigium purgando relinquat, ſed, & iis aduerſiſſimum eſt totum & cum magmate datum. Hoc autem ſummè confert vomitioni, lienteriæ, dyſenteriæ, ſputo cruento, ſanguini vndecunque erumpenti, ruptis atque contuſis: propriè verò aſſum & ex plantaginis ſucco hauſtum.

Aloë deligenda ſubſtãtiæ mediocris, nam quæ tenuis eſt & perſpicua, ignauior exiſtit, bilem pituitámq; craſſam expurgat, ſed lentè ac præcipuè è ventriculo & inteſtinis, eáſque partes detergendo vacuandóque corroborat. Datur à ʒ j. ß ad ʒ iij. Huic autem permiſceri debent quæ vim eius ſtimulent, cinamomum, macer, nux moſchata, ſpica, cariophylli: & quæ eius acrimoniam exeſionémque retundant tragacantha & maſtiche. Confert autem propriè nauſeæ, cruditati & quibus aut ventriculus aut præcordia multo crudo conferta ſunt humore, voracibus, frigidis humidíſq; corporibus: hæc enim abundè ſiccat, vix tamen è partibus quæ ſupra iecur ſunt quicquam detrahit in aluum. Nocet hepati vt cuius tenues venas amarore & acrimonia vellicet, podicem corradit, aperítque hæmorrhoidas. Aduerſiſſima igitur iis qui ſanguinem aut vomunt, aut excreant, aut

quouis

quouis modo ex aluo aut vtero profundũt. Deinde etiã calidis, ſiccis, extenuatiſque corporibus, niſi quum ingens eſt humidorum excrementorũ prouentus. Nec puero apta nec prægnanti tuta, nec ſeni excrementis vacuo vtilis.

Scammonium calidum ſiccúmque ordine tertio: acre, penetrans & conturbans. Bilem tenuem atque citrinam ex vniuerſo corpore ſimúlque aquam citrinam ac ſeroſos humores trahit. Quúmq; vis eius quaſi furens & effrenata ſit, promptè quidem ac citò & è diſtantioribus vacuat, neque tamen craſſiuſculos vllos humores, ſeu pituitoſos, ſeu bilioſos, qui circum præcordia ac viſcera concreuerunt & obhęrent, euellit, ſed effectum quaſi præcipitans & accelerans, eos duntaxat qui tenues ſint & fluxioni apti humores ſecũ rapit: ídque tum ex abdomine vt hydropicis, tum è venis & è ſummo corpore, ac inde pauca ſuccedit emiętio. Nec puero, nec ſeni, nec prægnanti, nec imbecillo conueniens, nec ardente febre alióve acuto affectu iactato: ſed robuſto duntaxat, qui ætate ſit valida & vniuerſa purgatione indigeat. Eius tamen nonnihil imbecillis interdum pharmacis vtiliter permiſcetur, vt eorum aut tardiorem vim acceleret, aut ſopitam extimulet. Opere quidem vniuerſum corpus conturbat, calidos humores inflammat, paratis febrem accendit, viſceribus principibúſque partibus qualitate maligna infenſum. Quocirca non ſyncerum, ſed temperatum retuſúmque datur, vt ea permiſtione quam diadacrydion appellant. Fit autem hunc in modum. Scammonium lauatur & concutitur in aqua roſarum, in qua prius incoquantur cortex myrobalani citreæ, ſpica & cinamomum. In hac horis viginti quatuor maceratum tandem ficcatur, deinde diluitur excipitúrque oleo amygdalarum dulcium cum pauca tragacantha, ac demum coquitur in coroneo malo acido expurgato, ac maſſa diligenter oblito. Quibus conuenit datur diadacrydion à ℈ vj. ad xij.

Quæ atram bilem detrahunt, melanagoga propterea dicta. CAP. X.

SENNA calida ſiccáque initio gradus ſecundi: folliculis & ſemine quàm folio præſtantior, ſubamara abſtergénſque eſt: melancholiam retorridam, bilem atque craſ-

ſam pituitam commodiſſimè purgat, non ſtatim è diſtantioribus locis, ſed præcipuè è liene, deinde etiam ex aliis viſceribus, ex hypochõdriis & meſenterio, in quibus omnis eſt illuuiei ſentina. Ex iis enim ſedibus vix aliud quicquam æquè validè corruptos atque craſſos humores prolicit, aut obduratos tumores euacuat, aut in tenues venas ſubiens veteres earum obſtructiones expedit: neque tamen vicinas hydropicorum aquas detrahere poteſt. Diuturnorum atque lentorum morborum quos viſcerum impuritas, aut vetus obſtructio genuit ſingulare eſt præſidium, vt lentarum veterúmque febrium, melancholiæ, epilepſiæ, ſcabiei, impetiginis, vitiliginis, elephantiaſis & omnis denique impuritatis. Senſus pariter exacuit, cor exhilarat, torſionibus ſæpe moleſta, non quòd flatulenta ſit, ſed quòd firmiter hærentes humores ac plerumque acres nequeant ſine ſenſu doloris euelli. Nunquam tamen deprehenſa eſt vel inteſtina cor radere, vel ſanguinem proritare: blandè alioqui ſed tamen lentè purgans, nulla qualitate infenſa, niſi quòd ventriculo aliquantum grauis: pueris ac ſenibus vtilis, neque prægnãtibus aduerſa. Permiſcenda ei ſunt quæ ventriculum roborent, ſimúlque tardiorum vim extimulent, cuiuſmodi ſunt zinziber, cinamomum aut ſpica: & quæ leniendo ſine torſionibus facilè deducant, cuiuſmodi ſunt iura pinguia, pruna, iniubæ, vuæ paſſæ, viola, althæa, polypodium, & qui ex his fiunt ſyrupi. Datur autẽ puluis eius ad drachmas duas: decoctum à drachmis tribus ad drachmas ſex: dilutum ab vncia dimidia ad vnciam vnam.

Elleborus radice præcipuè vtilis: hæc autem calida ſiccáque eſt ordine tertio. Albus vomitione purgat, ſed maxima corporis perturbatione & præfocationis metu ex qualitate venenata. Niger verò bilem imprimis atram, deinde etiam flauam atque craſſam pituitam detrahit in aluum, non è viſceribus modò, ſed & è venis, è quibus ſanguinem rapit, & è partibus extremis præcipuéque è cerebro. Quocirca confert in primis elephantiaſi, cancro, herpeti, vitiligini, melancholiæ, furori, vertigini & epilepſiæ. Purgatio ex elleboro difficilis terroríſque plena, nec puero, nec ſeni, nec imbecillo, nec grauidæ, ſed robuſto ſoli & animoſo adhibenda, quum peruicacioris morbi neceſſitas expoſtulat, nec aliis ceſſit remediis. Infundantur autem radicum cortices

tices contusi, aut etiam coquantur à scrupulo vno ad drachmam vnam in iure carnium pingui, aut in hydromelite aut in aqua hordei, aut in aliquo leniente syrupo, expressumque detur. Puluis seorsum decernendus non est, ne conuulsionem accersat, eius quoque dilutum tutiùs aliis permistum medicamentis quàm purum offertur.

Quæ pituitam educunt, phlegmagoga ob id dicta.
CAP. XI.

AGARICVS albus sit leuis & friabilis, calidus primo, siccus secundo gradu. Crassam præcipuè ac lentam pituitam, deinde etiam bilem vtranque expurgat: maximè quidem à ventriculo, mesenterio, iecore, liene, vtero & pulmonibus, quorum obstructiones atque in iis genitos inueteratos morbos tollit. A cerebro verò, à neruis, articulis, summisque partibus debiliùs trahit, quòd vis eius ignaua sit & imbecilla. Aliquantum horrendo est sapore, & ventriculo infensus: quapropter maceratus vino in quo zinziber aut caryophyllum aut spica maduerint cõcinatur & confingitur in trochiscos. Datur puluis eius à drachma vna ad drachmas duas, decoctum vel dilutũ à drachmis duabus ad vnciã dimidiã, non robustis modò & validis, sed & infirmioribus, puberibus, senibus nõdum præcipitatis, ac etiã grauidis, idque nullo periculo, si morbi conditio expostulat.

Turpethum quod album, gummosum eligitur, radix est herbæ lacte turgentis, quæ alypia dicitur, & folia habet ferulæ minora. Id calidum siccúmque tertio ordine, pituitam non modò tenuem, sed & crassam & lentam à cerebro à neruis & ab articulis euellit, multóq; magis è pulmonibus & è visceribus. Confert morbis frigidis diuturnis, quos leuior purgatio non subtraxit. Vẽtriculum autem subuertit, corpus cõturbat & immodicè siccat. Quæ mala corriguntur permistione zinziberis, mastiches, olei amygdalarum dulciũ & sacchari. Ràrò seorsum datur, sed lenioribus permistum nec puero, nec seni, nec grauidæ nec debili, sed vni robusto conueniens. Datur puluis à scrupulis duobus ad drachmam vnam, decoctum à drachma vna dimidia ad drachmas tres. Nonnulli radicis thapsiæ corticem pro turpetho substituũt graui errore, vt qui scrupulorum duorum pondere vomitionem deiectionémque magna perturba-

tione ac periculo conciter.

Hermodactylus cuius radix rotunda, tum foris tũ intus alba & modicè compacta ſit, calidus ſiccúsq. initio ſecundi. Craſſam lentámque pituitam expurgat peculiariter ab artículis, ſed admodum lentè & languidè, & idcirco vix vnquã ſeorſum, ſed validiorum medicamẽtorum permiſtione corroboratur. Ventriculũ offendit, flatúsq. ſuſcitat: quę incommoda tollunt cuminum, myrobalaniatque xinziber, aut ſpica. Datur puluis à drachma dimidia ad drachmam vnam: decoctum verò à drachma vna ad drachmas duas.

Colocynthis calida ſiccáque ordine tertio, amariſſima. Lentã pituitam craſſósque humores ac glutinoſos, paritérque bilẽ vtrãque (quod vix alij conceſſum) detrahit & aquã citrinã, idq. maximè ex articulis & diſtantiſſimis reconditiſ ſimísque partibus. Confert morbis inueteratis contumacibus, quos neque agaricus, neque turphetum ſoluerit. Vehementer autem ventriculum: viſcera corpúsque conturbat: venas aperit & ſanguinem elicit, quàm aloë aut aliud quod uis pharmacum potentiùs: inteſtina corradẽs grauibus torſionibus excruciat. Quocirca exquiſitiſſimè trita diluitur oleo amygdalarum dulcium, addita tragacantha aut maſtiche concinnantur trochiſci, vel coquitur ex iure pingui, aut ex alio quouis liquore leniente. Nec puerorum, nec ſenum, nec prægnantium (fœtus enim vel ſuppoſita enecat) ſed ętate duntaxat florentium & robuſtorum medicamentum eſt, vixque niſi aliorum permiſtione tuta. Datur à ſcrupulo vno ad drachmam dimidiam.

Quæ aquas & ſeroſos humores ducunt, hydragoga dicta. CAP. XII.

EBVLVS calidus ac ſiccus ordine ſecundo, hydropicorũ aquas facilè per aluum deducit, nonnunquam & vomitione reiicit. Eſt autem ventriculo aliquantum grauis, ſucci vis efficacior, purgátque vnciæ vnius pondere. Elicitur autem vel è radice, vel è mediano cortice ſtipitis contuſo, affuſa aqua hordei vel vuarum paſſarum, cum cinamomi vel nucis moſchatæ momẽto & cum ſacchar o. Coctura vis eius purgandi perit & exoluitur, neq. vt Dioſcorides ſcribit eam perſiſtere vſu compertum eſt. Fructũ nonnulli condiunt duplo ſacchari & cinamomi parte octaua, exhibẽtq. vnciam vnam:

vnam:acinorũ verò drachma vna tunſa idem ex mulſa aut vino albo præſtat. Sambucus eodem temperamento iiſdém que poller viribus,ſed ebulo aliquanto infirmior.

Hæc ſola ex iis quæ aquas ducunt imbecillis & prægnantibus,ſed ne temerè quidem decerni poſſunt, cætera verò quæ deinceps tradentur,vt nec pueris, nec ſenibus,nec imbecillis,nec prægnantibus quod menſes ac plerumque concipcum expellant:ita neque extenuatis,neque biliosis, neque febre, neque acuto morbo correptis, neque æſtuoſo cœlo conueniunt ſed robuſtis duntaxat quæ frigidis diutur niſque morbis tenentur,idque frigido aut certè temperato cœli ſtatu.

Iris cui flos purpureus,efficacior eſt ea cui albus, calida & ſicca tertio receſſu,acris & fauces exurens, ventriculo ac viſceribus infenſa non parum eſt acrimonia qualitatis ſuæ. Deiectione nonnunquam & vomitione aquam præcipuè citrinam ducit,ab hac deinde & craſſiorem pituitam,viſcerum obſtructionibus expediendis efficaciſſima. Radicis ſuccus vnciæ vnius pondere ex vuæ paſſæ iuſculo & ſaccharo,addita ſpica aut cinamomo moderatè purgat:ſicca verò tunſaque radix ex eodem liquore,aut ex ſero lactis à drachma vna ad drachmas duas. Decoctæ huius purgandi vis vaneſcit:Nec puero nec ſeni,nec prægnanti tuta,quod cæterorum more quæ validè aquas expurgant, menſes moueat abortúmque faciat. Soldanella hydropicorum aquas puluere ad ʒ j. decocto & ſucco ad ſemunciam pota ſalubriter educit.

Cucumer agreſtis calidus ſiccúsque ordine tertio, vehementer amarus,abſtergens & ora venarum aperiens. Fructus præcipuè aquas deorſum ſurſúmque mouet, nec non pituitam atque interdum bilem : nec multo infirmior eius radix: efficaciſſimus autem ſuccus è maturo fructu inclinante æſtate leniter expreſſus ſiccatusque, elaterium appellant. Permiſcetur autem atque temperatur leniente liquore,vel tragacantha,addito cinamomo vel ſpica. Datur elaterium à granis decem ad viginti, radix verò puluere à granis quindecim ad triginta:decocto à drachma dimidia ad drachmam vnam.

Ricinus calidus ſiccus tertij ordinis initio. Deiectione ac vomitione hydropicorum aquas & ſeroſos articulorum

humores expurgat, ſimúlque craſſam pituitam ac bilem. Dantur autem eius grana quinque, aut quod ſummum ſit octo, quæ quoniam vehementer magnóque labore ac impetu & turbulenta vertigine purgãdo corpus iactitant, expurgata torrefiunt ignéq; ſiccantur, aut in maſſa coquuntur, ac deinde trita dantur ex decocto feniculi & vuarũ paſſarum, addito ſaccharo & cinamomo. Quinetiã integra & minimè trita grana liquato ſaccharo & melle obducta ſi vorentur, blandè purgant, minima offenſione ventriculi.

Lathyris vires habet ricino proximas, cuius grana haud ſecus præparata dantur à ſeptem ad duodecim. In eundem quoq; vſum vulgus tria quatuórve lathyridis folia ex pingui iure cum holeribus coquit. Qui verò tum hæc tum grana cruda ex ſolo vino trita propinant, in magnam perturbationem atque terrifica ſymptomata corpus miſerè præcipitant.

Eſula maior pityuſa eſt Dioſcoridis, cuius radix magna & lacte turgens, turbet appellata, quòd vlceret venenatáq; ſit, prorſus exoleuit & ab vſu receſſit. Eſula verò minor eligitur quæ rotunda nuncupatur atque etiam peplos. Huius minor eſt radix calida ſiccáque ordine tertio, aquas altius immerſas validè purgat, deinde pituitã atque bilem atram. Cordi autem ac viſceribus vim infert, exulcerat, venarũm ora aperit excitátque febrem. Quæ mala emendantur permiſtione bdellij, vel tragacanthæ, atq; myrobalani vel cotonei mali. Sed antè maceranda herba eſt diem circiter vnum in aceto, vel in ſucco portulacæ, vel ſolatri, vel intybi, facta ſubinde liquoris mutatione. Radicis cortex datur in puluerem redactus à granis v. ad x. Lac verò à tribus ad ſeptem. Sunt qui hodie tunſæ herbæ ſuccũ qua dixi arte præparatum aut aloë aut pici permiſcent, quam deinde ſubſtituunt pro ſcammonio, ex quo diadacrydion comparatur. Tithymali ſpecies vſurpantur interdũ in eoſdem vſus, præparantúrque ratione non diſſimili.

Mezerei ſpecies tres deſcribuntur Meſuæ. Prima quæ maioribus atque virentibus eſt foliis iiſque tenuibus & gracilibus: daphnoides eſt Dioſcoridi. Secũda quę folio eſt oliuæ, anguſtiore, ſed multum pingui & viſcoſo thymeleæ eſt. Tertia eſt Dioſcoridis chamælea. Primam duntaxat admittit Meſues, poſteriores duas vt pernicioſas exterminat.

Ea

Ea calida ſiccáq; eſt ordine quarto & acerrima, inflammat febrémque accendit, exulcerat, cordis principúmque partium vires veneni modo exoluit. At nihilominus quòd aquas citrinas & melancholicos humores eximiè ducat, hydropicóſq; mirè iuuet, interdum vſurpatur. In id autẽ eius folia corriguntur vt eſula. Propriè verò macerantur in aceto & ſucco oxyacãthæ, vel mali punici, vel cotonei cum tritis myrobalanis: deinde ſiccantur. Quum vſus poſtulat hac ratione præparata folia infundũtur à drachma dimidia ad drachmam vnam, vel coquuntur à ſcrupulo vno ad ſcrupulos duos in pingui aut leniente iure, adiecto ſaccharo & cinamomo: puluis autem eorum datur à granis v. ad grana x. maſtiche & ſpica permiſtus.

Euphorbium calidum ſiccũ ordine quarto. Vrit, vlcerat & magna anguſtia in ſyncopẽ frigidũmq; ſudorem præcipitat. Anno primo prorſus eſt venenatũ, hinc in annũ quartum integris perſiſtit viribus. Omnium autem validiſſimè aquas & craſſam lentámq; pituitam ab extremis partibus euocat. Sed quæ dixi illius pericula emendantur, ſi diem vnum maceretur in oleo amygdalino, deinde exceptũ mergatur in citreo malo acido, quod deinde maſſa obductum coquitur. Quumque vſus expoſcit, datur à granis vj. ad x. cum maſtiche, cinamomo & ſpica. Ac vbi corpus perturbari cœperit, danda ſubinde potio quæ refrigeret & leniat.

Quæ vomitum cient. CAP. XII.

OXYMELI iuniores plerique iis annumerant quę vomitiones cient, quod nuſquam tamen eſt vſu compertum. Quòd enim acetum vt Dioſcorides diligẽter animaduertit, adſtringens ſit, idipſum ſanguinis eruptiones è naribus, ex vtero & ex hæmorrhoide, alui quoque profluuia & vomitiones cohibet, idque non modò potum, ſed & odoratum & appoſitum. At verò ſtillatitium acetum vulgares nonnulli non paruo periculo experti ſunt vomitiones mouere, quandoquidem ventriculum, inteſtina, omniáque interiora viſcera ſummis cruciatibus exulcerat, quemadmodum & hoc ipſum metalla omnia diſſoluit, ab arte igitur vt pernicioſum exulet. Cæterum quum vẽtriculus craſſo lentóq; humore confertus eſt, multo ante vomitionem tem-

pore is extenuari præparatiq; commodè poteſt oxymelite, non ſimplici modò, ſed & interdum compoſito, vt demum addito ſtimulo expeditior fœliciórque ſit vomitio.

Raphanus domeſticus eſculentus quum ſit, offenſione nulla vomitione purgat, atque ventriculum blandè exinanit: quæcumque nimirum in eo craſſa ſunt attenuat, quæ lenta ſunt detergit, ac demum ſtimulata expultrice vi ſurſum extollit, nulli ætati neque prægnanti infenſus. Teruntur autem radicis eius concifæ vnciæ duæ, affuſáque mulſa ſuccus exprimitur tepidus offerendus. Seminis (quod efficacius ſit) ſemuncia vel 3 iij. ſimiliter teritur addita mulſa aut ſero lactis, aut aqua hordei.

Peponis radix nulla etiam qualitate infenſa, ventriculum eo quo & raphanus modo vomitione expurgat: Nec puero, nec ſeni, nec prægnanti grauis. Ea autem arida atque trita datur ex aqua mulſa à ſcrupulis duobus ad drachmam vnam.

Vrtica his aliquantò acrior, non modò è ventriculi capacitate, ſed partibus quoque ei vicinis craſſos humores euocat, ac facilè minimóq; labore vomitu pellit, nec calore, nec acrimonia quicquam offendens. Datur ſemen eius tritum ex aquâ mulſa, aut leniente iuſculo & ſaccharo à drachma dimidia ad drachmam vnam.

Aſarum calidum ſiccum gradu tertio, attenuans, obſtructionéſque aperiens, odore aromatico: vomitione validius quàm quæ nunc propoſui, primò ventriculum, deinde vicinas quoq; & abditiores partes ex interuallis purgat, è quibus & craſſam pituitam, & bilem tum flauam, tum æruginoſam euellit. Omnis malignæ qualitatis expers, atque etiam prægnanti tutum, præſertim quum non exquiſitè teritur. Viridia folia dantur à v. ad viij. trita & affuſo vel hydromelite, vel ſero lactis, vel leniente decocto expreſſa. Radix cuius præcipua vis eſt trita, datur ex liquore ſimili à drachma dimidia ad ſcrupulos quatuor. Maceratur verò in eo ipſo liquore à drachma vna & dimidia ad drachmas tres, expreſſúmque datur. Coctura vis eius vaneſcit, quemadmodum & cæterorum quæ vomitione purgant.

Iuglandis arboris quum præſertim ſicco madet, decerptus medianus cortex, arefactus tritúſque vomitionẽ ciet, longéque mitius iuli eius qui catuli vocantur, quiq; florem an-

antecedunt, decidúntq. frondescente arbore. Hi enim furno siccati, tusíque à drachma dimidia ad drachmam vnam ex leniente liquore, aut ex vino albo sursum purgant, colicósque dolores ac nephriticos tollunt.

Spartum maius quod stipite est quadrangulo calidum siccum ordine secundo, incidit & attenuat, vomitione pituitam aliósque humores tradit tum flore tum semine, atque licet sapore non iniucundo sit, ventriculum tamen cõturbat, & aliquantum offendit. Quocirca permiscendum ei feniculi semen cum cinamomo & saccharo, datúrque puluis aut seorsum, aut ex aqua mulsa à drachma dimidia ad drachmam vnam.

Balanus myrepsica quam granum ben, Arabes dixerunt, duplex, maior quæ instar est auellanæ, minor quæ ciceris est magnitudine, vtilior est & ad purgandum accommodatior. Calida tertio, sicca secundo recessu, oleosa sed tamen acris, ventriculum viscerâque conturbat, crassos lentósque humores vomitione purgat. Medulla eximitur siccatúrque igne ac torretur, datúrque ex feniculo, cinamomo & saccharo, vel ex feniculo & cinamomo subacta vt ricinus, coquitur in massa datúrque à drachma dimidia ad drachmam vnam.

Elleborus albus calidus siccúsque tertio ordine: mordet, & vomitu tam violenter purgat vt propè strangulet. Corpori viribúsq. perinde atque venenum infestus prorsum fugiendus est. Si cui tamen robusto hunc exhibere morbi diuturnitas & peruicacia suadebit, radicis fibræ à scrupulo vno ad scrupulos duos in raphani radicem infigantur, iisq. postridie exemptis raphani radix offeratur. Aut eæ fibræ in iure pingui, aut in vino dulci, aut in leniẽte decocto cum cinamomo & aniso macerentur nocte vna, expressúsque liquor, addito saccharo propinetur.

Non pauca ex iis quæ aquas detrahunt vomitum quoque cient, vt sambucus, ebulus, ricinus, lathyris & esula: sed hoc tamen loco ea solùm persequor quę citra alui deiectionem vomitione purgant.

Purgantia quæ ab vsu recesserunt. CAP. XIIII.

PLERAQVE veterum monimẽtis celebrantur purgantia medicamenta quæ tempore dieiúmque numero vt

ſuperuacua exoleuerunt, alia quòd commoditate vſúque minimo naturam vehementius conturbarent, alia quòd nulla aut certè quàm minima deiiciendi vi ſine fructu moleſta ægrotis eſſent. Prioris generis ſunt lapis armenius, lapis cyaneus, nitrum aliæque ſalis ſpecies, ſarcocolla, ſagapenum, opoponax, æs vſtum, antimoniũ & ſquamma æris, cyclaminus, ſtaphis agria, thapſię ſuccus, inuolucrũ maius. Et quæ ruſtici interdum vſurpant pix nigra, buxi contrita folia, & eius fruticis quam nigram prunum vocant fructus. Poſteriori claſſe continentur quæ aut alui fæces emolliunt, aut inteſtina leniunt, pruna, iniubæ, mixaria, ficus recentes, viola, malua, althæa, atriplex, beta, blitum, mercurialis, pſyllium eiúſque mucor, butyrum: deinde quæ bilem flauã imbecillius trahere dicuntur, tamarindi, eupatorium, abſynthium, capillus veneris, rumex maior, chamæpitys, lactuca ſylueſtris, myrobalani citreæ, & quæcunque ferè aluũ mollire diximus. Quæ præterea melancholiæ & bili retorridæ accommodantur: ſerum lactis, fumaria, volubilis lupulus appellata, braſſica ſemicocta, pulegium, polypodium, cortex radicis capparis, thymus, epithymus, myrobalani nigræ. Poſtremò quæ pituitæ conueniunt, ſtœchas, origanum, tragoriganum, hyſſopus, polypodium, cnicum, centaurium minus, ſcylla, ariſtolochia, terebinthina, thlaſpi, ſtruthion, id eſt lanaria, dracuntium maius, myrobalani cepulæ & emblicę. Ea igitur quòd hac tempeſtate hiſve regionibus minimum ſint efficacia, non purgantibus, ſed iis quæ ad purgandum iuuant & præparant, & iis in quibus purgantia maceranda permiſcendáve ſunt, adſcripſimus.

Hæc igitur purgantia ſimplicia operibus iam diu confirmata, in artis vſus ſatis ſuperque fuerint, niſi cui fortè noua quędam benigniora obſeruationibus occurrant. Ex his quoque compoſitiones in pharmacopolis aſſeruatæ, quas in antidotarium retulimus. Sunt autem eiuſmodi: Ad expurgandos omnes humores, ſyrupus catharticus minor & maior, catholicum liquidum ac ſolidum. Ad bilem, ſyrupus roſarum pallidarum, ſyrupus perſicorum, hiera ſimplex, electarium è prunis tum ſimplex tum compoſitum, electarium è ſucco roſarum & diacydonion. Ad pituitam, electarium diacnicum, diaphœnicon, benedicta, confectio hamech, hiera diacolocynthidos. Ad melancholiam, è ſenna

na & confectio hamech. Ad aquam citrinam, electarium hydragogum minus & maius, & electarium è thymelæa. Ex iisdem quoque pilulæ asseruantur: ad bilem quidem hæ leniores, pilulæ è hiera, pilulæ stomachicæ, pilulæ ruffi & assaieret, pilulæ imperiales: valentiores autem pilulæ sine quibus, & pilulæ aureæ. Aliæ ad pituitam, vt pilulæ de agarico, pilulæ lucis, cocciæ, de hermodactylis & polychrestæ. Ad atram bilem, pilulæ è fumaria, pilulæ indæ, pilulæ è lapide cyanæo. Aliæ ad aquas, vt pilulæ è tymelæa, & vnguentum lathyridis.

Præscriptionum purgantium formulæ.
CAP. XV.

IN eorum gratiam qui vix dum artis operibus initiati præscriptionum formulas quas imitentur expostulant, hoc iam loco explicaturus sum, qua temperatione quibúsque formis tum simplicia tum composita quæ dixi purgantia medicamenta in rem præsentem accommodari discerníque soleant, sumpto à balanis & clysteribus exordio: ad ea dein progressurus quæ superuacuos humores è singulis corporis regionibus detrahant.

Aluus proritatur glande ac subducitur: pueris aut infantibus betæ vel mercurialis cauliculis radíxve oleo intincta, aspersáve sale aut saliua pro glande est. Recentis etiam oui vitellus cum salis & croci momento linteolo raro illigatus delicatioribus & infantibus nodulus fit balani vice subdendus. Sapo quoque albus aut succidia in glandis formam palmæ longitudine exacuitur, indirúrque blandè, citra morsum aluum exonerat. Crebrius autem ex melle in eandem formam concinatur, quod eousque coquitur dum crassescat nec amplius digitos inquinet. Euadet is acrior si salis vulgaris drachma dimidia conspergatur. Ne tamen sua acri monia primo statim ingressu anum stimulet, sal aut quiduis aliud acre melli dum coquitur permiscendum. Mellis vncia, salis vulgaris drachmam vnam habeat, aut salis gemmei scrupulum vnum, aut muscerdæ scrupulos duos, aut pulueris hieræ simplicis drachmam vnam, aut hieræ diacolocynthidos drachmam dimidiam, aut agarici scrupulos duos, aut colocynthidos pulueris atæ scrupulum vnum: hæc tan-

dem inteſtini calore liquefacta atque ſuſcitata idipſum ad excernendum proritant ſphincterémque recludunt.

Clyſterum formulæ.

QVVM ad facilem expeditámque purgationem vias liberas eſſe oporteat per quas detrahendus ſit humor, clyſter inteſtinorvm capacitatem exinaniens & meſaraicarum ora venarum patefaciens, in præparantium cenſu habendus eſt. Alius quidem obduratas alui fæces emollit cohibitásque deducit, alius coërcitos flatus diſcutit: alius craſſam lentámque pituitam infarcientem inteſtina iisque tenacius adhærentem abſtergit, ſecúmque rapit: alius ex alto vacuandos humores euocat: alius dolorum acrimoniam lenit: alius immodicum alui fluorem ſiſtit: alius ſanguinem ſupprimit, aut inteſtinorum vlcera ſiccat. Ferè autem clyſter libram vnam aut vncias quindecim habet liquoris, mellis vncias tres, olei tantundem, ſalis momentum. Omniúmque primus ac ſimpliciſſimus olim cõtinebat hydromelitis probè cocti vncias quindecim, ſalis vulgaris drachmas tres, olei ſimplicis vncias tres. Emolliens hæc cõtineat, radicis althææ & liliorum an. ʒ j. ficus pingues conciſas quatuor, maluæ, violæ, helxines, mercurialis, acanthi an. m. j. ſeminum lini, fœnigręci & aniſi an, ʒ ß. coquantur, & in ℔ j percolata diſſoluatur caſſiæ fiſtularis, mellis violati, butyri recentis, vel axungiæ anſeris an. ʒ j. olei violati vel ſimplicis ʒ iij.

Diſcutiens flatus, ℞. Quatuor emollientium, origani, calaminthes, chamæmeli, anethi an. m. j. ſeminum aniſi, feniculi, carui & cumini an. ʒ ß. baccarum lauri contuſarum, ſeminum rutæ & ſileris an. ʒ. ij. coquantur, & in ℔ j. iuſculi diſſoluti electarij diaphœnicon vel benedictæ ʒ ß, confectionis è baccis lauri ʒ iij. mellis anthoſati, ſacchari rubri an. ʒ j. oleorũ rutæ & anethi an. ʒ j. ß. Ex inferioribus partibus detur in aluum. Additur his interdum oleum è nuce iuglande, quod etiam ſolùm vel vino permiſtum flatus validè diſſipat, quemadmodum & rutaceum oleum.

Clyſter detergens hac formula præſtituendus, ℞. Origani, calaminthes, abrotani, abſynthij, centaurij minoris, furfuris, hordei integri an. m. j. ſeminis carthami contuſi, polydij quercini an. ʒ j. hermodactylorum ʒ ß. percoquantur, & in iuris ℔ j. diſſolue hieræ ſimplicis ʒ j vel hieræ diacolocyn-

colocynthidos ʒ vj. mellis roſati ʒ ij. ſalis ʒ ij. fiat clyſter ſine oleis: his nonnunquam & ſucci betæ vel mercurialis ʒ j. affunditur. Ex eorum quoque materia proritans clyſter eſt comparandus, cui ſi cæteris purgantibus prætermiſſis pulpæ colocynthidos ſemuncia incoquatur, validiſſimè è diſtantiſſimis euocabit atque deducet.

In varia affectuum concurſione atque confuſione, ex multorum permiſtione varij quoque vſus clyſteres fient, hac formula: ℔. Quatuor emollientium, chamæmeli, meliloti, anethi, origani, caſaminthes, abrotani, furfuris, hordei an. m. j. ſeminum aniſi, feniculi, carui, lini & fœnigræci an. ʒ ß. In ℔ j. decocti iuris diſſolue catholici ʒ j. vel hieræ ſimplicis, diaphœnici an. ʒ ß. mellis roſari, ſacchari rubri an. ʒ j. olei chamæmeli & violati an. ʒ j. ß. hi igitur omnes in præparantium ſunt genere. A purgatione verò clyſter interdum quoque neceſſarius eſt, qui aut anodynus ſit, aut immoderatum profluuium cohibeat inteſtináque corroboret, aut ſanguinem ſupprimat, aut inteſtinorum vlcera perſanet. Anodynus: ℔. Radicum althææ & liliorum an. ʒ j. maluæ, violæ, chamæmeli, meliloti an. m. j. ſeminum althææ, lini, fœnigræci & cydoniorum an. ʒ ß. coquantur ex lacte & in huius ℔ j. diſſolue butyri recentis ʒ ij. vitellos ouorum duorum, ſubter indatur.

Adſtringens: ℔. Roſarum rubrarum, balauſtiorum, plantaginis, ſanguinalis, arnogloſſi, verbaſci an. m. j. ſeminum oxalidis, portulacæ, plantaginis & myrti an. ʒ ß. coquantur in lacte vſtulato, vel in aqua fabrorum. In iuſculi ℔ j. diſſolue amyli ʒ ij. gummi arabici vel tragacanthæ vſtulatæ vel maſtiches ʒ j. clyſter fiat ſine oleis.

Aſtringentior fiet, ſanguinemque ſupprimet, inteſtinorum vlcera ſiccabit, & ad cicatricem perducet, ſi huic præterea addas boli armenæ, ſanguinis draconis an. ʒ ij. Multo quoque præſtantior reddetur, ſi pro iuſculo vſurpentur herbarum ſucci.

Purgationes.

NONNVLLA quoque aſſumpta ſolas ab aluo feces ducunt & exturbant, eccoprotica propterea appellata. Ea rectè cibis præmittuntur vt eorũ impulſu celeriùs & valiùs excidant. Eadem quoque paſtis cibóq; confertis offerri

poſſunt, ſed cibum præcipitant aluumq́; ſubducunt minore profectu. Nonnulli cibis illa permiſcent, ſed ij vt aluum exonerent, aut nondum confectos cibos præcipitant, aut certè corrumpunt. At vnam aloëm cibis interponere nihil nocuerit, quũ præſertim in peſtilenti conſtitutione in corpus illam diſtribui volumus, vt humores è putredine vindicet. Itaque ad molliendam aluum ſi neque olus, neque oleum, neque butyrum, neque pruna ſatis erunt, mannæ calabriæ ʒ j. ex carnium iure ſoluta ſorbẽda eſt ſemihora ante paſtum aut caſſiæ fiſtularis ſemũcia ex ſaccharo. Quum autem ſimul quędam deſideratur ventriculi deterſio, vel aloes, vel pilularum ſtomachicarũ, vel rheibarbari & aloes drachma dimidia in pilulas duas trésve concinnata voretur paulum ante paſtũ. Ita enim copioſiùs deiiciet, quàm ſi tripla multò antè tempore fuiſſet aſſumpta. Qui hæc vel leniſſima auerſabitur, pruna circiter duodecim coquat è iure duarũ triúmve drachmarũ ſennæ, additóq; ſaccharo, edantur ex ſuo iure. Quũ pleniùs mollienda eſt aluus citra inſignem vllam humorum purgationem, æſtuoſo præſertim cœlo per febrem ardentem & ſitim validam ita præſcribendum, ℥ mannæ calabriæ ʒ ij diſſolue ex iuſculo capi, horis tribus cibo præmittatur. Aut validiùs ſic, ℥ caſſiæ fiſtularis ʒ x. aſperge ducis puluerem fiatq́ue bolus. Aut ſic, ℥ diaprunωn, lenientis ſimplicis ʒ v. medullæ caſſiæ fiſtulæ, ʒ ß. cum ſaccharo fiat bolus. Quum autem ſeorſum expurgandi ſunt humores, medicamentum longiore interuallo cibum præcedat, vt purum nec aliena permiſtione fractum è ventriculo excidat, penetrétque prius in venas quàm cibi potúſve permiſtione interpelletur. Ventriculo detergendo atque purgando accommodatiſſima eſt aloë, lieni ſenna, iecori rheumbarbarum, meſenterio & inteſtinis agaricus: quanquam & vnumquodque in alias etiam partes, in alioſq́ue humores vires exercet. His igitur è prima corporis regione citra reliqui corporis perturbationem vllam præparati detrahuntur humores: atque ſic è ventriculo. ℥ maſſæ pilularum aſſaieret ʒ j. rheibarbari ʒ ß. ex ſyrupo abſynthij malaxentur fingantúrque pilulæ ſeptem. Potio autem quod ventriculi latera proluat, validius extergit. ℥ puluerís hieræ ſimplicis ʒ iij. rheibarbari electi contriti ʒ j. diluta vnciis tribus hydromelitis propinetur ieiuno. Si vires permittant addetur

Quæ aluũ mollíũt atque ſubducunt.

De expurganda prima corporis regione

ʒ j. aut

ʒ j aut ʒ j.ß. El. diaphœnicon, vt medicamenti languida vis proritetur ocyúſque prolabatur in aluum. At quum ventriculi ſeu pituitoſa ſeu bilioſa impuritas vel nauſeã, vel animi exolutionem langueſcente pulſu, vel ſyncopen accerſit, lenioribus res tutò gerenda. Quum quis præterea aloës amarorem faſtidit, rheumbarbarum, & ſi hoc quoque graue & inſuaue, ſenna in eam quam mox ſubdam formulam, aptetur. At verò ſi iam altiùs circum ventriculum, circum pancreas aut meſenterium conditus eſt humor bilioſus præſertim, his ducendus eſt pharmacis, quæ habent pulpæ caſſiæ fiſtularis vel diaprunon ſimplicis ʒ vj. rheibarbari electi triti ℈ iiij. ex ſaccharo bolus fiat, vel potio. ♃ rheibarbari electi ʒ j.ß. electarij lenientis ʒ iij. ſyrupi violati ʒ ß. aquæ decoctionis hordei ʒ iij. ſoluantur in potionem. Ita quidem rheibarbari ſubſtantia, quia ſicca & adſtringẽs, leniente aliquo (niſi immoderatè aluus profluat) temperanda. Vel ſic, ♃ aquæ ſtillatitiæ endiuiæ, vel cichorij ʒ ij. vini albi odorati ʒ j. in quibus macera rheibarbari ſelecti triti ʒ ij. vel ʒ ij.ß. cinamomi ʒ ß. in expreſſo dilue ſyrupi adiandini aut de cichorio ſimplicis ʒ vj. Eiuſmodi potio vel ex aliis quoque aquis vt bugloſſi betonicæ, aut meliſſophylli comparata, laboranti puero, vel ſeni, vel iam imbecillo, vel prægnanti mulieri, quum non alia ſecura fuerit purgatio, decernenda, quæ & interdum ſyrupi roſarum pallidarum vnciã vnã validior euadet. Complurium autem humorum confuſa illuuies, ex iiſdem ſedibus ſic eluenda: ♃ endiuiæ, lupuli, betonicæ an. m j. florum cardiacorum an. p. j. foliorum ſennæ expurgatorum ʒ ij.ß. aut ʒ iij. decoquãtur ad ʒ iij. In colato iure macera rheibarbari electi contriti ʒ j.ß. agarici trochiſcati ʒ j. cinamomi ʒ ß. in expreſſo dilue ſacchari albi ʒ ß. vel ſyrupi è cichorio ſimplicis ʒ vj. Hyeme cùm herbarum eſt penuria, ad coquendum aſſumãtur pylopodiũ, cnici ſemen, vuæ paſſæ, radices cichorij, oxalidis, graminis, aut feniculi. Si caſus præceps eſt, drachmæ decem vel ſeſcuncia catholici ex hidromelite aut cõueniẽti iure propinetur: vel in decocto & expreſſo iure quod habeat foliorũ ſennæ ʒ iij. agarici ℈ iiij. diluuntur catholici, ſyrupi de cichorio an. ʒ ß. vel ʒ vj. Quum peruicacius malũ in his ſedibus nõ vni purgationi ceſſurũ ſperatur, apozema vel ſyrupus ſubinde dandus, dũ victũ malũ ſit. ♃ radicum

graminis, petroſelini & feniculi, polypodij, ſeminis cnici, paſſarũ expurgatarum an. ʒ iij. endiuiæ, lupuli, hyſſopi, ſcolopendrij an. m. ß. foliorũ ſennæ ℥ j. ß. decoquantur in aquę ℥ xij. ad ℔ ß. In qua colata macera agarici albiſſimi ℥ ß. cinamomi ʒ j. ß. In expreſſo ſolue ſacchari albi ℥ j. ß. vel ſyrupi è cichorio ſimplicis ℥ ij. Apozema hoc erit in tres doſes.

Syrupus in eoſdem vſus. ℞ radicum apij, petroſelini & capparis in aceto horis ſex maceratarũ an. ʒ ß. agrimoniæ, endiuiæ, cichorij, lupuli, fumariæ, caſſuthæ. ſcolopendrii, hyſſopi, origani an. m. ß. ſeminum aniſi, cucurbitæ & melonum, glycyrrhizæ an. ʒ ii, coquantur in aquæ ℔ b. tribus ad ℥ xv. in quibus infunde horis duodecim foliorum ſennæ electorũ ℥ iiii. agarici albi ℥ ij. florum cardiacorum, epithymi an. p. j. zinziberis, cinamomi an. ℥ ij. feruefiant ac expriman tur, ac dein diſſolue ſyrupi è cichorio, è ſcolopẽdrio & hyſſopo an. ℥ ij. ſacchari albi ℥ ß. coquantur in ſyrupum, dẽtur ℥ ij. ex conuenienti decocto. Si poſthac affectus expoſtuler, ſeorſum in ſeſcuncia ſyrupi, ʒ j. aut ϑ iiii. rheibarbari expreſſum diluetur. Horum igitur imitatione poſſint generis omnis compoſitiones ad expurganda primæ regionis vitia præſtitui. At nihilominus ad aſcite, quòd aqua citrina dẽſis membranis arctiùs coërcita ſit, & à purgationis viis ductibúſq; ſepoſita, validiorum medicamẽtorum vim efflagitat.

Quomodo ſecunda corporis regio expurgãda. Quæ porro humorum impuritas in ſecundam corporis regionẽ quæ maiorum eſt venarum inuaſerit, niſi languidiores vires aut acrior morbus obſtet, pharmaco valẽtiore demenda eſt, & iis quæ dixi lenioribus nonnihil eorum adiiciendum quæ ſcammonium, turpethum, colocynthidẽ, hermodactylos, huiúſque claſſis pharmaca continent. Vt caſſię fiſtulari, vel diapruno ſimplici, vel catholico pondo ſemunciæ, vel diluto rheibarbari, vel agarici, vel ſennæ miſcendum aut diaphœnici, aut diacarthami, aut diacydonii aut confectionis Hamech ʒ ii. vel ʒ iii. pondo: qua etiam ratione ſuprà ſcripto ſyrupo turpethum & ſcammonium adiungantur: aut ſyrupus catharticus maior, aut electarium catharticum maius vſurpentur.

Regio tertia vt expurganda. Parefactis tandem & expurgatis primis regionibus, tertiæ iam quæ ſummarum eſt partium, vt capitis, lumborum, artuum cacochymia, quemadmodum & hydropicorum ſeroſus humor, aliis inſuper vehementioribus derrahenda, quæ vt vires erunt &

corporis

corporis præparatio, ita conuenienti tum dosi tum forma decernentur.

Capitis & cerebri peculiaria medicamenta.
CAP. XVI.

OMNEM iam eorum medicamẽtorum materiam quæ noxios humores tum apparant, tum è publicis corporis regionibus detrahunt exequutus, ea dein persequar quæ purgationis vniuersæ reliquias è singulis partibus præsertim è cerebro, è pulmonibus, è thorace, è corde, è iecore, è liene, è renibus, ex vtero atque ex articulis deriuent. Et ea demum quæ partes ipsas prorsus omni illuuie expurgatas corroborent, priſtinæque reddant valetudini. Id autem remediis præstãdum quæ peculiari dote partem vnamquamque iuuent. Cerebri igitur mucum atque pituitam per nares hæc eliciunt.

Sampſuchum narium mucum ac pituitam impoſitum blandè expurgat.

Saluia & betonica vtraque trita & in alterutram narem indita ſi aliquantum ſinitur, pituitam nullo tædio prolicit, cerebrúmque mirè leuat.

Anemone quæ præſertim quadrato eſt caule & flore purpureo, acris eſt, propriè verò ſuccus eius naribus infuſus cerebrum expurgat: commanducata radix pituitam trahit.

Beta vtraque & nigra & candida nitroſa quadam facultate cerebri excrementa deducit, in ſídque ſuccus earum ex melle aut hydromelite naribus indendus.

Braſſica ſatiua eadem qua beta vi nitroſa, naribus immiſſa capitis pituitam elicit, cæteríſque humoribus exonerat.

Radix iridis noſtratis, naribus ſubdita ſternutamenta mouet, & pituitam prolicit, quod & ſuccus validiùs præſtat, ſed quòd acrior ſit, leniente liquore temperandus.

Elaterium cucumeris agreſtis ſuccus, iridis ſuccum facultate ſuperat, vt maiori quoque temperatione ſit opus.

Cyclamini ſuccus ad purgandum caput omnium efficaciſſimus, at non ſatis tutò naribus inſtillatur, quòd cerebri meninges acerrimè feriat. Qua autem ratione hæc conuenienter aptentur in errhina, dicendum.

Errhinum blandum. ℞. Foliorum ſampſuchi, ſaluiæ, betæ & anemones (quum haberi poteſt) recentium an. m. *Errhina.*

j. Terantur & affunde aquæ betonicæ, vini albi an. ʒ. ij. expreſſus ſuccus accommodetur in errhinum. Si acrius optatur, addenda radicis iridis virentis ſemuncia: hauriendus autem hic ſuccus eſt in nares prono capite, vt altius ſubeat ne relabatur in fauces. Valentius. ℥. Radicis cyclamini ʒ j. elaterij, ſi in promptu eſt, ʒ ß. Trita macerentur in ʒ iiij. vini albi vel hydromelitis vt mitius euadat. Expreſſus ſuccus reponatur in ampullam. In hoc maceratum oblongum cõtortúmque linamentum in nares inſerendum: nam ſaccus ſi hauſtus feratur in cerebrum, abundè quidẽ mucũ elicier, ſed acerrimo & tamen momentaneo dolore: neq; aridorũ pulueres tutò poſſunt in nares inſpirari. At tenuiſſimè contrita illa excipi poſſunt mellis vncia vna quo nares ſublinãtur. Cyclamini quoq; radix in oblongæ turundæ ſpeciem præciſa & aqua vitæ macerata ſi naribus indatur, pituitam abundè proliciet. Oportet autẽ quæ immittuntur nõ prorſus nares obturare, vt quũ ducetur ſpiritus errhini vaporem vimque ſecum deducat in cerebrum: ipſum quoque laborantem prono haberi capite, vt excrementum cerebro meningibúſque circumfuſum promptius illabatur in nares.

Quæ porrò pituitam ſternutamento promouent, diuerſa ſunt facultate, nam & his acriora ferè ſunt, & cerebrũ impulſionis vi concutiunt, ſícque eius ſuperuacanea vndique in priora atque in nares deriuant. Sunt autem huiuſmodi.

Struthiũ quæ & lanaria & ſaponaria nũcupatur, ſternutamẽta ciet, ac mucũ prolicit trita cũ melle & naribus infuſa.

Caſtoreum vt aliis facultatibus cerebrum neruóſque iuuat, ita & ipſum ſternutamento purgat.

Ptarmica, hoc eſt, ſternutatoria ex ipſius effectus præſtantia nomen inuenit, quandoquidem & foliis & floribus efficaciſſima eſt euocando ſternutamento.

Batrachij radix acerrima arefacta tritáque naribus ſubdita, ſternutamento cerebrum expurgat.

Elleborus albus potentiſſimè ſternutamenta mouet, ſi vel ſola radicis eius fibra inſeratur in narem, multóq; magis ſi arida ea in aqua vitæ macerata ſit. Puluerem eius in nares indere nõ niſi veterno aut apoplexia correptis & cõſopitis liceat.

Euphorbium vel odore ſolo ſternutatoriũ eſt cuius etiam oleo perunctæ nares, aquoſo multo ſtillant humore.

Quum

Quum autem horum effrenata vis ſit, nequid inopinatò contingat, ſingulis certius quàm permiſtis compluribus atque compoſitis vti liceat.

Scruthiũ & batrachiũ terantur macerenturq; in hydromelite: in quo dein intincta linamenta indãtur in nares. Verratro tamen & euphorbio ea quã dixi præcautione vtendũ.

Per palatũ verò pituitã hæc ꝓpliciũt mãſa aut gargarizata. *Apophlegmaticis.*

Maſtiche commanducata blandè & leniter pituitam ex ore & faucibus potius quàm è longinquis elicit, perinde ac omnia ferè diutius ore circumducta. Vua quoque paſſa & per ſe cum nucleis & cum pipere commanducata caput blandè purgat.

Sinapi verò tunſum ori quouis modo inditũ, è cerebro pituitã ducit, naribus quoq. admotum ſternutamenta ciet.

Naſturtium ſemine eadem, quæ ſinapi præſtat.

Pyrethrum radice idem & aliquanto validius efficit.

Piper longum tametſi calidius, non æquè ad ducendam pituitam efficax.

Staphis agria non ſolùm quòd acri ſemine os fauceſque velut exurat, ſed peculiari quoque vi cerebri pituitam euocat, & ore profundit.

Hæc ita comparantur in vſum: ℔. Sacchari candefacti ʒj. maſtiches ʒ ß. piperis longi, pyrethri, ſtaphidis agriæ an. ʒ j. fiat puluis, qui referatur in nodulos ore continẽdos premendósque dentibus: hæc quidem manſa præcipuè gingiuas, dentes, maxillas & oris fauciúmque partes expurgant, quas nimirum calor attigerit. At verò gargarizatu quoniam altius in fauces incidunt, longius quoque proliciunt, vt ex ipſis faucibus, ex amygdalis, ex œſophago & palati cauo, quemadmodum & pẽna altius in fauces indita. ℔. Seminis ſinapi tunſi ex aceto ʒ ß. piperis longi in puluerẽ triti ʒ j. hydromelitis ℔ j. fiat gargariſmus. Vel ſic: ℔. Ficus pingues inciſas quatuor numero, vuarum paſſarum expurgatarum ʒ j. glycyrrhizæ ʒ ß. coquantur ad ℔ j. in expreſſo iure diſſolue radicis pyrethri tenuiter tritæ ʒ. piperis longi ʒ ß. fiat gargariſmus. Piperis enim atq. pyrethri vis coquendo vaneſcit atq. diſperditur. Sed neque gargarizatu cerebri interiora exquiſitè purgantur, quòd minimè ad cerebri baſim ispertingat, quò maximè cerebri excrementa cõfluunt. Optima autem & vtiliſſima cerebri expurgatio per palatũ.

fiet, ſi aptus conueniensq; liquor hauſtus in nares reſupino capite relabatur in fauces. Etenim tranſitu cerebri baſim ſubiens viam per quam excremento curſus eſt expedit, cerebrum vi ſua ferit, cuius etiam excremẽta facultate deducit: hãc autẽ cæteris mitiorem ita decernito. ℞. Radicis althęæ & betæ an. ʒ j. hordei integri, glycyrrhizæ, vuarum paſſarũ an. ʒ ß. coquantur in hydromelite ad ℔ j. In quo macera radicis pyrethri, radicis cyclamini contritarum an. ʒ ij. exprimatur liquor in eum quem dixi vſum.

Frigida quæ capitis ardores & deliria mitificant accerſuntq; ſomnum. CAP. XVII.

ROSA ſicca deſtillationes arcet, quas tamen humida ac recens odore ſolo proritat, capitis dolores ex ardore compeſcit, accerſitque ſomnum, cerebrum mentémque roborat.

Viola frigida & humida, tũ odore tum ſubſtantia capitis quoq; ardores ac mẽtis pturbationes lenit inducto ſopore.

Nymphæa tota refrigerat ordine ſecundo, eius radix atque ſemẽ exiccat, flos verò humectat, iſque naribus ac fronti admotus, capitis ex bile dolorem lenit, ſomnum cõciliat ſumptúsque omnẽ extinguit ardorem. Lactuca tum admota tum ſummo cibo ſumpta acres demulcet humores, deſipientiam ſedat, vaporíſque ſuauitate ſomnum accerſit idque blandè & citra offenſionem vllam. Solanum furioſum venenatum eſt ac inutile, hortenſe verò eſculentum eſt & admotis foliis ſomnificum: ſed & hortenſe immoderatè ſumptum mentem quoque perturbat.

Hyoſcyamus albus eligendus cui flos & ſemen album eſt, cui verò flauum aut nigrum quod vel inſaniã vel ſoporem inferat fugiendum. Sed ne albus quidem tutus, quòd immodico vſu dementet. Papauer album medicinis tutius ſed minus efficax quàm nigrum, & ſylueſtre quod rhœada appellant, flore rubro, nigro autem ſemine, eſtque frigidum ordine tertio. Semperuiuum maius frigidum quidem abundè ſed nullius particeps malignitatis. Tria hæc fronti & naribus admota acres fluxiones fiſtunt, capitis ardores extinguunt, dolores leniunt ab æſtu & febris ardore natos ſomnúmque inducunt ac deliria ſedant.

Caphura frigida ſicca gradu tertio, acris, odorata, partiũ tenuiſ-

tenuiſſimarum. Capitis ardorem, cephalalgiam ab æſtu naribus admota, aut cum ſantalis & aqua roſarum ſtillatitia in frontis & temporum forũ adhibita mitigat, ſanguinem è naribus profluentẽ ſiſtit, exæſtuans cerebrum recreat odore, ſed libidinem extinguit. Mandragora frigida ordine tertio, ſiccáque primo perhibetur, radice, folio, fructúque vſurpanda. Eximia ei vis refrigerandi atque compeſcendi ardentium febrium æſtus, capitis dolores ac deliria, ſed præcipua conciliandi ſomnum, ſoporifera enim eſt & narcotica. hæc autem præſtat tum fructus odore, tum folio radicéve trita, inductáque ex oleo fronti atque tẽporibus. Opium frigidum ſummo quartóve gradu, ſiccum primo planè narcoticum eſt quòd ſublato aut conſopito ſenſu ſtuporem inferat. Ad leniendum acerbum dolorem, ad quemuis ardorem protinus extinguendum, ſoporémque accerſendum, extrinſecus moderatè appoſitum omnium quæ ſuprà dixi efficaciſſimum, quæ vel naribus illitum odore ſolo confert. Medicamentis inditur quorum exuperans calor temperari poſtulat, intro aliàs minimè purum admittitur.

Hæc igitur præcipua eſt eorũ materia quæ in prædictos vſus coaptantur vel in ſyrupos, vel in pilulas, vel in antidotos: huiuſmodi ſunt quæ aſſeruantur, ſyrupus roſarum ſiccarum, ſyrupus nymphææ, ſyrupus papaueris, diacodion ſimplex, diacodion compoſitũ, pilulæ è cynogloſſo, Philonis antidotus & trochiſci è ſuccino, trochiſci de Caphura & trochiſci Narcotici. In rem autem præſentem fotus fiunt ſincipitis, embrochæ, illitus, cataplaſmata, frontalia. Vt in cauſo & capitis dolore ab æſtu, fotus qui habet aquarũ ſtillatitiarũ plãtaginis, roſarũ, ſolani an. ʒ iij. aceti ʒj. ß. caphuræ ʒ ß. miſce in fotũ ſincipitis & tẽporum. Aliud, ℔ roſarũ, violarũ nymphææ, lactucæ, ſolani, ſemperuiui an. m. j. ſeminũ lactucæ, hyoſcyami & papaueris albi an. ʒ ß. coquantur ex aqua ſimplici, aceſque ſextans ſub finem indatur, tepido ſinciput foueatur per ſpongiam aut per ſplenia. Hæc eorũ materia (ſerpillo, meliloto, betonica rutáque additis) tuſa cretáque & roſaceo vnguento aut populeo vel oxyrodino excepta in cataplaſma redigitur, accommodatum vigiliis, phrenitidi omniq. deſipientiæ, fronti ac ſincipiti inducendũ. Ad hæc quoq. vitia earũ partiũ embrocha, id eſt, irrigatio, fiet ex oleo roſato, nymphææ papaueris albi & mandra-

goræ: quibus ſi extrema res eſt, opium addetur, ſed ea temperatione vt eius non ſupra grana dena olei vnciæ ſingulæ excipiant. Addita cera illitus ex his fient & cerata tum liquida tum ſolidiora, fronti temporibúſque inducenda. Ex his quoque aceto exceptis oxyrhodinum fiet compoſitum, iiſdem partibus inducendum, vt quod ℔. olei roſarum, nymphææ & papaueris albi, aceti, aquæ ſtillatitiæ ſolani & betonicæ an. ℥ ß. miſta agitentur pro embrocha frontis & ſincipitis. Aliud: ℔ vnguenti populei & roſacei aceto lotorum an. ʒ vj. ſeminis papaueris albi & pſyllij contuſorum, ceræ an. ℥ ß. malaxentur & concorporentur in cerati formam, quod inductum linteo fronti circundetur. Aliud ſiccum ℔ roſarum rubrarum, foliorum violarum & nymphææ an. p. j. foliorum betonicæ, lactucæ, & hyoſcyami an. m. ß. ſem. lactucę & papaueris albi & amygdalorum amarorum contuſorum an. ʒ iij. conciſa omnia & (ſi aridiora ſunt) vapore aquæ roſarum madefacta exceptáque ſpleniis, interſuantur, & applicentur fronti & temporibus.

Calida medicamenta quæ affectuum cerebri præſertim frigidorum reliquias proprietate diſſipant.

CAP. XVIII.

SALVIA calida primo ſicca ſecundo, quæ anguſtiore folio efficacior habetur, ea leniter adſtringit, & emanantem ſanguinem cohibet, ventriculum atque cerebrum corroborat, torpentem appetentiã excitat, peculiariter autem neruos firmat, eorúmque vitiis omnibus medetur: in ídq; vires obtinet caſtoreo finitimas. Betonica cerebro auxiliatur, ídque vel odore ſolo recreat. Hinc comitialibus furioſiſque medetur, paralyſim torpentiaque membra perſanat.

Sampſuchus calfacit ficcátque tertij ordinis initio, tenuiũ eſt partium, & validè digerit odoriſque ſuauitate cerebrum neruóſque corroborat: ex hiſque flatus, craſſam pituitam, & hinc ſubortas obſtructiones diſſoluit. Roſmarinus ſampſuchio præſtantior, vnà cum cerebro & neruis cõſenſus omnes & memoriam confirmat: tremori atque paralyſi ſalutaris. Stœchas cerebrum neruóſque iuuat, & frigidis eorum medetur affectibus, illíſque moderato calore quaſi vitam reſtituit: vertigini, epilepſiæ atque melancholiæ ſaluberrima. Laurus calfacit & ſubadſtringit, baccæ in medicamenta adiiciuntur quæ neruorum laſſitudines reſi-

ciunt

ciunt,& ad vnguenta quæ calfaciunt & diſcutiunt, earum ſuccus aurium dolori & grauitati inſtillatur. Myrtus quàm laurus adſtringentior, moderato calore atque ſuauitate cerebro familiaris, eius ſpiritus viréſque fouet & firmat, nec parum ſiſtendis deſtillationibus opitulatur. Acorus qui Galanga eſt, calidus ſiccus ordine tertio, oris halitum commendat, frigidis & flatuoſis ventriculi & cerebri affectibus medetur, inditus naribus cerebrum iuuat & firmat, ore verò detentus venerem ſtimulat.

Pœonia mas præſtantior eſt fœmina, calida ſiccáque ordine ſecundo, radice, flore, ſemine celebrata. Cerebrum odorata mirè recreat, ſed admota ſumptaque magis: mentis perturbationem ſedat, nocturna ludibria atque etiam incubos diſſipat, timores pauoréſque diſcutit, comitiali morbo medetur. Cerebri quemadmodum & iecoris, renum, vterique obſtructiones tollit. Ruta ordine tertio calfacit & exiccat: odorata & admota mentis hallucinationes & deſipientiam arcet, melancholicóſque pauores diſcutit, cum oxyrhodino illita capitis dolores quacunque ex cauſa mitigat.

Serpillum acre, calidũ & ſiccum initio tertij, & odoratũ & ex oxyrhodino appoſitum cerebrum iuuat atque corroborat, vt idcirco dolores, deliria mentíſque perturbationes ſedet accerſito ſomno: at nihilominus rheumatiſmos frigidáſque deſtillationes capiti inductum ſiſtit & diſſipat. Spica quæ & pſeudonardus, calfacit & ſiccat ordine ſecundo, caput admota calfacit eiúſque humores ſuperuacuos exiccat, & deſtillationes arcet, apoplexiæ, paralyſi, tremoriqúe vtilis.

Centaurium minus rheumaticis affectibus auxilio eſt, neruis accommodatiſſimum, vt quos humore turgentes citra noxam euacuet ac deſiccet. Iridis illyricæ ſeu florẽtiæ radix & aloë præterquam quòd ſomnum alliciunt, dolorem etiam capitis temporibus & fronti ex roſaceo illitę ſedant, & odoratæ cerebrum recreant.

Compoſitiones porrò ex his paucæ extant præcipuúſq. eſt ſyrupus è ſtœchade. Aquæ verò ſingulorum ſtillatitiæ ferè vſurpantur, & ex his quædam ſaccharo conſeruantur, vt flores roriſmarini & ſaluiæ & ſtœchados. Olea quoque non paucea vt myrtinum, laurinum, rutaceum, nardinum.

In rem verò præsentem cùm vel affectuum frigidorũ materiam siccare, vel cerebrum corroborare consilium est, horum plurima in capitis lotiones aptantur, additis iuniperi baccis & anisi feniculíque semine: coquúntúrque vel sarmentorũ lixiuio, vel aqua cui sub finem vini albi quadrans affundatur. In id non modò virentes, sed & arefactæ herbæ conferuntur, vt quarum integra vis etiam subsistat. Oleum quoque ad frigidos quosuis affectus sic comparari potest. ℞ Baccarum lauri, myrti & iuniperi an. ʒ ß. seminis feniculi, rutæ & peoniæ an. ʒ iij. saluiæ, betonicæ, sampsuchi, florum stœchados, rorismarini & spicæ an. ʒ ij. Tunsa omnia conspergantur ℔ ß. aquæ vitæ, dum omnino madescant: deinde affusa olei libra vna coquantur vase duplici, dum liquor omnis sit absumptus, expressúmque oleum recondatur in vsus.

Quæ destillationes sistunt & quæ cerebrum corroborant.

CAP. XIX.

MASTICHE vapore tenues capitis fluxiones incrassat atque cohibet voratáque cerebrum tenuibus expirationibus impetitum tuetur ac firmat, præsertim verò in febribus, epilepsia, vertigine & in cæteris quæ sympathia fiunt. Vernice suffitu aliquantò adstringentior & valentior mastiche, ad cætera tamen non tutò sumi potest. Succinum quod Arabum est cabe, & Græcorum ἤλεκτρον, calidum primo, siccum secundo ordine, leniter adstringit, tritúmque ac potum vomitiones ventrísque fluxiones ac destillationes sistit, attritu iucundum spirat odorem, suffitúque cerebrũ recreat, siccat, eiúsque destillationes quocunque ruant cohibet, quod & collo circumductum non leuiter confert.

Thus calidum siccúmque secunda classe, frigidas capitis destillationes tum interiores ad fauces, pulmones & ventriculum, ad dentes & maxillas, tum externas sistit & quodammodo discutit atque siccat, tum suffitu tum appositu emplastri vice.

Agallochum xylaloë, calidum siccum secundo gradu, odoratum, adstringens, subamarum, firmat omnia interiora viscera, sed peculiariter cerebrum tum mansum tum suffitum, eximiè siccat & corroborat. Spicanardi humores è capite seu in fauces seu in pectus stomachúmve procumbentes sumpta ac etiam ore contenta proprietate cohibet,

habet, viribus cæteris quàm pseudonardus præstantior.

Styrax calidus gradu primo, siccus secundo, cerebro quoque iucundus, cuius suffitu cerebrum siccescit, destillationes sistuntur, & raucedines grauedinésque mitescunt.

Melanthium calidum siccum recessu tertio, ad omnia ad quæ styrax atque etiam efficaciùs accommodatur. Naribus expirante odore destillationes omnes & coryzam excitat, imbecillóque cerebro opitulatur. Intrò verò non tutò immittitur. Succus quem officinæ benioin appellant, calidus siccus, ac summè tenuis, odoris suauitate cor, cerebrum sensúsque omnes exhilarat, caput suffitu siccat, eiúsque superuacua absorbet, inclinantibus morbis aptus.

Caryophyllum odoratu cerebrum corroborat & excitat, eiúsque affectus frigidos persanat, mentem erigit memoriámque firmat. Nux moschata eiúsque macer, si vel manditur vel naribus inditur tum odore tum substantia, cerebri, mentis, sensuúmque vires auget. Myrrha suffitu cerebrum quoque recreat, superuacuos humores abstergit & absorbet. Ambarum caput odoris suauitate roborat & epilepsiæ confert, cæteríſq; frigidis opitulatur affectibus.

Compositiones ex his nullæ extant, sed re exigente ex tempore comparari possunt: ferè autem singula teruntur in puluerem, quorũ sit varius vsus. Suffitus adstringens destillationes tenues & acres, habet rosarum rubrarum, mastiches, vernicis, succini singulorum contusorum ʒ ß crassas, verò ac frigidas sistit cerebrúmque corroborat, qui ℥. Succini, seminis melanthij an. ʒ ß. styracis calaminthæ, benioin an. ʒ iij. maceris, caryophyllorum, nucis moschatæ an. ʒ ij. Terantur in puluerem crassiusculum ad capitis suffitum. Si myrrha & mastiche singulæ pondo vnciæ vnius aqua rosarum stillatitia soluantur, adiecto puluere præscripto trochisci concinnabuntur ad suffitum apti. Puluis capillis inspergendus destillationes arcens. ℥. Xyloaloes, succini, caryophyllorum an. ʒ iij. rosarum rubrarum, sampsuchi, maceris, nucis moschatæ an. ʒ ij. Cuculus verò seu intersutus pileus quo caput ad destillationes & frigidos affectus muniri solet. ℥. Sampsuchi, rosarum rubrarum, florum rorismarini, saluiæ & stœchados, spicæ nardi arefactorum, an. ʒ ij. corticis citri sicci, grani infectorij, maceris, piperis, nucis

moſchatæ, caryophyllorum an. ʒ iij. fiat puluis qui bombace carpta exceptus coaptetur in cucullum. Cerebrum quoque roboratur ſiccatúrque odoratis in nodulum coniectis, vel in globum pomi ſpecie, vt ℔. Seminis melanthij torrefacti ʒ ß, ſpicæ nardi, nucis moſchatæ, caryophyllorum an. ʒ ij. trita concludantur ſyndone in nodulum. Pomum odoratum hac formula. ℔. Sampſuchi, roſarum rubrarum, pſeudonardi an. ʒ ij. maceris, xyloaloes, nucis moſchatæ, caryophyllorum an. ʒ iij. ſtyracis, benioin an. ʒ j. Trita contuſáque omnia excipiantur ladano puriſſimo, vel mucilagine gummi tragacanthæ, fingantúrque globuli pertuſi, aſperſo puluere ambaris & moſchi an. ϑ ß.

Ad pulmonum pectorisq; vitia. CAP. XX.

VITIA quæ tum pulmoni tum pectori inhæreſcunt purgato iam corpore atque deſtillatione ſedata, ferè quidem vel leniendo, vel detergendo extenuandóque tolluntur. In idq; ex infarctu liberantiũ ordine aptiſſima ſunt quæ incidendo atque detergendo, nec vehementer calfaciũt ſiccéntve, nec exaſperent: ſed leniant & quadamtenus humectent, vt ſtrobili, mel, terebinthina. Interdũ etiam acriora, ſed ex melicrato, ptiſana, vino dulci, aut leniente ſorbitione data. Arteriæ autem pectoríſque aſperitatem hæc peculiariter leniunt ſimúlque ardorem extinguunt.

Pruna dulcia moderatè refrigerant, humectant verò ordine ſecundo aluum molliunt ac ſubducunt, pectus arteriámque leniunt, bilis ardorem ac ſitim compeſcunt.

Zyzypha quæ & iuiubæ ac myxaria quæ & ſebeſten, quo prunis dulciora, hoc viribus omnibus eis antecellunt. Cremor hordei refrigerat, humectat & oblinit, ſitim reſtinguit, deterget ſine adſtrictione, ac facilè in thoracis partes illabitur.

Succus amygdalarum dulcium arteriam pulmonémque lenit, ac ſimul emolliens humores è thorace ſputis educit; qui ex amaris elicitur, obduratos ac tenaces validius expectorat. Semen maluæ quia humectat & oblinit aſthmaticis bibendum datur, thoracem pulmonémque proprietate iuuat, raucámque vocem lenit.

Semen bombacis quòd craſſa leniendo extenuet, tuſſi & thoracis vitiis peculiariter medetur. Viola feruidos acréſque

que humores temperat & ſicceſcentes pulmones humectando recreat, eorumque exaſperatas vias lenit.

Glycyrrhiza temperata calore, modicè humida omnia exaſperata propriè verò arterias lenit, tuſſim ſiccam, aſthma atque ſitim mitigat. Gummi arabicum refrigerans ac modicè ſiccans, ſed tamen quia emplaſticum, aſperitatibus omnibus medetur, nec ventriculum relaxat.

Tragacantha frigida ſecundo, humida primo receſſu, humidior quàm gummi, aptiusque tuſſim veterem omnesque aſperitates lenit.

Nuclei pinei calore temperati luculenter humidi emolliunt ac detergunt, purulentam, craſſam, lentamque expuitionem promouent.

Piſtacia quia leniendo ſubamara ſunt & adſtringẽtia pulmonis thoracisque obſtructiones liberant. Auellanæ toſtæ deſtillationem arcent, crudæ verò ac recentes tuſſi veteri medentur, ſtomacho tamen infeſtæ præſertim quæ vetuſtate nimium exaruerint.

Mel calidum ſiccúmque ordine ſecundo, valenter detergit, aluumque abducit, non niſi coctum ſumitur, nam ſatus crudum excitat & ventriculum offendit.

Saccharum minus calidum & ſiccum quàm mel, vtque gratius eſt & ſuauius, ita & omnia mitiùs quàm mel efficit, nec ſtomacho infeſtum eſt.

Compoſitiones ab his extant, ſyrupus zyzyphorum, ſyrupus violatus, electarium tragacanthæ frigidum, eclegma è pino, pilulæ bechicæ, pilulæ albæ & penidia. Ad quarum imitationem aliæ quoque poſſunt in rem preſentem præſtituri, quemadmodum & potiones quædam lenientes pectorales appellatæ, quales ex hordei m.j. paſſarum ʒ.j. zyzyphis, myxariis an. viij. nu. glycyrrhizæ ʒ ß in aquæ ℔. iij. percoctis.

Hæc verò pectoris pulmonúmque vitia detergendo & extenuando purgant. Vua paſſa quæ dulcis fuerit, leniendo detergendoque leniter thoracis ac pulmonis affectibus eximiè ſuccurrit.

Ficus abſtergendi facultatem & incidendi obtinent, præcipuè verò thoracem purgant, tuſſi veteri diuturnisque pulmonum vitiis conueniunt, gutturi, arteriæ, & anhelatoribus aptiſſimæ. Capillus veneris propriè pectus & pulmo-

nes expurgat, pleuritidi & peripneumoniæ vtilis. Adiantum album crassa & lenta ex pulmone educit.

Hyssopus peculiariter peripneumoniæ, asthmati, orthopnœæ & tussi veteri ex destillatione opitulatur, præsertim si ex melle, aut vuis passis, fico & ruta decoctus poretur, detersor familiaris. Prassium quod album appellatur, crassa è pectore educit, vtilitérque datur asthmaticis, tussientibus, & interdum rabidis. Origanum linctum ex melle tussibus medetur: inclinanti quoque peripneumoniæ & pleuritidi.

Calamintha orthopnœæ, asthmatiqúe confert ex hydromelite. Abrotanum maximéque eius semen recta cervice spirantibus, ruptis, conuulsis, tussi, orthopnœæ auxiliatur.

Polypodium radice vsurpatur calida siccáque ordine secundo: dulcis pariterq; sub austera est, crassam pituitam detrahit, præcipuè verò è pulmonibus, quia lenis est & dulcis.

Cnici semen ac propriè eius medulla in vsum venit, calida siccáque ordine secundo: abstergens & aperiens, simúlq; leniens, propriè pectus atque pulmonem lenta pituita expurgat, vocem clarificat.

Iris flore ac radice insignis, calida siccáque ordine secundo, inueterata omnia pectoris pulmonúmque vitia blandè expectorat. Hellenium radice vtile, calidum ordine tertio, siccum primo, ad educendos lentos & crassos thoracis humores accommodatum: veterem tussim emendat, orthopnœam, conuulsiones, inflationes, stomachíque vitia, menses quoque mouet & vrinas. Satureia quæ & thymbra, medetur pulmonis & thoracis vitiis & thymum viribus æmulatur. Thymus vt obstructiones hepatis & viscerum soluit & expurgat, ita crassa lentáque è pulmone & thorace expectorat, anhelosis & asthmaticis cum melle datum omnia thoracis vitia excreabilia facit, sed fœtum excutit.

Iuniperus calida & sicca ordine tertio, baccæ crassos & glutinosos humores extenuant. Potæ ad vitia thoracis, ad tusses, inflationes & tormina prosunt: sed ramentum ligni denoratum interficere creditur. Seseli masilienſe officinis siler montanum calfacit & desiccat ordine secundo, radix & semen tenuium sunt partium, stomachi viscerúmque concoctionem iuuant, tusses diuturnas sanant, & orthopnœæ medentur.

Dracunculus calidus siccus, acer & amarus, leniterque adstrin-

ſtringens,tenuium eſt partiũ. Radice viſcerũ omniũ craſſos ac lentos humores attenuans expurgat, tuſſibus ex deſtillatione prodeſt: bis térve elixa in cibo radix craſſos ac glutinoſos humores è pulmone validè exterget, incidit, & expurgat. Arum calidum ſiccum ordine ſecundo: eaſdem atque dracunculus vires,ſed multò infirmiores obtinet.

Cepa, porrum, allium, ſcordium vim acrem & excalfactoriam habent, qua viſcerũ omnium imprimisque pectoris craſſos & viſcoſos humores extenuant, detergunt & expurgant: præcipuè verò porrum & ſcordium purulentam craſſamque pulmonum materiam è pectore expellunt & arterias purgant,ſi aut cum ptiſana hydromelitéve cocta edantur,aut cum naſturtio, melle & reſina in eclegmate delingantur. Si ſemel atque etiam iterum mutata aqua parum præcoquantur, acrimoniam quidem illa & cacochymiã deponunt,ſed inefficaciora ad cõmemorata paulò redduntur.

Scylla pectus craſſis & lentis humoribus infarctum expurgat, tuſſim veterem & aſthma perſanat, ſaniem è pectore elicit. Crocus lethargicos ſtrenuè iuuat: ſed pituitam attenuans ad ſpiritus difficultatem, ad tuſſim & pleuritidem mirè confert.

Zinziber craſſam pulmonum pituitam attenuat, tenuem cõcoquit,tuſſis veteris, aſthmatis frigidorumque affectuum familiare remedium, quod præcipuè recens conditũ fuerit.

Ariſtolochia vtraque amara & ſubacris, abſtergit & digerit,ſed rotunda craſſos humores validiùs extenuat, & ab iis natas obſtructiones promptiùs expedit. Hinc aſthmaticis, ſuſpirioſis & pleuriticis auxilio eſt. Gentianæ radix extenuando & abſtergendo obſtructiones efficaciter expedit, idque tanta vi vt iumentis etiã non tuſſientibus modò, ſed illia quoque trahentibus auxilietur pota.

Myrrha tuberculo fabæ deuoratur in vetere tuſſi, orthopnœa,in laterum pectorisque doloribus.

Hæc autem peculiari dote tabidis opem ferunt. Scabioſa calida ſicca,non modò quia amara,ſed & ingenita facultate validè adeò pulmonem expurgat, vt eius tũ abſceſſus atque vomicas tum etiã pleuritidas proprietate rũpat & expurget.

Pimpinella calida ſiccaque ordine ſecundo, abſterſionis adſtrictionisque particeps:tabidis aptiſſima, cruentas excreationes ſiſtit, ſordidas ac purulentas expurgat, vlcera

detergit, mirificè siccat & agglutinat.

Tussilaginis radices & folia petuntur, hæc virentia temperatis proxima sunt, siccata verò modicè acria & calida euadunt, hinc siccas tusses & orthopnœas sanat, & accensa inspirato fumo pulmones tam blandè expurgant, vt sine noxa omnes thoracis abscessus rumpere credantur.

Symphytum, consolida maior ordine secundo excalfacit siccatque. Collectum in thorace pulmonéque pus expurgat & sanguinis reiectiones sistit.

Pulmo vulpis arefactus si bibatur suspirioſos adiuuat, tabidorum vlcera agglutinat, roborátque pulmonum substantiam.

Ex his cõponuntur extántque medicamenta huiusmodi, syrupus hyssopi, syrupus prassij, electarium diaireos simplex & diaireos compositum, conditum adianti, conditum florum irridis, conditum radicum ennulæ, zinziber conditum, eclegma è scylla simplex & compositũ, pilulæ scabiosæ. Et quæ ad sanguinis excreationem & ad tabidos purulentósve conferunt, trochisci è terra lemnia, syrupus symphyti. Quum magna sit horum compositorum supellex, rarò decernuntur alia nisi cùm penuria subest, aut ad implicitos affectus insueta desideratur permistio, vt quæ leniendi & expectorandi hoc modo vim obtinet. ℞ zyzypha, myxa pia, ficus passas an. vj. nu. vuarum passarum ab acinis liberarum ʒ j. polypodij quercini, seminis cnici, radicis helenij an. ʒ. ß. adianti albi, hyssopi, prassij, origani, satureiæ an. m. j. seminis althææ & seseleos an. ʒ. ij. coquantur exprimantúrque ad sesquilibram, adiectóque pari sacchari pondere recoquantur in syrupum. Si vel eclegmata vel electaria rei præsentis necessitas expostulet, horũ permistio ex his quas antè protuli formulis discenda.

Quæ cordis discutiant affectus cardiaca appellata.
CAP. XXI.

QVOD affectus pauci in cor inuadere posse credantur, cardiacæ facultates præcipuæ sunt, noxia omnia malignáque depellere, & cordi robur conferre. Malignitatem expellũt alia frigida, alia calida. Cardiaca frigida hæc sunt. Buglosum vtrumque languentibus medetur & syncope vexatis,

vexatis,melancholicos exhilarat,&ex diuturno morbo cõualeſcentes recreat. Viola & nymphææ in cardiacis frigidis quoque habentur,vtraque cordis tædia diſcutit,ſpiritus excitat ac tetros arcet vapores. Semen mali citrij amarũ venenis reſiſtit,oris ſuauitatem cõmendat, ad mulierum malaciam confert. Succus mali citrij & punici acidi, & arancij acidi frigidus ſiccus ordine tertio, aduerſus internas & peſtilentes putredines, venena, & partium principum maximéque cordis imbecillitatem in primis vtilis eſt, & dum cardialgia,hoc eſt, mordicatio ventriculi os infeſtat.Semen oxalidis cordis & oris ſtomachi inextricabilia vitia, maximè ſcorpionum ictus ſanat.

Mali odorati,atq; coronei ſuccus cor & ſtomachum roborat,ſyncopen tollit,venenum conſopit aut arcet.

Calida,Meliſſophyllum ſyncopen ex frigida cauſa, mœrorem triſtitiámque excutit. Doronicum quod Paulo Arnabo dicitur, radix calida & ſicca ordine tertio, ſubdulcis, intus alba,foris flaua,pollicis craſſitie,nodoſa,denſa, cordis palpitationi & venenatorum morſibus atque ictibus auxiliatur,ipſúmque cor peculiariter roborat. Vetonica altera quæ & tunix & biſtorta, calida & ſicca, ſubamara, contra nocturnas peregrinationes & difficiles ſomnos commendatur, aduerſus toxica, ſerpentum & ſcorpionum ictus ex vino albo bibitur:ſuccus peſtis arcet contagia, & vomitiones cohibet.Dictãni radices & folia in vſu ſunt, calfaciunt & ſiccant ordine tertio,tenuium ſunt partium: ad morſus & ictus venenatos exhibentur, & ad peſtilentium febrium malignitatem. Pentaphyllum tormentilla vulgo,ſiccat tertio receſſu citra manifeſtum calorem, ſubadſtringit, tenuium eſt partium, venenis reſiſtit & peſti, omnes ſanguinis eruptiones cohibet. Atractylis hirſutior quibuſdam, aliis acanthium,carduus benedictus vulgò calidus ſiccus, amariſſimus, obſtructiones internorum viſcerum tollit, & eorum vlcera ſanat: aduerſus peſtilentes alióſque venenatos & putres affectus imprimis efficax. Stœbe ſcabioſa, vt abſceſſus interiores rumpere, ita & peſtilẽtium morborum virus è corde foras extrudere creditur, & eorum bubonas carbunculóſque diſcutere.Ocimi ſemen cardiacum eſt,cor enim exhilarat eiúſq; defectionem tollit & humidum ſtomachum roborat.

Corroborantia frigida. Os è corde cerui, hominis cor quadam ſubſtantiæ ſimilitudine roborat, ad cardiacam affectionem & ſyncopem in primis vtilis. pro quo in eoſdem vſus cornu cerui ſubſtituitur. Cornu vnicornis omnium præſtantiſſimum creditur cor tueri, veneni vim omnem obtundere, & peſtilentium morborum perniciem lenire.

Ebur frigidum ſiccum primo gradu, cordis robur tuetur & conceptum adiuuat. Aurum temperatiſſimum, foliolis & veluti bracteolis ad naturæ robur & affectus melancholicos, ad exolutum ſtomachum, ad cardiacos & præter rationem mœſtos efficax. Argentum frigidum humidúmque temperatè, auri vires quadamtenus æmulatur, ſed iam metallicæ malignitatis quodammodo particeps.

Vniones ſeu margaritæ frigidæ ſiccæ, integræ potiores, cor proprietate roborant, ſyncopen tollunt, putredini cor obſidenti peſtíque & venenis obſiſtunt.

Saphyrus potus ictos à ſcorpione iuuare, & cor ab omni veneni labe tueri creditur, & inteſtinas vlcerationes emendare. Hyacinthus virulentarum quoque beſtiarum ictibus & malignis medetur affectibus. Smaragdus eadem nõ potus modò, ſed & collo ſubnexus confert, & melancholiam mœſtitiámque ſoluit. Corallus frigidus ſiccus ſecundo gradu, vt adſtringendo ſtomachum roborat, & ſanguinis reiectiones magnoperè ſiſtit, ita & cordi robur conſeruat, ídq; munit aduerſus peſtilentium morborum iniurias. Succinum cor & ſtomachum firmat, cardiacis & cordis palpitationi accommodatum.

Sigillum lemnium frigidum & ſiccum primo receſſu, morſus ſerpentum & omnium reptilium ſanat, mortiferas & venenatas potiones nocere prohibet.

Bolus armena frigida ordine ſecundo, peſtilenti febri opitulatur eíque reſiſtit, putredinem cohibet, & ſanguinis expuitionem & dyſenteriam & deſtillationem.

Caphura malignos vapores præſertim calidos extinguit, ab hiſque ortam ſenſuum exolutionem reparat.

Calida. Xylaloë ad cardiacos affectus, ad ſyncopen, ad omnia denique cordis frigida vitia vtiliter exhibetur.

Cortex citrei mali, odorus, calidus ſiccus, cor aliáſque principes partes muniens, putredini & venenis reſiſtit.

Cinamomum calidum tertio ordine, ſiccum ſecundo, putridam

putridam ſaniem exorbet, ad deleteria & venena vtile.

Caryophyllum calidum ſiccum tertio gradu, odoratum, acre, ſubamarum: cardiacos affectus & ſyncopem tollit, viſcera corroborat & cordis ſpiritus reſarcit. Amomum calidum ſiccum tertio gradu, validè ſiccat & adſtringit, odoriſque ſuauitate cor recreat. Crocus calidus ordine ſecundo, ſiccus primo, coquit, digerit, mediocriter adſtringit, cor in primis deinde alias partes roborat, emendárque earum putredines: ſed extra modum ſumptus lethalem vim inferre perhibetur. Moſchus calfacit ſiccat ordine tertio, tenuium eſt partium, odore ſpiritus inſtaurat, languidas partes ac præcipuè cor firmat & roborat, lipothymiam & vires reſolutas ſarcit, ſed imbecillum cerebrũ biliosis præſertim ferit. Ambarum calidum ſiccum ſecundo gradu, humores calfacit, incidit, attenuátque, ſtomachicis miſcetur, cor & cerebrum proprietate roborat, & ſyncopem tollit, ſed ebrietatem accerſere dicitur permiſtum vino: ſenibus & natura frigidioribus accommodatius quàm iuuenibus.

Hæc porrò ſimplicia in compoſitiones coaptantur, quæ ſunt huiuſmodi: Syrupus buglóſſi, ſyrupus è ſucco aut infuſo violarum, ſyrupus nymphææ, ſyrupus è ſucco oxalidis, ſyrupus malorum redolentium, ſyrupus è ſucco perſicorum malorum, ſyrupus è ſucco limonum, ſyrupus granatorum, ſyrupus è cortice citrij, ſyrupus è ſucco citrij acido. Quibus omnibus cardiaca quodammodo vis ineſt cor muniendo arcendóque putredinem: vnus autem ſyrupus meliſſophylli malignitatem omnem extinguit. Electarium quoque de gemmis, diamargariton frigidum, electuarium de ambra, electuarium exhilarans, mithridatium & theriace. Flores præterea & fructus ſaccharo condíti conſeruatíque, vt buglóſſi flos & radix, flos violarum, perſica condíta, mala odorata condíta, cortex citri condítus, & nux moſchata cõdíta. Quinetiam non paucæ extemporaneæ compoſitiones in alias quoque transferuntur formas, vt in pulueres in condíta, in paſtam regiam, in deſtillatum inſtauratiuum, in epithemata, in ſacculos, in ſuffitus & odoratos globulos: quorum exempla quædã exercitationis gratia hic ſubieci. Puluis. ℞. Cornu cerui & vnicornis, margaritarum ſplendidarũ, ſcobis eboris an. ℈ vj. fiat puluis tenuis ex cochleari ſumendus, aqua buglóſſi & vino albo dilutus. Eiuſce pulueris

drachmæ duæ exceptæ vnciis tribus ſacchari albi ſoluti a-qua roſarum ſtillatitia, concinnantur in tabellas quas manus Chriſti appellant. Huic & nonnihil interdum additur electarij de gemmis aut de ambra, interdũ & ambaris momentum. Fit & ad peſtilentiam hac formula: ℞. Fragmentorum gemmarum ſapphiri, hyacinthi, ſmaragdi, margaritarum, coralli rubri an. ℈ j. oſſis è corde cerui, eboris, ſeminis ocymi, cardui benedicti, citrij, oxalidis, radicum tunicis, tormentillæ & angelicæ, doronici an. ʒ ß. terræ lemniæ, bolì armenæ an. ʒ j. moſchi, ambaris an. gr. viij. ſacchari albi ſoluti aqua meliſſophylli ℔ ß. cõcinnetur electarium in tabellas pondo ʒ ij. Conditum cardiacũ. ℞. Corticis citri cõditi conſeruæ bugloſſi, violarum & roriſmarini an. ʒ ß. pulueris electarij diamargaritõn frigidi & electarij de gemmis an. ℈ ß, ſacchari albi quod ſatis eſt ad conditi formam. Epithema. ℞. Aquarum ſtillatitiarum meliſſophylli, bugloſſi, cardui benedicti & roſarum an. ʒ ij. aceti ʒ j. In quibus diſſolue omnium ſantalorum, xyloaloës, caryophyllorum, corticis citrij ſicci tritorum omnium an. ʒ j. croci ℈ j. caphuræ ℈ ß, fiat epithema cordi inducendum ad æſtum & maligni tatem arcendam. In id quoque pulueres ſacculo includuntur, qui vel ſiccus cordi admouetur, vel ſuprà dicto liquore imbutus. Odore quoque labes arcetur ex his quæ epithema conſtituunt. Deſtillatum cardiacum & inſtaurans. ℞. Conſeruæ bugloſſi vtriuſque, violarum, roſarum & nymphææ, corticis citrij conditi an. ʒ ij. pulueris electarij diamargaritõn frigidi, electarij de gemmis & de ambra, croci an. ʒ ij. ſeminis citri, oxalidis, cardui, atractylidis & citrij mali, radicum dictamni, veronicæ & pẽtaphylli an. ʒ iij. iuſculi caporum iuuenum alteratorum cum lactuca, oxalide, portulaca, ſcabioſa & meliſſa ℔ vj. trita confuſaque omnia vaporario vitreo incluſa igni mandentur, vel aquæ feruenti, ſenſimque liquor eliciatur. His nonnunquam perdicũ aut turturum, aut etiam nemoralium teſtudinum præparatarum conciſa caro permiſcetur cum medulla panis albi. Excepti deinde liquoris libra dimidia cum ſacchari vnciis duabus & cinamomi drachma vna colo tranſmittitur in vſus, affuſa interdum ſemuncia ſucci granatorũ aut limonum. Deſtillatum aliud malignitatẽ arcẽs & obtundẽs. ℞. endiuiæ, bugloſſi vtriuſque, ſtœbes, pentaphylli, cardui benedicti, oxalidis,

oxalidis, pimpinellæ, betonicæ recentium omnium an. m. j. radicum dictamni, vetonicæ, & pentaphylli, aristolochiæ rotundæ, gentianæ, doronici romani, zedoariæ an. ʒ ß. seminum oxalidis, cardui atractylidis & plantaginis an. ʒ vj. theriaces, mithridatij veteris an. ʒ ij. Recentes herbæ tundantur, hisq; aspergantur reliqua omnia exquisitè trita, sinanturq. triduo macerari, ex his dein in vaporarium conjectis sensim liquor excipiatur.

Ventriculo accommodata. CAP. XXII.

QVAE stomachica nuncupantur medicamẽta, alia humorum quibus est imburus ventriculus illuuiẽ exuguntabsumúntque, vel prorsus detergunt, eius robore seruato: alia concoctionem adiuuant, ceteráſque illius functiones confirmant. Prioris quidem classis sunt, malum citrium & medicum, malum punicum & cydonium seu cotoneũ, cerasium, ribes, oxyacantha, sorba, mespila, & quæcunque suprà dixi æstuantem bilem frænare. Hæc enim bilis reliquias obtundunt, vomitiones sistunt, æstuantem vẽtriculum refrigerant, sitim extinguunt, cibi fastidia discutiunt, & appetentiam inuitant, dissolutúmque ventriculum adstringunt & corroborant.

Quæ verò deinceps sunt id ipsum præstant in frigidis humoribus, qui stomachi tunicas infarciunt.

Menta vtraque calida & sicca principio tertij ordinis, gustu acris, subamara, tenuium partium, adstringendi & exiccandi vim obtinet. Stomacho apprimè vtilis est, appetitum excitat, & in condimentis peculiarem vsum inuenit, in eo humores frigidos crassósque excalfacit, attenuat & absorbet, singultus, vomitiones choleámq. sedat, sanguinis vomitiones sistit: sed conceptioni resistere creditur. Betonica crudorũ concoctionem adiuuat, datur acidum ructantibus & stomachicis, dolorẽ capitis ex vẽtriculi sympathia cedat. Absynthiũ calidum primo gradu, siccum secundo, adstringens, amarũ & acre, excalfaciens pariter & detergẽs, roborans & desiccans: eius decoctum stomachũ corroborat, bilem eiq; inhærentem pituitam detergit, vacuátque tũm per aluum tum per vrinas. Hinc morbo regio correptos sanat, malaciam stomachi, & inflationes discutit, appetitũ excitat, nauseam arcet, lumbricos pellit: comæ, folia & semen vsur-

pantur,ſed ſuccus ſtomacho infenſus eſt.Saluia excalfaciẽs & ſubadſtringens,appetitum excitat,cruda craſſaque conficit,& ſtomachum corroborat,ſingultum quoque lenit. Siſymbrium,balſamita vulgò ſeu menta aquatica, excalfacit atq.ſiccat tertio ordine,tenuium partium eſt, & digerentis facultatis ex redundante pituita vomitiones,ſingultus, ſtomachíque diſſolutiones cohibet ſeu ſumptũ ſeu admotum vrinam ciet.Non edendum grauidis niſi mortuo iam conceptu:quippe etiam impoſitum ipſum extrahit. Succinum calidum primo receſſu,ſiccum ſecundo,ventriculum & cor roborat,nauſeã ſedat, prauos ventriculi humores abſorbet atque eos gigni prohibet,ventrisque fluxiones ſiſtit.

Corroborantia & adſtringentia frigida, quæ tum reliquias acrium humorum abſorbent,tum concoctionem iuuant Roſa amara,adſtringens præcipuè rubra,arefacta ſtomachum &iecur corroborat,eiusque diſſolutioni medetur, vomitiones & lienterias ſiſtit. Cytinus mali punici flos, ſtomachum roborat, fluentem aluum ſiſtit, bibitur commodè ſanguinem excreantibus. Balauſtium adſtringentem quoque vim habet,& eandem quam cytinus.

Myrtus tum baccis tum folio citra calorem, ventriculi ſuperuacua & alui illuuium ſiccat atque concoquit,faſtidium abigit, præcipuámque corroborandi facultatem adſtringendo obtinet. Oliua recens flaua necdum matura, vtilis ſtomacho,ipſum roborat, adſtringit,appetentiã mouet,humores acres digerit.Idem præſtant oliuæ halmades, quæ muria conditæ ſeruantur.

Coriandri ſemen præparatum adſtringit, terget,concoctionem adiuuat,ventriculum roborat,eiúsque exhalationes in caput ferri prohibet. Rhus frigidum ordine ſecundo,ſiccum tertio,vehementer adſtringit,ventriculum eiusque facultates omnes roborat ſumptum & admotum,vomitiones,dyſenterias,ſanguinis eruptiones,aliásque diuturnas fluxiones cohibet obſoniis inſperſum , aut aliter ſumptum inflammationes mitigat,menſes quoque ſiſtit. Acacia frigida primo gradu , ficca tertio,validè adſtringit, ſtomachi robur virésque omnes fouet,vomitum ſiſtit, menſes ſupprimit.Lycium ſiccat ordine ſecundo , calore temperatis proximum eſt,adſtringit,terget , digerit.Hypociſtis eadem quę acacia,& multò validius præſtat , eodem quoque

cenſu

censu cistus existit, aliquanto tamen siccantior & adstringentior.

Calida quibus præcipua vis est ad frigidos crudósq; ischores absumendos, & ad concoctionē augendam, hęc ferè sunt. Mastiche calida & sicca ordine secundo, parum adstringit, minimū est acris, stomacho auxiliatur, purgātium acrimoniam frangit, exhalationes reprimit, destillationes arcet & absumit, vomitionésq; sistit. Crocus stomacho vtilis est, ciborúmque concoctionem iuuat. Myrobalani omnes vehementer adstringunt, stomachum expurgāt & corroborant, vomitiones, dysenterias, & alia alui profluuia compescunt, & appetentiam renocant.

Galanga calida sicca tertio gradu, sapore acerrimo linguam admodum vellicante, concoctionem adiuuat, oris halitum commendat, venerem stimulat. Spica nardi calida excessu primo, sicca secundo, adstringit, subacris & leuiter amara, stomachum roborat sumpta & admota, omnésque frigidos affectus concoquit. Agallochum odoratum, gustu adstringens & subamarum, ventriculum frigidum corroborat, concoctionem adiuuat, eius putredinem summouet, & superfluentes humores absorbet, flatúsque discutit. Macer calidum siccum tertio gradu, vi aromatica odoréq; suaui præditum, subacre, tenuium partium: hoc peculiare habet vt ventriculum roboret, & concoctionem iuuet. Nux moschata calida sicca secundo gradu, vim habet roborandi ventriculum, & frigidos ipsius affectus sanandi, concoctionem iuuandi & flatus discutiendi. Zinziber calidum tertio ordine, humidum primo, odoratum, obstructiones aperit, stomachum corroborat & excalfacit, concoctionem promouet, vapores crassos & flatus discutit, crassos humores attenuat, aquosos absumit. Caryophyllum ventriculi calorem robúrque suscitat, concoctionem perficit, cardialgiam tollit & nauseam, doloréque ex cruditate & flatuum copia subortos.

Cinamomum excalfacit, adstringit, roborátque ventriculum & concoctionem iuuat.

Ambarū siccitate ventriculi superfluentes humores absumit, odoris suauitate prauam illorū qualitatem omnémque impuritatem ac putredinem emendat, suscitato natiuo calore ac spiritu concoctionem iuuat, cæteráq; functiones

validiores efficit. In id quoq; vſurpantur quæcumque cor natiúmq; calorem fouere & roborare tradita ſunt.

Ex his porrò compoſitiones extant aſſeruantúrque variæ, ſyrupus myrtinus, ſyrupus mentæ & abſynthij & miuæ cydoniorum, electarium myrtinum, electarium diarhodon & aromaticum roſarum maius, trochiſci è ſpodio, myrobalani emblicæ & cepulæ condítæ, iuglandes nuces condítæ, ſorba condíta, cydonia condíta, conſerua roſarũ & mentæ, cortex citri condítus, & nux moſchata condíta. Quarum imitatione aliæ quoq; ex tempore præſcribuntur, vt vinum abſynthij & iuſculum è radice cichorij & abſynthij coma, iulepus è ſucco cydoniorũ aut granatorũ, & aqua roſarum ſtillaticia. Condíta quoq; multiplicis vſus. Adhæc fomentum è roſa, cytino, ſaluia, menta vtraque, & abſynthio, cum portione cyperi, calami aromatici & ſcœnanthi, adiecto ſub finem vini quadrante. Ceratum molle ex oleo maſtiches, mentæ, abſynthiæ, nucis moſchatæ & nardino, aut horum quibuſdam cum ceræ momento. His etiã vt vnguenti ſpecies euadat, interdum pulueres inſperguntur galangæ, maceris, nucis moſchatæ, xylaloës, & zinziberis, vt ſingulæ vnciæ ſingulas puluerum drachmas habeãt cum ceræ tantillo, & ambari aut moſchi exiguo. Aut ſi pluſculum puluerum atq; ceræ ſit, ceratum ſolidius exiſtet, in quod plerumque ſolet maſtiches triens quadránſve addi, tundíque pilo calente: quò etiam pertinere videtur ceratum ſtomachicũ. Sacculus præterea minutim tranſſutus in ſcuti formã conciunnatur ex aridiorum tritorum puluere: vt qui habet roſarum rubrarum, cytinorum, mentæ, abſynthij, ſampſuchi, arefactorum an. ʒ iij. ſpicæ nardi, galangæ, nucis moſchatæ, caryophyllorum an. ʒ ij. croci ʒ ß.

Iecori peculiaria medicamenta. CAP. XXIII.

CVM iecoris tum ſubſtantia tum venæ exiles ſæpe infarctu & humorum illuuie præpediri ſoleant, magnáque ſit huius viſceris dignitas & præſtantia, id quidem maximè medicamenta poſtulat quæ obſtructione liberent atque corroborent, nullo vehementi calore. In hæc autem non omnia promiſcuè, ſed peculiari quadam dote iſta conferre comprobantur.

Gramen modicè frigidum ſiccúmque, ſubadſtringens & ſua-

ſuaue, tenuis ſubſtantiæ, iecoris infarctus ſoluit robúrque tuetur. Intybum omne calidam hepatis intemperiem, atque etiam inflammationem extinguit, ſanguinis feruorem ſedat, obſtructiones iecoris aufert: hinc bilioſam eius collectionem expurgat, icterum perſanat, iecur proprietate quadam corroborat, nec ventriculum offendit, ſemen genitale minuit. Cicerbita, hieracium & chondrilla, vt temperatura affines ſunt, ſic viribus minimum diſcrepant: eadem quæ intybum, ſed ignauius multò præſtant. Lichen quæ hepatica, detergit, mediocriter refrigerat, iecoris obſtructiones tollit, icterum & imperigines curat, ſanguinis inflammationes compeſcit. Adiantum omne tenuat, digerit, aperitque iecoris obſtructiones & ictericis confert. Quatuor ſemina frigida maiora & minora refrigerant, incidunt, ac detergent, tenuium ſunt partium, vt iecoris quoque obſtructiones impediant.

Plantago frigida ſicca ordine ſecundo, adſtringit, & nihil ominus digerit, hepatis obſtructiones ſoluit, putredines & dyſenterias coërcet, fluxiones ſiſtit tum folio tum ſemine.

Oxalis omneque rumicis genus tum radice tum ſemine blandè iecoris illuuiem expurgat, obſtructiones expedit, ex eaque genitos affectus perſanat: & adſtrictione leni nec inſuauis ipſam pariter iecoris ſubſtantiam firmat & corroborat.

Calida. Eupatorium calfacit, incidit, abſtergit, peculiariter verò iecoris obſtructiones expurgat, ſeruato robore, diu turnis & erraticis febribus apta. Fumaria iecur obſtructum aperit, laxiúſque firmat, bilem expurgat, ſanguinem impurum clarificat, & putredini reſiſtit.

Lupulus calidus ſiccus primo ordine, detergit & aperit, expurgat iecur, & obſtructionibus liberat, icterum ſanat, menſéſque mouet. Aſparagus iecur infarctu liberat tum radice tum ſemine: regióque morbo auxiliatur. Idem ac etiam efficacius conferunt apij, petroſelini & feniculi radices, quæ ſi calidior erit affectus, aceto macerandæ ſunt.

Abſynthium vt ventriculo, ita præcordiis & iecori opitulatur, quódque in venis bilioſum eſt per vrinas expurgat.

Praſſium vt guſtu amarum eſt, ita iecur infarctu liberat, & regium morbum expurgat.

Peucedanum veteres hepatis obſtructiones aperit, con-

fértque incipienti ſcirrho.

Chamædrys amara, ſubacris, incidit, terget, viſcera præcipuè verò iecur expurgat & obſtructionibus liberat. Chamæpitys terget, purgat, obſtructum iecur liberat, ictericis auxilio eſt.

Corroborantia frigida. Santala omnia frigida gradu tertio, ſicca ſecundo, calidis naturis conueniunt, propriè verò hepar corroborant & refrigerant, cardiacos iuuant. Ebur frigidum ſiccum gradu ſecundo, adſtrictionis cuiuſdã particeps, qua viſceribus robur adiicit. Spodium ebur vſtum, refrigerat, adſtringit, ſitim compeſcit, ventriculum & hepar roborat. Roſa & lichen iecur roborant. Coralium frigidum ſiccúmque ordine ſecundo, adſtringit, roborat, bilis feruorem compeſcit, eiúſque impetum ſeu ſurſum ſeu deorſum ſedat, iecoris ſubſtantiam quouis modo ſolutam impingit atque coarctat, & ſanguinis vndecunque manantis fluorem ſiſtit.

Calida. Iuncus odoratus ſeu ſchœnanthum modicè calfacit adſtringitque, mediocriter digerit, ventriculum & hepar corroborat, ſanguinem excreantibus auxiliatur. Calamus aromaticus calidus ſiccus ordine ſecundo, leniter adſtringens, minimum acer, ventriculum & hepar excalfacit roborátque, hydropem ſanat & tuſſim. Eupatorium moderato calore peculiariter hepar corroborat. Vua paſſa tota ſubſtantia iecori familiaris, moderata adſtrictione ipſum roborat. Id ipſum præſtat piſtacium ſubamarum, odoratum atque eſſentiæ tenuitate iecur obſtructum expedit.

Compoſita medicamenta quæ humorum reliquias è iecore per vrinas expurgãt ſunt ſyrupus cichorij, ſyrupus endiuiæ, ſyrupus byzantinus, ſyrupus è radicibus minor, ſyrupus è radicibus maior, & oxymeli cõpoſitum. Corroborant verò electariũ trium ſantalon, & trochiſci eupatorij, electariũ diacubebe, & trochiſci è ſuccino. Refrigerãt verò conſerua cichorij, ſurculi lactucæ, endiuiæ, & portulacę, cõditi, ceraſia cõdita, oxyacantha condita, & ribes conditum, aut ſiquando res ipſa expoſtulat, recentia fient apozemata modò ſimplicia, modò acida affuſis interdum herbarum ſuccis. Electaria quoque & condita confuſis pulueribus atque conſeruis. Fotus præterea ſiquid emolliendũ aut calfaciendum eſt, & epithema ſi refrigerãdum ex aquis ſtillatitiis endiuiæ,

diuiæ,portulacæ,abſynthij,plantaginis,& roſarum paribus portionibus & aceti parte octaua,in quibus trium ſantalorum, roſarum, lupinorum & trochiſcorum è caphura pulueres conuenienti doſi ſoluti ſint. Illitus quoque & vnguẽta ex his quæ ipſi ventriculo accommodauimus.

Quæ lieni conueniunt. CAP. XXIIII.

APTA lieni medicamenta ea ſunt quæ ſuauitate quadam,terrenum illius humorem vel emolliunt,vel quodammodo colliquant, detergunt & attenuant, ſine adſtrictione conſpicua,vt deinde obſtructione ſoluta faciliùs excidat in aluum. Horum quædam moderatè frigida ſunt & humida,quæ exuperanti bili retorridæ conueniunt, vt viola,buglo ſſum vtrumq; ſuccus malorum fragrantium. Plurima verò moderatè calida ſunt & tenuium partiũ, vt craſſam fæculentámque melancholiam attenuent atque diſſipent: qualia hæc ſunt: Lupus ſalictarius ſeu lupulus,lienis obſtructiones expedit eúmque expurgat. Caſſutha peculiariter lienem obſtructione liberat, arquatúmque nigrum pellit. Scolopendrium ſeu aſplenum & ceterachum, proprietate lienem expurgat abſumítque. Raphanus lienem extenuat & obſtructione liberat,iecori etiam prodeſt. Radix apij lienem expurgat, & obſtructione liberat, eiúſque tumores diſſoluit. Cortex thamaricis peculiariter lienem expurgat, obſtructionibus liberat abſumítque & icterum ſanat. Capparis radicis cortice imprimis, dein fructu & cauliculis tum decoctis in oxymelite tum pulueratis ſpleni ſcirrhoſo eximiè benefacit, atque frequẽti vſu lentos craſſóſque humores exterget & incidit, tandémque per vrinas & per aluum exigit. Agnus calidus ſiccus tertio gradu, flore & ſemine inſignis, aperit,extenuat, flatus diſcutit, duritiem & obſtructionem lienis diſſoluit: ſed genitale ſemen abſumit, & libidinem extinguit. Chamædrys lienem validè adeò expurgat,vt ipſum abſumere credatur. Acori veri radix in vſu eſt,quæ galanga maior dicitur:calfacit& ſiccat tertio ordine,guſtu acris eſt & modicè amara,odore nõ iniucunda,tenuiũ partium,detergit & extenuat: lienes induratos reſoluit atque comminuit, duritias & collectiones omnes ſanat decocto huius fouentibus. Scylla calida ſicca ordine tertio,ſummè incidit & reſoluit, duritias lienis col-

lectionésque discutit: & obstructiones validè expedit: quartanam & icterum sanat.

Lapathum digerente detergentéque facultate prædituum, lienem ex aceto sumptum, iuuat, ex vino coctum sumptúm que regio morbo prodest, lepras impetiginésque sanat.

Rubiæ semen ex oxymelite potum lienem absumit. Idipsum præstat & peucedanum & raphanus & iris similiter ex aceto aut oxymelite pota. Aristolochia multò validius lienem obstructione liberat, laterisque doloribus auxiliatur, putrescétia sanat, & sordida expurgat. Cancamũ vulgo gummi lacca, obesos extenuat, concretúmque lienem dissoluit. Horum quædam etiam foris admota, sed maximè quæ deinceps sunt lienem plurimum expediunt.

Ruta tum sumpta tum admota ex aceto cataplasmatis vice lienis obstructiones duritiásque tollit. Nasturtiũ præsertimque semen eius cum melle illitum lienem extenuat & comminuit.

Struthium duritiem quoque lienis soluit. Vrtica cum cerato imposita concretum conduratúmque lienem colliquat. Sinapi calidum siccúmque quarto recessu, lienis tumores omnisque generis dolores ex alto in summa trahit.

Centaurium minus calidũ primo ordine, siccum tertio, summè amarum & subastringens, validéque abstergens, optimum est ad lienis & iecoris obstructiones soluendas: sed & lienem induratum foris impositum sanat. Asarũ calidum siccum tertio ordine, tenuium partium hepatis & splenis obstructiones referat, eorúmque duritias dissoluit, icterum sanat, febribus diuturnis auxilio est: valet foliis sed radice efficaciſſimum.

Cyclaminus calidus siccus tertio gradu, radix in vsu est. Incidit, terget, aperit, digerit, resoluitque. Lienis duricies & tumores foru aut illitu persanat: tum recens tum aridus arquatum sistit, & biliosum sudorem ciet.

Alia ex his aptantur in eos syrupos qui tetrum bilis atræ vaporẽ demulcent, cuiusmodi sunt syrupus violat ũ, syrupus bugloſſi, syrupus è succo malorum benè olentium, & syrupus meliſſæ & confectio alkermes. Alia in eos qui melancholiæ reliquias ex tumente liene vel dissipant vel absumunt: quales sunt syrupus scolopendrij & fumariæ, syrupus è radicibus, oxymel scylliticum, electarium diacap paris

ris, trochiſci è capparibus & dialacca, electarium de gemmis, electarium exhilarans, & aliæ complures compoſitiones ad cordis affectus relatæ. Ex quibus dein in rem præſentem iulepi fiunt & apozemata, electaria quoque & condita. Foris præterea fotus ex ruta, vrtica, ſtruthio, naſturtio, centaurio minore, in quo aceti quadrans inſit. Illitus ex oleo rutaceo, oleo de capparibus, oleo amygdalarum amararum, oleo liliorum lotis aceto ſcyllitico cum cera: quibus ſi ſextans adiectus ſit puluerum iridis, aſari & cyclamini, cum bdellio & ammoniaco ſolutis acero forti, emplaſtrum efficiet, lienis obſtructioni tumoríque accommodatum. Poſſunt & aliæ formæ complures pro rei neceſſitate ex tempore præſtitui.

Renum ac veſicæ medicamenta. CAP. XXV.

QVAE leniunt & refrigerant, arenulas minimè ſinunt in calculum concreſcere, vrinæ ardorem demulcent, eámque facilius emittunt. Quæ vrinas cient tenuitate ſubſtantiæ ac ſiccitate ſanguinẽ attenuãt & colliquãt, ſerúmq; ſecernunt atque deducũt in renes. In hoc genere nonnulla traduntur moderatè frigida, vt pepones, melopepones, cucurbitæ, cucumeres, hordeum & gramen: ſed omnium efficaciſſima ſunt quæ in ſubſtantiæ tenuitate calida ſiccáque ſunt tertio receſſu: vt apium, petroſelinum, feniculum, daucus, phu, ſeſeli, aſarum & ſmyrnium. Quæcunque vrinas ſtrenuè cient, eadem quoque renes & vrinæ ductus abſtergendo incidendóque expurgant, & arenulas pariter exturbant, & calculos ex arenularũ adhæſu leuiter cõcretos diſſoluunt atque diripiunt. At verò ſolidiores veróſq; calculos quæ propriè comminuere traduntur, attenuant incidúntque nullo calore nulláque ſiccitate inſigni: nimius enim calor concretum calculum magis excoquit & obdurat, obtérque quæcunque mediis viis obhæreſcunt ſuperuacanea ſecum in renes deducit, vnde vrina aliàs ſupprimitur, aliàs tenuis & pellucida præterfluit. Hoc genere ſunt limonum ſuccus, radix oxalidis, rubi, aſparagi, graminis & perſonatæ, betonica, adiantum, aſplenum. Nonnulla etiam aſperitate ſua calculi ſummã faciem abſtergunt & attritu comminuunt: vt vitrum combuſtum ouorum teſtæ, milium ſolis. Nec deſunt quæ id proprietate efficiãt, vt lapis iudaicus.

Vtraque igitur affectis renibus opitulantur: ſed hæc præcipuè. Amygdala amara & dulcia eorúmque recens oleum, zyzypha, myxaria, glycyrrhiza, gummi amygdalæ amaræ & cerafi, piſtacia, ſtrobili, caricæ, & quæcunque leniendis pulmonibus conuenire diximus, eadem renum ac veſicæ ſcabriciem leniunt, vrinam demulcent atque effundunt, nec arenulas in calculum coagmentari ſinunt. Althææ radicis ius potum eadem confert, & vrinæ difficultati medetur, renum & veſicæ cruditates pellit: eius ſemen renũ calculos etiam confringit. Quatuor ſemina frigida minora, lactucæ, protulacæ, intybi, cichorij renum ſiccitatem, aſperitatem ardoresque leniunt. Semen melonum & quatuor ſemina frigida maiora ſicca ſunt ad finẽ primi ordinis, incidunt, tergent, tenui ſunt eſſentia præſertim arefacta & contrita: hinc vrinas adeo mouent, vt renibus arenis aut calculo preſſis non mediocriter proſint. Halicacabi rubentes fructus tenuandi & abſtergendi vi renes validè expurgant & vrinam pellunt. Fraga quoque chamæbati Idæi fructus, renum & veſicæ ſordes & arenulas eluunt, detritósque calculos excludunt, præcipuè autem ab his aqua ſtillatitia.

Plantago vtraque ſemine aut folio arefacto, renum obſtructiones tollit, ídque abſtergendi quadam & tenuandi facultate qua præter cæteras pollet.

Adiantum omne vrinas ac menſes mouet, renesque validè adeò expurgat, vt calculos minuere credatur. Helxine ſubfrigida, abſtergit, leuiterque conſtringit, calculo tamen & vrinæ difficultati ſuccurrit. Graminis radix moderatè frigida & ſicca, tenuiúmque partium vrinæ difficultatibus medetur & calculoſa veſicæ rudimenta comminuit, quod & eius ſemen præſtat. Aſparagi radix trita & ex vino pota vrinam ciet, renes infarctu liberat, calculos exturbat, nephriticis auxiliatur: neque credi par eſt longo eius vſu veſicam exulcerari, ſemen genitale auget, veneremque ſtimulat. Ruſcus tum radice ſubamara, tum foliis & baccis ex vino potis vrinam ciet, veſicę calculos deterit, ſtillicidio vrinæ medetur, menſesque mouet & morbum regium ſanat. Eryngij radix calore temperata, non modicè ſicca, pota colicis medetur, calculos, ſtillicidia difficultates vrinæ & renum vitia ſanat. Chamæmelum potus & inſeſſu calculos vrinásque pellit.

Quæ

Quæ verò ſubiiciuntur quòd calidiora acrioráque ſint, ad ea ipſa veſicæ renumque vitia efficaciora comprobantur. Cicer omne calidum ſiccum ordine primo, incidendi abſtergendique facultate præditum, obſtructiones tollit, vrinam mouet & renes expurgat, renum & veſicæ calculos exterit: ſed nigrum & paruum validiſſimè, ab hoc deinde rubrum. Terebinthina calfacit, mollit, diſcutit, terget, expurgat, viſcerũ omnium maximéque renum obſtructiones tollit, & anguſtos meatus aperit, vrinam ciet, putredinem cohibet. Pimpinella calida ſicca ordine ſecundo, ex vino pota calculos terit, & ſtranguriam decocta iuuat. Saxifraga calida & ſicca, eadem ſed multò efficacius confert.

Crithmum vulgo creta marina calida ſicca tertij ordinis initio, dyſuriæ & regio morbo opitulatur, renúmque calculos confringit.

Lithoſpermum vulgo milium ſolis, ſemine ex vino poto calculos cõminuit, vrinas pellit, ſtranguriámque diſcutit. Si ſymbrium aquaticum & Sion excalfaciunt, tenuiũ ſunt partium & ſapore acri, ea cruda coctáque potenter vrinas mouent, calculosque diſſoluere atque excernere traduntur.

Vrtica calida ſicca receſſu tertio, tenuium partium & acris, tanta abſterſione valet vt ventrem ſubducat, renes infarctu expediat calculosque terat. Anonis calida ad finem ſecundi, attenuando tergendóque vrinas ducit, calculósque confringit, radicis cortex præcipuè vtilis, deinde eius cauliculi, qui antequam ſpinis muniantur ſale condíti gratiſſimi ſunt. Petroſelinum vulgare, Plinio apium ſatiuum. Græcis ſelinum, calidum ordine ſecundo, ſiccum tertio, foliis, ſemine & radice obſtructiones tollit, vrinam ciet, renes & veſicam abſtergit, eorúmque calculos comminuit: eadem foris tum fotu tum inſeſſu confert. Feniculi radix & comæ renum & veſicę vitia expurgant: vrinam mouent tum ſumptæ tum admotæ. Smyrnium quod & libyſticum, radice vrinæ difficultati medetur: ſemen etiam renum & veſicæ vitiis confert, cætera præſtat quæ apium & petroſelinum. Raphanus vterq; calidus tertio, ſiccus ſecundo, tum radice tum ſemine renes expurgat, vrinam ciet, calculos comminuit & exturbat. Apium ſaxatile quod petroſelinum macedonicum, calidum ſiccumque tertio receſſu, radice præſertimq; ſemine vrinam ducit, renum & veſicæ doloxi-

bus potum ſuccurrit. Daucus ſemine primùm, deinde radice calfacit & exiccat, vrinam vehementer pellit vt etiã calculos excludat. Seſeli maſſilienſe daucum viribus æmulatur. Perſonata quæ bardana, radice & ſemine vrinas pellit, renes infarctu liberat arenulas calculóſque excutit. Pæoniæ radix acris & ſubamara, ex vino pota renum & veſicæ dolores lenit, ſeminis grana ſumpta calculorum rudimenta pueris eximunt. Tribulus vterque præſertímque ſylueſtris, poto ſemine renes purgat, calculoſíſque medetur. Spartum geniſta appellatum, ſecunda claſſe calidorum & ſiccorum, incidendi extenuandíque viribus præditum ſemine præſertim vrinas ducit, & tum veſicæ tum renum calculos comminuit.

Iuniperi fructus calidus tertio, ſiccus primo, ſtomacho vtilis eſt, renes deterget, & vrinam pellit: ſed caput tentat.

Lauri baccæ & folia tum fotu tum inſeſſu veſicæ conferunt affectibus: radicis cortex renes expurgat & calculos rumpit, ſed conceptus enecare traditur. Calamus odoratus vrinam mouet, renum viriis & ſtranguriæ commodè opitulatur. Cyperus radice inſignis quæ calida & ſicca, citra acrimoniam incidit, calculo v exatis congruit, & vrinam mouet.

Cardamomum ex vino ſumptum affectis renibus & dyſuriæ medetur. Periclymenum quod eſt inuolucrum maius, & caprifolium officinis, vehementer calidum & ſiccum, tũ fructu tum folio vrinam mouet, calculos pellit, & ſi pluſculum bibatur cruorem profundit.

Præcipuæ ex his comparatæ compoſitiones ſunt, ſyrupus capillorum veneris, ſyrupus de limonibus, ſyrupus althęæ, ſyrupus raphani, electarium diaſpermaton, & electarium λίθου πρίσου. At verò in rem præſentem varia ex his apozemata decernuntur, alia quæ leniant & laxent, alia quæ expurgent deturbéntque arenulas aut calculos: quibus interdum oxymeli ſcilliticum vtiliter affunditur. Puluercs quoque & electaria & condita his formulis quæ ſupra ſunt expoſitæ. Fotus quoque & inſeſſus tum ad compeſcendos nephriticos dolores, tum ad comminuendos calculos, ex radicibus althææ, raphani, petroſelini macedonici, feniculi, eryngij & bardanæ, cum malua, parietaria, berula, chamæmelo, betonica, naſturtio, pimpinella & origano, lauro & iunipe-

ro. Ex

ro. Ex quorum deinde magmate, addito polline ſeminis althææ lini & fœnigræci, ſeſeleos & dauci cum axungia cuniculi & anſeris cataplaſma concinnãdum eſt. Illitus præterea ex oleo liliorum, chamæmelino, laurino, nardino, è ſcorpionibus & terebinthino. Nonnulla etiam in clyſteres induntur, qui eductis primùm fecibus ſummè ſint profuturi.

Vteri medicamenta. CAP. XXVI.

QVAE verò conferre traduntur, alia immodicum eius fluorem ſiſtunt, alia ſuppreſſum mouent, alia humorum colluuiem eluunt expurgántque vterum, alia corrobo rant. Quæ menſium fluorem ſiſtũt ferè frigida ſunt omnia, genitale ſemen extinguunt, ſedántque veneris impetus & vteri ſtrangulatus compeſcunt: nec frigidis aliter iuuatur vterus. Nymphæa quæ præſertim candidam radicem habet, muliebri profluuio medetur, veneris inſomnia cohibet, & ſemen genitale extinguit. Cytinus & balauſtium refrigerant ſiccántque gradu ſecundo, adſtringendi vim habẽt, menſes aliáſque vuluæ fluxiones cohibent. Rhois ſemẽ obſoniis inſperſum pro ſale, & decoctum potui datũ mẽſtruas mulierum purgationes & alba earum profluuia retardat. Idem ramuſculorum rubi decoctum præſtat multóque efficacius eius foliorum & cauliculorũ ſuccus expreſſus & ſole ſiccatus. Cornu cerui vſtum & lotum, & ebur in tenuiſſimam ſcobem redactum fœminis fluxione vuluæ laborantibus magnoperè proſunt è cõuenienti liquore hauſta. Portulaca mulierum purgationes ſiſtit, veneríſque impetus & inſomnia ſedat. Plantago refrigerat denſátque; hinc ſanguinis eruptiones omnes cohibet, atque vt alui profluuia ita & vuluæ fluxiones compeſcit, & aduerſus vteri ſtrangulationes ex lana ſubiicitur.

Semperuiuum vtrumque refrigerat gradu tertio & moderatè ſiccat, muliebres fluxiones ſiſtit & veneris ludibria ſtrangulatúſque retundit.

Quæcunque autem menſes mouent, calida ferè ſunt receſſu tertio, nec tamen vehementer ſiccant, eiuſmodi ſunt amara & acria, quorum tanta vis eſt, vt in diſtantiſſima ſaluis viribus penetrare poſſint, & venarum ora reſerare, craſſa extenuare & lenta detergere: atque etiam cum menſibus

pleraque peculiari dote alias quoq; vteri ſordes & illuuies expurgare. Nec pauca ex his conceptus ſecundáſque pellũt, aut etiam fœtus enecant. Chamæmelum calidum ſiccúmque primo receſſu, tenuium partium, anodyna digerendíq; facultate præditum, potu & inſeſſione menſes & fœtus euocat, vteri duritias & flatus diſſoluit. Betonica vterum expurgat, & nihilominus corroborat & conceptum retinet: vtilis prægnantibus: quibus alba ſordidáque illuuies ex vtero manat. Laurus calfacit & emollit eiúſque decoctum in mulieb res inſeſſus additur, & vuluæ ſordes vel prægnanti tutò eluit. Parthenium decoctum ad vuluæ duritiem & ſtrangularum inſeſſu prodeſt. Lilium rádice, foliis & floribus vtile, aſſum & ex roſaceo tuſum ſubditúmque vuluam emollit, & blandè expurgat. Trifolium odoratum calidum ſiccúmque ordine tertio, ſemen & folia ex aqua pota vuluæ ſtrangulatui ſuccurrunt. Pæoniæ radix eiúſque grana nigra vuluæ ſtrangulatui & vteri doloribus ex vino pota medentur. Quæ validius menſes cient aut vterum expurgant, minimè tuta ſunt prægnanti quòd pleraque ſolutis acerabulis cõceptum eiiciant, quædam etiam ſeu ſumpta ſeu admota interimant. Sampſuchus menſes ducit tum ſumptus tũ in peſſo ſubditus. Ocimum ſumptum in acetariis vterum expurgat, venerémq; ſtimulat. Origanum attenuans aperiénſq; menſes euocat. Meliſſophyllum ſecunda claſſe calidorum, prima ſiccorum, ad menſes educendos tum potu tum inſeſſu vtile & ad concipiendum iuuat.

Praſſium mulieribus quæ non purgantur, menſtrua & à partu ſecundas pellit, difficilè parturientibus ſalutare. Scordium menſes ducit, & fotu potúve partum accelerat.

Baccharis odorata, radice ſubdita partum educit. Artemiſiæ ſpecies duæ calidæ ſecũdo, ſiccæ primo, tenuium partium, ſumptæ aut in vteri fomento vel inſeſſus accommodatæ, menſes ducunt, ſecundas fœtúſque extrahunt, vteri præcluſioni conferunt: earum quoque ſuccus cum myrrha ſubactus & admotus, elicit quæcunq; concluduntur in vtero. Pulegium calfacit ſiccátque ordine tertio, potum extenuando menſes, ſecundas fœtúſque pellit, tumores, duritias & vteri conuerſiones inſeſſu tollit. Cyperi radix refrigerat & præcluſæ vuluæ fotu auxiliatur, menſéſque euocat. Phu valeriana dicta, calida ſiccaque ordine ſecũdo, menſes fotu

ducit

ducit & vrinas. Rubiæ maioris radix ſemenque menſes, ſecundas, fœtúſque ſubditum trahit, ſumptúmque pellit.

Polium montanum cui teucrio nomen eſt, menſes & à partu ſecundas, mortuúmque fœtum ſumptum eiicit. Seſeli tum ſemine tum radice vteri ſtrangulatui medetur: menſes & fœtum vtero excludit. Dauci ſemen efficax adeò pro mouendis menſibus vt etiam ſecundas fœtúſque pellat, & ſtrangulatus ſumptum ſedet.

Ruta incidit & digerit, menſtrua ducit, flatulentos vteri tumores diſcutit ex oleo cocta & infuſa, & vuluæ ſtrangulatu liberat: cum melle trita & obſcœnis partibus inducta, veneris apperentiam & ſemen extinguit. Calaminthe calida ſiccáque tertio receſſu, acris & modicè amara, vehementer incidit & abſtergit, menſes validè adeò ciet: vt & conceptum ſeu pota ſeu admota interimat & eiiciat. Sabina tertio eſt gradu calidorum & ſiccorum, acris & validè digerens, menſes ſiquid aliud prouocat, fœtum etiam viuentē enecat & mortuum eiicit. Dictamni radix tum pota tum vel ſuffitu vel peſſo excepta, mortuos iam fœtus educit, & ſolo guſtu partus accelerat. Ariſtolochia vtraque menſes, ſecundas, & fœtus cum myrrha & pipere pota pellit: ſubdita eadem præſtat, & vteri ſordes expurgat. Gentianæ radix ſumpta extenuat, abſtergit, purgat & obſtructione liberat, nec modò ſumpta ſed & ſubiecta menſes fœtus & ſecundas excludit. Iridis radix fotu mollit aperitque locos, & muliebria trahit, & glandis modo cum melle appoſita fœtus euocat. Aſari radix ſubdita menſes conceptúſque trahit. Smyrnium radice, herba aut ſemine ſumptum, aut etiam feruefactum ſubditúmq; menſes ſecundáſque pellit, & abortum facit. Myrrha calida ſiccáque ordine ſecundo, tenuis & validè detergens, vuluam emollit, & præcluſam aperit, menſes & partus celeriter extrahit, præſertim quę ſtacte appellatur. Styrax & bdellium myrrhæ vires imitantur. Caſtorium cum pulegio potum mēſes, partus & ſecundas eiicit. Sagapenum ex hydromelite ſumptum, menſes potenter ciet, ſed fœtum exanimat. Galbanum non ſumptum modò, ſed & admotum menſes partúſque euocat. Oppoponax vteri tumores duritiáſque appoſitum ſoluit, menſes trahit, ſed fœtum enecat.

Eorum quæ corroborando vtero deſignantur, alia eum

ipſum firmant conceptúmque cõtinent, alia moderato calore fouent & manantem illuuiem exorbent, amara quadamtenus & odorata vt ſimul aperiant & calorem ſuſcitẽt, odoríſq; ſuauitate vterum oblectent. Prioris generis ſunt:

Biſtorta officinis appellata, frigida ficcáque moderatè & adſtringens, menſtrua ſiſtit, vterum corroborat, conceptúmque retinet ac fouet tum admota radice tum ſumpta cum nuce moſchata & caryophyllis.

Corallium tum ſumptum tum ſubditum menſes cohibet, vterum conceptúmque corroborat. Coſtus impurum vterum expurgat tum fotu tum ſuffitu, & ad cõcipiendum iuuat. Betonica eadem vt ſuprà dixi confert, fœtúmque recreat.

Caryophyllum tum ſumptum ex vino odorato tum ſubditum, vteri ſtrangulatum lenit, & vterũ fœtúmq; recreat. Nux moſchata & macer eaſdem quoque vires obtinent.

Nardus ſeu ſpica nardi impura vuluæ profluuia ſaniémque ſubdita abſorbet, conceptúmq; ſuffitu adiuuat. Styrax ſuffitu quoq; vterum expurgat, exiccat & corroborat, vteri ſtrangulatum compeſcit, & ad concipiendum præparat.

Succinum ſuffitu potúque vterum ſiccat, prauos humores in eo gigni prohibet, corroborat, & ad concipiendum iuuat. Melanthium ſuffitu menſes ob craſſitiem lentoremque ſuppreſſos educit, vterum excalfacit, exiccat & corroborat. Calamus odoratus tum potu tum appoſitu aut ſuffitu menſes euocat, vterum ſiccat & recreat. Benioin liquor creditur cyrenaicus, calidus ſummè tenuis & halitu digerens, vteri fluxiones ſuffitu vel peſſo exorbet, ipſúmque vt & partes omnes neruoſas corroborat. Moſchus tum ſumptus tum peſſo ſubditus, vteri ſtrangulatum tollit, venerem proritat, vterum odore recreat, ſiccat & corroborat, concipiendíque ſpem auget. Ambar quoque præfocationem arcet atque ſiſtit, & tum ſumptum tum ſubditum omnia quæ moſchus validè confert.

Compoſitiones verò ad vteri refrigerationem & ad immodicos menſes cohibendos hæ extant. Syrupus è portulaca, ſyrupus è ſucco oxalidis, ſyrupus myrtinus, aqua plantaginis aut portulacæ diluti: trochiſci ſpodij, trochiſci terræ lemniæ, trochiſci ſuccini: oleum roſarũ, nymphææ & myrtinum vnguentum Comitis.

Ex tempo-

Ex tempore autem decernetur iulep roſatum,& ex aquis ſtillatitiis myrti,plantaginis & oxalidis adiecto ſucco vel oxyacanthæ vel cidoniorum.Pulueres quoque & electaria aut condita ex corallio,lapide hæmatite, margaritis,cornu cerui vſto & ſuccino, addito ſaccharo roſato aut conſerua roſarum,aut alia quauis adſtringente.Emplaſtrum quoque quod habet boſi armenæ lotæ in aceto.℥ iij. terræ lemniæ ſimiliter lotæ ℥ ij.ſanguinis draconis,maſtiches an.℥ j. nucum cupreſſi,gallarum,roſarum,balauſtiorum tritorum an. ℥ ß.ceræ & vnguenti comitis an.quantum ſatis eſt ad corporanda in emplaſtri formam.Vel farinæ fabarum dilutæ mucilagine gummi arabici vel tragacanthę quantum ſatis eſt ad excipienda & vincienda & cogenda omnia in emplaſtri conſiſtentiam,quod lumbis & pubi inducetur. Ex eadem quoque materia peſſi ſubdentur vel iniectiones. Ad mouendos porrò menſes & ad expurgandum vterum extant ſyrupus capillorum veneris, ſyrupus hyſſopi, ſyrupus artemiſię,electarium diacalamenthes tum ſimplex tum cõpoſitum,trochiſci è myrrha qui etiam ſecundas pellunt,& pilulæ ſagapeni, quibus etiam vis ineſt mortuum fœtum excludendi.Harum exemplo aliæ quoque formulæ re vrgente præſcribẽtur rum ſumendę tum admouendæ : vt fotus huiuſmodi.℥.Chamæmeli,ſampſuchi, ocimi,pulegij, origani,praſſij, calaminthæ,artemiſiæ, meliſſophylli,parthenij,abrotani,abſynthij an.m.ij.coquantur in aqua quæ ſatis ſit ad forum vel inſeſſum, vel iniectionem. Eadem aptari poterunt in peſſos,quos etiam vtiliter ex radice dictã ni,ariſtolochiæ,gentianę,ex myrrha,ſtyrace & aloë,terebinthina,exceptis concinnare liceat.

Ad vterum verò corroborandũ & ad iuuandam concoctionem extant electarium de gemmis, electarium aromaticum,electarium diaſatyrion,ſatyrium conditum & eryngium conditum.Suffitus quoque decernetur qui habeat melanthij ſeminis ℥ ß. ſtyracis calaminthæ, ſuccini,ſchœnanthi,calami odorati,ſpicæ nardi an.℥ iij.roſarum rubrarum ℥ ij.fiat puluis ad ſuffitum.Aut peſſus:℥.Liquoris cyrenaici,iridis,roſarum rubrarum an.℥.ß.zibeti,ambaris an. ℈ iiij.moſchi ℈ ij.fiat puluis qui ſyndone exceptus in balanos aut paſſos aptetur.

Quæ arthritidi & externis quibuſdam affectibus medi-
menta conferunt.

CAP. XXVII.

EXTERNI affectus qui in vnamquampiam particulam ſiue cum vlcere, ſiue citra vlcus incidunt peculiaria habent libro proximo tradenda remedia. Qui verò in plures partes inuadunt. vt arthritidis, paralyſis, tremor, artuum dolores & qui ex vniuerſa fluxione orti fuerint, huc cõmodè referri poſſunt. Per hos igitur affectus cùm iam ſatis purgatum corpus & fluxio cohibita fuerit, ſi humorum reliquiæ ſumendis digerendæ diſſipandæque videbuntur, in id apta erunt ſimplicia quæ ad cerebri affectus ſuprà attulimus: quandoquidem neruorum eadem atque cerebri eſt ratio. Propriè verò & peculiariter ad artuum dolores, hæc commendãtur: Helenij radix & iridis, chamæpytis, verbaſcula duo, calaminthe, acori radix, centaurium minus, hermodactylus, in apozemata aliásve compoſitiones aptanda: de quibus mox ſigillatim dicam. Cæterum præcipua ad horũ malorum curationem topicorum vis eſt, quorum alia ſtatim initio ardorem ſi quis ineſt extinguunt & fluxiones arcent, nec tamen humores in partem inflammatã altius impingunt: alia dolorem qui citra inflammationem fuerit cõpeſcunt: alia dolore ſedato impactum humorem attenuãt, digerunt diſſipantque ne tempore obdureſcens concreſcat in tophum. Quum igitur chiragræ aut podagræ initio dolor ardórque articulos obſidet, hæc ex vſu erunt: Aquæ ſtillatitiæ roſarum, plantaginis & ſolani, quibus aceti ſextans aut quadrans affundatur, id enim fotu calido inflammationes ſedat reprimítque fluxiones, & collectas quodammodo diſcutit, arthriticis & podagricis accõmodatum. In eius lb j. ſi caphurę ʒ j. aut ʒ j. ß. ſoluatur, cæteros articulorum cruciatus, qui etiam altè demerſi ſunt compeſcit.

Pſyllij ſemen maceratum mucilaginem edit, ad omnes inflammationes, ſed propriè ad articulorum calidos dolores in primis ſalutarem. Cotonei mali & althææ ſemina mucilagines quoque reddunt non minus efficaces, ſi præſertim ex aqua ſolani aut plantaginis elicitæ fuerint. Hyoſcyami folia recentia aut per ſe aut cum polenta calidas acrésque fluxiones ſiſtunt, omnésque dolores mitigãt & medica-

dicamentis in id compositis commodè miscentur. Cicutæ folia atque semen arefactúsque succus omnem dolorem sedant, qui præsertim ex inflammatione ortus fuerit. Eadem quoque vis semperuiuo vtrique & mandragoræ: quibus si dolor intolerabilis non facilè finiri potest, opij momentum addetur, quod sensus torpore inducto in calidis præsertim affectibus dolores omnes sedat atque consopit.

Anodyna quæ dolores quacunque ex causa ortos demulcent. Lac vaccinum acres fluxiones partiúmque omnium inflámationes fotu mitigat: quod & polentæ forma permistis anodynis euidentius præstat. Stercus vaccinum cùm præsertim depascuntur herbas impositum, emollit & resoluit, ardores doloréque mitigat, vesparum ictus sanat & addito aceto tumores digerit. OEsypus calfacit & emollit, paulúmque digerit, dolores quacunque ex causa compescit: quod & lana succida eo imbuta præstat. Thus calidum ordine secundo, siccum primo, anodynum quoque est, & ex oui candido subactum impositúmque omnem dolorem lenit.

Dolorum autem humorumq; reliquias hæc imposita digerunt & euocant. Verbascula duo quæ paralysis & arthriticæ herbæ vocantur, calida & sicca, manifestè adstringunt atque digerunt, foliáque tusa vtiliter imponuntur articulorum doloribus & paralysi.

Chamæpytis quæ iua arthritica, citra insignem calorem aut acrimoniam latentes in alto & in flaccidis partibus humores impositа absorbet & exiccat, partéque firmando roborat. Calamintha triplex, affecto articulo inducta totum excalfacit, humoréque ex alto euocat, ischiadicis familiaris. Nasturtij quemadmodum & vrticæ semen adurentis particeps est facultatis, & idcirco fixos peruicaceque coxendicis dolores euellit. Helenij radix frigidos diuturnósque partium affectus sanat, & coxendicum dolores & articulos humore nimio luxatos. Centaurij minoris decocti ius clystere sæpe infusum ischiadicis mirificum auxilium præstat, humorem enim elicit dolorémque leuat. Succus verò epotus aut etiam herba ipsa ex hydromelite decocta, peculiariter neruorum vitus succurrit: & cum oleo partibus

contuſis emplaſtri modo impoſita præſentiſſimo eſt auxilio. Hermodactylus pituitam craſſam ex articulis trahit & expurgat, podagræ & arthritidi confert tum ſumptus tum admotus in cataplaſmate. Opponax iſchiadicis inductum & podagricis opitulatur. Bdellium calfacit, emollit diſcutitque duritias, & neruorum nodos.

Ammoniacum calfacit & inter emollientia principatū obtinet articulorum tophos diſſoluit, & induratos lienes ſanat, arthriticos & podagricos iuuat. Sagapenum calidum, tenuiúmque partium, paralyticis & conuulſis confert, articulorum nodulos diſſoluit. Galbanum mollit ac digerit, eadem quæ ſagapenum confert. Caſtorium tenuium partium & calidum neruis accommodatum, contumaces & ſcirrhoſos eorum affectus ſanat, potum illitúmve prodeſt tremori conuulſionis & omnibus neruorum vitiis. Euphorbium omnium calidiſſimum, cauſticæ & vrentis facultatis, tenuium partium: craſſos & lentos humores quocunq. ſint loco incidendo digerit: aurium ſonitum & dolorem tollit, coxendicos & paralyticos iuuat.

Non paucæ ab his compoſitiones deducuntur, aliæ leniter refrigerantes, aliæ anodynæ, aliæ diſſipantes & exiccantes, quæ quoniam externæ ſunt in proximum librum aptè referuntur: ex tempore verò hæ facilè apparari poſſunt. Fotus per oxycratum comparatum ex aquis ſtillatitiis, vel ſuc eis ſolani, plãtaginis & roſarum vel etiã hyoſcyami ſi dolor vehementer excruciet: in quibus quadrans aut ſextans inſit aceti. Aut ſi dolor altè ſit demerſus vt in humeri, cubiti, aut coxendicis articulo, caphuræ etiam nonnihil inſit, in ſingulis quippe libris binæ drachmæ. Adhæc mucilago ſeminis cydoniorum ex aqua ſolani inducta, aut è ſemine pſyllij, aut vtraque ſimul hoc ferè modo, ℥. Aquæ ſtillatitiæ plantaginis & ſolani an. ℥ iij. in quibus macerari ſinito ſuper cineres calidos ſeminis cydoniorum & pſyllij an. ℥ ſ. extrahatur mucilago quæ tepida inducatur locis dolentibus, obducaturque ſtupa cannabina, aut linteo oxycrato tepido imbuto. Herbæ quoq. ex oxycrato in cataplaſma coquuntur ſine oleo, ſine adipe. Nihil enim pingue inflammatis partibus imponendum, quanquam hac in re non parum confert vnguentum populeum in aceto lotum. Ardore ſedato quũ doloris immanitas repreſſa fuerit, cataplaſma anodynum

ex me-

ex medulla panis in pultis formam fiet hoc modo. ℔ medullæ panis ℔. j. ſenſim ex lacte coquatur dum craſſeſcat, aſperſo puluere qui habeat florum chamæmeli & meliloti an. ʒ j. roſarum rubrarum, ſaluiæ an. ʒ ß. croci ʒ ij. nonnunquam & oleum inditur chamæmeli vel liliorum. In id quoque illitus conueniet qui habeat mucilaginis ſeminis althææ, lini & fœnigræci depromptæ ex aqua chamæmeli ʒ j. ß. olei liliorum, chamæmeli & violarum an. ʒ ß. axungiæ anſeris ʒ vj. croci ϑ ij. ceræ quod ſatis eſt ad illitum.

Doloris demum impactam materiam antequam obdureſcat digerunt, emplaſtrum è mucilaginibus, è meliloto, & oxycroceum: ſed validè quod habet gummi pini, picis nigræ an. ʒ ij. ceræ, axungiæ an. ʒ j. thuris, hermodactylorum, radicis iridis, ſulphuris non extincti an. ʒ ß. olei irini quantum ſatis fuerit ad concorporandum in emplaſtri formam. Locis compactioribus præſertim coxendici ex cæteris gummis validiora inducuntur, ſinapiſmus quoque & alia proximo libro tradenda.

METHODI MEDENDI LIBRI QVINTI FINIS.

METHODI MEDENDI, LIBER SEXTVS.

DE EXTERNORVM MEDICAMENTORVM MATERIA.

PRÆFATIO.

SVMMAS externorum medicamentorum facultates tot omninò ſtatuendas eſſe, quot & ſumma externorum affectuum genera, medendi lex methodúſque demonſtrat: ipſamque eorum materiam in quam nunc incumbo in quaſdam facul-

tatum classes digerendam, quæ affectibus ex aduerso contrariæ sunt. Harum quidem aliæ calidis affectibus fluxionibúsque succurrunt, quales sunt refrigerans, repellens, emplastica seu infarciens, anodyna, narcotica. Aliæ tumoribus affectibúsque frigidis, vt rarefaciens, emolliens, attenuans, absumens vel exiccans, attrahens atque resoluens. Aliæ abscessibus & vlceribus, vt suppuratoria vis, sarcotica, agglutinans, detergens seu expurgans. Aliæ contrà, soluendæ cuti & aperiendæ conueniunt, vt vesicans, cathæretica, septica, escharotica & caustica. De his igitur déque earum contrariis sigillatim tradendum, & quas vnaquæque facultas alias de se particulatim vires proferat.

Refrigerantia medicamenta. CAP. I.

EORVM quæ refrigerant vt varij ordines, ita & effectus quoque varij sunt, alia simplices inflammationes demulcent, alia erysipelata, alia herpetes, carbunculos & ignē sacrum: quæ hac ita serie subiunximus à lenioribus exorsi. Leniora ea sunt quæ ad interiorum quoque æstum tutò sumuntur, vt lactuca tum satiua tum syluestris, portulaca, intybi genera quatuor, helxine, hieracium: calidas enim phlegmonas & lenia erysipelata compescunt, sed hæc potētius.

Lenticula palustris frigida & humida ordine, secūdo, collectionibus calidis, podagris & igni sacro commodè illinitur cum polenta. Vmbilicus veneris humidus ac frigidus obscurè adstringentem & leuiter amaram obtinet facultatem, qua phlegmonas erysipelatosas, & erysipelata phlegmonosa persanat & omnibus partibus excalfactis in cataplasma commodissimè aptatur. Psyllium secundo ordine frigidū, semine in primis efficax, prodest erysipelatis, fronti imponitur in dolore & temporibus ex aceto aut posca, eius mucilago vtiliter illinitur cuicunque dolori & collectioni inflammationique: siquidem egregiè adeò refrigerat, vt si in aquam feruentem coniecta fuerit, ea protinus deferuescat. Hyoscyamus albus tertio ordine refrigerat, succus ex tenero semine, foliis caulibúsque expressus, collyriis dolorem lenientibus commodè miscetur, & contra acres calidásque fluxiones: cum farina aut polenta contra oculorum, pedum, aliarumque partium inflammationes.

se-

ſemen eadem tritum poteſt additũ cataplaſmatis dolorem leuantibus: folia ad eadem tum per ſe tum cum poléta vſurpantur. Papauer ſatiuum ordine quarto frigidum, eius capita trita & cum polenta cataplaſmatis miſta inflammationibus & ignibus ſacris medentur. Capitis ardores cum roſaceo, oculorum inflammationes cum oui candido & croco mitigat. Nigrum frigidius eſt albo, cuius ſuccus eſt vocatum opium, ad omnia longè efficaciſſimum. Caphura frigida ſicca gradu tertio, lachryma indicæ arboris tenuium partium, acris & odora: repellit & facilè penetrat, phlegmonas & eryſipelata refrigerando mirè iuuat, ad gonorrhœam & albas vuluæ fluxiones efficax, cum ſuccino è conuenienti liquore hauſta.

Hæc igitur ſimplices inflammationes quæ præſertim è feruidiore ſanguine profectæ ſint, vt phlegmonas, eryſipelata & artuum dolores perſanant. Quę verò deinceps erunt, quoniam præterea auſteritatem quandam & adſtrictionem obtinent, ardentes bilioſasque eruptiones extinguunt, herpetas, epinyctidas, carbunculos & ignem ſacrum.

Portulaca receſſu tertio frigida humidáq; ſecũdo, æſtuantibus auxiliatur, & calfacta omnia egregiè refrigerat: quòd que auſteritatis & adſtrictionis cuiuſdam ſit particeps, fluxiones omnes reprimit, bilioſas eruptiones vt herpetes, impetigines, ignemque ſacrum retundit. Polygonum portulacæ vires æmulatur, collectionibus feruidis ignibusque ſacris auxiliatur. Plantago exiccat & adſtringit, paritérque refrigerat ordine ſecundo. Hinc eruptiones ſanguinis, noma, carbunculos, herpetas, epinyctidásque cohibet, ambuſta & inflammationes demulcet.

Liguſtri folia aſtrictoria vi feruidis inflammationibus & carbunculis illita proſunt, & commanducata oris vlceribus medentur, & eorundem decocto ambuſta vtiliter fouentur. Solanum hortenſe refrigerat & adſtringit ordine ſecundo, & ad inflãmata & omnia quæ refrigerari & adſtringi poſtulant, & ad fluxiones acres mirè conducit: ignibus ſacris & herpetibus folia cum polenta inducuntur. Somnificum verò multò magis refrigerat, vt penè ad papaueris vires accedat, nec niſi foris illini aut aliter admoueri innoxiè poſſit. Cortex radicis eius vſurpari debet. Semperuiuum vtrumque ordine tertio refrigerat, deſiccat verò &

adſtringit mediocriter phlegmonas refrigerat, eryſipelata, herpetáſq; cohibet. Sed & ad nomas, oculorum inflammationes & ambuſta, folia per ſe vel cum polenta illita cõferunt. Succus per ſe eadem præſtat fotu, aut cum roſaceo infuſus. Corianũ refrigerat & leuiter adſtringit, eryſipelatis & herpetibus medetur, epinyctidas, teſtium inflammationes carbunculóſque cum melle ſanat. Succus eius cum ceruſa & aceto ardentes in ſumma cute inflammationes iuuat. Mandragora tertio ordine refrigerat. Radicis cortex valentiſſimus eſt, ab hoc ſuccus è malis aut è caule collectus. Folia recentia oculorum inflammationibus, & iis quas vlcera excitarunt cum polenta inducta proſunt, articulorum dolores leniunt. Radix trita ex aceto herpetibus & ignibus ſacris medetur. Acetum refrigerat & adſtringit, inflammationes arcet impoſitum, fluxionéſque reprimit, & ſedem vuluámq; procidentem: ad ignem ſacrum, lepras, impetigines cum aliquo conuenienti efficax eſt: phagedænas vlcerum nomáſque fotu cohibet, item vlcera quæ ſerpunt, panos & pruritus. Omphacium & mali punici, citrij limonúmque ſuccus perfectè refrigerat, bilis acrimoniam impoſitus validè obtundit. Eo commodiſſimè vtemur contra omnes calidos & bilioſos affectus, non quidem puro, ne adſtrictione immodica calorem ipſorum cute denſata includat, ſed ſucco portulacæ aut ſemperuiui temperato: ita enim herpetas, impetigines, lepras, phagedænas nomaſque ſanat.

Compoſitiones ab his fiunt, oleum roſarum, oleum violarum, oleum nymphææ, oleum papaueris, hyoſcyami & mandragoræ, vnguentum refrigerans & vnguentum populeum. Præter hęc verò re exigente alia præſcribuntur his ſanè præſtantiora. Nam oleo, cerato aut vnguento moderata vis ineſt refrigerandi, neque quum ingens inflammatio eryſipelaſve ſumma corporis exurit, ſatis ea proſunt, niſi & aceti momento perfundantur: omnis quippe adeps omnéque oleum mox vt incaluit, quaſi incenſum partis calorem auget, & ſummam cutem exulceratam exaſperatámve ſordę coinquinat. Multò ad refrigerandum præſtantior vis ineſt epithemati fomento aut cataplaſmati. Epithema fit ex aquis ſtillatitiis roſarũ, plantaginis, ſolani, intybi & portulacæ. Valentius comparatur ex recentium herbarum co-

Cta-

ſtarum iure, valentiſſimum ex earum præſertimque è ſolani, ſemperuiui, hyoſcyami, papaueris & mandragoræ expreſſis ſuccis, qui linamentis ſint excepti. Quinetiã eæ ipſæ tuſæ herbæ imponuntur cataplaſmatis ſpecie. Benefacit & mucilago è ſeminibus alrhææ, cydoniorum & pſyllij, aqua vel ſucco quodam accommodato maceratis deprompta: vix quippe vlla poteſt adſtrictio in lenta mucilagine haberi. Debent autem in liquoris tepidi libris ſingulis ſeminum vnciæ quoque ſingulæ demergi, dum liquor concreuerit. Quum leuior eſt ardor, mucilagini permiſcetur oleum quoddam refrigerans linimenti forma: ℥ ceræ albæ liquefactæ ʒ j. in quam diſſolue oleorum violarum & papaueris lotorum aqua ſolani frigida an. ʒ. j. mucilaginis ſeminis cydoniorum & pſyllij extractæ in aquis vel ſuccis ſolani & plantaginis ʒ ij. fiat illitus, huic addi poteſt caphuræ ʒ ß. Mirè iuuat cataplaſma ex refrigerantium ſuccis & hordei expurgati farina, quæ ſine igne agitantur, & ea temperatione permiſcentur dum polentę aut pulticulæ nanciſcãtur craſſitiem, additur vtiliter caphura: adduntur quoq; ſub permiſtionis finem interdum mucilagines, rarius olea. Quæ igne permiſta coquũtur, melius quidem coẽunt ac firmiùs cohærent, ſed minùs refrigerant. Omnia porrò in vehementi ardore & æſtuoſo cœlo frigida inducentur, atq; etiã interdũ arte refrigerata, & protinus vt partis feruore acriùs incaleſcunt areſcũntve, commutantur, quòd ſubinde fit, dum repreſſo ardore atque dolore pars liueſcere incipiat: conſiſtendum enim tum eſt, ne pariter extincto inſito calore pars gangræna vel ſphacelo pereat. Hyeme verò atque mitiore inflammatione tepida etiam ſubinde admota iuuant. Ad herpetes verò, impetigines, phagedænas aut ignem ſacrum, portulacæ, plantaginis aut ſemperuiui ſuccis, aceti, omphacij, ſucci limonum aut granatorum par modus additur in ſotum: aut ex his farina orobi & hordei permiſtis, pultis ſpecie cataplaſma exiſtit.

Repellentia medicamenta. CAP. IJ.

REPELLENS medicamentum quod Græci ἀποπρωστικὸν dicunt, id appellamus & quod influentem humorem cohibet, & quod eum ipſum aut etiam parti leuiter infixum in aduerſum reiicit, eſtque hoc priore veheméntius.

Vtrumque frigoris vi perficitur, cuius natura eſt cohibere, comprimere, repellere & retrudere. Sed ad hos affectus validiſſimum id frigus eſt, quod in craſſa terrenáque ſubſtantia conſiſtit, qualis nimirum ea eſt quæ acerbo, auſtero, adſtringentique ſapore deprehẽditur. Ea enim partis ſubſtantiam premens atque coarctans, influentem humorem remeare cogit, huic ex diametro attrahens opponitur, de quo poſtea ſermo habendus. Vitis viniferæ folia capreolíque refrigerant & adſtringunt, trita & illita capitis dolores, ſtomachi inflammationes, & aliarum partium ardores fluxionésque ſiſtunt. Roſa refrigerat & aſtringit præcipuè rubra, ſed arefacta magis. Contuſa & illita præcordiorum inflammationibus & ſacris ignibus medetur. Succus oris vlcera, gingiuas, tonſillas & faucium ardores gargarizatu reprimit & fluxiones cohibet. Arida verò roſa vino aut aqua calẽte dum extabuerit macerata, ad capitis, aurium, oculorum, ſedis, recti inteſtini ac vuluæ dolores facit fotu adhibita. In id efficax quoque eſt roſarum fæx poſt rhodoſtagma in alembici fundo reſidua, ſimiliter macerata & calens locis dolentibus impoſita, partim ita mitigata, partim repreſſa doloris cauſa.

Rubus immaturo fructu & floribus refrigerat, potenter adſtringit & deſiccat, mollioribus & recens natis foliis & germinibus leuius. Hæc tamen manſu aphthas & alia oris vlcera ſanãt, & gingiuas firmant. Flos & fructus immaturus vt hæmorrhoidas manantes, dyſenterias, & alia ventris pro fluuia ſiſtunt, ita herpetas cohibent, oculósque procidentes confirmant. Myrti vtriuſque germina, folia, baccæ & ſemen refrigerant & adſtringunt, ſanguinem excreantes ſanant, & veſicæ eroſiones exiccant, oculorũ fluxiones & inflammationes cum polline polentæ leniunt. Semen in deſeſſionibus vtile, ſedis vitiis & vuluæ procidẽti aut fluxione laborãti, fluentes quoq; capillos continet. Trita folia & ex aqua impoſita, partibus omnibus fluxione laborãtibus cœliacisq; proſunt: & admiſto omphacino oleo ad vlcera ſerpẽtia, igneim ſacrũ, teſtiũ inflãmationes & ambuſta cõferunt.

Cupreſſus folio & nuce ſeu pilula modicè refrigerat, ſed valdè ſiccat & adſtringit. Folia hernias inteſtinorum per ſe reprimunt, & cum polenta ignibus ſacris, vlceribus quæ ſerpunt carbunculis & oculorum inflammationibus illinun-

tur.

tur. At tum folia tum pilulæ ex vino potæ dyſenterias aliaque alui profluuia & ſanguinis reiectiones ſiſtunt: vulnera glutinant & ſanguinem ex iis manantē ſupprimunt. Quercus ſiccat & adſtringit: ſed validius adſtringit quæ in trunci cortice membrana ſubeſt, & quæ ſub glandis putamine fructus carnem conueſtit, ab his folia. Omnium decoctum datur dyſentericis, ſanguinem excreantibus, ventríſque diuturno profluuio vexatis: & in peſſo contra mulierū fluxiones. Eodem ad incipientes & creſcentes phlegmonas aliáſve humorum defluxiones vtuntur: nam quæ iam vehementes conſtiterunt, adſtringentibus haud indigent.

Galla omphacitis tertij ordinis in ſiccando, ſecūdi in refrigerando, admodum acerba & terrea: deſiccat & reprimit fluxiones: adhæc conſtringit comprimítque partes laxas ac languidas, omnibúſque fluxionum affectibus ſtrenuè reſiſtit. Galla altera flaua, laxa & magna, exiccat quidē & ipſa & adſtringit, ſed tanto imbecillius quantò acerbæ qualitatis minus eſt particeps. Decoctum earum ad inſeſſus vtile, contra vuluæ & ſedis procidentias fluxionéſque.

Balauſtium ſylueſtris mali punicæ flos, cytinus ſatiuæ & domeſticæ, inſigniter adſtringunt, ſiccant & refrigerāt, craſſæ ſunt eſſentiæ, fluxiones cohibent, humida gingiuarum vitia mobiléſque dentes decocto colluto emendant: herniā prolapſu inteſtini erumpētem cataplaſmate repellunt. Malicorium aſperum mali punici putamē, eadem præſtat quæ balauſtium.

Acacia ex fructu aut foliis Ægyptiæ ſpinæ expreſſa & arefacta in vmbra, ſiccat ordine tertio, refrigerat primo.

Hæc ignem ſacrum, vlcera quę ſerpunt, menſium exuperantiam & prociduam vuluam cohibet, procidentes oculos & citam aluum reprimit. Lota leuem ſuam acrimoniam deponit & commodè oculorum mēdicamēris admiſcetur. In eius locum ex fructu immaturo & virgultis prunorum agreſtium coctis ſuccum expreſſum, coactum & in tabellas confectum inſolatúmque ſubſtituimus.

Hypociſtis acaciæ vires imitatur, verùm aliquanto magis ſiccat & adſtringit. Rhus vulgò ſumach, fructus eſt racemoſus, cortice acido, adſtringente, repellente: Fracta, contuſa, liuidáq; illitus ex aqua ab inflammatione vindicat, fluxiones omnes cōpeſcit: Aqua in qua is madefit decocta co-

gitur coitque in mucilaginem, omnia quæ ſemen præſtant. Folia etiam eandem vim ſortita, gangrænas & pterygia cohibent ex aceto illita: liquamentum mellis conſiſtentia fit ex aridis foliis ex aqua decoctis, eadem quæ lycium conferens. Oxyacantha adſtringit & deſiccat, & ſecundo ordine refrigerat: Alui profluuium & muliebrem fluxum, omnésq; fluxionum affectus cohibet atq; ſiſtit. Meſpila adſtringunt, ſtomacho grata ſunt, aluúmque ſupprimunt.

Sorba minus quàm meſpila adſtringunt, aluo fluenti in cibo accommodatiſſima, quod & decoctum eorum poteſt.

Corna in cibo adſtringunt, profluuio alui atque dyſenteriæ ſalutaria. Cotonea mala parua rotunda & odorata, adſtringunt & refrigerant, fluxiones ſiſtunt: decocto eorum ſedes & vuluæ procidentes proluuntur. Cruda cataplaſmatis miſcentur ad cohibendam aluum, contráque ſtomachi ſubuerſionem & ardorem mammarúmque inflammationes. Hæc quidem ſumpta nec minus tamen admota iuuant.

Compoſitiones quæ fluxionem inhibent repellúntve ſunt, oleum omphacinum, omotribes & hoc ex recenti oleum roſaceum, oleum melinum, oleum myrtinũ, oleum maſtichinum comparatum: vnguentum diachalciteos, emplaſtrum Comitis, emplaſtrum ad herniam & alia quædam inter emplaſtica relata.

Quum igitur leuior quædam calidáque fluxio vt phlegmone incipiens fatigabit, reuulſione præmiſſa & dolore ſi is acrius vrgeat mitigato, adhibendus fotus oxycrati ſpecie ex aquis ſtillatitiis roſarum, plantaginis & ſolatri addito aceti roſati ſextante eáve temperatura vt bibi poſſit. Mox vnctio ex oxyrhodino, quod interdum myrtini olei dimidium habeat. Benefacit & mucilago è ſemine cydoniorum & pſyllij ex aqua roſarum, plantaginis, ſolani, affuſa aceti parte octaua. Efficacius eſt cataplaſma ex decocto aut ſucco roſarum, balauſtiorum, plantaginis, ſolani & ſemperuiui, & ex polline fabarum permiſtis omnibus coctiſque in polentæ aut pulticulæ ſpeciem, huic, ſi grauior fluxio expoſcet, pulueres inſpergentur rhois, myrti, roſarum, boli armenæ, aut terræ lemniæ. Ad extremum his non ſatis proficientibus, adſtringentis noſtri emplaſtri portio oxyrhodino dilata imponetur vnguenti ſpecie. Supra verò ſedem affectam

fectam locus per quem fluxio decurrit cingetur emplaſtro adſtringente, quod fluxionis vias coangueſter. Horum continuandus eouſque eſt vſus dum fluxio conſiſtat, & tumor aut non amplius increſcere aut ſubſidere videatur. Ac tum deinde ad vnguentum diachalciteos & cætera tranſeũdum quibus miſtæ inſunt vires. Atque ita fluxionum quidem initio tempeſtiuus eſt repellentium vſus, niſi fortè vel peſtilens, venenata alitérve maligna materia exiſtat, vel critico modo depulſa, vel emunctoriis excepta allectáve ſit, vel acerbum & excruciantem dolorẽ habeat coniũctum: quippe illicientibus tum & paregoricis vtendi locus eſt, non repellentibus & exaſperantibus.

Emplaſtica medicamenta repellentibus finitima. CAP. III.

EMPLASTICORVM quæ temperatura ſit & quæ materia, quáſque vires ſortita ea ſint, ſuprà quidem comprehenſum eſt cùm detergentibus illa oppoſui. Quæ verò ſimpliciter talia dicuntur. frigida craſſa atque terrena, nec vlla qualitate moleſta ſunt: proinde meatus infarciunt, tenuémque humorem permiſtione incraſſant. Alia quædam inſuper ſiccant & vlcerum humores abſorbent. Alia etiam leuiter adſtringunt & roborant, nec humores diffluere ſinunt. Primo hæc genere continentur:

Triticum lentoris quiddam & obſtruentis naturæ nactũ eſt. Eius farina cum oui liquore iuncta fluxiones ſiſtit, ex hyoſcyami ſucco neruorũ fluxionibus illinitur, pollen verò eius ex aqua mulſa aut hydrelæo coctus omnem inflammationem valentiùs quàm farina ſimplex compeſcit: extrinſecus admotus cutis ſpiracula infarcit & humores coërcet. Fabarum farina ex liquore quouis frigido admota cataplaſmatis ſpecie eadem confert. Amylum, farinâ triticeâ tum frigidius tum ſiccius, verè ac propriè emplaſticum eſt: contra fluxiones oculorum & puſtulas cauáque vlcera efficax: ſanguinis quoque reiectiones potu cohibet. Crudum oui albumen emplaſticum eſt, refrigerat, fluxiones arcet, oculorúmque inflammationes lenit, veſicæ & renum exulcerationibus prodeſt. Quæ verò ſequuntur emplaſtica, exiccant pariter & vulnerum aut vlcerum quemcunque attige-

rint humorem, combibunt exorbéntque, vt idcirco siſtendo ſanguini conueniant. Mumia humani eſt cadaueris liquamen, thure, myrrha & aloë in ſepulchro condíti, calida ſicca ordine tertio, leuiter adſtringit: peculiariter verò tum ſumpta tum admota ſanguinem vndecunque prorumpentem ſiſtit. Maſtiche leuiter adſtringit, ſiccátque ſine morſu, & ſanguinis reiectiones cohibet.

Corallium adſtringit & moderatè refrigerat, contra ſanguinis reiectiones in primis efficax, excreſcentia coërcet, vlcerum caua & oculorum cicatrices abſtergit.

Lapis hæmatites adſtringit & refrigerat, tenuiſſimè tritus ex oui candido oculorum phlegmonas lenit, ſanguinis expuitioni & cuiuis eruptioni conducit, oculorũ vlcera per ſe ſiccat, & cicatrice includit. Terra omnis in medendi vſum recepta, ſummè ſiccat citra omnem morſum, quòd omnis igneę ſubſtantiæ prorſus ſit expers, vt quæ propriè argilla appellatur. hinc leuiter refrigerat ſiccatque & meatus oblinit occludítque, quæ præſertim lota fuerit. Sigillum lemnium ſtrenuè ſiccat & leuiter adſtringit, víque emplaſtica vndecunque prorumpentem ſanguinem tum ſumptũ tum admotum cohibet. Bolus ſeu terra armena validam ſiccandi vim obtinet, qua putria oris & tabidorum vlcera deſiccat, ſanguinis expuitiones aliáſque reiectiones, quemadmodum & dyſenterias, compeſcit.

Sanguis draconis officinis factitius ex hircino ſanguine, bolo armena & ſorborum aliorúmve adſtringentium ſucco, eadem quæ bolus, ac etiam promptius efficit.

Gypſum emplaſticum verè eſt ac ſiccans, ad ſanguinis eruptiones vtile & ad ophthalmias ex oui candido.

Vſtum ac deinde lotum, quemadmodum & calx elota, emplaſticum magis euadit. Omnia quidem excipienda diluendáque ſunt aceto, cui etiam vni præcipua vis eſt vt ſortũ ſolo erumpentem ſanguinem protinus compeſcat.

Metallica quæ ſubiiciam emplaſtica quoque ſunt, & ſine morſu ſiccant, adhæc quoque non leuiter adſtringunt. Lithargyrus chryſitis & argyritis ſiccat primo receſſu, nullo inſigni calore aut frigore, modicè adſtringit & terget, cum oxelæo cocta emplaſtica fit & complurium emplaſtrorũ materia. Vis ei occludere, adſtringere & explere caua.

Ceruſa refrigerat, ſiccat, occludit, repellit & adſtringit, emplaſtica

emplaſtica tamen eſt, candefacit emplaſtra quibus inditur.

Pompholyx, Arabum tuthia, ex æris vel detritæ cadmiæ fauillis tenuiſſimis, quæ fornacum metallicarum ſummis caminis adhærent, progignitur, refrigerat, adſtringit & exiccat lota omnium propè citra morſum ſiccantium euadit præſtantiſſima. hinc ad vlcera cancroſa ad aliáque maligna & ad oculorum fluxiones efficaciſſima. Spodium verò pompholyge aliquanto craſſius & adſtringentius, è craſſiuſculis enim fauillis quæ in fornacum pauimentum decidunt ſuccreſcit: plurimas tamen pompholygis vires imitatur.

Cadmia factitia botrytis appellata, & pompholyge & ſpodio craſſior ac magis terrena, ficcior & adſtringentior. Naturalis verò quæ officinis eſt lapis calaminaris, ſicca minus exiſtit, veruntamen vſta ſæpius acetóque reſtincta & in exquiſitum læuorem trita, oculorum inflammationes arcet, palpebras inuerſas reducit & in emplaſtris laxos œdematoſóſque tumores ſiccat atque diſſoluit. Stibium vulgo antimonium, valéter adſtringit, refrigerat, meatus obſtruit, fluxiones oculorum in collyriis inditum & ſanguinẽ manantem, quod præſertim coctum fuerit ſiſtit, eſt enim roſionis expers, & vim habet vſto plumbo perſimilem. ambuſta igni in puſtulas erumpere non patitur cum adipe recenti illitum, & maligna vlcera comprimit, nec latius ſerpe reſinit. Plumbum frigidum humidúmque exiſtit multò magis quod aceto lotum fuerit, & in pollinem redactum, adſtringit & phlegmonas incipientes arcet, oculorum fluxiones reprimit, partiúmque omnium ac præcipuè ſedis vlcera rebellia & cancros demulcet. Plumbum vſtum eadem efficit, ſed acrimonia maiore niſi lotum fuerit. At plumbi recrementum quod ſcoriam appellant, his multo vehementius adſtringit. Molybdæna plumbago dicta recrementum in camini fundo repertum, quo vi plumbi argentum aurúmve expurgatur, magis refrigerat & adſtringit quàm lithargyros, éſtque ſubſtantiæ craſſioris: eundem tamẽ vſum in emplaſtris obtinet acrimoniæ expertibus, detergentibus minimè idonea. Alumen ſciſſile & candidum adſtrictione eſt vehementiſſima præditum, ab hoc rotundũ, quod aqua ſoluitur & igni liqueſcit celerius quàm ſciſſile, gingiuas humore turgidas comprimit, dimotos vacillantéſque dentes cum aceto firmat: ſanguinem profluentem, eruptiones pa-

pularum & arrium fluxiones inhibet.

Compositiones ab iis extant vnguenti aut emplastri forma, vnguentum album, vnguentum è ceruſa, vnguentum è lithargyro, vnguentum nutritum, vnguentum diachalciteos, vnguentum diapompholygos & vnguentum exiccans rubrum. Ad hæc autem alia in rem præſentem comparantur hac formula, quæ ſanguinis aliorúmque humorum fluxum ſiſtit. ℞. Boli armenæ ʒ ij. amyli ʒ j. ſanguinis draconis, maſtiches, myrrhæ, olibani an. ʒ ß. ſymphyti, roſarum rubrarum an ʒ ij. Bolus & ſanguis draconis diluuntur aceto, cætera teruntur, omniáque oui candido & oleo roſato vel myrtino excipiuntur in cataplaſma. his interdum vehementiora accedunt adſtringentia, vt trochiſci è terra lémnia & alumen vſtum. Plæraque etiam intrò ſumuntur ad immodicos ſudores, ad dyſenteriam, ad cruentam excreationem, quæ fiunt ex mucilagine gummi arabici & tragacanthæ deprompta ex aqua plantaginis & roſarum, aſperſo amylo aut tritici vel orizæ polline. Conuenit & puluis qui habeat, boli armenæ ʒ j. terræ lemniæ ʒ ß. lapidis hæmatitæ, corallij rubri an. ʒ j. ſacchari roſati ʒ j. ß. vel conſeruæ roſarum & ſymphyti an. ʒ j. Idem quoque puluis exceptus mucilagine tragacanthæ in hypoglottidas fingitur aduerſus hæmaptoicos.

Anodyna medicamenta. CAP. IIII.

DOLORIS cauſa admodum multiplex eſt, & quicquid eam contrarietate tollit, dolorem verè ſedat, at nequaquam anodynum id appellamus, ſed quod perſiſtente cauſa dolorem lenit & mitigat, quanquam propriè paregoricum dici debet. Id autem vel temperatum exiſtit corporiſq; noſtro conſimile, vel ordine primo calidum tenuiſque ſubſtantiæ: quod nimirum doloris cauſam æquabilem reddit, temperat, demulcet, corporiſq; ſubſtantiã fouet. Eius ſunt generis quæ tũ pus mouent tum emolliunt, præcipuè verò hæc.

Althæa ordine primo calida & modicè humida laxat, digerit, phlegmonem demulcet, mitigat & concoquit.

Radix in aqua mulſa decocta & cum adipe anſerino aut ſuillo ſubacta ad vteri inflammationes & præcluſiones vtilis. Decoctũ radicis ex aceto collutione dentiũ mitigat dolorem: radicis mucilago ad omnia vtiliter accommodatur.

Malua

Malua humida & glutinoſa, leniter digerit & emollit, moderato & tepido calore prædita. Eius decoctum vuluas inſeſſione mollit, eroſionibus inteſtinorum, vuluæ & ſedis prodeſt clyſtere infuſum, aut foru admotum. Sacris ignibus & ambuſtis decocta ex oleo folia imponuntur, neruis proſunt & veſicæ: potum decoctæ ius facilem partum reddit crebriore vſu, illita inflammationes lenit & indurata emollit. Id illi peculiare eſt vt impoſita ictibus veſparum & apum dolores leuet.

Lilium radice & foliis deſiccat, abſtergit & digerit. Radix aſſa aut cum roſaceo trita ambuſtis medetur, vteros emollit menſésque prouocat, & in vino cocta clauos pedum tollit, ſi triduo non ſoluitur. Succus è flore expreſſus ad omnia efficacior. Chamæmelum temperato eſt calore, extenuat, digerit, rarefacit & laxat, dolores mitigat, & ad laſſitudines mirè confert. Tenſa remittit & laxat, quæque mediocriter dura ſunt emollit & condenſata rarefacit eius decocto veſicæ vitia vtiliter fouentur. Melilotus omnes ſed præcipuè oculorum inflammationes mollit, deinde etiam vteri ſedis & teſtium in paſſo decocta & illita, addita aliquã do fœnigræci farina, aut lini ſemine, aut polline molario.

Lini ſemen primo ordine calidum, omnem intus foriſque inflammationem cõpeſcit & emollit cum melle, oleo & exigua aqua decoctum. Cum lixiuio parotidas duritiéſque diſcutit, herpetes & fauos purgat in vino decoctum. Ad vuluæ inflammationes in deſeſſionibus vtile.

Fœnumgręcum ſecundo ordine calidum, ſiccum primo, digerit, eius farina molliendi & diſcutiendi facultate prædita: inflammationes exiguas ſed duras digerendo curat. Seminis decoctum inſeſſu ad vteri inflammationes præcluſionéſque vtile, & exulceratis locis commodè infunditur. Farina cum anſerino ádipe peſſi vice apponitur, loca quæ iuxta vterum ſunt emolliens & relaxans.

Lac alienæ omnis qualitatis expers, medicamentum leniens eſt, ad acres & mordaces fluxiones præcipuè oculorum commodiſſimum, non eas modò ſero abluens, ſed etiam pinguedine corpora illiniens, ad quæ omnia lac mulieris benè habitæ recens, vtiliſſimum & humano corpori eſt familiariſſimum. Lac omne concoquit & relaxat, ſed maximè bubulum: phlegmonas oculorum cum roſaceo &

ouo concoquit: infunditur & vtero exulcerato, ad ſedis & pudendorum vlcera, & ad omnia quæ leniri poſtulant apprimè conducit. Hinc cancroſis vlceribus aliis medicamentis anodynis permiſtum applicatur. Collutũ oris phlegmonas mitigat, tõſillas & columellam phlegmone liberat, venena eroſione interimentia nocere prohibet.

Butyrum facultatis eſt remollientis, concoquentis, paululum etiam digerentis. Exiguas & quæ in teneris & mollibus ſunt corporibus phlegmonas id ſolum perſanat, vt parotides, bubones & oris inflammationes. Gingiuis puerorum aſſiduè illitum, exitum dentibus accelerat: cataplaſmatis inditur quæ extrinſecus imponũtur parotidibus, hypochondriis, bubonibúsq., idq; initio ex aqua roſacea lotum, & modico intinctum croco. Oleum quod ex maturis oliuis exprimitur, ſalis expers, ætate medium, moderatè calidum eſt, lenit, omniumque maximè humectat & emollit, laſſitudinis optimum remedium, ob idque Græcis acopum appellatum: corpus ad obeunda munera promptiùs alacriúsque reddit. Oleum amygdalarum dulcium ad hæc omnia quam ſimplex oleum præſtantius & efficacius tum admotum tum ſumptum. OEſypus calfacit ac emollit, paulúmque digerit: omnium partium doloribus tum per ſe tũ ex aceto & roſaceo efficaciter imponitur. Succida lana eaſdem vires habet, percuſſis & contuſis peculiariter ſuccurrit. Adeps omnis qui tenuitate ſubſtantiæ ſit præditus: dolorem lenit atque demulcet, humorum acrimoniam obtundit & aliquantum digerit: eiuſmodi eſt qui à feris & agreſtibus animalibus ſumitur: at qui à domeſticis quæ concluſa degunt in vrbibus, tum craſſior eſt tũ humidior. Adeps ſuillus inſigniter humectat, emollit & relaxat, at non admodũ excalfacit, quod calorem obtineat noſtro calori finitimum vicinam oleo vim nactus niſi quòd aliquãto magis tum emollit tum concoquit. Quamobrem cataplaſmatis quæ ad phlegmonas exiguas & aliquantum duras accommodari ſolent miſcetur, in teneris præſertim corporibus. Adeps vitulinus ſuillo aliquanto calidior & ſiccior, eúmque proximè viribus imitatur. Adeps gallinaceus ſuillo vehementius emollit & relaxat ſimúlque humorum acrimoniam obtundit. Adeps anſerinus tum ſuillotum etiam gallinaceo calidior eſt & partium tenuiorum, magísque obtundit quę

in alte

in alto corpore demersa fuerint. Adeps humanus vt omniũ medius, ita & mediocriter ad omnia vsurpatur. Medulla indurata & scirrhosa corpora emollit. Optima omnium ceruina, dein vitulina: ex vtraque pessi componuntur ad emolliendos vteros: miscentur commodè omnibus medicamentis emolliendi vi præditis. Et hæc anodyna simplicia. Quæ autem causam vel summouendo vel cõpescendo leniunt dolorem, quòd curandi lege id efficiant, ex iis petenda & depromenda sunt, quæ ad vnumquemque curandum affectum proferentur.

Eliciuntur extantque ab iis oleum chamæmelinum, oleum liliorum, oleum leucoij lutei, oleum sesaminum, oleum amygdalarum dulcium, oleum anethinum, oleũ irinum, oleum ex vitellis ouorum. Itaq; cùm dolor vehementer fatigat, is promptè ne vires prosternat leniẽdus est fotu ex iure althææ, maluæ, violæ, liliorum, chamæmeli, meliloti, anethi, semine lini & fœnigræci, ex aqua & lacte percoctis, deinde cataplasmate ex libra vna medullæ panis similaginei ex lacte aut sapa coctæ, adiectis ouorum vitellis tribus, rosacei sescuncia & croci drachma vna. Huic etiã inter dũ permiscentur mucilagines seminis althææ, lini & fœnigræci, cum florum chamæmeli & meliloti tritorum an. ʒ ß. Summè conferunt memoratæ mucilagines depromptæ ex aqua chamęmeli, additis oleis aut adipibus accommodatis & ceræ momento illitus forma, vt qui ℥. mucilaginis seminis althææ & lini tractæ ex aqua rosarum ʒ j. olei liliorũ & amygdalarum dulcium, œsypi, axungiæ anseris recentis an. ʒ ß. ceræ ʒ vj. Hæc vera est & simplex anodynorum ratio, quorum tamen vis eorum permistione augetur & increscit, quæ doloris causam tollunt. Sic enim ad artuum atque neruorum dolores ex frigida materia ortos, veteres acopa & myracopa ex his concinnarunt. ℥ sampsuchi, rorismarini, rutæ, pulegij, origani, centaurij minoris, marrubij an. libram dimidiam, radicum iridis florẽtinæ, cucumeris agrestis & aristolochiæ rotũdæ, baccarum lauri & myrti contusarum an. ʒ ij. florum iunci odorati ʒ j. Tunsis omnibus affundantur vini & olei an. ℔ vj. macerentúrq; horis xxiiij. postridie coquãtur dum vinum fuerit absumptũ. In expresso humore eliquantur terebinthinæ, bdellij, ammoniaci, resinæ & ceræ an. ʒ iij. caryophyllorum, nucis mo-

ſchatæ,cinamomi an.ʒ ß.cõpoſitio in pyxidem reponatur ad vſus.Sic etiam plethorico aut cacochymo corpore quũ acerbus dolor ex fluxione vrget,qui mitigari è veſtigio poſtulet,quòd ſola lenientia partes laborantes relaxant & eneruant euocántq. fluxionem,vnde magis diſtenduntur atque dolent,ipſis propterea conuenienti modò adſtringẽtia permiſcentur.nimia ſiquidem adſtrictio conduplicat dolorem,& relaxatio partes dolentes effœminat. Modus itaque erit vt fluxio leniter reprimatur, infirmísque partibus robur,& excrucianti dolori lenimentum adferatur.

Narcotica. CAP. V.

DOLOREM idcirco narcotica leniunt,quòd inducto ſtupore partis ſenſum obtundant torpidioréque reddant,vt doloris vrgentem cauſam ea minimè percipiat. Omnia quidem vehementer frigida exiſtunt, ſed quæ tamen non hac ſed peculiari facultate ſenſum adimant.Etenim ſemperuiuum maius licet alterco frigidius,minimè tamen partem vllam admotum ſtupefacit. Hyoſcyamus ſeu altercum cui ſemen & flos candidus eſt, ad externos affectus vſurpatur.Folia recentia tum per ſe tum cum polenta miſta ad oculorum,pedum aliarúmque partium inflammationes,ad omnes denique mitigandos dolores vtiliter illinuntur.Succus quoque ex virente herba contuſa,aut etiam ex ſemine expreſſus ad acres calidásque oculorum fluxiones,dolores aurium,& vuluæ vitia benefacit, ſemen cõfert podagris,teſtibus inflammatis, mammísque à partu lacte turgentibus ſi tritum cum vino inducitur.Miſcetur vtiliter & aliis cataplaſmatis dolorem leuantibus.

Cicuta ſummæ refrigerandi vi pollet, folia dolorem omnem & epiphoras ſedant.Succus exprimitur è foliis floribusque aut etiam è ſemine viridi,qui in ſole denſatus in paſtillos ad inflammationes,eriſypelata,& herpetas medicamentis leuandi doloris gratia permiſcetur. Mandragora tertio eſt ordine refrigerantium. Succus è cortice recentis radicis contuſę aut ex pomis expreſſus & ſole concretus, miſcetur medicamentis ocularibus,& omnibus quæ dolores ſiniunt.Folia quoque recentia oculorum inflammationibus omnibúſque ab vlcere ortis cum polenta auxiliãtur. Radix trita ex aceto ignibus ſacris medetur: articulorum

dolores

dolores cum polenta ſedat.

Torpedo tanta ſtupefaciendi inſita vi inſignis eſt, vt per ſibi infixum tridentem piſcatorum manus protinus ſtupefaciat: eúmque vniuerſum qui manibus eam prehenderit aut nudis pedibus calcauerit. Oleum narcoticum id redditur in quo viua torpedo extincta fuerit. Papauer album quod & ſatiuum, foru tum folij tum capitis ex aqua decocti ſomnum accerſit, ſed potu magis vigilias diſcutit. Capita trita & per ſe & cum polẽta ignibus ſacris & inflammationibus proſunt: oculorum verò inflammationibus cum toſto oui luteo & croco: igni ſacro & vulneribus cum aceto, podagris cum lacte mulieris & croco. Papauer nigrum frigidius eſt magiſque narcoticum. Meconium papauere aliquanto magis refrigerat & torpefacit, ſed vſu tamen periculoſius eſt. Opium tum ipſo papauere tum meconio multo ad refrigerandum & ſtupefaciendum potentius deſperatis duntaxat leuioribus auxiliis admouendum in ardore ſummo & intolerabili cruciatu cum exquiſito ſenſu. Nam ſenſus obſtupefacit, tenues & acres fluxiones coërcet: ſed niſi moderatum & correctum fuerit, periculi plenum exiſtit. deuoratum enim mortiferum eſt: oculis admotum caliginem & rugas inducit, ſurdaſtráſque reddit aures, & partes omnes ad motum ſenſúmque torpidiores factas, excrementis tandem opprimit.

In narcoticis compoſitionibus præcipuæ ſunt, philoniũ romanum, & pilulæ è cynogloſſo, oleum hyoſcyami, papaueris & mandragoræ, in quibus & opij nonnihil interdum diluitur. Narcotica leuiora externis medicamẽtis tuto permiſceri poſſunt quæ vigilias & deliria ſedant, & iis quę ardores atque eryſipelata extinguunt, ex hiſque ortos cruciatus ſedant. Opium verò non niſi quum dolor acerbior vires diſſoluit, ſyncopeſq́; metũ incutit, nec alia remedia iuuant medicamentis permiſcendum. Quũmq; id rei neceſſitas exigit, corrigitur caſtorio, myrrha & croco: poſſúntque trochiſci mitigatorij hac ratione teneri. ℞ Gummi arabici & tragacanthæ, amyli an. ʒ ß. ceruſæ lotæ aqua roſarum ʒ vj. ſtyracis, myrrhæ, caſtorij, opij ſapa ſoluti ſingulorum ℈ iiij. croci ʒ ß. Trita omnia excipiantur mucilagine pſyllij ex aqua roſacea, finganturq́ue trochiſci, hi in vſus varios aptari poſſunt, atque externis præſidiis miſceri quę ad-

hibentur leniendis partium doloribus. Hæ quidem facultates ſimplicium medicamentorum ſunt quæ calidis affectibus eorúmque ſymptomatis medentur. Quæ autem frigidis & frigido concretóque humore in partem quamlibet impacto genitis opitulentur, proximè tradendum.

Emolliens, relaxans, & rareſaciens medicamentum.
CAP. VI.

Siccitate. Repletione, Concretione.

Durum.

DVRVM id corpus dici ſolet quod preſſum carni noſtræ minimè cedit. Eſt autem id triplex, vnum quod vehementer ſiccum eſt atq; terrenum, ſiue natura tale euaſit vt lapis, ſiue ab externis cauſis vt exercitatione valida, Solis feruore, æſtuario, ardenti febre, aut inedia. Alterum quod plenum diſtentúmque eſt laigioris humoris affluxu vt plenus vter, aut hydropici venter: ídque propriè nobis tenſum ac renitens, Græcis αἱματῶδες appellatur. Tertium quod frigoris vi concreuit, ſiue id extrinſecus incidat, vt in glacie, ſiue ex propria partis intemperie vt adeps, ſiue ex influentis humoris natura, vt craſſa pituita in ſcirrho proprio calore deſtituta ſponte obdureſcens atque concreſcens. Poſtremum hoc verè ac propriè durum eſt medicis: cætera in alias referunt differentias, vt ſiccitate durum in ſiccum, plenitudine durum in tenſum ac renitens.

Emolliens igitur medicamentum id propriè fuerit, non quod copia diſtẽtum ac renitens vacuat, aut ſiccum humectat, ſed quod cõcreta excalfacit, ſoluit atque colliquat. Eſt autem mediocris id materiæ, & moderatè nec ſupra ſecundum ordinem calidum, ne tenuiorem humoris portionem diſſoluens, reliquam obduret. Eſt id quoque humore aërio confertum, vt oleum maturum, & adeps temperati animalis, omni acrimonia omniq́ue externo ſapore & qualitate vehementi deſtitutus, pingui & oleagineo eóque ſubdulci ſapore id deprehenditur. Si tenſum totidẽ modis atque durum dicitur, trifariã quoque relaxans dicetur, & quod humectat, & quod calore emollit, & quod in tumore collectam materiam euacuat: ſiue ſanguis ea ſit, ſiue pituita, ſiue ſeroſus humor, ſiue flatus. Sed hoc propriè relaxans appelletur, quemadmodum Græcis χαλαστικὸν, & emolliens μαλακτικὸν. Quod verò rarefaciens appellamus & Græci ῥαρωτικὸν, ſolidam compactámque materiam ſoluit & diffundit, ciúſ-

eiúſque partes inuicem longius diſiungit vt exiguos poros ampliores reddat.

Eiuſmodi diaphoreticum quoq; eſt quòd cutem corporis ſolutiorem efficiat, vt per eius ſpiracula vapores commodè diffiari poſſint. Subſtantia huic tenuis eſt vt altè ſatis penetret, eáque moderatè calida ne aduſtione aùt ſiccitate immodica meatus coarctet. Quod huic cõtrariúm eſt condenſans ſeu πυκνωτικὸν partis ſubſtantiam ſolidiorem compactiorémque reddit, & cutis poros cõtrahit, vt eorum partes minori interuallo coëant. Id moderatè eſt frigidum, ſed tamen craſſum eſt, acerbum vel auſterum. Itaq; quæ ſimpliciter humectant vt viola, helxine, acanthus, malua, althæa, oleum ſimplex, omnium quidem mitiſſimè emolliunt. Quæ verò his paulò calidiora ſunt & tenuia, emolliunt, laxant, atque rarefaciunt vt chamæmelum, lilium, ficus aridæ, butyrum recens, adeps ſuillus recens. Quæ verò hoc genere calidiora atque tenuiora ſunt ad ſecundum tertiúmve ordinem, ſcirrhos emolliunt, digerunt, diſſipántque, vt hæc. Lini ſemen omnem duritiem emollit, & leuiter diſcutit ex oleo & aqua coctum: vuluæ tumores & duritias inſeſſu perſanat, vteri & inteſtinorum exeſiones demulcet & lenit. Ficus aridæ præſertimq; pinguiores coctæ & illitæ tumores duros, ſtrumas, nodósque omnes, parotidas ac furunculos emolliunt. Decoctum earum eiuſdem naturæ eſt: nam cum farina triticea ad tumores maxillarum, panos, parotidásque illinitur. Fœnigræci ſemen molliendi & diſcutiendi quoque facultatem habet, eius farina cum anſerino adipe vterum emollit & relaxat, & in hydromelite decocta, addita axungia genitalibus induratis medetur. Vitis albæ ſeu bryoniæ radix calfacit ſiccátque moderatè inflammationes & duritias emollit & diſcutit, abſceſſus rumpit, lienes in duratos liquefacit & abſumit foris cum ficubus impoſita, pſoram etiam ac lepram ſanat, lentigines, varos, ſigillata & cicatrices nigras cum fœnogræco emendat. Cucumeris agreſtis radix calida ſicca, emollit, digerit & abſtergit. Illita ex polenta omne vetus œdema diſcutit, impoſita cum terebinthina reſina tubercula rumpit, decocta ex aceto & illita podagras aliósque articulorum dolores diſcutit, arida trita, alphos, lepras & impetiginẽ abſtergit, & in facie maculas aut cicatrices nigras expurgat, ad quæ omnia præ-

ſtantius eſt elaterium. Iridis radix calida ordine ſecũdo, ſicca tertio, ſtrumas veteréſque duritias cocta & illita mollit, idem & ſuccus ex ea expreſſus confert, qui malagmatis & acopis vtiliter imponitur, lienes ex aceto impoſita extenuat: decoctum radicis ad muliebria fomenta apprimè vtile, molliens aperiénſque locos. Ebulus exiccandi & modicè digerendi facultate pollet, radix vulnas cocta emollit & aperit, & quæ circa eas ſunt affectiones inſeſſione corrigit, inueteratos tumores cõcretoſq; ſoluit, podagricis cum taurino adipe auxiliatur. Folia recentia ac tenera cum polenta illita inflammationes mitigant. OEſypus omnium pinguium mitiſſimè mollit, laxat, digerítque. Adeps ſuillus inueteratus & ſalis expers, potentiùs quàm recens emollit; vetuſtate enim ſubſtantiæ tenuitatem, calorem & acrimoniam quandam nanciſcitur, qua recens languidus & imbecillus indiget. Cæteri autem calidiores: vt adeps gallinaceus, anſerinus, anatinus, vitulinus, bubulus, recentes magis, vetuſtate acriores iam facti, minus emolliunt: digerunt verò potentiùs & ſiccant. Qui verò è ſiccioribus ſunt animalibus, vt arietinus, hircinus, ceruinus, abũdè ſiccant nec emolliunt. Medullæ omnes vt dolores compeſcunt, ita etiam molliunt, calfaciunt, rarefaciúntque. Colliguntur æſtatis exitu, ex oſſibus humidiores, è ſpina verò ſicciores. Laudatiſſima omnium cernina, quæ viſcera, chordas, tendonéſque emollit: hanc proximè ſequitur vitulina, eadem, ſed aliquanto ſegniùs præſtans.

Ladanum calfaciendi molliendiſque vi præditum, venarum ora patefacit, in peſſis vuluæ duritiem ſanat: in medicamenta quæ dolorem finiũt, vt quæ duritias omnes emolliunt, vtiliter inſeritur. Gummi è pino recens, articulorum maximéque coxendicum lenit dolores, præduros tumores emollit atque concoquit: quod autem vetuſtius eſt calfacit magis ac digerit. Terebinthina reſina, ab hac dein lentiſcina, & aliæ omnes acrimoniæ expertes, emolliunt, concoquunt, leuitérque diſcutiunt.

Ammoniacum calfacit, mollit, extrahit: ex aceto commodè liquatur igne leni ne vratur, aut ex aceto tunditur in mortario: tubercula duritiáſque mollit ac diſcutit, articulorum coxendicúmque doloribus auxilio eſt cum nitro & oleo ſubactum impoſitúmque & ex aceto ſolo iecoris lieniſque

niſq; duritias ſoluit: nodos qui in artubus occalluerũt cum melle aut cum pice illitum diſcutit. Bdellium molle & pingue, calfacit & emollit, coquit, modicéque digerit: duritias omnes & bronchocelas diſcutit, tum ieiuna ſaliua ſubactum: vuluæ ſpiracula appoſitu & ſuffitu laxat: malagmatis inſeritur quæ contra duritias & neruorum nodos proſunt: contuſum ſoluitur affuſo vino aut aqua calente. Styrax liquidus calfacit, emollit & concoquit: vuluæ præcluſæ durities ve laboranti conuenit, menſes educit appoſitu, miſcetur vtiliter emollientibus & diſcutientibus malagmatis.

Ammoniacum, bdellium & ſtyrax, aliáque generis eiuſdem, vbi iam vetuſtate exaruerint, diſcutiunt potius quàm emolliunt. Attamen in recentium & molliorum penuria arida iſta pingui oleo ſoluta vſurpantur. Galbanum excalfacit, mollit, coquit & diſcutit, furunculos ſanat, veteri euerſiones atque duritias, articulorum nodos, concretáque omnia aceto liquatum ſoluit. Opopanax calidus ordine tertio, ſiccus ſecundo, emollit ac modicè digerit, galbano aliquanto valentior & calidior.

Compoſitiones hinc fiunt, oleum liliorum, oleum violaceum, oleum chamæmelinum, oleum lumbricorum, oleum lini, oleum irinum: vnguentum de althæa, vnguentum reſumptiuum, emplaſtrum diachylon magnum, emplaſtrum è mucilaginibus. Cùm autem referentur in vſum, vt ſedãdi doloris ita ſcirrhos concretósq; humores emolliendi initiũ ab humido fotu ducetur. Id autem comparatur ex radice lilij & althææ, ex malua, viola, adiectis quibuſdam attenuantibus, anetho, origano, calamintha, ſerpillo, pulegio, thymo, quæ omnia ex aqua ſimplici vel hydreleo cocta adhibentur in fotum. Mox à fotu quum tepefactus humor adhuc incaleſcit, ac modicè ſolutus eſt cutisque ſpiracula patent, illitus adhibendus ex vnguento althææ vel reſumptiuo, vel ex hoc extemporali. ℞ mucilaginis ſeminis althææ, lini, & fœnigræci depromptæ ex decocto ficuum ʒ j. ß. olei liliorum, anethi & irini, adipis anſeris & anatis an. ʒ. ß. ceræ pinguis quantum ſatis eſt ad illitus conſiſtentiam. Hæc igitur quòd calore liquata & frictione adacta altè ſubeant poſſintque in affectam ſedem & in noxium humorem penetrare, ſtrenuè quidem emolliunt atque iuuant. Proximas his vires obtinet cataplaſma huiuſmodi. ℞. radicũ althææ,

liliorum,ebuli & iridis an. ʒ ij. maluæ, violæ, chamæmeli, meliloti,anethi,an.m.ij.caricas pingues inciſas viij.coquantur dum contabeſcant, terantur & cribro cernantur, poſtea adde radicum bryoniæ & cucumeris agreſtis crudarum & deraſarum an.ʒ ij.pollinis ſeminis lini & fœnigræci an.ʒ j. adipis gallinæ,anſeris & anatis an.ʒ iij. Rurſum modicè coquantur in cataplaſma. Emplaſtro, quòd craſſior eius ſubſtantia nequeat per cutem altè ſubire,nõ tãta emolliẽdi vis ineſſe poteſt. Hoc tamen extemporale vires ſummas obtinet. ℥. mucilaginis althææ, ſeminis lini & fœnigræci depromptæ ex decocto ficuum ℔ ß. axungiæ anſeris, gallinæ & vituli,medullę cerui & vituli an.ʒ ij.cerę citrinæ ʒ iiij.coquantur in duplici vaſe ad emplaſtri craſſitiem, inſpergẽdo ſub finẽ radicis iridis florẽtinæ, ſtyracis calaminthæ an.ʒ ß. Validius emplaſtrum eſt diachylon, quo rurſum efficacius eſt emplaſtrum è mucilaginibus,ex quorum permiſtione & temperatione varia,alia non pauca decerni ſolent.

Attenuantia medicamenta. CAP. VII.

ATTENVANTIVM vt ad interiores affectas, ita & ad externos eósque contumaces non paruus eſt vſus. Ea quidem rarefacta cute dum altiùs intrò ſubeunt, non modò frigidum, craſſum concretumque humorem calore liquant, ſed & partium tenuitate eum ipſum incidunt & extenuant adeò vt exin vel ſponte ſua in halitum & vaporem abeat,vel ſaltem trahentium vi facilè diſſipetur.Quæ ſubiiciam quod ea facultate plurimùm valeãt, affectus ſanè varios calore & attenuatione tollunt,non quòd attrahant digerántve, ſed quòd ſic extenuatus humor ſponte ſua plerunque euolet.

Anethum ex oleo decoctum crudos & incoctos humores concoquit & incidit,hinc varios ſedat dolores,ex cruditate obortos flatus diſcutit,tormina compeſcit. Mulieribus vteri præfocatione correptis decoctum inſeſſu perutile.Corpus in modico labore defatigatum leuat,ſomnúmque conciliat. Pulegium, craſſa lentáque incidit extenuat & concoquit: cum polenta iſchiadicis & aliis partibus frigore affectis inductum confert:neruorum cõuulſiones & opiſthotonum ſedat: decoctum prurigines, inflationes, vteri duritias & ſubuerſiones inſeſſione tollit: lienoſis cum ſale vti-

liter

liter adhibetur. Satureia, partium omnium craſſos lentóſq; humores extenuat & concoquit, lethargicos calfacta excitat, cum triticea farina iſchiadicis opitulatur.

Origanum extenuandi facultate, œdemata alióſque laxos tumores fotu illitúve diſcutit: prurigines, ſcabies, regiúmque morbum eius decoctum balneo expurgat. Succus eius cum lacte aurium tinnitus doloréſque finit. Thymus validè incidit & recentia œdemata ſeu fotu ſeu illitu ex aceto diſcutit, ſanguinis grumos diſſoluit: thymos penſiléſque verrucas tollit: coxendicibus cum vino & polenta impoſitus, medetur. Sampſuchus tenuium partium digerentíſque eſt facultatis: arida folia ex melle ſubacta ſugilla ta eximunt: aceto excepta luxata firmant & œdemata diſſoluunt: acopis & malagmatis calfaciendi reſoluendíque gratia permiſcentur. Roſmarinus abſtergentis incidentíſque facultatis particeps, ex vino tenui coctus admotúſque œdemata diſſipat neruorum dolores ſedat: ſed & ſuffitu deſtillationes tuſſimque compeſcit. Hypericũ calfacit tenuíque ſubſtantia incidit & craſſa comminuit: laſſos fotu, illitúque recreat, contuſis attritíſque neruis eximiè ſuccurrit.

Abſynthium peculiariter ilibus, præcordiis, iecori & ſtomacho dolenti cum cerato tritum imponitur: epinyctidas ex aqua, & anginas cum melle & nitro ſanat. Centaurium minus veteres duritias mollit & extenuãdo reſoluit, ſiccat & validè nulla acrimonia adeò deterget, vt ſinus fiſtuláſque perſanet. Elenium lentos craſſóſque humores extenuat: radix & folia ex vino cocta & admota partes frigidis & diuturnis obſeſſas affectibus excalfaciunt atq; perſanant, quẽadmodum & iſchiadas & exiguas articulorum præ humoris copia luxationes. Dauci radix præſertímque ſemen excalfacere multúmque diſcutere foris impoſitum deprehenditur, & œdemata ſoluere. herba his inferior & hebetior exiſtit. Ruta ſtrenuè incidere ac digerere lentos craſſóſque poteſt humores: quin, & partium tenuitate flatus diſſipat, ad veteres ſtomachi dolores & cruditates, ad tuſſes & laterum thoraciſque affectus cum ſpirandi difficultate, ad coxendicum articulorúmque cruciatus fotu & illitu benefacit: ceſtium collectionibus inflationibúſq; cum lauri foliis, & exanthematis cum myrto in cerato prodeſt: ſuccus inſtillatus auriũ doloribus ac tinnitui ſuccurrit ſylueſtris ad o-

mnia præſtantior. Cuminum ſemine efficax, calfacit ordine tertio, ſiccat & nonnihil adſtringit, tormina inflationeſque diſcutit coctum & illitum ex oleo & hordei farina, teſtium collectionibus impoſitum cum vua paſſa aut lolij farina ceratóve opitulatur. Laurus calfacit, mollit & incidit: decoctum foliorum eius vuluæ & veſicæ vitiis apprimè conuenit fotu vel inſeſſu, folia cum polẽta & pane inducta flatulentum omnẽ tumorẽ diſcutiunt, baccæ foliis calidiores omnibus thoracis rheumatiſmis proſunt. In medicamenta commodè adiiciuntur quæ neruorum laſſitudines reficiunt, & in vnguenta quæ calfaciunt & diſcutiunt.

Adipes & medullæ ex calidis ferocibusque animalibus quòd calidiores tenuioresque ſint, partémq; facilè imbuãt, attenuandi facultate inſignes ſunt, cùm præſertim vetuſtate acriores euaſerint: vt adeps vulpinus, canínus, vrſinus & leoninus: & quæ ab his animalibus eruuntur medullæ. Olea quoque vetuſtate & annis extenuata purgatáque, attenuandi vim maiorem nanciſcuntur.

Iam ex iſtorum temperatione conſtant, oleum anethinum, oleum rutaceum, oleum amygdalarum amararum, oleum è ſcorpionibus, oleũ è cappariſbus, oleum nardinum tum ſimplex tum compoſitum, oleum hypericinum, oleum laurinum, oleum vulpinum, oleũ terebinthinæ: deinde vnguentum Agrippæ & vnguentum quod Arogon dixerunt.

Itaque vt frigidi, craſſi lentíque humores qui quauis corporis particula vel in ſcirrhum vel circum neruos, membranas aut articulos effuſi coierunt, facilè tandẽ euelli, attrahi diſſiparique poſſint, molliendi in primis, deinde verò extenuandi ſunt, idque vel vtraque ſeorſum facultate, vel ambabus pariter confuſis. Quæ id efficiant medicamenta, fotus vel epithematis vel embrochæ vel vnguenti forma coaptentur, vt altius poſſint in corpus & in cõcretam materiam penetrare. Solidior enim qualis eſt emplaſtri forma, non æquè facilè poteſt. Itaque pars affecta hoc decocto primum fouenda, quod non perinde ac emolliens neceſſe eſt è recentibus herbis conſtitui, quandoquidem arefactæ efficaciores vel hyeme ad extenuandũ deprehenduntur. ℔. radicum enulæ, iridis & ebuli, baccarũ iuniperi an. ℥ ij. origani, calaminthæ, pulegij, thymi, anethi, ſampſuchi, roriſmarini, cẽtaurij minoris, foliorum lauri an. m. j. ſeminis aniſi fenicu-

feniculi cumini & rutæ an.ʒ ß. modicè coquantur ex aquæ ſufficienti, affuſo ſub finem vini albi quadrante, pars calidè foueatur per ſpongiam, vt potentius humorem colliquet & attenuet. Si malũ iam vetuſtate occalluit, his initio vel præmitti vel permiſceri debent emollientia. Mox à fotu calente adhuc & patente cute embrocha fiat ex attenuante quouis oleo per lanam ſuccidã: aut pars vnguento Agrippæ vel Arogo duriter affricetur ad ignem. Aut ſi multorum deſideratur permiſtio, emplaſtrum è mucilaginibus, aut diachylon ſoluatur duplo triplóve olei irini vel rutacei. Epithema hoc validius humorem quemuis frigidũ attenuat & liquefacit, in parte præcipuè neruoſa quum cæteris præmiſſis digerẽdi atque diſſipandi tempus iam inſtat ℥. aquæ vitæ ℔. j. in qua tepida macera thymi, cæſaminthæ, pulegij, origani aridorum an.ʒ ß. radicis pyrethri, zinziberis, nucis moſchatæ, ſpicæ caryophyllorum an.ʒ iij. aqua exprimatur in vſus. Deterſus dein locus rigandus imbuendúſque eſt oleo terebinthinæ vel hoc ſtillatitio. ℥. radicis iridis & helenij, baccarum iuniperi an.ʒ ij. hyperici, roriſmarini, ſampſuchi, thymi, ſatureiæ abſynthij, centaurij minoris an.ʒ iij. dauci ſeminis rutæ & cucumini, baccarum lauri an.ʒ ij. nucis moſchatæ, caryophyllorũ, zinziberis an.ʒ j. ß. croci ʒ j. ſtyracis, caſtorij an.ʒ ß. Tritis omnibus affunde aquæ vitæ ℔ j. deinde cùm abſorpta fuerit, terebinthinæ & olei an. lib. j. cõfuſa omnia excipiantur ſtillante vaporario, primúmq; eliciatur aqua, deinde oleum, vtrumque ſeorſum recondatur. Ne pars ab vnctione nuda maneat, emplaſtro tegi poterit conſtante paribus portionibus vnguenti Arogi & emplaſtri è mucilaginibus: vel ex fæce ſtillatitij olei cum cera ſubacta.

Abſorbentia medicamenta. CAP. VIII.

EMOLLITVS, attenuatus & alia quauis ratione apparatus iam humor, tum demum vel abſorbendus, vel attrahendus foráſque per parefactam cutem euocandus eſt, dum tumor omnis ſubſideat, & affectus ſymptomata mitescant. Abſorbent quidem validè exiccantia, quibus tanta attenuandi ficcandíque vis ineſt, vt quemcunque attigerint humorem præter naturam citra diſſolutionem abſumant. Hæc liquida forma aptari par eſt, ſi altius ſubire conuenit,

Conferunt autem œdematosis, aquosis, flatulentísque tumoribus nonnunquam & scirrhosis & præduris, sed inclinantibus, & quibus exquisita emolliendo attenuandóque præparatio est adhibita. Acetum tenui substantia apprimè digerit & vehementer siccat, fotu calido œdemata, sugillata, podagricósque dolores tollit, & vlcera quæ serpunt: fertientis vapor aquam inter cutem absumit, & aurium tinnitus. Sal humores superuacuos tenuat & absorbet, & quicquid in corporibus præter naturam humidum est, id totum absumit, reliquam solidiorem substantiam cogit, contrahit, & impensè exiccat & à putredine vindicat, gingiuas humidiores aut putrescentes persanat: ex oleo illitus œdemata & hydropicorum tumores minuit, luxatos & podagricos iuuat: pruritus, lichenas, lepras, psoráque & vlcera serpentia fotu compescit.

Muria & aqua marina salis effectus exhibent: ischiadicis, podagricis & œdemata vexatis fotu conueniunt. Nitrum salis vires æquat, nisi quòd parciùs contrahit: miscetur emplastris quæ extenuant, siccant & absumunt, & quæ lepras abstergunt.

Cinis omnis vstione igneas partes conquirit: siculneus validè extenuat & absumit, acrimoniæ vrentísque facultatis plurimum sortitus. Huic proximus est sarmentitius & qui ex ilice aut brassica fumitur. Omnes cum axungia vel oleo illiti œdemata discutiunt, articulorum doloribus, neruorum nodis & contusionibus mirè prosunt.

Lixiuium pro cineris qui eluitur natura vires habet. Omne quidem vehementer abstergit, exiccat & absumit, flatulentos œdematosósque tumores discutit, & eadem quæ cinis fotu præstat: sed omnium maximè quod ex cinere ficus & tithymalorum fit, adeò vt ob substantiæ tenuitatem nullo sensu doloris exurat. Alumen validè adstringit, siccat & absumit, excrescentem carnem, putrescentia vlcera, gingiuas humore prægnantes, oris vlcera, oculorum epiphoras, aurium fluxiones, pruritus atque lepras siccat ac coërcet.

Calx cineris species sed tenuioris substantiæ quàm qui è lignis fit, vehementer adeò vrit vt crustas suscitet. Elota verò citra morsum potenter exiccat, validiúsque absumit ac digerit si marina aqua lauetur. Lixiuium quod eius lotionem vim & acrimoniam conquisiuit, omnium summè

exiccat

exiccat & absorbet.

Composita in id vsurpantur oleum castorij, oleum euphorbij, oleum philosophorum & petroleum. Si igitur mollis laxúsque tumor doloris ac ruboris expers in parte quapiam vt in genu aut in scroto collectus est, aut latè diffusus vt in tibiis & pedibus eorum qui cachexia, hydrope aut inclinante podagra laborant: pituitosus serosúsque humor aut etiam flatus concluſus primum absorbendus est fotu è lixiuio cineris sarmentorum vitis, aut ilicis, aut ficus, aut brassicæ, per spongiam nouam quæ aliquandiu finenda arctiúsq; vincienda est. Nonnunquam origanum, calamintha, thymus & alia quædam ex incidentium & attrahentium genere vtiliter incoquuntur in lixiuio. Si vehementior desideratur exiccatio, lixiuium vsurpetur ab extincta eloráque calce. Sublata spongia siccatáque cute, embrocha fiat ex oleo castorei, euphorbij, aut è lateribus: aut ex alio quod habeat salis marini vel nitri ʒ ß aluminis, sulphuris an. ʒ ij. soluantur aqua vitæ ad sordium crassitiem: deinde adde olei nucum vel rutæ vel terebinthinæ ʒ iiij. agitentur, & modicè calefiant dum permista omnia vnguenti temperaturam habeant. At verò quum scirrhosus tumor est, isque iam quadamtenus emollitus, quicquid in eo præparatum est humoris, exiccandum non modò præscripto fotu, sed & aceti acerrimi & aquæ vitæ vapore. In hæc duo permista lapis molaris candens immergitur, tumórque scirrhosus ita exponitur, vt calentem vaporem vndique excipiat. Mox deinde oleo vel vnguento siccante perfunditur duriúsque premitur & quasi subigitur. Hac absorpta portione quod reliquum est rursum emollitione præparandum, rursúsque siccandum: atque sic alternanda remedia dum humore omni absorpto tumor totus subsideat. Vtrique demum tumori tum scirrhoso tum œdematoso continuò ab vnctione emplastrum aliquod digerens, attrahens atque resoluens ex iis quæ mox dicentur inducendum. Aut hoc etiam emplastrum vehementer siccans imponendum, quod è vomica saniem per cutis spiracula manifestè exugit. ℞. olei veteris ʒ vij. ceræ albæ ʒ v. liquefactis adde terebinthinæ ʒ iiij. permistis refrigeratúsque inspergē salis petræ, nitri, cineris siculnei an. ʒ j. fiant magdaliæ.

Attrahentia. CAP. IX.

ATTRAHENS medicamentum Græcis ἕλκτικὸν & ἀποσπαστικὸν repellenti aduerſum, foris impoſitum humores tum ſeroſos tum craſſiuſculos, ſpiritúſque ex alto corpore in ſumma transfert. Id autem calore præſertim efficit, cui præcipua attrahendi vis eſt. Cui tamen ſi præterea tenuis ſubſtantia atque ſiccitas accedat, multò efficacius euadet. Quod ordine ſecundo completo calidum eſt ac tenue, attrahit id quidem: quod verò iam tertio receſſu conſiſtit, non attrahit modò, verùm etiam quod attractum eſt diſſipat, éſtque metaſyncriticum, id eſt, euocans ex alto & reſoluens. Quod denique hæc tum calore tum tenuitate ſuperat, reſoluendo vel puſtulas vel veſicas excitat, dicitúrq; vel rubrificans vel phœnigmus. Attrahẽdi porrò facultatem alia inſitam ſibi obtinent, vt dictamnus, propolis, ſagapenum, thapſia: alia à putredine vt fermentum, ſimus columbinus, anſerinus, & quicunque à calidiore animante decidit: alia totius ſubſtantiæ ſimilitudine, vt ſcorpius vulneri ſuo impoſitus deleterium venenum quod eiaculatus eſt extrahit & euocat. Anagallis cui flos purpureus, attrahendi adeò inſita facultate valet, vt adactos corpori aculeos euellat: ſúccus gargarizatu & naribus infuſus capitis pituitam eadem vi purgat. Anemone vtraque acris, commanducata radix, aut ſuccus naribus infuſus pituitam trahit, folia & caules menſtrua cient vellere appoſita, illita quoque lepras eximunt. Calamintha admodum tenui eſt eſſentia, quà humores ex alto euocat atque tranſmutat, confertque iſchiadicis, ſtrenuè digerit, humores incidit & extenuat valenter craſſos, quales ſunt qui elephantiaſim procreant, ex vino cocta ſugillata tollit, nigráſque delet cicatrices. Narciſſi radix diuturnis articulorum doloribus trita ex melle & impoſita ſubuenit, infixa corpori extrahit, illita cum lolij farina & melle. Struthion ſeu ſaponaria cum polenta & aceto illita lepras tollit, tubercula diſcutit cum farina hordeacea & vino decocta, ſternutamenta mouet, trita cum melle & naribus infuſa ex ore pituitam ducit.

Ariſtolochia vtraq; ſurculos & ſpicula extrahit, ſquamas oſſium illita educit: in peſſo ſubdita menſes, ſecundas & fœtus omnes educit. Hiberis naſturtium agreſte Latinis, ordine quarto calida: radix eius apprimè vtilis ad coxendicis dolores

dolores,cum ſuillo adipe ſalſo emplaſtri modo horis quatuor inſidens.hoc modo rheumatiſmos omnes ſanat occultos,exiccandi ſcilicet & ex alto euocandi, trahendíque facultatem obtinens. Lepidion vulgo piperitis calfacit etiam ordine quarto,iſchiadicis præſenti remedio illinitur tritum cum radice enulæ & horæ quadrante impoſitum: lepras idem quoq; eximit. Thlaſpi ſemen calfacit & exiccat ordine quarto:bilem & pituitam per ſuperna & inferna purgat, menſes ciet & fœtus enecat, prodeſt iſchiadicis per ſedem infuſum. Cardami ſeu naſturtij ſatiui ſemen adurentis eſt facultatis perinde ac ſinapi. Coxendicis dolores excalfacit illitum cum polenta & aceto: œdemata & panos diſcutit cum pice,extrahítque infixos corpori aculeos,lienē illitum cum melle extenuat,& fauos expurgat,lepras & impetigines abſtergit,furunculos & carbunculos rumpit, & ad ſuppurationem deducit, herba eadem, ſed multo imbecillius præſtat. Sinapi calfacit ſiccárq. ordine quarto, extenuandi & extrahendi vim habet,lethargicis derafo capiti illinitur ficubus admiſtum & impoſitum, donec rubeſcat locus: ad coxendicum cruciatus, lienes & omnis generis diuturnos dolores confert,quoties permutandæ affectionis cauſa ex alto in cutis ſumma aliquid trahere animus eſt. Alopeciis illitum medetur,ſugillata cum melle aut adipe aut cerato dolet,extrahentibus emplaſtris ſcabiémque exterentibus vtiliter admiſcetur,ex aceto contra lepras & feras impetigines perungitur,grauitati aurium & ſonitui tritum cum fico & impoſitum prodeſt.

Vrticæ tum folia tum ſemen articularibus morbis & podagricis cum oleo vetere aut cum vrſino adipe imponũtur, & lienoſis cum cerato,tubercula & paroti.las,ſanant adeò ſcilicet digerente facultate valent. Hermodactylus calidus ſiccus ordine ſecundo,podagræ omniq́ue arthritidi confert cataplaſmate admotus,cum vitellis ouorum & farina hordei vel mica panis. Pirethrum calidum ſiccum ordine tertio. Radix pituitam elicit,ſudores ciet inuncta ex oleo,diuturnis rigoribus efficax, contra refrigerata, reſolutásque partes corporis eximiè conducit: ſtupidis partibus illita ſenſum reſtituit. Draconthii radix acris & amara tenuiũq. partium calfaciendi vim obtinet, craſſa & lenta extenuat, ad vitiligines cum melle efficaciter illinitur,polypos & car-

cinomata abſumit & eliquat, maximéq; ſuccus qui & radice & foliis eſt valentior. Cyclamini eius quæ Arabum eſt arthanita, radix tertio ordine calida & ſicca, aperit, incidit, attrahit & diſcutit. Succus medicamentis tubercula, ſtrumas, aliásque durities diſcutientibus commiſcetur: ac bile ſuffuſis cum melle illitus competit. Decocto radicis luxata, podagra & capitis vlcuſcula, pernionésque vtiliter fouentur. Cauata radix oleo impletur & cineri feruenti imponitur, adiecto interdum ceræ modico, & vnguentum comparatur inprimis vtile pernionibus & tumoribus omnibus frigidis ac crudis: ipſos enim aut maturat aut reſoluit. officula etiam extrahit. Cyclaminus altera quæ officinis beatæ Mariæ ſigillum nuncupatur, illita cruda (nam coctæ vis perit) ſugillata non ſine morſu tollit, tunſa exceptáque pari axungię veteris modo ſtrumas, prędurósque tumores omnes emollit, & integra cute diſſoluit. Tithymali omnes ſtrenuè calefacinnt, reſoluunt, ſiccántque & detergent: myrmecias acrochordonas, pterygia & thymos auferunt, detergunt quoque lichenas & pſoras.

Elleborus eruptionibus pituitę medetur cum axungia illitus, & ſuppurationi veteri: alphos, impetigines, ſcabies leprásque eximit. Thapſiæ tam radix quàm ſuccus omnium maximè quæ pares cum eis vires adepta ſunt, vim habent attrahendi, vbi ex imo aliquid euocandum eſt. Succus illitu aut radix recens affrictu alopecias explent. Radix ſuccúsque cum æquis ceræ thurísque portionibus ſugillata liuorésque tollunt, cum melle lepras cutísque vitia emendant: cum ſulphure tubercula diſcutiunt, ſed non diutius quàm horis duabus dimittantur, ne inflammatio inuadat. locus deinde aqua maris calida fouendus. Anacardi ordine quarto calidi ac ſicci, ſerpiginem, impetiginem & morphæa illitu tollunt, ſed non multò poſt locus aqua abluendus. Reſinis autem vua ſtrobilina omnium calidiſſima & celerrimè ſiccans, vt terebinthina mordacitatis expers. Illa è profundo validius quàm cæteræ reſinæ trahit. Pix nigra mollis & pinguis, vuluæ duritias & ſedis tubercula diſcutit laterum, articulorum partiúmque omnium dolores aut ſola aut cũ ſulphure inducta diſſipat, carbunculos & ſtrumas diſrumpit cum melle ſubacta, éſtque digerentium medicamentorum communis materia. Caſtor cum valde tenuium

eſt par-

eſt partium, calfacit ſiccatque: coquit ac diſcutit tumores contumaces & ſcirrhoſos: illitum prodeſt tremulis, cõuulſionibus & omnibus neruorum vitiis. Euphorbium coxarum doloribus, paralyſi, tremori, conuulſioni, omnibus frigidis affectibus mirè prodeſt, ſquamas oſſium eadem die eximit, pituitam per nares largiter euocat, & ſternutamenta ciet. Sulfur calfacit, trahit è profundo, diſcutit, terget ſaliua, vel lotio, vel vetere oleo, vel melle ſubactum ictibus venenatis prodeſt: pſoras, lichenas, lepras cum terebinthina tergendo & diſſipando perſanat. Ex eorum porrò genere quæ putredinis vi trahunt, mitiſſimum eſt fermentum, quod tenuium eſt partium, mediocriter calidum: proinde citra moleſtiam quæ in profundo ſunt extrahit & digerit, particeps eſt aciditatis & caloris ex putredine. Fimi omnes attrahendi facultate pollent, at non paruo diſcrimine. Columbinus admodum calfacit, attrahit & rubrificat, cum hordeacea farina & aceto mixtus ſtrumas diſcutit, arefactus trinusque cum naſturtij ſemine, inueteratos coxendicis, lateris, ceruicis & lumborum dolores, podagras & arthritides omnes extirpat. Anſerinus aliquanto calidior, iiſdem viribus ſed efficacioribus præditus eſt, ac vix præ acrimonia vllius eſt vſus. Gallinaceus verò eadem, ſed inefficacius poteſt, nam multo quoque minus calet, ſi præſertim à concluſis gallinis ſumitur.

Stercus caprillũ digerẽtis & acris facultatis adeò vt indu raris & ſcirrhoſis tumoribus cõgruat non lienis modò, ſed aliarum quoque partium, idque fabacea farina & oxycrato permiſtum. Confert & ad aquã inter cutẽ emplaſtri ſpecie.

Vſtum tenuioris eſſentiæ non tamen manifeſtè acrius redditur. Miſcetur digerentibus cataplaſmatis quæ ad paro tidas & bubonas diuturniores accommodantur.

Inter compoſita autem quæ validè trahant ac digerant habentur oleum ricininum, oleum balaninum: oleum ſinapinum, quæ preſſu perinde ac amygdalinum elici poſſunt. Emplaſtrum è meliloto, emplaſtrum è baccis lauri, emplaſtrum oxycroceum. Sed his multò præſtantiora ſunt quæ ex commemoratis ſimplicibus poſſunt in rem præſentem præparari. Quum igitur ſchirri duriorisve tumoris attenuatus præparatusque humor minimè potuit exiccãtiũ medicamentorum vi totus abſorberi, euellendus reſoluendúsq.

eſt attrahentium medicamentorum vi, quæ in imo cõditos demerſóſque humores in cutem ſummã transferunt. Eadẽ porrò ſi diutius parti inſident, attractos tandem aut manifeſtè aut ſine ſenſu diſſipant. Conuenienter ea in ſolidam pulueris emplaſtríve formam aptantur, quæ ipſa non intrò ſe infert, ſed aduocat ad ſeſe ſubditum humorem aut ſpiritum. Extemporalia igitur his formis deſcribentur. ℞. picis aridæ, ceræ nouæ, axungiæ ſuillæ, ſaponis nigri an. ℔ ß. liquefiant, cogantúrque in emplaſtrum. Aut ſic, ℞. picis ſiccæ, ceræ nouæ an. ℔ ß. axungiæ ſuillæ ʒ vj. ſulphuris ignem non experti ʒ iij. liquentur in emplaſtri craſſitiem. Aut ſic, ſulphuris, radicis pyrethri, hermodactyli an. ʒ j. ß. additur & nonnunquã ſalis nitri, vel ſalis petræ, vel ſalis marini tor refacti ʒ j. Hoc etiam vehementer trahit & diſcutit. ℞. olei veteris ℔ j. lithargyri, picis ſiccæ an. ℔ ß. ladani, ammoniaci, galbani aceto forti ſolutorum an. ʒ iij. æruginis tritæ ʒ j. ß. fiat emplaſtrum. Imponuntur & cataplaſmatum formulæ quibus diſcutiendi vis ſumma ineſt. ℞. pulpę ficuum ex aceto aut ex aqua vitæ coctarum, fermenti veteris an. ℔ ß. radicum ireos, cucumeris agreſtis & bryomæ recentium & crudarum an. ʒ ij. ſeminis vrticę & naſturtij an. ʒ. ß. Trita omnia contundantur in cataplaſma. Addi quoq; poteſt fimi caprini aut colũbini ſeſcuncia. Hi fimi arefacti tritique & cerato aut pice excepti, validè etiam trahunt: at validiùs ſi ex caricis aut melle in cataplaſmatis formã aptentur, validiſſimè ſi vel anacardino melle vel ſapone nigro coquantur. Sinapiſmus quoque vehementer diſcutit, ſed vehementiori dolore & papularum ardore. ℞. pulpæ caricarum coctarum in aqua & aceto, ſeminis ſynapis ex aceto triti an. pares portiones. Aut pulpæ caricarum, fermenti an. partem vnam, ſinapis partes duas. Tenellis corporibus ſinapi minuendum, augendum verò durioribus atque robuſtis, detracta etiam ſinapis portione nonnunquam tantundẽ vtiliter addetur ſeminis thlaſpi, vel naſturtij cõtuſi. Hiſce autem omnibus multò validius trahit cataplaſma quod habet, Radicis thapſiæ tritæ ʒ j. axungiæ ſuillæ ʒ iij. Hoc tamen non modò albicantes papulas excitat, ſed & partẽ vniuerſam in tumorẽ attollit non leui ſenſu ardoris. Quod verò ſequitur non attrahit ſolùm, ſed & attractum validiſſimè diſſipat leniori quodam pruritu aut ardore. ℞. radi-

cis

cis cyclamini crudæ & contuſæ ʒ j. axungiæ ʒ ij. Prior quidem cyclaminus erit efficax, ſed multò præſtantior eſt altera quæ Dioſcoridi eſt poſterior, & officinis beatæ Mariæ ſigillum appellatur.

Phœnigmus eiuſq; vſus. CAP. X.

HVMORES parti cuiuis inſidentes qui neque mollientibus, neq; attenuantibus neque attrahentibus reſolui diſcutíve potuerunt, phœnigmis liquati trahuntur ac defluunt. Eorum ope hydropicorum aqua & ſeroſus humor vndeuis educitur, capitis, coxendicũ omniúmque articulorũ peruicax dolor eximitur. Compoſitũ nihil quod veſicas exciter aſſeruari ſolet prõptè tamen ſi aliquod apparatur. Saponis nigri & ſalis vulgaris triti pares portiones cõfundi to dum concorporentur & emplaſtri forma fiat: impoſitum veſicas excitat, aquámque ducit nullo ſenſu doloris.

Tithymalus omnis acer quidem eſt, & hoc quoq; acrior eſt ranunculus. Vterque tuſus & impoſitus humores ex alto non ſine dolore prolicit in veſicam. Phœnigmus è cantharidibus omnium promptiſſimè nec admodum vehementi ardore ſeroſos humores largiter euocat. Cantharides in exquiſitum læuorem tritæ parti imponũtur iam frictione rubenti & excalfactæ. At mitius vnguentum fuerit quod in portione vna tritarum cantharidum, axungiæ vel cerati liquidi quadruplum contineat. Tutius quoq; & moderatius fuerit cataplaſma quod habet cantharidum tritarum partem vnam, ſeminis ſinapis contuſi partes tres, pulpæ ficuum aut fermenti acris partes ſex. Cuicunq; autem parti è cantharide phœnigmus inſederit, vrinæ ardorẽ dyſuriámque ciet. Rupta aut aperta puſtula humor ſenſim emanat, inductóque pingui aut leniente vnguento, nõ antè finitur exulceratio ſiccari quàm omnis humor ex affecta parte ſit exhauſtus. Hactenus quidem remedia protuli quæ externis affectibus citra exulcerationem medentur vt tumoribus collectionibúſque frigidis, ex his progenitis doloribus. Nunc quæ remedia affectibus opitulentur externis in quibus aperta exulceratáve cutis eſt, vt abſceſſibus, vulneribus, vlceribúſque variis dicendum.

Maturantia. CAP. XI.

MATVRATIO ἡ πέπανσις à cibi concoctione diuersa, est vitiati corruptíque humoris in conuenientiorem naturæ statum deductio. Est autem ea duplex, suppuratio ἡ ἐκπύησις, & concoctio quædam seu mitigatio ὁ πεπασμός. Suppuratio est corrupti putridíque sanguinis in pus exquisitũ cõmutatio: ex hoc enim solo pus efficitur syncerũ. Pepasmus verò seu mitificatio, est putridæ bilis tum flauę tum atræ atque etiam pituitæ, non in pus quidẽ, sed tamẽ repressa putredine, in benigniorẽ & minus naturæ molestã substantiã conuersio. Quod pus mouet medicamentũ ἐκπυητικὸν dixerunt: quod concoquit πεπαστικὸν seu mitigatorium, cui ex aduerso est σηπτικόν. Vtraque maturatio proprium est naturæ & nostri caloris opus, nec vllum medicamentum per se maturat. Vtrumque tamen tum suppuratorium tum mitigatorium duplex existit: vnum propriè quod insiti nostri caloris vim atque substãtiam tuetur vel etiam auget: temperatè id quidem calidum & partis cui foris adhæresci temperaturæ non admodum dissimile. Id quoque in eum humorem qui computruit calorẽ inducit in sito nobis similimum, cuius etiã beneficio corruptus is humor in benignius quippiam mutatur. Alterum genus ex accidenti maturat: idque moderatè calidum & humidum est, vereque emplasticam materiam sortitum. hoc dum cutis spiracula infarcit & obstruit, spiritum calorémque natiuum partis cohibet, nec dissipari finit: qui dein intrò remeans augescit & vel pus conficit, vel corruptũ humorẽ notificat ac concoquit. De iis igitur quæ phlegmonarum pus mouent in primis tradendum. Aquæ tepidæ fotus per se semper calfacit & humectat, mollit & concoquit, interdum tamen ex accidenti humores quoque digerit ac dissipat.

Hydrelæũ modicè calidũ parti affusum maturat & concoquit, idque euidentius quàm aqua tepida. Oleum maturum salis expers, calfacit moderatè, humectat & emollit, præsertim quod nec frigidum sumẽ, nec calidum, sed tepidum adhibeatur, concoquit quoque & pus mouet, aucto natiuo calore, dum cohibet occluditque quicquid è nobis foras effluere est natum. Butyrum tum per se concoquit & pus mouet, tum medicamentis quæ id præstant commodè miscetur, maximè in puerorum molliorúmque corporum phlegmonis exiguis. OEsypus non dissimilem buty-

ro

re concoquendi & pus mouẽdi vim obtinet. Adeps omnis præcipuéque domeſticorum animalium mollit, concoquit & pus mouet, nam præterquam quod ſuo lentore perinde atque oleum offarcit cutis ſpiracula, cohibétque quicquid è nobis affluere aptum eſt, calorem etiam obtinet noſtro finitimum. In eorum quos vſurpamus cenſu imbecillior eſt ſuillus, ab hoc vitulinus, hunc gallinaceus ſequitur, anſerinus omnium efficaciſſimus, vt non modò mouendi puris, ſed etiam digerendi facultate iam polleat. Medulla ceruina & vitulina vt ſcirrhos emolliunt ita etiam concoquunt, & pus mouent eadem qua adeps ratione. Farina tritici perpurgata furfure ex oleo aut ex hydrelæo cocta cataplaſmatis forma cutis ſpiracula offarcit, & calorem natiuum intus continet adaugétque, qui demũ humorem ſuperuacuum maturat, concoquit, & in pus album, leue & æquale conuertit. Idémque præſtat & tritici pollen. Panis triticeus recens & adhuc calens admotus eadem efficit: aut ſi tempore exaruit hydrelæo aut oleo pingui ac dulci, aut butyro mollitus & in cataplaſma redactus. Caricæ pingues ex aqua aut hydrelæo coctæ & illitæ, aut forma cataplaſmatis ex oleo aut butyro & farina triticea admotæ pus mouent, panos alióſque tumores ad maturitatem perducunt. Tuſſilaginis & oxalidis folia ſub cineribus cocta & ex adipe tunſa, phlegmonas alióſq; abſceſſus celeriter maturant.

Radix althææ laxat, mitigat, & difficilia tubercula concoquit. Cocta in aqua mulſa fotu ad parotidas, ſtrumas, alióſque tumores maturandos efficax. Cataplaſmatis ſpecie ex adipe ſuillo vel anſerino, aut etiam oleo cocta, adiecta farina triticea, aut panis medulla potentius concoquit & maturat. Liliorum radix cocta dum planè cõtabeſcat, mollit atque maturat præſertim aſſa, & vt althææ radix adipe excepta cataplaſmatis ſpecie. Cepa licet cruda acris ſit & mordax, coctura tamen diſſipata acrimonia, emollit, pus mouet, in his præſertim tumoribus qui ægrè ſuppurant.

Pix mollis & liquida, lentoris multi particeps, per ſe mol liendi, puris mouendi & concoquendi facultate pollet, arida roſaceo in affectu calido, aut oleo conuenienti diſſoluitur in eoſdem vſus, dura enim emollit, pus mouet, tub ercula, panóſque diſcutit, ex pice molli, cera & oleo compellitur ceratum puri generando perutile. Reſina terebinthi-

na aut etiam lentiſcina dura mollit & cõcoquit cruda. Elotæ omnes, acrimoniam deponunt & adiecta cera & butyro, vel oui vitello, vel oleo quopiam accommodato, puris mouendi facultatem adipiſcuntur. Thus molle, album & pingue moderatè calidum, mediis ac temperatis naturis conſentiens, inſignem puris mouendi facultatem obtinet, vtpote nulla ſiccandi aut adſtringendi vi præditum. Ladanum ad primi exceſſus finem calidum, emollit & moderatè concoquit. Styrax liquida ſeu rubra, calfacit quoq; emollit & concoquit. In hoc quoque cenſu habentur bdellium & ammoniacum, & quæcunq; moderato quodam calore emolliunt, eadem quoque puris mouent.

Iam verò vnguenta ab his extant maturantia baſilicum minus, baſilicum maius, vnguentũ de althæa, vnguentum Agrippæ, & quod reſumptiuum appellant: emplaſtrũ quoq; diachylon ſimplex, diachylon compoſitum, & emplaſtrum è mucilaginibus.

Itaque ſi qua collectio aut tumor præter naturã partem obſedit iſque calidus cum robore, calore & dolore lancinante, cuius materia non diſſoluenda, ſed in pus vertenda videatur, vt in phlegmone, furunculo & carbũculo, fluctione cohibita repreſſóque ardore atque dolore, maturatio atque ſuppuratio iuuabitur primùm quidem fotu ex hydre læo tepido, aut ex eorum decocto quibus emolliendi paritérque maturandi facultas ineſt: quibus pariter & dolor leniri & calor obtundi poſſit. Protinus à fotu conferet illitus facultatis eiuſdem: móxque cataplaſma pultis ſpecie ex mucilagine althææ lini & fœnigræci deſumpta ex decocto caricarum, in quo farina tritici ſoluta coctáque ſit, adiecto oleo & oui vitello. Si minus calida eſt phlegmone & ægrè ſuppurat, vt idcirco maturantia validiora poſtulet, cataplaſma fiat ex radice althææ, liliorum & ceparum cum oxalide, malua, acantho, chamæmelo & meliloto exquiſitè coctis atque cretis: quibus deinde farina frumenti, lini & fœnigræci adiecta ſit cum butyro & axungia gallinæ vel anſeris, his rurſum validius eſt vnguentum baſilicum vtrumq; & emplaſtrum diachilon compoſitum & emplaſtrum è mucilaginibus, quorum vtrumq; olei liliacei vel irini permiſtione emolliendum eſt, quò altiùs ſubire poſſit vireſque exercere.

De-

Detergentia & expurgantia abſceſſus & vlcera.
CAP. XII.

QVÆ extrinſecus inducta abſceſſus & vlcera mundant ſordesq; expurgant, emplaſticis contraria, non aliam naturã ſortita ſunt quàm quæ intrò aſſumpta diximus lentos atque glutinoſos ductuum humores detergere & expurgare. Ea Græcis idcirco ῥυπτικὰ & καθαρτικὰ nuncupantur. Ordine autem & viribus plurimum diſtant: leniora enim apertarum phlegmonarum pus eluunt & euocant, his valentiora ſunt quæ craſſiorem vlcerum ſordem detergunt, valentiſſima quę malignorum vlcerum corruptam carnem exedunt atq; etiam fiſtularum callos blandè exterunt, quæ ſanè ſunt cathæreticis proxima. Sic autem digerenda ſunt.

Cichorij, indiuiæ, omniúmque intuborum ſuccus licet frigidus, quia tamen amarus tutò detergit & vlcera non minus quàm viſcera purgat.

Roſarum præſertim rubrarum ſuccus cum adſtrictione leni deterſionis tamen & amaroris particeps eſt, hinc melli roſato & ex aridis roſis ſyrupo detergẽdi facultas inſignis

Plantaginis folia vel integra vlceribus inducta ſordem luculenter extergunt: ſuccus vlcerum malignitatem emendat, expurgatáque ad cicatricem perducit. Sedi ſeu ſemperuiui maioris ſuccus licet refrigeret ac leuiter adſtringat, omnia tamen quæ de plantagine protuli potentius efficit. Hęc igitur tuta admodum & vtilia ſunt cùm nondum tota ruptæ phlegmones reſtincta eſt inflammatio: aut cùm vlcus ardore atque dolore diſtorquet. Agrimonij & betonicæ ſuccus aliquantulum calidus detergit, omniáque vulnera & vlcera capitis præſertim ſanat, nec quicquam putre ſcere aut in fiſtulam coaleſcere ſinit. Apij ſuccum ad extergendum non minus efficacem iuniores experti ſunt, quem idcirco paſſim in id vſurpant.

Fabacea farina leuiter abſtergit vt idcirco cutis ſordes, maſculas è ſole contractas & lentes in ſumma cute exterat.

Hordei farina modicè quoque abſtergit & paulò plus quàm fabacea ſiccat.

Cicerum farina incidit & exterget, ſcabies, impetigines, maligna etiam vlcera cum melle purgat. Orobi farina cutis aſpredinem, pruritum, lentigines in facie atque etiam

maculas & vlcera cum melle detergit : nomas gangrænáſque cohibet. Lupinorum farina exterget validè, alphos, liuores, achoras, exanthemata, ſcabies, gangrænas vlcerá-que maligna partim extergendo, partim digerendo ſiccandóque citra acrimoniam iuuat. Fœnigræci farina furfures, achoras, lepras & lentigines emendat, & ex vino aut melle ſubacta carcinomata purgat.

Seminis lini farina varos, fauos, vngues ſcabros cum nitro & melle eximit: ex vino cocta herpetas & ſerpentia vlcera cohibet. Mel calidum ſiccúmque ordine ſecundo, aperit, putredini obſiſtit, ſiccat, deterget, expurgátque meatus & vlcera, nec vt ſal corporum ſubſtantiam coarctat: crudum cocto & deſpumato detergentius quidem multò eſt & mordacius, ſed eo minus agglutinat. Saccharum mellis ſpecies cùm ſit, ſiccat quoque & abſtergit, ſed quod rubrum eſt potentius, vtpote calidius & acrius. Terebinthina licet ſubſtantia tenuis, quia tamen ſubamara blandè abſtergit, & tum ſumpta tum admota ſordes expurgat. Aloë vehementer amara, moderatè tamen terget vt ne puris quidem & aperiſtatis vlceribus ſit moleſta: peculiariter ſerpentia vlcera cohibet putridis genitalibus medetur & oculorum medicamentis permiſcetur. Thus extergit quoque, ſed quàm aloë ignauius. Myrrha verò quòd cum amaritudine ſumma tenuis ſit ſubſtantiæ potentius quàm aloë extergit, propriè autem impetigines ex aceto purgat, albugines tollit, caliginem diſcutit, ſcabritiem læuigat.

Quæ porrò ſequuntur valentiore detergendi facultate prædita, malignis peruicacibúsque vlceribus accommodantur. Marrubium ſiccat detergitque validè adeo, vt folia ex melle illita ſordidis medeantur vlceribus, nomásque cohibeant quod efficacius expreſſus ſuccus ex melle confert, & illitus oculis videndi vim exacuit.

Meliſſophylli ſuccus vt marrubij maligna etiam vlcera, propriè verò thoracis & pulmonum ſanat, & cum melle oculorum caligines delet. Abſynthij ſuccus calfacit & validè detergit & expurgat, ſordémque vlcerum eluit, ac in fiſtulam abire prohibet, & à putredine vindicat: eadem decocti ius, ſed inefficacius præſtat. Anagallidis vtriuſque ſuccus ſiccando & extergendo putrida iuuat vlcera, & cũ melle oculorum caliginem diſcutit. Scordium vetera vlcera purgat,

gat, ſiccat & cicatrice obducit. Hypericum arefactum atque tritum inſperſúmque humida atque putrida vlcera per ſanat. Vrticæ ſemen ſordida vlcera quæ citra acrimoniam detergi exiccaríque poſtulant conuenienter ſanat: carcinomata & ſerpentia vlcera addito ſale ſiſtit. Cyperi radix ſiccat & ſine morſu abſtergit, arida tritáque vlcera omnia præ humida, qualia ſunt oris, genitalium, atque ſedis etiam ſi depaſcant compeſcit.

Ariſtolochiæ vtriuſque radix ſtrenuè abſtergit, ſed rotun dæ potentius: putredines ſanat & exeſt, vlcerum ſordes expurgat, vermémque necat & extrahit.

His verò quæ ſequuntur ad exedendam putredinem & fiſtularum callos exterendos vis maior ineſſe comprobatur. Centaurij & chelidonij ſuccus exiccat detergétque validè adeò vt vetera malignáque vlcera, ſinus quoque & fiſtulas expurget, detergat, tandémque perſanet.

Iridis radix calfacit, exiccat, abſtergit, arida tritáque cum melle vlcera capitis præcipuè expurgat: eius verò ſuccus infuſus fiſtulas & ſinus detergit & carne explet. Sabina calida ſiccáque ordine tertio, vehementer abſtergit, cum ſenſu quodam acrimoniæ & exeſionis: vlcera quæ atra cernuntur & admodum ſordida cum melle expurgat, putrida exedit, ſinuum fiſtularúmq; callos exterit, ſi modò vis eius citra noxam perferri poteſt.

Gentianæ radix impensè amara, expurgat abſtergitque alphos delet, vulneribus ſinuatim depaſcentibus medetur.

Aſphodelus radice efficax, calida ſicca extergẽte & diſcutiente: vlcera ſordida purgat, fiſtuloſa ſanat, depaſcentia ſiſtit. Ari radix calida ſicca & detergendi facultate inſignis, vlcera omnium generum ſiue phagedænæ ſint, ſiue carcinomata, ſiue ſerpentia, ſiue fiſtuloſa, commodiſſimè expurgat. Dracuntij radix vt acrior & amarior, ita efficacius maligna & phagedænica vlcera trita cum melle expurgat, fiſtulásque & ſinus exterget.

Cucumeris agreſtis radix arida tritáque vt alphos, lepras, impetigines, cicatrices nigras, & in facie maculas abſtergit, ita & veteres ſinus fiſtulásque expurgat. Elleborus potenter exterget, ad alphos quoque, impetigines & lepras accommodatus: ſi in fiſtulam callo obduratam immittatur, duobus tribúſve diebus callum detrahet. Miſy, ſory, chal-

citis & chalcanthum, vſta lotáque maligna vlcera fiſtulaſq; valenter detergent: cruda verò aut non lota vim habẽt excedentem & cathæreticam. Pro iis, quòd nobis deſint, ſubſtituitur vitreolum vſtum atque elotum. Ærugo elota putridis quoque vlceribus & ſinubus expurgandis aptiſſima.

Spuma nitri, nitrum & aphronitrum quãquam vehemẽter tergent, non tamen vlceribus, ſed lepris, alphis, impetiginibus aliiſque cutis vitiis expurgandis cum aqua calida aut vino infunduntur. Pro his quòd deſint ſal petræ expurgatus ſubſtituitur. Alumen crudum & ex eo comparata aqua nomis, phagedænis, Chironiis, malignis, putridis & paſcentibus vlceribus conueniunt, non tam detergendo quàm cohibendo ne longius ſerpant.

Ex his igitur quę primi ſunt ordinis compoſitiones fiunt expurgandis phlegmonis recens apertis, vt quæ habet mellis roſati ʒ j. vitellum oui vnius, farinæ hordei quod ſatis eſt vt in vnguenti ſpeciem concorporentur: adduntur interdum terebinthinæ lotæ ʒ ij. ſi melior optatur deterſio. Valentius autem eſt quod recipit ſucci apij ʒ viij. ſucci agrimo nij ʒ iiij. ſucci plantaginis ʒ ij. mellis roſati ʒ x. coquantur aliquantum, deinde adiice farinæ hordei, lupinorum & fœnigræci an. ʒ. j. percoquantur in vnguentum, permiſcendo ſub finem terebinthinæ ʒ ß. Si craſſius aut tenacius pus fuerit, deterſio maior fiet hac formula: ℞. reſinæ, mellis, terebinthinæ an. ℔ ß. myrrhæ, ſarcocollæ, farinæ lupini & fœnigræci, radicis iridis an. ʒ ß. fiat vnguentum. Huc pertinet vnguentũ aureum, cui vis quoque detergendi par quo dammodo ineſt, & emplaſtrum de ianua, & emplaſtrum gratia Dei nuncupatum, quæ aut ſolida aut oleo tenui dilu ta induci poſſunt, ad capitis imprimis aliarúmq; partium neruoſarum vlcera. Huc quoque referri poterunt quæ tertij ordinis ſunt vehementer detergentia, cuiuſmodi ex ærugine cæteriſque acrioribus metallicis conſtant, ſi lenioribus ſoluantur & temperentur, veluti emplaſtri diuini drachma vna ſi tribus recentis vitelli diſſoluatur, aut ſi vnguenti Ægyptiaci, aut Apoſtolici drachma cum duabus tribúſve tetrapharmaci aut cerati alterius ſubacta vnitáque ſit, vlceribus blandè extergendis optimum comparabitur remedium. Sic & præcipitati puluiſculus leniente quopiam exceptus, nullo morſu ſuperfluam carnem abſũmit & vlcus

ſor-

ſorde expurgat. Si iam vlcus ſordidum eſt, & mali moris, ſiue id ſponte natum eſt, ſiue ex vulnere aut ex phlegmone negligentius curata factum, ex his quæ ſecundi ſunt ordinis vnguentum comparabitur hac formula. ℞. Plantaginis, abſynthij, marrubij, ſcordij, meliſſophylli, hyperici recentium & contuſorum an. m. j. coquantur aliquantum in vino albo & olei ℔ j. ß. in quo expreſſo diſſolue radicũ cyperi, iridis & ariſtolochiæ rotundæ tritarum atq; cretarum an. ʒ ß. ceræ ʒ iiij. rurſúmque coquantur dum craſſeſcant, ac tum adde reſinæ ʒ ij. thuris, myrrhæ, aloes, ſarcocollæ an. ʒ j. & poſtremò terebinthinæ ʒ j. ß. Quæcunque validiora deſiderantur, ea inſuper nonnihil habent æruginis: cuiuſmodi ſunt emplaſtrum diuinum remollitum, vnguentum Apoſtolorum & vnguentum Ægyptiacum, omnium certè quæ extant præſtantiſſima.

Si verò è ſinu aut fiſtula exterendus eſt callus, iniicietur decoctum, quod habeat plantaginis, abſynthij, centaurij minoris, ſabinæ, foliorum oliuæ & agrimoniæ an. m. j. radicũ gentianę contuſæ ʒ ij. fiat decoctio in vino albo, in quo colato ad ℔ j. diſſolue mellis roſati, ſyrupi abſynthij an. ʒ j. ß. Si non id præſtiterit quod poſtulas, vel myrrham, vel aloen, vel vnum quodpiam ex his poſtremis medicamentis diſſolue: vt vnguenti Ægyptiaci ʒ ß. ſicque ſenſim augeri vis poteſt dum optatus exiſtat euentus. Expoſita eorum medicamentorum materia quæ partium externarum inflammationes, præduros tumores, phlegmonas, abſceſſus, vlceráque ſanant, deinceps ad ea pergendum quæ vulneribus medentur, eáque ad cicatricem perducunt.

Profluentem ſanguinem cohibentia Ἰσχαιμα *Græcis appellata.* CAP. XIII.

QVAE ſanguinem vberius prorumpentẽ ſiue ex aperta exeſaue ſponte vena, ſiue ex rupta aut in vulnere præcipua, alia quadam proprietate, alia vi emplaſtica, alia cauſtica id ipſum præſtant. Quæ primi ſunt ordinis, non ſtatim frigida ſunt omnia aut adſtringentia, ſed ex his quædam calida & acria, vt vrtica. Quæ ſecundi, venarum exitus infarciunt atque implent, móxque arefacta nihil effluere ſinũt. Quæ tertij ordinis, vrendo venas coanguſtant, cruſtuláque

obducunt, quæ omnia cohibet. Telephium tertia ſempe uiui ſpecies & quę huic ſimilis craſſula maior appellatur, i ſiſtendo ſanguine & curandis vulneribus efficax: tertio re ceſſu frigida, humida ſecundo. Polygonum ab effectus prę ſtantia ſanguinariæ nomen obtinuit, quòd eo ſiue integr ſiue tunſo ſtillăti parti inducto ſanguis coëat & in grumo concreſcat, vt non amplius effluat.

Pimpinellæ folia tunſa aut etiam cocta ſi apertam ve nam attingant, protinus ſanguinem ſiſtunt, quod & radi luculentius efficit: eadem quouis modo ſumpta ſanguini vomitiones excreationéſq; ſupprimunt: ſubdita verò mu lierum purgationes hæmorrhoidáſque cohibent. Vrtica radice recenti in narem inſerta ſanguis mox ſupprimitur, quod nec minus tum ea ipſa, tum foliis tunſis vulneri in ductis præſtatur.

Pentaphylli radices, folia floréſque vehementer adſtrin gunt & deſiccăt ſine morſu & in multo ſint vſu ad ſangui nis reiectionęs. Androſæmum licet calidum & ſiccum, re centi tamen vulneri impoſitum, ſanguinem continet.

Hippuris ſeu equiſetum adſtringit manifeſtè atque ſic cat, propriè verò ſuccus ſanguinem è naribus manantem reprimit arefacta folia trita & inſperſa cruenta vulnera glu tinant. Salicis folia & cortex præcipuéque lanugo & flo res inſerti naribus erumpentem ſanguinem prompte ſiſtũt, & redacti in puluerem & calamo efflati in nares idem prę ſtant.

Iſatis valenter quoque ſiccat & adſtringit: cuius folia re cens vulnus conglutinant, nec ſanguinem effluere ſinunt. Symphytum maius atque etiam petræum ſiccat atque con iungit moderato calore: tunſæ radices vt ſumptæ ſanguinis reiectionem, ita & recenti vulneri illitæ, eruptionem ſiſtũt, labráque vulneris conglutinant, quemadmodum & minu tim conciſas carnes cogunt ſi vnà coquantur. Corallium, hæmatites lapis, iaſpis & qui cornalinus appellatur, occultis quoque viribus ſanguinem ſupprimunt. At verò mumia, thus, myrrha, maſtiche, ſanguis draconis, terra lemnia & bo lus armena, in emplaſticis habentur, & obſtruendi ficcandi que facultate ſanguinis effluuia cohibent.

Quum itaque recens vulnus ſanguinem immoderatius profundit, emplaſtica quædam aceto lota cum puluere eo-

rum

rum quę proprietate ſiſtunt,aut in pulueris inſpergendi aut in cataplaſmatis formam aptabuntur oui candido excepta vt ℔. boli armenæ, terræ lemniæ lotarum in aceto an. ʒ j. maſtiches,ſanguinis draconis an.ʒ ß.thuris.myrrhæ,radicis conſolidæ maioris,pimpinellæ & vrticæ an.ʒ ij. fiat puluis. Vel ℔.boli armenæ,ſanguinis draconis an.ʒ ß.thuris, maſtiches, aloës an.ʒ ij.pilorum leporis minutim inciſorum ʒ iij. pul. ſuccini & corallij rubri an.ʒ j. ß. oui candido excipiantur & turunda oblonga indantur in nares. Cauſticorum vſus ſi quando fortè ad cohibendum ſanguinem neceſſarius fuerit,poſthac tradetur.

Glutinantia medicamenta. CAP. XIIII.

GLVTINANS medicamentum κολλητικὸν Græcis appellatum eſt, recentia vulneris labra adducta coniungit & ad priſtinam reducit integritatem. Id autem efficit quia prohibet ne inter coitura labra aut influat aut ſuccreſcat humor. Adſtringens id eſſe oportet, craſſæ terrenæque ſubſtantiæ,ac ſiccum ordine ſecũdo,calore temperatum,vt nec deterſione nec acrimonia feriat. Arnogloſſum quæ plantago,ſiccat & adſtringit ſine morſu, recentibus vulneribus aptum, quæ citra metum inflammationis glutinat, vetera quoque vlcera ſordida,maligna & elephantica expurgat,& inæqualia cicatrice obducit.

Cynogloſſum ſeu lingua canina vt oris fauciũmque ita & cęterarum partiũ vlcera terget,recentiáque vulnera glutinat, horũmq; calorem temperat. Myriophyllum ſeu millefolium adeò exiccat vt cruenta vulnera protinus glutinet,& ab inflammatione vindicet,ſeu viride ſeu ſiccum, ex aceto oblitum. Salicis tum folia tum flores citra morſum ſiccant & adſtringunt, cruentũmq; vulnus glutinant & inflammationem arcent. Vlmi folia & cortex medianus ſpiſſandi vim obtinent multóq; magis ſuccus è pomis expreſſus, recentia vulnera celeriter his admotis coëunt atque ſolideſcunt. Verbena ſiccat & adſtringit,glutinandis vulneribus familiaris, vetera quoque putreſcentia vlcera cohibet, ſordida ex melle purgat,& cicatrice obducit.

Myoſotis quæ piloſella adſtringit atque ſiccat, foliorum farina vulnera mirum in modum glutinat.

Anagallis citra morſum ficcans, tuſa & admota recentibus vulneribus præſertim ſenum efficaciter medetur. Betonica vulneribus quoque recentibus præſertim capitis accõmodatur. Stœbe quæ & ſcabioſa, omnibus quoque vulneribus & maximè pectoris ſuccurrit. Bugula & ſanicula recentioribus primum cognitæ inter vulnerarias herbas primas tenere creduntur. Hypericum ſiccat moderato calore, folia, flores, fructus tunſi glutinantis vulneribus imponuntur. Atractylis in ſanandis quoque vulneribus efficaciſſima, eadẽ vlceribus fiſtuliſque diuturnis medetur.

Lumbrici terræ triti & admoti vulnera omnia præcipuéque neruorum glutinare traduntur. Cochleæ puſillæ tritæ iiſdem quoque viribus eſſe creduntur, quas & ad interiora vlcera præſertim pulmonum vſurpant. Sarcocolla emplaſtica & ſubamara citra morſum ſiccat, & vlcera glutinat. Myrrha, thus magiſtq; thuris cortex, aloë, mumia, & omnia ferè quæ ſanguinẽ cohibere diximus, glutinandis ſunt vulneribus aptiſſima. Terebinthina reſina, atque etiam abietina quæ nobis frequens eſt, omnibus medicamentis vulnera glutinantibus vtiliter permiſcetur: nec ſola aut oui luteo excepta parum conducit. Pix mollis & liquida iiſdem quoque medicamentis adiungitur: & pix ſicca atque reſina arefacta, ſed hæ durioribus corporibus aptiores. Lithargyros auri quòd emplaſtica ſit & ferè omnis qualitatis expers nõ modò glutinantibus, ſed & cæteris quoque emplaſtris vt communis quædam materia ſubſtituitur.

Quum igitur recentis vulneris ſuppreſſus iã ſanguis fuerit idque citra phlegmones metum, labris propiùs adductis atque iunctis, inſtillanda aut linamentis inducenda erunt vnguenta carptis linamentis excepta, variè ex iis cõcinnata ſimplicibus: hiſque ſuperponenda lintea vino rubro tepido imbuta expreſſaque leniter. Si exiguum eſt vulnus, ſatis fuerit terebinthina lota adiecto oui luteo & farinæ momento. Efficaciſſimum quoque eſt balſamum artificiale ita cõcinnatum. ℞. vtriuſque plantaginis, ſemperuiui vtriuſque, ſymphyti vtriuſque, betonicæ, verbenæ, pimpinellæ, piloſellæ, pentaphylli, abſynthij centaurij minoris, millefolij, cynogloſſi, equiſeti, atractylidis, hyperici an. m. j. recentibus contuſis affunde aquæ vitæ ℥ viij. finantur macerari diebus quatuor, quinto ſuccus ex his tepefactis exprimatur. in

tur.in quo diſſolue olei optimi loti in aqua roſarum ſtillatitia ℔ ij.coquantur vaſe duplici dum ſucci dimidium abſumptum ſit,ac tum adde terebinthinæ lucidæ ℔ j.percoquantur in reliqui ſucci conſumptionem purè,coletur atqua recondatur ampulla vitrea. Poteſt & oleum tuſis herbis cum aqua vitæ pariter affundi atque quatriduo macerari ac deinde coqui & liquor totus exprimi,purúſque excolari,vt in eo tãdem terebinthina vaſe duplici percoquatur. Hinc & vnguenta quibuſdam adiectis comparari poſſunt in primis efficacia,vt ♃. balſami prædicti ℔ ß.ceræ albæ reſinæ an.ʒ ij.ſarcocollæ ʒ j.thuris,maſtiches an.ʒ ß.fiat vnguentum in vaſe duplici.Rurſum quoque validius ita comparabitur ad neruoſarum partium conglutinanda vulnera & carne implenda,♃. Lumbricorum terreſtrium expurgatorum atque tunſorum ℔.ß.macerentur diebus ſex in olei optimi ℔ ß.his deinde feruefactis exprimatur oleum eiq. adde balſami præſcripti ℔ ß.ſeui arietini mundi ℔.ß. picis nigræ ʒ iij.reſinæ ʒ ij.ammoniaci, galbani opopanacis, aceto ſolutorum & calatorum an.ʒ j.thuris,maſtiches an.ʒ. ß.coquantur vaſe duplici in vnguentum,vel etiam ſi voles in emplaſtrum.

Ex his quæ ad balſami compoſitionẽ protuli,potio quoque perutilis ſit ad vulnera,quæ vel in pectoris vel in abdominis caua penetrant cum viſcerum offenſione,& ad inueterata vlcera præſertim renum atque pulmonum ſi amaror metuitur nimius,ſubtractis abſynthio & centaurio minore ſubſtituantur ſtœbe ſeu ſcabioſa,agrimoniũ & braſſicæ cymę.Tunſæ omnes aut ex his quædã vino aſpergãtur albo & tenui dum prorſus merſæ madeſcant,& mellis cocti quadrante.Macerentur diebus ſex,tepefactis his aut modicè feruefactis vinum exprimatur,dentúrque ieiuno ʒ iij.

Sarcotica medicamenta. CAP. XV.

Σαρκωτικὸν medicamentum eſt quod deficientem carnem in vulnere aut in vlcere cauo progignit, ipſúmq. cauum carne implet.Id quidem proprium eſt naturę opus: quodcumque tamen medicamentum vlcus moderatè ſiccat,eiúsque ſordes blandè ac mediocriter citra morſum detergit,quoniam ſanguinem qui gignendæ carnis eſt materia tuetur,& impedimẽta ſubtrahens vlcus purũ aut quale

saltem acceptum est conseruat, sarcoticum dixerunt. Est autem id substantiæ mediocris, moderatè atque infra ordinẽ secundum tum calidũ tum siccum, vt acrimoniæ sit expers. Calidius enim aut tenuius carnem colliquat, crassius autem aut frigidius nimium siccat & adstringit.

Herbæ quibus sola sit progignendæ carnis facultas, paucæ admodum sunt, sed quæ recentia vulnera conglutinant, & quæ sordida vlcera leuiter expurgant, eædem quoque carnem gignunt, si modò mitiorum quorundam permistione temperentur.

Fœnigræci, orobi & lupini farina, siue sola siue melle & oui luteo & terebinthinæ momento excepta, mitissimè carnem generat. Thus peculiari facultate sarcoticum est, & in mediis corporibus carnem gignit: in aliis verò tum siccioribus tum humidioribus nonnihil additur his cõsentaneũ.

Manna thuris vulnera quoque caua & vlcera conuenienter explet.

Pix liquida atque etiam sicca mannæ thuris commodè iungitur vt vlcera vulneráque caua impleat. Terebinthina blandè tergendóq. siccãdóque efficit vt vlcerum caua carne impleantur. Sarcocolla quæ præsertim in aqua rosarum stillatitia aut in lacte soluta sit, citra morsum deficcãs & vlcera commodè detergens, ea quoque facilè carne implet.

Aloë præcipuè lota paulum extergit vt ne puris quidem vlceribus sit molesta: hinc ad vlcera carne implenda apprimè vtilis. Myrrha siccans atque detergens: vlceribus carne implendis aptissima.

Si quod igitur vlcus est aut recẽs vulnus cuius portio quædam sublata sit, vt idcirco non protinus agglutinari queat, sarcoticis primùm caro gignenda est, deinde vlcus glutinantibus committendum. Sarcotica autem medicamenta tum ex his quæ protuli tum ex agglutinantium, detergentium atque suppurantium temperatione fiunt. Sic quidem tetrapharmacum quod & basilicum appellant, ad gignendam carnem passim extat, & basilicum magnum, & vnguẽtum aureũ, & emplastrum gratia Dei, & de ianua, & emplastrum diuinum. Potest & præscriptum suprà balsamum ad vulnera implenda atque glutinanda ita comparari, ℥. balsami præscripti ℔ ß. in quo liquentur vase duplici ceræ albæ, resinæ, ammoniaci, an. ʒ. j. galbani, olibani mastiches, myrrhæ

myrrhæ an. ʒ ß. ariſtolochiæ rotundæ tritæ ʒ ij. fiat vnguentum, aut ſi voles aucta cera emplaſtrū. Puluis quoq; in eundem vſum hac forma præſcribitur: ℞. ſanguinis draconis, boli armenæ an. ʒ ß. maſtiches, olibani, ſarcocollæ an. ʒ iij. aloës lotæ, ariſtolochiæ rotundę, radicis ireos an. ʒ j. ß. fiat puluis. huic etiam addi conuenienter poſſunt ambræ ℈ vj.

Epulotica medicamenta ſeu cicatricem inducentia.

CAP. XVI.

Ἐπουλωτικὸν, medicamentum Græcis eſt quod impleti iam vlceris ſummam carnem vehementer ſiccat & obdurat, & in cicatricem cuti ſimillimam cogit. Id autē abundè ſiccum eſt, vt humorem abſumat: eſt & craſſioris materiæ vt carnem adſtringat, contrahat, atque denſet. Nullius caloris ſed frigoris cuiuſdam particeps, omníque morſu deſtitutum.

Terra armena putreſcentia oris vlcera ſanat, cæteraque ſiccat & cicatrice obducit. Terra lemnia eadem quoque, ſed imbecilliùs efficit. Lithargyros moderatè ſiccat & adſtringit, & vlcera cicatrice obducit. Ceruſa ſiccans quoque & adſtringens, excreſcentia leniter reprimit, & cicatrice claudit. Malicorium & balauſtium adſtringunt, humida vlcera ſiccant híſque cicatricem inducunt. Myrtus ſiccat quoque & adſtringit, trita & vlceribus præ nimio humore cicatricē non recipientibus auxiliatur. Hæmatites lapis ſiccat adſtrictione leui quā tamen excreſcētia reprimit & obdurat, hæc quidem leniora ſunt & lenioribus vlceribus teneríſque corporibus apta. Lapis calaminaris qui cadmia eſt lapidoſa, ſæpe vſtus acetóque extinctus vehementer ſiccat: excreſcentia reprimit & cicatrice munit. Cadmia vera ſiccat & adſtringit, ſed non ſine acrimonia, quam tamen lotione ex aquā roſarum & plantaginis deponit, ſicque vtilior ad cicatrices inducendas euadit. Spodium & pompholyx acria quoque exiſtunt, ſed lotione mitia adeò redduntur, vt citra morſum excreſcentem carnem coërceant & cicatrice obducant. Concepta etiam linamenta ſola tum ſicca tum madefacta in ſtyptico rubro vino, aut in quo abſynthium, roſa & aluminis pauxillum ſit incoctum, inter epulotica meritò ſunt habenda.

Scoria ferri, plumbum vſtum, ſtybium quod & antimo-

nium vſtum, calx viua, alumen vſtum, vitriolum vſtum, æris ſquamma, æs vſtum, omnia quidem acria ſunt, & verè cathæretica, ſed quę tamen ſępius lota dũ omnem acrimoniam depoſuerint, epulotica redduntur, optima ſanè malignis vlceribus cicatrice obducendis in durioribus corporibus: idque modo trita & inſperſa, modò excepta cerato ex oleo roſaceo, melino, myrtino, omphacino, aut maſtichino. Ex eorum leuioribus extat vnguentum album, è ceruſa, quod & in emplaſtri formam aptatur, vnguentum rubrum exiccans. In id quoque valentiora ſunt, vnguentum diachalciteos auſtero vino ſubactum & myrteo emollitũ, vnguentum diapompholygos, & vnguentum quod propriè adſtringens appellauimus. Poſſunt & alia in rem præſentem ita comparari. Calx viua toties in aqua frigida aut in aqua plantaginis lauetur dum omni deſtituatur acrimonia, & ex oleo roſaceo quantum ſenſim combibere poterit diu in mortario ſubigatur in vnguenti formam. Aliud valentius, ℔. plumbi vſti & loti, pompholygis ſeu tuthię lotę, æris vſti & loti, aluminis quoque vſti & loti an. ʒ j. oleo roſato & aceti momento excepta in mortario diu ſubigantur in vnguenti ſpeciem. Ex iiſdem quoque puluis tenuiſſimus confici poteſt, addendo lumbricorum terreſtrium arefactorum ſanguinis draconis an. ʒ j. ß.

Cùm plumbi crudi lamina tantoperè cõmendetur non ad ſimplicia modò verùm etiam ad maligna & cãcroſa vlcera tum ſananda, tum etiam cicatrice tegenda: cúmq; ad eadem omnia multò præſtantiorem crudi plumbi tenuiſſimum puluerem ſim expertus, inſperſum malignis vlceribus illa blandè citra vllum doloris ſenſum corrigere, expurgare, & ad cicatricem perducere, eius conficiendi rationem ſubticere nolui. Plumbũ in laminas quàm tenuiſſimas ducitur, hæ minutiſſimè cõciduntur, aceto quàm acerrimo immerguntur, macerantúrque triduo, permutato quotidie ſi videtur aceto, poſtea exemptæ & igni ſiccatæ citra vſtionem, in mortario laboriosè teruntur, ſic tandem in tenuiſſimum leuiſſimúmque puluerem rediguntur, cuius vis eſt ad ea quæ dixi, & ad multò maiora ſingularis & eximia.

Cathæretica medicamenta. CAP. XVII.

EXEDENS medicamentum καθαρτικὸν Græcis appellatum eſt quod inutilem tum putridam tum excreſcẽtem

tem carnem abſumit, & polypos, tubercula, verrucas, callóſq; detrahit: non quidem vniuerſim ac repentè, ſed quaſi liquefaciens ac ſenſim tabefaciēs citra vllam vicinę carnis corruptionem aut putredinē. Id autem vehementer & iam quarto ordine calidum eſt atque ſubſtantiæ pertenuis, quæ ſe altius in abſumendam materiam inſinuet. Quod igitur epuloticum medicamentum ſiccando comprimendóque ſine doloris ſenſu facit, id cathæreticum nō ſine acrimonia & ſenſu doloris exedit, hoc genere continentur, teſtarum, concharum & rerum cauſticarum vt tithymalorum cinis, pumex crematus, ſal torrefactus aut melle duplo exceptus, olláque noua exuſtus: alumen vſtum, pompholyx, plumbū vſtū, ſtibij ſeu antimonij cinis, qui peculiariter cancros abſumit. Vitrioli genera, quæ pro chalcantho, chalcitide, miſy & ſory vſurpantur, adhæc ærugo & æris ſquamma, hydrargyrus ſublimatus, & idem præcipitatus atque cinabrium.

Quum igitur in vlcere aut putredo aut mollis fungoſáque caro tantopere luxuriat, vt neque detergentibus, neque vehementer adſtringentibus eximi tota poſſit, neceſſarius eſt cathæreticorū vſus, quæ quicquid ſuperuacuum eſt ſenſim exedant. Ex his ſimplicibus compoſitiones extant: vnguentum Apoſtolorum, vnguentum Ægyptiacum: poſſunt & trochiſci ex calce viua trita & melle excepta confici qui acriori igne ſiccentur, & trochiſci aſphodelorum hac formula: ℥ ſucci radicis aſphodelorum ʒ iiij. calcis viuæ ʒ ij. æruginis ʒ. j. permiſta in trochiſcos concinnentur qui ſole feruente ſiccentur vel igne.

Septica medicamenta. CAP. XVIII.

PVTREFACIENS medicamentum Græcis σηπτικὸν, eſt quod tum humorum tum corporis materiam labefactat, & cum fœtore quodam corrumpit. Eſt autem id inſito nobis calori aduerſiſſimum, vt cuius vim atque ſubſtātiam prorſus demolitur. Quod frigidiſſimū & veluti quarto eſt ordine, naturalem certè calorem extinguit, interimitque partem idque ſenſim ac plerumque ſine ſenſu. Septicum tamen id appellare non licet, ſed id ſolū quòd ſumma caloris acrimonia inſitum nobis calorem aut diſſipat, aut in igneum conuertit, ſimúlque qualitate maligna humidum primigeniū diſſoluit, & omnem partis ſubſtantiam

tabefacit atque colliquat & putredinem cum fœtore inducit. Id igitur ſummi eſt caloris in ſubſtantia moderatè craſſa: nam tenuior à noſtro calore euinci facilè diſſipariq; poſſet. hoc genere ſunt auripigmentum ſeu arrhenicũ tum purum tum ſublimatum, ſandaracha, chryſocolla, aconitum, dryopteris, pythiocampe.

Hæc quidem licet vehementer calida, nec tamen cauſtica ſunt, neque eſcharotica, nec cruſtam in nuda carne gignunt: ſed qualitate prorſus maligna atq; venenata carnis quam attigerint ſubſtantiam corrumpũt & in putredinem cadaueroſam deducunt, quæ multò deterior eſt quàm ex gangræna. Venenata autem eorum vis ſenſim intrò ſubiens præcordia viſceráque ferit. Quocirca non niſi repreſſa crebra lotione ex ſucco portulacæ, limonum, ſolatri, aut ſemperuiui illi vlceri adhibenda ſunt, debéntque cerato leni permiſceri, parua copia & in parte quæ à principibus procul abſit. Maiore enim copia nec repreſſa in vlceribus cordi propinquis, vt in mammę cancro, illa præſertim arrhenicum & ſublimatum mulierem diebus ſex ſuſtuliſſe notaui perinde ac ſi id hauſiſſet. Horis circiter tribus ab inſperſo puluere vehementi rigore cõcuſſa, vomitione mox tentari cœpit, & crebris animi defectionibus corripi, cum pulſu languido, quæ dein ſenſim aucta, oborto extremarũ partiũ frigore, & facie reliquóq; corpore ſupra modũ intumeſcẽte, miſerè illam iugularunt. Periculoſus omnino iſtorum vſus, nec certè ad chirurgiam neceſſarius, cum ſine fructu vllo pernicioſa ſint: nec enim partem quam attigerint vt cauſtica vrunt, nec cruſtam inducunt, ſed quam corruperint ita relinquunt arte excidẽdam. Quocirca eiuſmodi remedia prorſus exterminanda ſunt, omniáque vel detergentibus vel cathæreticis, vel eſcharoticis, vel caſticis citra pernicie eximenda abſumendáque ſunt. Aut ſi parum meticuloſus eſt laborans & conſtanti animo, conſtantibúſque viribus ea vel ſectione vel candenti ferro demolienda ſunt, quibus nulla in corpus aliena qualitas inducitur.

Eſcharotica & cauſtica medicamenta. CAP. XIX.

EXVLCERANS medicamentum, quod Græcis eſt ἐσχαρωτικὸν, non modò nudam carnem vt cathæreticum ab-

absumit,sed & cutē ipsam diuellit.Vesicam id quodāmodo efficit,sed leuius &ignauius,quòd ardoris vi humorē proliciat & solùm pūstulas excitet. Escharoticum multò vehementius vrit vt iam crustas inducat,nec tamen infra cutem subit. Vtrumque summo & quarto est calidorum ordine, sed vesicans in tenui, escharoticum in crassa densaque substantia,hoc ordine sunt,corticis fraxini cinis qui saliua dilatus & parti cuiuis impositus,cutem vrit sine pustula. Sabinæ cremataæ cinis verrucas & duriora cutis tubercula exest: cinis è cremata vini fæce id ipsum quoque præstat exiguo humore liquatus.Sapo niger mistus pari portione salis marini triti, impositus cutem quoque vrit, ruptáque crustula sanies copiosa manat.Nitrum atque etiam eius succedaneū quod est sal petræ exquisitus, instar pisi loco madido inductum,cutem diuellit & vrit inducta crustula. Fit autem sapor niger è calce,sale,oleo & seuo.Sapo autem albus è calce cinere & seuo veruecino.

Καυστικὸν medicamentum est quod non modò summam cutem vt escharoticum, sed & veram quoque soluit atque disrumpit: nonnunquam & in subiectam carnem cauterij instar penetrat,non id quidem sensim colliquans & exedēs sed repentè exurens, crusta densiore inducta. Id quàm escharoticum vehementius est, feruentissimo calore præditum in crassa terrenáque substantia.

Tria hæc igitur,causticum,escharoticū,& vesicans,quòd vires in cutem exerant, vno eodémq; genere contineri par est,& solùm agendi vi distare. Quæ verò non ipsam cutem sed solam nudam carnem afficiunt diuersi planè sunt generis.Quum igitur quauis ex causa cutis aperienda fuerit,nec laborans sectionē vstionémve tolerare potest,inducto causticomedicamento vri rumpiq; debet.In causticorū autem censu præcipua sunt,calx viua, vitriolum vstum, æs vstū & quæ ex his fit aqua fortis alchymistica.Ex his quoque lapis fit ruptorius qui sesquihoræ spatio cutem penetrat. ℔ vitrioli vsti ʒ ij. salis armeniaci ʒ j. calcis viuæ, cineris è vini fæce an. ʒ iij. Tritis atq; permistis affunditur lixiuium ficulneum aut tithymallinum, quod subinde colatur dum istorum materia tota ferè dissoluta sit: lixiuium deinde in olla noua aperta coquitur ac feruescit dum crassescat atque lapidescat. In ampullam vitream & obduratam reconditur

loco ſicco, ne humidioris aëris attractu liqueſcat.

Cinnabrium, mercurius ſublimatus & præcipitatus eius puluis integram cutem nec exulcerant, nec diuellunt, neq; in hunc ordinem, ſed ſolùm inter cathæretica valentiora haberi poſſunt.

Ad ambuſta. CAP. XX.

SEV igni ſeu aqua oleóve feruente ambuſta eſt corporis pars quæpiam, alia inflammationem ſedant ſimulq; extinguunt empyreuma, aut euocant, alia puſtulas prohibent & reprimunt dolorémque leuant, alia vlceratas partes aut excoriatas dolentes leniunt & ad ſanitatem perducunt.

Primi generis ſunt poteſtate frigida omnia vt aqua, acetum & ex his oxycratum, oui albumen, ſuccus ſemperuiui, lactucæ, endiuię, ſolani, hyoſcyami, plantaginis & portulacæ, & horum aquæ ſtillatitię, terra quęuis obuia, ſed maximè Cimolia & quæcunq; leuis vt bolus armena commemoratorum ſucco aquáve deſtillata, aut oxycrato ſoluta & protinus illita, coriandrum viride, lenticula ſe.nicocta, ceruſa, alumen aqua ſolutum cum oui candidò, atramentum ſcriptorium ex aqua, caphura. Atque hæc ab vſtione protinus arripienda & tepida applicanda, quia actu talia anodyna euadunt & empyreuma foras euocant, deinde qua valẽt poteſtate ardorem extinguunt & inflammationem ſedant. Vt enim ignis, ſi propiùs ipſi pars vſta admoueatur, proprij inuſti mali ſit alexiterium, eámque reuocato empyreumate dolore leuat: ſic nonnulla impreſſum partibus ardorem foras calore prolectant, atq; ita ſedata inflammatione ambuſtis medẽtur, vt ari & porri irrita folia præſenti ſunt ambuſtis remedio. Cæpę cum ſale contuſæ ambuſtæ parti impoſitæ miraculo perſanant. Oleum quoq; ſale addito idem efficit. Sambuci & ebuli contuſa folia & appoſita idem præſtant. Radicis etiam aſphodeli decoctæ in oleo ſuccus perniones & ambuſta ſanat.

Frigidorum vſu quũ partis ambuſtæ ardor repreſſus ſtatim initio fuerit & mitigata inflãmatio, tum ea inducenda quæ puſtulas prohibent ſimulque dolorem leniunt. Gluten quod ex tergoribus boũ fit pellucens & candidũ, dilutum aqua ambuſtis vtiliter allinitur & puſtulas prohibet. Ligu-

ſtri

ſtri, ſaluiæ, myrti ſingulorum cruda folia cerato vel adipe ſuillo excepta, quia & ſedandi doloris & reprimendarum puſtularum vim habent ambuſtis vtiliſſimè imponuntur. Eadem viridia contuſa, & maluæ & papaueris corniculati, admiſta axungia aut cerato efficaciter quoque ambuſtis illinuntur. Mori folia ad ambuſta teruntur, ex oleo vel aceto linenda: ſic maluæ folia oleo incocta & trita ſacris ignibus & ambuſtis vtiliter imponuntur. Lactuca cũ ſale illita prodeſt recẽs ambuſtis: & helxine admota. Hyperici folia cum ſemine, & althææ cum pauco oleo illita ſanant ambuſta.

Pulthicula ex hordei farina ambuſtis ex vino prodeſt, & ex oui quoq; candido. Ouum crudum cum ſua teſta tritũ & illitum, & virides platani pilulæ cum axungia ſanant ambuſta. Alba & nigra oliua prodeſt ambuſtis trita & oblita, quod empyreuma eliciat & puſtulas reprimat. Gummi ſpinæ ægyptiæ ambuſtis quoque prodeſt, quòd dolorem leuet & puſtulas gigni prohibeat illitum cum ouo. Arctium & verbaſcum & ex floribus huius deſtillata aqua pernionibus & ambuſtis commodè imponuntur. Lilij radices toſtæ cum roſaceo ambuſta perſanant, idem decocta folia præſtant.

Herba cucullus vulgò appellata, charta conuoluta & ſub cineribus cocta, dein contuſa & abdito oleo ambuſtis inducta intra triduum perſanat. Thus quia anodynum & aſtringens ambuſta pernionesque cum pingui ſuillo aut anſerino ſubactum percurat. Ruta in olei libra viniq; ſextario cocta commodè fouentur partes quas penetrabile frigus aduſſerit. Ambuſta aquis feruidis ſi ſtatim ouo occupentur puſtulas non ſentiunt admiſta præſertim hordeacea farina & ſalis momento. Chryſanthemi flos vtiliter ambuſtis cum melle imponitur.

At verò pars ſi iã puſtuloſa aut excoriata vlceratáve eſt, quæ leniunt & moderatè ſiccant vſurpanda erũt, qualia metallica vſta & lota, leni & blãdo liquore excepta. Calx aqua roſarum aut plantaginis lota & roſaceo vnguento ſubacta, blandum ſit puſtuloſis & vlceratis remedium: efficacius fiet ſi viuam eam & illotam cerato liquido exceptam, parti puſtuloſæ inducas, aut myrrham tritam cum vino rubro adhibeas, aut hyoſcyami viridis ſuccum continẽter illinas. Magnes quoque crematus & tritus, & hæmatites, & oſtreorum cinis commodiſſimè ambuſtis inſperguntur. Quis in aqua

duratis & putaminibus in pruna exuſtis, tum lutea ex roſaceo aptè illinuntur. Frumentum toſtum in ferro & tritum è vino vlceratis præſtantiſſimo eſt remedio. Betæ folia in vino cocta & trita vtiliter excoriatis illinuntur, eiuſdē ſuccus roſaceo liquido paulatim inſtillatus quantum combibere poteſt, illis quoque remedio eſt. Folia myrti puluerata, aqua roſarum perfuſa blandè exiccant & cutim nutriunt. Hordeum toſtum, tritum ex oui candido vtiliter illinitur. Ficus cum cera & roſaceo ſubacta ambuſtis cicatricem obducit. Cinis ſarmentorum vitis & vinaceorum ambuſtis cum roſaceo prodeſt, idem braſſicæ radicum cinis & folia de cocta, & coriandrum cum lacte muliebri præſtant.

Cyclamini radices cū ſemperuiuo tritæ ambuſta ſanant, ita vt cicatrix fallat: idem quoque præſtat calida admota plantago, & beta. Gallarum puluis intertrigines & ambuſta excoriata inſperſus ſanat. Cinnabaris cū ſanguine draconis illitus. Hederæ flores ex cera. Lactis cremor cum hordei combuſti cinere. Laridum ad flammam liquatum dum deſtillet, aqua roſacea exceptum. Oleum ex induratis ouorum vitellis & mortario plumbeo contritis, tandémque in ſartagine frixis, vbi cruſtæ deciderunt puſtularū, eruo cum melle aut iride vlcus expurgandum, tandémque ſicco linamento.

Ad hæc compoſitiones paucæ extant, oleum roſaceum, oleum è tartaro, oleum myrtinum, oleum ex ouis, vnguentum populeum, vnguentum roſaceum, album raſis, diapompholygos & δμαχριθῶν, emplaſtrum è ceruſa, de minio, diachalciteos & nutritum roſaceo aut aqua plantaginis ſoluta. Ex tempore verò ex ceruſa, oleo myrtino, adipe ſuillo, ſpuma argenti & cera optimum ad perniones & ambuſta comparabitur vnguentum: vel ſic: ℞. mucilaginis ſeminis cydoniorum & tragacanthæ an. ʒ ß. olei ouorum & nenufaris an. ʒ j. miſce in formam vnguenti. Item ℞. ficus aridas quot voles, cum cera eliquata ſubiguntur in ceratum.

METHODI MEDENDI LIBRI SEXTI FINIS.

ME-

METHODI MEDENDI LIB. VII.

DE COMPOSITIS MEDICAMENTIS.

PRÆCLARIS olim viris qui tum medicinæ tum chirurgiæ vsu & exercitatione celebres euaserunt, præcipuam curam summámque studiũ fuisse comperimus, vt ad difficiles quosque affectus peculiaria sibi remedia quasi thesauros recondérent, vt fœlici operum successu, nominis sui dignitatem & gloriam augerent atque tuerentur. Ea licet vnusquisque domi conficienda curaret, & tanquam arcana haberentur, tempore nihilominus annorumque numero, aut morte, aut precibus, aut precio, aut commutatione, aut aliis pleriſque modis cognita inuulgatáque fuere. Hinc verò alij publicis mortalium commodis potius addicti, sparsas medicamentorum compositiones quæ iam passim innotuerant, congerendas esse duxerunt, operámq. nauarũt vt è celeberrimis authoribus optimas & quãplurimas in libros quosdam medicamentarios referrent. Ita quidem Scribonius Largus & Actuarius & Nicolaus Myrepsus & Nicolaus Præpositus opera sua concinnarunt. Hoc labore fieri haud potuit quin ex variis authoribus complures non admodum dissimiles in eundem vsum compositiones adducerentur, vt syrupi effectus eiusdem, & pharma- Præfatio

ca multa ex aloë, nec pauciora è scammonio, aut è colocynthide aut turpetho. quæ sola componendi ratione, aut simplicium quorundam varietate distant, & electaria quoque, & emollientia, & detergentia multa, quorum præcipua vis ex ærugine est, & quæ aliorum simplicium sola immutatione variant, vt est, cuiusque authoris arbitrio concessum. Sic igitur multa tandem congesta fuere, quorum pars maxima ociosa & superuacua. Conducibilius autem erat in quouis genere optima quæque seligere, cæteris vt inutilibus prætermissis. Sed & hac remediorum congestione affectus complures omni ope destituti manent, ad quos nimirum non satis accommodata remedia inuenta fuissent. Ea siquidem multorum hinc inde colligendi cura empirices quodammodo imitatrix & æmula, nullo delectu nullâq. methodo adhibita, nec morbis, nec symptomatis, nec eorum causis remedia accommodauit, nec eorum genera ex illorum differentiis constituit. Neque prætereà quid vnaquæque compositio aut vtile, aut superuacuum, aut gratum, aut insuaue contineret, vsquam expedit, sed quales ab indoctis plerunque viris vsurpata fuerunt, nullo adhibito iudicio recepit atque comprobauit. Ex his quoque plurimas nonnulli suo quique arbitrio inuerterunt atque deprauarunt: vix vt nunc vlla restet pharmacopœis certa componendi ratio, & nondum rata aut stabilita sit ea medicinæ pars quæ in primis est ad curandos morbos necessaria. Hoc quum multi passim reformandam esse iudicarent, dedi operam vt compositiones quemadmodum & superiore libro simplicia arte traderetur: & quæcunque vtiles vsuque faciles existunt, pristinâ formam retinerent: quæ verò distorta recta censura in meliorem for-

mam

nam aptarentur, nec quicquam aut supereſſet aut deeſſet ad morbos eorúmque cauſas & ſymptomata profliganda neceſſarium. Itaque non omnes veterum monumentis tritas compoſitiones, ſed præcipuas duntaxat perſequer, nouas plerunque adiicio, vt opus omni medicamentorum genere compleam: plurimas circumcido quæ ſub his comprehenſæ confuſam & indigeſtam multitudinem reddunt. Inuulgata earum nomina retinui, ſed non iiſdem vbique aut ſimplicibus aut ponderibus, quandoquidem vt curandis morbis aptiores eſſent atque ſuauiores, quædam in pleriſque commutanda fuerunt. Vt tandem pharmacopœorum commoditati quodammodo reſponderem, in claſſem vnam ſyrupos, in alteram pharmaca, in aliam electaria, & reliqua in ſuam quæque claſſem digeſſi: vnde rurſus deprompta facile poſſint in medendi vſum referri.

DE SYRVPIS.

SYRVPVS acidus ſimplex omnes tum calidos tum frigidos humores præparat, & quodam robore attenuat, eorum putredinē coërcet, bilis ardorē febriúmque æſtus & ſitim lenit, obſtructas vias expedit, altè in omnia penetrat, vrinas ſudoréſque à purgatione ciet. ℔. aquæ puriſſimæ lib.iiii. ſacchari albi lib.v. coquātur dum expumauerint & dum aquæ dimidium ſuperſit: actū affunde aceti vini albi lib.tres. Rurſum coquantur in ſyrupi craſſitudinem.

IN SYRVPVM ACIDVM SCHOLIA AVCTORE GVIL. PLANTIO.

SYrupos & iulepos multáque alia tam ſimplicia quàm compoſita medicamenta inuenta Arabum eſſe vel appellatio ipſa barbara manifeſtò oſtendit. Longo tamen antè tempore veteres Græci & ex eadem materia & in eoſdem vſus ſua habuerunt apozemata: quæ quòd præparandis ad purgationem tum corporibus tum humoribus accommodarentur, propotiſmata ipſis ſunt appellata, quaſi purgationibus præuias potiones dicas, quòd recta medendi ratione viam medicamentis purgantibus ſternant. Ita Galenus origanum, hyſſopum, pulegium, calamintham in mulſa & oxymelite incoquit ad purgandi corporis præparationē. Et, ſi ipſi credimus, Archigenes, Antonius Muſa, aliíque complures priſci medici ex cichorij, anethi, iridis, chelidonij, & ſimilium herbarum ſuccis cum mulſa dulciculas eiuſmodi potiones ægrotis conficiebant ad varios hepatis aliarúmq; partium affectus. Et Dioſcorides radices comáſque plantarum in aqua decoquit & feruefactum ius excolat, deinde vel per ſe, vel mulſa & melle dulcoratum exhibet, aut vt recondatur, tam diu decoquit dum ad mellis craſſitudinem peruene-

peruenerit. Vt hæc tria, apozema, ſyrupus, iulepus, ſolo condituræ modo inter ſe differant. In apozemate enim præterea quòd pro re nata ex tempore ferè decernitur in tres quatuórve doſes partiendũ, ad condituram ſatis erit ſi ſacchari aut mellis trientem recipiat, vt ſubtriplum ſcilicet ſaccharum ſit ad excolatum decoctum aut expurgatum ſuccum. Syrupum verò qui vt aſſeruari diu poſſit perfectiorem cocturam deſiderat, tantundẽ aut minus aliquanto ſacchari vel mellis obtinere par eſt atque colati decocti aut purificati ſucci. His quia dilutior, penetrabilior & delectabilior iulepus eſt, ſolùm propterea ſacchari ſextantem aut pro ſaccharo conuenientis ſyrupi parem modum recipere abundẽ fuerit, vt ſub duplus ſacchari modus ſit ad decoctum accõmodatum aut aquas ſtillatitias.

His verò omnibus ex decoctis & ſuccis plantarũ & fructuum comparatis potionibus mel & ſaccharum addũtur, non ad conſeruationem ſolùm aut guſtus & ſaporis ſuauitatem & gratiam, ſed ob proprias etiam mellis & ſacchari vires quas ipſis impertiũt. Quum enim duo hæc quotidiano propemodum vſu conſueta nobis ſint & familiaria non vt condimenta ſolùm, ſed etiam vt cibaria, vtraque vtique ratione potiones quibus hæc admiſta fuerint, vires naturales in morbis ſopitas & languentes exuſcitant & erigunt, natiuúmq; calorem qui ſolus morbos concoquit & mirificat recreant, craſsáque extenuando & viſcoſa extergẽdo & obſtructa expediẽdo purgationes quàm facillimas præſtãt. Atque hæ à melle & ſaccharo facultates eiuſmodi potionibus accedunt, ſuas & ipſis ad varios vſus haud paruas vtilitates habentibus, quas ſingulis deſcribendis auunculus ipſe operis auctor declarabit, eo ſeruato ordine quem & cõponendi ratio poſtulat, & medẽdi methodus præſcribit. Nam quũ ſimplex prius natura compoſito exiſtat, & recta adhibendorum remediorum ratio alia aliis ordine vſurpandis præponi velit, à ſimplicioribus & iis quæ recta medendi via præmittuntur oratione exorſus eſt, eandẽ toto opere in cæteris ratione ſeruaturus, à ſyrupo acetoſo ſimplici ducto initio. Nã apozemata & iulepos hoc loco filẽtio prẽterit, quòd in præſentia de iis medicamentis ſolùm ſermonẽ inſtituat, quæ apud pharmacopolas in longum tempus aſſeruantur, & alioqui ſingularum partium morbis cõuenientia apoze-

mata ſuprà ſunt ab auctore tradita. Et quãuis condita quas cõſeruas vulgò appellant, & ex herbis & fructibus conditi quidam ſucci ὀπὸχυλίσματα Græcis dicti ſimpliciores ſint ſyrupis, ob eámque cauſam præponendi videantur, poſt purgationes tamen quia ferè inſtituuntur ad partium robur tuendum aut etiam conciliandum, ideo auctori conſilium fuit in alium locum reiicere, ita ſcilicet medendi flagitante methodo.

Inuenti autem ſunt ſyrupi vt in promptu eſſent quoties his vtendi occaſio inciderit: quòd herbæ earúmque radices & fructus quouis tempore ad manum præſto non adſint, & quum ſupperunt, vrgeat adeò interdum neceſſitas, vt ex his apozemata & iulepos parare non patiatur. Primo autem loco ſyruporum compoſitiones traduntur quæ præparandis ad purgationem humoribus cõueniũt: deinde verò quæ partium ſingularum expurgandis reliquiis, quæque tuendo ac conſeruando illarum robori accommodantur. Atque hæc generaliter de ſyrupis. Particulatim verò ſyrupus acetoſus ſimplex non è ſolo aceto & ſaccharo (quemadmodum & alij acidi) componendus erat, ſed adiicienda fuit aqua quę aceti vim & acrimoniam temperaret. Cauendum ne pro aceto albo deſtillatum imponatur quod acerrimum interiora omnia ferit non parua ſumentis pernicie. Cauendum etiam ne aceti plus adiiciatur: ſiquidem hæc menſura æquabilis viſa eſt. Si quis autem aceti acorẽ ſuſpectum habeat ne penetrabili ſuo frigore molli carne corpora, quale puerorum & mulierum, præcipuéque in ipſis vterum offendat (ὑστεραγὴς enim acetum eſt Hippocrati) poterit vtendi tempore permiſtione aquæ dulcis aut ſtillatitiæ aut etiam conuenientis decocti quàm dilutiſſimum ſyrupũ hunc reddere, aut pro eo oxyſaccharo vti. Syrupus acetoſus compoſitus deſcriptus hic non eſt, ne pharmacopœos inani iactura oneret. Nam addita portione ſyrupi è radicibus compoſitus euadet & in vſus eoſdem aptus. Id quidem auctori cõſilium fuit compoſitiones omnium quàm optimas ad ſumma quæque morborum cauſarúmque genera proponere, vt nihil prorſus maneat remediis deſtitutum. At verò inanem & ſuperuacaneam compoſitionum farraginem vndique eorum more corrogare qui incompertis nec comprobatis remediis inconſiderate chartas implent, oneroſum nimis

nimis pharmacopœis, ſtudioſis verò indiſtinctum & confuſionis plenum fore exiſtimauit.

SYRVPVS è ſucco limonum minùs quidem quàm acetatus extenuat ac penetrat: at bilis feruorem corporiſque æſtum ac ſitim magis reſtinguit & ardentium febrium putredinem peſtilentiúmque malignitatem magis cohibet: oris præterea vētriculi & cordis principúmque partium robur tuetur, nauſeam, vomitionem, animi defectionem & ſyncopem arcet: peculiariter verò renes expurgat, & vrinam ducit. ℔. ſucci limonum expurgati & colo laneo ſponte ſua trāſmiſſi lib. vii. ſacchari albi expurgati lib. v. lentè coquantur in ſyrupum.

PLANTIVS.

Syrupi de limonibus, de acetoſitate citrij, de granatis acidis, de auranciis, de omphacio, è ſucco oxalidis, oxyacāthæ & de ribes: omnes quidem acidi, è ſuccis fiunt qui aut reſidendo aut colando clariores puriorésque ſint redditi, his deinde par ſacchari modus aut etiam minus additur, ſine aquæ permiſtione, propterea quòd aciditas ea minimè infeſta eſt, ſed ſuauis & cardiaca. Et minus quoque dilueretur ſacchari (quemadmodum in iulepis) ſi diutius ſucci conſeruari poſſent. Sunt qui ſuccos præpurgant, reſidendo & in ſolando, aut per ſpumantia albumina colādo, aut etiam leuiter ſolùm exprimēdo, vt in protropo vino fit: Deinde cū ſaccharo expurgato, id eſt, ex æquali aqua cocto, dein clarificato, tandémq. in iulepum percocto, paulatim admiſcētes bacillo verſatili agitant dum comprehēdantur & vnà coēant: aut cum ſaccharo propè percocto parum coquunt: aut etiam cum primario ſaccharo (quale Maderanum) eo tantùm vſque coquunt dum colliquefactum ſaccharum ſit & planè dilutum. Atq. eo modo ſyrupus è limonum & citriorum ſucco, ſyrupus aceratus ſimplex & iulepus roſatus albiſſimi fiunt: granatorum verò, oxyacanthæ, de ribes, & è rubro aceto vt genuini coloris gratiam, retineant, minùs

sunt diu ad misturam pistillo conuerberandi. Atque conficiendi hæc ratio in succis quidem fructuum præcipuéque acidis lotum habere potest, alij verò vt herbarum & radicum succi maiorem ad syrupos præparationem requirunt, atque bis coquendi sunt, semel per se ad tertiæ ferè partis consumptionem, deinde vbi colando & residendo declarati fuerint, cum optimo saccharo in syrupum percoquendi: alioqui facilè corrumpuntur & situm contrahunt.

SYRVPI qui sequuntur ex acidis quoque succis comparati, superioris vires imitãtur, vt syrupus è succo citrij acido, syrupus è granatis acidis, syrupus ex auranciis, syrupus ex omphacio, syrupus è succo oxalidis. Peculiariter tamẽ syrupus è succo citrij acido febris æstũ, putredinẽ & malignitatẽ restinguit, syrupus de granatis acidis ventriculum & viscera magis corroborat, vomitiones & animi defectiones sedat, syrupus de aurãciis cardiacus magis est & suauis. Syrupus ex omphacio sitim magis cõpescit: syrupus è succo oxalidis bilẽ obtũdit obstructionésq. soluit: syrupus è ribes suauior & adstringẽtior. Vna eadémq. omnium conficiendorũ ratio, in succo enim cuiusuis expurgato sacchari aliquantum minus diluitur, hæcq. stanato vase excepta igni dãtur, sensimq. percoquuntur in syrupum.

OXYSACCHARVM simplex mistas tũ attenuandi tum obtundendi & corroborandi vires sortitur, mistæque humorem materiæ, hincque ortis febribus erraticis confert. ℥. succi mali punici acidi ʒ viij. aceti ʒ iiii. sacchari albi & puri lib. j. coquantur in syrupi consistentiam.

PLANTIVS.

Oxysaccharum easdem quas syrupus acidus vires obtinet.

net, sed inferiores præter roborandi vim qua præstat: propterea morbis æstiuis & mollioribus corporib. eius quàm syrupi acidi tutior vsus est. Ne tanta syruporum varietas frustra asseruetur, auctor rectè ac prudenter oxysaccharum compositum, oxymeli compositum, & oxymeli scylliticum compositum prætermittit. Nam quum ex vsu esse putabuntur, medicus illa expeditè componet atque præscriber, oxysacchari ℥ j. & syrupi de radicibus maioris ℥ ij. vel syrupi adiantini ℥ j. ß.

OXYMELI simplex crassos humores valdè extenuat, lentósque detergit, & veteres soluit infarctus, crassa è pectore ducit, asthmati contumacibúsque febribus accommodum. ℔. aquæ purissimæ, mellis optimi an. lib. iiij. coquantur expumando dum aquæ dimidium absumptum sit: actum affunde aceti acerrimi lib. ij. rursúmque expumando percoquantur in iustam consistentiã. Dilutius verò quod fit habet aquæ purissimæ lib. j. mellis ℥ iij. aceti ℥ j. ß. eáque despumando leuiter coquuntur.

Oxymeli scylliticum simplex multò validius crassa attenuat, & ad omnia quę dixi cõfert. Id ex aceto fit scyllitico quod melli ex aqua cocto despumatóq. affunditur, percoquitúrque vt alterũ. Vtrumque autem compositum redditur adiecta dupla portione syrupi è radicibus maioris.

PLANTIVS.

Aceti mulsi quod oxymeli vocant, rarior nobis vsus est quàm fuit veteribus, quibus syrupus aceratus nondum cõparatus erat, qui detergẽdi vi qua mel saccharo præstat excepta, cætera quæ oxymeli habet minimè inferiora, aliáque præterea nõ parui ad febres momenti. Quod autem hodie passim in pharmacopoliis asseruatur acetum mulsum, ingratum planè est: siue id nimia eius crassitie ex multa coctione nata accidat, siue etiam acore eius nimio, qui non

perinde noſtratis mellis atque ſacchari permiſtione hebeteſcat & obtundatur. Quantauis enim aqua dulci aut decocto accommodato craſſum iſtud oxymeli diluas, nunquam tamen ſimiliter gratum & potabile atque ſyrupum acidum effeceris. Dilutius verò quod in rem præſentem ſit à nonnullis & oxymeli Galeni appellatur, in id omnia penetrantius multo eſt iucundius, parua enim coctione quũ non craſſeſcat, ſed in eo aquæ fluxilitas ſeruetur, quam aceti adiuuat tenuitas, & mellis præterea ſpurcitia omnis partim ſpumæ detractione partim clarificatione detergeatur, tenuiſſimum propterea ſimul & lucidiſſimum euadit, ſi mel præſertim album & acetum album receperit, & pauco aceti acore guſtanti fit minimè moleſtum: frequentiore tamen eius vſu & pleniore hauſtu ſtomachum offendi conſtat, iis præſertim quibus vẽtriculi os natura eſt admodum ſenſile: vnde eius in febribus, ceu acetoſius ſeu mellitius pares, parum tutus eſt vſus. Mel autem probũ deligatur, quod inter craſſiſſimum & tenuiſſimum ſit mediocre, ſapore dulciſſimum & acerrimum, ſimúlque dulcedinis ſenſum inferẽs & vellicatu pungens linguam, colore pallidum aut ſubrutilum & pellucidum, odoratiſſimum & recentiſſimum, quódque ſublatum non facilè ob ſequacem lentorem abrumpatur, pondere graue, vnde in imo vaſis quod ſidit ſupernatante pretioſius, & inter coquendum ſpumæ parum emittens. Noſtris tamẽ temporibus candidiſſimum mel & ſuauiſſimum vereque aromaticum, liquidiſſimum maximéq; fluxile, albã & duram cruſtam ducens, ex Luſitania & Gedano Antuerpiam deportari cœpit, quod bonitate Attico & Siculo minimè cedit: verùm id iam inſtitores vt pleraq; alia noſtrates ſæpius abluendo & dealbando mẽtiuntur, quam eorum fraudem inſuauitate odoris & guſtus deprehendes. Huic bonitate & colore proximè accedit mel Narbonenſe, & hiſce etiam regionibus quòd è fauis ſponte primum defluit virgineúmque mel vulgò appellatur. Improbius verò mel coctione melius redditur vſúſque deſpumati ſemper aptior, niſi ſtomachum inflaret in eo diutius immorans, æſtuoſúmque eſſet & bilem augeret. Mel pueris non tineoſis & ſenibus accommodum, aluum & vrinas mouet, caloremque natiuum ſuſcitat & tuetur, & longam prorogat ſenectam: Picrocholis verò & iuuenibus, quòd facilè

cilè in bilem conuertatur, aduersum.

SYRVPVS è cichorio moderatè refrigerat, viscera omnia leni adstrictione corroborat, detergendo aperiendóque iecoris aliarúmq; partiũ infarctus soluit, bilem eluit & ad purgationẽ præparat, initiis acutarũ ardentiúmque febriũ & pestilentium accommodũ atque salutare. ℞. totius intubi agrestis, quod cichorium vocant ℥ iiij. radicũ oxalidis, graminis & asparagi contusarũ an. ℥ ij. lichenis, eupatorij, intubi satiui, quod endiuiam vulgò appellant, seriolæ, cicerbitæ, lactucæ satiuæ & agrestis, adianti albi, adianti nigri, adiãti simplicis & saxifragi, lupulorum, cassuthæ an. m.j. coquantur omnia in lib. x. aquæ dum ad sex redeant. In expresso iure dissolue sacchari albiss. lib. vj. coquantur in syrupum clarificatum.

PLANTIVS.

Quum syrupus è cichorio crebrò in vsum veniat descriptione Nicolai Florentini aut Gulielmi Placentini, & vterque ex confusa quadam simplicium tum calidorum tum frigidorum miscella atq; etiam ex rhab. constet, vix vt dici possit in quem præcipuè affectum sit accommodandus: non præter rationem hìc descriptio immutata est, & prorsus ad eos effectus comparata qui titulo rectè enũciantur: ad quos propter radices calidas aliorũ neuter decerni potest. Si fortè acidus desiderabitur, huic syrupi acetosi vel oxysacchari triens permiscebitur: aut si paulò calidior vel magis penetrans velut ad complicatos affectus, syrupi è radicibus tantundem, vel etiam semis affundetur. Rhabarbarum autem si vsquam addendum esset, vtendi tempore potius adiiciendũ videretur quàm parandi, quòd eius purgandi vis & coctione & diutina asseruatione vanescat, & ad præparationem humorũ hic syrupus non ad purgationẽ cõparetur, roborãdique vis insit maior in rhabarbaro quàm quæ præparatorio propotismati cõueniat. Sed ne v-

tendi quidem tempore per ſe vtiliter, permiſceri poteſt, quia purgandi eius facultas nullas aut certè perexiguas vires ſit habitura, obſtante videlicet nimia ſyrupi craſſitudine. Eadem de cauſa ſyrupus ipſe ad eos effectus ad quos deſcribi ſolet non ita efficax per ſe fuerit: quemadmodum ſi decocto conueniente diluatur & iucundior reddatur. Nullo itaque ægrotũ commodo, ſed ſolo diſpendio faciunt qui ſingulis ſyrupi libris ʒ j. rhabarbari incoquunt eamque interdum menſuram non duplicant modò & triplicant, ſed quadruplicant etiam & ſextuplicant contra omnium codicum fidem, qui pro quaque lib. tantum ʒ iiij. permiſcendas eſſe iubent. Hallucinãtur & qui ſyrupum hunc è ſolo cichorij ſucco cõponendum eſſe contendunt, haud diſſimiliter atque ſyrupum è citriorum ſucco: qui in eo licet veritate maximè nitantur, quòd componendis medicamentis multorum ſimplicium inter ſe pugnantium congerie reiiciendam eſſe ducant, ideóque Guliel. Placentini & Nicol. Florentini è cichorio compoſitiones vt diſcrepantes temereq; & citra rationem inſtitutas repudient, non tamen propterea è cichorij ſucco compoſitio in earum locum ſubſtituenda eſt: quum ad eos effectus quos ſyrupus de cichorio præſtare comperitur, rectè præſtitui non poſſit. Siue enim ad purgationem præparanda bilis eſt, lecoriſque & aliarum partium obſtructiones liberandæ, ſiue moderatè refrigerandum & roborandum, vt acutarum peſtilentiúmque febrium initio, quid horum quæſo efficere poſſit eiuſmodi ſuccus, qui diu & vehementer contundendo ægreque exprimendo primum craſsior redditus, deinde per ſe ad tertiæ partis conſumptionem feruefactus, tandémque ad ſyrupi craſsitudinem cum ſaccharo percoctus, omnis propemodum virtutis ſuæ iacturam vaporando fecerit? tantundem ferè ac ipſum merum ſaccharum. Secus habet in decoctis & ſuccis fructuum præcipuéque acidis, qualis citriorum, limonum, granatorum & ſimilium ſuccus eſt. Hi enim integras vires ſuas in ſyrupos conferunt, quum nec preſſu ſubſtantiæ tenuitatem, nec coctura facultatem amittant, quem admodum ſuprà adnotauimus. Decocta verò quòd multorum ſimplicium vires recipiant & propter aquam tenuiora ſint & fluxiora, ſimiliter non craſſeſcunt nec vires perdunt coquendo: vnde & ex his conſtantes ſyrupi præparandis

dis ad purgationem corporibus magis conueniunt: qui verò ex aliis ſuccis fiunt, poſt purgationem patente iam & fluxili corpore, rectiùs in eos vſus decernuntur, quos ſingulis deſcribendis auctor commemorat.

SYRVPVS intybi domeſtici bilem obtundit, iecur refrigerat, expurgat atq. corroborat, icterũ & è iecoris obſtructione ortos morbos perſanat: poſt purgationem vtilis, & concocta iam quodãmodo febrium aliorúmve morborum materia. ℞. endiuiæ recẽtis, ſeriolæ, lichenis, lactucę, agrimonij, cicerbitæ, hieracij an. m. j. ß. quatuor ſeminum frigidorum maiorum an. ℥ j. ſantali albi & rubri contuſorum, roſarum rubrarum an. ℥ ij. coquantur ex viij. lib. aquæ ad dimidias. Adde colato iuri ſacchari albi lib. iiij. Rurſum pariter coquantur, deſpumentur, expurgentúrque, coquẽdo adde ſucci endiuiæ reſidẽtia purgati lib. j. Poſtea ſucci granatorum acidorum puri & defæcati ℥ iiij. percoquantur in ſyrupum.

PLANTIVS.

Syrupum hunc endiuiæ tametſi incerti auctoris, componendum tamen atque reſeruandum idcirco putauit, quòd ſumma ratione deſcriptus videretur, atque ita plus efficacitatis habiturus quàm ſi è ſolo endiuiæ ſucco conſtaret vt nonnulli volunt: omnibus iecoris vitiis perſanandis poſt corporis purgationem vtilis, atque bilioſorum morborum reliquiis expurgandis, imprimiſque cutis ſcabiei & prurigini accommodatus.

SYRVPVS bizantinus miſtas vires ſortitus tũ iecori tum lieni expediendo expurgandóque cõparatus, ídq. poſt purgationes: ictero & arquato nigro & diuturnarum febrium reliquiis peculia-

ris. ℥. ſucci intybi ſatiui & apij an. ℔. ij. ſucci lupi ſalictarij & bugloſſi an. ℔. j. coquendo purgentur dum inclareſcant, & cum ſacchari lib. tribus ſyrupus fiat.

PLANTIVS.

Interpres Meſuæ negat in febribus ante diem ſeptimum ſyrupo bizantino vtẽdum eſſe, ſed communiter in compoſitis febribus ſtatim initio apparandæ materiæ vſum fore ſyrupi acetoſi ſimplicis cum feniculi decocto & tertia parte mellis roſati. Poſt purgationem verò, quia hepaticorum & ſplenicorum reliquias validè expurgat curationemque complet, vtiliſſimus futurus eſt ſyrupus hic bizantinus percurandis vtriuſque viſceris morbis ſolutu contumacibus, qualis icterus eſt & arquatus niger, addito præſertim ſyrupo è radicibus. Compoſitus prætermiſſus eſt, quòd ſimplicis vim peruertat, nimiúmque habeat aceti.

SYRVPVS ſcolopendrij craſſam terrenámque melancholiam extenuat, mollit, fluxámq; reddit, lienẽ obſtructione liberat, tumentémque ſoluit, melãcholiæ, quartanis diuturníſque febribus apprimè vtilis. ℥. polypodij è quercu, radicum vtri uſque bugloſſi, corticis radicũ capparis, corticũ thamariſci ſingulorũ ℥ ij. ſcolopẽdrij veri. m. iiij. lupi ſalictarij, caſſuthæ, capilli veneris, meliſſophylli ſingul. m. ij. coquãtur in aquæ lib. ix. dum ad quinque redeant. Colato adde ſacchari albi ℔. iiij. percoquantur in ſyrupum expurgatum & clarum.

PLANTIVS.

Syrupum ſcolopendrij rectè & magno vſu compoſitum huc retulit, quòd nullus apud pharmacopœos extaret veterum deſcriptione ad terrenæ melancholiæ præparationem accommodatus. Eſt autem verum ſcolopendrium aſplenum

Dioſcor-

Dioſcoridis,& officinarum ceterach.

SYRVPVS è radicibus lentam craſſámque pituitã terget & extenuat præparátque. Iecoris omniúmque viſcerum obſtructiones ſoluit, tumorésque ſummittit,fœdos virginum colores expurgat,vrinas ciet, febres quæ ægrè ſoluũtur inueteratósque affectus finit.℞. radicum apij,feniculi, petroſelini,ruſci & aſparagi an. ℥ iiij.radicũ capparis & rubiæ an.℥ ij. ꝯquantur in ℔. x. hydromelitis diluti dum redeant ad ℔. vj. & cum ſacchari ℔.v.clarus fiat ſyrupus.

PLANTIVS.

Quum duo tradantur ſyrupi è radicibus, vnus è duabus petroſelini & feniculi, alter è quinque: priorem conſultò prætermiſit vt parum efficacem & paratu facilem ſi res poſtulet, poſteriorem vt efficacem ſeruandum putauit, cui vt efficacior exiſteret, & ad plures affectus vtilior, capparis & rubiæ radicem rectè adiecit. Acetum reiecit quòd plerumque ſine eo deſideretur: quodq; ſi res poſtulet facilè ei ſyrupi acetoſi portio preſcribendo admiſceri poſſit,& interdum aliorum quoque permiſtione temperari.

SYRVPVS adiantinus moderato calore omnes æquabiliter humores quacũq; corporis ſint parte leuiter incidit atque deterget:cuiuis incipienti morbo & cuiuis naturę,ętati,regioni,atque etiam prægnanti familiaris. ℞. adianti albi m. iij. adianti nigri, adiãti ſimplicis, ſaxifragi,betonicę, pimpinellæ,aſplenij an.m. ij. coquantur ex aquæ ℔.viij.dũ ad quinq. redeãt.In expreſſo ſolue ſacchari albi ℔.iiij.mellis optimi expurgati ℔.ß.

PLANTIVS.

Syrupi capillorum veneris artificioſa deſcriptio quum

nulla extet, his vtiliter hæc inserta est: quæ lectissimorum simplicium in varios affectus tum substantia tum temperamento conspirantium delectu absoluitur. Vnde præparantium syruporum hic omnium maximè est à vario & multiplici vsu polychrestus, ad quarumcunque partium, præcipuè verò thoracis, iecoris, lienis, renum & vteri quosuis affectus, omni ætate & natura vtilis. Sed & ipsius ea est prærogatiua, vt aluum in eius vsu aliquandiu perseueranti soluat, & humores non solùm præparet, sed præparatos etiam exigat imprimisq; crassam pituitam & bilem, quemadmodum recentioribus medicis quibusdam & nobis ipsis artis tractandis operibus sępenumero obseruatum est, quem quidem effectum pariter præstat quum adiantorum omnium decoctum, tum albi maximè: quamuis contrà Dioscoridi tradatur aluum sistere. Cæterùm qui vel vuas passas vel glycyrrhizam adiantis permiscent in syrupum, ij quamplurimorum affectuum alioqui communem, paucorum proprium efficiunt, eiusq; arctant vsum quàm latissimè aliàs patentem: ac tenuandi & detergẽdi vim ipsius istorum permistione obtundunt. Rectius itaque ex solo adiantorum decocto syrupum hunc conficerent qui ceu communis materia ipsis asseruaretur ad cuiuscunque generis affectus, deinde quum res postularet peculiari decocto ad huius aut illius partis affectus accommodarent: ad thoracis (exempli causa, passularum aut glycyrrhizæ decocto: ad iecoris, agrimonij aut cichorij: ad lienis, aspleni aut tamarisci: ad renum, vrinas aut arenulas promouentium. Ita enim decocto cõuenièti syrupi vis cõmunis parti cuipiã simul destinatur & augetur, quę in descripto syrupo ineſt lõgè efficacissima.

HÆ syruporum cõpositiones præparandis ad purgationem humoribus sunt aptæ. Nunc autem qui syrupi partium singularum expurgandis reliquiis conferant tradendum.

SYRVPVS è stœchade cerebri atque neruorum affectibus frigidis, vt paralysi, epilepsiæ, conuulsioni, tremori & destillationi è capite quouis procumbenti mirè conducit. ℔. florum stœchados ℥ iiij. thymi, calaminthes, origani an. ℥ j. ß. saluię,

betonicæ, florum roriſmarini an. ʒ ß. ſeminis rutę, pæoniæ, feniculi an. ʒ iij. coquantur ex aquæ ℔.x. ad dimidias, expreſſum ius cum ſacchari & mellis ſingul. lib. duabus denuò coquatur in ſyrupum. Condiatur cinamomi, zinziberis, calami odorati an. ʒ ij. quę raro linteo illigata in ſyrupum ſint appenſa.

PLANTIVS.

Syrupo è ſtœchade, quòd parum capitalis eſſet, alia quædam non præter rationem adiecit, ſaluiam, betonicam, roſmarinum, ſemen rutæ, pæoniæ & feniculi, variis cerebri & neruorum affectibus multum profutura. Aliàs non video quamobrem capitis affectibus deſtinari debeat hic ſyrupus, quum ſtœchas, quæ primas in hac deſcriptione tenet eſtque velut baſis ſyrupi, veterum auctoritate hepatica ſit potius aut ſplenica quàm cephalica. Ad viſcerum enim omnium obſtructiones imprimis commendatur, quas ſubſtantia tenui & ignea facilè aperit, ſimulque altera ſubadſtringente terrea interiora omnia roborat. Ad condituram autem ſi calamus aromaticus deerit, ſubſtituatur nux moſchata, quæ roborandi cerebri vim habet præcipuam.

SYRVPVS roſarũ ſiccarũ calidos cerebri affectus tẽperat, ſitim extinguit, vẽtriculũ roborat, ſomnũ cõciliat, renues defluxiões cohibet. ℥. aquę ſimplicis li. iiij. in qua tepida macera horis xxiiij. roſarũ rubrarũ arefactarũ li. j. In expreſſo ſolue ſacchari albi lib. ij. coquatur in ſyrupi cõſiſtentiam.

PLANTIVS.

Aridarum roſarum macerationem ſecundò & tertiò plerique renouandam eſſe volunt, quo (vt ipſi arbitrantur) augeatur vis ſyrupi, vnica tamen efficax non minus fuerit. Terna ſiquidem infuſione longè copioſiſſimam aquam affundi neceſſe eſt, veluti pro ſiccatarum roſarũ ℔. vna aquæ libras octo, alioqui multiplici maceratione vel exhaurietur vel valida expreſſione nimium craſſeſcet: ſed & ſingulari infuſione roſarum facultatis non minus combibet quàm pluribus, quemadmodum in ſale accidit aqua ſoluendo: in omni autem alui fluore vtilis eſt hic ſyrupus confirmandis

corroborandíſque partibus,& vlceribus agglutinãdis blandéque detergendis tum per ſe tum aliis excipiendis facultatis eiuſdem.

SYRVPVS nymphææ capitis ardores,phrenitides, vigiliáſque compeſcit, & ſomnum conciliat, deſtillationum aſperitates lenit. ℥. florum nymphææ recentium ℔. ß. florum violarum ℥ ij. foliorum lactucæ m. ij. ſeminis lactucæ, portulacæ & cucurbitæ an. ℥ ß. coquantur in ℔.iiij. aquæ dum tres ſuperſint, expreſſo adde aquæ roſarum ſtillaticiæ lib.ß. ſacchari albi lib. iiij. percoquantur in ſyrupum.

PLANTIVS.

Syrupus nymphææ ſimplex omiſſus eſt vt parum vtilis, compoſitus deſcriptione Franciſci Pedemõtani propter ſemina quamplurima, acetum & ſuccum granatorum prorſus alienus eſt,& ad ea inutilis quæ deſiderantur. Quocirca iure hîc alius deſcriptus eſt perfacilis & vtilis ad ea quæ inſcriptione proponuntur. Alterius autem nymphææ quæ flore eſt luteo & radice candida, flores ſunt hoc ſyrupo componendo præferendi.

SYRVPVS de papauere eadem confert quæ nymphææ,ac peculiariter moleſtam tuſſim compeſcit & deſtillationes quæ fauces guttúrque exaſperant. ℥. capitum papaueris albi mediocriter maturorum & recentium ℥ viii. capitum papaueris nigri recentium ℥ vi. aquæ cœleſtis lib. iiii.coquantur ad medias, deinde adiectis ſaccharo & penidiorum an. ℥ viii. coquantur in ſyrupi conſiſtentiam.

PLANTIVS.

In ſyrupo de papauere ſimplici minus inditum eſt capitum

tum papaueris nigri, quòd eius non æquè tutus sit atque albi vsus. Compositus autem syrupus è papauere complura habens lenientia prætermissus idcirco est & ab vsu reiectus, quòd talis re exigente facilè comparari possit, addito syrupo iuiubino aut violaceo.

DIACODION præterquam quòd somnũ accersit, cerebri quoque destillationes quocunque irruant arcet, ventriculum firmat, dysenteriam aliáque alui profluuia sistit. ℔. capita papaueris albi tum magnitudine tum maturitate mediocria xii. num. aquæ cœlestis lib. ii. coquantur ad tertias, colato adde sapæ optimæ ad tertias coctæ ʒ iiii. mellis optimi ʒ ii. Perfectè simul coquantur addendo sub finem rosarum rubrarum, balaustiorum, acaciæ, rhoïs culinarii tritorum an. ʒ ii. seminis portulacæ, corallii albi & rubri an. ʒ. i.

PLANTIVS.

Diacodeiõ reiectis quibusdam superuacuis & insuauibus in meliorem formam relatum est, aptam sistendis destillationibus. In eundem vsum Dioscorides capita papaueris in aqua ad dimidias per se decoquit, dein adiecto melle & hypocistidis succo in eclegmatis consistentiam redigit. Capita autem papaueris neque perquam viridia, neque etiã ariditate exucca esse debent, sed quum viridi adhuc maturitate sonare incipiunt ad compositionem decerpẽda sunt, propterea κάδοκες & κάδεια Græcis dicuntur, id est, strepentia papauerum capitula. Compositio hæc præ nimia crassitie quia insuauior quibusdam esse queat, vsus tempore poterit hordei decocto aut alio quouis accommodato dilui. Quinetiam si vel conciliandus somnus erit, vel ab acri & tenui fluxione exulcerationis periculũ impendebit, ad eam tum inhibendam tum etiam temperandam, recẽti seminis papaueris decocto, aut eiusdem cremore è decocto hordei expresso. Diacodij vim augere licebit. Neque metuendum est ne noxa ab his vlla corpori oriatur, licet quarto excessu frigefacere tradantur ab auctoribus: quum tenera papaue-

rum germina nationes pleræque olerum modo in cibis adhibeant, & expresso è semine oleo vescantur seménque ipsum operibus dulciariis (vt placentis & panibus) ad gustus & saporis gratiam aspergant citra vllam omnino offensam aut somnum grauiorem: quo vtique modo Ægyptij sesamino oleo & sesamo palati gratia vtuntur. Ex qua consuetudine omnia dicta factáque quasi papauere & sesamo sparsa pro eleganti dulcíque oratione dixit Petronius. Nam & papaueris lacryma ceu liquor opium Græcè dictus, & succus è foliis & capitulis expressus meconium Græcis appellatus, non vnica, sed multiplici substantia constant, vna aquea valdè frigida, altera aërea temperata, & tertia calida amara & odorata. Illa in virentibus & teneris, in aridis hæ magis elucent. At verò opium vel potius meconium quod ad nos conuehitur, adulteratũ planè est & occulta quadam vi nobis infensum, ideóque minimè vtendum, quacunque id arte corrigatur. Quum enim opiũ ex lacte ipso capitum papaueris syluatici cum maximo labore exiguum cõficiatur, meconium verò sine molestia & abundanter ex foliis teratur, facilè institores qui compendium & lucrum quærũt, opium adulterant, aut pro eo meconium ex Apulia aut Hispania comportant.

SYRVPVS violarum compositus acrem destillationem temperat, raucitatem, tussim graue, & arteriæ asperitatẽ, pleuritimque lenit & sitim compescit. ℞. florum violarum recentium ℥ ii. seminis cydoniorum, seminis maluæ an. ℥ i. zizypha, myxaria an. xx. num. decocti cucurbitæ vel seminis eius lib. v. coquantur ad medias, & cum sacchari lib. ii. syrupus fiat.

PLANTIVS.

In composito hoc syrupo nihil est immutatum, quòd arte compositus videretur, leniendo, refrigerando, humectando ad omnem arteriæ ardorem & asperitatem vtilis, sed & ardentem vrinam & nephreticum cruciatum demulcet, viola autem herba & folia cocta maturandi vim habet: semen cholagogum est ad modum rheibarbarici: habetur & flore

flore medio ſubcroceum quiddam, quo anginæ & puerili epilepſiæ ſuccurri tradunt ſi cum aqua bibatur. viola flos & ex eo vna aut altera infuſione ſimplex ſyrupus comparatus feruidos acréſque humores temperat, lenit atque ſubducit, idcircóque in pleuritide vtilis: atram retorridámq; bilẽ & ab hac fuliginem domat, indéque ſuſcitata ſymptomata capitis dolores, vigilias, inſomnia conſopit, & cordis tædia depellit: Calidiora ficcioráque medicamenta commodè leniendo frenat. hæ dotes cùm magnæ ſint, ſyrupus ex violarum recentium diluto confectus, meritò inter polychreſtos cenſendus eſt. Hoc è fragrantibus violis, aliquantulum in vmbra, vt decet, ſiccatis, & aqua tepida maceratis expreſſum, cùm primario ſaccharo ſi percoquatur in ſyrupum, in annum & eo amplius citra rancorem vllum, aut corruptionem aſſeruari poteſt ad commemoratos vſus, ante & poſt corporis purgationem vtendus. Fruſtra autem quidam tum violaceo tum roſaceo ſyrupo conficiendo violarum & roſarum macerationem nonies renouant, quum vna & altera tertiáve aut ad ſummum quarta infuſione nihilo inefficaciores futuri ſint, quemadmodum conficiendorum medicamentorum formula ad pharmacopœos oſtenſuri ſumus. At ſyrupus è glycyrrhiza parum neceſſarius viſus eſt, quòd parum ſit efficax, quódque in ſyrupo de hyſſopo ſit cõprehenſus, neque tanta alioquin varietas quicquam conferat, ſed confuſionem potius tyronibus adferat.

SYRVPVS zizyphorum eadem quæ ſyrupus violarũ & multò efficaciùs præſtat: vterque morborum initiis aptus. ℞. zizypha lx. num. myxaria xx. num. florum violarum, adianti albi, hordei à cortice liberi, glycyrrhizæ an. ʒ vi. ſeminis maluæ, cydoniorum, ſeminis papaueris albi, melonũ & lactucæ, tragacanthæ an. ʒ iii. Semina cydoniorum & maluæ & tragacantha linteo raro illigata cum cæteris coquantur in aquæ ℔. v. ad medias, & cum ſacchari albi ℔. ii. percoquantur in ſyrupum.

SYRVPVS de hyſſopo thoracis pulmonũque

vitia tum calida tum frigida leniendo blandè ac leniter expurgat, ſputum attenuando detergendóque concoquit faciliúſque reddit: peripneumoniæ atque pleuritidi inualeſcenti & inclinanti aptus. ℞. hyſſopi arefacti ℥ i.ß. radicum polypodii quercini, feniculi, glycyrrhizę, ſeminis carthami an. ℥ i. hordei expurgati, adianti albi an. ℥ ß. paſſularum purgatarum ℥ i. ß. ficus ſiccas, palmulas pingues an. x. num. coquantur in aquæ ℔. vi. ad dimidias, expreſſum cum mellis & ſacchari an. lib. i. ß. percoquantur in ſyrupum.

PLANTIVS.

Syrupi de hyſſopo deſcriptio eadem permanſit, niſi quòd pro radice apij ſubſtituta eſt radix polypodij, & pro radice petroſelini ſemen carthami, quæ multò aptiora ſunt & accommodatiora. Subtracta ſunt quædam lenientia, quæ in ſyrupo violato & zizyphorum ſatis habentur, vt huic vis eſſet paulò detergentior.

SYRVPVS de praſſio validiſſimè incidit, tenuat, detergit, expurgátque thoracis pulmonúmque vitia: ſtrenuè cõfert inueteratis affectibus ex craſſa lentáque pituita, vt aſthmati, tuſſi veteri, empyemati: quinetiam peripneumoniæ & pleuritidi iam inclinatæ confert. ℞. praſſii albi recẽtis ℥ ii. glycyrrhizæ, polypodii quercini, radicum apii & feniculi an. ℥ ß. adianti albi, hyſſopi, origani, calaminthæ, thymi, ſtœbes, ſatureiæ, tuſſilaginis an. ℥ vi. ſeminis aniſi & bombacis an. ℥ iii. vuarum paſſarum expurgatarum ℥ ii. ficus paſſas pingues x. num. coquantur in lib. viii. hydromelitis diluti ad dimidias: expreſſum percoquatur in ſyrupum cum mellis & ſacchari albi an. lib. ii.

condiatur

condiatur ℥ j. radicis iridis florentinæ trita.

PLANTIVS.

Syrupus de praſſio veteri deſcriptione Ioannis Meſuæ ex tanta permiſtione lenientiũ detergentiũ, & incidentium confuſus, videtur, vt dici vix poſſit in quos præcipuè vſus referẽdus ſit: quod & de aliis pleriſque, qui nulla methodo nullâque ratione ex variis vndique authoribus cõgeſti ſunt dici etiam poteſt. Quocirca cùm propoſiti iam eſſent ſyrupus violarum & zizyphorum pro humectantibus & abunde lenientibus, & ſyrupus de hyſſopo pro moderatè detergente, incidente, & expurgante pectoris vitia, ratione optima hunc de praſſio ſyrupum ſummè incidentem atque detergentem eſſe voluit, vt extremis & inueteratis medetur affectibus: quem tamen quiſquis volet ſuperiorum permiſtione temperabit.

SYRVPVS ſymphyti tabidorum & vlceratorum pulmonum ſaniem & pus blandè ac leniter expurgat ſine metu erupturi ſanguinis, pulmonéſque pariter corroborat. ℞. radicum & cymarum ſymphyti maioris & minoris an. m. iij. roſarũ rubrarum, betonicæ, plãtaginis, pimpinellę, polygoni, ſcabioſæ, tuſſilaginis an. m. ij. E tuſis omnibus recentibus exprimatur ſuccus, coquatur & expumetur ad lib. iij. addendóque ſacchari albi lib. ij. & ſyrupus fiat.

PLANTIVS.

Quòd ſyrupus nullus vſquam extaret aut eſſet in vſu deſcriptus ad tabem purulentósque pulmones in tanta penuria hic è ſymphyto vtilis ſanè & arte ſumma præſtituendus erat.

SYRVPVS è ſucco bugloſſi cor præcipuè corroborat & exhilarat, ciúsq. palpitationem & ſyncopen diſcutit, melancholicos & maniacos iuuat. ℞. ſuccí bugloſſi defecati lib. iii. ſacchari albi lib.

Percoquantur in ſyrupi conſiſtentiam.

SYRVPVS è ſucco bugloſſi domeſtici & ſyrupus è ſucco violarum & ſyrupus è ſucco perſicorum malorum omnes quidem cardiaci eadem ratione confici ſolent.

PLANTIVS.

In ſyrupo bugloſſi tum ſylueſtris tum domeſtici & in ſyrupo è ſucco violarum aut ſucco perſicorum malorum aut è cortice citrij nihil immutandum fuerat. Cæterùm magna fuit neceſſitas adiiciendi ſyrupi meliſſophylli, quod nullus in vſum veniret qui cordis affectus & peſtilentium venenatorúmque morborum iniuriam propulſaret.

SYRVPVS è cortice citrii mali cor etiam quanis ex cauſa frigida torpeſcens aut palpitatione affectum excitat & exhilarat, mœſtitiámq. diſcutit: ℔. corticum citriorum malorum recẽtium in aqua maceratorum & præparatorum lib. j. coquantur in aquæ lib. vj. dum duæ ſuperſint, & cum lib. iij. ſacchari albi ſyrupus fiat, condiatúrq. cum moſchi granis ſex.

SYRVPVS meliſſophylli omnium maximè cordis palpitationi & ſyncopæ ſuccurrit peculiariter verò peſtilentium & venenatorũ morborum malignitatem obtundit & arcet. ℔. radicum dictamni, pentaphylli, vetonicæ & doronici romani an. ℥ ß. foliorum meliſſophylli, ſtœbes & morſus, florum bugloſſi vtriuſque & roriſmarini an. m. j. ſeminis oxalidis: citrij mali, feniculi, atractylidis (qui carduus dicitur benedictus) & ocimi an. ℥ iij. coquantur in aquę ℔. iiij. ad dimidias: expreſſo adde ſacchari albi ℔. iij. ſucci meliſſæ aquæ roſarum an. lib. ß. Percoquantur in ſyrupum cõditum cinamo

cinamomi & santali citrini an. ℥ß.

SYRVPVS è menta ventriculum moderato calore iuuat lenique adstrictione corroborat, concoctioni opitulatur, nauseam, vomitum, singultum & lienteriam sedat. ℔. succi cydoniorum dulcium, succi cydoniorum acidodulcium, succi granatorum dulcium, succi granatorum acidorum, succi granatorum acidodulciũ an. lib. i.ß. in his permistis macera horis xxiiii. mẽtæ siccæ lib. i.ß. rosarum rubrarum ℥ ii. coquantur ad medias: colatis adde sacchari albi lib. iiii. percoquantur in syrupum conditum ʒ iii. galliæ moschatæ linteo raro illigatæ.

PLANTIVS.

In syrupo de menta maiore nihil immutãdum fuit, neq; asscribendus erat minor alter., vt qui sub hoc comprehendatur. In syrupo absynthij nihil quoque immutandum.

SYRVPVS absynthij ventriculi reliquias vel expurgat, vel absumit, ex morbo conualescentib. appetentiam viuidúmq. colorem reddit: iecur infarctu liberat regiúmque morbum discutit, ac nimia concoctionis instrumenta corroborat. ℔. absynthij romani lib. ß. rosarum rubrarum ℥ ij. spicæ nardi ʒ iij. macerentur horis xxiiij. contusa in vini albi veteris ac odori & in succi cydoniorum an. lib. ij. ß. coquantur igne lento ad medias & cum sacchari lib. ij. percoquantur in syrupi crassitudinem.

CYDONIORVM miua appellata ventriculum hepárque roborat, concoctionem iuuat, appetẽtiam excitat, vomitum & lienteriam compescit, ℔. succi cydoniorum defæcati lib. vj. coquatur

prunis lentis ad medias ſenſim expumando, dein affunde vini rubri veteris & optimi lib. iiij. ſacchari albi lib. iij. & denuò coquãtur dum mellis cõſiſtentia craſſeſcãt, cõdiantur cinamomi ʒ j ß. caryophyllorum & zinziberis an. ij. ϑ.

PLANTIVS.

Hæc mixta cydoniorum media eſt inter ſimplicem & compoſitam, & vtriuſque vires obtinet.

SYRVPVS myrtinus ventriculum & viſcera corroborat, vetus alui profluuium, ſanguinis omnem eruptionem omnémque cerebri deſtillationem ſiſtit. ♃. baccarum myrti ʒ ij. ß. ſantali albi, rhoïs culinarij, balauſtiorum, baccarum, oxyacãthæ, roſarum rubrarum an. ʒ j. ß. meſpilorum ℔ ß. contuſa omnia coquantur in ℔ viij. aquæ ad tertias, expreſſo adde ſucci cydoniorum & granatorum an. lib. ij. ſacchari lib. v. coquatur vt artis eſt.

PLANTIVS.

Syrupus myrtinus veterem retinet compoſitionem. Syrupus autem bizantinus quòd omnium hepaticorum reliquias à purgatione validè expurget curationémque compleat, commodè huc referri poteſt.

SYRVPVS fumariæ è ſanguine ſalſos exuſtóſque humores expurgat, pruritum, ſcabiem, impetiginem, lepram, omniáq. cutis vitia emendat, maligna fiſtuloſáque vlcera, cancrũ & elephantiaſim demulcet. ♃. endiuiæ, abſynthij romani, lupuli, caſſuthæ, ſcolopẽdrij veri an. m. j. epithymi ʒ j ß. coquantur in lib. iiij. aquę ad medias, colatis adde ſucci fumariæ expurgati ℔ j. ß. ſucci vtriuſq. bugloſſi an. lib. ß. ſacchari albi lib. iiij. coquatur ſyrupus bona conſiſtentia.

PLAN-

PLANTIVS.

Quũ multæ ſint ſyrupi è fumo terrę deſcriptiones, nulla ſanè videtur hac vna conuenientior & vſu facilior ad expurgandam omnem ſanguinis impuritatem.

SYRVPVS è ſucco bugloſsi vtriuſque, è ſucco violarum, & ſyrupus meliſſophylli ad lienem quoque pertinent.

SYRVPVS è malis odoriferis tetros melancholiæ vapores infringit, pauores, mœrores, furorémque ſedat & exhilarat. ℔. ſucci malorum acidorũ dulcium fragrantium lib. iiij. ſuccorum violarũ, bugloſsi domeſtici & ſylueſtris, aquæ roſarũ ſtillaticiæ an. lib. j. coque ſimul expuma & cola, deinde adde ſacchari albi lib. vj. percoquantur in ſyrupum.

PLANTIVS.

Ridiculum videbatur ſyrupum è pomis habere tanquam pomarium ſimplex, niſi & alij ad melancholiam vel atram bilem ſucci acceſſiſſent.

SYRVPVS althææ craſſam obſtruentémque renum pituitam & lentam purulentámque eorum ſaniẽ & arenulas blãdè ac clementer expurgat citra manifeſtum calorem, vrinæ præterea demulcet ardorem. ℔. radicum althææ ℥ ij. cicerum rubrorum ℥ j. radicum graminis & aſparagi, glycyrrhizæ mundatæ, vuarum paſſarum expurgatarum an. ℥ ß. cymarum althææ, maluæ, helxines, pimpinellæ, plãtaginis, adiãti vtriuſque an. m. j. quatuor ſeminum frigidorum maiorum & minorum an. ʒ iij. coquantur ex aquæ lib. vj. dum quatuor ſuperſint, cum ſacchari albi lib. iiij. percoquatur ſyrupus.

PLANTIVS.

Syrupus althææ cùm nuſquam deſcriptus haberetur, frequens tamen eius eſſet vſus ex cuiuſque arbitrio, non aliter potuit nec vtiliùs ad eos qui propoſiti ſunt affectus cõponi.

SYRVPVS raphani renes & veſicam validius expurgat, calculos comminuit, arenulas exturbat ſuppreſſam vrinam deducit. ℥. radicum raphani domeſtici & ſylueſtris an. ʒ j. radicum ſaxifragi, ruſci, leuiſtici, eryngij, anonis, petroſelini & feniculi an. ʒ ß. foliorum betonicæ, pimpinellæ, pulegij, cymarum vrticæ, naſturtij, crithmi, callitrichi an. m. j. fructus halycacabi. zizypha an. xx. nu. ſeminis ocimi, bardanæ, petroſelini macedonici, ſeſelios, carui, dauci, litheſpermi, corticum radicis lauri an. ʒ ij. vuarum paſſarum expurgatarum, glycyrrhizę an. ʒ. vj. coquantur quo decet ordine in aquæ lib. x. dum ſex ſuperſint, è quibus cum ſacchari lib. iiij. & mellis expumati lib. ij. ſyrupus fiat clarus & conditus ʒ j. cinamomi & ʒ ß. nucis moſchatæ.

PLANTIVS.

Quòd ſyrupus nullus deſcriptus inueniatur ad renũ calculos & arenulas exturbãdas, magno certè vſu hic è raphano ſubſtituendus erat, qui aptè & conuenienter ex iis componitur, quibus ſumma vis eſt comminuendi calculos, aliis quibuſdam interiectis lenientibus atque detergentibus.

SYRVPVS artemiſiæ ſuppreſſos aut parcius fluentes menſes potenter mouet, quod ſyrupus adiantinus & hyſſopi moderatiùs efficiunt, vteri ſtrangulatus & ſubuerſiones ſedat. ℥. artemiſiæ m. ij. radicum iridis, helenij, rubiæ, pœoniæ, libiſtici, feniculi an. ʒ ß. pulegij, origani, cala-

calaminthes,nepitæ, meliſſophylli, ſabinæ, ſampſuchi,hyſſopi, praſsij, chamædryos, chamæpityos,hyperici, parthenij, betonicæ an.m.j.ſeminis aniſi,petroſelini,feniculi, ocimi, dauci,rutæ, nigellæ an.ʒ.iij.Contuſa macerentur horis xxiiii. in hydromelitis lib. viij. coquantur ad lib. v. & cum ſacchari lib. v. percoquantur in ſyrupum conditum cinamomi ℥ j.& ſpicæ ʒ iii.

PLANTIVS.

In ſyrupo ex artemiſia quòd multa continerentur veteris affectibus parum apta & inconſideratè confuſa, non pauca quæ aut non ſuppetunt nobis, aut quorum vis coquendo exoleſcit,ea vt ſuperuacua aut incommoda author ſubtraxit,iis ſolùm derelictis quæ præcipua ſunt & optima.

PVRGANTES COMPOSITIONES.

MEDICAMENTA quę ad purgandos humores comparantur,tametſi in formas aptantur varias, in vnum tamen locum omnia referre expedit, ita quidem ordine à mitioribus inſtituto.

ELECTARIVM è prunis ſummè leniens, obduratam aluum molliens,varios humores blandè ac leniter expurgans,per vehementes cœli æſtus, in febrium ardore,in ſiti,omni ætati vtilis.

℞.radicum althææ,polypodij è quercu,paſſarum expurgatarum an.℥ ij,
glycyrrhizæ mundatæ,ſeminis enici an.℥ j.
maluæ,violæ,helxines,mercurialis an.m.ii,
coquantur in lib. x. aquæ dum ad ſex redeant; colati dimidio percoquantur.

pruna dulcia, zizypha, mixaria an.xx.num.ficus paſſæ pingues x.num.

deïnde pulpa cribro trāſmittatur, in altero colati dimidio bulliant foliorū, ſennæ mūdatorum lib.j.ß.expreſſúmque hoc pulpę permiſceatur cū ſacchari & mellis expumati an. ℔. ß. rurſum coquantur ad electarij conſiſtentiam, ſub finem inſpergendo cinamomi tenuiſſimè triti ʒ j. zinziberis ʒ iij.doſis ℥ j. Tota compoſitio eſt ℔.iij. doſes autem ſunt circiter xxviij.aut xxx.

ELECTARIVM è prunis ſolidum eadem præſtans.

℞.pruna dulcia num.x.

maluæ,violæ,mercurialis,helxines an.m.j.

polypodij è quercu, ſeminis carthami, radicis althęę,paſſarum purgatarū, glycyrrhizæ an.ℨ ß.

foliorum ſennæ mundatorum ℥ x.

coquantur ex aquæ ℔. v. dum duæ ſuperſint, deinde torculari expreſſis adde ſacchari rubri ℔. j.ß. coquantur rurſum igne lento in electarij ſolidi conſiſtentiam, aſperſo ſub finē puluere electarij aromatici roſati maioris ad ʒ iij.

concinnentur tabellæ pondere ℥ ß.Tota compoſitio eſt ℥ circiter xx.doſes circiter xxx.

Vtrumque compoſitū fiet atque validius è locis diſtantioribus omnes humores, præſertim verò bilem vtramque expurgabit hoc modo,

℞.electarij è prunis ſimplicis recēris & adhuc calentis ℔.j.in quo diſſolue diadacrydij ʒ iij,

Doſis à ʒ iij.ad ℥ ß. In ℔.j. compoſitionis doſes ſunt circiter xxxij.

Plantij ſcholia in purgantes compoſitiones.

Vt ſyrupi, ita & purgantium medicamentorum compoſitiones

ſitiones vndique arte nulla depromptæ ſunt, & in medicamentarios codices relatæ, vt idcirco duas trésve aut plures deprehẽdere liceat affectibus planè conſimiles, nec aptè ad curandos affectus accommodatas. Quò fit vt nõ abs re author purgantium compoſitiones multum immutauerit, vt ad ſingula conueniens quiddam & vtile proferret. Quantum autem poſteriores iſtæ à primis nomina fortitæ, à vetuſtioribus diſtent, quantúmq; propoſitis affectibus magis conueniant, vnuſquiſque ſimplicium viribus æſtimatis facilè intelliget. Diaprunon tum ſimplex tum compoſitum à Nicolao deſcriptum cùm maximè refrigerare debeat & febribus conuenire, aromata plurima continet calidiſſima, quæ etiam in compoſito ſcammonij acrimoniam exaſperant.

CATHOLICVM ſimplex omnes æquabiliter humores blandè ac leniter è quauis corporis particula deducit & expurgat, ſiue cum febre ſiue ſine febre, nec pueris, nec ſenibus, nec prægnantibus infenſum.

℞. radicum helenij, bugloſſi, cichorij, althææ, polypodij quercini, ſeminis cnici contuſorum an. ℥.ij,

ſtœchados, hyſſopi, meliſſophylli, eupatorij veri, aſplenij, betonicæ, artemiſiæ an. m.ij,

vuarum paſſarum expurgatarum ℥ iij,

quatuor ſeminum frigidorum maiorum, ſeminis aniſi, glycyrrhizæ an. ʒ iij,

coquantur omnia ex arte in ℔.x. hydromelitis dũ vij. ſuperſint. In colato iure macera horis xij. foliorum ſennæ mundatorum ℔.j ß,

agarici albi ℔.ß, zinziberis ℥ j. aliquãtum bulliant & in expreſſo liquore diſſolue pulpæ myxariorum ℔.ß.

foliorum ſennæ mundatorum tenuiſſimè tri-

torum ℥ iiij, ſyrupi infuſionis roſarum pallidarum ℔.j.

mellis optimi expumati lib. ij. percoquantur igne lento in mellis temperaturam, inſpergendo ſub finem reibarbari electi & cinamomi electi an.℥ j.

ſantali citrini ℥ ß.

nucis moſchatæ ʒ ij. Doſis eſt ℥ j. Tota compoſitio exiſtit lib.iiij. Doſes ſunt circiter quinquaginta.

PLANTIVS.

Catholicum hoc verè dici poteſt, quòd medicamenta omnes humores purgantia & partibus ſingulis interioribus præſertim familiaria contineat. Blandè autem atque clementer purgans, ab extremis ſummisque partibus nihil aut minimum detrahit: catholicum verò maius id validè & efficaciter præſtat, cuius compoſitio ex omni pharmacorum genere conſtat, quæ tum è propinquis tum è diſtantioribus ſedibus trahunt, aptè confuſis atque repreſſis. In catholico autem veteri malè coquitur rheumbarbarum & caſſia, quæ cum thamarindis aceſcit, ac totam ferè compoſitionem corrumpit.

CATHOLICVM maius omnes quoque humores promiſcuè trahit, ídque validius non è vicinis tantùm, ſed è diſtantioribus ſedibus citra corporis perturbationem aut virium iacturam.

℞. quatuor ſeminum frigidorum maiorum mundatorum, ſeminis papaueris albi an.ʒ j,

tragacanthæ ʒ iij.

roſarum rubrarum, ſantali citrini, cinamomi an.ʒ ij,

zinziberis ʒ j,

rheibarbari ſelecti, diadacrydij an.℥ ß,

agarici, turpethi an. ʒ vj,

ſacchari

ſacchari albi ſoluti in aqua roſarum in qua ℥ ij, foliorum ſennæ incoctæ ſint ℔.j.

concinnentur tabellæ ponderis ʒ iij. Doſis tabellæ vna. Tota compoſitio eſt lib. j. ß. Doſes autem circiter quinquaginta.

SYRVPVS infuſionis roſarum pallidarum, tenuem bilem ſeroſósque humores è primis viſceribus nullo labore detrahit, morbis leuioribus, pueris, ſenibus & imbecillis aptus.

℞. aquæ infuſionis roſarum pallidarum ℔ v. ſacchari expurgati ℔.iiij. coquãtur igne lento in ſyrupi temperationem, macerantur autem roſarum pallidarum recentium ℔. duæ in aquæ tepidę ℔.vj. horis xij. operculato vaſe: roſę deinde exi muntur exprimuntúrque, his recentes aliæ ſimiliter ſubſtituũtur, hísque abiectis alię tertiæ quartò, octauò etiam atque nonò, dum facultatis plurimùm liquor ebiberit, in quo ſaccharum ſoluetur, neque profectò ex cõtuſis roſis, neque ex earum ſacco perinde efficax ſyrupus fuerit. E perſicorum floribus aqua, vt dixi, maceratis ſyrupus quoque fit, qui ſimiliter bilem aquáſque ducit & vermes enecat.

PLANTIVS.

Syrupus roſarum pallidarum, electarium è ſucco roſarum & diacydonium veterem componendi rationem retinent, non admodum manifeſta mutatione. At in electario diacarthami, quòd mannæ granatæ, mellis roſati & ſaccha ri geminati adiectio compoſitionis rationem ſolidam peruerteret, hìc rectè eſt ſuppreſſa.

ELECTARIVM è ſucco roſarum bilem ac tenues aquoſósque humores validè & è diſtantiori bus locis prolicit: hisvtile ac tutum qui articulari

morbo laborant, nec admodum vehementi febre iactantur.

℞. ſucci roſarum ſiccarum recentium, ſacchari albi an. ℔.i. ß. coquantur in electarium ſolidũ igne lento.

Inſperge ſub finem trium ſantalorum, maſtiches, cinamomi exquiſitè tritorum an. ʒ ii.

diadacrydii ℥ i. ß.

caphuræ ϑ ß. concinnentur tabellæ ponderis ʒ ii. ß. Doſis tabella vna. Tota compoſitio eſt ℥ xxii. doſes autem ſunt circiter ſeptuaginta.

DIACYDONIVM eadem quæ electarium è ſucco roſarum aliquantò moderatius atque facilius efficit.

℞. pulpæ cydoniorum expurgatæ, coctæ & cribro tranſmiſſæ ℔.i. ß,

ſucci cydoniorum ℔. ß,

ſacchari albiſſ. ℔. ii.

coquantur in mellis craſſitiem, inſpergendo ſub finem cinamomi triti ℥ i,

zinziberis, maceris, caryophyllorum an. ʒ ii,

diadacrydii ℥ ii. Doſis à ʒ iii. ad ℥ ß. Tota cõpoſitio eſt ℔. iiii. doſes autẽ circiter nonaginta.

ELECTARIVM diacnicũ pituitam ſeroſóſque humores, atque etiam bilem è diſtantiſſimis euocat atque ducit: peculiariter capitis, neruorũ articulorúmque doloribus benefacit.

℞. pulueris electarii diatragacanthi frigidi, medullæ ſeminis cnici, hermodactylorũ an. ʒ ß,

roſarum rubrarum, ſucci glycyrrhizæ, cinamomi an. ʒ ii,

turpethi ℥ i,

diada-

diadacrydii ʒ ß,

ſacchari albi aqua roſarum ſoluti ℔.i.

concinnentur tabellæ ponderis ʒ iii. ß. Doſis tabella vna.

DIAPHOENICON bilem crudámque pituitam atque etiam lentam clementer expurgat, compoſitis ac etiam diuturnis febribus & morbis ex cruditate ortis, & colico flatulétóque dolori aptum.

℔. pulpæ palmularum mundatarum ex hydromelite coctæ & cribro cretæ, penidiorum recentium an. ℔.ß,

amygdalarum expurgatarum ʒ iii. ß. Contuſis & permiſtis omnibus adde mellis expumati ℔.ii,

Paulùm coquantur ac deinde inſperge zinziberis, piperis, maceris, cinamomi, foliorum rutæ ſiccorum, ſeminis feniculi & dauci an. ʒ ii,

turpethi tenuiſſimè triti ʒ iiii,

diadacrydii ʒ j. ß. Doſis eſt ʒ iij. ad ʒ ß. Tota compoſitio eſt ferè ℔.iiij. doſes autem inſunt cẽtum & circiter triginta.

PLANTIVS.

In diaphœnico palmulæ hîc rectè macerantur & coquuntur in hydromelite, quòd vetus infuſio quæ triduo in aceto fieri præcipiebatur, horrendum ſaporem præ ſe ferat. Subtracta quoque ſunt nonnulla vt leuiſtici ſemen, pinei nuclei, galanga, xyloaloe, quòd nimium multa ineſſent facultatis eiuſdem, auctáque eſt palmularum, penidiorum & aliorum mitiorum quantitas, vt inde compoſitio tota vſu ſuauior & facilior exiſtat.

BENEDICTA craſſos pituitoſóſque humores atque etiam ſeroſos à parte euocat, calcu-

li materiã reuellit, ipſóſque calculos exturbat & nephriticum dolorem lenit, frigidę naturæ frigidóque cœlo apta.

℞.turpethi ʒ x,

diadacrydij, hermodactylorum, roſarum rubrarum an. ʒ v,

caryophyllorum, zinziberis, ſaxifragi, ſeminis apij, ſalis gemmei, galangæ, maceris, carui, feniculi, acinorum aſparagi & ruſci, ſeminis milij ſolis, quatuor ſeminum frigidorum maiorum, glycyrrhizæ an. ʒ j.

mellis optimi expumati lib. i. ß. conficiantur ex arte.

Doſis à ʒ iii. ad ℥ ß. Tota cõpoſitio eſt ferè lib. ii. doſes autem inſunt circiter quinquaginta.

PLANTIVS.

Ex benedicta quòd multò calidior videretur, nec vſu facilis nec propter febrem tuta, optima ratione author ſubtraxit ſpicam nardi, macropiper, cardamomum & crocum, atque pro his ſubſtituit quatuor ſemina frigida maiora, & glycyrrhizam.

CONFECTIO Hamech bilem atram ac retoridam ſalſãmque pituitam detrahit, maniæ, pſoræ, lepræ, impetiginis, cãncri & elephantiaſis peculiare ſubſidium.

℞.corticis myrobalanorum citrearum ℥ ii,

cepularum & nigrarum violarũ, colocynthidis, polypodii quercini an. ℥ i. ß,

abſynthii, thymi an. ℥ ß,

aniſi, feniculi, roſarum rubrarum an. ʒ iii.

Tuſa omnia macerentur in ſeri lactis lib. ii. deinde coquantur ad lib. i. fricentur manibus & exprimantur.

Colatis

Colatis adde ſucci fumariæ, pulpæ prunorum & vuarum paſſarum an. ℔.ß,
ſacchari albi, mellis expumati an. ℔.j.
coquantur ad mellis craſſitiem, inſpergendo ſub finem agarici, ſennæ tritorum an. ʒ ii,
rheibarbari triti ʒ i.ß,
epithymi ʒ i,
diadacrydii ʒ vi,
cinamomi ʒ ß,
zinziberis ʒ ii,
feminis fumariæ & aniſi, ſpicæ nardi an. ʒ i, doſis à ʒ iii. ad ʒ ß. Tota compoſitio eſt ℔. iii. & ʒ viii. doſes verò inſunt circiter octoginta.

PLANTIVS.

In confectione Hamech fruſtrà myrobalani geminantur in decocto primùm, deinde rurſum triti impoſiti. Rheibarbari cocti vis perit, caſſia & manna cum thamarindis coctę corrumpuntur, ſcammonij cocti vis exoleſcit nec facilè aliis permiſcetur. Quocirca aptior multò atque vtilior & vſu facilior eſt ea confectio quam hic nobis author expreſſit. Hæ compoſitiones omnium optimæ ſunt ac turiſſimæ, quòd in iis turpethi & ſcammonij acrimonia atque feruor pulchrè retundatur permiſtione vel pulpæ prunorum atq; vuarum paſſarum, vel hermodactylis & amygdalis, vel roſis earúmque ſucco vel myrobalanis. Aliæ quædam extant non æquè rutæ vt electarium indum, vtrunque electarium elechoſ, electarium de pſyllio & diaturbith, in quibus ſcammonij & validiorum acrimonia minimè retunditur: imò potiùs calidorum ſocietate exacuitur. Adde quòd nihil ea contineant aut præſtare poſſint quod non alia hîc deſcripta fœliciùs efficiant. Quocirca ad omnium affectuum cauſas ſummouendas ſatis ea poſſunt conducere.

HIERA ſimplex bilem pituitámq; ventriculo, inteſtinis, hypochõdriis & meſenterii venis impactam expurgans, validéque infarctu liberans,

morbis omnibus ex cruditate & ex venarũ obſtructione genitis blandè ſuccurrit.

℞. cinamomi, macetis, aſari, ſpicæ nardi, croci, maſtiches, an. ʒ vi,

aloës non lotæ ʒ centũ ſiue ℔. i. & ℥ ß, mellis optimi expumati ℔. iiii.

Conficiantur vt artis eſt. Datur puluis ſolus à ʒ ii. ad ʒ iii. melle verò exceptus ab ℥ i. ad ℥ i. ß.

HIERA diacolocynthidos quæ vna vice fuerit omnium à veteribus deſcriptarum, craſſos lẽtóſque humores præcipuè verò bilem atram & aquas citrinas tutò ac clementer expurgans: eximiè confert paralyſi, tremori, conuulſioni, arthritidi, inueteratíſque neruorum affectibus atque etiam hydropi, deinde melancholiæ, maniæ, epilepſiæ, pſoræ, lepræ, maligno vlceri, cancro & elephantiaſi, qui affectus leniora aſpernantur pharmaca.

℞. ſtœchados, marrubii, chamædryos, hyperici, ſcyllæ aſſatæ, polij, calaminthes montanæ, cinamomi, ſpicæ nardi, epithymi, polypodii quercini aridi, quatuor ſeminum frigidorũ maiorum mundatorum an. ʒ i. ß,

pulpæ colocynthidis, ſcammonii, elleborí nigri præparatorum an. ʒ ii,

euphorbii præparati, aloës, myrrhæ, ammoniaci, opopanacis, ſagapeni, caſtorij an. ʒ i,

mellis cocti in ſucco cydoniorum & expumati ℔. i. conficiantur ex arte, dantur ʒ iii.

Colocynthis, ſcammonij, elleborus niger & euphorbium trita fricentur cum oleo amygdalarum dulcium, ac deinde macerentur biduum in mucilagine

mucilagine tragacanthæ & gummi arabici deprõpta ex aqua rosarum dum mucilaginem totam ebiberint.

PLANTIVS.

Hieræ simplicis vetus compositio permansit, neq. quicquam mutandum fuit præter xylobalsamum, quod minimè supperit nobis. Compositiones multæ ex validioribus constant pharmacis, aliæ quidem ex scammonio vt electarium è prunis, diacydonion, & electarium è succo rosarum: aliæ præterea turpethum habent vt diaphœnicon, aliæ cum his hermodactylos vt diacnicu & benedicta, aliæ colocynthidem vt confectio Hamech, aliæ insuper elleborum nigrum & euphorbium, vt hiera diacolocynthidos, quę quorundam affectuum, sed admodum rarò peculiaris est. Ex quo intelligi potest, nullum simplex medicamentum pargans in vsum venire, à quo non aliqua extet compositio, vt idcirco non aliæ plures videantur expetendæ.

HYDRAGOGVM minus hydropicorum aquas clementer & citra offensionem deducens, pueris, senibus, imbecillis atque prægnanti tutum siue febris vlla sit siue nulla.

℞. succi rosarum pallidarum ℔.ß,
sacchari albi, mellis optimi an. ʒ xv.
coquantur dum expumauerint & crassescãt, ac tum adde succi radicis ebuli ℔.i,
prassii sicci, seminis feniculi tritorum an. ʒ.ii. acinorum ebuli, & sambuci an. ʒ ij. cinamomi ʒ vj.
maceris, galangæ, an ʒ iij. igne lento percoquantur in mellis crassitiem, datur ʒ ß. ex sero lactis aut ex decocto hordei aut vuarum passarum. Efficacius reddetur adiecta elaterij ʒ ß, aut radicis cucumeris agrestis arefactæ ac tritæ ʒvj, aut succi radicis iridis nostratis ℔.ß.

HYDRAGOGVM maius ex laureola, aquas potenter detrahens,

2ℒ. seri lactis ℔.ij,

sacchari albi, carnis cydoniorũ ex aceto coctorum an. ℥ x. mannę calabrinæ ℥ v,

coquantur igne lento in mellis crassitiem: sub finem adiice foliorum laureolæ præparatorũ ex aceto & oleo amygdalarum dulcium ℥ ij. Datur ℥ ß.

Præparandi ratio hæc est: foliorum laureolæ ℥ ij. macera horis xxiiij. in aceto mali punici vel portulacæ: modicè coquantur, exprimantur, siccetur atq. terantur, deinde affunde aquæ rosarum ℔.ß,

olei amygdalarum dulcium ℥ j.ß. bulliant rursum dũ absumpta sit aqua, & puluis superstiti oleo mixtus in compositionem addendus.

PLANTIVS.

Ne quid vllo modo deesset, his postremo loco compositiones adiecit ad detrahendas hydropicorum aquas, has tametsi valentiora pharmaca præsertim scammonium & euphorbium expurgent, peculiares tamen compositiones ex his constare voluit, quibus ad aquas vis propria & familiaris est. Vna mitior est, altera vehementior ex laureolæ foliis, quæ nondum in compositionem vllam relata fuerãt. Quàm appositè autem eiusmodi compositiones ad aquas detrahendas institutæ sint, quiuis è simplicium permistione coniiciet.

VNGVENTVM è lathyride aluum mollit ac subducit, & potenter hydropicorum aquas detrahens, distentum abdomen remittit. Eas autem inferne & ab aluo ducit, si vmbilicus, imus vẽter, inguina, femoráque oblinãtur: supernè verò atque vomitione, si ventriculus attingatur.

2ℒ suc-

℥. ſucci lathyridis ℔.ß,
ſucci eſulæ ʒ iiii,
In quibus diſſolue radicis cyclamini ʒ ii,
ſcammonii ʒ ß,
granorum ricini & lathyridis expurgatorum an. ʒ i. ß.
ſeminum feniculi, rutæ & anethi, baccarum lauri an. ʒ i. Trita omnia macerentur in ſuccis diem vnum.

Poſtea axungiæ ʒ viii. & ceræ ʒ iiii. liquefiant, in hiſque ſenſim omnia diſſoluantur, & igne nó acri coquantur, dum totus abſumptus ſit humor, & omnia in vnguenti temperaturam coëant.

Si eadem materia ex olei ʒ xv. coquatur ad totius liquoris conſumptionem, expreſſum oleum eaſdem quoque vires nanciſcetur.

Vnguento præterea ſi vel gummi ammoniacum, vel cera concorporetur in emplaſtri conſiſtentiam, aquas quoque id impoſitum ſed ignauiùs promouebit.

ELECTARIVM diaſaru omnis generis humores circum ventriculum & præcordia exuperantes vomitione ducit, non continuato ſed ex interuallis facto impetu: ſeni atque prægnanti tutum ac facile.

℥. ſyrupi mentæ & violarum an. ʒ viii. coquantur in mellis craſſitiem.

Sub finem ſubducto igne inſperge radicis peponis arefactæ, ſeminum raphani & vrticæ maceratorum in aqua roſarum & arefactorum & tritorum an. ʒ i,

radicis asari contritæ & cretæ ʒ ij,
cinamomi, seminis feniculi an. ʒ iij. confice in electarium liquidum.

Dantur ʒ iij. ex aqua hordei vel ex musa vel ex sero lactis.

PLANTIVS.

Magnas rei medicę suppetias tuliſſe author videtur his poſtremis compoſitionibus, & ea præſertim quæ ad ciendam vomitionem deſtinatur, quòd nulla vſquam extaret, qua tutò nobis liceret humores ſurſum purgare, cùm ſit tamen ea vacuatio ad multorum morborum curationem in primis neceſſaria.

QVA ratione electaria tum liquida tum ſolida eadem & nunc pilulas ad omne tum morborum tum cauſarum genus accommodemus.

PILVLÆ è hiera ſimplici fiunt è ʒ i. puluerisi cum melle roſato ſubacti.

PILVLÆ ſtomachicæ quæ cibo præmiſſæ ventriculum expurgant concoctionem iuuant, cibũ deducunt, aluúmque blandè exonerant.

℞. aloës ʒ vi.
maſtiches, roſarum rubrarum an. ʒ ii, cum ſyrupo roſato vel abſynthii cogantur in maſſam.

PLANTIVS.

Pilularum ſtomachicarum cùm ſex deſcriptiones exiſtant, omnes hæc vna dempta ſtomacho ſunt aduerſiſſimæ, nec cibo præmitti poſſunt, quod vel ſcammonium vel turpethum contineant, quibus corpus vniuerſum præcipuéq; ventriculus conturbatur.

PILVLÆ ruffi quæ & communes appellantur, crebro vſu concoctionem iuuant, nec cibũ corrumpi ſinunt, humores atque corpus à putredine vin-

vindicant, qua ratione aduersus pestiferæ luis contagia mirificè prosunt.

℞. aloës optimæ ʒ ij,
myrrhæ electæ, croci synceri an. ʒ j. excipiãtur vino aromatico.

PLANTIVS.

A pilulis quæ ex sola constãt aloë compositiones sensim deducens ac veluti coagmentans, aliàs iis deinde subiecit quæ ex aloë & rheobarbaro, mox ex aloë & agarico componuntur: postea quæ ex agarico, aloë & rheobarbaro, ab iis alias ex aloë, agarico, & rheobarbaro & senna: quibus demam pilulas sine quibus subiunxit, in quibus præter ea quatuor, scammonij vis atque infusio magis quàm substãtia continetur, ex his autem myrobalanorum portionem subtraxit, quòd re vera nimium multa cum aliis etiam adstringentibus inesset.

PILVLÆ assaieret quòd plus aloës quàm quæ hiera contineant, efficaciores existunt.

℞. pulueris hieræ simplicis ʒ j,
aloës ʒ ij,
mastiches, myrobalanorum citrearu m an. ʒ ß, cum syrupo è stœchade cogantur in massam.

PILVLÆ de eupatorio bilem leniter expurgant, & iecur infarctu liberant corroborántque, præstantiores quàm quæ è rheobarbaro inscribuntur.

℞. succi eupatorij, succi absynthij, myrobalanorum citrearum an. ʒ iij,
rheubarbari electi ʒ iij. ß,
mastiches ʒ j,
croci ʒ ß,
aloës ʒ v,

ſucci endiuiæ quantum ſatis fuerit vt cogantur in maſſam.

PILVLÆ maſtichinæ quòd agaricum contineant validius bilem craſſamque pituitam expurgant, quàm quæ ex ſola aloë conſtant.

℞ maſtiches ʒ ii,
aloës ʒ iiij,
agarici trochiſcati, pulueris hierę ſimplicis an. ʒ j. ß. cum vino maluatico cogantur in maſſam.

PILVLÆ ex tribus, conſtant ex iiſdem addendo rheibarbari ſelecti ʒ ij,
cinamomi ʒ ß. cū ſyrupo è cichorio fit maſſa.

PILVLÆ imperiales clementer ac moderatè omnes humores è viſceribus expurgant, eaque pariter corroborant, infarctu liberant, omniúmque nutrientium partium concoctionem iuuant.

℞. aloës optimæ ʒ ij,
rheibarbari electi ʒ j. ß,
agarici trochiſcati, foliorum ſennæ mundatorum an. ʒ i.
cinamomi ʒ iii.
zinziberis ʒ ii.
nucis moſchatæ, caryophyllorum, ſpicæ nardi, maſtiches an. ʒ i. cum ſyrupo violato ſubacta cogantur in maſſam.

PILVLÆ ſine quibus eſſe nolo, bilem, pituitam & melancholiam vndique ſed præcipuè ex capite, oculis & ſenſibus detrahunt, oculorum ſuffuſiones minuunt, & viſum conſeruant, aurium dolores tinnitúmque tollunt.

℞. a-

℔.aloës optimæ ʒ xiiij.
myrobalanorum citrinarum,cepularum & indarum, rheibarbari, maſtiches, abſynthii, roſarũ violarum,ſennæ,agarici, caſſuthæ an.ʒ j,
ſcammonii ʒ vj.ß. Scammonium ſoluatur ſucco feniculi quantum ſufficit, traiiciatúrque per pannum, eóque liquore pulueres tenuiſſimi excipiantur in maſſam.

PILVLÆ è fumaria bilioſos humores, acres quoque & ſalſos extrahunt,cutis vitia emendant.
℔.myrobalanorum citrearum, cepularum & indarum an.ʒ v,
diadacrydii ʒ v,
aloës ʒ vij. Trita omnia ter imbuantur ſucco fumariæ térque ſiccari ſinantur, ac demum cogantur in maſſam.

PILVLÆ aureæ iis quidem propter colocynthidẽ validiores,caput & ſenſus oculóſque præſertim expurgant, híſque aciem reſtituunt, bilioſos paritérque pituitoſos humores detrahunt.
℔. aloës,diadacrydii an. ʒ v.
roſarum rubrarum,ſeminis apii an.ʒ ij. ß,
ſeminis aniſi & feniculi,maſtiches an.ʒ j.ß,
croci,pulpæ colocynthidos an. ʒ j,mucilaginis gummi tragacanthæ quantum ſatis eſt: fingatur maſſa.

PILVLÆ de agarico pituitam lentósque humores vndique, præſertim verò è capite & è tho-

race potenter ducunt, deſtillationi & aſthmati peculiares.

℞. agarici, maſtiches. an. ʒ iij,
radicis iridis, praſsij an. ʒ j,
turpethi ʒ v,
puluꝛis hieræ picræ ℥ ß,
pulpæ colocynthidos, ſarcocollæ an. ʒ ij,
myrrhæ ʒ j, ſapæ quantum ſatis eſt vt cogãtur in maſſam.

PLANTIVS.

In pilulis ex agarico congeſta ſunt præſtantiſſima quæque ad craſſam pituitam tum è vicinis, tum è diſtãtioribus partibus detrahẽdam. In quarum compoſitione nihil prorſus immutandum fuit.

PILVLÆ cocciæ bilem quidem, ſed pituitam craſſam validius vndiq. purgãt, peculiariter tamẽ è cerebro atque neruis, quorũ præcipuè morbis medentur.

℞. puluꝛis hieræ ſimplicis ʒ x,
pulpæ colocynthidis ʒ iij, & ℈ j,
diadacrydij ʒ ij. ß,
turpethi, ſtœchados an. ʒ v. cum ſyrupo è ſtœchade maſſa concinnetur.

PLANTIVS.

Pilulæ cocciæ licet bilem pituitámque validè purgẽt, nõ tamen omnes pariter humores perinde atq. hæ quæ polychreſtæ & vulgò aggregatiuæ maiores vocantur, quarum compoſitio nihil à vetere diſtat, niſi quòd pro ratione ponderum tranſpoſita quædam ſunt ſimplicia. Harum autem compoſitio multò conuenientior eſt quàm pilularum de octo rebus, & quàm pilularum de quinque generibus myrobalanorum, quæ tamen eadem pharmaca comprehendunt. Harum igitur deſcriptiones hîc iure prætermiſſæ videntur. Prætermiſſa quoq. & deſcriptio pilularum de colocyn-

cynthide, quòd ſub iſtis contineri videantur: quemadmodũ & pilulæ de euphorbio ſub pilulis de hermodactylis.

PILVLÆ ex hermodactylis craſſos humores ſimúlq. ſeroſos potẽter ab extremis partibus prę-ſertim ab articulis euellunt, cerebri, neruorum ar ticulorúmque frigidis morbis familiares.

℞. hermodactylorum, aloës, myrobalanorum citrinarum, turpethi, colocynthidis, bdellj mollis, ſagapeni an. ʒ vj,

caſtorij, ſarcocollæ, opopanacis, ſeminis rutæ agreſtis & apii an. ʒ iij.

croci ʒ j. ß.

ſucci braſſicæ quantum ſatis fuerit ad maſſam conformandam.

PLANTIVS.

Pilulæ ex hermodactylis veterem compoſitionem retinent ſolæq́; ſatis ſunt ad veteres articulorum dolores: efficaciores in id quàm quæ arthriticæ vocantur, & tutiores quàm quæ fœtidæ, aut de opopanace, aut de ſagapeno, aut de ſarcocolla, vt idcirco harum deſcriptione minimè fuerit opus.

PILVLÆ polychreſtæ ad capitis, ventriculi, hepatis aliorúmque viſcerum varios & implicitos affectus: ex his enim pituitam & bilem vtram que purgant.

℞. myrobalanorum citrearum, rheibarbari an. ʒ. ß,

ſucci eupatorii, ſucci abſynthii, myrobalanorum cepularum & indarum, agarici, colocynthidis, polypodii an. ʒ ij.

diadacrydij, turpethi, aloës an. ʒ vj.

maſtiches, roſarum rubrarum, ſalis gemmei, e-

pithymi,aniſi,zinziberis an.ʒ j.confice cum ſyrupo roſarum. dantur à ℈ ij.ad ʒ j.

PILVLÆ è lapide cyanæo bilẽ atram craſsámque pituitam eximiè purgant,ad melancholiam, mœſtitiam & furorem,ad cancrum & elephantiaſim,ad alphos nigros ídque in primis vtiles.

℞.lapidis cyanæi abluti ʒ vj,
epithymi,polypodii an.ʒ viij,
diadacrydii,ellebori nigri,ſalis indi an.ʒ ij.ß,
agarici ʒ viij,
caryophyllorum,aniſi an.ʒ iiij,
pulueris hieræ picræ ſimplicis ℥ xv. cum ſucco intubi ſeu endiuiæ:maſſa fingatur.

PLANTIVS.

Pilulæ è lapide cyanæo propter elleborum nigrum vſurpatæ vſitatiores ſunt quàm pilulæ inde quæ elleborũ quoque continent. Eas idcirco deſcripſit aliis prætermiſſis, & efficaciores quoque ad melancholicos affectus quàm pilulæ è lapide armeno,quas eadem ex cauſa prætermiſit.

PILVLÆ è thymelæa ſeroſos humores & hydropicorum aquas ſtrenuè proliciunt.

℞. foliorum thymelææ aceto maceratorum & exiccatorum ʒ v,
myrobalanorum flauarum ℥ ß,
myrobalanorum cepularum ʒ iii,mannæ & thamarindorum aqua intubi ſolutorum quantum opus eſt ad pilularum formam.

PLANTIVS.

In pilulis è thymelæa nihil immutatum eſt, his & aliæ acceſſerunt ex eſula aptè quidem compoſitę, & quibus magna vis eſt ad aquas detrahendas.

Pilulas luçis tum maiores tum minores idcirco derelictas fuiſſe coniicio, quòd nimium multa & parum apta ſimplicium

cium miſcellanea miſtura confuſæ ſint, quódque ad oculorum affectus ſatis efficaces ſint pilulæ ſine quibus.

PILVLAE ex eſula hydropicorum quoque aquas ab aluo deducunt non leui perrurbatione, vt idcirco ſolis robuſtis atque iis non febricitantibus conueniant.

℔. corticis radicis eſulæ minoris maceratæ horis xxiiii. in aceto & ſucco portulacæ ʒ ii.

grana ricini expurgata torrefactáque quadraginta,

myrobalanorum citrinarum ʒ i. ß,

chamædryos, camæpityos, ſpicæ nardi, cinamomi an. ϑ ii. trita omnia tenuiſſimè excipiantur ʒ i. tragacanthæ aqua roſarum ſolutæ, cogantur in maſſam. dantur ϑ ii.

PILVLAE è cynogloſſo non ad purgandum quidem, ſed ad omnes deſtillationes cohibendas comparatæ, ſiue in thoracem & pulmones cum tuſſi, ſiue in dentes aut aliò procumbant.

℔. myrrhæ ʒ vi,

thuris maſculi ʒ v,

opii, hyoſcyami ſeminis, radicis cynogloſſi aridæ an. ʒ ß, croci, caſtorei an. ʒ i. ß. cum aqua roſarum ſtillaticia fiat maſſa. dantur à ϑ i. ad ʒ ß.

PLANTIVS.

Pilulis è cynogloſſo rectè additum eſt caſtorium, vt cui cum croco præcipua vis ſit emendandi opij malignitatem, ídque videbatur inconſideratè prætermiſſum.

PILVLAE ariſtolochiæ ſummã incidẽdi detergẽdíque vim adeptæ, epilepſiæ, paralyſi, aſthmati, tuſſi veteri, iecoris renúmque incipiẽti ſcirrho, nephritidi, ſuppreſſis menſibus, excludẽdo fœtui atq; ſecũdis vtiles, hyeme humidíſque naturis cõ-

uenientiores purgato iam corpore.

℞. radicis ariſtolochiæ rotundæ ℥ j.
radicis gentianæ, myrrhæ electæ an. ℥ iij,
aloës, cinamomi an ℥ ß,
zinziberis ʒ j. Omnia exquiſitiſſimè trita excipiantur oleo amygdalarum dulcium recenti. datur ʒ j. ß. ac protinus ſorbendum iuſculum quo diluantur.

PLANTIVS.

Pilulæ ariſtolochiæ his poſtremò vtiliter adiectæ ſunt & præclarè inſtitutæ, quòd ſumma aperiendi vi polleant. Poterant & in potionem referri, ſed quòd forent amariſſima, catapotiorum forma tædio minori deuorantur.

DE ANTIDOTIS AC PRIMVM DE SOLIDIS, QVIBVS MAXIME *principibus partibus robur additur.*

DIANTHON cerebrum imbecillum recreat, eiúsque deſtillationes compeſcit, melancholiam & triſtitiam quę prę̃ter rationem fit lenit, animíque defectionem tollit.

℞. florum roriſmarini ℥ ß.
roſarum, violarum, glycyrrhizæ an. ʒ iij.
caryophyllorum, ſpicæ nardi, nucis moſchatæ, galãgę, cinamomi, zinziberis, maceris, ligni aloës, cardamomi, aniſi, ſeminis anethi an. ℈ ij,
ſacchari albi aqua ſaluię aut betonicę ſoluti ℔ j. ß. Concinnetur electarium per tabellas.

ELECTARIVM pleres archõticon cerebrum mirè corroborat, ſenſus exacuit, abolitam memoriam

riam reſtituit, epilepticos iuuat & aſthmaticos, triſtes, melãcholicos & animi delirio preſſos recreat, diuturno morbo confectos inſtaurat.

℞. cinamomi, caryophyllorum, ligni aloës, galangæ, ſpicæ nardi, nucis moſchatæ, zinziberis, ſpodii, ſchœnanthi, cyperi, roſarum, violarum an. ʒ i,

folii aut maceris, glycyrrhizæ, maſtiches, ſtyracis calaminthæ, ſampſuchi, balſamitæ, ocimi, cardamomi, macropiperis, myrtilorum, corticum mali citrii an. ʒ ß. & ℈ vi.

margaritarum ſplendidarum, been albi & rubri, corallii, ſerici combuſti an. ℈ xviii.

moſchi ℈ vi.

caphuræ ℈ iiii.

ſacchari albi aqua meliſſæ ſoluti decuplũ vel etiam duodecuplum.

PLANTIVS.

Quòd antidoti principibus partibus corroborandis deſtinentur, rectè earum compoſitiones ex partium corporis ordine hic inſtituit, ab iis exorſus quæ cerebro, deinde quæ thoraci aliiſque partibus conuenirent.

DIATRAGACANTHVM frigidũ omnibus pulmonis thoraciſque vitiis, peripneumoniæ, pleuritidi, tabi, tuſſi calidæ cum febre, faucium & arteriæ aſperitati conuenit.

℞. gummi tragacanthæ albiſſimi ʒ i,

gummi arabici ʒ v,

amyli ʒ ii,

glycyrrhizæ, ſeminis papaueris albi, quatuor ſeminum frigidorum maiorũ cortice liberorum an. ʒ i,

caphuræ ℈ v,
penidiorum ʒ i.ß,
ſacchari albiſſimi aqua violarum ſoluti ℔.i. electarium concinnetur in teſſeras.

PLANTIVS.

Diatragacanthum calidis cõfert affectibus, viréſque obtinet alterius cõpoſitionis quæ diapapauer appellatur, hæcque idcirco rectè prætermiſſa eſt.

DIAIREωS ſimplex thoracis pulmonúmque vitia blandè attenuãdo expectorat, ſputúmque facilius reddit: calidis morbis increſcentibus aut frigidis leuioribus accommodatum.

℞. radicis iridis florentinæ ʒ i,
pulueris electarij diatragacanthi frigidi, ſacchari candi an. ʒ ß,
ſacchari albiſſ. hyſſopi aqua ſoluti ʒ viii. fiat electarium ſolidum.

ELECTARIVM diaireωs compoſitum benefacit calidis morbis iam inclinantibus & frigidis inueteratis, vt tuſſi, aſthmati, raucitati.

℞. radicis iridis ʒ ß,
pulegij, hyſſopi, glycyrrhizæ an. ʒ iii,
tragacanthæ, amygdalarum amararum, pinearum, cinamomi, zinziberis, piperis an. ʒ i.ß,
ſeminis lini, althææ & fœnigræci an. ʒ ii,
ſacchari albiſſ. aqua tuſſilaginis ſoluti ℔.i. vel ʒ xiiii.

PLANTIVS.

Electarium diaireωs compoſitum eſt hic quoq; pro electario diatragacantho calido, & pro electario diapenidiωn, quæ idcirco non niſi fruſtrà & pharmacopœorum iactura his inſeri poſſent, hac autem compoſitione pro caricis, paſſulis,

ſulis,palmulis & ſtyrace,quæ malè ad hanc compoſitionem apta erant,rectè ſubſtituit ſemen lini,althææ & fœnigræci, quibus vix eximia eſt ad inueterata pectoris vitia.

DIACALAMINTHES contumacia & inueterata pectoris pulmonúmque vitia horúmque craſſos lentóſque humores attenuat,detergit & expectorat,flatus diſcutit, cõcoctionem alimentíque diſtributionem adiuuat, vrinas,menſes, ſudoréſque ciet.

℞.calaminthes montanæ,pulegii,petroſelini, ſeſeleos,origani an.℥ ii,

ſeminis apii,cymarum thymi an.℥ ß.

libyſtici,piperis an.℥ i,

ſacchari albiſſ.aqua violarum aut roſarum ſoluti ℔.ii.ß.fiat electarium.

PLANTIVS.

In hac diacalaminthes compoſitione rectè adiectum videtur origanum:in cæteris Galeni compoſitionem author eſt imitatus,& ſimplicium pondera, præterquam in libyſtico & in pipere.hic enim libyſtici ſemiſſem dũtaxat, piperis verò ſextantem,quòd ſcilicet compoſitio hęc quadrans ſolùm ſit totius eius quæ à Galeno deſcribitur lib.iij. de tuenda valetudine. Quũ præterea in cæteris electariis ſupra deſcriptus quæ mitia erant,ſuaui ſapore nec vſu difficilia, ſextuplo aut octuplo ſaccharo pulueres exceperit ,in hac certè compoſitione quæ calida multum eſt & vſu difficilis, duodecuplum adiecit. Hæc porrò diacalaminthes compoſitio earum vice etiam fuerit,quæ appellantur diahyſſopu & diapraſſiu,& quæ iure tanquam ſuperuacuæ exoleſcãt,ne multitudo grauis ſit.

DIAMARGARITON frigidum febrium æſtus atque malignitatem compeſcit,cor munit,roborat,& à maligna cõtagione vindicat, animi defectione & ſyncope liberat,mœrorémque diſcutit.

℔. quatuor ſeminum frigidorum maiorum mundatorum, ſeminis portulacæ & papaueris albi, ſeminis endiuiæ, oxalidis & citrii, triũ ſantalorum, ligni aloës, zinziberis, roſarum rubrarum, florum nymphææ, bugloſſi & violarum, baccarũ myrti, oſſis è corde cerui, eboris, doronici romani, cinamomi an. ʒ i,

corallii albi & rubri an. ʒ ß,

margaritarum ſplendidarum ʒ iii,

ambaris, caphuræ an. g̃ vi,

moſchi g̃ ii,

ſacchari albi aqua bugloſſi vel roſarum foluti ℔. ii.

PLANTIVS.

Hoc electarium diamargaritõn, vt præſtantius & efficacius exiſteret, ſupra vulgarem deſcriptionem quæ incerti eſt authoris rectè & vtiliter continet ſemina endiuiæ, oxalidis & citrij, ebur quoque, os è corde cerui, doronicum romanũ, cinamomum: quæ conſtat omnia cardiaca eſſe. Nonnulli in hoc etiam electarium gemmarum fragmenta adiecerũt, ſed tamen fruſtrà, quòd omnia in electario de gemmis cõprehenſa ſint, quòd huic interdum præſcribendo admiſceri poteſt. Hoc autem calida pauca continet aromata, frigida verò plurima, vt idcirco tutus ſit vſus.

ELECTARIVM de gemmis cor eximiè roborat, ídque in febribus à maligna & peſtilenti putredine tuetur, animi defectioni, cordis palpitationi & triſtitiæ ſpontaneæ ſuccurrit.

℔. margaritarum ſplendidarum ʒ i. ß.

ſapphiri, hyacinthi, ſardæ, id eſt, corneolæ, granatorum, ſmaragdi, an. ℈ ii. & g̃ v,

zedoariæ, doronici, corticum citrii mali, macris, ſeminis ocimi, caryophyllati an. ʒ i,

corallii rubri, ſuccini, eboris an. ℈ ii. ß,

been

been albi, been rubri, caryophyllorũ, zinziberis, piperis longi, ſpicæ indicę, folii croci, cardamomi maioris an. ʒ ß,

trochiſcorum diarhodon, ligni aloës an. ʒ. ij. ß,

cinamomi, galangæ an. ϑ ij. g̃ v,

foliorum auri, foliorum argenti an. ϑ j,

ambræ ʒ i,

moſchi g̃. xv,

ſacchari albi aqua roſarum ſoluti ʒ xx. quod eſt octuplum.

PLANTIVS.

Electarium è gemmis omne ferè calidiorum aromatum genus complectitur, neque ea iam harum fragmentis multum retunduntur. Expediret igitur portionem eorum ſubtrahere, præſertim been album & rubrum, piper longum, cardamomum maius & folium: quod etiam rarò ſuppetit.

ELECTARIVM diambræ cor, cerebrum, principésque partes corroborat & exhilarat, inſitum calorem ſenibus præſertim ac imbecillis, frigidísque naturis ſuſcitat, non alimẽti modò, ſed & frigidorũ humorum concoctionem iuuat omnémque corporis ac vteri perfrigerationem diſcutit, vt idcirco ad concipiendum conferat.

℞. cinamomi, doronici romani, caryophyllorum, maceris, nucis moſchatæ, folii, galangæ an. ʒ iii,

ſpicæ nardi, cardamomi maioris & minoris an. ʒ i,

zinziberis ʒ i. ß,

ſantali citrini: ligni aloës, piperis longi an. ʒ ii.

ambaris ʒ i,

moſchi ʒ ß, Singulæ pulueris vnciæ excipiuntur ſingulis libris ſacchari aqua roſarum ſoluti:

PLANTIVS.

Diambras ex omnibus quoq. aromatum generibus promiſcuè nullóque delectu cõgeſtis atque confuſis conſtitui videtur, quemadmodum & diacymin•n & dyaniſ•n & diacinamomũ, diazinziber, diatriũ piper•n & diaxyloaloës & diamargarit•n calidũ, & diamoſchu dulce, & diamoſchu amarum: quæ omnia vehementer calida ſunt, ex calidis minimè repreſſis conſtantia, vt idcirco videantur eaſdem facultates ſortiri, & eoſdem penè effectus proferre. Quocirca reliquis omnibus ſuppreſſis author hic vnicam diambræ compoſitionem inſeruit, quæ vice ſit omnium, ne multitudine obruatur medicinæ ſtudioſus, & ne immodicam pharmacopœus iacturam faciat. Sed & in hac cõpoſitione quæ vt ceteræ vehementer calida exiſtit, vtiliſſimum putarem ſubtrahere cardamomum vtrumque & piper longum, atq. pro his ſubſtituere roſarum rubrarum ʒ iij. vix enim aliter vti ea liceat in calidis naturis aut æſtuoſo cœlo, in febribus aliíſve morbis calidis. Sed & immodicus compoſitionum eiuſmodi calor effecit, vt & vſus quoq. difficilis eſſet, & tam quam inutiles exoleſcerent: quemadmodum & diatrium piper•n Galeni & diacalaminthes. Hæc autem proſpiciens author rectè iuſſit puluere s duodecuplo ſacchari excipi, ita nimirum ſuauitati conſulens.

PVLVIS cardiacus cor mirificè corroborans & muniens, ne in peſtilenti conſtitutione contagio ne offendatur: in ardenti febre & æſtuoſo cœlo tutus, quòd moderato ſit calore.

℞. radicum tormentillæ, dictamni, tunicis & ſcabioſæ, ſeminis acetoſæ, endiuiæ, coriandri præparati, ſeminis citrii, rutæ & cardui benedicti an. ʒ ij,

trium ſantalorum, been albi, been rubri, doronici romani, ligni aloës, zedoariæ, cinamomi, cardamomi, maceris, croci, roſarum rubrarum, florũ bugloſſi vtriuſque, florum nymphææ an. ϑ ij.

raſuræ eboris ſpodii, id eſt, eboris vſti, oſſis è corde cerui, coralij albi, coralii rubri, ſuccini, margarita-

garitarum ſplẽdidarum, ſmaragdi, hyacinthi, granati an. ℈.j.

ſerici crudi torrefacti, boli armenæ, terræ lemniæ an. ʒ ß,

caphuræ, moſchi, ambaris an. ℊ vi. fiat puluis & ex octuplo ſacchari albi aqua roſarum ſoluti concinnentur tabellæ.

AROMATICVM roſatum maius moderato calore ventriculum omniúmque viſcerum concoctionem adiuuat: cruditatem emendat, humores ſuperuacuos abſumit, flatus diſcutit, ex morbo conualeſcentibus aptiſſimum.

℔. roſarum rubrarum ʒ xv,

glycyrrhizæ raſæ ʒ vii,

ligni aloës, ſantali citrini an. ʒ iij,

cinamomi electi ʒ v,

maceris, caryophyllorum an. ʒ ij. ß,

gummi arabici, tragacanthæ an. ʒ ii ℈ ij.

nucis moſchatæ, cardamomi, galangæ. an. ʒ j,

ſpicæ nardi ambræ an. ℈ ii,

moſchi ℈ i. ex octuplo ſacchari tabulæ concinnentur.

PLANTIVS.

Aromatici roſari vſitata compoſitio placuit.

ELECTARIVM diarhodon Abbatis ventriculi & præcordiorum æſtus temperat, ac eorum nihilominus concoctioni opitulatur, flatus diſſipat, dolorẽſque lenit.

℔. roſarum rubrarum ʒ i. ß,

ſantali albi & rubri an. ʒ ii. ß,

tragacanthæ, gummi arabici, eboris vſti an. ℈ ii.

maſtiches, ſpicæ nardi, cardamomi, ſucci glycyrrhizæ, croci, xyloaloës, caryophyllorum, gallię mo

ſchatæ,aniſi feniculi,ſeminis ocimi,acinorũ berberis,ſeminis ſcariolæ,portulacæ & papaueris albi,quatuor ſeminum frigidorum maiorum rheibarbari electi,cinamomi an.ʒ j,

margaritarum,oſſis è corde cerui an.ʒ.ß,

caphuræ ℈ vij,

moſchi ℈ iiij.ex octuplo ſacchari aqua roſarum ſoluti fingantur tabellæ.

PLANTIVS.

Ab electario diarhodon aſarum ſubtraxit quòd ventriculum ſubuertat etiam leuiſſimè tritum,& ſaccharum candum quòd nihil magis quàm ſaccharum album conferat. electarium diagalangæ tametſi à pleriſque ad vẽtriculi cruditates celebratum, propter tamen immodicum calorem exoleuit, cuius etiam loco ſi res poſtulet ſubſtitui poterit diambras vel diacalaminthes.

ELECTARIVM diatrium ſantalon calidã iecoris intemperiem emendat, eiúſq; obſtructi reliquias tollit,& icterum perſanat,viſcus ipſum& ventriculum corroborat.

℞.trium ſantalorum albi, rubri & citrini,roſarum rubrarum an.ʒ iij,

rheubarbari electi,eboris vſti, ſucci glycyrrhizæ, ſeminis portulacæ an.ʒ ij.

gummi arabici, tragacanthæ, quatuor ſeminũ frigidorum maiorum mundatorum, ſeminis intubi an.ʒ j.ß,

caphuræ ʒ j.ſacchari albi aqua roſarum ſoluti octuplum.

PLANTIVS.

Ex electario trium ſantalorum ſubtractum eſt & exemptum amylum tanquam ſuperuacuũ, neque in hunc ordinem relatum eſt electarium diacubebæ, quod ad iecoris validos affectus & obſtructiones plerique celebrant, quan-

doqui-

doquidem non aliud complectitur quàm hoc electarium trium ſantalorum.

DIACROCV quod & diacurcuma vulgò appellatur, inueteratos hepatis lieníſque affectus ſoluit, peruicaces obſtructiones atque iam incipientem ſcirrhum euellit, hincque ortam cachexiam & hydropis rudimenta perſanat.

℞. croci, aſari, petroſelini macedonici, dauci, aniſi, apij ſeminis an. ʒ ß,

reibarbari, meu, ſpicæ nardi an. ʒ vj,

coſti, myrrhæ, caſſiæ lignęę, ſchœnanthi, carpobalſami, radicis rubiæ, ſucci abſynthij, ſucci eupatorij arefacti, olei balſami an. ʒ ij,

calami odorati, cinamomi an. ʒ j. ß,

ſcordij, ſcolopendrij, ſucci glycyrrhizæ an. ʒ ij. ß, ſacchari albi aqua endiuię ſoluti decuplum.

PLANTIVS.

Electarium diacrocu quædam continet admodum rara &quę vix ſupperunt nobis, vt caſſiam ligneam, carpobalſamum, opobalſamum: quę ſi prętermittantur, non minus efficax medicamentum erit ad ea quę propoſita ſunt.

DIALACCA maior ad iecoris lieníſque veteres obſtructiones ad malum habitum & incipiẽtem hydropem efficacior quàm diacrocu.

℞. laccæ præparatæ, rheibarbari an. ʒ iij,

ſpicæ indicæ, maſtiches, ſtipitum ſcœnanthi, abſynthij romani, ſucci eupatorij Meſues, ſabinæ, amygdalarum amararum, coſti, myrrhæ, rubiæ, ſeminis apij, ammios, feniculi & aniſi, aſari, ariſtochiæ longæ, ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, croci, cinamomi, hyſſopi, caſsiæ ligneæ, ſummitatum ſchœnanthi, bdellij an. ʒ j. ß.

piperis, zinziberis an. ʒ j. ſacchari albi duodecuplum.

PLANTIVS.

Electarium dialacca maior, plires archonticon & exhilarans veterem retinent componendi rationem, quòd satis accommodatæ viderentur ad affectus titulo designatos.

ELECTARIVM exhilarans Galeno falsò adscriptum, mœrorem & melancholiam prauásque cogitationes discutit, spiritus omnes suscitat, concoctionem iuuat, natiuum calorem auget, & canitiem arcet.

℞. florũ ocymi, caryophyllati, croci, zedoariæ, xylobalsami aut ligni aloës, caryophyllorũ, corticum citrij mali, galangæ, maceris, nucis moschatæ, styracis calaminthæ an. ʒ ij. ß,

anisi, scobis eboris, thymi, epithymi an. ʒ j,

caphuræ, moschi, ambaris, margaritarum splẽdidarum, ossis è corde cerui an. ʒ ß,

foliorum auri & argenti an. ϑ ß, sacchari albi, octuplum.

ELECTTARIVM diaspermaton renes & vrinæ seminísque vias refrigerans ac leniens, ab omni humoris illuuie clementer expurgat.

℞. quatuor seminũ frigidorum maiorum & minorũ, seminis asparagi, pimpinellæ, ocimi & petroselini, granorum halicacabi an. ʒ ij,

milij solis, succi glycyrrhizæ an. ʒ ij,

cinamomi, maceris an. ʒ j. sacchari albi aqua althææ soluti octuplum.

ELECTARIVM λίθων σπαστικὸν lumborũ dolores cõpescit, renum ac vesicæ arenulas exturbat, nephritico dolori & dysuriæ succurrit, calculum sensim comminuit ac proterit.

℞. spicæ nardi, zinziberis, cinamomi, melanopiperis, cardamomi, caryophyllorũ, maceris

an.

an.ʒ ß,

coſti,glycyrrhizę,cyperi,tragacanthæ,chamędryos,an.ϑ ij,

ſeminis apij, ammios, aſparagi, ocimi, vrticæ, citrij mali,ſaxifragi,pimpinellæ, carui,dauci, feniculi, ruſci, petroſelini macedonici, bardanæ & ſeſeleos,aſari an.ʒ j,

Lapidis ſpongiæ, lapidis lyncis, lapidis cancri & lapidis iudaici an. ʒ j ß,

ſanguinis hircini præparati ʒ j ß,fiat puluis,

ſacchari albiſſ. aqua betonicæ ſoluti decuplũ. Vrgente autem doloris neceſſitate aut vrina ſuppreſſa puluis purus datur ex paſſo cretico à ϑ ij. ad ʒ j.

PLANTIVS.

Electariũ diaſpermaton variè & ad pleroſque affectus deſcriptum legimus, hoc tamen ſub eodem nomine aptiſſimè compoſitum videtur ad renum æſtus,vrinæ ardores & cæteros affectus qui titulo deſignantur. Ab electario quod lithontribon appellant, detracta ſunt ea imprimis quæ vix vſquam ſyncera inueniri queunt, & alia quædam adſtringentia quæ obſunt confringendo calculo & exturbandis arenulis. Adiecta verò ſunt pleraque ſemina, & lapides nonnulli,& ſanguis hircinus præparatus,quibus certè omnibus eximia vis eſt & facultas ad calculos & ad ſymptomata omnia eorum vitio genita. Si qua ex cauſa immoderatus huius calor metuitur, alterius electarij diaſpermaton temperatione leniri poterit.

ELECTARIVM diacalaminthes compoſitum potenter menſtrua omnéſque vteri purgationes ciet.

℞.pulueris electarij diacalaminthes ſimplicis ℥ ß,

foliorum praſſij,ſampſuchi, melyſſophylli,artemiſiæ,ſabinæ aridorum an.ʒ j,

cyperi,ſeminis rutę & rubiæ,maceris,cinamomi an. ℈ ij, ſacchari albi aqua parthenij ſoluti duodecuplum.

PLANTIVS.

Electarium diacalaminthes compoſitum rectè his poſtremò loco adiectum videtur, quòd nullum extaret ad vteri illuuiem expurgandam aptum.

DE ANTIDOTIS HVMIDIS.

ANTIDOTVS analeptica vires omnes exolutas inſtaurat,cardialgiam,animi defectionem & ſyncopen tollit, corpus ſanguinis profuſione aut quauis immodica vacuatione extenuatum reſarcit,tabidis & conſumptis ſuccurrit: humectans nimirum nutriens & corroborans.

℞. roſarũ rubrarum,glycyrrhizæ an. ʒ ij. ℊ v,
gummi arabici & tragacanthæ an. ʒ ij. ℈ ij,
ſantali albi & rubri an. ʒ j. ℈ j,
ſucci glycyrrhizæ, amyli, ſeminum papaueris albi,portulacæ,lactucæ & ſeriolæ an. ʒ iij,
quatuor ſeminum frigidorum maiorũ, ſeminis cydoniorum,ſeminis maluæ, ſeminis bombacis,ſeminis violarum, ſtrobilorum, piſtaciorũ recentium,amygdalarum dulcium, pulpæ ſebeſten an. ʒ ij,
caryophyllorum,ſpodij,cinamomi an. ʒ j.
croci ℊ v.
penidiorum ℥ ß. trita omnia excipiantur triplo ſyrupi violati.

PLANTIVS.

In antidoto analeptica quam reſumptiuam appellãt nihil

hil prorſus immutandum viſum eſt præter ſimplicium ordinem, quodq; pro granis berberis adiecta ſint piſtacia.

ANTIDOTVS diaſatyrion ſemen genitale auget, venerem excitat, eámque ignauiorem & velut ſopitam erigit: renum & ſpermaticorum vaſorum imbecillitati auxilio eſt, & ad liberorum procreationem confert.

℞. radicis ſatyrii recentis ac ſolidę, radicis paſtinacæ ſatiuæ, radicis eryngii, nucis indicæ, ſtrobilorum, piſtaciorum an. ʒ j ß,

caryophyllorum, zinziberis, aniſi, ſeminis erucæ, lingua auis quæ ſemen eſt fraxini an. ʒ v,

cinamomi, caudarum ſcincorum, ſeminis bulbi an. ʒ ij. ß,

moſchi ℈ v,

mellis optimi expumati ℔. iij. Radices tunſæ coquuntur ex melle ac ſubigũtur, his deinde nux indica, ſtrobili & piſtacia tuſa ſimiliter adiiciuntur: reliqua poſtremò exquiſitè trita.

PLANTIVS.

Diaſatyrion tres quidem compoſitiones traduntur, ſed quarum hæc vna vt efficaciſſima vice ſit omnium.

ANTIDOTVS è cocco baphico ſeu grano infectorio, quod kermes eſt Arabibus, cor exhilarat, mærorem ſine occaſione diſcurit, melancholiam domat & maniam, ſpiritus virésque exolutas reſarcit.

℞. ſucci malorum fragrantium, aquæ roſarum an. ℔. ij. In quibus macera horis xxiiij. ſerici ſtamine crudi ℔. j. modicè bulliat & exprimatur, in liquore coquantur granorum infectoriorum ʒ ij, decoctum iam rubẽs coletur, in quo diſſolue ſac-

chari albi ℔. j.ß. Rursum coquantur ad mellis consistentiam, adiice sub finem ambrę crudę contusæ ʒ ß, cúmque liquefacta fuerit, insperge hos pulueres.

ligni aloës crudi, cinamomi an. ʒ vj,
lapidis cyànæi loti & præparati ʒ j ß,
margaritarum non perforatarum ʒ ij,
foliorum auri purissimi ʒ j,
moschi ℈ j.

PLANTIVS.

Antidotus è cocco baphico, confectio Alkermes appellata, vix tutò potest ex serico iã tincto & (vt appellant) karmesino comparari, quòd id nõ sine galla, alumine & arrhenico, quod prorsus venenatum est, infici soleat. Multò igitur tutior atque præstantior est hæc componendi ratio.

ANTIDOTVS è baccis lauri calore ac tenuitate flatus potenter discutit, colico atque etiam iliaco dolori familiaris.

℞. foliorum rutæ ʒ x,
ammios, cumini, nigellæ, libystici seminis, origani, carui, amygdalarum amararum, piperis longi, mentastri, dauci, acori, baccarum lauri, castorii an. ʒ ij,
sagapeni ʒ ß,
opopanacis ʒ iij,
mellis optimi expumati ℔. j. ß.

PHILONIVM post sex menses datum ex opio vehementes & acerbos dolores consopit, colicos, nephriticos, atque pleuriticos: somnum accersit, destillationem sistit, tussímque lenit, sanguinis excreationem cohibet.

℞. croci ʒ v,

pyrethri

pyrethri, euphorbii, ſpicæ nardi, myrrhę caſtorii an. ʒ j,
piperis albi, hyoſcyami an. ʒ xx,
opii ʒ x,
mellis optimi expumati ℔. ij. huius doſis eſt à ℈ j. ad ʒ ß.

PLANTIVS.

Philonii hanc deſcriptionem Galeni authoritate & vſu comprobatam cæteris author prætulit, quòd vna ſatis ſit ad vehementes cruciatus conſopiendos. Ei tamen Meſuem ſecutus, myrrham & caſtorium addidit, quæ neque Galenus improbat, vt tutior ſit permiſtio, quandoquidem his peculiaris vis ineſt corrigendi opii. Si compoſitionis modus ſpectetur, hîc opii pondus ei ferè duplum eſt quod in Philonio romano. Philonium maius quod romanum appellãt, quoniam non niſi circiter dimidium habet opii, dupla doſi dari poteſt à ℈ ij ad ʒ j.

ANTIDOTVS requies appellata ſine opio ſummum febrium ardentium æſtum reſtinguit, ſitim lenit, deliria reprimit, ſomnum accerſit, & requiẽ præſtat.

℞. roſarum, violarum, an. ʒ iij,
corticum radicis mandragoræ, ſeminis hyoſcyami albi & papaueris albi, ſeminis ſeriolæ, lactucæ, portulacæ & pſyllii, nucis moſchatæ, cinamomi electi an. ʒ j ß.
trium ſantalorum, ſpodii, tragacanthæ an ℈ ij.
mellis optimi expumati triplum.

PLANTIVS.

Antidotus requies appellata minus habet opij quàm omne philonij & opiati genus, validè tamen refrigerat ex aliorum ſimplicium permiſtione, quia omnia ferè frigida ſunt. Eius tamẽ vſus vix tutus eſſe poſſit, propterea quòd opium nõ ſatis emendatur calidorum miſtione. At verò ſi ea

compoſitio ſine opio comparetur, non parũ certè conferet ad leniendos ardentium febrium æſtus & deliria & ſitim & quæcunque ſymptomata ex febris feruore prodeunt.

Cæteræ philonii compoſitiones exterminandæ ſunt, vt minimum neceſſariæ, quemadmodum & antidotus dioli-banu & athanaſia & muſa ænea, & requies cum opio, & tryphera magna, & Eſdræ magna à quouis authore ſit, & aurea alexandrina. Eiuſmodi enim compoſitiones quæ opium habent, ſi ad dolores ſunt compeſcendos, pro his ſatis fuerit deſcriptum philonium: ſin verò deſiderantur vel ad principes partes corroborandas, vel ad arcendam veneni cuiuſuis malignitatem & alios pleroſque affectus, vt tryphera magna, Eſdræ magna & aurea alexandrina, & athanaſia, ſatis pro his fuerint theriace & mithridatium. Prætermittitur quoq; confectio anacardina, his quas dixi planè contraria. Nam tametſi ad multos celebretur affectus, calore tamen quo ſummo exuperat, parum tuta eſt quòd ſpiritus & humores promptè inflammet & febrem promptè accerſat.

THERIACE diateſſaron ad epilepſiam, cõuulſionem, paralyſin, ventriculi cruditatẽ, cachexiam & hydropem, aliósque frigidos affectus, præterea aduerſus hauſtum venenum, & virulentarum beſtiarum morſum & peſtilentem conſtitutionem apprimè vtilis.

℞. radicis gentianæ, baccarum lauri, myrrhæ, ariſtolochiæ rotundæ an. ʒ ij. laboriosè trita omnia excipiantur ℔ ij. mellis optimi expumati.

THERIACE Andromachi ſenioris, virulentarum beſtiarum ictibus & exitialibus venenis aduerſatur, comitiales, attonitos, reſolutos, cephalalgicos, aſthmaticos, hæmaptoicos, ſtomachicos, icterícos, hydropicos, nephriticos, colicos, arthriticos, melancholicos, lymphaticos, atque etiam elephãticos iuuat: mẽſtrua & mortuum fœtum excludit, cor, cerebrum, hepar, ſtomachũ & corpus

vniuer

vniuerſum mirè corroborat, ídque à peſtilenti contagione tuetur.

℞. trochiſcorum ſcylliticorum ʒ vi,

trochiſcorum theriacorum, magmatis hedychroi, piperis longi, opii an ʒ iii,

roſarum rubrarum, iridis illyricæ aut florentinæ, glycyrrhizæ, ſeminis napi ſylueſtris, ſcordii, opobalſami, cinamomi, agarici an. ʒ i. ß,

myrrhæ, coſti, croci, caſſiæ ligneæ, nardi indicæ, ſchœnãthi, thuris maſculi, piperis albi & nigri, dictamni, marrubij, rheibarbari, ſtœchadis, ſeminis petroſelini macedonici, calamites, terebinthinæ, zinziberis, radicis pentaphylli an. ʒ vi,

polii mõtani, chamæpityos, ſtyracis calamitæ, mei, amomi, nardi celticæ, ſigilli lemnii, phu põtici, chamædryos, foliorũ malabathri aut macis, chalcitidis toſtæ (quæ vtiliter prætermitti poteſt) radicis gentianæ, aniſi, ſucci hypociſtidis, carpobalſami, gummi arabici ſplendidi, ſeminis feniculi, cardamomi minoris, ſeſeleos, acatię, thlaſpios, ſeminis hyperici, ammios an. ʒ ß,

caſtorii, ariſtolochiæ longæ ſeu tenuis, ſeminis dauci, bituminis iudaici, opopanacis, centaurii minoris, galbani an. ʒ ii.

mellis optimi expumati triplũ, id eſt, ℔. xiiij. ʒ iii, vini optimi odorati quantum ſatis fuerit diſſoluendis liquoribus & ſuccis. Summa doſis eſt ℈ iiii. aut ſeſquidrachmæ. Nam ℈ i. pulueris aut ℈ iiii. compoſitionis continent opii granũ vnum.

PLANTIVS.

Theriaces compoſitionem ab Andromacho ſeniore elegiaco carmine traditam ſequutus idcirco eſt, quòd neque ſimplicium numerus neque pondus carmine facile mutari

poſſit. Hanc nonnulli poſtea alio & fortaſſe conuenientiore ſimplicium ordine digeſſerũt, quibus etiam abrotanum & acorum adiecerunt, mutatis quoque quorundam ſimplicium ponderibus, vt idcirco minus certa haberi debeat, ſitque huic vni inſcriptioni citra controuerſiam inſiſtendum. Quod de chalcitide, id eſt, vitriolo vſto huic compoſitioni non admiſcendo Valerij Cordi imitatione monet, id quidem in primis conſentaneum videtur. Cùm enim medicamentum id præſertim vſtum ſummè cauſticum ſit, eſcharoticum & internis viſceribus infenſiſſimum, nihilque ad vllum interiorem affectum conferre proditum ſit, non eſt cur tanto incommodo & ſaporis inſuauitate in hanc compoſitionem admitti debeat. Si vt quibuſdam videtur compoſitionem totam nigriorem reddit, non debet in vnam coloris gratiam ſapore & viribus tantopere corpori incommodare. Eo ſubtracto compoſitio tota vtilior, minus acris & calida, & ſuauior euadet.

MITHRIDATIVM theriacæ vires proximè æmulatur, & ad eoſdẽ vſurpatur affectus, vſu quidẽ faciliore & minore acrimonia caloris. Ex Andromachi deſcriptione quæ Galeno aliiſque vetuſtioribus medicis probatur.

℔. myrrhæ, nardi indicę an. ʒ i. ℈ ß,
croci, cinamomi, ſcordii, zinziberis an. ʒ vii. ß,
opii ʒ iiii. g̃ xxv,
ſtyracis, ſeſeleos, abrotoni, libanotidis, an. ʒ v½
caſtorii ʒ vi. ℈ ß,
polii, coſti, piperis longi, ſeminis dauci, ſchœnanthi, galbani, terebinthinæ an. ʒ vi ß,
piperis albi ʒ v. ℈ i,
petroſelini ſeminis, nardi celticæ, ſeminis feniculi, folii indi aut maceris, gentianæ, roſarum ſiccarum, mei athamantici an. ʒ iiii,
caſſiæ ligneæ ʒ v. ß,
thuris ʒ vi. ℈ i,

ſucci hypociſtidis ʒ vi. ℈ xv,
acori aut calami aromatici, phu pontici, ſagapeni, fructus balſami, hyperici, iridis, acatiæ, gummi, cardamomi, pelicini, id eſt, nigellæ an. ʒ ii,
terræ lemniæ, lumborū ſcinci, cypheos, opopanacis an. ʒ vi,
thlaſpios ʒ vi. ℈ ii,
aniſi, hyſſopi, chamæpityos an. ʒ iii,
opobalſami, ariſtolochiæ rotundæ, marrubii an. ʒ i,
mellis optimi expumati ℔ vii. ß.

PLANTIVS.

Mithridarij antidoti compoſitiones quatuor extant variæ quidem & admodum diſſimiles, vna omniúmque maxima Nicolai eſt Myrepſi à Nicolao Præpoſito deſcripta, & ab omnibus vbique pharmacopœis vſurpata, quam omnes quotidie experiuntur magna vi pollere aduerſus febres malignas & peſtilentes, venenum, vomitiones, cruditates, liēterias aliósque plurimos affectus. Ea quæcunque primū authorem aut inuentorem habuerit, longè lateque inuulgata tandem eſt. Altera eſt Democratis vetuſti Græci authoris ab Auicenna quoque vſurpata & in Nicolai Præpoſiti medicamentarium librum relata: quæ vt compoſitione, ita & vſu ſuperiore facilior, nec viribus inferior eſt deprehēſa, ſed ſanè ad malignos & contagioſos affectus multo præſtantior. Tertia ab Andromacho deſcripta, deinde & quarta quam Galenus, Aëtius, alíque Græci ex Antipatro & Gleophanto vetuſtioribus medicis deprompſerunt. Poſteriores hæ duæ non admodum diſſimiles videntur: nam ex iiſdem ferè ſimplicibus ordine licet tranſpoſitis hæ conſtant, quorum pōdera paucis quibuſdam obolis euariāt: vt idcirco hæ videántur in eoſdem vſus coaptandæ. At nihilominus quoniam poſtrema hæc paulò locupletior eſt, ex duobus & quinquaginta ſimplicibus compoſita, & Galeni diligentia iudicióq; reformata, atque comprobata, tanquam omnium præſtantiſſima & ad eos qui dicti ſunt affectus efficaciſſima cenſeri debet. Hanc igitur vnam à medicis omnibus vſurpādam

Author in antidotos retulit, transpoſito tamen ſimplicium ordine, & omnibus quorum idem pondus erat in eandem claſſem reductis, vt hinc minor eſſet pharmacopœo componendi atque conficiendi labor.

DE TROCHISCIS SEV PASTILLIS.

TROCHISCI è vipera quorum vſus eſt ad magnæ theriaces compoſitionem. Viperarum electarum atque præparatarũ caro ex aqua pura cum anetho viridi & ſale coquitur dum oſſa deſerat: exempta teritur pila marmorea, ſenſimque aſpergitur pari põdere medullæ panis tritici arefacti, affuſo interim proprio viperarũ iuſculo ſi opus ſit, & opobalſami vel ſuccedanei momento, trochiſci concinnantur drachmæ ponderе diligentérque ſiccantur in vmbra.

TROCHISCI ſcyllitici in eãdem theriaces compoſitionem referendi.

℞. medullæ ſcyllæ aſſatæ ℔.i,

farinæ erui ℥ viii. ſimul exquiſitè tunſa digeruntur in trochiſcos, & in vmbra exiccantur.

TROCHISCI hedychroi quorum idẽ quoque eſt vſus ad theriaces compoſitionem.

℞. mari aut balſamitæ, amaraci, aſari, aſpalathi aut eius ſuccedanei an. ℥ ii,

ſchœnanthi, calami odorati aut galangæ, phu pontici, xylobalſami, opobalſami aut ſuccedaneorum, cinamomi, coſti an. ℥ iii,

myrrhæ, folii, nardi indicæ, croci, caſſiæ an. ℥ vi.

amomi ℥ xii,

maſtiches

maſtiches ʒ i. vini optimi quantum ſatis eſt ad trochiſcos fin gendos.

TROCHISCI cypheos ad mitridatii compoſitionem expetiti.

℞. pulpæ vuarum paſſarum, terebinthinæ coctę an. ʒ iii,
myrrhę ſchœnanthi an. ʒ i ß,
calami aromatici ʒ ix,
cinamomi ʒ ß,
bdellii, onychis, id eſt, blattę byzantię, ſpicæ nardi, caſſię ligneę, cyperi, arceuthidũ, id eſt, baccarum iuniperi an. ʒ iii,
aſpalathi ʒ ii, ß,
croci ʒ i, mellis expumati, vini optimi an. quantum ſatis fuerit ad trochiſcos concinnandos.

PLANTIVS in trochiſcos.

Trochiſcorum qui ad magnas compoſitiones veterum omnium ſententia celebrati ſunt, nulla facta eſt mutatio: ne quid etiam in maioribus compoſitionibus vſu confirmatis immutaretur.

TROCHISCHI è capparibus lienis duritiem, terrenam, melancholiam flatúsque diſcutiunt.

℞. corticum radicum capparis, ſeminis agni an. ʒ vi.
ammoniaci ʒ ß,
ſeminis nigellæ, calamitæ, ſucci eupatorii, amygdalarũ amararum, foliorum rutæ, ariſtolochiæ rotundę, ſeminis naſturtii an. ʒ ii,
cyperi, ſcolopendrii, id eſt, ceterachi, an. ʒ. i. Pulueres excipiantur ammoniaco in aceto diſſoluto fingantúrque paſtilli.

PLANTIVS.

Trochiſci è capparibus optimè etiam deſcripti ſũt, qui-

bus si præterea addere placet gummi laccæ seu caucami & rubiæ tinctorum an. ʒ. j. efficaciores reddentur, nec alij trochisci de lacca in hunc vsum admittendi erunt, quòd hi è capparibus satis sint ad lienis obstructiones & veteres affectus.

TROCHISCI de eupatorio iecoris præsertim obstructiones tumorémque soluunt diuturnas hinc natas febres, icterum & incipientem hydropem sanant.

℞ mannæ electæ, succi eupatorii an. ℥ j,
rosarum ℥ ß,
spodii ʒ iij ß,
spicæ nardi indicæ ʒ iij,
rheibarbari. asari, aniſi an. ʒ ii ß. excepta omnia, succo eupatorii & mãna redigãtur in trochiscos.

PLANTIVS.

Trochisci ex eupatorio substituuntur quoq. pro trochiscis ex rheobarbaro & pro trochiscis ex absynthio, quòd eorum magna sit affinitas, idémque vsus.

TROCHISCI alkekengi seu halicacabi renum ac vesicæ exulcerationes, hincque natã vrinę difficultatem & sanguinis emictionem compescunt.

℞. baccarum halicacabi ʒ iii,
seminum citruli, melonum & cucurbitæ mundatorum an. ʒ iii ß,
boli armenæ, gummi arabici, thuris, sanguinis draconis, papaueris albi, amygdalarum amararũ, succi glyzyrrhizæ: tragacanthæ, amyli, strobilorũ an. ℥ vj,
seminis apii, succini, terrę lemniæ, seminis hyoscyami opii an. ʒ ij. ex succo halicacabi trochisci fiant. Alii quoque his persimiles sine opio componantur.

TRO-

TROCHISCI è myrrha menſes validè cient, morbíſque ex eorum ſuppreſſione medentur, fecundas, fœtúmque mortuum excludunt.

℔. myrrhæ ʒ iij,
lupinorum ʒ v,
foliorum rutæ, mentaſtri, pulegii, cumini, rubiæ, aſſæ fœtidæ, ſagapeni, opopanacis an. ʒ ii. ex ſucco artemiſiæ paſtilli formantur.

TROCHISCI è terra lemnia incitatos & ferocientes humores præſertímq. tenues compeſcunt immodicum alui fluorem ſumpti ſedãt, ſanguinis ſputum, vomitionem atq. mictionem ſumpti quo que compeſcunt, & aliam ſiue è naribus, ſiue ex vtero, ſiue ex hæmorrhoide & vndeuis factam ſanguinis profuſionem admoti ſupprimunt.

℔. ſanguinis draconis, gummi arabici aſſati, roſarum rubrarũ, ſeminis roſarum, amyli aſſati ſpodii, acatiæ, hypociſtidos, lapidis hæmatitæ, balauſtiorum, boli armenæ, terræ lẽniæ, corallii rubri ſuccini an. ʒ ii,
margaritarum, tragacãthæ, papaueris nigri an. ʒ j ß,
ſeminis portulacæ toſti, cornu cerui vſti, thuris nucum cupreſſi, croci an. ʒ ij. cum ſucco aut ſtillatitio liquore plantaginis fingantur trochiſci.

PLANTIVS.

A trochiſcis è terra lemnia ſubtracti ſunt trochiſci ramich, quòd bonam iſtorum partem contineant. Hi autem plurimam adſtringentium pariterque refrigerantium medicamentorum materiam cõplexi videntur, vt idcirco non aliis ſit opus adſtringentibus compoſitionibus: cúmq. hæc omnium ſit validiſſima atque tutiſſima, aliæ omnes ſupprimantur vt trochiſci ramich, trochiſci diarhodon, trochiſci

oxyacanthæ, trochiſci è ſuccino ſeu carabe, & trochiſci è ſpodio, quorum omnium minùs eſt apta compoſitio. Trochiſci diarrhodon qui ex roſis ſpodio, ſantalo rubro & albo ex croco & caphura conſtant, in iſtorum locum ſuffici quoque poterunt, ſi ſapore nimium horrendi videbuntur.

TROCHISCI è caphura febrium ardentium æſtus, ſanguinis biliſque feruorem, viſcerum inflammationem calidiorémque intemperiem, ex hiſque ortam ſitim compeſcunt.

℞. roſarum rubrarum ʒ ß,
ſpodii, glycyrrhizæ an. ʒ ii,
quatuor ſeminum frigidorũ maiorum, tragacanthæ, gummi arabici, croci, ſpicæ nardi indicæ an. ʒ i,
ſantali citrini ʒ ii. ß,
ligni aloës, cardamomi, amyli, caphuræ an. ϑ ij. ſacchari albiſſ. mannæ electæ an. ʒ iij. mucilaginis pſyllii ex aqua roſarum depromptæ quantum ſatis eſt ad concinnandos trochiſcos.

TROCHISCI gallię moſchatæ ſumpti cor, cerebrum, reliquáque viſcera mirè corroborant, os corpúsque totum odoris ſuauitate perfundunt.

℞. ligni aloës crudi ʒ v,
ambræ ʒiij,
moſchi ʒ j. mucilaginis tragacãthę ex aqua roſarum factæ quantum ſatis eſt ad trochiſcos.

TROCHISCI aliptæ moſchatæ idem quoque tum ſumpti tum ſuffitu excepti præſtant, difficilique reſpiratione liberant.

℞. ladani puriſſ. ʒ iij.
ſtyracis calaminthæ ʒ j ß,
ſtyracis rubiæ ʒ j,

ligni aloes ʒ ij,
ambræ ʒ j,
caphuræ ʒ ß,
moſchi ϑ ß, aquæ roſarum ſtillaticiæ quantum exigitur.

TROCHISCI bechici albi qui & pilulæ albæ nuncupantur, acrem deſtillationem leniunt, raucitatem & aſſiduam tuſſim compeſcunt.

℞. ſacchari albiſſimi ℔ j,
ſacchari candi, penidiorum an. ʒ iiij.
radicis iridis florentinæ ʒ ij.
amyli ʒ j. ß, mucilaginis tragacanthæ ex aqua roſarum factæ quantum ſatis fuerit ad trochiſcorum conformationem.

TROCHISCI narcotici tutò admoti capitis dentiúmq. dolorẽ conſopiunt, in febrium ardoribus ſomnum accerſunt, eryſipelata, inflammationes extinguunt, partium omnium externarum dolores aliis medicamentis ſoluti compeſcunt.

℞. gummi arabici & tragacanthæ, amyli an. ʒ ß,
ceruſæ lotæ aqua roſarum ʒ vj,
ſtyracis calaminthæ, myrrhæ, caſtorij, opii ſapa ſoluti an. ϑ iiij,
croci ʒ ß. Trita omnia excipiantur mucilagine pſyllij ex aqua roſarum deprompta, fingantúrque trochiſci.

PLANTIVS.

In trochiſcorũ ordinem ad vrgentes cruciatus rectè hoc loco poſtremo trochiſcos adiecit narcoticos, quorũ in primis apta eſt compoſitio, & vſus perneceſſarius: nec vlli extabant in eos affectus accommodandi.

DE ECLEGMATIS ET CONDITIS.

ECLEGMA è pineis nucleis craſſos thoracis pulmonúmque humores extenuat atque detergit, aſthmati, ſpirandi difficultati, tuſsíque veteri idoneum.

℞. nucleorum pineorum recentium ʒ xxx,
pulpæ palmularum ʒ xxxv,
amygdalarum dulcium, amygdalarum amararum, auellanarum aſſatarum, tragacāthæ, gummi arabici, glycyrrhizæ, amyli, capilli veneris, iridis florentinæ an. ʒ iiij,
pulpæ, paſſularum, butyri recentis, ſacchari albiſſ. an. ʒ iiij,
mellis albi expumati ℔ iij. fiat eclegma.

ECLEGMA ſanum & expertum, ad ea quę propoſita ſunt ſuperiore validius.

℞. cinamomi, hyſſopi, glycyrrhizæ, an. ʒ ß,
zizyphæ, myxariæ, an. xxx. num.
vuarū paſſarum purgatarū, ficuum aridarum, palmularum pinguium an. ʒ ij,
fœnigræci ʒ v,
capilli veneris m. j,
ſeminis aniſi, feniculi & lini, radicis iridis, foliorum calaminthæ an. ʒ ß. coquātur omnia in aquæ ℔ iiij. dum libræ duæ ſuperſint: expreſſum ius coquatur cum penidiorum ℔ ij. ad mellis craſſitudinem, ac tum adiice,
pinearum purgatarum ʒ v,
amygdalarum dulciū, mundatarum, glycyrrhizæ, tragacanthæ, gummi arabici, amyli an. ʒ iij,

iridis

iridis ʒ ij.

ECLEGMA è ſcylla ad eadem vitia accommodatum.

℞. ſucci ſeu mucoris ſcyllæ & mellis optimi expumati an. ℔ b. j. coquantur in eclegmatis conſiſtentiam.

ECLEGMA ad aſthma omnium quæ propoſita ſunt efficaciſſimum.

℞. ſcyllæ aſſatæ ℥ ß,
radicis iridis, hyſſopi, praſſij, marrubij, an. ʒ j,
myrrhæ, croci an. ʒ ß, ex melle ſufficienti fiat eclegma quod etiã ex ſcylla compoſitũ appellãt.

SIMPLICIA multa ſaccharo condiuntur, vt diutius integris viribus perſiſtant: alia quidẽ integra, alia contuſa. Integra quidem triplo ſaccharo coquuntur, dum omni abſumpto humore ſyrupi perfecti conſiſtentia ſuperſit: vt acorus conditus, ad frigidos cerebri & neruorum affectus, & eorum robur accerſendum.

ZINZIBER conditum ad ventriculi cruditates & lentam pulmonum pituitam.

Bugloſsi radix condita ad cordis palpitationem & animi defectionem.

Perſica condita, Mala odorata condita, Cortex citri conditus ad cardialgiam & melancholiam.

Cydonia condita & diacydonium, Pyra condita ad ventriculum firmãdum atque corroborãdum.

Nuces iuglandes conditæ, Myrobalani emblicæ atque cepulæ conditæ, Nux moſchata condita ventriculi concoctionem iuuant, appetentiam inuitant, robúrque augent.

Ceraſia cõdita, Surculi lactucæ, endiuię & por-

tulacæ conditi refrigerant, ſitim leniunt, appetentiam excitant.

Oxyacantha condita, Ribes conditum ſitim & bilis ardorem extinguunt, reprimúntque alui profluuia.

Satyrium conditum, Eryngium conditum feminis prouentum faciunt & libidinem excitant, conceptionémque iuuant.

At verò quæ coctionem vix ſuſtinent contrita dupléxq. ſaccharo permiſta inſolantur conſeruãtúrque, & nomen retinent ſacchari compoſiti vt roſacchar, rhodoſacchar: hęc autem præcipuè extare debent, ſaccharum roriſmarini, ſaccharũ florum ſaluiæ, florum betonicæ, florum pæoniæ & ſtœchados, ad cerebri neruorúmque frigidos affectus & eorum robur continendum, ad epilepſiam & apoplexiam.

Saccharum è floribus iridis & è capillis veneris, & è radice enulæ, pectus blandè expurgat, pulmonéſque iuuat.

Saccharum ſymphyti cruentam excreationem ſedat.

Saccharum violarum & florum bugloſſi, cor refrigerat & exhilarat.

Saccharũ roſatum ventriculũ firmat, arcétque deſtillationes, & ſanguinis eruptiones compeſcit.

Saccharum è floribus cichorij iecur refrigerat eiúſque obſtructiones expedit.

Succi præterea medicati non pauci in vſus aſſeruantur alij ſimplices ac ſynceri, alij ſaccharo permiſti, qui quòd coquendo in ſapæ conſiſtentiam craſſeſcant, Arabibus propterea robub, id eſt ſapales appellantur. Expreſſi ſubſidere permittũ-

tur

tur dum inclareſcant, purior portio percoquitur in mellis craſſitudinem, deinde inſolatur & reconditur. Si ſaccharum permiſcendum eſt, debet id pari dimidium modo eſſe.

Succus è ribes aſſeruatur ad ſitim, ad bilioſas vomitiones aut alui excretiones.

Succus è nucibus diacaryon dictus, ad acres deſtillationes & anginas, habet ſucci nucum iuglandium recentium ℔. iiij. mellis optimi ℔. ij. coquuntur ad mellis conſiſtentiam.

Succus è moris diamoron dictus, ad depaſcētia oris & gingiuarū vlcera & ad deſtillationes acres.

℞. ſucci mororum domeſticorum ℔. ß,

ſucci mororum rubi, mellis optimi expumati an. ℔. j,

ſapæ ℥ iij. coquantur in mellis conſiſtentiam.

Succus prunorum ſylueſtrium coquitur dum prorſus craſſeſcat, & pro acatia vſurpatur.

DE EXTERNIS MEDICAMENTIS, AC PRIMVM DE OLEIS.

OLEVM roſarum inflammationes & ſtomachi ardores extinguit, roborat, denſat, fluxionésque ſiſtit.

℞. gemmarum roſarum rubrarum recentium, vnguibus expurgatarū atque tritarum, ſucci roſarum an. ℔. j. macerētur in olei omphacini ſalis expertis ℔. v. in vitreo vaſe obtutato, diebus ſeptem inſolentur, coquātur tribus horis in vaſe duplici, expreſſis abiectísque foliis noua immittātur, permutētúrque ſecūdò ac tertiò. Poſtremò expreſſis abiectísque foliis inſolentur & coquātur vaſe du-

plici, dum ſuccus abſumptus ſit. Si oleũ deeſt omphacinum ſalis expers, vulgare identidem agitandum lauandúmque ſucco vuæ acerbæ.

OLEVM violarum ardores extinguit remittítque phlegmonas, pleuriticos iuuat, pulmonis thoracísque vitia lenit. Fit ex vulgari oleo maturo vel amygdalino recẽti & inſulſo, aut quod ſaltẽ aqua frigida elotum ſit. In id igitur recentes violę purpureæ coniiciuntur operculato vaſe, inſolantúrque dies ſolùm x. tertio quoque die violis mutatis additísque poſtremò ſiccis.

OLEVM nymphæę magis refrigerat, ardorésque præcipuè renum, veſicę & capitis, ac etiã delirium compeſcit, accersítque ſomnum. Fit vt violaceum ex floribus nymphææ albis oleo loto maceratis, at inſolatur dies xx. floribus ter interea mutatis.

OLEVM papaueris omnia efficaciùs quã nymphęę præſtat, & propriè capitis dolores atq. deliria ſedat, ſomnúmque conciliat. Papaueris albi flores, folia, atque capita contuſa macerentur oleo loto, perficitúrque vt nymphæę. Coqui etiã poteſt leniter vaſe duplici. Sunt qui è papaueris albi ſemine perinde atque ex amygdalis oleũ hoc exprimunt.

OLEVM hyoſcyami albi eadem ratione comparatur atque papauerinum, tum macerando tum exprimendo: non minus ad omnia efficax quàm papauerinum,

OLEVM mandragoræ ſimplex multò euidentius

tius refrigerat, dolores ex inflammatione compescit & somnum accersit. Fit autem è pomis mandragoræ tusis & oleo maceratis lenitérque coctis vt nymphææ oleum.

OLEVM mandragoræ compositum omnium summè refrigerat & dolores omnes ex inflammatione atque etiam alios consopit capitis dolores, phrenitides cõpescit illitum & naribus obiectũ, promptéque somnum conciliat.

℞.olei ℔.ij.ß,
succi pomorum mandragoræ ℥ iiij,
succi hyoscyami albi ℥ ij,
succi capitis papaueris albi ℥ iij,
succi violarum, succi cicutæ tenerrimæ an. ℥ j,
opii, styracis calamintheæ an. ℥ ß. permista omnia diebus x. insolentur, deinde coquẽtur vase duplici dum succi absumpti sint, oleum tandem coletur atque recondatur.

OLEVM melinum quod & cydoniorum, refrigerat & adstringit, ventriculo, iecori, intestinísque imbecillis accommodatum: hinc vomitum, alui profluuium, sudorémque illitu sistit.

℞. cydoniorum cum cortice & semine tusorum, succi cydoniorum an. ℔.ß.
misce in vase vitreo & affunde olei omphacini ℔. j. ß. Insola diebus xv. deinde bulliant horis quatuor in vase duplici. Expressis cydoniis alia deinde similiter secundò incoquantur, atque etiã tertiò dum nihil reliquũ sit humoris. Expressum tandem oleum recondatur.

OLEVM myrtinum refrigerat, adstringit, & roborat, propriè verò cor, ventriculum, cerebrũ atque neruos: fit vt melinum ex myrti baccis & fo-

liis, addito etiam ſucco, cùm haberi poteſt.

OLEVM maſtichinum cerebrum, neruos, ventriculũ hepárque adſtrictione corroborat, lienteriæ, vomitioni & cruditati accommodatum.

℞. maſtiches ʒ iij,
aquæ roſarum ʒ iiij,
olei omphacini vel roſacei ℔. j. coquantur in vaſe duplici ad aquę conſumptionem. Vinum vice aquæ roſarum imponitur, quum neruorum laſſitudo lenienda eſt.

OLEVM mentæ ventriculum aliásque partes illitu corroborans concoctionémque iuuans moderato calore: menta ſatiuæ tunſa folia cum ſucco macerantur in oleo omphacino, inſolantur, coquuntur, ſæpiúsque mutantur, vt in roſaceo præceptum eſt.

OLEVM abſynthii modicè calfacit & corroborat, concoctionem iuuat, appetentiam excitat, obſtructa ſoluit, lumbricos enecat. Abſynthii comæ tunſæ in oleo quoque omphacino macerantur, hócque vt mentæ oleum perficitur.

OLEVM chamæmelinum neruos atque membranas moderata adſtrictione corroborat, modicè reſoluit, dolores apprimè ſedat.

℞. florum chamæmeli recentium & tuſorum ℔. j. mergantur & macerentur in oleo dulci maturo & inſolentur dieb. canicularibus xx. Expreſſis reiectísque foliis oleum recondatur.

OLEVM liliorum thoracis, ventriculi, vteri, renum, veſicæ atque neruorum dolores ſedat, lenit atque coquit.

℞. florum liliorum alborum integrorum abiectis duntaxat filamentis croceis ℔. j. macera in o-

leo

leo dulci & maturo & insola diebus xx. Fit & aliud quod compositum appellant ad omnia quæ dixi efficacius, quod recipit,

mastiches, calami aromatici, costi, olei pyrethri, carpobalsami an. ʒ i,

caryophyllorum, cinamomi an. ʒ ß,

croci ʒ iii. Tunsa omnia aqua macerentur horis xxiiii. bulliant modicè, subtractis igne affunde olei dulcis ℔ ii,

Foliorum lilii ʒ viii. Insolentur dies xl. expressúmque oleum reponatur.

OLEVM leucoii lutei, thoracis, renum, vesicæ, neruorum articulorúmque dolores compescit.

℞. florum leucoii ℔. i. macera in ℔. i. ß, olei dulcis. Insola dies x. ter matutis floribus: expressum oleum reponitur, adiectis si placet florũ siccorum ʒ iii.

OLEVM iasminum eadem quæ leucoii oleum multóque validius confert, summè præterea mol liens ac leniens. Similiter è iasmini floribus com paratur atque liliorum.

OLEVM anethinum modicè calfacit & digerit, cephalalgiam neruorúmque dolores lenit & somnum conciliat. Fit ex comis anethi viridibus quæ in sufficienti oleo dulci macerantur insolantúrque die vno: aut coquũtur in vase duplici, expressísque comis colatum oleum reconditur.

OLEVM amygdalarum dulcium dolores demulcet, partes exasperatas, præcipuè verò pulmones renésque lenit, sicca & dura emollit, hecticis

& tabidis familiare. Fit autem ſic, amygdalæ dulces diligenter expurgatæ plurimum teruntur, affuſo aquæ roſaceæ momẽto, deinde vaſe exceptæ circiter horas quinque in aqua calida contineantur foueantúrque vt aliquantum incaleſcant. Poſtea ſacculo concluſæ torculari premantur dum oleum emanet.

OLEVM lumbricorum moderato calore emollit lenítque dolorem, cõtuſis & arthriticis in primis aptum.

℞. lumbricorum terreſtrium lotorum & præparatorum ℔. ß,
vini albi ʒ ii,
olei dulcis ℔. ii, bulliant dum vinum conſumptum ſit, & lumbrici contabuerint, percoletur oleum & ſeruetur.

OLEVM irinum coquit, extenuat, reſoluit, heparis, ſplenis, vteri, & articulorum dolores ſedat, thoracis pulmonúmque materiam coquit.

℞. radicum iridis tunſarum ℔. ß. florum integrorum ℔. i,
decocti vel ſi potentius optatur ſucci alterius radicis iridis ℔. i,
olei dulcis ℔. ii. ß, coquantur in vaſe duplici dum liquor euaporauerit: expreſſus deinde radicibus & foliis recondatur oleum.

OLEVM rutaceum calfacit, craſſos humores attenuat, diſcutítque flatus quàm anethinum valentius, confert dolori colico, paralyſi, ſpaſmo, vteri ac veſicæ perfrigerationi.

℞. foliorum rutæ modicè ſiccorũ, ſucci eiuſdem

dem an.℔. ß. Macera triduum in olei dulcis ℔. iiii.bulliant in vaſe duplici dum ſuccus ſit abſum ptus:expreſſa deinde ruta ter quatérve mutetur, poſtremò expreſſum oleum ſeruetur.

OLEVM amygdalarum amararum validè attenuat atque incidit,flatus omnes præſertim auriũ tinnitus diſſipat,obſtructiones iecoris aliorúmq; viſcerum tenuando tergẽdóque expedit, duritias præſertímque neruorum mollit.Fit ex amygdalis amaris ſiccis & expurgatis,tunſis, aqua feruente calfactis, preſsíſque torculari dum oleũ emanet.

OLEVM è capparibus extenuando detergendóque duritiem omnem propriéque lienis & obſtructionem ſoluit,eiúſque dolorem omnémque affectum lenit.

℞.corticis radicum capparis ℥ i,
corticum tamariſci, foliorum tamariſci, ſeminis agni,ſcolopendrii ſeu aſplenii, cyperi an.℥ ii,
rutæ ℥ i,
aceti,vini optimi an.℥ ii,
olei maturi ℔. i. coquantur in vaſe duplici ad conſumptionem vini & aceti,percolatum oleum recondatur.

OLEVM nardinum calfacit, tenuat, digerit ac roborat:cerebri,ventriculi, hepatis, lienis, renũ, veſicæ ac vteri frigidis & flatulẽtis affectibus mirè ſuccurrit tum ſimplex tum compoſitum.

℞.ſpicæ nardi ℥ iii,
vini optimi,aquæ roſaceæ an.℥ ii.ß.
olei dulcis ℔.i.ß.coquãtur horis circiter quatuor vaſe duplici prunis non acribus dum vinum & aqua euaporent.

OLEVM nardinum compositum.

℞. spicæ nardi ℥ iii,
sampsuchi ℥ ii,
xyloaloës, enulæ, folij aut maceris, calami aromatici aut galangæ, foliorum lauri, cyperi, schœnanthi, cardamomi an ℥ i. ß. contusis affunde,
vini, aquæ rosaceæ an. ℔ i.
olei dulcis ℔ v. macerentur horis xxiiii, deinde coquãtur in diplomate horis sex subinde mouendo dum vinum & aqua absumatur.

OLEVM laurinum calidum & extenuans, ventriculi flatus colicósque dolores, capitis, viscerũ, vteri, renum neruorúmque frigidos morbos discutit. Lauri baccæ maturæ tundantur diúque ex aqua coquãtur, colato iuri atque refrigerato pinguedo innatãs colligatur & pro oleo recõdatur.

OLEVM vulpinum attenuat & aliquãtum digerit: podagræ omníque arthritidi leniẽdæ omni morbi tempore vtile.

Vulpem pelle nudam & exẽteratam, minutim concisam, coque in aquæ fontanæ & marinæ seu salsæ paribus portionibus: ex dimidio coctæ adde
salis ℥ iii,
olei veteris puri ℔ iiii,
thymi, anethi, origani an. ℔ ß. coquantur ad artuum dissolutionem & aquæ consumptionem, exprimatúrque oleum.

OLEVM è scorpionibus extenuat adeò vt illitum lumbis renum calculum, pubi verò aut perinæo illitum aut in vesicam iniectum vesicæ calculum terere & exturbare credatur.

℞. radi-

℥. radicis aristolochiæ rotundæ, gentianę, cyperi, corticum radicis capparis an. ℥ j. contusa omnia macerentur in ℔. j. ß, olei amygdalarum amararū & insolentur dies xx. deinde modicè coquātur in vase duplici, iniectis sub finē scorpionibus quindecim. Iterum insolentur dies xxx. ac tum ex colatum oleum recondatur.

OLEVM terebinthinæ calidum est ac tenue, aliq. penetrans magis quàm terebinthina: præduros tumores mollit & extenuat, frigidos neruorū & articulorum morbos tollit addito robore.

℥. terebinthinæ lucidæ ℔. iiii. repone in cucurbitam vitream, quam in arenas immerge, igné que subdito arte alchymistica aquā primùm, deinde lucid issimum elicies oleum, ac postremò flauum.

OLEVM ricinum quod de Kerua appellant, summè tenuans ac digerēs, aurium dolores tinnitúsque dissipat, manantia capitis vlcera, pśoras lepras fœdásque cicatrices extergit, clystere aquas & lumbricos elicit.

Ricini grana expurgata tunduntur, ex hísq. perinde atque ex amygdalis oleum prolicitur.

OLEVM balanium aurium quoque dolores & strepitus soluit, varos, lentigines, maculas, cicatrícésque nigras delet, & aluū subducit, vomitúmq. ciet. Fit ex balano myrepsica quod granū ben Arabes appellāt, teritur, c, alefitoleúmque exprimitur non aliter quàm ab amygdalis.

OLEVM è castorio frigidis confert cerebri &

neruorum affectibus, surditati, aurium tinnitui, paralysi, tremori, spasmo & febrium rigori inuicta dorsi spina.

℞. castorii aqua vitæ soluti ʒ j. olei ℔ i. bulliant in vase duplici dum tertia pars absumpta sit.

OLEVM euphorbii simplex eadem sed efficaciùs multòpræstat, ac præterea naribus immissum pituitam elicit.

℞. euphorbii ʒ ß,
olei leucoii lutei, vini odoriferi an. ʒ v. coquantur ad vini consumptionem.

OLEVM è lateribus, quod & philosophorum appellant, calfacit, penetrat, mollit dura, resoluit ac discutit tumores frigidos: opitulatur spasmo, epilepsiæ, paralysi, podagræ, & omnibus iunctarum & neruorum frigidis affectibus. Laterem rufum ac inueteratum in frustula confringe, hæc virito in prunis donec tota excãduerint: deinde exempta restinguito in oleo claro veteri, & dimittito quousque se oleo impleuerint. Postea olei exempta in tenuissimum puluerem contundito atque in cucurbitam vitream indito & arte oleum elicito & reponito.

PETROLEVM summè calidum, attenuans, penetrans, siccans ac digerens: materiam omnẽ frigidam èquauis corporis sede absumit, epilepsiam paralysim, spasmum, neruorum articulorúmq. dolores, lienis, renum, vesicæ: veteri frigidiores affectus soluit: hoc non arte sed natura prouenit, apleríque locis ex petris & rupibus emanat.

PLAN

PLANTIVS in olea.

Oleorum compoſitiones veteribus vſurpatas ſecutus author, nihil in iis immutandum putauit, nec (quod extrinſecus ſolùm inducantur) tanta fuit in laborantium gratiam mutandi neceſſitas. Ad omnium cauſarum, affectuúmque genera, præſtantiſſima quæque olea ſelegit ac protulit, cæteris prætermiſſis, quæ aut parum efficacia aut ſuperuacua videbantur. Nec enim neceſſarium videbatur oleum nymphææ citrinæ quòd ſub altero comprehendatur, nec oleum populeum quòd efficacius eo fit vnguentum populeum: nec oleum alterum mandragoræ, nec oleum coſtinum, nec oleum de piperibus, nec oleum maioranæ, nec irinum compoſitum, nec ſambucinum, nec moſchelinum, quòd alia ſatis multa exiſtant quibus vſu faciliore maior ſit calfaciendi, attenuandi digerendíque facilitas.

DE VNGVENTIS.

VNGVENTVM Galeni refrigerans, ad phlegmonas, eryſipelata, herpetas, omnémq; calidiorem intemperiem efficax.

℞. ceræ albæ ℥ iiij. olei roſati ℔. j. liquata vaſe duplici in vas aliud transfundantur, ſenſimque affuſa aqua frigidiſsima ac ſubinde mutata diu ſubigantur. Poſtremò autem ſemperuiui aut ſolani defæcatus ſuccus ſubigendo infunditur, ſi præſertim ad affectus nō exulceratos nō exposcitur, aut acetū ſi integra necdū exaſperata eſt cuticula.

PLANTIVS in vnguenta.

Vnguentū Galeni refrigerans tametſi deſcriptione vulgari nec ſolani nec ſemperuiui ſuccum habeat, his tamen adiectis efficaciſſimum redditur ad omnes affectus qui refrigerari poſtulant.

VNGVENTVM roſatum ad eoſdem quoque af-

fectus adhibetur,at certè inefficacius.

Adeps ſuillus membranis expurgatus nouies lauetur aqua calida,ac deinde toties aqua frigida: poſtea roſarum rubrarum recentium contuſarum per pondus ei permiſceatur, ſinatúrq; marceſcere diebus ſeptem.Fuſus adeps igne lento percoletur rurſúmque in eo roſarum tuſarum tantundem maceretur diebus ſeptem, affuſo pariter ſucci roſarum dimidio & olei amygdalini partibus ſex: rurſum ſenſim coquantur dum ſuccus totus abſorptus fuerit.

VNGVENTVM populeum phlegmonas, febriũ æſtus, renum capitísque ardores compeſcit, ſomnum temporibus illitum conciliat.

Gemmarum populi recentium ℔ j. maceretur in axungiæ ſuillæ inſulſæ præparatæ ℔. iij. dum quæ ſequuntur omnia æſtate comparari poſſint.

℞. foliorum papaueris rubri, foliorum mandragoræ,foliorum hyoſcyami, cymarum rubi tenerrimarum, ſolani,lactucæ, ſemperuiui maioris & minoris,bardanæ,violæ,vmbilici veneris an. ℥ iii. contuſa omnia permiſceantur axungiæ & oculis populi,exactis diebus x. affunde aquæ roſarum ℔ j.coquãtur igne lento dum aqua omníſq; liquor ſit abſumptus:coletur exprimatúrque,ac ſi opus ſit recoquatur dum vnguenti temperaturam acceperit.

VNGVENTVM album refrigerans ac leuiter adſtringens,inflammationes exuſtionéſque compeſcit, ſcabiei & pruritus ardorẽ omnéſq. biliоſas eruptiones reſtinguit.

℞. ce-

℔.ceruſæ ℥ iiij.lithargyri ℥ ij.lauentur diu in aqua roſarum,qua electa mortario excipiãtur ſensim q.oleum affundatur roſaceum quãtum combibere poſſint, continenter agitando atq.ſubigẽdo dum bona ſit vnguenti cõſiſtentia:addatur ſub finem aceti albi pauxillum & caphuræ ℥ j.ß.

PLANTIVS.

Vnguentum album quale hîc deſcriptum eſt, vnum erit vice eorum quæ inſcribuntur, vnguentum de lithargyro, vnguentũ nutritum,vnguentum de ceruſa crudum, & vnguentum de ceruſa coctum, quod & emplaſtrum de ceruſa appellatur:eorum enim vires hoc vnum complectitur.

VNGVENTVM adſtringens laxiores partes cõtrahit,ductus viáſque coarctat,fluxiones intercipit atque repellit,vuluæ, vteri, ſedis inteſtiníque prolapſum cohibet, & profluentem ſanguinem admotum ſiſtit.

℔.gallæ immaturę,nucum cupreſſi,baccarum myrti,balauſtiorum,malicorij,corticum glandiũ, acatiæ,rhoĩs,maſtiches an. ℥ j.omnia exquiſitiſſimè trita macerentur dies circiter quatuor in ſuccis meſpilorum & ſorborum immaturorum, deinde ſiccentur igni non acri, & cum olei roſati ſæpius in aqua aluminoſa loti ℔.j. ß.& ceræ albæ ℥ iiij.fiat vnguentum.

PLANTIVS.

Vnguentum hoc adſtringens quòd validiſſimum ſit ac paratu facile, vſurpandum erit pro vnguento comitiſſæ & alio quouis adſtringente.

VNGVENTVM diachalciteos, quod & palmæum appellãt, omnes recentes fluxiones ſiſtit, veteréſque reſoluit, vlcera maligna & dyſepulotica

glutinat.

℞.adipis ſuilli recentis ſine ſale & fibris ℔.ij,
olei veteris, lithargyri triti & creti an. ℔ iij,
chalcitidos læuigatæ ℥ iiij. Adeps & oleum liquantur prunis non acribus, iiſque inſperguntur lithargyros & chalcitis, mouenturque continenter tribus palmæ aut ſaltē myrti, ſorbi, meſpilive ramis recentibus, vbi cerati craſſities erit, inter coquendum ramus tenellus minutim conciſus iniicietur: rurſúmque coquetur donec digitos non inquinet, verámque emplaſtri temperaturam ſit aſſequutum.

PLANTIVS.

Vnguentum diachalciteos ex hac Galeni deſcriptione vſurpandum eſt vice eorum quatuor quæ à Meſue traduntur, duo ſub deſcriptione vnguenti diaphœnicon, aliáque duo ſub deſcriptione vnguenti palmæi.

VNGVENTVM diapompholygos refrigerat, adſtringit, fluxiones inhibet & vlcera caua implet, maligna ad cicatricem perducit.

℞.olei roſacei ℥ x,
ſucci ſolatri ℥ iiij. bulliant ad ſucci conſumptionem: addē ceræ albæ ℥ v,
ceruſæ lotæ ℥ ij,
plumbi vſti & loti, pompholygis, thuris an. vnciam: coquantur in vnguenti formam.

VNGVENTVM rubrum exiccans eiuſdem facultatis.

℞.olei roſarum ℔ j,
ceræ albæ ℥ v. liquatis inſperge
lapidis calaminaris, terræ lemniæ exquiſitè tritorum an. ℥ iiij.

li-

lithargyri, ceruſæ an. ʒ iij,
caphuræ ʒ j. coquantur in vnguentum.

VNGVENTVM dialthæas modicè calfacit, emollit, humectat atque lenit.

℞. althææ radicum recentium & contuſarum lib. ij,
ſeminis lini & fœnigræci contuſorum an. ℔ j. macerentur in aquæ ℔ viij. dein leniter coquantur, exprimatúrque mucilago: de hac lib. ij. & olei lib. iiij. pariter bulliant dum mucilago ſit abſumpta, ac tum adde
ceræ ℔ j,
reſinæ lib. ß,
terebinthinę ʒ ij. percoquantur in vnguenti craſſitiem.

PLANTIVS.

Vnguentũ dialthæas ſimplex deſcriptum eſt, quòd compoſitum propter colophonium & galbanum, & gummi hederæ ſordidum nimis eſſet, aliáque extarent ad digerendum efficaciora.

VNGVENTVM reſumptiuum dictum, cui etiam ſumma vis ineſt emolliendi blandè & ſine manifeſto calore aſthmaticis, hecticis, tabidis, pleuriticis atque febricitantibus tutò adhiberi poteſt.

℞. ſeminis lini, althææ & fœnigræci, gummi arabici, tragacanthæ an. ʒ ij. macerentur & bulliant in lib. ß. aquæ roſarum, eliciatur mucilago, in qua diſſolue
adipis ſuilli, gallinæ, anſeris & anatis an. ʒ ij,
œſypi ʒ ß,
olei violarum, chamęmeli & amygdalarũ dul-

cium an. ℥ ij,

medullæ vituli, butyri recentis, ceræ albæ an. lib. ß. coquantur in vnguentum.

PLANTIVS.

Vnguentum hoc, quod resumptiuum inscribitur, ea est compositione, vt cæteris quæ ad emolliendum, leniendum aut relaxandum composita sunt, iure præferendum sit. Nam neque vnguentum diadipibus, neque vnguentum pectorale geminum, neque vnguentum philagrii, neque vllum vsquam ad emolliendum & ad eos quos dixi effectus præstantius.

VNGVENTVM agrippæ non modò emollit, sed & validè attenuat & incidit, corporisque œdemata discutit, & vetera neruorum vitia sanat, renum dolori succurrit, ventrem illitu subducit, & hydropicos iuuat.

℞. radicis bryoniæ. ℔ ij,

radicum cucumeris agrestis ℔ j,

scillæ ℔ ß,

radicis iris eos recentis ℥ iij,

radicum filicis & ebuli, tribuli marini an. ℥ ij. Tunsa omnia recentia macerentur diebus sex vel octo in olei veteris non rancidi ℔ iiij, parum deinde feruefiant, & in expresso oleo ceræ citrinæ ℥ xv. liquefiant in vnguenti consistentiam.

PLANTIVS.

In vnguento Agrippæ rectè monet simplicia omnia recentia sumenda esse, nec admodum esse coquenda: his enim crudis tametsi vis inest molliendi & attenuandi validissima, coctione tamen perit atque disperditur. Vnde alio loco rectè præcepit author ad scirrhos emolliendos ex hisce radicibus contusis atque crudis addita axungia & cera cataplasma confici in primis efficax.

VNGVENTVM ἀρῶγον, id est, auxiliare calfacit, validè extenuat atque digerit, corporis præsertímque

que neruorum frigidis affectibus, conuulsioni, resolutioni, lumborum, articulorum, colicóque dolori aptum.

℞. roriſmarini, maioranæ, radicis iari, ſerpilli, rutæ, radicis cucumeris agreſtis an. ℥ iiij ß,

foliorum lauri, ſaluiæ, ſabinę, pulicariæ maioris & minoris, radicum bryoniæ an. ℥ iij,

laureolæ ℥ ix.

foliorum cucumeris agreſtis & nepitæ an. ℔ß. Omnia Maio menſe collecta & expurgata tunduntur recentia, & macerantur diebus ſeptem in olei optimi ℔ vj. affuſa aqua vitæ ad lib. j.

deinde coquuntur dum contabeſcant & abſumpta ſit aqua, oleum percolatur in quo ceræ ℥ xvj. liquantur, & adipis vrſini, olei laurini an. ℥ iij,

olei moſchelini ℥ ß,

petrolei ℥ j,

butyri ℥ iiij, agitãdo hi pulueres inſperguntur,

maſtiches, olibani an. ℥ vij,

pyrethri, euphorbij, zinziberis, piperis an. ℥ j. Omnia in vnguenti formam coëant.

VNGVENTVM marciatum magnum cerebri, neruorum articulorúmque frigidis affectibus, tremori, conuulſioni, paralyſi, arthritidi in primis vtile: præduris tumoribus lienis præſertim emolliendis efficax.

℞. ceræ albæ lib. j,

olei lib. iiij,

roriſmarini, foliorum lauri an. ℥ iiij,

tamariſci ℥ iij,

rutæ ℥ iij ß,

ebuli, ſabini, balſamitæ, id eſt, mentæ aquaticæ,

ocimi,ſaluię,polij,calaminthes,artemiſię,helenij, betonicæ,acanthi quę eſt branca vrſina,aſpargulę quæ eſt aparine, anemones quæ herba venti dicitur,pimpinellę,agrimonij,abſynthij,phlomi minoris qui & herba paralyſis, coſti herbæ hortẽſis, quæ herba dicitur ſanctę Marię,cymarum ſambuci, ſemperuiui minoris quod craſſula appellatur, millefolij,ſemperuiui maioris,chamędryos,plantaginis ſeu quinqueneruiæ,centaurij minoris,fragariæ,quinquefolij,tetrahit,id eſt, herbæ iudaicæ an.℥ ij.℥ ij,

radicis althææ,cumini,myrrhæ an.℥ j ß,

fœnigræci ℥ vj,

butyri ℥ v,

ſeminis vrticæ,violarũ & papaueris rubri,mẽtaſtri ſeu mentæ agreſtis, mentæ ſatiuæ, oxylapathi,polytrichi,cardiobatani,id eſt, cardui benedicti,periclymeni,id eſt, caprifolij ſeu matris ſyluæ, marathri,herbæ moſchatæ quæ eſt prima geranij ſpecies,trifolij acetoſi quod aleluya dicitur,ſcolopẽdrij quod eſt ceterach,criſpulę,id eſt,buphthalmi,caphuratę herbæ,id eſt,abrotoni,ſtyracis, medullæ ceruinæ an.℥ ij,

adipis vrſini,adipis gallinacei,maſtiches an.℥ ß,

thuris ℥ ij,

olei nardini ℥ j. Herbæ ad finem Maij menſis collectæ recentes terantur macerentúrque diebus ſeptem in vino optimo odorato, octauo die coquuntur ſimul dum vinũ ex dimidio abſumptum ſit,actum oleum affunditur. Rurſúmque coquũtur dum herbę contabeſcant & vinum prorſus ſit abſumptum: deinde colatur & exprimitur oleum, in quo rurſus concalefacto ſtyrax, butyrum, adi-

pes

pes, maſtiche, thus, oleum nardinum & cera quo dixi ordine adiiciuntur, cúmque diſſoluta fuerint agitatione continenti, ſubtrahantur igni, & concretum vnguentum recondatur.

PLANTIVS.

Vnguenti martiati tres apud quoſdam traduntur deſcriptiones non admodùm quidem neceſſariæ ad frigidos neruorum aliarumq; partium affectus, cùm ad hos abundè faciat vnguentum aregũ nunc deſcriptum. At verò qui martiatum hoc habere velit, deſcriptionem hanc ſequatur ex Nicolao Myrepſo depromptam atque reformatam.

VNGVENTVM baſilicum minus quod & tetrapharmacum veteres appellarunt, calfacit, humectat, dolorem mitigat, ac pus mouet, phlegmonis increſcentibus vtile.

℞. reſinæ, picis, ceræ an. ℔. ß, olei quod ſatis eſt.

BASILICVM magnum eadem præſtat & detergendis quoque & implendis vlceribus idoneum.

℞. cerę albę, reſinę, ſeui vaccini, picis, terebinthinę, olibani, myrrhę an. ℥ j, olei quod ſatis eſt.

PLANTIVS.

In vnguento baſilico, aureo, apoſtolorum, ægyptiaco & enuſato nihil immutandum putauit: in vnguento citrino ſimplicium doſes admodum incertas atque deprauatas reformauit, atque plus ineſſe voluit radicis dracuntij (cuius ad propoſitos cutis affectus ſumma vis eſt) quàm ceruſæ aut alterius cuiuſuis ſimplicis. In componendi quoque ratione certum modum expreſſit adiiciendorum citriorum malorum, quorum pulpa atque ſuccus ad ea cutis vitia non minus vtilis, imò etiam vtilior quàm cortex habetur.

VNGVENTVM aureum vulnera leuiter detergit, glutinat ac tutò curat.

℞. ceræ citrinę ℔. ß,

olei non rancidi ℔.ii.ß,
terebinthinæ ℥ ii,
reſinæ,colophoniæ an.℥ i.ß,
thuris,maſtiches an.℥ i,
croci ʒ i. Cera ex oleo liquatur,adiiciũtúrque reliqua exquiſitè trita.

VNGVENTVM apoſtolorum vulnera & vlcera contumacia itémque fiſtulas detergendo expurgat, fungoſam aut mortuam carnem abſumit & nouam reſtituit.

℞. terebinthinæ, ceræ albæ, ammoniaci an. ʒ xiiij,
opopanacis,floris æris an.ʒ ii,
ariſtolochiæ rotundæ, thuris maſculi, bdellij an.ʒ vi,
myrrhæ,galbani an.ʒ iiii,
lithargyri ʒ ix,
olei ſi æſtas fuerit lib.ii.ſi hyems lib.iii. Bdellium,ammoniacum,opopanax & galbanum aceto macerata atque ſoluta cum cæteris tritis in oleum & ceram liquefacta coniiciuntur, coquuntúrque agitando in vnguenti formam.

VNGVENTVM Ægyptiacum multò validius quàm apoſtolorum vlcera vetera atque fiſtuloſa extergit,excreſcentem aut emortuam carnẽ vehementer exiccat & exedit non ſine ſenſu doloris.

℞. æruginis ʒ v,
mellis optimi ʒ xiiii,
aceti fortis ʒ vii.coquuntur ſimul omnia dum vnguẽto ſua craſſities&purpureus color accedat.

VNGVENTVM ex enula quod enulatum appellant,

lant, ad pruritum, ad ſcabiem tum ſiccam tũ humidam, & ad alias cutis fœditates mirè efficax.

℔. radicis enulæ ex aceto coctæ, tuſæ & cretæ lib. i,
axungiæ porci, olei an. ℥ iii,
ceræ nouæ ℥ j,
argẽti viui extincti, terebinthinæ lotæ an. ℥. ii,
ſalis vulgaris bene triti ℥ ß. Cera & axungia ex oleo liquantur, his additur enula, deinde argentum viuum & ſal, poſtremò terebinthina. Tutior eius fuerit vſus, ſi vice argenti viui imponantur ſucci fumariæ & limonum an. ℥ i. Vtrumque igitur ſeorſum habendum eſt.

VNGVENTVM citrinum aut rectius citreum, papulas ex bile aut ſalſa pituita in cute præſertimque faciei erumpentes reprimit, lẽtigines, impetigines, liuores, fœdas cicatrices & oculorum rubores extergit.

℔. boracis ℥ ii.
caphuræ ʒ j,
corallij albi ℥ ß,
amianti, id eſt, aluminis plumoſi, vmbilici marini ſeu belitici, tragacanthæ, amyli, cryſtalli, enthali, denthali, thuris albi, nitri an. ℥ ii,
ceruſæ ex radice dracuntii factæ ℥ i,
ceruſæ vulgaris ʒ vi,
adipis ſuilli recentis ſalis expertis & puri lib. j. ß,
ſeui caprini ℥ i. ß,
adipis gallinacei ℥ i. Adipes in duplici vaſe liquefiant, in iis macerentur & leniter coquantur citrea mala duo minutim conciſa. Adipes colen-

tur in hiſque trita omnia laborioſe iniiciantur & rudicula ſubigantur: nouiſſimè borax & caphura tenuiſſimè tritæ inſpergantur. Coctum vnguentum ac deinde concretum recondatur.

DE EMPLASTRIS.

EMPLASTRVM diachylon ſimplex iecoris, lienis, externarúmque partium præduros tumores incipientéſque ſcirrhos emollit, ſenſúmq; diſſipat.

℞. mucilaginum, ſeminis fœnigręci, ſeminis lini & radicum althææ an. ℔.i,
olei veteris puri ℔.iii,
lithargyri purgati atque triti ℔.i.ß, lithargyrũ in mortario ſenſim oleo diluatur dum exquiſita ſit permiſtio: igni dein lento coquãtur ſpatha aſſiduò ſubigendo dum craſſeſcãt: ac tum his paulatim infundantur depromptæ mucilagines, percoquantúrque in emplaſtri ſubſtantiam. Si valẽtius deſideratur in ſingulas libras ſingulæ vnciæ radicis iridis tritæ inſpergentur.

EMPLASTRVM diachylon magnum cui vis ad omnia quæ dixi quàm ſimplici præſtantior eſt, propterea quòd ex pluribus tum mollientibus tũ digerentibus conſtet.

℞. lithargyri puri, triti & creti ℔.i,
olei irini, chamæmelini, anethini an. ℥ viii,
mucilaginum ſeminis lini, fœnigræci, ficuum pinguium, & vuarum paſſarũ, ſucci iridis & ſcyllæ, œſypi, ichthyocollæ an. ℥ xii.ß,
terebinthinæ ℥ iii,
reſinæ pini, ceræ citrinæ an. ℥ ii. Omnia in emplaſtrum

plaſtrum redigantur eadem arte qua in ſimplici diximus.

EMPLASTRVM è mucilaginibus præduros quoque tumores validè mollit ac digerit, abſceſſus quoque maturat, eorúmque ruptorũ ſaniem ac pus abſtergit.

℞. mucilaginũ ſeminis lini, althææ, fœnigræci, & mediani cortícis vlmi an. ʒ iiii. ß,
oleorum chamæmeli, liliorũ & anethi an. ʒ i,
ammoniaci, galbani, opopanacis, ſagapeni an. ʒ ß,
croci ʒ ii,
terebinthinæ ʒ ii,
ceræ nouæ ʒ xx, fiat emplaſtrum arte iam præſcripta.

PLANTIVS in emplaſtra.

Multa quidem ad emolliendum emplaſtra veteres deſcripſerunt, & ex his quatuor ſub nomine diachylon, quorum duo hæc tamen præſtantiſſima ſunt. Sed & hoc emplaſtrum è mucilaginibus multò ad omnia potentius exiſtit quàm quod Zachariæ filio adſcribitur, quod proinde minimè deſcribendum fuit.

EMPLASTRVM è meliloto ſtrenuè quoque emollit ac digerit, dolorésque lenit, accommodatum ventriculi, iecoris, atque lienis præduris rumoribus tenſíſque hypochondriis.

℞. meliloti ʒ vi,
florum chamæmeli, feminis fœnigræci, radicis althææ, baccarum lauri, abſynthii, ſampſuchi an. ʒ iii,
cardamomi, cyperi, ireos, ſpicæ nardi, ammios, caſſiæ ligneæ, feminis apii, aniſi an. ʒ ii. ß,
ammoniaci ʒ x,
ſtyracis, bdellii an. ʒ v,

terebinthinæ ℥ i.ß,
ficus pingues xii,
ſeui hircini, reſinæ an. ℥ ii.ß,
ceræ ℥ vi,
olei maioranæ & nardini an. quantum ſufficit;
fiat emplaſtrum. Seuum hircinum, reſina & cera in oleis liquentur, his ficus pingues tritæ & cretæ addantur, deinde ammoniacum & bdellium aceto ſoluta, poſtea terebinthina, poſtremò reliquorum pulueres creti.

PLANTIVS.

Emplaſtrum è meliloto, è baccis lauri, ceroneum & oxycroceum ſatis quidem eſſe videbuntur ad omnes affectus & dolores qui digeri reſoluíq; poſtulant, vt idcirco nõ aliis opus fuerit, neque emplaſtro è ſinapi, neque emplaſtris variis è fermento, neque emplaſtro de alliis, neque emplaſtro relato ad Ariſtarchum.

EMPLASTRVM è baccis lauri ventriculi, præcordiorum, inteſtinorum, vteri ac veſicæ, aliarúmque partium dolores à flatibus aut à frigida quauis cauſa ſubortos mirè demulcet.

℞. thuris, maſtiches, myrrhæ an. ℥ i,
baccarum lauri ℥ ii,
cyperi, coſti an. ℥ ß, mellis colati quantum ad omnia cogenda ſatis eſt. Id putant ad hydropem mirabile reddi ſi põdus cyperi ſit ℥ ii.ß, & caprinum ſtercus arefactum addatur pondere lib.ß.

EMPLASTRVM ceroneum lienis duritiem mollit, hydropi & frigidis vteri affectibus, thoracis ſcapularúmque doloribus à frigore ortis ſuccurrit.

℞. picis

℔. picis naualis colatæ, cerę an. ℥ ii, & ʒ iij,
sagpeni ℥ ii,
ammoniaci, terebinthinę, colophoniæ, croci an. ℥ j. & ʒ iii,
aloës, thuris, myrrhę an. ℥ j,
opopanacis, styracis, galbani, masticches, aluminis, fœnigręci, styracis rubri, bdellii an. ʒ iij,
lithargyri ℥ j ß. Emplastrum hac forma concinnetur: sagapenum, galbanum, opopanax, ammoniacum & pix vino liquentur & colentur, his colophoniam colatam, deinde styracem, mastichen, thus, myrrhã, bdellium trita cretáque, paulò pòst iniice terebinthinam, alumen, lithargyrũ & fœnigræcum. Coctum ex his emplastrum in aquam mergitur frigidam & subigitur manibus addito puluere aloës & croci manibus semper vnctis oleo laurino, concinnantur magdaleæ.

EMPLASTRVM oxycroceum omnem quoque duritiem mollit, atq. discutit, articulorum dolores & eos qui circum membranas sunt ossium, euocat atque disperdit.

℔. ceræ, picis naualis, croci, colophoniæ an. ℥ iiij.
terebinthinæ, galbani, ammoniaci, myrrhę, thuris, masticches an. ℥ j. & ʒ iij. Galbanum & ammoniacum aceto liquantur atque colantur: pix deinde colata additur, ab hac cera, mox colophonia & terebinthina, non multò pòst thus, masticche & myrrha. Coctum emplastrum in frigidam mergitur, expressúmque subigitur cum puluere croci, manibus oleo perunctis.

EMPLASTRVM de ianua ad vulnera & re-

centia vlcera mirè efficax inflammationem ſedat detergit,agglutinat & carne implet,& ad cicatricem perducit.

℔.ſuccorum apii,plantaginis & betonicæ an. lib.j,

ceræ,picis,reſinæ,terebinthinæ an.lib.ß.In ſuccis reliqua tria ſenſim agitando coquantur ad ſuccorum conſumptionem, ac tum igni ſublatis addatur terebinthina.

EMPLASTRVM gratia Dei ex eadem ferè materia & ad eoſdem vſus.

℔.terebinthinæ lib.ß,
reſinæ lib.j,
ceræ albę ℥ iiij,
maſtiches ℥ j,
betonicæ,verbenæ,pimpinellę recentium an. m.j,tunſæ herbæ ex vino albo coquantur dum tabeſcant,liquor exprimatur in quo cera reſina & maſtiche coquantur in idoneam emplaſtri conſiſtentiam:igniſublatis terebinthina permiſceatur.

EMPLASTRVM diuinum ad maligna vlcera multò præſtantius,eorum enim ſaniem ac putredinem detergit & abſumit,nouam carnem profert & ad cicatricem perducit.

℔.galbani,myrrhæ an.℥ ii,& ʒ ij,
ammoniaci ℥ iij,& ʒ iij,
opopanacis maſtiches,ariſtolochiæ longæ,eruginis an.℥ j,
lithargyri,olei communis an.lib.j ß,
ceræ nouæ ℥ viii,
thuris ℥ i,& ʒ i,
bdellii ℥ ij,

magne-

magnetis ʒ iij. Lithargyrum cum oleo agitando permiſcetur, poſtea coquitur dum craſſeſcat, tũ cera additur minutim conciſa, ea liquata igni aufertur, adduntúrque galbanũ, ammoniacum, opopanax & bdellium ex aceto vel vino diſſoluta, cocta & colata: deinde puluis inſpergitur myrrhę, maſtiches, thuris, ariſtolochiæ & magnetis: poſtremò æruginis, ne hac diutius cocta emplaſtrum rubrum euadat.

Plantivs in emplaſtrum diuinum.

Emplaſtra quæ ad vulnera & vlcera deſcribuntur, de ianua, gratia dei & diuinum, ea quoque ſatis ſunt, nec plura huc adferenda fuerant. Nam emplaſtrum Oribaſij duplex & emplaſtrum apoſtolorum comprehendũtur ſub hoc diuino, quòd in eoſdem ſint vſus, minus tamen efficacia.

EMPLASTRVM AD HERNIAM.

℞. gallarum,
nucum cupreſsi,
pſidiæ,
balauſtiorum,
acatiæ,
ſeminis plantaginis,
ſeminis pſyllij,
ſeminis naſturtij,
cupularum glandium,
fabarum torrefactarum,
ariſtolochiæ longæ & rotundæ,
myrtillorum an. ʒ ß, hæc omnia pulueriſentur & in aceto roſato macerentur per quatuor dies, deinde torrefiant & exiccentur.

TVM

2ℓ. conſolidæ maioris & minoris,
caudæ equinæ,
glaſti,
ſcolopendrij,
radicis oſmundæ regalis & filicis an. ℥ j,
thuris, myrrhæ, aloës, maſtiches, mummiæ an. ℥ ij,
boli armeni lotæ in aceto, lapidis calaminaris præparati, lithargyri auri, ſanguinis draconis an. ℥ iij,
picis naualis ℔ ij,
terebinthinæ ℥ vj, vel quantum ſatis ſit ad emplaſtrum fingendum.

PLANTIVS.

Prætermiſſa hîc quoque ſunt alia emplaſtra adſtringentia & corroborãtia ventriculum, renes & vterum, quæ non vſurpantur, & pro quibus alia quædam in rem præſentem præſtitui ſolent: vt idcirco videatur hic emplaſtrorum & aliarum compoſitionum numerus ſatis eſſe ad pharmacopœiam & ad curãda ſumma morborum, cauſarum & ſymptomatũ genera: neque opus fuit medicamentarium hunc librum otioſis & ſuperuacuis compoſitionibus implere, quæ non niſi fruſtrà & ad confuſam multitudinem augendam recenſeri poſſunt. Quæ autem compoſitiones ad peculiares quoſdam & ſingulares affectus curandos vtiles exiſtant, quia rarius contingunt, in propria ſingulorum curatione tanquam illis peculiares & accommodatæ tradentur.

METHODI MEDENDI LIBRI SEPTIMI FINIS.

IOAN.

IO. FERNELII AMBIANI, FEBRIVM CVRANDARVM METHODUS generalis.

NOBILISSIMO LITERATISSIMOQVE IOANNI BARJOTTIO MARCHEFFRAEO, Philiberti Barjottij Equitis, Prætoriani consilij Præsidis, sacríque consessus Consiliarij Fil. primogenito, IOANNES LAMY Medicus Paris. S.

VT quisque eius artis, quã cupidè exercet ac profitetur, amore delinitus est (Barjotti iurisperite clarissime) ita ad eius summum perfectionem q3 studiosè contendit. Quod cùm in cæteris omnibus, tum maximè in politicis disciplinis, quæque ad humanitatem pertinent, factitari solet. Qui enim in iis principes haberi volunt, tametsi ipsa re ac veritate victi, multos olim iisdem in tractandis rebus ingenio ac gloria floruisse fateantur, tamen partim iis non assentiuntur artificiũq3 eiurant, partim nonnulla imitantur, nonnulla suo marte excogitant, vt in ea contentione quod veterum industriæ opponere possint, assequantur. Ita quippe industrij architecti quum aliorum & inuenta & perfecta opera admirentur, tamen à populari eorum via interdum deflectentes, ex iisdem ea eliciunt ac mendicant, quibus sua ad numeros omnes artificij componant. Sic dum eorum vesti-

gia negligenter ſequi videntur, in iis tamen diligenter ac laboriosè inſiſtit. Quo exemplo D. Fernelius auus tuus (cuius recordatio tibi ſemper iucundiſſima eſſe debet) arte medicinæ clariſſimus, omniq; laude (teſtã te ipſa inuidia) cumulatiſſimus, palmã tam ſolidam promeruit, vt ſuo ipſe lumine non ſolùm Galliam, ſed exteras quoq; gẽtes illuſtraſſe videatur. Etenim quia in eo maxima & præclara fuit ad præclaras artes indoles, ab ea virtutis ac abſolutæ eruditionis primã etiã apud ſuas (quod raro homini conceſſum eſt) commendationem facilè reportauit. Idcirco cùm Henricus II. Galliarum Rex Chriſtianiſſimus (cui conſiliarius ac primarius erat medicus) iuſſiſſet, vt pro ea quã apud omnes ſuſtinebat expectatione, artem medendi meliori forma redderet (eam enim multis locis deturpatam, & pluribus imperfectam eſſe acceperat) aut iam tum fortaſſis magnitudine & mole muneris laborantem, inſtauraret: ad id muneris præclarè exequendum omnia veterum monumenta (nullum enim vel minimum ſcriptorem neglexit) cùm accuratè excuſſiſſet, nuſquam ſe tamen illis omnino addixit. Verum eximij illius pictoris exemplo, qui Agrigentinis tabulam politiſſima arte depicturus, nudas eorum virgines inſpexit, vt quid in quaque pulchrũ eſſet (cùm natura in vno nihil omni ex parte expoliat) ex iis tanquam viuo exemplari in mutum ſimulacrum artificiosè transferret: præſtantiſſimæ artis veram imaginem, veris coloribus additis, ad vnguem expreſſam, maximis laboribus inſumptis, poſteritati ille cõſecrauit. Etenim obſcuram antè illuſtrauit, contaminata n perpurgauit, proiectam erexit, & ſtabiliuit, ita vt ſuis iam reſtituta natalibus vnius hominis induſtria videatur. Idq; non ſecus ac arbores & flores qui ἀκμῇ & vigorẽ

ſuum

ſuum hyemis moleſtia decuſſum vnius ſolis acceſſu ac fauore ineunte vere recuperant. Denique quod factu difficillimum erat, tanto ingenij acumine, verbis tam eximiis ac venuſtis veterum ſenſa expreſſit, vt aut nouа omnia feciſſe, aut mira luce colluſtraſſe meritò cenſeatur. Ac proinde omnes fateri neceſſe eſt vnicum Fernelium in tantis medicinæ tenebris clariſſimum lumen prætuliſſe. Quod vtique Rex veri prouidus augur iam tum præſentiens, Alexandri magni exemplo, qui edicto cauit, ne quis præter Apellem ſuam depingeret effigiem, vnicum Fernelium huius tantæ artis (qua nulla eſt nec honeſtior nec diuinior poſſeſſio) habere voluit illuſtratorem & amplificatorem, qui & rerum & verborum ſuppellectile maxima hanc nondũ ſatis dotatam & comptam locupletaret & augeret. Enimuerò ſi pares ingenio corporis vires nactus fuiſſet, fortaſſe nunc haberemus quem non Hippocratis aut Galeni tantùm interpretem, & tãtis ingeniis dignum genium, ſed exornatorem diceremus. Quinetiam propter excellentem ingenij magnitudinem, necnon ſummam in re medica peritiam tantum aliquando maximus ille Rex huic tribuit, vt aulæ proceribus inſolentius de domeſticis & ſuis medicis inter ſe aliquando gloriantibus clariſſimo de eo elogio illam oſtentationem repreſſerit. grauiter enim & verè reſpondit ſe non reperiſſe quenquam præter vnum Fernelium quem iure Medici nomine cohonestaret. Adeò nempe Regi maximo ſatisfecerat Fernelius, vt vnus inſtar omnium videretur. Atqui principibus placuiſſe viris (inquit ille) non vltima laus eſt. Verumenimuero licet hoc grauiſſimum fuerit Regis de Fernelij medicinæ parentis ſingulari doctrina iudicium, & dignum tanto viro teſtimonium, haud tamen ob-

trectatores literarum & literatorum oſores defuerunt, qui crabronibus detericres non irritati aculeos in bene meritum exacuerint: magiſtro enim veteris diſciplinæ iucundißimam ingenij laudem inuidentes, & ſanctiſſimam eius exiſtimationem virtute & labore partam violare fruſtra cupientes. Fernelium docuiſſe res admirari, non autem intelligere, dictitarunt. Quæ cenſura hominum tantum ſibi tribuentium, & famæ viri ſemper ſuſpiciendi detrahentium admiratione eſt digna. Mirum enim eſt cenſores tam acutos & tam doctos aut non intelligere aut in admirationem trahi, quam ab ignoratione proficiſci philoſophus teſtatur. Prætereo quorundam aliorũ effrænatam maledicendi licentiam & contumelioſas ingratorum diſcipulorum voces, cùm præſertim nemo ſit, qui neſciat eum in tanto precio & exiſtimatione apud omnes fuiſſe, vt qui Fernelium repudiat, idem omnes omnium hominum ſtatas ratasq; de homine erudito opiniones ac ſententias (quod impium eſt) reiiciat ac eiuret. Quem enim innumeri plenore quaſi ore laudant & amplectuntur, eũ nefas eſt ab oppido paucis repudiari. Vtris magis ſana fuerit mens nemo non intelligit. Quantò enim vniuerſorum iudicium paucorum æſtimationi & pondere & numero antecellit, tantò facilius laudantium iudicij grauitas, obtrectantium leuitatem peſſundat ac opprimit. Vt enim aquæ particula facilius corrumpitur quàm tota aqua: ſic probabilius eſt paucos cæco amore ſui occupatos quàm multos veritatis ſtudio impulſos, à ratione ac vero deflexiſſe. Ac illi pauci melius ſibi ſuoq; nomini conſuluiſſent, ſi vocem inhumanam continuiſſent, vt paucitatis teſtem, ſic ſtultitiæ ſuæ indicem ac leuitatis. Aut me domeſticus amor fallit, aut nullus vnquam intelligendo res abditas luculentius docuit

docuit admirari, & intelligere admirando. Testis diuinus ille de abditis rerum causis liber, vniuersa ferè naturæ mysteria complexus, qui posteritatis memoriam promeretur. Testis & vniuersa Fernelij medicina multis præclarisq; monimentis ad omnem memoriam commendata, qua sibi monumentum ære perennius extruxit, quæ iam velut altissimis defixa radicibus sic ab omnibus expetitur, tanto ardore legitur, vt iam passim vno Fernelij nomine publicæ scholæ personent. Quinetiam nullius adhuc ad bene fœliciterq; medendum præclarè secum agi putat, qui in ea non sit sæpe versatus. Quod nuper Ioannes Crato vir præter morum grauitatem vitæq; integritatem omni literarum genere clarissimus, Cæsareæ maiestatis ἀρχιατρος ac consiliarius, elegantissima illa epistola, qua in opus Fernelij ante aliquot annos denuò typis excusum præludit, videtur confirmasse. Illic enim vtilem sibi fuisse lectionem scriptorum Fernelij ex animo professus, eum demum in medicina profeciſſe statuit, cui Ferneliana non displicent. Quinimò illis tantum tribuisse, tantóq; studio prosequutum accepimus, vt ea viaticum vitæ appellarit, nec sine iis vnquam Alexandri magni exemplo qui Homeri Iliadem sub puluino seruabat, pernoctarit. Alij in eum paulò iustiores, præclara quidem eruditione atque doctrina ornatum, & in arte medendi in primis versatum quodammodo commendarunt, quòd viderint admiranda artis opera scriptis consentire, & ea quotidie fœlici rerum euentu confirmari, magisq; ac magis illorum veritatem elucere, quam cum nec auderent nec possent rationibus vllis conuellere, tandem veritate victi istorum scriptorum inuentionem vni Fernelio attribuerunt. Atne quid ad virulentam rabiem deesse videretur,

inteſtino velut flagrantes odio necdum adhuc vetere depoſita inuidia, dictionem diuulgarunt cuiuſdam alterius eſſe, nec illi licuiſſe tot occupationibus diſtricto tam accuratè & eleganter tantum opus concinnare. O puerilem hominum cauillationem, qui ocio & ignauia liqueſcentes, aliena duntaxat opera vellicare atq; inſectari norunt, quiq; omnino philoſophiæ rudes, prætermiſſa æſtimatione rerum, verba ſola grammaticorum more ponderant & examinant. Quiſquis priora eius opera, quæ omnes ſine controuerſia Fernelio adſcribũt, cum poſterioribus contulerit, aut dicendi characterem illum ipſáq; verba accurata obſeruatione animaduerterit, ſua ſanè vbiq; ſimilia & ex eadem officina profecta (niſi prorſus ſit mente captus) agnoſcet. Alij deniq; vt ea etiamnum improbarent, & in ſummam inuidiam adducerent, nouas eum & falſas opiniones inſeruiſſe & inſitas euulſiſſe peruulgarunt. At verò noua quo pacto dici poſſunt, quæ ex limpidiſſimis veterum fontibus hauſta ſunt & deprompta, aut quorum falſa & adulterina, præſertim & veritati & præceptis artis ſint conſentanea? Nam conſtans & firma de calculo, paralyſi, catarrho & arthritide eius opinio tot alioqui doctiſſimorum virorum exquiſitiſſimis rationibus tanquam machinis oppugnata ita firmiter ſtat & ſubſiſtit, vt nulla vnquam ratione (qua rerum omnium veritas eſt exquirenda) conuelli adhuc potuerit. Quendam eſſe audio, qui fame potiùs quàm famâ conſpicuus eo venerit impudentiæ, vt eum etiam dicere nõ puduerit, vniuerſam Fernelij medicinam procul à libera beneq; conſtituta academia eſſe relegandam, quòd ex turbidis Arabum riuulis petita, & ab eodem tantùm dictionis quodam lenocinio philoſophis indigno, ornata, omnem medicinæ ſplendorem contaminarit, ſuſtulerit,

penéq;

peneq̃ extinxerit. O ſubtilem philoſophũ, ſed craſſum medicum, cùm nemo vſquam ſit gentium, qui perlectis eius operibus & eorum veritate comperta ſummã in iis rerum inuentionem non admiretur & ſuſpiciat, fateaturq̃ ſupra modum auctam, magno cum mortalium commodo & profectu illuſtratam eſſe medicinam. Sic virum omni diſciplinarum genere inſignem, quem non fortuna ad gloriam erexit, ſed virtus ad laudem extulit, contumelijs dilacerant ac proſcindunt. Sic magni animi & ingenij virum, cui virtute & eruditione pares eſſe nequeant, aulicorum exemplo, qui ſubita in aliorum fœlicitatem ternis oculis intuentes, & viribus ſuis diffidentes, induſtrijs hominib. obtrectant, inuidia ac maleuolentia proſequuntur. Adeò laudi & gloriæ inuideri ſolet. Sed id mirum, quem viuum aperte petere noluerunt, eum mortuum (ſi modò is mortuus eſt qui libris editis tanquam liberis nouaq̃ ſobole fœcundus reuiuiſcit) clàm oppugnare voluerunt. At mortuorum laudibus obtrectare, id illorum manes violare eſt. Quod quàm impium, id etiam Scytharum ipſa teſtatus barbaries. Eſt ne quicquam crudelius quàm hunc dolorem Fernelij cineri atque oſſibus inurere, vt quam ei laudem multi graui iudicio tribuerunt, eam pauci male feriati leui opinionis vẽto agitati imminuant & detrahere conẽtur? Quod tibi (Barjotti optime) glorioſum eſſe debet, cùm auum tuum inuidis non caruiſſe videas. Id enim præclarum eſt auire in auo tuo & anguſtæ virtutis argumentum. Hac linguæ procacitate perculſus ſi quid amiſit, id plurimi amiſerunt: conſecutus eſt gloria ſua quod pauci obtinuerunt. Quò fit, vt tibi gratuler cùm ab auo patreq̃ ortus tui principia duxeris, quibus inuidi non pepercere, id eſt, quorum gloria tãta extitit, vt malè ſanorum oculis aciem

præstrinxerit. Quæ causa fuit vt acerbitatis suæ virus in eos frustra euomuerint. Et ni fallor sustines imitandæ & auitæ & paternæ virtutis expectationem. Immò si quis istam tuam frontem apertam ac ingenuam indolem inspiciat, iam magnum quid promittis, quo vtriusque parentis imago viua in te vno reluceat. Et si bene ominor, æmulis cariturus nones: solidam enim virtutem plerisque scientiarum generibus cumulatam amplecteris, quod vt semper facias, te per istum tuum genium, & per istam frontem tuam oro & obtestor. Oro & per vtriusque parentis lineamẽta quæ tu exprimis. Omitto corporis, quæ vt sunt inferiora, ita pro nihilo duci debent. Ac dubito an tibi maior vtilitas, quàm tuis voluptas futura sit. Vtilitas quidem, cùm insistes ijs vestigijs, in quibus parentes pedem presserunt, & cum labores tui honesto gloriæ præmio lenientur, & mitigabũtur. Voluptas verò, cùm & ad demortuos, & ad vinos peruenìet tui in excolẽda virtute & terendis maiorum vestigiis progressus fama. Ita enim tanquam idoneum solumeris, cui virtutis parentum semen commissum natiuo quodam ac verno tepore excitatum reuiuiscit, adolescit, fructum vberem iuxta & suauem redditurum. Iam locus postulat, vt institutum consilij nostri cursum persequamur. Vt primùm Fernelij quæ restant nondum vulgata opera in manus meas fato potius quàm iure hæreditario peruenerunt, consilium hoc meum & institutum fuit, ea primo quoque tempore in lucem emittere, vt multorum desiderium nouo hoc edito partu explerent. Ab eo consilio quædam me reuocabant, ad id multa hortabantur. Reuocabat ea difficultas quam in diuulsis, dispersis, ac dissipatis aduersariis repererã. Reuocabat exigua perficiũdi spes, & parua de iudicio meo opinio, vt qui

in ea

in ea re præſtanda impar ac inferior forem. Sed inuitabat primùm Guillielmi Planty viri Græce Latinéque periti, de arte medica ſuprà quàm credi poteſt meriti, fides quam præſtiterat. Spoponderat enim, niſi matura mors (quæ laudi, gloriæ, & conatib. virorum illuſtrium ſemper obſiſtit) nobis eum eripuiſſet, eam ſe diligentiam præſtaturum, vt quæ diſperſa diſſipatáque forent, colligeret, ac in optimũ ordinẽ redigeret. Ac lubens eius fidem liberarem, niſi improborum verſutia ac præpropera feſtinatio per medios conatus trãſuerſa ageretur. Maximè verò quòd Fernelius animã agens vni Plantio, qui illi quoad vixit vnicus fuit & domeſticus, omnia ſua monumenta & aduerſaria credidiſſet, ac veluti teſtamento legaſſet. Hortabantur quoque & plerique de me bene meriti, qui me aſſiduis literis ſolicitarũt, cùm me in eam honeſtam familiam accitum & cooptatũ intellexiſſent, vt diuturnæ multorum expectationi & deſiderio aliquando ſatisfacerem. Et mecum quaſi ex ſcripto agere voluerunt, quòd Plantius in Epiſtola nũcupatoria id promiſiſſet. Nam id ſe ſuo iure poſtulare credebant, quòd ad quem & Ferneli & Planty iſtud luculẽtum ſcriptorum patrimonium tanquam ad filium, aut affinem peruenìſſet, is aut de iure teneretur, aut ingrati & inhumani hominis crimine conuinceretur, niſi de emittendis in lucem libris laboraret. Cæterùm Plantius receperat ſe ſeptem libellos in lucem editurum. Et nos idem iam præſtitiſſemus, niſi fregiſſet conſiliũ meum, propenſámque animi voluntatem retardaſſet plagiarius quidam, cuius fidei multa aduerſaria precariò (incõſultò fateor) cõmiſeram, qui vniuerſalem febrium curãdarũ methodum furtim à me acceptam cùm tranſcripſiſſet, iam veluti alienis ſpoliis ac furto inſoleſcẽs, cœpit ia-

ctare ſeſe ac gloriari, quòd iampridem ijs de rebus libros conſcripſiſſet, quos propediem prælo eſſet commiſſurus. Atque eo veluti temerario auſu cœpit Fernelij (qui virtute tantùm duce & comite fortuna caput extulit) famæ ac nomini inſidiari, dum iſtis verborum præſtigiis venerandum ſemen, quem non ſolùm ſui, ſed & exteri æterna laude decorandum putant, honore merito ac omni dignitate fraudare vult atque ſpoliare. Et vt eſt vir maximè popularis, malis iſtis artibus falſo doctrinæ prætextu auram vulgarẽ captat & venatur. Quem vt conſilio & diligentia anteuerterem, necnon Typographos eius ſtudio obſequentes, nimiúmque feſtinantes retardarem, à priore inſtituto abductus, duos tantùm libros, priorem qui febrium, poſteriorem qui morbi Gallici curationẽ continet, coactus ſum euulgare, fidem de reliquis datam breui (σὺν Θεῷ) liberaturus. Quod eò lubentius fecero, ſi noſtræ induſtriæ primitias ac magni laboris præludia, medicinæ ſtudioſi grato ſuſceperint animo. Quod iam penè me conſecuturum ſpero, ſi nouæ ſucceſſus induſtriæ, expectationi noſtræ aliquando reſponderit. Nam ſi ſcripta conſidero, ea cùm per ſe plauſibilia ſint, nemo non boni conſulet laborem noſtrum & inſtitutum. Sed maior ſperandi occaſio ſeſe offert, quod in tuo nomine (Barjotti ingenue) hic liber veluti reliquæ naufragij tabulæ & luculenti tui patrimonij pars, eſt proditurus. Tuarum enim eſt partium, tui muneris, vt diligentia hunc librũ ab improborum manibus veluti lacerũ ac ſpoliatum aſſeras, liberes, ac reſtituas. Alioquin vix effugias quin neglecta hac patrimonij parte, veluti aliquo paricidio te inquines. Id enim potes ſi vis, velle autẽ debes, quia potes. Hoc aui tui manes iure ſuo à te repetere poſſunt. Quòd ſi in hac officij tui inparẽtes parte

claudicares,

claudicares, iniuriam tibi tuíſque faceres, & veluti deſertoris crimine te alligares. Bonis tinctus es literis, ius, iuſtitiámque colis, liberè educatus, raris animi dotibus inſignitus, in vrbe terrarum principe natus, tuo ipſius genere & nomine nobilitatus, fortunis denique ampliſſimis illuſtratus. Si quæ iuris ſunt, quod tu tantopere colis, præſtare vis, hoc iã auus tuus iure à te poſtulare debet, vt ſua monumenta ab omni impietate vindices. Quòd autem clariſſimus quiſque iuuenum pro amplificanda & retinenda re domeſtica plurimum laboris ſuſtinet, deforme tibi exiſtimato ab iis te virtute ſuperari, quibus dignitate præſtas. Atque ſi eam nauabis operam quam ſpero, meam augebis induſtriam, vt tandem vtriuſque noſtrum conſenſione atque conſpiratione aliquid eximium & auguſtum in commendationes tuorum parentum, in virtutis tuæ laudem & laborum meorum quandam ſubleuationem, exiſtat. Vale, Barjotti clariſſime, Lutetiæ Pariſiorum Cal. Sept. 1577.

VICTIS NIL NISI DOLOR.

IOANNI LAMY PARIS. MEDICO Ioannes Barjottius Pariſ.

Hippolytum, quondam, ſacris Epidaurius herbis
Eripuit diris correptum faucibus Orci:
Hinc genitus Phœbo, Nymphâque Coronide, Parcis
Ceſſit. At ἀχίαπος, poſthac, FERNELIVS, *ijſdem*
Paſſibus incedens, Stygiáque palude, ſuorum
Vmbras educens, (tantum profecerat arte
Delia) ad Empyreum ſublimis fertur Olympum.
Sed tuus iſte labor, rediuiuum reddit, AMICE,
Cuius de Medicis diuulſa volumina rebus
Congeris, incudi tradis, donáſque nitori:
Ex quibus, haud prodit, FERNELIVS *vnus, & alter,*
At plures, illinc qui Parcæ tela retundent.
Sic facis, vt mors hæc, reparabilis alitis ortu
Sit melior: ſimilem, qui per ſua funera, tantum
Suſcitat. Inuideat quantum volet Atropos: vni
Liuor edax Domino pectus miſerabile rodit.

NON INFERIORA SEQVVTVS.

Fernelius vegeto luſtrans arcana labore
Artis, Apollinei quam coluêre Patres,
Eripit innumeros fato, ſibi nilque pepercit,
Dum poſitum, contra ſæpe reſurgit onus.
Nil intentatum liquit, dum pollice docto
Expolit obſcuras nobilis Artis opes.
Vitam non clauſit ſenio, ſed membra labore
Condit in emiſſis languida facta libris.
Nam tumulus liber eſt. Aliena ſalúſque fit illi
Chara nimis: moritur mortem aliis adimens.
Scriptáque quæ toto ſpargit ditiſſimus orbe,
Vitam Erebo raptam, poſt ſua buſta dabunt.
Claras fatalis nequit vrna capeſſere mentes,
Fœtura ingenij non peritura viget.
Nam non intereunt, quorum poſt debita fata
Diuitis ingenij vis rediuiua manet.

Sacris Ioannis Fernelij Regij Archiat. manibus Gul. de Baillou Pariſ. medicus B.P.

ΕΙΣ ΤΟ ΤΟΥ ΦΕΡΝΕΛΙΟΥ ΠΕΡΙ ΠΥΡΕΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ, ΕΥΡΙΚΟΣ Ὁ ΒΛΑΚΟΔΩΝΟΣ ΣΚΩΤΟΣ ΙΑΤΡΟΣ.

Λάμπετε Φερνέλιοι τῆς φρενὸς ἅλιον αὐγαῖς
Φαρμάκων κραναῇσι βεβοτῆις, λάμπον τά τε βίβλῳ
Τῇ σοὶ ἱδρυμένα πυρετῶν, μὴ πάντα φρένιλος αὐτῷ
Οἰδόμενα τῆς γνάμπτης ὅτι φῶς παγκλαύτου ὄζει
Ἡελίῳ μεμίχθαι φίλῳ, καὶ λάμπετόωντι.
Εἰ δέ σε Φερνελίη τὸ παλαίφατον οἰδόμενα δέλγει.
Ἠέλιον θνητοῖσι φέρει συγγράμμασι τούτῳ,
Κάμνοντας φερέπτερα μὲ ἑλκόμενα, καὶ φῶτα δεδωκώς.

EIVSDEM BLACVODÆI.

Fruſtratus olim Siſyphus inferos
Paruo reuixit tempore, coniugi
Sibique fallax. Nam retractum
Atropos ad Phlegethontis undam
Et furua ſauæ regna Proſerpinæ
Non paſſa techmas reddere commodo,
Damnauit æterni Laboris.
Fata dolo nequeunt repelli.
At rectè diuis fata volentibus
Orco remittunt Fernelium, ſua
Virtute terris ſempiternum.
Viuere promeritum: nec antè
Sedes reuiſet Ditis, & Æaci
Sæuum tribunal, donec erit genus
Mortale. Nam viuet ſibi, qui
Vitam aliis bonis arte confert.

Igniuomas ſolitum febres extinguere, febris
FERNELIVM è viuis inſidioſa tulit.
Sed fugite ô febres: quia nunquam febribus hoſtis,
Dum liber hic viuet, FERNELIVS *decrit.*

I. R.

IO. FERNELII AMBIANI, FEBRIVM CVRANDARVM METHODUS generalis.

PRÆFATIO.

IAMTA olim Empiricæ sectæ vis fuisse videtur & celebritas, vt apud eos, qui sese Rationales profitentur, non parum etiamnum pristinæ retineat authoritatis. Perpauci enim morborum causas, aut continentes, aut antecedentes, aut etiam concomitantes accuratè satis scrutantur, sed morbi cuiusque audito nomine, seu quòd febris continua tertianáve sit, seu pleuritis, seu nephritis, aut arthritis, protinus ad peculiares traditas sibi medendi præceptiones concurrunt, quas mirificè, sed nullo aut certè minimo iudicio amplexantur & excolunt, vmbras potius & nomina quàm morbos ipsos sequuti. Si qui fortè ex his continentes causas attingunt antecedentes tamen aut concomitantes (vniuersam dico corporis, principúmque partium, & humorum, qui in his peccant, constitutionem) prætermittunt. Generalem igitur medendi rationem ac methodum, & summa quæ hactenus protuli, remediorum genera statuens ad singulorum deinceps morborum peculiarem curationem accommodare, insuper propria cuiusque remedia producere, hoc quasi initio præceptiones tradam, quibus qui medicinam facturus est, curandi iudicium dirigat atque confirmet: tum nequid inconsideratè gerat, tum etiam ne in singulorum tractatione breuitatis studiosi cogamur hæc subinde inculcare, quę multorum sunt communia.

Ante morbi cuiusque curationem omnium, tum humorum, tum partium corporis, vitia perquirenda esse. CAP. I.

OMNIVM id iure primum videtur, vt ad ægrum veniens, ex symptomatum quæ plurimùm fatigant recen-

cenſione, & affectam primariò ſedem, & affectum qui in ea conſiſtit, & eius cõtinentem cauſam intelligas, vt quorum gratia ſis maximè accerſitus. Deinde verò reliqui quoque corporis (vt ſecundo pathologiæ docui) conſtitutionem diſcas, ſine qua nihil tutò aggredi poſſis. Inter ſermonem tacitè obſerues, quo habitu, gracili an obeſo, & quo ferè temperamento decumbens ſit: deinde ſciſciteris, quæ viuendi conſuetudo olim familiaris, quæ ante morbum integra valetúdine eſſet corporis conſtitutio, quis habitus mediocris an plethoricus, qui non niſi purorum eſt & bene valentium. Si deterior corporis conſtitutio ſuſpecta fuerit, quærendum quibus olim grauioribus morbis conflictatus ſit, & perfecténe ſublati ſint: in hos enim facilis eſt relapſus. Ad hæc quoq; propriis notis de corpore ſciendum, purúmne id ſit an impurum: ſi impurum, quæ corporis regio obſideatur vitioſo humore, primáne, an ſecũda, aut tertiaris verò humor alteratus ſolúmne ſit: vt crudus aut leuiter corruptus (qui citra vacuationem ſeu naturæ, ſeu artis beneficio, poſſit in priſtinam bonitatem redire) ánne ſic vitiatus, vt naturæ limites prætergreſſus, & omnino præter naturam prorſus extirpari vacuariq́ue debeat. Tertiò, vagúſne ac diffluens ſit: an contra venarum, aut viſcerum, aliarúmve partium ſubſtantiæ impactus & adhærens: ille enim breuiorem morbum facit, promptéque medicamento cedit: hic verò difficilè, & morbum peruicaciorem reddit. Si adhærens, an cum obſtructione ſimplici, aut etiam cum tumore, qui in aliquo viſcere aut alia parte contactu mollis aut durus, renitens aut laxus percipitur. Tumor enim, præſertim durus atque diuturnus, non niſi præparatione adhibita, multo tempore eximitur. Quartò ſit vitioſus humor, ánne corruptus: hic enim accelerandam curationem cautione maiore indicat, præſertim ſi febris adeſt: & hæc corruptio atque putredo ſimpléxne ſit & ſolitaria: an præterea partis, cui adhæreſcit, ſubſtantia labefactata ſit. Hæc rurſum labes ſitne ex diutina humoris corrupti contagione & adhæſu, an ab ipſo ortu & à prima origine quaſi hæreditario iure contracta. Poſtremò, leuiſne ea ſit ac recens, an conſummata adeò vt non amplius in naturalem atque bonum ſtatum pars reuocari poſſit. Grauiſſimum ſanè vitium eſt labes aut corruptio ſubſtantiæ viſceris, quod,

etiam ſi omnem noxium humorem expurgaueris, perſiſtit in viſcere, & vix aut vllo modo arte corrigi poteſt, præſertim ſi hæreditarium eſt, vel graue atque conſumatum exiſtit. Hæc præcipua interiorum eſt cauſarum obſeruatio, tũ ad prædicendum, tum ad curandum imprimis neceſſaria. Nam ſiue interior præter naturam cauſa morbum protulit eiſque coniuncta eſt atque continens, ſiue illi duntaxat implicita ſit, propterea tamen quod vel eum ipſum fouet, vel eius ſymptomata aſperiora reddit, prętermitti nõ debet, quã doquidem ſine animaduerſione neque prædictio neque curatio iniri rectè poteſt. Magni igitur intereſt, morbus hoc illóve modo affectum corpus inuadat. Qui in purum & bene conſtitutum corpus inciderit, certos atq. legitimos, qui in vitioſum atque impurũ, diſtortos atque inopinatos, progreſſus habebit. Si quem euchymo & puro corpore partibúsque principibus bene conſtitutis, euidentiũ cauſarum vi, ex ſubita poſt exercitationem validam refrigeratione, pleuritis adoriatur: ea vtique pura & exquiſita exiſtet, quam protinus ſecta vena quam plurimum leniet, aliáque adhibita remedia luculentè iuuabunt: huius quoque concoctio ſtatis fiet periodis, nec alia quam pleuritidis ſymptomata ægrum affligent. Alium item bene conſtitutum, pluuioſo cœlo ſimúlque æſtuoſo iter facientem, ſi conſtipata aure obſideat, continua febris, eáque concluſa ex putrefactis humoribus qui in maioribus ſunt vaſis: ea omnino ſimplex quum ſit, propriis duntaxat ſtipabitur ſymptomatis, conſtantes nec perturbatos, ſed decretoriis diebus definitos motus habebit, legitimáque iudicia. In hoc ſtatim initio, nulla purgatione præmiſſa, venæ ſectio quæ multitudinem concluſæque putredinis magnam portionem ſubtrahat, plurimum ad curationem conducet: deinde detergentia medicamenta & attenuantia, quæ corpus reliquámque putredinem præparent, vt inſiti caloris beneficio cocta ſecretáve, tum arte, tum naturæ beneficio atque impetu deducatur in ſalutem. Ad eundem quoque modum peſtilens febris, quæ ex inquinati aëris contagione maligna purum corpus inuaſerit, ſui duntaxat generis ſymptomata promet, & antidotis maximè cardiacis, & iis quæ malignitatem frenant, abigetur, nulla vacuationis neceſſitate. At ſi contrà ſtatuamus iiſdem ex cauſis alios, quibus ante morbum

bum vel impurum corpus eſſet, vel malè conſtituta viſcera morbis ſimilibus exerceri: horum neque certa lex, neque certum fuerit indicium: ſed omnia perturbata, confuſa, & plerumque inopinata ingruent, ac velut tumultuoſiſſimè adorientur, vt ſubinde remedia mutanda atque permiſcenda ſint. Pleuritis enim ſi obtigerit, neque exquiſita neque legitima exiſter, ſed vel è deſtillatione frigida, vel è corporis frigido pituitoſoque habitu crudior euadet, concoctúque difficilior, è qua vix quicquam tuſſi educetur, neque hanc vena ſecta conſpicuè minuet: ſed & extraordinaria ac illegitima ſymptomata, vt ſuffocationis metus, progreſſus ordinem peruertent, præſertim ſi olim aſthmati opportunus fuit æger. Si verò continua aut etiam peſtilens febris idipſum occupauerit corpus, impuritatis ſymptomata, vt cordis dolor, animi defectio, nauſea, frequens vomitio, oppreſſio, híſque ſimilia propriam febris conditionem mutabunt, vt eius incertum futurum ſit iudicium. Eadem quoque impuritas viſcera primáſque venas inferciens, obſiſtet ne ſtatim initio propria febri remedia, accommodari poſſint. Ea enim antequam venæ ſectio adhibeatur expurgari poſtulat, non paruo temporis viriúmque diſpendio. Febris etiam longior, & tum iudicatu, tum curatu difficilior atque periculoſior euadit: multo autem magis, ſi quod viſcus ante morbum malè iam affectum erat. Hæc igitur ſunt ante cuiuſque morbi curationem animaduerſione digna: quibus prætermiſſis, nihil certò poteſt de morbi cuiuſque iudicio aut curatione ſtatui.

Quænam plethoræ, quæ cacochymiæ præcipua ſit ſedes, & quæ vtriuſque ſint cauſæ.

CAP. II.

PLETHORA, quæ probi ac vtilis ſanguinis ſeu ſuccorũ omnium eſt redundantia, maximè ac præcipuè è venis oritur maioribus, è quibus anaſtomoſi, tenue nõnihil, quẽadmodum è pleniore ſiniſtro cordis ſinu craſſiuſculum aliquid, vnà cum vitali ſpiritu in maiores effunditur arterias: quæ non minus quàm venæ, copia turgentes atque diſtentæ validũ tum pulſum edunt. E maioribus tum venis tum arteriis copia turgentibus in minores, ex híſque in carnis molem, habitúmq; corporis effuſio fit, atque plethora ſum-

mas corporis partes ac muſculos implens & diſtendens: addito robore coloreq; viuido. Porrò autem in prima corporis regione, quæ ante portas eſt iecoris, nulla propriè plethora ſuccreſcit, neq; quum ventriculus, & partes ſub abdomine cibi vel optimi copia quaſi ſaginatæ diſtenduntur, plethora eſt: ſed ſolùm multitudo, quæ in vaſis maioribus & in habitu corporis ſani ac bene conſtituti cumulatur ex opportunè dati cibi potúſq; vbertate & affluentia. Quæcunque aliis ex cauſis redundantia in vaſis congeritur multa potius eſt cacochymia. Omnis autem cacochymia & humorum impuritas aut ex vitioſa viſcerum affectione aut ex improba viuendi ratione, non aliis ex cauſis, proficiſcitur. Iecur, lien, ventriculus, aſſidentéſque partes ſeu intemperies, ſeu impuritate, ſeu ſubſtantiæ labe inquinentur, humores ſuccóſque vel ex temperato & puro alimento proferent ſui ſimiles & labefactatos. Intemperatus quoque cibus aut craſſus, aut tenax, aut corruptus, non ſic exquiſitè poterit concoctione mutari, quin vel in ſanguinẽ, vel in alium humorem faceſſens priſtinæ conditionis & naturæ nonnihil retineat atque redoleat, aut vitium aliud contrahat, ſi immodicus ſit & à noſtro calore minimè vincatur. Præcipua verò caçochymiæ ſedes eſt prima corporis regio, ventriculo, liene, iecoris cauo, circumpoſitiſque partibus circumſcripta. Hæc enim vt cibi promptuarium eſt, in quod omnia demittuntur, ita & corporis totius velut ſentina quædã eſt, in quam illorum ſuperuacua amandantur, ſiue ſanum, ſiue ægrum corpus ſit, ſiue purum, ſiue impurum alimentum. Non ſolùm enim cibi reliquiæ & fæces, verùm etiam humores ſuperuacui è iecoris concoctione & ex ſuccis, in venas delatis ſecreti, illic ſubſiſtunt. In ventriculo, & inteſtinis membranoſis quidem ac frigidis cruda ac ſuperuacanea cumulatur pituita, quæ eorum proprium excrementum eſt, primùm quidem aquea, deinde calore craſſeſcens & mucoſa euadens: ab hac vitrea, poſtremò gypſea omnium craſſiſſima, & inteſtinis tenacius adhæreſcens. In folliculo fellis, & ſecundum iecoris caua, flaua bilis abundat, quæ feruore in vitellinam, deinde in porraceam, in æruginoſam, in cæruleam, & in atram omnium acerrimam atque perniciоſiſſimam faceſſit. In liene melancholicus atque terrenus humor colligitur, qui vſtione in atram eam bilem,

lem, quæ mitior appellatur, degenerat. Sic igitur in regione prima coërcentur humores ſuperuacanei, iíque interdum cum putredine, interdum citra putredinem. Illic verò interdum vſque adeò exuperant, vt è propriis conceptaculis in alienas ſedes redundent & præ copia irruant in meſenterium, in pancreas, & in inteſtina: in quibus etiam diuturnitate in præduros plerumque concreſcunt tumores. Ab his interdum per iecur in ſecundam quoque corporis regionem, quæ maiorum eſt venarum, hincque tandem in corporis habitum incurrunt, vt in regio morbo, in arquato nigro, in leucophlegmatia. Interdum, at rarius, venarum ſucci corrumpuntur labemque contrahunt, etiam ſi nulla ſit viſcerum impuritas: nam æſtu, exercitatione, vel ira incaleſcunt, inſpiratione graui & putrida corrumpuntur, peſtilente cælo labefactantur, hinc autem magna curandi varietas (vt mox dicam) depromitur. Hæc verò externarum cauſarum vis ſine præparatione corporis leuis. Quocirca temerè ac fortuito omnia dirigit, qui neglecto viſcerum ſtatu morbi cuiuſquam curationem ſuſcipit.

Summa ratio eximendæ tum plethoræ, tum cacochymiæ, quæ duæ ſunt communes morborum cauſæ.

CAP. III.

PLETHORA, quæ iam grauis citra morbi vllius metum eſſe cœpit, tenui cibo potúque, aut etiam inedia lentè, ſenſim, ac tutò eximitur. Quæ verò inſtans morbi periculũ minatur, repentè venæ ſectione ſoluenda, vt periculo ſubtrahat, tutumq; corpus reddat. Quæ iam morbum protulit, vt continuam febrem, interiorem phlegmonem, ſuffocationem, hæmorragiam ex rupta, aperta, aut exeſa vena, protinus quoque ſectione venæ minuenda, vt morbi curſum intercipiat, &, quidquid eius factum iam eſt, breuius efficiat. Plethora quæ alieno morbo duntaxat comes aſſiſtit, neque efficiens eius eſt cauſa, vt quæ febrem comitatur intermittentem, aperta etiam vena vtiliter eximitur: tametſi enim propriam morbi cauſam non tollit, multa tamen eius ſymptomata lenit, & cætera deinceps remedia tutiora expeditioraque facit. Quocunque igitur modo venæ multo feruidóque ſanguine turgebunt, ſi modò carnoſum ac bene ha-

bitum corpus eſt,& vires,vt ferè fit,conſtant,quæ ſuperant, & copia ſui grauis eſt materia, nullo incommodo detrahi poteſt, etiam ſi ſecta vena nihil ad primariam morbi curationem cõferre videatur.Ea tamen, ſi lentus morbus minimè vrget,ſub victu tenui ſpacio eximi tutò poteſt. Plethoram impuram, quæ multa eſt cacochymia, iiſdem caſibus repentinis, & ſimili rerum neceſſitate, tutò venæ ſectione ſubtrahes:præcordiis tamen,ſi huic initium dederint, prius expurgatis.Nam quanis materia turgentes diſtentæq; venæ repentinis caſibus depleri tutò poſſunt,vt ea vacuatione leuetur æger,& multitudinis pericula declinet. Citra plethoram verò, etiamſi non ſuperet, ſed vel integra,vel deficiens ſit venarum materia, interdum tamen reuulſionis gratia emittitur, vt alio dato itinere, eóque contrario, eius curſus auertatur.Id autem commodiſſimum eſt, quũ ſanguis præter naturam è venis prorumpens immodicè è naribus, ex vtero, hæmorrhoidibus, aut vomitione, ſcreatúve profunditur, aut quum in partem quamuis irruens eryſipelatis phlegmonéſve collectionem minatur, ſiue i l ſponte exeſis aut apertis venis contingat,ſiue ex aliquo ſubito caſu,vt labore,vociferatione,ictu,contuſione,diſruptæ ſint venę.Hęc igitur affectuum & vitiorum genera ſunt, quibus aut vtiliter,aut neceſſariò,ſecta vena ſuccurritur.

Summa ratio eximendæ cacochymiæ. CAP. IIII.

DE cacochymia autem, cui peculiaris eſt purgatio, ita ſtatuendum. In prima corporis regione, ſi recens adhuc eſt impuritas,nec morbum vllum progenuit, quoniam ferè cruditatis ſoboles eſt, parciore victu aut inedia emendari poteſt: veruſtiorem, quam nec victus tenuis ac ſiccans, nec inedia ſuſtulit,aut vomitione,aut deiectione,aut vtraq; ſubtrahes, vt quum in omnes primæ regionis partes æquabiliter effuſa eſt: tum enim aluus molli clyſtere primùm ducenda:deinde ſi craſſioris pituitæ atque glutinoſę prouẽtus inteſtina(vt plerũque fit) inferciat,ea detergente clyſtere eluenda ſubinde repetito,dum (ſi cætera ſinũt) nihil graue,tenſum,durúmve reliquum ſit in imo ventre,& vię omnes in aluum directæ, liberæ ſint & expeditæ. Expurgatis inteſtinis ſi ventriculus impuritate grauatur,eáque vel cordis

dis dolore vel frequenti nauſea ſurſum obrepere contendat, vomitione ducenda, leui primum, deinde ſi opus ſit validiore. Sin verò citra nauſeam grauis eſt, & ventriculi diſtentione, dolore, ructu, rugitu, cibi faſtidio, aut oris amarore affligit, potione ex hiera detergenda deiiciendaq; eſt, idque ſæpius ex interuallis, dum quæ dixi mala omnia, aut certè plurima deſierint. In interuallis autem ſubſiſtens materia apparetur attenuante atq; detergente apozemate, foris quoque illitu, atq; etiam ſi rei grauitas expoſcit, fomento, cui ſimilis inſit facultas. Victus tenuis ſit atq; boni ſucci, qui exigua materia vires aut pares, aut paulò infirmiores conſeruet, vt natura concoctione cibi minimum impedita, eos qui lædunt humores mitificet atq; domet. Si victus pariter ſiccans ſit & attenuans, medicamentorum vis maior exiſtet, nulla aliena permiſtione retuſa. Expurgatus ventriculus propriis demum corroboretur ſubſidiis. Præcordia verò, ſi tum etiamnum impura maneant, idq; nullo rumore conſpicuo, ſed obſtructione ſola, quam ſitis, vel oris amaror indicet (vt in ſimplici duplicíve tertiana) vel virium imbecillitas, vel fœdus faciei color (vt in ictero) vel mala corporis enutritio (vt in leucophlegmatia & atrophia) purganda aliquanto validiùs erunt ac ſæpius, ſed nulla tamen ſcammonij, vel colocynthidis, vel turpethi facultate, quòd è diſtantioribus ea ſedibus tenues proliciant humores, iis plerumque prætermiſſis craſſiuſculis qui præcordiorum obſtructiones parere ſolent. At verò ſi quis in iecore, aut in liene, aut in pancreate, aut in alia quauis meſenterij ſede tumor obduruiſſe deprehendetur, idque vel ſitu doloris, vel ingraueſcente pondere, vel decubitu difficili, vel contactu atque renixu, diutius continuandæ purgationes erunt, eæque blandæ ex ſenna, agarico, atque interdum rheobarbaro, ita quidem detergentibus aperientibuſque medicamentis diluræ, vt craſſum & tenacem humorem eumque in progreſſu ſyncerum detrahant: atque, ſi virium ſtatus patitur, ſubinde repetendæ erunt, dum pedetentim tumor omnis ſublatus appareat, laboranſque nihil amplius de ſe queratur. Hæc medendi ratio, citra virium offenſionem, inueterata & obdurata vitia ſenſim demolitur, quæ vehementiora pharmaca ſumma vi, ſummaque virium perturbatione, non excutiunt, & quæ antiqui vt immedicabilia reliquere-

runt. His autem purgationibus interſerenda erunt quæ concretum humorem incidant ac detergeant, vt validiora apozemata, fotus molliens, colliquans, & incidens, illitusque ſimilis, cui inducetur lana ſuccida, vel ſimilis facultatis emplaſtrum, vt omnium ope humor fluxior euadat, & ad purgationem ſequacior. Si pars quæ intumuerat, iam conuenienter expurgata propriæ ſubſtantiæ labem contraxiſſe tandem noſcatur iis notis quas in pathologia recenſui: aut ſi languidiores vires curationis longitudine labaſcunt, & ægrè poſſunt curationis longitudinem perferre: medio etiam curſu ſubſiſte, ne in vitæ diſcrimen adducas eum, cui maximè opitulari conſilium eſt. Sedata enim medicamentorum perturbatione, cùm corpus in tranquillum iam ſe receperit, non parua adhibitæ curationis emolumenta commodáque percipiet. Si tum non parum ipſe ſibi adiutus æger leuatúsque videatur, ſpes eſt reliquam poſſe curationem aliquando compleri. Sin verò eadem quæ antè ſymptomata, aut non multò mitiora perſiſtunt, non leuis ſuſpicio ſit labefactatæ ſubſtantiæ partis, quæ vix vnquam priſtinam & integram conſtitutionem ſit receptura. Tum blandiri & quod mali reliquum eſt ſuauiter lenire ſatius eſt, quàm ope irrita ægrum præcipitare. Hæc ſumma expurgandæ cacochymiæ ratio exquiſitè & ad vnguem, ſi lentus nec admodum præceps eſt morbus, obſeruari poteſt, ſiue cum diuturna febre, ſiue ſine febre ſit. At verò in acuto & præcipiti morbo, vt in continua febre, aut pleuritide, cuius præſertim ea impuritas cauſa non fuerit, vix ante tota demi poteſt, quàm breui acutus morbus finitus fuerit. Nunc de cacochymia, quæ in vaſis & in habitu eſt corporis vacuanda, dicendum. Hanc vix tutò aggredi poſſis, antequam ſit primæ regionis proſpectum: quæ quaſi ſentina eſt & prima origo omnis impuritatis. Ea neglecta quiſquis morbi vllius curationem ſuſcipit, tanquam cæcus omnia fortunæ temeritate dirigit. Vnde veteres mirari ſubit, qui hac prætermiſſa de ſola vaſorum & habitus corporis impuritate verba fecerunt. Vaſorum impuritas, ſi immodica fuerit, venásque diſtendat, venæ ſectione tutò (vt dixi) minuitur. Quæ verò citra plenitudinem eſt, ſi ab euidentibus cauſis, quæ ſanguinem ſuccósque corruperint, profecta eſt, tum venæ ſectione tum purgatione peræquè ſubtrahi poteſt. Corrupto enim ſanguin

ſanguine detracto, purior è ſanis viſceribus euchymíſque cibis ſuccedet. Sin verò primæ regionis impuritas, aut mala viſcerum affectio (vt verè ſit) huic initium dedit, nihil poteſt venæ ſectio conferre, quòd impuro ſanguini mox impurior ſuccedat, neque poſſit impuritatis eum fontem ſecta vena exhaurire. Purgatio ſola eam eximet impuritatem, vt quæ primùm regionem infimam, deinde maiores venas, poſtremò corporis habitum illuuie liberat, non ſemel quidem & vniuerſè, ſed pedetentim ac ſenſim auctis (vt antè dixi) remediorū viribus, ídque dum puriores vrinæ exiſtāt, & color corporis viuidior, cæteráque ſymptomata mitiora. Ad eos humores, qui in vaſis peccant, præparatio quoque neceſſaria validis apozematis, quæ vias in aluum directas reſerent, viſceráque expediant, humores craſſos attenuent, lentóſque detergant. Quorum omnium adminiſtratio non citra dierum, in quibus maior eſt tranquillitas, & in quibus concoctionis notæ ſe produnt, obſeruationem, tutò fieri poteſt. Humorum vitia, quæ in habitum ſummáque corporis è ſubiectis regionibus emerſerunt, alia purgatio, alia venæ ſectio vacuat. Phlegmonas enim, carbunculos, furunculos, eryſipelata, ſcabiem ſordidam, tenſiuam laſſitudinem, & alia quæcunque cum inflammatione mala ingruunt, venæ ſectio tollit, expurgatis tamen antè viſceribus, primiſve ſedibus, ſi ſordidæ fuerint. Secta vena impuritatis reliquiæ medicamento ducendæ, cuius vis non ad venas modò maiores, ſed ad corporis quoque partes ſummas attingat. Si quid præterea in corporis ſummo reliquum ſubfiſtat, iis diſſipabitur quæ halitu digerunt ſudoréſve cient. Sin verò collectum in tumorē idipſum eſt, vt in phlegmone, in carbunculo atque furunculo, peculiaribus remediis curādum. At verò herpetas, impetigines, ictérum, leucophlegmatiam, cachexiam, eiúſque generis affectus, quos non inflammatio, ſed vna humoris vitioſitas protulit, valida purgatio reuocat & exigit per aluum. Expurgato corpore, ſudores aut halitus quod reliquum eſt eripiunt. Id tamen ſi extremis partibus, vt articulis, capiti, alis, inguinibúſve aut artubus impactum, ac velut concretum adhæreſceret, ſiue ſcirrhi, ſiue œdematis, ſiue laxioris tumoris ſpecie, non niſi topicis remediis mollientibus, incidentibus, aperiētibus digerentibúſve tolli poſſet. Hæc in ſingulorum morborum,

qui vacuationem vllam exigunt, curationes præfari decuit. Medendi præceptiones ſimplicium quidem morborum hæ ſunt, quum ſolitarij non aliis implicantur affectibus: quandoquidem non omnes implicatos perſequi licet. Si tamen aliquando ſimplices illi variè concurrant, hac vna præfatione ſua cuique curatio poterit accommodari. In ſimplicibus eum, quem in pathologia inſtitui, ſequar ordinem, primumque febrium curationem tradam: deinde morborum qui partes ſupra diaphragma obſident: tertiò eorum qui ſub diaphragmate ſunt: poſtremò exteriorum quos in chirurgiam referunt. Neque, vt plerique omnes, in ſolam remediorum enumerationem, empiricorum more, incumbam: ſed qua etiam ratione, quo morbi tempore, quibus naturis ea conueniant, quamdiu ſingulis vrendum, & quando ad alia tranſeundum, indicabo, vt remediorum inuentioni methodus quoque & vrendi ratio coniuncta ſit propriis confirmata ſignis.

Quæ ad methodicam febrium curationem obſeruanda. CAP. V.

QVAS olim febrium differentias atque cauſas tractaui, eas nunc ad medendi rationem accommodare præſtat. Febres aliæ repentè hominem adoriuntur & inuadunt, certumque habent ſui ortus initium: aliæ verò clam & ſenſim, quarum adeò obſcura ſunt initia, vix vt laborans febricitare ſe putet, nec niſi quũ vehementius increuerint agnoſci poſſint. Illarum rurſus aliæ ab horrore aut rigore, aliæ ſine his, aut à manifeſto calore, aut à capitis dolore, à ſiti, ab alióve pathemate initium habent. Earum etiam quæ ſenſim inuadunt aliæ lentæ ac pigræ perſiſtunt, aliæ paulò pòſt incrementum ſumunt, dum in ſummo ſint vigore: omnes autem eiuſmodi differentiæ non in intermittentibus modò, verùm & in continuis notantur. Nam ſæpe continuas videre licet biduum, atque etiam triduum, quadam inæqualitate modò caloris, modò frigoris affligere. Quocirca ex inuadendi modo vix poteſt certò febris genus vllum dignoſci. At nihilominus quum iam illa vel frigore, vel calore, vel ſymptomatis moleſta eſſe cœperit, lenioribus quidem ſubſidiis quoad licet leniri debet; ac deinde depoſito

ac

ac remiſſo primi impetus feruore, antequam propriam curationem aggrediare, febris ſpecies atque magnitudo explorãda. Raro quidem contingit, vt citra vllam remiſſionem vel aſſiduò increſcat, vel biduum eadem magnitudine perſiſtat, quod tamen ſi obtigerit, ſynochi ſpecies quædam putanda. Vbi igitur febris vel eodem, vel poſtero die, ſeſe remiſit, videndum qua id ſit ratione factum. Si impetus, qui ab horrore aut rigore inuaſerat, copioſo vniuerſóque ſudore ſit remiſſus, eóque deterſo febris prorſum deſinat, pura & ſimplex eſt intermittens, cuius ſpeciem poſtero die cognoſces. Sin verò febris à ſudore perſeuerat, implexus eſt continuæ & intermittentis, præſertim ſi hæc diu permaneat illius conditio. Ferè tamen longiore progreſſu ea vel in ſimplicem intermittentem, vel in continuã degenerat. Ita quidem plerumque febres per initia ambiguæ, & ancipitis naturæ quum ſint, in alterutrum poſtea genus diuertunt. Si ſudor nullus emanauit, ſimplex eſt cõtinua, licet ab horrore quodam initium fecerit. Ea autem cauſũne ſit an cõtinua concluſa, ex impetus vehementia, atque etiam ex propriis ſignis internoſcendum. An verò continua tertiana, tertius id poſtea dies certò patefaciet. Si tum cœli ſtatus peſtilens infeſtat, ſuſpicio ſit, ne continua hæc vulgaris malignitatis ſit particeps. Atque tum in propria illius ſigna ſedulò intendũ, quòd omnibus morbis propè illa inſidietur. Lenta porrò febris obſcura admodum initiò, nec niſi dierum progreſſu noſci poteſt, ac tum laborans ſibi vires imminui ſine febre putat. De hac etiam obſeruandum ex viſcerum conſtitutione, nunquid tandem hecticæ quandam ſpeciẽ mineatur. Symptomatica, quoniam aliorũ affectuũ, vt pleuritidis, peripneumoniæ, hepatitidis, & ſimilium comes eſt, ex eorum ſignis deprehenditur. Quanquam primarij illi affectus, quemadmodum vomica pulmonum, & hepatitis, diu plerumque latent incomperti. Symptomaticæ febri primaria nonnunquam permiſcetur, quum ante partis affectum laborans ſe febricitaſſe ſenſit. Ex iis igitur atque ex propriis ſignis cuiuſque febris ſpecies die ſaltem ſecundo dignoſcẽda: ac tum quoque eius, quacunque ſpecie fuerit, magnitudo ſpectanda. Intelligitur autem febris magnitudo ex impetus vehemẽtia, quemadmodum & mos eius ex malignitate. Nam in vnoquoque continuarum genere interdum

mitis,interdum vehemens febris exiſtit. Cauſæ præterea eius magnitudo ex iis quæ antecesſerunt, inueſtiganda. Si febris nulla euidente cauſa, ſed ſponte prehendit, & antequam hominem adoriretur,corporis grauitas,laſſitudo, vigilia,inappetentia,nauſea afflixit:ſi impuram & improbam viuendi rationem diu laborans exercuit: ſi conſueta quædam & vtilis euacuatio iamdiu ſuppreſſa eſt; interior ea humoris cauſa,quæ febrem fouet,multa copioſaque eſt:pauca verò,ſi contraria præceſſerint. Quiſnam autẽ is humor ſit, ſimpléxne an miſtus,ex iis quæ de proprij humoris dominio olim prodita ſunt,percipi debet.In quam autem maximè corporis partem humor febris cauſa (is verò ferè coërcetur in venis maioribus) incumbet & impetũ faciet, ſymptomatum ſpecies oſtendet.Quum enim aut nauſea,aut vomitio,aut ventriculi atque præcordiorum dolor, aut tenſio atque grauitas, aut inappetentia,aut oris amaror vehementer laborantem fatigat, morbus præcipuè in iecur atque præcordia impetum facit: quum lumborum grauitas, aut renum dolor vel ardor,in venam maiorem quæ lumbis incubat: quum vehemens cordis æſtus & ſpirandi difficultas cum pectoris laterúmve grauitate, in cor & venam cauam quæ illi affiſtit:quum vehemens capitis dolor,aut tẽporum pulſatio,aut vigiliæ,aut grauitas,aut cataphora, in caput & cerebrum: quum denique artuum grauitas, aut laſſitudo, aut ſummarum & externarum partium dolor, in corporis ambitum.Hæc verò nõ initio ſolùm,ſed & toto morbi decurſu accuratiùs obſeruanda. Tertiò autem,quum iam febris ſpecies atque magnitudo innotuerit,laborantis conſtitutio exquiſitè tenenda: & quibus is præcipuè morbis olim fuerit opportunus:num quod vitium aut in iecore, aut in liene, aut in ventriculo contactu aliiſve ſignis percipiatur,númve mala quædam affectio aut renes aut pulmones aut caput obſideat.Ac tum quoque de his quæ dixi ſymptomatis perpendendum,an ex propria febris & cauſæ eius eſſentia,ánne ex veteri quadam vitioſa conſtitutione procedant:his quippe neglectis curatio nulla rectè inſtituitur. Iá verò iis ad vnguem exploratis curatio quædam ineunda. Si parum vehemens acutáve febris coniicitur,dies ſecundus non ſine vacuatione prætereat: ſæpe enim ab exordiis leuioribus incrementa magna morbi capeſſunt. Non ſolùm

igitur

igitur in valde acutis morbis, quorum materia turget Hippocratis more (cui vehementiora duntaxat medicamenta innotuerant) verumetiam in quouis modo acutis vtiliter ſtatim initio vacuandum. Secundus dies, quòd ferè tranquillior ſit, vacuationi accommodandus: cui tamen præparatio ſub primi finem ſyrupis aut clyſtere ſit præmiſſa. In morbis autem lentis ac leuibus, non æquè feſtinanda vacuatio: ſed cunctari ac ſuperſedere licet, dum certiùs cõſtet de morbi genere, præſertim ſi vel ægroti conditio, vel ætas, vel cœli conſtitutio non facilè vacuationi conſentit. Si primis diebus quauis occaſione prætermiſſa ſit euacuatio, quo quo primùm tempore ſis accerſitus, quaſi incipienti morbo remedia decernes, omnibus quidem exploratis quæ initio inueſtiganda eſſe dixi. Hæc igitur in vniuerſum de quauis incipiente febre præfari viſum eſt. Nunc autem quod vacuationis genus, quæ medicamenta, quæ denique curatio, atque viuendi ratio vnicuique tum incipienti tum procedenti morbo aptiùs conueniat, particulatim tradendum.

Ephemerarum febrium cauſæ, indicia, & curationes. CAP. VI.

FEBRIS, quæ euidentium cauſarum vi derepentè purum benéque habitum corpus etiam ab horrore inuaſerit, ephemera putetur. Non enim euidentes illæ & prægreſſæ cauſæ putridam repentè ingenerant, niſi quum vitio ſa ſubeſt corporis præparatio. Licet autem per ephemeram ſpiritus ſoli incendantur, humoréſque puri ac boni duntaxat incaleſcant, agitati tamen horrores acrimonia ſua ſæpe excitant, febrémque ſudore ſoluunt. Itaque ſi calor halituoſus, & citra acrimoniam, vehementius increuit, corporiſque exolutio quædam exiſtit, pulſus celerior, frequentior, ac vehementior citra inæqualitatem (quæ putredinis index eſſe ſolet) ſi vrina nec colore, nec ſubſtantia, nec cõtentis à naturali differt, & euidentium cauſarum inſueta vis præceſſit, nec antè vlla erat functionum querimonia, quæ ita repentè orta fuerit febris, ephemera coniicienda eſt. Ea autem cognitu difficilis, ſed curatu perfacilis, ac niſi in peſtilentium ſit numero, toto genere ſalutaris eſt, ac ferè ſolet die naturali finiri, ſenſimque miteſcente calore decedere, interdum manifeſto ſudore, interdum perſpiratione

ſola: quandam dum vehementior fuit occaſio, in ſecundum tertiúmve diem nonnunquam exporrigitur. Vna quidem curandæ omnis ephemeræ communis ratio eſt. Etenim ſpiritus & humores perciti atque concitati tum animi tranquillitate, tum quiete corporis atque ſomno compeſcendi ſunt: in ídque tumultus omnis & motus, nimiúſq; luminis ſplendor arcendus eſt: ac niſi neceſſitas (vt quum ab inedia aut inanitione ſit) poſtulet, ſine cibo continendus æger eſt, dum ſeſe calor remittat. Cibus autem tum conueniens erit hordei cremor, aut iuſculum è gallinaceis, aut ex vitulina hœdináve carne, in quo lactuca oxalis, bugloſſum & portulaca incoxerint: panis quoq; ex eo iuſculo coctus & ipſarum carniũ nonnihil oxalidis vel citrij mali ſucco vel omphacio intinctum: oua inſuper ſorbilia, eorúmq; præſertim vitelli: fructus etiam paſſi, aut dulces, aut aciduli. Potus verò vel aqua ſimplex, eáque frigida, ſi nulla ſuſpecta eſt viſcerũ imbecillitas, aut certè iam prius feruefacta, vel ea in qua hordeum incoxerit, vel glycyrrhiza macerata, aut ſolutum ſaccharum ſit, vel vinum album tenue & oligophorũ aqua multa dilutũ. Sitis verò, quæ per febris æſtum vehementius excruciat, lenienda eſt ſyrupo violato, iuiubino, aut adiantino, aut iulepo roſato, aut (quia dulces moleſti ſunt) ſuccus limonum aut punicorum his affundetur, propinabunturque ex aquæ quadruplo aut ſextuplo. Inclinante iam ea dulcis aquæ balneum confert, niſi aut putredinis, aut deſtillationis fluxioníſque ſuſpicio ſit. Quinetiam ſi compactior aluus negocium faceſſit, hanc opportunè molli clyſtere ducere nihil noceat. Plenior autem vacuatio rarò arte tentanda eſt, quòd integra ſponte ſanatio ſuccedat. Hæc igitur habenda eſt omnium ephemerarum communis curatio. Cæterùm, vt earum variæ ex euidentium cauſarum numero, ſtatuuntur ſpecies, quæ & diuerſa ſymptomata proferunt, ita, & his leniendis peculiaria quædam aptantur remedia. Ephemera, quæ ab æſtuoſo aëre, aut à ſolis ardore, aut à balneis, aut ab æſtuario inducta ſit, rarò ſine capitis eſt dolore. hunc verò lenire oportet oxyrrhodino ſimplici, vel eo cui olei nympheæ vel papaueris, vel vnguẽti populei quiddam ſit admiſtum, aut etiam oxycrato ſimplici, vel eo quod ex aquis ſtillatitiis roſarum plantaginis, ſolani atque betonicæ & aceti ſextante comparatum ſit. His non modò fronteu

frontem & tempora, sed & synciput quoque irrigare liceat, modò tepidis, modò frigidis. Contrariis ex causis ephemera quoque interdum succenditur, vt quum æstuans concalfactumque corpus derepentè in frigidiorem aërem se confert, qui cutim densat atque constipet, nec concalfactos humores expirare sinat: aut quum inbalneum frigidum aut aluminosum descendit, quòd minimè contingeret, si pariter interiora, vt per brumam iter facientibus, frigerent. Per hanc igitur frictione molli, aut vnctione laxanda cutis est, vel sudoris promotione, vel balneo calido: quòd si horror in balneo percipiatur, confestim egrediendum, conceptam enim iam esse putredinem testatur: alioqui si diutius cutis constipetur metuenda putrida erit. Ephemera ex motu ex peregrinatione, aut labore immodico generata, lassitudinem artuum musculorúmque dolores exhibet, quos vel leni ac molli frictione, vel vnctione ex oleo dulci ac tenui, vt violato, aut chamæmelino, aut liliaceo, demulcere iuuat: quúmque iam febris inclinare cœperit, sudor fomentis blandè prouocetur, aut etiam dulci balneo, cui peculiare id ac proprium est eiusmodi lassitudinis dolores finire. Eadem ferè sit ratio, si ephemeram vehemens dentium cruciatus, aut colicus nephriticúsve dolor excitarit. Neque ad modum dissimilis est ratio si eam vehementiores animi perturbationes, vt ira, excandescentia, protulerunt: summa quippe animi tranquillitas & hilaritas imperanda, bilisque feruor frenandus est victu potúque refrigerante, & vini abstinentia. Quæ ex vigiliis, ex literarum studio, ex multa meditatione, ex curis, ex mœrore, aut ex tristitia processerit, ignauior quidem existit ac minus feruida, pulsúque languidiore & contractiore. Atque vt ex iis causis rarior est ephemera, ita quæ fortasse inciderit, proprios ferè limites excedit, & causis perseuerantibus in diuturnam lentam plerumque abit, quæ marcorem accersit. Per hanc omni studio exhilarandus est animus, spiritus excitandi, cardiacis cor fouendum, atque muniendum epithemate odorato: somno farciendus est spiritus dissipatus, & cibi bonitate, odorato tenuique vino moderatè reparandus humor benignus, qui exhaustus fuerat & corpus balneo sine sudore humectandum. Simili propè ratione curari ea postulat, quàm fortè inanitio immoderata induxit, siue ex inedia aut sitiin

tolerabili, siue ex vacuatione spontanea, aut medicamenti vi facta. Raro tamen aut exinanitio, aut inedia febrem infert, hæc enim præcipuè humores compescit atque spiritus, non autem excitat aut impellit, corpusque sæpius refrigerat. Si enim bilem ab hac accendi contingat putrida quàm ephemera potius metuenda: quę ne succedat, refrigerans humectánsque cibus etiam inuadente ea multóque magis inclinata, conceditur. At verò repletio immodica tum quæ ex cohibitis naturę excrementis, tum quæ ex pleniore aut calidiore alimento proficiscitur, frequens est febris gignendæ causa, principio quidem ephemeræ, deinde etiam putridæ, si quidem inualescat aut diutius ea persistat. Primùm enim suppressorum excrementorum vapore spiritus humorésque inquinantur & incalescunt: caput dolore tentatur, & eorum mole oppressum corpus ingraueſcit, quæ peculiaria huic febri symptomata sunt. Præter cætera igitur confestim naturalis consuetáque omnis vacuatio est molienda: adstrictior aluus clystere solicitãda: vrina parcior diureticis mouenda: sudores prȩter naturam cohibiti ciendi sunt diaphoreticis: hæmorrhoides, aut menses, qui prȩter consuetudinem subsistunt, proritandi sunt: quemadmodum & vetus fistulosúmque vlcus, è quo consueta sanies iamdiu non emanarit. Huius quidem ephemeræ facilis est in putridam transitus. Itaque si causis perseuerantibus ea longius excurrat, & ex impuritate impendeat suspectáve sit putredo, purgatione quidem aut accommodata venæ sectione arceri poterit, si plethora iam grauis euaserit. Ea enim ephemera, quæ ex subita frigidiusculi humoris fluxione in inguina: aut in alas, aut in aliam corporis sedem obtigerit, purgationem postulat, quemadmodum, & venæ sectionem quæ ex tenui feruidíque sanguinis irruptione in crura, in aliasve sedes, erysipelatis specie cum horrore inuaserit, & quæ ex pruritu, ex scabie, ex furunculis, aut ex abscessu externo. Nam interior omnis putridam parit. Iam verò immodica alimenti eiúsque optimi repletio quòd ægrè dometur atque coquatur, cruditatémque pariat, diariamque fit occasio: multo autem magis, si ex acriori caldioréque alimẽto fuerit, vt ex immodico generosi vini potu, ex sinapis, nasturtii, ceparum, alliorum, & aromatum esu. Sub hac ventriculus distenditur, ac plerumque dolet, capu

vapor

vapore impletur: tempora pulsant: corpus ignauum, graue, & inquietum existit. Quocirca præter quietem & refrigerationem, quæ omniū cōmunis est, inedia atque cibi parcitas apprimè est vtilis. Potus tamen, si implacabilis sitis est, permittendus. Vomitio, aut etiam alui subductio accommoda, si malum crudelius increuit. Imò etiam si cruditas nondum cocta calore, putredinis nidorem quendam induxisse videatur, purgatio accedat ex puluere hieræ, aut rheobarbaro, aut ex senna, aut ex catholico, eáque sic aptè comparata, vt ventriculum primásque sedes exquisitè purget. Multò autem magis hæc necessaria fuerit, si ex immodico & intempestiuo fugacium fructuum, vt persicorum, malorum, chrysomelorum, fragorum, mororum, peponum, melonum, cucumerum, vuarum, lactis, & omnium quę promptè corrumpuntur, esu oborta sit. Etenim corruptio, si diutius in ventriculo primísve sedibus resedit, aut si hinc in iecur venásq; maiores penetret, cum spiritu humores sanguinémq; contaminans, putridam febrem accendet. Quocirca expurgāda est protinus, etiam si portio eius vomitione, aut alui deiectione sponte proruperit: quandoquidē solus corruptionis nidor derelictus putridæ febris initium plerumque fuit. Ab his deinde concoctio iuuanda electario diarrhodon, vel aromatico rosato, vel cortice citri condito, vel myrobalano, vel nuce moschata condita, vel condito ex his concinnato. Firmandus quoque ventriculus oleo mastichino, nardino, mentæ, vel absynthij, idque dum concoctionis bonitas existat. Posteriora hæc ephemeræ genera, si vel causarum magnitudine inualescant, vel negligentius curentur, quod aliqua intus materia foueantur, in putridarum species desciscunt. Id autem certò & circumspectius ex inclinatione præuidendū. Si longa atque difficilis est diariæ inclinatio, quam neque sudor, neque mador excipiat, aut si à sudore frequens adhuc pulsus inæqualitatem nanciscitur, aut capitis dolor, aut sitis, aut inappetentia, aut aliud symptoma persistit, neque biduo triduóve pura sequitur integritas, metuenda certè in putridam permutatio. Hoc tandem loco minimè prætereundum duxi, febres quasdam tum assiduas, tum intermittentes, artis vsu notari quodammodo ancipites, & quas neque in ephemeras, neque in vllum putridarum genus certò referre possis.

Quædam enim vltra diem tertium excurrunt, ac eodem interdum die sæpius exasperantur, idque aut dum cibus conficitur, aut sub vesperam, nullâ intermissionem puram sortitæ, blandæ quidem, & quibus laborans vix se teneri putat, pulsus tamen celeritate ac frequentia, lassitudine, corporis grauitate, aut exolutione: interdum etiam grauioribus symptomatis conspicuè. Quædam verò ad puram intermissionem deductæ sine horroris sensu, leuiter, vt dixi, aut dum concoctio fit, aut sub vesperam, aut quauis occasione recrudescunt. Eius generis nonnullæ à vehementiore pruritu, à scabie, à furunculis, ab externis abscessibus, & ab acri destillatione fiunt. Nonnullæ etiam à cruditate indomita, vel à bile citra putredinem efferuescente, vel à semimala humorum qualitate, quæ aut primam, aut alias corporis regiones obsideat: hæc enim vitiosa illorum qualitas media quædã via est ad putredinem, in qua plerumque affectio subsistit. Quocirca eius generis febres omnes aut tenui refrigerantéque victu sustuli, sub quo natura qualitatis vitium sola emendaret, si victus parum profuit, huic insuper aut venæ sectionem, aut purgationem accommodaui, quibus breui est solutio sequuta.

De putridis febribus. CAP. VII.

PVTRIDARVM febrium curationem non apud veteres modò, sed & apud iuniores pleroſque ancipitem parúmque tutam effecit causarum effectarúmq. partium ignoratio, neque enim humorum qui peccant recta est habita internotio, neque locorum in quibus illi computrescunt. Etenim bilẽ, verbi gratia, vnam eandémque malè statuunt tertianæ intermittentis, & continuæ, atque etiam causi materiã, illíque sedem perperam designant. Quocirca posthabitis eorum sententiis, traditas olim per demonstrationem hac de re hypotheses sequuti, earum curationem trademus non contemplatione solùm, verumetiam vsu longo & obseruatione comprobatam, idque veritate magis quàm aliorum testimonio & authoritate ductus. Si quem horror aut rigor adoritur, qui ab extremarum partium refrigeratione sensim auctus corpus vehementer concutiat, hinc deinde calor acer atque siccus cum pulsu celeri, crebro, & inæquali excipiat, qui summo accessionis vigore in sitim inexhaustam

ſtam capitiſque dolorem pungentem & æſtuantem cordis dolorem, atque irrequietam corporis totius iactationem deducat, nec ſupra horas duodecim productus, copioſo eóque calido & acri ſudore ſolutus integrè ſoluatur ac deſinat, vt in intermiſſione nihil quicquam ſymptomatum ſuperſit, exquiſita tertiana expectari poteſt, ſi præſertim laborantis natura & ætas, anni tempus, cœliq́ue ſtatus in id conſpirent. Hanc verò proximus circuitus ſiue ſtatus ſit, ſiue anticipet, ſiue cunctetur, confirmabit. Proxima continénſque eius cauſa bilis eſt ſuperuacua, citrina quidem, aut etiam praſina, eáque ſyncerior, nec frigido humore permiſta, non exuperans modò vel nimium exæſtuans, verumetiam putreſcens, idq́ue aut in propria cyſti, aut circum caua iecoris, aut in pancreate, aut in vicinis ſedibus. In iis quidem ea neque concreuit, neque obduruit, neque impacta vlli parti tenacius adhæreſcit, vt tumorem vllum pariat in viſceribus, ſed tenuis liberè diffluit. Quocirca niſi obſtructione coërcita fuerit, acceſſionis impetu excuti ſolet, aut prorumpere vomitione, deiectione, mictione, & ſudore: hinc tertiana exquiſita breuis exiſtit, nec vltra ſeptimum circuitum producitur. Tantò autem breuior eſt, quò aut parcior materia ſubeſt, aut expeditior eius eruptio: quibus verò non ita ſenſim per circuitus ea prorumpit, plenior ſub finem, & in ipſa totius declinatione quaſi decretoria vacuatio expectanda eſt, quæ omnino tutam illius ſolutionem facit. Acceſsiones ab ortu inualeſcunt ad quartam, quæ tum longitudine, tum magnitudine & acrimonia omniũ eſſe ſolet vehementiſſima: quę deinceps ſunt inclinant ad ſeptimam. Si qua citius miteſcit, ante ſeptimã ſoluitur: ſi tardius, longius excurrit. Itaque acceſſione quarta ſtatus eſt & ſummus morbi vigor, reliquo deinceps tempore declinatio. Hæc rarò repentina criſi vt continua, ſæpius lentè ſoluitur. Vrina interdum toto progreſſu pura & cum ſedimento deprehenditur, quum ſcilicet bilis non admodum profilit in venas: quum autem eò fertur, ſummè turbida eſt, acceſsione quarta, exinde verò inclareſcit, ſedimentúmque deponit: tum enim minus bile perfunditur, minúſque ſunt impediræ functiones natiui caloris. Itaque concoctionis indicia non incremento, aut in ſtatu intermittentium febrium, quemadmodum continuarum, ſed

ferè in declinatione visuntur, cùm peccantis materiæ pars magna iam est exhausta. Neque tamen ea noxiæ materiæ sed cibi cocti indicia sunt: neque præterea bilis superuacua, quæ putrescens intermittentium est materia, concoctionem similiter admittit atque putredo, quæ in maioribus concluſa venis continuam febrem profert.

Continuarum febrium iudicia.

Porrò febres terminantur crisi, solutione, & commutatione. CAP. VIII.

CONTINVAM febrem secunda, aut (quod tardissimum est) tertia hebdomada decretoriè soluit. Siue enim synochus ea sit, siue causus, siue continua concluſa, si primaria est, putredinis materiam habet in venis coërcitam maioribus, quæ inter alas & inguina excurrūt: quúmq; nulli visceri, nulli parti affixa ea sit, sed in venarum capacitate cum sanguine eiúsque tero fluctuet, satis hoc temporis curriculo solet à natura domari atque concoqui, & nusquā hærens excludi foráso; depelli: id autem decretoria est solutio illius: quæ etiam febris commutatione soluitur, quoniam hæc imperfecta quædam crisis est, qua non omnino natura potest materiam excludere, sed subsistit ea aut in ali quo viscere, aut in adenibus, aut in alia parte corporis, in qua morbum nouum progignit: ea in quam commutatio, quia crisis quædam est, tertia saltem hebdomade fit. Quæ verò non repentè crisi, nec excretione, nec commutatione, velut abscessu soluitur, ea tamen vel decimo quarto die, vel vigesimo summum feruorem summámque symptomatum sæuitiam deponit, ídque nulla, vel imperfecta excretione, ac deinde quasi speciem genúsque mutet, lento progressu & dierum numero sensim paulatimque desinit. Longa huius est inclinatio, diciturq; concoctione paulatim solui. Et enim vitiosus humor, qui sanguini permiscetur in venis, ac etiam sanguis totus venarum si vitiosus fuerit, diebus viginti aut triginta totus absumi solet, ac ferè totus renouari, si modò purius sufficitur alimentum, nec iecoris viscerúmque impuritas, aut vitiosa quædam constitutio obsistit. Si

quam

quam igitur febrem contingat ſupra diem vigeſimum pari aut etiam maiori acrimonia & magnitudine exporrigi, hanc tu ſympromaticam cenſeto: atque eam vel interiore phlegmone & abſceſſu, vel ex putredine viſceri alicui impacta profectam. Solutio autem quæ perfecta ſit criſi imprimis optanda, vt quæ depulſa morbi materia omni nihilque reliquum faciens, ſummam quietem & integram valetudinem reſtituat. Quæ verò ſenſim ac paulatim ſit, vt maximè faſtidioſa eſt prolixitate, ita & minimè tuta, & ſæpe cum metu recidiuæ. Atque ſiquidem ipſa declinatione (quia adhuc impurum eſt corpus) æger quicquam committat, facilè relabitur. Putridę porrò febris continuæ criſis nulla ſit perfecta ſudore: quanquam enim ſudor decretorio die (ex Hippocratis ſententia) confert, atque diſſipata, tenui quadam humoris portione febris feruorem lenit, & impetum ſedat, non tamen poteſt craſſiorem eam putreſcentem materiam educere, quæ febris eſt fomes. Sanguis quoque ſeu ex naribus, ſeu ex hæmorrhoidibus, ſeu ex vtero profluens die critico, licet ſynochum ſoluat, neque tamen cauſum, neque continuam terminare poteſt: neque harum perfectam atq; tutam criſim feciſſe deprehenditur, quòd exiguam dũtaxat impuritatis portionem cum maiore portione vtilioris ſanguinis magna virium iactura educat. Abſceſſus vnus vt parotis aut bubo, nequit vniuerſam febrem excutere. At ſi vel plures ſparſim erumpant, vel vndiq; in articulos artúſve confluentes tumores excitent, febrem quidem ſoluere poſſunt, at certè difficultate non modica, quòd exorti dolores non parum excrucient, eósq; ferè lenta quædam febris comitatur, ac tum febris non criticè nec ſolutione, ſed cõmutatione potius terminatur. Vna igitur alui ſpontanea ſolutio atque perturbatio continuam febrem tutò ac perfectè iudicat. Ea quippe ſola poteſt putridam febris materiam perfecta iam concoctione apparatam prorſus excludere, atque viſcera & maiores venas, ſordida illuuie obſeſſas, citra virium & naturæ iacturam & offenſionem expedire. Vomitio intermittentes febres plerumque iudicat, continuas verò non item. Licet enim ventriculus & circum poſita, vomitione ſeſe facilè exonerent, maiores tamen venæ deiectione potiùs per eas venas quæ è iecore in inteſtina contendunt expurgantur. Perſpecta igitur febris ſpecie

cognitum hinc esse potest qua ratione ea si salutaris sit, secundum naturam facilè, vtiliter, perfectè, ac tutò iudicari & decretoriè solui debeat. Nunc autem exponendum, quo pacto ea toto morbi progressu debeat à natura dirigi, vt ad hanc cõuenientem & perfectam crisim perueniat. Primùm autem in exquisitis typis exercitari vnumquenque velim. Continua febris quæ ex sua magnitudine, impetu, & more, primis diebus cognoscetur, iudicanda decimo quarto die, & exquisitam motus & progressionis formã seruat. Primùm quidem repentè inuadit, & certã atque manifestam habet inuasionis horam. Quæ enim repentè inuaserit, repentè quoque (nisi aliunde quippiam obstet) soluetur: quæ verò clam, obscurè, & longa præcedente lassitudine vel inæqualitate inuadens nullum manifestum ortus sui initium habuerit, nec repentè nec crisi vlla solui potest: par enim exitus atque ortus est ratio. Rursum quæ nullius euidẽtis causæ vi, sed in corporis animiq; quiete summa, vt sub noctis & somni finẽ suscitatur, grauior ac multò periculosior est, quàm quæ prægressæ causæ impulsu, & post diei æstum atque laborem obtingit: omnem enim ortus sui causam intus habet in corpore. Febris igitur cuius formam & progressum explico, siue ab aliqua, siue à nulla euidente causa processit, repentè prehendit, certumque habet ortus sui initiũ: hócque modo blandum est ac mite, modò acre ac vehemens. Sensim hæc increscit ad diem septimum, licet non pari semper impetu laborantem exerceat. Vrinas exhibet interdum biduo (quum nondum putredo inualuit) sanis nõ admodum dissimiles, sed quæ postea, augescente putredine, crassescunt, rubent atque confusæ sunt. Interdum etiam statim initio crassæ, rubicundæ & confusæ, mox dein obscuræ coctæ existunt: taléq; ferè in diem septimum permanent. Septimo die grauior quædam fit morbi perturbatio, quam vel sudor, vel spontanea alui biliosa deiectio excipit: quemadmodum salutaris est & pollicetur perfectam crisim posthac futuram. Sedata diei septimi perturbatione vrinæ manifestam coctionem exhibent, éstque tum verè morbi incrementum, licet ab ea perturbatione, sæpe tanquam ex imperfecta crisi symptomata mitescunt: æger enim plurimum leuatur, atque interdum sine febre existit. At iis, quæ ex ratione non leuant, confidendum non est, inquit

quit Hippocrates. Vrinarum concoctio nonnunquam perſiſtit, nonnunquam intermittit: ac deinde redit atq; relucet. Vndecimo autem die febris aut redit, aut inualeſcit, iſque ſummus eſt morbi vigor, qui ferè permanet in diem quartum decimum. Hoc die atque interdum decimotertio, febris vehementius excandeſcit cum ſignis perfectæ concoctionis, nempe cũ hypoſtaci alba, leui & æquali, quúmque ea excandeſcentia & exacerbatio inclinat, febris repentè ſoluitur ac deſinit, idque ſæpe per deiectione bilioſa & copioſa quæ in diẽ vnũ aut eriã in alterutra perſeuerat. Ab hac igitur perturbatione & copioſa alui deiectione æger neceſſariò imbecillior euadit: at nihilominus ſi perfecta criſis ea fuit, febris nulla prorſus manet, nullus capitis dolor, nullum deniq; febris ſymptoma, ſed ſumma ineſt corporis tranquillitas: pleriſque tamen ſudor præſertim dormientibus emanat, quæ omnium eſt euacuationum poſtrema. Hæc quidem perfecta eſt & repentina morbi ſanatio, cuius breuis eſt admodum declinatio, tum ſolùm durans, quum aluus ſolutior noxiam materiam excludit. Si non omnino perfecta criſis fuit, cohibita aut ſubſiſtente alui deiectione, febris eriamnum aliquanta manet, quam & ſymptomata leuia comitantur: ſed non multò pòſt omnia deſinunt, ac tum morbi inclinatio prolixior eſt atque manifeſtior, in qua & plures ſudores erumpunt. Si (quod rarius eſt) acutior febris ſeptimo die ſoluenda eſt decretoriè, ea primo ſtatim die hominem vehementiùs adoritur, vrinásque rubras, craſſas, atq; confuſas promit: quarto verò die concoctionem quandam ſed quietè manifeſtiorẽ exhibet, nullàq; aut certè leuiſſima atq; minima remiſſione in diẽ ſeptimum perſeuerans, tum magna admodum perturbatione concutiens, repentina quoq; alui deiectione criſim habet, eamq; modò perfectam, modò imperfectam. Quæ vndecimo die ſoluetur, omnia quadam mediocritate habet, & rarior eſt ea ſolutio. Quæ verò vigeſimo die aut vigeſimo primo criſim eſt aceeptura, ferè languidior initio exiſtit, die ſeptimo ſummam cruditatem habet, quæ in vndecimum ac ſæpe in decimum quartũ perſeuerat: ac tum ferè primum apparente concoctione mitеſcit, idq; interdum vacuatione quadam imperfecta, interdum etiam nulla. Rarò enim fit vt in diem viceſimum ſumma illius ſæuitia perduret: quumque ſeſe illa remiſerit,

vigesimo tamen appetente, excãdescit & perturbatione sub orta, alui tãdẽ eruptione biliosa soluitur, quæ in plures sæpè dies continuat. Hîc autem obiter animaduertendum, febris atque symptomatum sæuitiam, quum primum signa concoctionis apparẽt, sæpius mitescere: neq; vsu obseruauimus in ipso statu cõcoctionis omnia esse grauissima, neq; (quod dixit Hippocrates) omnia cũ incipiunt & finiunt leuiora esse, cùm consistunt grauiora. Rarò enim fit, vt tempora concoctionis prorsus respondeant & consentiant symptomatũ temporibus. Id autem idcirco contingit, quòd non parum materię morbi vacuatione subtraximus ante concoctionẽ, qua subtracta tum febris, tum symptomata eius mitescunt. Fortasse autem Hippocrates omnia cẽsuit in statu fieri grauissima, quum curatio tota naturæ committitur, vniuersaque morbi materia conseruatur in extremam crisim. Tum quippe ratione optima & crisis ipsa vehemẽti perturbatione fit, & status quoque crisim præcedens vehemens existit.

Pro Curatione.

QVONIAM autem vehementi huic perturbationi & crisi periculũ non deest, præstat certè multo ante tempore nonnihil materiæ morbi demere, vt omnia deinceps tranquilliora & tutiora succedant. Atq; licet & venę sectione & medicamentis purgantibus multum sit illius materiæ ante indicationem detractum, natura nihilominus motus suos statis temporibus obseruans, concoctionem ac tandem decretorio die crisim molitur ac perficit, sed tamen perturbatione atq; vacuatione minore. Id igitur in morbis salutaribus efficit artis curatio, vt & breuiores illi euadant & securiore tranquillitate soluantur. Nonnunquam etiam leuiter exitiales salutares reddit. Hæ formulæ sunt continuarũ febrium, quæ perfecta crisi terminantur ad salutem.

De febribus continuis quæ crisi non terminantur.

CAP. IX.

CONTINVA verò febris, si crisim habitura non est, vix initiò potest internosci, at in progressu, præsertim quum iam concoctionis signa apparebunt. hinc autem dignosci tur

tur, quòd neque vomitio, neque alui deiectio bilioſa vlla ſpõte fit, nec facilè ſudore corpus diffluit, nec facilis eſt aut libera ſatis medicamentorum purgatio: ſed quaſi præcluſis omnibus vacuandi viis, aut humore contumaciore exiſtente, nullam natura vacuationem ſponte molitur. Rarò quippe perfectam criſim natura efficit, quam non antè ſpõtanea quadam vacuatione præmonſtrauerit. Contrà, quum viis omnibus expeditis ac liberis humores purganti medicamento facilè obtemperant, & nonnunquam, præſertim diebus iudicibus aut decretoriis, aut vomitiones, aut deiectiones bilioſæ ſponte prodeunt, facilè laborantis tolerantia futura criſis ſperari poteſt. Continua igitur febris, quæ iam apparente concoctione ſaluraris ſperatur, ſi nulla vacuatione ſpontanea impetum fecerit, ſenſim atque paulatim concoctione atque digeſtione ſoluetur. Licet autem nullas ſponte vacuationes exhibeat, ſingulis tamen criticis diebus exacerbationum impetus habet, quibus victricis naturæ molitionem oſtendit: quúmque vel ſeptimo, vel quarto decimo, vel vigeſimo die, perfectæ concoctionis ſignis apparentibus, ſummum vigoris impetum fecerit, reliquo deinceps tempore ſeſe remittit, ac perſeuerante concoctione ſenſim decedit, dum prorſus deſinat, nulla vacuatione ſuborta. Hoc autem tempus totius eſt morbi declinatio, quæ longa planè, ac interdum toto morbo diuturnior obtingit. Quæ nulla vacuatione, ſed ſenſim concoctione ſoluitur, facilè minimóque errore redit. Ab hac enim corpus non æquè purum, atque à perfecta criſi manet: quúmque priſtinæ qualitatis nonnihil etiamnum retineat, ſi quid vel alimentorum copia & qualitate, vel labore, vel vigiliis peccatur, ex veteri fermento noua putredo excitatur, facilíſque in priſtinum morbum relapſus. Corpore verò per criſim exquiſitè purgato, nihil efficere poteſt externarum euidentiúmque cauſarum iniuria. Eſt porrò tertia febrium ſolutio, quæ commutatione fit. Nonnunquam enim continua in tertianam, nõnunquam (idque ſæpius autumno) in quartanam degenerat. Id autem accidit, quum craſſior eſt venarum materia, quàm vt in aluum prorſus extirpari poſſit: aut quum magna viſcerum obſtructio aç denſitas obſiſtit, ne morbi materia deuoluatur in aluum. Ab his quippe cauſis peccans febris materia, vincentis naturæ robore à

venis excuſſa, nec excidere potens in aluum, hæret ac ſubſiſtit in mediis viſceribus, illicque fixa & obhærens, ſeruanſque putredinem ex loci, id eſt, præcordiorum natura atque conditione, intermittentem facit. quæ præſertim materiæ ſitu à continua differt. Sic propemodum nonnunquam natura, materiam noxiam è venis in ſummum corpus expellens, dolores articularios infert pro ſolutione, quam criſi tentat & mollitur, nec tamē perficere poteſt. Sic & abſceſſus & bubones interdum ſub febris finem erumpere videmus. De iis porrò febribus, quarum materia turgere dicitur, quos impetus faciant æſtimandum, vt intelligatur quis earū tandem ſit exitus futurus. Cauſa quæ hunc illarum impetum facit, non ſimplex eſt putredo, ſed peculiaris quædam humoris malignitas, aut ex acrimonia vehementiore, aut ex venenata qualitate profecta, ob quam ita impulſus humor nullo poteſt loco ſubſiſtere, ſed in venis maioribus licet cōcluſus, huc tamen illúcque, quaſi æſtuans vt mare, effertur, ac plerunque è venis in nobilem aliquam partem erumpit. Noſcitur autem materia turgere, quòd in ea febre, licet nec dolor vllus nec calor atrocius vrgeat, magna tamen percipitur corporis perturbatio, magnáque inquietudo atq; iactatio. Dolores quibuſdam modò in hanc, modò in illam partem inſiliunt: quúmque materia ſeſe aliquò infixit, ſæuiora ſymptomata emergunt. Itaque alios ſumma ſpirandi difficultas obſeſſis pulmonibus premit, cum ſuffocandi periculo: alios ſyncope repentina, aut periculoſa animi defectio: quam interdum vidi ſupra horas 24 ſine vllo pulſu perſeuerare citra exitium: alios cruenta expuitio, apertis magna vi pulmonum venis: alios delirium, quum cerebri arcem humor inuaſit: ac deinde eius impetu & ardore ſedato cataphora: nonnunquam in externas quoq; partes proſilit ſummo dolore, tanquam ſit abſceſſus futurus & eruptus modò in alas & inguina, modò in latus, idq; cum tuſſi, cum ſpiritu difficili, & cum expuitione cruenta, quaſi vera pleuritis eſſet. Hinc igitur fit, vt acutorum morborum, quorum præſertim materia turget, prorſus (vt inquit Hippocrates) incerta ſit prædictio. Ancipites enim ij ferè ſunt, & inopinata quoq; eorum ſymptomata, idq; ob turgentis materiæ impetum: neq; ſi iā concoctio appareat certa ſalus eſſe debet. Quæ per has febres ex humoris impetu emergunt,

gunt, vt laterum dolores, ſanguinis vomitiones & expuitiones, exãthemata purpurea, bubones, parotides, animi defectiones, aut ſyncope, pro criſi perfecta cẽſeri minimè debent: licet enim ipſum humoris furorẽ atq; malignitatem interdũ finiant, reliquam tamen putredinem, quæ præcipua eſt febris cauſa, non eximũt: ſed huic neceſſaria eſt alia maior, eáque vniuerſalis, vacuatio, quæ totius febris iudicatio ſit: parotidas igitur, vel delirium, vel cataphoram, at non ipſam febrem vniuerſam ſoluit. Hactenus omnem rationem atque formam expreſſi, qua continuæ febres ſalutares progrediuntur, & qua etiam aut repẽtè criſi, aut ſenſim cõcoctione ſoluantur, ſiue earũ materia turgeat ſiue non turgeat. Nunc de exitialibus dicẽdum, quis earum progreſſus, & quis exitus ſit: idem quoque de peſtilentibus.

De exitialibus atque peſtilentibus febribus.
CAP. X.

EXITIALIS eadem plerumque ac ſalutaris febris exordia ſunt, nec ſæuitiæ eius, nec ſymptomatum vis aut ratio diuerſa: at progreſſu vniuſcuiuſque genus dignoſcitur. Aliàs enim ſtatim ea dum incipit vehementer conturbat, taliſque perſiſtit: aliàs à leuibus orta initiis ſenſim inualeſcit, dum ſummam vehementiam aut malignitatem nacta prorſus iugulet. Atqui alterutrum etiam incipiente ſalutari febre deprehenditur, raróque primis diebus exitialia ſigna exiſtũt. Quocirca initio nihil de morbi exitu citò pronunciandum, ſed omnia adhuc in ancipiti verſari. Atque licet nõnulla ſymptomata miteſcant, vt hinc aliquid melius ſperari poſſit, quamdiu tamen confuſæ aut crudæ apparent vrinæ, ſpes ſemper dubia eſt & incerta, atq; inter ſpem metúmque verſatur æger, præſertim ſi acuta febris & anceps eſt. Nõnunquam enim in leuioribus cum cruditate (quemadmodum in quibuſdam tertianis) certa eſt ſalus. Si deinde quarto, ſeptimo, alióve decretorio die aut circiter manifeſta elucet concoctio, ſpes quoque elucet, ſi modò ea permaneat. Interrupta autem concoctio infida eſt. Perſeuerans verò atque in dies melior ſuccedens concoctio, certæ ſalutis eſt nuncia: modò nec peſtilens febris ſit, nec malignitatis occultæ particeps. In peſtilente ſimplici vrina nõnun-

quam toto decurſu concocta exiſtit. In peſtilente, quæ eſt coniuncta putridæ, licet quæ confuſa & cruda fuerat vrina, ſuperata deinde putredine, coctionis notas exhibeat, permanens tamen cæca eius malignitas plerumque hominem de medio tollit. Nonnunquam etiam (licet admodum rarò) in putrida ſimplici, quæ nullius erat malignitatis peſtilentis particeps, notaui poſt vrinas diu concoctas interitum nullo errore conſequi. Vrinis igitur non ſemper fidendum, niſi & vndique meliora ſigna compareant, præſertim ex pulſu & virium robore. In acuta febre putrida, cui nulla malignitas comes ſit, ſi crudæ vrinæ, aut etiam obſcurè ſeu ex dimidio coctæ diutius perſeuerẽt, diémque decimumquartum excedant, ſi natura nullam procedente morbo vtilem vacuationem per os, per aluum, aut ſudores molitur, qua leuari æger videatur, tota morbi materia intus ad vndecimum vel decimumquartum diem, aut ſi vehementior febris eſt, ad ſeptimum ſubſiſtente, tum quidem anceps adhuc morbus eſt: ac tum ſiue ſymptomata ingraueſcant, ſiue miteſcant ſi concoctionis indicia apparebunt ſalus quidem ſperari poteſt, non criſi, ſed lenta paulatináq; concoctione, cui ſanè diuturnitas comes eſt. Sin verò omni ſuppreſſa vacuatione naturali, cruditas aut etiam obſcura concoctio diutius perſeueret in vrinis, nec manifeſta concoctio in valde acuto ſeptimo die, nec in mitiore decimoquarto appareat, formidabilis eſt. ac deinde ſiue ſymptomata ingraueſcant, ſiue miteſcant, ſi perſeuerante cruditate, pulſus languidior, vox reſpiratióque difficilior euadit, & laborãti robur viréſque concidunt, res ad exitum vergit: natura quippe morbi magnitudini ſuccumbit. Quanto poſtea deteriora hęc omnia fient, tantò propinquior exitus erit: ad hæcque attentus ſi diligenter æſtimes quantum vires declinent, aut quantum ſuſtinere morbũ queant, æſtimare quoque poſſis quando moriturus ſit æger. Exitialis morbus interdum ipſo ſtatim initio dignoſci poteſt, quũ ſummo quodam furore incipiens vel corrupti humoris copia, vel malignitate, vires natiuúmque calorem premit ac ferè obruit, ſpiritu difficili, cum vomitione vel nauſea, cum pulſu paruo ac celeri, cum magna corporis diſſolutione, & cum vrinis confuſis. Qui ita ſtatim dum incipit, tam ſæua & tam exitialia ſigna exhibet, vix arte poteſt euinci. Licet enim

vacuationes

vacuationes idoneæ tempestiuè decernantur, aut etiã sponte contingant vtiles, quibus noxij humoris portio quædam detrahatur, omnia tamen quæ dixi exitialia signa permanent, aut etiam deteriora fiunt, aut noua emergunt. Quum igitur procedente morbo sic omnia progredi videbuntur, deplorata sit omnino salus. Exitialis alius est initio qui lẽtius inuadit atq; progreditur, nec multum distat ab eo qui simpliciter crudus est, atq; is sanè anceps est: quia licet quẽdam præ se ferat lethalia signa ea tamen emendari possunt & qui sic leuiter exitialis est, arte potest salutaris reddi. Crudus morbus vrinas habet, quales ferè exitialis: at lethalia signa non adsunt: hicque quamdiu crudus est, facilè potest vel errore, vel negligentia in exitialem transire. Quorsum autem fiat mutatio procedente morbo, ex his quæ nunc dixi deprehendi potest. Salutaris simpliciter morbus nec magnæ cruditatis nec mortis notas habet: atque licet nulla artis subsidia opitulentur, aut leuis quidam viuendi aut medendi error committatur, sponte tamen sua soluitur ad salutem.

Curatio febrium. CAP. XI.

QVVM per accessiones multæ bilis spontanea vacuatio contingit, febris sine medicamento integrè solui potest. At quum ea aut nulla, aut parcior existit, medicatio adhibenda, ne neglecta febris speciem mutet, & deterior vel prolixior euadat. Itaque statim die secunda, cùm iam accessione soluta, detersóque sudore, laborans cibum sumpserit, & horæ circiter octo quietis interuenerint, medicamentum dato. Interdum etiam serius, si longa speratur intermissio futura, in qua ante proximam inuasionem totus compleri potest purgationis effectus. Quum enim præcipuè impura sit prima corporis regio, in qua & humor noxius fluctuat, neque (vt dixi) coarctatus sit is, statim initio eius nonnihil tempestiuè expurgandum est, præsertim si vel oris amaror, vel cordis dolor, vel nausea, vel inappetentia, vel stomachi præcordiorúmque dolor, vel suffocatio acrius vrget. Si verò hæc desint, nihilque sollicitet post circuitum secundum, differri medicamentum potest. At interim tamen præparatio quædam adhibenda in intermissione, clysteres molliente atque detergente, & apozemate quod leniter ob-

ſtructiones expediat, è radicibus cichorij, oxalidis, gramiſ-nis, ex endiuia, eupatorio, & adianto, aut ex ſyrupo adiantino, vel è cichorio ſimplici: in acceſſionibus quoque ſyrupo acetoſo, vel è limonibus, vel oxyſaccharo. Si tempeſtiuè purgandi occaſio quauis ex cauſa periit, primo quoque tempore accerſitus hanc decernito. Conueniens autem ea fuerit ex manna, ex medulla caſſiæ, ex leniente electario, ex catholico: aut ſi quæ dixi ventriculi tedia deterſionem maiorem poſtulent, ex diluto rheibarbari, vel ex ſennæ decocto iure, vel ex his aptè permiſtis, ac tum laborantis naturæ & ætati tum regioni & cœli conditioni, ea arte quam alio loco tradidi, accommodatis. Hieram quidē etiam ſimplicem, quòd humores maximéque bilem acrius incendat, febrémque bilioſis non elota aloë ſuſcitet, non admiſerim: nec myrobalanos, quòd tandem adſtrictione humores viaſque coarctent: qua ex cauſa rheumbarbarum ſine aperientibus & lenientibus pleriſque incommodum: nec præterea acriorum medicamentorum, quæ vel ſcammonio vel turpetho conſtant, lenibus iſtis quidquam permiſtum, niſi fortè robuſtis qui ægrè purgantur aut hyeme rigidioréque cœlo. Ad hanc quidem purgationem licet præparatio quædam (vt dixi) conducat, minimè tamen eſt neceſſaria, vt neque cōcoctio ex vrinis, quòd è primis his ſedib⁹ humor aut ſpō te prorūpat, aut facilè trahatur. Venæ ſectio exquiſitæ tertianæ eſt incommoda; vt quæ vtilem ac neceſſarium humorem detrahit relicto impuro ac noxio. Sub hac enim febre attenuatum corpus eſſe ſolet, paucíque ſanguinis: bilis verò acrior ipſa febris materia ſub cauo iecoris exuperare & æſtuare, quam venæ ſectio minimè eximit, nec proinde morbi ſubſtantiā minuit. Imò verò ſi vel ſponte, vel arte nimiū profuſus ſanguis ſit, plerumque deprehendes bilem acrius ferocire, febrémque inualeſcere. Peccant igitur qui ex vrina craſſa atque citrina ſtatim mittendum ſanguinem pronunciant. Ea enim non ſanguinis exuperantiam, non eius incēdium, quemadmodum quæ ardens eſt, & flammea, ac verè rubra, ſed bilis è iecore effuſionem portendit, quæ in tertiana, perinde ac in ictero, & in hydrope, non ſubſtantiæ ſanguinis, ſed vni ſero permiſcetur, præſertim acceſſionis vigore. Ita enim ſecta fortaſſe tum vena videas illam ſanguini minimè permiſceri, nec cum ſanguine cōcreſcere, neq; ſanguinem,

guinem, ſed ſerum ipſum bile inquinari, quod poſtea in in termiſſione emicti purius apparet. At nihilominus ſi quando febris ea in corpus inciderit bene carnoſum, bonique habitus, cui amplæ venę copia diſtentæ ſint, & plethorę ſpeciem exhibeant, ob quam febris ſymptomata grauiora exiſtant, vt capitis dolor, temporum pulſatio, ſpiritus difficilis, corporis grauitas, phlegmonoſa laſſitudo, ſummáque iactatio, ſanguinis vtique ob plethoram venæ ſectione minuendus eſt, perinde atque ſi tertianæ febri pleuritis ſuperueniret: quod certè non febris, ſed eorũ, quæ aliunde committantur, ſymptomatum gratia, conceditur. In plethora, ſi nõ iuuet, nõ tamẽ læſura eſt venæ ſectio. Ita igitur de sãguinis emiſſione in tertiana febre ſtatuendum. Si purgatione impuritas, aut etiam noxiæ bilis portio iam multa detracta ex purioribus vrinis percipitur, & æger leuatus quodammodo eſt, ſequenſque acceſſio tum breuior tum mitior, & eius ſymptomata faciliora exiſtunt, totius morbi breuitas ſperanda eſt. Reliquo igitur eius tempore ac progreſſu apozematis, aut ſyrupis leniter refrigerantibus & aperiẽtibus obſtructiones blandè ſoluentur, & naturæ opus dirigetur ne quid ſubſiſtat, vt apozemate è cichorio, endiuia, oxalide, gramine, agrimonia, lichene, & ex ſeminibus frigidis tum maioribus tum minoribus, ſyrupo quoque adiantino & è chicorio ſimplici quibus & interdum acetoſi ſimplicis portio adiecta ſit. Sepe enim tertiana mitior, cuius pauca eſtmateria putris, vna leni purgatione tollitur, ſæpe etiã feruidioribus papulis circum labra narésque obortis ſponte ſoluitur: quanquã & hæ interdum ſolius feruoris ſint indices, & cum his febris perſiſtat. Iam verò ſi tam acris eſt febris, tantáque noxię materiæ vis, vt data purgatio non quod ſperabatur contulerit, nec breuior mitiórve ſequens fuerit acceſſio, quod defuit indito clyſtere ſupplendum: & eo aluus quoties pigrior fuerit ſollicitanda, vt natura ad eam aliquã do futuram alui excretionem proritetur: hac enim via libera & expedita tutior fuerit morbi exitus. Ac tum temporis in ipſa febris intermiſſione apozemata, & ſyrupi offerendi ſunt, quibus tum incidendi tum detergendi maior vis inſit cuiuſmodi ſunt quæ præter commemorata apii quoque, & petroſelini, & fœniculi radicem in aceto maceratam, & hyſſopi nonnihil continent: ſyrupus etiam byzantinus, & endi

uiæ,& nonnihil acetoſi compoſiti. His igitur recludendę ſunt viæ, attenuandíque humores etiam bilioſi quum non facilis eorum eſt aut in ventriculum, aut in aluum excurſio. Si bilis vel ſponte,vel iſtorum ope concitata iam frequentius aut vomitione, aut deiectione prorumpat, turus ac breuis morbi exitus erit. Ac ſi eius duntaxat quædam veluti ſtimulatio appareat,vomitio quidem præcipuè acceſſionis initio vel hydreleo,vel oxymelite, alui autem deiectio acriori clyſtere in intermiſſione procurabitur. Eadem quoque opera tum vrinæ tum ſudores liberè & copioſè ciẽtur:tametſi ad bilis euacuationem minus conueniant atq. vtiles ſint. Hæc in vehementi & exquiſita tertiana ad quartam ferè acceſſionem molienda ſunt. Ab hac verò ſi(vt plerunque fit)vrinæ minus craſſæ, & citrinæ puriorésque iam euadent,& hypoſtaſeos quoddã ſignũ apparebit, expurgati magna ex parte fomitis indicium eſt. Quòd ſi præterea ſequens circuitus breuior atq. tranquillior inclinantis totius morbi initiũ portẽdat,quod reliquum eſt morbi iãdominãti naturæ committi poteſt, præſertim ſi reliquã vacuationẽ æger auerſatur ac metuit,multò autem magis ſi quæ ſpõtaneæ vacuationes ſatis procedũt,& nihil ſupra exquiſitæ tertianæ conditionẽ obtigit,tametſi & in iis moderata quoq. purgatio conducat,morbúmque tutò ſoluat. In iis ſaltẽ tũ tẽporis natura ad ſpontaneã curationẽ apozematis atq. ſyrupis,vt dixi,diriẽgda. At verò ſi quinta acceſſio ſextáve vehemẽtior ſit,autſymptoma quoddã acrius inualeſcat,aut vrinę nõdũ ſatis puræ exiſtant,metúsq; ſit ne proprios limites febris trãſcendat nõ vtilis modò, ſed & neceſſaria ante acceſſionẽ ſeptimam purgatio ex rheobarbaro macerato, vel ex rheo & ex ſenna vel ex catholico, cuius beneficio præparati humoris pars maxima euellatur,naturáque acceſſione proxima adperfectã iudicationẽ inciterur,& nihil aut minimũ morbi reliquũ fiat. Quinetiã ſi febre ſoluta ſymptomata quædã diutius perſiſtãt,vt cibi faſtidiũ,ſitis,capitis dolor & cætera nec facilè æger conualeſcat à morbo,ne quod ex morbo derelictum eſt recidiuam faciat, purgatio quoque neceſſaria: ſic enim tutior ac firmior ſanitas exiſtet. Ea igitur medendi ratione tertianæ exquiſitæ ardor pariter cum cauſa tollitur. Si qua tamen per curationem peculiari refrigeratione febris ardor indigeat, ſalubriter per

ea fiet

ea fiet, quæ refrigerando pariter attenuant, nec putridum humorem impingunt, nec difflari prohibent, nec vaſorum meatus coarctant, dum etiã febrem reſtinguunt eius pariter cauſam diſſipant, quòd in putrida febre vehementer optandum: imò etiam ſi ardentior febris æſtus vires nimium proſternit, & ægrè tolerari poteſt, cauſæ obſeruatione aliquantum prætermiſſa, refrigeratione multą (etiam quæ putredinis diſſolutionem cohibeat) vtitor, viréſque idoneo cibo ne concidant foueto, ne in tortoris calumniam incurras: deinde remiſſo feruore ad cauſam reuerſus noxium humorem exime, ac cibum in reliquam curationem ſubtrahe. Non pauci iuuenes atque robuſti in tertianæ ſimplicis & exquiſitæ acceſſione, trium horarum ſpatio, ab iis qui cauſam ſolam intuerentur, veſtibus multis extincti, & ſiti ſudoribúſque exhauſti fuere.

Summa refrigerandi nutriendiq; ratio in febribus.

AMPLO & quàm maximo conclaui cubare debet, qui acuta febre iactatur, quo multum purúmque aërem ducere poſſit, eúmque refrigeratum, abacta omni turba & hominum frequentia, ſparſa quoquouerſum aqua gelida & aceto, ſtratis herbis frigidis, vt ſalicis foliis, vitis, lactucæ, nymphææ, roſarum & violarum: odoribus quoque & roſis, violis, nymphæa, & ſantalis, aqua roſarum ſtillatitia, & aceto & camphoræ momento conſperſis. Tum temporis non multis, ſed admodum leuibus veſtibus tegendum corpus eſt, ne vniuersè refrigeſcat. At ſi nihilominus ardore nimio id torretur, in ipſo vigore æſtuantes partes hydrelæo perfundentur, cuius oleum & aqua manu permiſceantur donec albeſcant: huic & aceti ſextans interdum adiici poteſt, & vice ſimplicis olei roſatum, violatum, nymphatum, aut papauerinum ſubſtitui. Id autem iocineri, renibus, æſtuantique capiti induci poteſt, idque tutò, ſi modò nulla tuſſis, nulla capitis grauitas, nullaque deſtillatio moleſta ſit, nec cataphora profundiórve ſomnus obrepat. Epithema iiſdem quoque partibus atque cordi vtiliter accommodatur, ex liquore ſtillatitio roſarum, violarum, plantaginis ſolani, nimphæę, & aceti ſextante, in quibus ſantali & camphoræ, aut paſtilli albi Raſis ſoluti ſint. Ex iiſdẽ quoque tracta

pſyllij vel cydoniorum mucago eximiè opitulatur. Obſeruandum autem, ne hæc inſtante ſudore corpori inſideant illiúſque eruptionem cohibeant, breuémq; morbum producant: quanquàm longitudo interdum optabilior eſt acrimonia. Interiora verò corporis ſi æſtu atque ſiti vruntur lenienda ſunt ſucco vel aqua cucurbitæ, aut melonum, aut cucumeris, aut eſu oxalidis portulacæ, lactucæ, ex aceto, quæ aut crudæ ſint, aut aqua feruente contabuerint: aut, ſi fortè corroboratio quædam adſtrictione petitur, ſucco mali punici acidi, aut limonis, aut citrij, aut ceraſij, aut oxyacanthæ, aut oxalidis, aut vuæ acerbæ, eóque vel puro, vel aqua diluto: horum enim quàm ſyrupo rum maior refrigeratio. Hæc ipſa alimenta quoque ſunt, in quorum moderato vſu olim veteres tenuiſſimum victum collocauerunt, quemadmodum & longè tenuiſſimum in cibi potúſque abſtinentia: ab hoc ſenſim ad tenuem, & ad plenum, qui ſanorum & integrè valentium eſt peruenerunt. Omnis autem febricitantium victus humidus, frigidúſque habendus eſt, ex materia leui. Primus autem cibus eſt aqua hordei ſimplex, quæ refrigerando, humectandóque leniter abſtergit: deinde aqua mulſa, quæ melle temperata minùs refrigerat, ſed magis abſtergit & aperit: vel aqua ſaccharo condita, quæ minùs quàm mulſa viſcera calfacit, ſed minùs quoque abſtergit. Ab his hordei cremor refrigerans & humectans, abſtergens, leniens, ſitim compeſcens, nuſquam ductuum vitis adhæreſcens. Hæc ſequitur ſorbitio è pulli gallinacei vel columbini iuſculo, in quo frigidiora olera, lactuca, oxalis, portulaca, bugloſſum, & vua acerba incocta ſint. Mediæ verò materiæ ſunt ea ipſa olera, deinde hordeum integrum ſaccharo cõſperſum: ab his panis medulla elota, & ex aqua cocta: ſequitur quæ ex pullorum iuſculo coquitur: hinc piſces ſaxatiles, deinde oua tremula ſine teſta in feruentem aquam coniecta: carnis deinde aqua liquidior vaporario elicita modò ſimplex, modò roſarum bugloſſi, aut violarum ſaccharo temperata. Valentioris iam quodammodo, ſed nondum plenæ materiæ ſunt pulli gallinacei & columbini, & gallinarum caponúmque extrema, deinde ius eorum feruore conſumptum, & quod iam quaſi in gelu concreuit: ipſa quoque eorum caro, & hœdina, & vitulina, ea qui-

quidem elixa, & dum editur ſucco quodam refrigerante intincta, vt carnis ſaporem quodam modo ſopiat: quod & amygdalæ tunſæ iuſculis quoque præſtant. Quæcunque iam craſſiuſculæ ſunt materiæ, vt ea ipſa aſſa, & perdices, auiculæ montanæ, lepuſculi aſſi, & aſſorum quorumuis expreſſus ſuccus, aut qui elicitur è carne in diplomate ſine aqua elixa, quòd nimium alant, ægrè coquantur, æſtúmque in præcordiis excitent, non in acriter febricitantium, ſed in ſanorum cibis numerantur. Si quid tamen horum vehementer expetitur, id ex ſucco, aut condimento refrigerante in laborantis gratiam concedi poteſt. Potus eſto vel aqua feruefacta & refrigerata, vel aqua hordei ſimplex, vel aqua cum ſacchari ſextante feruefacta, vel quiuis potus ex his quos connumeraui refrigerantibus, & aqua quoque frigida vini albi tenuis ſextante conſperſa: ſic enim magis refrigerata, & citra viſcerum offenſionem, quoquouerſum expeditiùs digeri diſtribuiqúe putatur. Frigida verò quæ pura ſit ac ſimplex, minimè cibis permiſcenda. At verò quum ſummus ardor ingénſque ſitis ſummam quoque refrigerationem poſtulant, ſine qua metuitur ne nimiùm vexatus æger exareſcat, marceſcat, aut fortè exhauſto ſpiritu breui exoluatur, præſtanda quidem frigida, qua nihil ad infringendum calorem valentius. Sed & ipſa quoque ſynochi, cauſi, aliarúmque continuarum ardentium peculiare remedium eſt, quum illas vel extinguere, vel infringere, vel in aliud temperatum genus commutare conſilium eſt. Id tamen non niſi eorum quæ ſequuntur obſeruatione tentandum. Noxia morbi materia ex vrinis iam concocta appareat, quod non ante diem morbi quartum contingere ſolet. Laborans bono ſit habitu, carnoſóque corpore, integris viribus, inſito calore exuberans, potui frigidæ dum bene valeret citra læſionem vllam aſſuetus: ei quoque pectus & viſcera firma ſint & valida, ſine dolore, ſine obſtructione magna, ſine tumore, ſine abſceſſu: nec alui deiectio nimia, nec cruditas vlla fatiget. Hæc igitur cùm adſunt, magna ſiti antecedente, frigida aqua copioſè, ad duas circiter heminas, & vltra ſatietatem epota, dum venter præcordiaque diſtendantur, ſatisque refrigerata ſint, & horrore quaſi inalgeſcant, ſuminum febris ardorem tutò extinguit. Proti-

nus autem multis ſtragulis operiendus eſt qui bibit, mòxq; cogendus vt vomat, aut aluum copiosè deiiciat, aut ingentem ſudorem effundat. Cohibita enim aut ſubſiſtens tanta frigidæ moles, ſummo vitæ diſcrimine, natiuum calorem cum febrili pariter extinguit, aut ſaltem partem nutrientium functionem tollit, ſpirandi difficultatem, tremorem, atque conuulſionem, deglutiendi meiendíque difficultatem infert, ipſas inſuper ductuum vias coarctans, morbíque materiam compingens, morbum multò diuturniorem facit. In eadem atque etiam in graniora incommoda eos præcipitat, qui contrà affecti fuerint, extenuati, exangues, imbecilli, pauci caloris, non aſſueti eius potui, viſceribus dolentibus, tumentibus, obſtructis, aut vlceratis, maximè autem ſi adhuc crudus eſt morbus: vnde conſtat, febribus intermittentibus, quarum ſcilicet peccans materia in primis eſt viſceribus, liberaliorem frigidæ potionem aduerſiſſimam eſſe: neque ſemper continuam etiam, quæ ardens fuerit, tutò extinguere: & ſub tanta refrigeratione omnino ancipitem eſſe febris curationem. Talis igitur per febres eſto cibi potúſque qualitas. Quantitas verò vtendíque ratio non parum difficilis: ſumma quippe controuerſia certatur, quantum & quando cibus in acutis morbis offerendus. Antiqui, præſertimque Aſclepiades, primis totius morbi diebus non modò à cibo, verùm etiam á potu abſtinendum putabant, vt ne os quidem eluí ſinerent: ita quidem ſuperantem materiam minui digeríque rati, ſi nulla noua accederet. Eam Hippocratis ſententiam eſſe cenſuerunt: quia, inquit, vbi morbus peracutus eſt, ſtatim & labores ſummi fatigant, & tenuiſſimo victu (quæ pura eſt abſtinentia) vti neceſſe eſt. Quum verò ægrum triduo per omnia fatigaſſent, quarto die cibo deſtinabant, interdum etiam quinto aut ſexto, ſed quartus in pleriſque ad initium cibi aptiſſimus habebatur. Dein verò altero quoque die alebant, ac vlterioribus diebus ſummo vigore, contra Hippocratis doctrinam, vberiùs dum prorſus morbus decederet. Poſtea verò eorum æmuli cum ægris mitiùs agere cœperunt, paulóque maturiùs alere. Sed hæc fuit eorum olim doctrina, qui purgantia aliaque medicamenta ex arte ſuſtulerunt, omnem prorſus curationem vno victu moliti. Quoniam verò qui prorſus com-

computruit humor inedia absumi non potest, sed quòd totus præter naturam sit, medicamento exigendus est, necessariò quidem non ex victu tantùm opportuno, sed ex medicamentis quoque instituenda est morborum putridorum curatio: & eius materiæ, quæ ledit, pars crudior concoctione per inediam victúmque tenuem, pars corruptior purgatione extenuanda. Itaque quum ex interiorum causarum obseruatione nunc tutior quàm olim expeditiórque morborum curatio ex medicamentis constituta stabilitáque sit, non tam exquisitè tenuis victus imperandus, neque omnino vires abstinentia infringendæ sunt, sed tenui cibo sustinendæ, vt facilè necessariam medicationem ferant. Vix vllo die æger abstinere rectè potest. Si per initia ventriculi præcordiorúmque dolor, aut tensio, aut nausea, aut cibi fastidium, aut vomitio nimiùm affligit, tum medicamento, tum parciore victu demenda est materia, præsertim si ante actis diebus laborans gulæ liberaliùs indulsit. Deinde verò ea imminuta quum iam puriora erunt præcordia, ex morbi magnitudine, acrimonia, & motu æstimandum quousque producendus is sit, aut quando summum vigorem habiturus. Si peracutus existit, & ex eorum numero qui statim dum incipiunt floreſcunt ac vigent statim quoque tenuissimo victu vtendum. Si paulò mitior atque etiam diuturnior in diem septimum excurrat, simpliciter tenui: sin verò in decimum quartum diem producendus videatur, paulò pleniore. Perpetuò autem cibus initio plenior sit, sensimque minuatur dum ad summum vigorem morbus pertingat, in quo dari tenuissimum præcipit Hippocrates. Sic igitur temperandus est, vt in summo vigore summè quoq; tenuis sit, incremento tenuis, initio aliquantum plenior, quo tamen corpus vires nõ acquirat, sed duntaxat paulò infirmiores confirmet, vt aduenturi mali spatium sustinere, & in eo morbi concoctionem moliri, & eas quæ tum arte tum sponte fient vacuationes tolerare possit, & ne ante summum vigorem deficiat atque hebetescat, & tum temporis nutrire & naturam ad cibi concoctionem reuocare cogamur, cùm maximè in morbi concoctionem pugnámque incumbit. Hæc vt declines incommoda, in paulo pleniorem potiùs quàm in tenuiorem victum deuerges: quandoquidem (vt est apud Hippocratem) victus ni-

mis tenuis & exquisitus paulò pleniore periculosior est, & error ex tenui quàm ex pleno grauior, quem & ægroti difficilius ferunt. Et hæc quidem acutis omnibus communia sunt. Quibus autem horis, & quoties conueniat videndum. In morbis, qui ex interuallis exasperantur atque fatigant, obseruanda hæc tempora sunt: instans accessio, initium, incrementum, status seu vigor, decessio, remissio, aut etiam intermissio, si perfecta integritas est insecuta. Integerrimo corpori cibus est offerendus, minùs enim corrumpitur qui in vas syncerum demittitur. Itaque si tempus intermissionis in intermittente, aut etiam remissionis in continua febre, longius est, eius initio quum iam maximè omnia tranquilla sunt, & arterię conquieuerunt, dare cibum expedit, rursúmque secundo si longum est interuallum. At quum quietis breue tempus erit, & maturè altera timetur accessio, inhærente adhuc febre, & eius reliquiis manentibus, cibus etiam tutò dari potest: præstat enim decedente febre quàm instante ægrum cibo destinari. Eadem ratione si vaga febris est, & incertum eius recursuræ tempus, ne inopinatò eum excipiat, quandocunque quis ex accessione leuatus apparebit, etiam si nondum ex toto integer sit, cibum assumat, & cibus semper ab accessione proxima quàm maximè reducatur. Atque etiam, si bis eodem die accessiones complures hominem adoriantur, post grauiorem præcipuè alendum. Cæterùm in accessione iubet Hippocrates prorsus abstinere, & totius eius tempus sine cibo præterire. At nihilominus si quis propter virium imbecillitatem deficit, nullo accessionis tempore non est sustinendus, idque aut prunis cerasiisve coctis, aut conditis saccharo, aut hordei cremore, aut etiam pauco concreto carnium iure, quæ refrigerata sitim pariter extinguunt. Hæc tamen minore periculo dabuntur instante quàm incipiente febre, & increscente quàm summè vigente. In ea porrò febre, quæ cõtinua est & remissionem nullam habet, neque lenior vnquam fit, antelucanis horis, quibus omnes ferè in somnum propensi sunt, vt matutino tempore, quod natura sua leuissimum est, plenior dandus est cibus, quàm meridiano aut vespertino, quo ferè asperior morbus est. Veruntamen in homotono febre aptæ sunt cibo horæ, quibus & integra valetudine quis ali consueuit. In quacunque nihilominus

febre

febre continua vis corpori deesse videtur,& arteriæ præ exilitate concidunt,& laborans exolui se metuit,cum cibo fouere,virésque recreare licet.

Symptomatum quæ per febres affligunt remedia.
CAP. XII.

RIGOR conrinuæ febri superueniens, quòd eam plerunque soluat, in malis non est, nec vlla ratione cohibendus,si eum præsertim sudor excipiat.Frigus autem,horror, aut rigor intermittentium inuasionibus si vehementiùs fatiget corpúsve concutiat,leniri tutò potest. Primùm autem sub expectatione accessionis maturè vestibus multis operiendus est æger,& omni potione prohibendus:summis partibus, & iis quæ plurimùm inalgescunt, adhibenda fomenta calida atq; ficca, vt lapides candentes,aut titiones extincti: simul quoq; obuolutus laborans spiritum diu cõtinere debet. Si nihilominus horror rigórve prorumpat inter vestimenta, extremæ partes perfricandæ sunt oleo chamæmelino calefacto, vel liliaceo, vel anethino,vel rutaceo, vel vnguento quod ex his & ex piperis,cardamomi,pyretrive conficitur. Si vnctionum grauis est vsus, ea ipsa in aqua vitæ maceranda sunt, qua dein expressa rigentes partes perfundentur. Nonnulli vehementiùs rigoris initio eum qui conflictatur, in balneum deducunt, in quo etiam calidiores herbæ incoctæ fuerint. At certè ne quid in eo peccetur, néve calor acriùs inualescat, commodissimum sit ventriculum atque præcordia fouere, feruefacto iure calidorũ stirpium vt menthæ,absynthij,salui æ,rutæ,origani,chamæmeli, & anethi,cum anisi & feniculi semine,cui etiam vini albi paulum sit adiectum:concalfacta enim febris origine, horror sæpe discutitur, simulque melior fit præcordiorum status. Quum quis ex horrore iam incalescere cœpit, si (vt ferè fit) nauseabundus est, data aqua tepida interdum subsalsa vomere cogendus est,vel mulsa data,vel hydrelæo,vel si tenacior humor est, syrupo acetoso, aut oximelite tum simplici, tum scillitico, aqua hordei tepida diluto.Quinetiam qui sponte euomuit, horum ope iterum vomere cogendus est, vt proritans intus materia radicitus extirpetur: quæ si multa tenaciorque existit, vehementiora etiam suo

loco tradenda poſtulat. Nam vt circumſpectè Celſus ante nos animaduertit, ferè talis horror ab his oritur, quæ biliòſa in ſtomacho reſederunt. Si per hæc vomitio proritari nequit, piper tritum drachmæ vnius pondo, ex aqua calida, ante acceſſionem potum horrorem inhibebit: ſed efficaciùs pilulæ quæ habent rad. ariſtolochiæ rotundæ ℈ ij. myrrhæ ſelectæ, piperis an. ℈ ß. ex abſynthij vel mentæ ſyrupo concinnatæ. Sæpe etiam, per quaternam maximè, omnia tum externa tum interiora corporis vſque adeò perfrigerata ſunt, vt in ipſo horrore aut vinum generoſum, meracum, & calefactum, aut aromatites, aut aquam vitæ, aut calidiora quædam offerre cogamur. Sitis, quam ſolius linguæ & faucium ariditas parit, oris collutione ex aqua hordei tepida, vel ex aqua ſtillatitia plantaginis compeſcitur, vel ex ea, in qua cocta ſint pruna dulcia, zizypha, myxa, aut cydoniorum, cucurbitæ, vel lactucæ ſemen, aut glycyrrhiza, aut quæcumque citra adſtrictionem & calorem blandè leniunt atq; humectant. Ea ipſa hora diutiùs etiam cõtenta lentore ſuo lingam, os, & fauces ſicceſcere non ſinunt. Si dulcia non arrident, fallenda ſitis eſt acinis mali punici, vel citrij, aurantíve laminis aqua roſata & ſaccharo maceratis, vel oxalide manſa. Scabrities verò, atque etiam linguæ oriſve lentor detergendus primùm eſt penicillo ex melle roſato: quod ſi non ſatis reſpondeat, penicillus aqua roſata intingendus eſt, in cuius vncia aluminis drachma vna & ſaccharí candi ſemũcia ſit ſoluta. At ſi ex arefacto, aut æſtuante ventriculo & præcordiis, ſitis vehementer excruciat neque his, quæ nunc dixi, falli poteſt, potus permittendus eſt, ſed quàm tardiſſimè, vt hunc ſudor promptus excipiat. Maturior acceſſionem producit, ſitimque nouam mox exaſperat. Conueniet autem potus ex diluto iure lactucæ, portulacæ, plantaginis, & eorum lenientium quæ dixi ex ſyrupo violato, zizyphorum aut nymphææ & aqua ſextupla: aut ſi putreſcens ſtomachi humor ſitis occaſio fuerit, è ſucco oxalidis, vuæ acerbæ, ceraſiorum, mali punici vel citrij, aut è ſyrupis qui ab his comparari ſolent, pari aquæ modo dilutis. Quum ceruicis, *aliarúmve partium mador ſudorem inſtare pollicetur, vinum album tenue, quadrupla aut ſextupla aqua dilutum, hunc liberaliùs ciet. Potus autem omnis moderatus eſto, ne præcordia diuellat, & frigidiuſculus,

*aliàs legitur, alarum mador.

gidiuſculus, ne crudiorem aluum liquidioremque reddat. Capitis ex febre dolorem ſedat roſa, viola, nymphæa, lactuca, plantago, ſemperuiuum, & alia quælibet herba ex refrigerantibus tunſa, & ex aceto fronti temporibúsque inducta: & quæ ab his extant tum olea, tum vnguenta, cuiuſmodi eſt quod populeum appellant. Si vigiliæ, aut delirium moleſtè exercet, his adiici poterunt hyoſcyami, papaueris, & mandragoræ folia, vel ſemen, quæ & ipſa odoratu quoque non parum iuuant. Ex his lotiones, vnctiones, cataplaſmata, non fronti modò & temporibus, ſed ſyncipiti quoque tutò admouentur: ſi neque capitis grauitas, neque deſtillatio, neque tuſſis dehortatur. Si nimia metuitur refrigeratio, permiſceantur his ſerpillum, anethum, & ruta, quibus etiam ad vigilias & deliria non parua vis eſt. Si extremum malum eſt, in quouis oleo ſolui poteſt opium, vt in ſingulis vnciis huius bini ſint ſcrupuli, eóque frons, tempora, & ipſæ nares oblinantur. Sed & interdum drachmam vnam Philonij Romani, aut ſcrupulos duos pilularum è cynogloſſo vorare extrema neceſſitas expoſtulat. His etiam præſidiis ſuccurritur, cùm febricitans, aut quouis acuto morbo decumbens, citra manifeſtam occaſionem huc illuc immodica iactatione ſeſe deuoluit. Aut ſi fortè iactationis cauſa fuerit capitis, præcordiorum, aut lumborum æſtus, his refrigerantibus, quæ ſuprà retuli, demulcendus erit. Spirandi difficultas, quæ ferè ob febris æſtum vehementer premit ac penè ſuffocat, iiſdem quoque tollitur remediis, & cordis epithemate, quod inter refrigerantia retuli, & potu frigido, quo minimè prohibendus eſt æger ſi tum maximè exigit. Animi defectio, aut etiam ſyncope, quum per febres ardentes ex bile in os ventris effuſa proficiſci ſoleat, non meliùs arceri abigíve poteſt quàm ſucco mali punici, aut citrij, aut vuæ acerbæ ſumpto, aut pane vorato iiſdem intincto. Spongia quoque miſtis inter ſe aqua roſacea & aceto imbuta, quæ ventriculi ori tepida imponetur, ad id non parum conducit. Sudor optimus, tenuis, tepidus, calidúsve, minimè fœtidus, facilè ac citra laborem vniuerſum è toto corpore dimanans, qui ſitim ardorémq; cõpeſcit, & intermittentis febris acceſſionem integrè finit, aut continuæ acrimoniam remittit, qualis ferè eſt qui decretorio die ſuperuenerit. Is verò quoad vires permittunt tole-

randus eſt, atque etiam, ſi parciùs erumpit, proliciendus. Si verò immoderatiore corpus iam diffluit & exoluitur, coërceri debet tum aëris, tum corporis refrigeratione: interdum profuſione ex oxycrato aut omphacio, aut ex aqua in qua incoctæ ſint roſæ, cytini, balauſtia, malicorium, myrti, ſalicíſque folia, gallæ & cupreſſi glandes, interdum vnctione ex oleo roſato, myrtino, maſtichino, aut melino, in quibus (ſi neceſſitas poſtulat) ſuccinum tritum, aut gummi, aut ceræ ex guum ſolutum ſit, vt emplaſtica vi cutis ſpiracula tenaciùs infarciat. At verò ſudor craſſus, glutinoſus, frigidus, ac fœtidus, ægrè, nec è corpore toto prorumpēs, initio quidem non omnino malus: ſæpe enim qui eiuſmodi primus vel è capite, vel ex alia parte manat, poſtea melior ex vniuerſo corpore euadit. Talis autem diu ac multùm perſeuerans, omnino malus: nam cum virium robore, impuritatem ſummam & morbi longitudinem: cum imbecillitate, extinctionem fore denunciat. Sudorem malum nunquam prouoces, ſæpè cohibeas, ac tum præcipuè purgando corpori ſuſtinendiſque viribus operam nauato. Si qua alia ſymptomata præter febris conditionem obrepunt, vt lienteria ex frigidiore & immodico potu, vt tuſſis ex refrigerato pectore, vt ex nudato capite deſtillatio, propriis extollantur remediis, ſed quæ tamen aut nihil aut minimum curandæ febri obſint, & hanc, quoad fieri poteſt, leniant.

FINIS.

10.

IO. FERNELII AMBIANI, DE LVIS VENEREÆ CVRATIONE perfectiſſima, liber.

Luis Venereæ definitio. CAP. I.

LVES Venerea totius ſubſtantiæ morbus eſt occultus, contagioſus, tuberculis, maculis, vlceribus, cruciatibus & doloribus ſeſe prodens: *ſolo concubitu, aut alio impuro contactu contrahendus.* Atque vt huius morbi vis & natura, de qua hactenus inter Medicos parum conuenit, certiùs innoteſcat, paulò altiùs repetenda eſt definitionis explicatio. Cùm omnis morbus primùm & per ſe in aliqua parte corporis inſideat; partes autem omnes ſimilares ſint & diſſimilares: neceſſe profectò fuerit in harum alterutra vel in vtraque luem Veneream primùm & per ſe inhæreſcere. At verò in diſſimilaribus primùm & per ſe non conſiſtit, neque enim conformationis neque magnitudinis, neque numeri, *neque collocationis ſiue ſitus* morbus exſiſtit. Reſtat igitur vt partium ſimilarium primùm & per ſe vitium ſit, & affectus præter naturam: neque enim, ſi cum omni genere morborum concurrit & complicatur, aut etiam varios partium diſſimilarium affectus inuehit; idcirco ſanè morbus vnus non fuerit, aut etiam partium diſſimilarium primùm & per ſe affectus cenſebitur. Ita enim & febris partes omnes obſidens, diſſimilarium partium primùm & per ſe morbus diceretur, nec vnus eſſet affectus, ſed plures: quod veterum auctoritas redarguit. Verùm enimuerò cùm affectuum partis ſimilaris tria ſint ſumma omnino genera intemperies, materiæ inmoderatio, & totius ſubſtantiæ corruptela: ad quod Lues hæc ſit referenda, videndum, primùm ad intemperiem non pertinere, apertè

posthac demonstrabimus, cùm de eius causa dicemus. multo minùs ad materiæ amerriam referri potest: neque enim mollities aut duricies est, neque laxitas aut adstrictio, neque tenuitas aut crassities, neque demum raritas aut densitas, qui materiæ immoderatæ omnes sunt morbi. Ad formam ergo necessariò referenda est: quæ quoniam præcipua est, & pene tota rei cuiusque substantia; eius affectus totius substantiæ morbi dicentur. Atque ideo lues Venerea meritò totius substantiæ affectus dicetur. Iam verò cùm morborum totius substantiæ alij intemperiem manifestam sequantur, cuiusmodi sunt febres omnes putres, aliarúmque partium affectus ex putredine ortum ducentes, alij alias causas occultiores: ad quod genus Lues pertineat, videndum. Qui intemperiei succedit morbus, manifestus est isque vel putredo quædam exsistit, vel putredinis quædam soboles, quod Lui non conuenit. Superest igitur, vt à secretiore causa orta putetur. Atque hìc occulti morbi dicuntur, qui non ex dissoluto temperamento, neque ex simplici putredine, sed ex additiore quadam causa processere, quæ corporis totam substantiam primùm & per se afficit. Hoc causarum genere continentur omnia pestifera, deleteria & venena, quorum ferocia in natiuum nostrum calorem, in ipsúmque vitæ principium, cui tota essentia contraria est & infensa, maximè ac primùm sæuit ac debacchatur. Non enim eiusmodi causæ sola putredine, vt iunioribus plerisque visum est, sed tota specie & vi deleteria nos vel offendunt vel enecant. Hæc autem quæ toto genere & prorsus venenata sunt, tribus omnino modis nos attingunt: aut enim cum aëre spirando ducuntur, vt pestilentiæ semina: aut extrinsecus nos attingunt, vt rabidi canis & venenatarum bestiarum virus: aut intrò sumuntur, cibi, potus, aut medicamenti specie. Venenum, quod non nisi intrò sumptum vires habet, omnium infirmissimum exsistit: non in spiritu, non in tenui humore, sed in crassiore quadam substantia inhærescens. huius generis sunt fungi, arrhenicum, auripigmẽtum, & alia pænè innumera, quæ non odore, non adhæsu, sed haustu solo enecant. hæc Chirurgi in malignorum vlcerum curatione citra vllam partium corporis iacturam, magnóque

vsu

vſu extrinſecus adhibere ſolent. ex quo intelligitur nõ eſſe illa contactu deleteria. At verò ſi quid iſtorum ſumatur; è craſſiore materia venenum vi noſtri caloris ſuſcitatum in principes demum partes ſeſe inſerit, proférque ſui furoris incommoda. Venenum, quod halitu nos ferit, omniũ præſentiſſimum eſt & efficaciſſimum, nec humore, nec craſſiore materia tanquam vehiculo indigens, vt in nos agat, ac commigret: ſed tenuiſſimum cùm ſit, ſpiritu hauſtum, celerrimè per pulmones in cor viſcus nobiliſſimum & in arterias, in omne denique corpus irrepit: primúmque ſpiritus, deinde humores, poſtremò ipſarum partium ſubſtantiam labefactat. Quod autem venenum contactu ferit, minus efficax eſt: neque in ſolo ſpiritu, vel in aëre, ſed in humore quodam prouehente vires habet. Hoc verò cùm in partem cute nudatam inſederit: contactu quidem eam primùm, dein verò proximas, reliquúmque corpus omne cõſecutione quadam inquinabit. Non enim rabidi canis halitus ſolùm cõtagione quempiam polluit: at in partem demorſu apertam vel humor vel ſaliua eructatur: cum quo virus illinc ſenſim in omne corpus euadit. In integram verò cutim ſi inciderit, nihil efficit. epidermis enim denſa cùm ſit atque valida, horum hebetiorum & craſſiorum venenorum ſubſtantiam altius penetrare non ſinit, niſi vel findatur vel dilaceretur. Sic enim beſtiarum, quæ virus eiaculantur, venenum prouehente ducitur humore, ſic ſagittarum venenatarum, ſic elephantiaſis, aut luis Venereæ virus, non inſpiratu, ſed humore in quamuis partem cute nudam defixo ſenſim prorepit in omne corpus. Ex iis tamen, quæ ſolo contactu officiunt, pauca quædam numerantur, quæ integram etiamnum cutim, quamuis validam & denſam peruadunt & penetrant, intróque ſubeunt: vt quod à baſiliſco aut torpedine piſce inſtigitur virus. Atque hæ tres occultæ atq; venenatæ cauſæ tres occultorum morborum differentias conſtituunt: quorum alij ab aëre; alij contactu; alij à venenata, quæ intus ſit, materia procedunt contrahuntúrque. Hi quidem omnes venenati ſunt: at non ſimiliter, neque iiſdem ex cauſis. Nam qui ex intus concluſa materia proceſſerunt, quia foras non emigrant, neque in vicinas partes prorepunt, ſimpliciter venenati nuncupantur. qui verò ab aëre, aut contactu fiunt, contagioſi: quòd vel

externæ,eiúſque venenatæ cauſæ occurſu geniti ſint, vel contagione mutuáque ſocietate vicinas partes contaminent. At hi qui ſolo contactu contrahuntur, vt hydrophobia. Lues Venerea, & qui beſtiarum venenatarum ictu fiunt, ſimpliciter contagioſi dicuntur. alii qui ab aëre procedunt peſtilentes. Vt idcirco breuiſſimè dici poſſit, Occultorum morborum alios venenatos eſſe, alios contagioſos: alios peſtilentes. Sed venenatis & peſtilentibus relictis, de contagioſis pauca quædam dicemus. Contagioſi tota ſubſtantia morbi alii manifeſti ſunt, alii occulti. Manifeſti ſunt phthiſis, pruritus, ſcabies, lepra, achores, fani & reliqui huius generis: qui licet contactu & fiunt & afficiunt, nihil tamen occultum malignúmque reſipiunt: ſed à manifeſta putredine, & qualitatum primarum intemperie, oriuntur. Contagioſi occulti dicuntur, qui externi cuiuſpiam veneni occurſu & contagione primùm contracti ſunt, vt ſtupor à torpedine piſce, vel ab opio, hydrophobia & qui ſcorpionum beſtiarúmque venenatarum morſu vel telorum veneno infectorum ictu fiunt. In horum cenſu iure numeranda venit Lues Venerea. cùm enim neminem vnquam hac Lue labefactauerit, inquinauerítve aëris inſpiratio, nec multos communiter illo inuadat: non poteſt inter Epidemicos morbos cenſeri, eumque nec alimentorũ impuritate nec vitio ſit orta, non numerabitur in venenatis. Reſtat igitur vt habeatur inter contagioſos, quorum peculiaris eſt ſua cuiuſque cauſa. Et licet fortaſſis ab externis hæc cauſis primùm originẽ nõ habuerit: quoniam tamen hæc ſemel genita nõ niſi contagione poſtea afficit, contagioſorum more contagioſus quoq. morbus dicendus eſt. alioqui nec elephantia, nec qui Luis Venereæ & Elephantiæ permixtione fieri poſſunt, inter morbos contagioſos recenſerentur. quod tamen veterum auctoritas & vſus coarguit. Itaq. Lues Venerea totius ſubſtantiæ affectus eſt occultus & contagioſus.

Luis venereæ origo. CAP. II.

ANNVS fuit à Chriſto nato poſt M. & C C C C. nonageſimus tertius (aliis ſecundus) cùm irrepſit lues Venerea apud Neapolim primùm in Gallorum exercitum. Vnde à Gallis Neapolitanus, à Neapolitanis Gallicus morbus eſt appellatus. Hũc iram Dei Opt. Maximi interpretati

ſunt

fiunt Theologi, cùm hanc malorum à nobis morũ pœnam exigi, hoc ſupplicium de ſcortatoribus ſumi publicè docuerunt. Hinc ſtatim mira tam horrendum affectum ſuperſtitio excepit, indoctis quibúsque hominib. & mulierculis ad Diuos neſcio quos vota ſua referentibus, opemq; ab iis poſcentibus. Non defuerunt etiã Aſtrologi & Meteorologici, qui morborum popularium cauſas alrius repetentes, inſolentem quandam ſiderum conſtitutionem ac binas ſolis eclipſes, aëri inquinamenta quædam reſpergentes accuſarunt, Epidemicúmque hunc affectum dixerunt: quorum etiam opinionẽ plures Medici poſtea ſunt ſecuti. At ego vel ab inſulis quibuſdam Americis in quibus populariter affectum hunc graſſari audio per Hiſpanos in Gallorum exercitum vitium allatũ crediderim: aut illic certè ſcorti cuiuſpiam magna impuritate contractum, cuius dein contagio in omnem Europam, Aſiam, Africam, & extremam Indiã defluxerit, omnémque orbis partem, quæ noſtrarum commerciis vtitur, impleuerit. Etenim ſi Epidemicorũ morborum conditione, à certo aſtrorum influxu deriuata eſt hæc Lues, quomodo paucis diebus plures non affixit, tandémq. tempore deiicit? Ita enim peſtis illa Anglica hoc ſeculo nata ſæpius iam & inuaſit, & extincta eſt penitus. Ita morbi omnes Epidemici ab Hippocrate celebrati: ita exanthemata & ecphymata ortus & interitus ſui curſum ſemper abſoluunt. At aut ab vno aut admodum paucis apud Neapolim originem habuit lues venerea: cuius contagio hactenus ſerpſit in reliquos, nec tempore deſiit. Itaque accuſanda hoc loco multorum credulitas, qui multas ſe in cœnobiis virgines arte concluſas hac lue labefactatas vidiſſe ſcripſerunt ſine viri conſuetudine, & impuro contactu: ſola inquinatas aëris inſpiratione. Non minùs explodenda eſt illorum opinio, qui alimentorum impuritate & vitio luem hanc ſæpius oriri contendunt. quaſi verò nunquam antea putridis & vitioſis alimentis vſi ſint & homines ſine lue Venerea: aut hæc in plebeios tantùm & infimæ ſortis homines vitioſis plerumque cibis victitantes, non autem in magnates & reges ipſos ſelectiſſimis cibis vtentes graſſata ſit. Multi etiam Luem hanc in dies mutari, & ita inclinare atque conſeneſcere, vt ſit poſthac breui finem habitura, litteris prodiderunt. aiunt enim, cùm primùm ori-

retur,tanta fuisse fœditate,vt quæ nunc grassatur,vix illius generis esse putetur. Vlcera erant innumera, in quernę glandis speciem & magnitudinem aspera,exporrectáque: spurcus ab iis profluens humor, fœtor verò tantus exhalans,vt cuius nares attigisset,is infici mox crederetur:color pustulis ex nigro virescens, ipso aspectu non minùs ægros quàm dolore cruciabat. Fugiebãt idcirco omnes eius aspectum,nedum cõtactu abstinebant,vt morbi præterea nullius. Quæ verò secuta est & iam passim vagatur : pustulas quidem habet paucas, vt & vlcera, dolores autem atroces cum tuberculis scirrhosis, ea vt fœditate tolerabilior : ita certè doloribus & cruciatibus immanior euasit. Id verò, minimè senescentis Luis naturæ & conditioni tribuerunt sed præposteræ multorum curationi. Adeò enim est hæc Lues mortalibus formidabilis,vt vel illius minima suspicione confestim ad remedium ex hydrargyro concurratur, quod sanè pustularum ardorem extinguit, exsiccátque vlcera:at destillationes,articulorúmq. dolores adauget. Itaq. hanc,nisi Deus Opt.Max.sua clementia ipse exstinguat,aut effrenem hominum libidinem temperet:nunquam exstinctum iri,sed fore humano generi comitem & immortalem crediderim.

Luis causa efficiens ex nonnullorum opinione. CAP. III.

DIXIMVS de Luis origine & externa occasione. Iam de efficiente causa, cuius ad curationem in primis est necessaria cognitio,accuratiùs differendum. Huius quidem natura & essentia quæ sit, quæ qualitas, quantæ iamdiu, quámque odiosæ concertationes, quot opiniones, quàm maximè à Neotericis agitatæ & summa discordia conuersatæ at nondum tamen definita quæstio est. Alius enim hepatis intemperiem valdè siccam & paulò calidiorem per cõtagium impressam arguit,ac eam primùm quidem simplicem, deinde verò increscente humore noxio compositam:qui in carnes ac corporis habitum à natura propulsus & continuum soluat,& pustulas,vlcéraque excitet,dolores, zophos,aliáque incommoda innumerabilia accersat,neque mirum videri debere si medicamentis quæ ad omnis generis intemperiẽ comparata sunt,hactenus non cesserit: quòd omnis sicca intemperies partis alicuius nobilis maximéq.

hep atis

hepatis humidi primogenii plurimum abſumat atque diſſi pet, nec niſi arte ſumma & ſummo remediorum vſu tolli emendarive poſſit, cùm reliquæ omnes intemperies facilè corrigantur. Intemperiem calidam eſſe à natura rei cognoſci & ab eius affectibus, ſiquidem puſtulæ & vlcera, quæ in hoc ſunt morbo duritiem habent inſignem: durities autem fit vel à pituita craſſa, vel à melancholia. At pituita craſſa facta non corrodit. Eroſiones enim, quæ cum duritie affligunt, ſui cauſam materiam craſſam & denſam agnoſcunt. Adhęc materia tenuis erysipelata vel herpetes excitat, viſcera autem Luis profunda ſunt & caua. Denique luis Venereæ vlcera iis tolluntur remediis, quæ veteres Arabes ad vlcera à ſicca & torrida materia compararunt. Quocirca à materia calida ſicca & denſa emergunt. Hæc autem materia non poteſt aliunde peti quàm ab hepate, ſiquidem me dicum eſt theorema: Actione aliqua per corpus totum æquabiliter læſa, principium eius naturale neceſſario eſſe malè affectum, neque enim (quod exempli cauſa dictum ſit) motu & ſenſu totum corpus priuari poteſt, illæſo cerebro motus & ſenſus principio, neque aſphyxia, id eſt, ſumma pulſus imbecillitas, in toto corpore deprehendi poteſt, illæſo eius principio corde. Sic profectò vitiato ſanguine in omnibus corporis partibus: neceſſe eſt hepar læſum eſſe, & cuiuſmodi eſt ſanguinis vitium, talem quoque eſſe iecoris noxam. At omnes eo morbo affecti, liuidi ferè & ſubnigri cernuntur, floridúmque tum faciei tum reliqui corporis amittunt colorem, quo fit, vt ſanguis in hepate gignatur craſſus, dēſus & mordax, qui poſtea in ſuperficiē protruſus, eum colorem inuehit, nam talis eſt cutis in ſuperficie, quales ſunt humores in intimo corpore exſuperantes niſi ad profundum frigore aut alia occaſione decubuerint, receſſerintve. Alii omnes in hoc conueniunt, quatuor humorum exuſtionem & malignam quandam affectionē antecedentem cauſam eſſe Luis, dum nec dolores, nec puſtulas excitat: coniunctam verò & continentem, dum illa iam protulerit: humores autem in hunc modum vitiari atque corrumpi, ſcilicet vel aëris vitiati atque corrupti inſpiratione, vel cibi cacochymi & aquę corruptę vſu, vel certè alterius inquinati cuiuſpiam contagione atque congreſſu. Quidam nihil aliud eſſe ſcripſit, quàm deprauati ſanguinis ſup-

purationem, quæ pòst in tumores & nodos conficcata indureturr,& cuius scaturigo à malè affecto iecinore pullulet. Horum rationes quam vim habeant,paucis excutiamus,vt veritas magis eluceſcat.

Intemperiem ſiccam Luis cauſam non eſſe,ex inuadendi ſerpendíque modo conſpicuum eſt. Omnis enim viſcerum intemperies,præſertim verò ſicca paulatim contrahitur,ídque vel potus penuria, vel rerum calidarum & ſiccantium diuturno vſu. Eſt enim ſiccitas patiens qualitas minimam vim agendi ſortita. Atqui Luis cauſa,quanquam nõ ſemper ſubitò ſe prodit,ſed interdum, vt rabidi canis virus,aliquádiu in nobis deliteſcit, repentè tamen ſemper contrahitur eo ipſo die vel altero, vel certè breui admodum temporis ſpatio, qua parte contracta eſt,ea vlcere alióve ſymptomate certa de ſe indicia prodit, totúmque corpus vel optimè ſanum peruertit. At potéſtne iecur tam citò ſicceſcere, humidumque eius primogenium abſumi, & retorridus in eo genitus humor in corporis ambitum propelli ? Quænam iſta, aut in quo alio morbo tam repentina perſpecta eſt humorum ſecretio,genitáve intemperies ? In febre quidem peſtilenti, dum inquinati aëris inſpiratione repentè cordis ſpiritus contaminantur, laceſſitum cor ſuæ affectionis indicia carbunculum & bubonem foras eructat. At minimè tamen accenſa aut reſiccata ſunt viſcera, cor ſiquidé maligna quadam & inexplicabili qualitate obſeſſum ſæpe prius extinguitur, quàm viſcerum temperies poſſit permutari. Adhæc cedo,quæ intemperies vnquam contagioſa viſa eſt? Neque verò ſi tubercula dura & vlcera exedentia Luẽ Venereã ſtatim excipiunt, idcircò ſanè horum principium iecur ſicca intemperie ſtatim laborat. Ea quippe non tam à iecoris vitio & noxa, quàm à malignitate cauſæ, quæ humores in ſui naturam deprauat, proficiſcuntur. Itaque calida & ſicca hepatis intemperies Luis Venereæ cauſa eſſe non poteſt. Indignum certè fuit tanti philoſophi grauitate in re adeò aperta cæcutire. Aliorum ego omnium opiniones, quæ non niſi ſimplicem humorum corruptionem & exuſtionem proponunt,nihil moror: cùm vel ipſis Medicinæ tironibus ac tonſoribus notum ſit,omnis generis ex humorum putredine morbos ſine Lue ſuperioribus ſæculis graſſatos fuiſſe : nec iis remediis, quæ humorum putredinem

nem arcent & emendant, luem Veneream bene vnquam fuisse curatam.

Vera luis causa efficiens. CAP. IIII.

EFFICIENS Luis Venereæ causa occulta est, & venenata qualitas atque pernicioſa labes attactu & contagione contracta: quæ licet leuis admodum & ferè corporis expers sit, sensúsque nostros effugiat, non simplex tamen & solitaria existit, sed in humore aut alio quouis corpore in hæresc it, quo vt subiecto quodam & vehiculo vtitur. Qui enim possit corpori nostro vim inferre virtus incorporea. Huius perniciei vis & efficacia diutius aliquando in nobis delitescit, tempore tamen copioſis signis & argumentis se prodit. Vt enim rabidi canis aut scorpionis, ita huius venenum ab ea sede, quæ sit primùm contagione inquinata, sensim in omne corpus spargitur, contagioſorum morborum naturam & conditionem imitatum maximè autem Venereo contrahitur concubitu, à quo & nomen inuenit, & eius frequentatione propagata est Lues in hominum genus, & ex vnius impuritate & inquinamento sensim in vniuersum orbem disseminata, miserabile scortorum flagellum. Itaque qui Venereo complexu iungitur cum inquinata, à pudendis Luem contrahit: nutrix, à qua infans pollutus lac sugit, à mammis: obstetrix, quæ infectæ parienti opem tulerit, à manu: infans à vitiata nutrice altus, nunc ab ore, nunc ab interioribus: condormiens inquinato sudore diffluenti, à cute & à summis partibus: qui effusiore osculo saliuam exceperit ab ore. Huius tamen veneni vis, quia est hebetior, non nisi in apertam nudámque partem sæuit, neque qui iam inquinatus est, alium halitu solo, sed liquore de se in alterius corporis partem epidermide nudatam reiecto contaminat, à qua malum prorsus initium sumit. Partium à quibus Lues initium capit, aliæ aliis grauius vitæ discrimẽ inferunt, omnium exitioſissima est Lues, quæ ab interioribus & reconditis visceribus, aut à partibus obscœnis inchoat: cæteræ leuiores & minus periculoſæ. Cuicumque particulæ Lues primùm insederit, illic inhæresc ens pustulã excitat, interim & vlcusculum inde longius prorepens radicesq; figit, sensimq; partium continuatione interiora subit, & ex prauo initio & quasi suscitabulo profecta paulatim pro-

pagatur & inualeſcit, dum non ſpiritus modò atque humores, ſed & carnem & partes ſolidas omnes peruagetur, & ad extremum, ni medicamentum adhibueris, furore omne corpus vaſtet atque depopuletur, ídque hac ferè ratione. Cùm virus exempli cauſſa, concubitu à pudendis madore perfuſis initium habet, puſtulas in his primùm & vlcuſcula euocat contumacia, maliq́ue moris. Vapor deinde aut ſpiritus ductu cauo pudendi introrepens (neq; enim credibile eſt, humoris quidquam eò ſubire, venæ cauæ ſanguinem arteriæq́ue maioris ſpiritum labefactat, tunc etiam bubo prorumpit in inguine: hinc vaſis ſpermaticis renibuſq́ue affectis, gonorrhœa ſe prodit, qua virus velut eructando turpiſſimè eiicitur. Cùm execrandum malum iam iecur & ventriculum inuaſit, leuis quidam alui fluor ſuboffendit: móxque cum iecore ſanguis polluitur, cuius cunctæ poſtea venæ participes fiũt: eóque in artus, in cutim, in muſculos diſſeminato, compreſſum maleficium atque tacitum erumpit, proſiliúntq; liuidæ rubentéſque puſtulæ, vlcuſcula cruſtoſa & herpetes. nonnullis caua vlcera atque maligna, bilioſis quidem phagedænica & exedentia, melancholicis cancroſa, pituitoſis leuiora, ſed fœdiora & humore quodam mucoſo fœtidoq́ue manantia: ſanguineis crebriora carbunculi effigie: omnia quidem labris præduris, tumentibus & inuerſis quæ exeſa carne ipſa etiam oſſa depaſcunt, primùm tenella, qualia ſunt naſi & palati, deinde ſolidiora, quæ putria carioſaque tempore excidunt. Ab iis cùm malum iam cerebrum, ſummámque corporis arcem obſidet, multa ſuperuacua pro partis conditione pituitoſa colligi neceſſe eſt: quæ ſi intercluſa capite contineantur, magnum & acerbum dolorem commouent. Sin foras ſub cutim capitis promineant, vel in articulos vel artus deturbentur, cruciatus excitant immanes ac diuturnos, qui noctu maximè ingraueſcant: aut tophos præduros ſcirrhoſoſq́; tumores, haudquaquam tamen doloris expertes, progignunt. Quanquam enim pituitoſa videtur materia, veneni tamen maleficio perfuſa acrimoniæ particeps eſt. Hinc ſub oſſium membranas ſe recondens tum acrimonia, tum diſtentione dolorẽ excitat: in oſſium verò ſubſtantiam per tenues quaſi tubos ſeſe inferens, illa diffundit dilatatq́ue in tumorem, quæ tandem caric conſumpta putreſcunt. Si minus acris materia mordax

dax cutim non exedit, ad pilorum radices effusa malignitate aut venenato vapore effluuium concitat: quo plerique visi sunt sine capillis, sine supercilio, sine barba, sine pilis, qui postea repullularunt. Cùm tamen multa vbique sint huius perniciei signa, nullum tamen cernitur in vrinis: neque ex iis quisquam aut hoc aut aliud vllum veneni genus possit deprehendere. Iam verò hæc paucula de lue Venerea si acriore iudicio studiosè obseruaremus, cui non perspicua fuerit eius pernicies, quis eam veneni participem inficiabitur? Si enim minima eius portio in totum corpus dissęminata serpit non aliter, quàm quæ à rabidi canis morsu infertur, posítne esse veneni expers? Non enim in externas duntaxat, quæ sub aspectum veniunt, verumetiam in interiores quásque partes, in ipsáq; viscera penetrat, quæ dissectis mortuis comparent pustulis vlceribúsque fœda. Itaque hoc in morbo, aliísque venenatis plurimos videas captiosa eáque admodum inani ratione falli, quòd dum vident symptomata hæc omnia cum humoris cuiuspiam vitio insultare, nihil præter humorem inesse putant, nihil maius animo concipiũt, neque acriore animi acie perserutantur, num aliud quippiam in humore subsit, in quo præcipua affectionis causa consistat: quale procul dubio, si sensu non cernimus, potest certè ratione ac intelligentia comprehendi: alioqui in maxima rerum ignoratione versamur, sed de his aliàs. Hanc luem nulli adnasci, nisi contagio qui se polluerit, diximus, quod quoniam in cõcubitu solet euenire, pueros & senes aut alioqui coitus expertes rarius occupat: sæpius & facilius, quo quis salacior, & in Venerem est procliuior, qua de re & à partibus obscœnis sæpissimè incipit: licet & interdũ, ex aliis plerisque, vt dixi, locis expullulet, quibus labes contagióque fuerit aspersa. Inquinatur autẽ duntaxat vel purus ab impuro, vel impurus ab eo qui sit longè impurior: à simili verò, vel minus impuro nunquam. Æquè impuros citra offensionem congredi licet: & vterque tamẽ alium puriorem congressu labefactat. Hauritur etiam interdum Lues è scorto, quod nondum sit inquinatum, cùm quis cum eo volutatur, mox ab alio impuro scortatore. Impuritas nõ ex cute spectatur, quòd sæpe inueteratę luis fermentum intus reconditum sit & abstrusum. Iam quos corripuit, vt quisque viuit, ita eũ aut citò deserit, aut diu tenet

& in totum absumit. In Italia & Hispania ac ſicubi præterea ſobrij ſunt homines, mitior: in Germania propter crapulam & victus intemperantiam, vt diutius hæret ita prehenſos infeſtiſſimè torquet, & acerbiſſimè affligit. Secundo loco ſunt Galli.

Luis ſpecies, ſigna & ſymptomata. CAP. V.

LVIS differentias ſpeciéſque nonnulli, quibus ſymptomatum quàm eſſentiæ maior cura fuit, varias multipliceſq; ſtatuerunt. Vna tamẽ & eadem eſt eſſentia totius: ſed variis diſtincta ordinibus, vt alia leuior ſit, alia grauior. Eſt & corporum, in quæ illa incidit, permagna varietas. Ac vtraque ex cauſa fit vt lues alia leuioribus alia grauioribus ſymptomatis exerceat. Omnium leuiſſima eſt ea ſpecies, qua ſolùm capitis & barbæ pili ſenſim citra vllam corporis effuſionem defluunt. Eius quippe virus in tenui quodã vapore conſiſtit, qui in corporis ſumma diffunditur ad pilorum radicem. Atque vt ephemera febris à putrida, ita & hęc ſpecies diſtat à cæteris. Altera paulò deterior eſt, qua cutis vniuerſa crebris maculis minimè tuberantibus aſpergitur, iiſque paruis lẽtiginis inſtar, ac modò rubris, modò flauis: quæ non antè deleri extinguíve poſſunt, quàm morbi radix ſit euulſa. Hæc in tenuiſſimo ſanguine virus habet: quam nulla alia grauiora ſequuntur ſymptomata. Tertia ſpecies grauior, ac iam vera Lues eſt. Hac rubræ aut flauæ puſtulæ primùm quidem circa frontem ac tempora, ponéque aures, dein in capite atque etiam in reliquo corpore erũpunt, & extuberant rotundo ſchemate, ſiccæ ſine pure, quæ dein ſicca cruſta obducuntur: atque ſi negligantur, ſerpunt in ambitum, excauántque cutim, dum ex puſtula verum vlcus fiat: quod ferè virulentum eſt ac ſordidum, partes quæ ad podicem, nares atque fauces ſunt, quia tenellæ, omniũ primæ exulcerari ſolent. Emergunt autem hæc, cùm iecur ipſum, atque ſanguinis humorũmque maſſa labefactatur: à qua protinus carnoſæ molléſque partes detrimentum capiunt. Quarta his ſpecies ſuccedit, cùm iam inualeſcens Lues, ſolidas partes, oſſa, vincula, membranas ac neruos adoritur. In his tam vitiatis excrementa multa, craſſa quidem ac glutinoſa pro partis conditione, ſed tamen maligna cõgeſtione accumulantur, quæ nonnunquam in tendones, ſæpius

ſæpius inter oſſa & perioſtia confluunt. Hæc cùm vel membranam ab oſſe diuellunt, vel eam maligna acrimonia feriunt; cruciatus cient implicabiles, qui noctu ferè ingraueſcunt. Ab his demum coagmentatis præduri tophi cum cruciatu multò grauiore ſuccreſcunt. Eadem porrò cùm in oſſe figuntur, id amplificant, diſtendunt, atque exedunt, vt eius ſæpe deprehenſa ſit monſtroſa figura. Tandem verò corpus vigiliis, dirisque cruciatibus confectum, & atrophia marceſcens, vita deſtituitur. Quæ Luis natura ac conditio, & quibus illa ordinibus tanquam differentiis diſcreta ſit, ex his conſtat. Iam certa eius ſigna, quæ cauſæ efficientis ſymptomata ſint ſparſim propoſita, ſeorſum enumeranda, & in epilogum coartanda ſunt. Itaque ſi capillorum aut barbæ defluuium citra morbum grauem & acutum incidat, & maculæ exiguæ lentiginis inſtar, modò rubræ, modò flauæ per cutim vniuerſam exortæ ſint, Lues Venerea contracta eſt, idq; certius conſtat, ſi vel in pene vel in inguinibus προφανώδυνον aliquod præceſſit. Eadem ſententia ferenda eſt, ſi rubræ, aut flauæ, aut liuidæ puſtulæ circa frontem & tempora, ponéque aures, dein in capite & podice ac reliquo corpore extuberant rotundo ſchemate, quæ cùm initio ſiccæ eſſent & ſine pure; dein ſicca cruſta obducuntur, aut etiam exulcerantur, excauanturque & in vlcus ſordidum rotundum ferè degenerant. Sed omnium harum puſtularum & vlcerũ ab aliis ſimplicibus diſtinctio vix planè & ad vnguem literis explicari poteſt: oculorum intuitu & frequenti a ſpectione cognoſcenda. Si dolores & cruciatus ingentes noctu ingraueſcentes non in articulis, ſed in mediis artubus affligunt, in quibus etiam tophi præduri inter oſſa & perioſtea ex craſſa lentáque materia ſuccreuerint; aut etiam carie conſumptum os eſt exeſúmque: Lues iam diu contracta eſt. Horum multis aut aliquibus tandem comparentibus, Lues contracta intelligitur, & curatio maturanda. Multos video ſymptomatum multitudinem inter Luis ſigna reponere. quæ quoniam illius propria non ſunt; cognitionem interturbant, & tyronum ingeniis nondum exercitatis & vſu confirmatis, caliginem offundunt. Quorſum autem attinet laſſitudinem, proſtratã appetentiam, ſomnolentiam, faciei pallorem, linguæ ſcabriciem, aliáque innumera, ſine lue quotidie affligentia in-

ter Luis ſigna recenſere? Iam verò cùm clanculum ſępe ſerpat Lues, hæreatq; in corpore diutius, nullis ſignis prædictis conſpicua, illius ab aliis affectibus internotio atq; diremptus accuratè tradendus. Itaq; cum ex dubiis ſignis de Lue ambigitur, eius origo eſt altiùs inueſtiganda, & partes omnes adeundæ, à quibus initium habere poteſt. Et quoniã non niſi attactu contrahi poteſt: neceſſe eſt, vt labes aliqua in ea parte primùm comparuerit, per quam incertum eſt virus. Quendam exempli cauſa ſtatuamus, multos iam menſes de ſcapularum & occipitis dolore, noctu quàm interdiu grauius affligente conqueri: qui iuſtis purgationibus & topicis remediis non ceſſerit. Cùm dolor externus ſine manifeſto tumore aut abſceſſu tam diu afflixerit, frigidum ex capite humorem eò confluere ſenſim, aut certè partis vitio & imbecillitate gigni, cumulariq; neceſſe eſt. Qui tantùm à viſceribus in partes externas pellitur noxius humor ſiue tubercula aut puſtulas excitet, ſiue ſcabiem, ſiue per vniuerſum corporis habitum diffundatur, dolores non efficit tam atroces, non noctu excandeſcentes, ſed qui duntaxat circa partes membranoſas cumulatur. Luis enim initio ex interioribus noxia materia ad cutim pellitur: quæ poſtea in tubercula & puſtulas erumpit: nullus tamen antè affligit dolor, quàm circum membranas venenata qualitate iam perfuſas vitioſus humor *venenata* & maligna congeſtione coaceruatus ſit. Et in hydrope Anaſarca licet totius corporis habitus cruciatibus diſtendatur, nullus tamen aut obtuſus admodum dolor eſt, vt nec in tumoribus pedum œdematoſis, circa finem diuturnarum febrium contingentibus. Vtrum verò frigidum hũc humorem ſimplex partis intemperies cumulet, an qualitas potius maligna ei perfuſa, inueſtigandum diligentius. Perſcrutandum ergo num ante hos dolores, quiddam in partibus obſcœnis comparuerit. Emergunt autem in his puſtulæ, vlcera maligna, virulẽta, gonorrhœa, & inguinum bubones. Hæc tamẽtſi nondum lues Venerea dicuntur, ſunt tamen rudimentum & veluti character eius impendentis. quorum ſi quippiam præceſſerit, quod poſtea quibuſdam remediis fuerit ſublatum, quoniam tamen ſcapularum dolores diutius perſeuerant, venenatæ cuiuſdam qualitatis inde relictæ ſuſpicio eſſe debet: quæ ſolidas partes iam obſidens, ac illarum

concoſti-

concoctionem peruertens, excrementa multa congerit, eáque crassa & maligna, quæ doloris causa sunt efficiens. & hîc communia omnia destillationum remedia conueniunt. Si vel in faucibus vel in ore vlcus, vel excoriatio, aut quauis alia corporis parte contagione aliquid inhæsit, eadem est ferenda sententia. Licet enim resiccatum fortasse fuerit vlcus, non est tamen mali radix euulsa, sed sensim interiora vastans, tempore sui testimonia profert. Suspicionis porrò occasionem confirmabit, si circa os tibiæ, aut brachij, aut frontis, aut alterius partis alicuius humor in callum aut tophum concrescens, nocturno dolore fatigans, exstiterit. hic enim non aliunde nasci solet, & huic morbo familiaris est. Quod si præterea inunctiones ex hydrargyro æger expertus est: multò erit certior causæ interioris coniectura. At verò si istorum nihil præcessit, sed solitarius dolor est; causæ internotio difficillima existit: quam tamen hac ratione assequi licet, si dolor, cuius causa inuestigatur, vel in articulis, vel mediis artubus & musculis sedem habet. Qui in articulis vel circa hos existit, fixúsque est: non Venereus, sed vel Arthriticus, si consuetus est, ex interuallis repentè inuadit, paulatímque soluitur: vel à simplici est defluxione. Non enim Venereus dolor articulos (id pace multorum dixerim) sed medios artus obsidet. In quibus etiam diximus plerumque tophos succrescere, maximè verò in fronte & capite, in clauibus, in medio humeri radio, & cubiti osse, in parte priore tibiæ: nonnunquam & in aliis quoq; ossibus. Iam verò ex iis qui in mediis artubus fiunt, qui breui paruoque tempore exoriuntur, à defluxione simplici sunt, quæ repentè è capite eò labi solet: cuius etiã fons antea fortasse fuerat deprehensus. Qui verò sensim multóque tempore procedunt ab eo excremento, quod pars malè affecta paulatim congessit, Luis materiam redolent. atque idcirco cunctandum est, dum alia se produnt symptomata. Neque enim incogniti & nondum planè perspecti affectus tentanda vnquam est curatio. Solent enim complures admissum scelus constanter denegare, dum dolorum vehementia & ingenti symptomatum turba conuincantur. Sed de his satis. Iam agnitæ Luis tradenda curatio.

Curatio per hydrargyrum.

CAP. VI.

QVI omnium primi tetri huius & immanis morbi curationem ſunt aggreſſi: neglecta eius eſſentia, horum duorum ſymptomatum, ruberum nempe & vlcerum tantùm curam habuerunt. Ac primùm cùm illa corpus depaſcebantur, cauſticis comburere conati ſunt. Dein quia vno extincto, noua renaſcebantur; permulta excogitauerunt vnguento eodem reſtinguere omnia, in aliarum puſtularum & ſcabiei modum. Aliter atque aliter hoc tentabant, verùm nullo quiſquam affectu, argentum viuum qui non addidiſſet. Huius enim vſum aui noſtri ex Arabum ſchola deduxerunt, quos conſtat hydrargyrum ad vlcera maligna & cacoëthea coërcenda, atque ad ſcabiem omnem ſiccam feliciter vſurpaſſe. Itaque eo cum aliis quibuſdam oleis & puluerib⁹ in vnguenti formam coeinnato, inungebant brachiorum & crurum iuncturas, alij & ſpinam & ceruicem: nonnulli etiam tempora; item & ventrem: atque iterum alij vniuerſum corpus. Quibuſdam ſemel die, quibuſdam bis: nonnullis tertio iterum die; nonnullis quarto. Claudebatur æger in æſtuario, quod calebat aſſiduè atque intentiſſimè, alij viginti, alij triginta totos dies, nonnulli plures, perunctum lecto, qui intra æſtuarium ſternebatur, apponebant: ac multa ſuperiecta veſte ſudare cogebãt. Empiriacam hanc curandi rationem hactenus ſecuti ſunt medici & chirurgi ferè omnes, non ſine magno Reip. detrimento. Tanta ſiquidem huius vnguenti crudelitas eſt atque ferocia, vt ſecundo ſtatim aut tertio die langueſcere incipiat æger. quippe quod in ſummo corpore eſt, & in toto corporis ambitu, ſumma ſua tenuitate colliquat ac diſſoluit ac tandem extrema refrigerandi, qua pollet, facultate, ad interna repellit: inde in ventriculum & thoracem, è quibus deinde ſurſum partium continuatione ad gulam & os compellit, tanta támque violenta iniuria, vt dentes quibus, vt & cerebro, peculiariter inimicum eſt, ſtatim omnibus vacillent, ac nonnullis liuidi decidant omnes. Quædam è corpore per ſudores diſſipat: quædam purgatoria vi in aluum deturbat magnis torminibus. Atque vt paucis complectar, omnibus certè, qui ita curantur, exulcerantur fauces; lingua, & palatum intumeſcunt, gingiuę, dentes vacillant: ſputum per ora ſine intermiſſione profluit, omni prorſus fœtore olentius, tanto contagio, vt labia eius contactu vlcus cõtra-

trahant,& intus buccæ vlcerentur. frigefacto ſtomacho, & turbato fœtore,appetentia cibi deſtituuntur ægri : cúmque ſiti intolerabili crucientur, vix tamen bibere poſſunt, os alioqui totum vno occupante vlcere. Quinetiam lingua balbutiem,aures ſurditatem contrahunt nonnullis immedicabilem. Fœtet omnis circum habitatio. Atque adeò durum eſt hoc medicationis genus, vt perire morbo complures malint,quàm tanto periculo tam acerbo diſcrimine leuari. quanquam vix centeſimus quiſque leuatur, recidiuo vt plurimum ægro. Recidiua rarò ſimilis eſt radici; neque iiſdem ſymptomatis exercet,ſed ferè diſtillatione,arthritide,tophis vel oſſium carie. Neque pari contagione eos cum quibus ſocietas eſt,afficit ; quòd humoris furor & impetus illis auxiliis repreſſus ſit, etiam nondum mali radice reuulſa. tempore ſiquidem ea reuireſcit, recurríque interdum poſt annum vigeſimum,aut etiam trigeſimum: tantóque interuallo mali fomes, quaſi ſepultus,deliteſcit. Et nihilominus, qui tùm expertes mali,prorſúſque expeditos ſe putant,alios cum quibus concubuerint,contaminant, prolémq; gignũt ea Lue conſperſam : indicium ſanè,tum temporis mali fermentum in venis,in ipſiſque partibus reſeruari,& vt dicere ſolent, in ipſis quaſi medullis deliteſcere. Eſt igitur omniũ curationum acerbiſſima, quæ huiuſmodi perunctione fit: & in ea miſerrimum hoc quoque eſt,quòd plerique omnes qui ſic medentur,medicinam non callent, ſed vt audaciſſimus quiſq; aut in aliis vidit, aut ipſe tulit, ita medicũ agit, vno quopiam ad omnes vnguento vtens,&, vt ille ait, vno collyrio omnes perſanans,nullius neque temporis neq; corporum qualitatis habita ratione. Si quid accidat interim ægro,conſilij inopia,quid ſuadeat non habens, morbi peruicaciam & malignitatem arguit,quæ non niſi iterata vnctione tolli poſſit. Hinc alius bis,alius ter aut quater, nonnulli decies, alij etiam vndecies aut duodecies eam curationem experiuntur,tanta cum doloris acerbitate & malorum acerbo,vt credi poſſit, nimium viuendi cupidos, qui non mori maluerint, quàm ſic vitam proferre. Multis namque ad vertiginem, quibuſdam ad inſaniam vſque infeſtatur cerebrũ poſt curationem. Tremunt multis non manus tantùm, ſed pedes etiam & vniuerſum corpus, aliis quidẽ ad annos aliquot,aliis ad omnem vitam. Multos in media curatione

interire vidimus, dum carnifices illos hypocausto plus æquo calido includũt: in quo illi salutis, quam sic adepturos se esse sperant, studio patientius consistunt, donec resoluti caloris vehementia spiritibus, ac defectis cordibus mori se non sentiant. Alios vidimus, intumescente ad fauces gutture, cùm exitum non haberet sanies & spiritus, suffocari quosdam cùm meiere non possent, alios exorta dysenteria ac febre, mori. Omnino pauci ita conualescunt: iisque validi ac robusto corpore, quibus malum inter initia consistit, solúsque corporis spiritus vel humor, non autem partium substantia obsidetur. atque illi hoc periculo, hac amaritudine, his malis affliguntur. Nam cùm initiũ præterlapsa Luis ipsam iam partium substantiam obsidet, vt argentum viuũ pustulis, vlceribus, tophis, doloribus, aliisque symptomatis tanto periculo opem ferat; mali tamen radicem haudquaquam euellit. Et si quod iuuamentum eius adferat vsus, id profectò vix ad paucos menses ne dicam dies durare cõsueuit. Pro hac tam acerba, támque periculosa curatione, Chirurgi naturæ arcana penitus (si Diis placet) intuiti, veluti pro aris & focis decertant. Nec inuenta meliore fruge, glandibus etiamnum vesci desinunt, veriti credo, ne vel ipsis de suo aliquid decedat lucro, vel à iunioribus aliquid diciisse videantur. His ego ad Solem cæcutientibus longum Vale præfatus, quæ de hydrargyro sentiam, paucis exponam.

Hydrargyri vires. CAP. VII.

HYDRARGYRVS summa partium tenuitate præditus tantam vim purgandi sortitus est, vt ne vstione quidẽ, ea spoliari, priuarique possit, sed quod aliorum purgantium nulli concessum video, in eius cinere superfit ea multo etiam, quàm antea vehementior. Purgat autem peculiari & sibi insita proprietate crassum lẽtúmque mucum, atque ipsam pituitam, deinde cõsecutione quadam bilem vtramque. Crassum hunc lentúmque mucum cùm ex corporibus vel exquisitè sanis eo perunctis detrahat, tendones, mẽbranas, neruos aliásque partes solidas dissoluere videtur: atque propriam, ipsorum substantiam colliquare & in eam materiam conuertere, quam ex ore stillare manifestè cernimus:

nimus: carnoſas verò & molles in ſudores digerere, toriúſque corporis conſtitutionẽ adeò peruertere, vt diu poſtea non niſi craſſum lentúmque mucum vel ex puris alimentis proferat. Sed ne oſſibus quidem, ſi quis ſæpius vnguine ex eo illitus fuerit, vel eius vapore, aut cinnabaris eius ſobolis ſuffitu, pepercerit. Siquidem dentes eo ſæpius inunctis ſtatim poſtea vacillant & liueſcentes marceſcunt, alia verò craſſiora cariem parte quadam contrahunt quam ferro excidens guttulas argenti viui tremulas non rarò ipſe comperi. Quanquam autem vt & reliqua omnia validiora, ita hydrargyrus nonnunquam ſuprà & infrà vacuat nõ intra corpus modò aſſumptus, ſed etiam foris inunctus, maximè tamen & propria vi ſuprà purgare natus eſt, & humores omnes præſertim craſſos & lentos ex corporis ambitu, & vniuerſa mole primùm in ventriculum & pulmones regerere, ex his deinde in fauces, tandémque in os compellere, nõ quidem vomitione, ſed continua mucoſi ſputi profuſione. Vnde & Saliuatio vulgo dicta noua hæc & veteribus intentata purgationis forma. At hæc quidem foris inuncto hydrargyro, nunquam intrò ſumpto, tentatur purgatio, quæ quoniam inchoata ſemel in multos dies velis nolis producitur, imbecillis viribus quiſquis illam promouerit, in certum vitæ diſcrimen laborantem adducet. Rectè Dioſcorides argentum viuum ſeu factitium ex minio, quod cinnabaris dicitur, ſiue minerale in argenti fodinarum tectis ſtillatim concretum, aut per ſe in metallis repertum, potũ vim pernicialem habere cenſuit: eius vſu graniſſima fieri tormina, interna exedi & exulcerari, vrinam ſupprimi, corpus intumeſcere, plumbeámque deformitatem concipere teſtatus. Ac Galenus ſuſpectum eius vſum ita meritò abhorruit, vt interimat necne ſumptus vel admotus, periculum nunquam facere voluerit, nec denique ex veteribus Græcis in medicinæ vſum tam periculoſum pharmacum inducere quiſquam eſt auſus. Quod igitur ex Arabum medicorum ſententia à multis argentum viuum vel extinctum cum aliis ſumi intrò poſſe dictitant, ſuáque, vt interpretantur, inſtabilitate & grauitate, mox vt ingeſtum eſt, ad aluum deuolui, reddíque ſincerum nullo ventriculi aut interaneorum vulnere, minimè recipiendum cenſeo. Multò minus verò conſentit, quod Antonius Muſa multis literarum mo-

numentis clarius ſcriptum reliquit, infantium lumbricos argento viuo propinato tutò ſeſe enecaſſe profeſſus. Nec, ſi puerorum pediculos vnguento ex hydrargyro in capite parte neruoſa & frigida mulierculę nullo diſcrimine interimũt, idcirco ſanè ſtatim licuerit argentum viuum, cuius ſolo vapore non homines ſolùm perculſi, ſæpe ſtupidi ac prorſus veternoſi redduntur, ſed aues quoque omnes repentè mortuæ concidunt, intra corpus aſſumere. Quid igitur de his ſentiam, expertúsque ſim, paucis complectar.

Equidem tam mihi peccare videntur, qui hydrargyrum quouismodo præparatum tuto ore porrigi poſſe contendunt, quàm qui venenatum adeò & humano generi ita periculoſum exiſtimant, vt à remediorum etiam externorum cenſu prorſus ſit expungendum. Nam tametſi fortaſſe intrò ſumptum ventriculum & interanea, pondere non exulcerat, ſicut neque plumbei ſclopetorum globuli, (ſiquidem hi diu interdum in torpore hærent ſine incommodo, dum ſibi viam & exitum pondere ſuo pararunt) alia tamen ingenti frigore, quo os præſertim ventriculi lædit, alia eáque multo grauiora, venenata ſua qualitate ac malignitate ſymptomata concitat, iis non diſſimilia, quæ ſumpto puluere plumbi amicus quidam meus his diebus expertus eſt. Erat is deſtillationi è capite interdũ in ceruicem & ſcapulos, interdum in pedum articulos obnoxius: qua tamen ſuperueniẽte iuſtis vacuationibus haud ægrè liberari ſolebat. Huic à me iam doloribus liberato Empiricus quidã plumbi puluerem aduerſus Arthritim ita commendauit, vt in eo ſolo eius recurrentis præcautionem poſitam eſſe ſtatim perſuaderet. Cuius idcirco vſum amplexus, puluer is eius ſeſquilibrã ex iſuculis, ex vino, & pyris coctis aliiſq; cibis ſacchari loco dierũ quindecim ſpacio abſumpſit. Sed dij boni! quot quantáque incommoda ſtatim perſenſit! Dyſenteria crudelis febri ſtipata die duodecimo exorta eſt cum grauiſſimis nõ ventris ſolùm, ſed & ventriculi torſionibus ad eam ſpinæ dorſi partem, in quam os ipſius incumbit, pertinentibus. Ventriculi tanta diſſolutio, tanta oris ablæſio, ſubſecuta eſt, vt ne contactum vel blandiſſimum ferre poſſet. Et quæcunque ingerebantur, vel in plumbeum nidorem, vel in mucorem tenuiſſimum verſa mox remouebantur. Inde

rectum

ructuum tanta edebatur copia, vt in flatus omnia abire viderentur. Sedata dyſenteria, graues illi ventris, lumborum & ventriculi cruciatus dies viginti perſeuerarunt cum incendij interni moleſtiſſimo ſenſu, totidémque noctes peregit inſomnes. Atque hoc temporis interuallo licet ſitis ipſum non valdè exercuerit, appetentia tamen ſemper proſtrata iacuit, nec aluus quidquam niſi vel clyſtere, vel cathartico medicamento proritata reddidit: & quæcunque tum infrà tum ſuprà aut ſponte aut artis beneficio prodiere, plumbeo colore infecta erant omnia, ſuam illam qualitatem internis partibus pertinaciter adeò impreſſerat. Interim exorta ictero corpus totum fœdatum apparuit, ac ſanguis ſedata dyſenteria ad febris curationem reſerata vena detractus, totus flauus, bilioſus ac ſpumoſus deprehenſus eſt. Hæc tam grauia támque periculoſa ſymptomata ſi plumbum non tam pondere aut inſita frigiditate, quàm occulta quadam eáque inexplicabili malignitate, oblæſis viſceribus inferre animaduertimus, quid de hydrargyro intrò ſumpto cenſendum putemus?

Pictor quidam Andegauenſis annos natus xxx. firma ac laudabili corporis conſtitutione non ita pridem hic agens anno M.D.LVII. manuum digitos grauiores ſolito, torpidiores, ægriúſque mobiles percipiens, paucis pòſt diebus contrahi illos, conuellíque ſenſim atq; ſenſim indies magis ac magis aucta affectio eſt, dũ incurui illi & pæne inflexibiles manerent. Quin & carpũ & brachia peruaſit affectio, dum neruis tendonibúſque infrigeratis, humoréque craſſo imbutis admodum torpida, conuulſa grauiáque redderentur. Haud multò pòſt idem pedes vitium ſenſere, ſublata incedendi potentia: in his tamen vt neque in brachiis neque in manibus, non admodum vehemens dolor affligebat. Miſellus hic tot malis non ſatis, credo, diuexatus, aliud ſymptoma longè grauiſſimum ac crudeliſſimum incurrit. Dolor enim acerbiſſimus atque atrociſſimus ventriculum atque hypochondrium vtrumque occupare cœpit, ſed qui ad totum ventrem pertineret, cui, cùm nec noctu nec interdiu intermittebat, clyſteribus, fotibus, balneis, ac aliis quibuſdã remediorum generibus, ſed fruſtra leuatio quæ ſita eſt. Vnicum tãtùm in acceſſione inuentum eſt ſolatium tres quatuórve robuſtos homines ventri ſuperpoſitos ſuſti-

nere. Compreſſo ſiquidem ventre paulò mitior cruciatus erat. Vbi ſex octóve dies nonnunquam & duodecim miſer ille adeò fuerat diſcruciatus, ſenſim abeunte dolore languidus quidem ac pene moribundus cernebatur, ſed qui ſtatim reſtituta appetentia vires aliquas reciperet, dum alia rurſus ſimili acceſſione correptus proſterneretur. Viginti enim non amplius dies intermittebat. Atque in acceſſionibus alius ne validis quidem proritata medicamentis quidquam demittere poterat, quòd ſi quando contingeret, nigrum omnino ac liuidum ſtercus erat. Sed & in intermiſſionibus, quæcunque purgantium medicamentorum vi detrahebantur, atrabilaria omnia ac ſplenis purgamenta iudicari poterant. Adhibiti ad tanti mali expugnationem celeberrimi quique Medici brachiorum & pedum reſolutionem ad cinnabrium, quo pictores non rarò vtuntur, referendum putauerunt. Cùm enim penicillum ille ſæpe digitis extergeret, iis inhærens cinnabrium ex hydrargyro factitium, partium continuatione vim ſuam in cerebrum, cui vt & neruis & tendonibus & membranis omnibus imprimis inimicum eſt, tranſmiſit, in quo frigefacto pituita multa tandem collecta eſt, quæ poſtea in tota brachia & pedes influens eorum tendonibus & neruis ſymptomata iis non diſſimilia, quę vnguento ex hydrargyro perunctis accidunt, excitauit. Et hęc ſana fuit, me iudice ſententia. At in doloris illius atrocis perueſtiganda cauſa quandiu laboratum eſt? quod habitę concertationes! quàm varia fuerunt Medicorum iudicia! Alius frigidam vitreámque pituitam inteſtinis firmius inhæreſcentem quàm vt facilè poſſet detergeri, in flatus reſolui, dolorémque colicum excitare contendebat. Alius bilem acrem, quam natura in inteſtina expurgare debuerat, inter abdominis membranas effuſam, illícque coërcitam certis cruciatibus inualeſcere, intumeſcere, & quoquouerſum furibundè moueri iudicabat; atq; in ipſo motus impetu tum diſtentione, tum compunctione membranarum crudelem illum dolorem excitare. Alij denique alias cauſas aſtruebant: quas ſuperuacaneum fuerit recenſere. Etſi autem vnuſquiſque poſitæ à ſe & probabilibus coniecturis inuentæ cauſæ remedia oppoſuit conſentanea: nullius tamen potuit dolorem non dico in totum tollere, ſed ne aliqua ex parte quidem minuere

vel

vel acceſſiones eius breuiores aut tardiores efficere. Immò verò annos tres crudeliter excarnificatus, exſanguis tandem ac planè tabidus vitam cum morte cõmutauit. In diſſecto huius corpore ſingula ad cauſæ inueſtigationem inſpicientes, iecur, lienem, ventriculum, & renes naturalem conſtitutionem præ ſe ferre vidimus: nulla in cyſti fellis obſtructio: nulla in meſenterio humoris vitioſi congeſtio: nihil denique in vlla alia parte notari potuit, quod tãtorum fuiſſet malorum cauſa. Omnes ſiquidem longè aberamus à ſcopo, & tota, quod aiunt, via errabamus. Cùm enim penicillum non digitis modò extergeret, ſed etiam imprudens & incautus ore exſugeret, veriſimile eſt, vt è manuum digitis, partium continuatione cerebro, totíque generi neruoſo communicata fuit cinnabaris, ita ore acceptam ventriculum & inteſtina, membranáſque omnes interiores non humectaſſe ſolùm aut frigefeciſſe, ſed inexplicabili vitio & maligna quadam qualitate, quæ oculorum refugiat obtuitum, infeciſſe, quæ tantorum dolorum cauſa occulta fuerit: cui non tam purgantibus, quàm contrario erat antidoto ſuccurrendum. Sicuti dolores his non diſſimiles plumbei pulueris vſu concitatos, cùm nullis purgationibus cedere viderentur, balneorum & lactis aſinini vſu curauimus. Ratum ſit igitur argentum viuum & plumbum incomprehenſa ſua qualitate venenata, inexplicabilia vitia partibus internis inurere, vnde vix vnquam expediri queant: nec intra corpus vnquam ſumi debere: quod & alia obſeruatione cõſtat. Populi qui ad Alpes habitãt, bronchocelis turgida guttura habent: id quod & nos aliquando vidimus, & veteres etiam complures litteris prodiderunt. Id autem illis vitium peculiare eſt, quòd Alpes metallorũ venis, maximéque argenti abundant, per quas aquarum ſcaturigines emanant, aquæ autem vitioſa hydrargyri facultate imbutæ ſuos tumores proferunt, quæ & dẽtibus & toti cerebro non parum obſunt. Qua ex cauſa veteres multos fontes notarunt, ex quibus qui biberant, alij intra biennium, alij citius vitam amittebant. Quanquam tamen hydrargyrus externis affectibus ſæpe auxilio fuit: quippe qui ſanguinis incendium, biles ardores exeſionéſque foris admotus mitiget, ſiſtat atque compeſcat, ex iiſque nata vlcera perſanet. Quocirca ad cohibendam omnis generis ſerpen-

tem ſcabiem ſiccam ac lichenas, ad pſoram ac lepram affectus ſanè perquàm rebelles, nec aliis quantumuis accommodatis remediis obſequentes, magno profectu illud aliis ritè permiſtum vt proprio dicetur loco, vſurpauimus. Sed de his ſatis, iam de primis qualitatibus.

Argentum viuum aliud ex plumbo, aliáve materia fieri, aliud in argenti fodinarum tectis ſtillatim concretum inueniri, inter omnes conſtat metallicæ rei peritos ſcriptores. Verùm de eius temperie non parum inter ſe Medici diſſentiunt. Aliis frigidum & humidum, aliis calidum & ſiccum exiſtimatur. Qui de fodinis inueniendis ac de ipſo in illis legendo obſeruationes literis mandarunt, montes locóſq; omnes in quibus abſtruſus deliteſcit hydrargyrus, incunte verò craſſis denſiſque vaporibus ac nubibus circundari, altiùs ob ſui grauitatẽ aſcendere nequeuntibus, vixq; vnquam aquæ penuria vel media æſtate laborare prodiderunt. Idcirco arboribus plurimis illa loca luxuriant, & herbis variis decorantur, alias viriditate & venuſtate facilè ſuperantibus. Sua enim frigiditate ac humoris multi copia ęſtatis æſtum & ſiccitatem hydrargyrus contemperat. Contrà ſulphur, vitriolum, & ſal calore ſuo & ſiccitate arida omnia & ſterilia vicina loca reddunt. Adhæc arbores ad fodinas argenti viui tardiùs multo quàm aliis in locis folia emittunt, & vix vnquam flores edunt: qui ſi fortè aliquando erumpant: fructus certè ad maturitatem peruenire nequit. Poſtremò in fodinis, qui hydrargyrum legunt, aut præparant, niſi prudenter & cautè ſe gerant, in neruorum contractionem facilè incidunt. Et hæc quidem, quæ vel rei Medicæ ignaris experientia quotidiana innotuerunt, hydrargyrum frigidum & humidum eſſe teſtantur. Sed ad alia pergamus.

Argentũ viuum aliud facticiũ ex plumbo, vel, vt Dioſcorides cenſuit, ex minio, quod Cinnabaris dicitur: aliud ſponte naturæ prouenit, legitúrq; in propriis fodinis. Illud quod ad inaurandum, niſi accurata præparatione expurgatum attenuatúmq; fuerit, accommodari nequit. Naturale verò tenuius, purius, & ad omnia multò præſtantius, duriſſima quæque metallorũ corpora ſubit ac penetrat, ſecúmq; in his affuſum retinet aurum. Vtrumque tamẽ eiuſdem eſſe naturæ,

naturæ, eodémque temperamento prædita, inter omnes cõstat. Quocirca si factícium ortus sui ratione frigidum sit, argentum omne viuum frigidum esse necesse est. Sed ad eius opera & effectus oculos mentémque conuertamus. Dolores quoscunq; tum calidos tũ frigidos vi narcotica sistit, & consopit, perinde atque opiũ: sanguinis eruptiones omnes sistit, bilis ardores exesionésque retundit, & acriũ omnium humorum impetus cohibet: pustulis vlceribúsque ex iis natis opitulatur. Hæcne vllus ad causam caloris participem referet? Sed mala, quæ corpori admotum inuehere Auicennas cõmemorat, & nos longa didicimus experientia, percurramus. Cerebrum neruorum principium ita refrigerat, emollit, & laxat, vt rheumatismis nulla aut leui admodum occasione tentetur in posterum, atque si aliquando in aurem incidat, præterquam quòd tanto frigore dolores excitat diuturnos, surditatem quoque parit, atque mentem peruertit, & sua sede dimouet: sed, vt sæpe, conuulsionem, qua conquiescente, magna partis conuulsæ relinquitur grauitas, interdum vertiginem, sæpissimè epilepsiam concitat, nonnunquam veternum, aut etiam apoplexiam cerebri substantia nimiopere refrigerata commoraque. Hæc si inunctus ac corpori affrictus hydrargyrus infligit incommoda, nónne impensè frigidus & humidus sit oportet?

Faber quidam aurarius anno Christi 1556. solius hydrargyri vapore grauissima, quæ mox dicam, sensit incommoda. Is bis aut ter ad summum, dum argenteam suppellectilem inaurabat, hydrargyri vapore admisso imprudentiùs, statim stupidus, veternosus ac planè mutus euasit, quæ in os indebantur, deuorabat ille quidem, stercus tamen & vrinam minimè exire sentiebat, neque ad aurem inclamantes audiebat. Exactis mensibus sex accensus humor febrim tãdem acutam concepit: actum excusso torpore loqui cœpit, & quæsitis respondere, sed perturbata omnia & confusa. Remisit die xx. post accommodatas vacuationes febris, & in lentam degenerauit: qua tandem liberato, cerebrum graue torpedique sensus omnes remanserunt, ménsque ex interuallis perturbata. Hìc quis opera non agnoscit immensæ frigiditatis & humiditatis? Sed quid hæc vt nota profero? Nónne ex iis, qui vel vnguento ex hydrargy-

ro illinuntur, vel eius vaporem aut cinnabaris ſuffitum admittunt, alios quotidie videas ſubitò reſolutos aut attonitos repentè concidere, quoſdam aſthmate anhelos, alios paralyticos, collo, manibus, pedibúſque tremulis vacillantes, alios ſurdos, reliquam vitam miſerè exigere? Hiſpanorum & Italorum aliptæ ex hydrargyro fucum mulieribus quærentes in quàm fœda mala illas coniiciunt? Solius faciei illitu dentes his breui liuidi marceſcunt, fœtet anhelitus, facie corrugata oculi caligant, & ſeneſcentes aſthmate pereunt. Sed rem in hydrargyro admiratione dignam, à nullo, quod ſciam, animaduerſam contemplemur. Hic enim, ſi quis rerum euentus bene obſeruet, non modò pituitoſis morbis obnoxia noſtra reddit corpora, partéſque omnes in primis carnoſas ſuo frigore & humore lædit, verùm ita labefactat, & ſua qualitate imbuit, vix vt corpus febre corripi poſſit, etiamſi multa ſcateat cacochymia.

Anno à Chriſto nato 1556. Coriarium quendam tonſor vt inuiſerem rogauit, rarum affectum & obſeruatione dignum me viſurum dictitans. Is tametſi annos ampliùs decem poſt curationem per hydrargyrum ita ſalubriter exegerat, vt videretur peracutus, repentè tamen exorto in ſincipite dolore diutiùs perſeuerante, non modò eius partis os totum paulatim computruit, exeſúmque eſt, vt fruſtulatim excideret: ſed & cerebri vtraque meninx eadem putredine abſumpta, ſubiectáque cerebri ſubſtantia in abſceſſum conuerſa eſt, vnde magna puris copia (miſerabile viſu) per multos menſes, non ex ea tantùm parte, ſed ex vtriuſque oculi angulis etiam ſtillauit: dentes exciderunt omnes. Hic tamen neque febre corripi (incredibile dictu) viſus eſt, neque cibi faſtidio multum premi, neque extenuari, dum ad ventriculos cerebri ventum eſt, quo tempore mors repentè hominem diu miſerè afflictum è medio ſuſtulit. Alios complures vidimus non minùs crudeliter excarnificatos ad longum tempus vitam produxiſſe ſine vlla febre, niſi fortè dolorum vehementia, aut vigiliarum diuturnitate lentæ cuiuſdam ſpecies inducatur: quæ etſi diutius perſeuerauerit, non tamen, vt parum in his verſatus exiſtimare poſſet, in hecticam degenerat: ſed remediis quæ Luem, eiúſque ſymptomata tollunt, interdum etiam febri aduerſis, deliteſcit. Huc quoque ſpectat, quod Medicis in artis qui dem

dem operibus diu verſatis & exercitatis, ſed parum oculatis ſæpe impoſuit, eos qui vnguento ex hydrargyro ſemel fuerunt inũcti, ægrè adeò medicamentis purgantibus moueri, vt ea duplo validiora, quàm antè, facilè perferant. Quæ omnia ſi quis acriore animi acie intueatur, & ponderet iudicio, nónne à frigida quadam cauſa hæc proficiſci exiſtimet, quæ non modò corporis noſtri natiuum calorem ita obtundit, vt ægrè poſteà catharticum è potentia in actum reducat: ſed & partes omnes humoréſque ita refrigerat & humectat, & in ſimilem ſibi qualitatem alterat, vix vt vel medicamentorum vim ſentire, vel inflammationem concipere poſſint. Summa autem hæc refrigerandi humectandíque potentia niſi in tenui ſubſtantia conſiſteret, haudquaquam tantis operibus excelleret.

Qui contrariæ ſunt ſententiæ, his maximè argumentis nituntur. Argentum viuum temperie calidum eſſe, ex effectis inquiunt, intelligitur: licet aliis quibuſdam probabilibus rationibus frigidum eſſe appareat. Craſſa quippe attenuat, incidit, diſſoluit, & in ſudores diſſipat, obſtructa aperit, duriſſima quæq; penetrat, aliáque multa edit opera, quæ non aliunde quàm ab eius calore peti poſſunt. Sunt enim illa caloris propria effecta, frigoris planè contraria. Verùm enimuerò ſiquis hanc rem propiùs intuetur, efficientem iſtorum cauſam aliò referendam eſſe, quàm ad hydrargyri calorem intelliget. Etenim demonſtratum eſt à philoſophis & medicis, ſummas medicamentorum vires & facultates, quæ cauſæ ſunt efficientes, alias à qualitatibus primis, calido, frigido, humido, ſicco: alias à ſecundis, quæ à materia prodeunt, cuiuſmodi eſt tenuitas, craſſities, lentor & acrimonia, & alias à forma & occulta proprietate proficiſcit: eóſq; prorſus cæcutire, qui in medicamentis vires omnes à primis qualitatibus quærunt, nihílq. in tota arte præter intemperiem circumſonant. Itaque argentum viuum ſumma partium tenuitate, qua vel duriſſima metallorum corpora ſubit ac penetrat, non calore attenuare, incidere, & ſudores mouere credendum eſt. Piper & pyrethrum calidiſſima cùm ſint, imbecilliùs tamen ſudores promouent, quàm Guaiacum temperatum, minùs quoque attenuant & incidunt pulmonum craſſum, lentúmque mucũ, minúſq. menſes promouent, quàm Gentianæ aut Ariſtolochiæ radix,

illis calore cedens. Sed quæret fortaſſe aliquis, quî fieri poſſit vt in medicamento impensè frigido & humido materia inſit ſumma partium tenuitate prædita? quærendum quoque fuerat, cur opium adeò frigidum, vt narcoticorum ſit vehementiſſimum, amarore guſtantibus ſit moleſtũ. Multa crede mihi deprehendes in rerum natura, ſi ſingula bene examines, in quibus cæcutire humanum intellectum ſit ne ceſſe. Iam verò hydrargyrum vehementer humidum eſſe, non ſiccum, præter ſuprà poſita, hinc colligitur: quòd præduros ſcirrhoſoſque tumores præ cæteris omnibus emolliat, concretóque diſſoluat: quodque neruos omnes & articulos adeò relaxet & debiliet, vt omnem fluxionem facilè admittant: ſuſcirenturque eius vſu tremores immedicabiles. At nihilominus quoniam vi ſpecifica omnis generis humores violenter euacuat, rectè ex accidenti exſiccare perhibetur. Hos quidem tremores ad Luis malè curatæ reliquias neruos obſtruentes, vel ad motorum ſpirituum reſolutionem diſſipationémque non ad argenti viui humiditatem aut vim & qualitatem maleficam referendos eſſe contendunt Chirurgi: & ad hoc argumentis vtuntur parum validis: quæ nobis redarguere facilè liceat.

Tremore videntur corripi non Lue modò contaminari, ſed alij ferè omnes exquiſitè ſani, quicunque argentum viuum in puteis legunt, vel minium effodiunt, vel ex eo hydrargyrum & hinc addito ſulphure cinnabarim decoquũt, vel qui inaurando vel alio quouis modo venenatum argẽti viui vaporem aut cinnabaris eius ſobolis ſuffitum, ore naribúsq; exceperint. Tremunt etiam iis manus, qui Lue Venerea affectos vnguento ex hydrargyro ſepius inunxerunt, idque ſine momentanea ac effatu digna ſpirituum motorum reſolutione, ac ſine Lue venerea. Non ita pridem inauratorem quendam inuiſi, hominem alioqui robuſtum & quadratum, cui hydrargyri vapore ita cerebrum, totúmque genus neruoſum repentè affectum eſt; vt non modò brachia & tibiæ vehemẽter illi tremerent; ſed ne ſtare quidem aut incedere, aut attonitum caput & tremulũ attollere poſſet. Hic curatus ſtandi ac incedendi vires paulatim recuperauit. Verùm cerebrum illi graue torpidumque remanſit & rheumatiſmis obnoxium. Occurrunt quotidie & alia eius

generis

generis ſymptomata, quorum animaduerſione intelligere eſt, vim ſummam ineſſe hydrargyro refrigerandi, laxãdi, & molliendi, cerebro, neruis, tendonibus, membranísque omnibus in primis pernicioſum. atque idcirco hoc vix vnquam, niſi in calido & ſicco corpore ad caliđum ſiccúmq; affectum vtendum, qua ratione mox dicetur.

Iam verò ex purgantibus medicamentis omnibus craſſum lentumq; mucum ſpuitione ſolus vacuat inunctus hydrargyrus, Luisque incipientis ſymptomata interdũ compeſcit. Chirurgi verum illius alexipharmacum eſſe rati, reliquis omnibus remediis poſthabitis, hunc medicis omnibus eruditis meritò ſuſpectum & inuiſum ad Luis curationem vſurpandum contendunt. At licet hydrargyro, vt ſuprà comprehenſum eſt, eam vim inſitam eſſe, eámque naturam nouerimus, vt vel tibiæ affrictu è corpore etiam exquiſitè ſano craſſum lentúmque mucum ſpuitione violenter prouocet: quemadmodum ſanè agaricus, ſcammonium, colocynthis tenues ſeroſósque humores inſita proprietate vel ex ſano corpore detrahunt in aluum: quoniam tamen malignam humoris qualitatem ipſúmque Luis venenum iam fortaſſe ſolidis partibus tenaciùs inhærens atque impreſſum, manifeſta contrarietate, aliáve occulta proprietate non extinguit, ipſius alexipharmacum aut antidotũm dici non poteſt: vt neque colocynthis diſtillationum antidotum dicitur: niſi fortè communi appellatione alexipharmaca & antidota nomines medicamenta omnia, quantúmque vel purgando vel aliqua facultate alia morbo cuipiam auxiliantur. quod tamen veterum auctoritas & vſus loquendi ac nominis etymon redarguit. Antidota enim & alexipharmaca propriè appellamus, quæ non quidem extrinſecus impoſita, ſed intra corpus ipſum aſſumpta, tota ſubſtantia & occulta proprietate venenis reſiſtunt, atq; aduerſantur; ipſámque malignitatem extinguunt. Nam & lethalia venena, quæ deleteria appellantur, vbi in animalis corpus ingreſſa ſunt, totum id momento temporis immutant, ſibíque ſimili affectione alterant: ita ſanè alexipharmaca ſeu alexiteria, quæ venenorum remedia & antidota ſunt, contraria venenis lethalibus alteratione totum etiam corpus immutant, & alterationem à deleteriis impreſſam, extinguunt: non ſanè quòd ſubſtantia ipſorum per totum

corpus penetret(neque enim poteſt tam paucus ſuccus tam breui tempore corporis interdum maximam molem replere)ſed qualitatis diffuſione, qualis & extra nos à ſolis fulgore in ambientem aërem diffunditur, & in nobis tum à corde in arterias, tum à cerebro in neruos fieri conſpicitur.

Hydrargyro tantam vim purgandi ineſſe diximus, vt ne vſtione quidem depereat,ſed in cinere ſuperſit multo etiam quàm antè vehementior.Siquidem vſtione conſumpta exhauſtáque aquea hydrargyri ſubſtantia, in qua vis refrigerandi inſidebat, etſi natiua eius temperies diſſoluta eſt,manet tamen in cinere, quæ à forma naſcitur vis purgatrix multo quàm antè efficacior. eſtque is tum vſtione, tum aquæ fortis admiſtione acerrimus, hoc ab argento viuo differens,quo acetum ab eius vſta fæce.Hunc autem exhibent circumforanei, tonſores, ſcelerati impoſtores, non medici, ad luis Venereæ dolores diuturnos, vel alios frigidos quoſcunque affectus,vt hydropem,febrim quartanam idq; granorum VIII, aut X, pondere ex oui luteo, aut Mithridatio vel Theriaca.ac ſtatim ex vniuerſo corporis ambitu omnis generis humores ſurſum ac deorſum prorumpunt,tanto impetu, támque violento, vt exhauſtis ſpiritibus, fractísq; viribus, vel repentè moriatur æger, vel aliquot dies ſine viribus,ſine pulſu, ſine voce iaceat mortuo perſimilis. Os interdum totum inflammatur, ac gingiuæ vlcera contrahunt putria ac valdè fœtida: faucésq; interdum ita intumeſcũt, vt æger ad multos dies nihil prorſus deglutire poſſit. Sic dum hæc ſcriberem, in mea vicinia ſceleſtus quidam huius vrbis pharmacopœus ad quartanæ curationem tria catapotia ex eo & Mithridatio concinnata exhibens iuuenẽ quadratum paucis diebus exorta dyſenteria & delirio è medio ſuſtulit.

Quæ ante Luis curationem obſeruanda.
CAP. VIII.

ANTEQVAM agnitæ Luis curationem aggrediamur multa ſunt pernoſcenda:ac primùm, quamdiu ea affixerit,& quibus ſymptomatibus ſtipetur. Recens quippe humores ac carnes tantùm obſidens, aut vix dum ſolida attingens

attingens, nullo graui ſympromate, ſolis maculis aut puſtulis quibuſdam conſpicua, facilè curationem recipit; ægriùs verò, quæ præterea doloribus & ſcirrhoſis tumoribus moleſta eſt. Omnium difficillimè, quæ confirmata, quæ oſſium carie ac partium cartilaginearum exeſione ſe prodit: quam in interioribus etiam viſceribus vlcera & tubercula multa proferre in mortuorum corporibus diſſectis notaui. Ab his conſiderandus venit totius affecti corporis habitus, & viſcerum, præſertim verò iecoris conſtitutio & temperies. Nam qui ſicco ſunt & ſqualido corporis habitu, & os ventriculi debile nacti ſunt, mitiora, quàm qui frigido & humido ſunt corpore, remedia expoſcunt; vt qui rarò & laxo ſunt corporis habitu, quàm qui craſſo & denſo. Idem de his quoq; ſentiendum, qui improba viuendi ratione intemperiem hepatis calidiorem & ſicciorem contraxerunt. Hi enim omnes nec magnam inediam, nec validas exſiccãtes vllas purgationes perferre poſſunt, cùm tenui bile & malis humoribus os ventriculi imbuatur, atq; compungatur; vnde in graues ſtomachicas ſyncopas incidant. Inſpicere verò oportet, & qui in ipſis viſcerib. humores exſuperẽt. Nam ſi vel partium nutrientium inſito vitio, vel viuendi errore & longa crapula, vel alimentorum impuritate & intempeſtiuo vſu illuuiem multam in primis venis & viſceribus congeſſerint, quæ etiam inde in venas maiores effunditur, antequam Luis propria ſuſcipi poſſit curatio; purgandum corpus ſæpius eſt, & cacochymiæ focus prorſus exhauriendus, primùm quidem apozematis aliisque quibuſlibet blandioribus primæ corporis regioni expurgandæ deſtinatis. Ab iis deinde ad ea venietur, quæ è venis maioribus aliquid etiam euellant: tãdemq; ad venæ reſerationem. Quòd ſi quis temerarius & rei medicæ faciendæ ignarus cacochymia manente tentare audeat Luis curationem: vt ipſam (opus ſanè quàm difficile) tollat; corpus ſanè variis affectibus in omne fortaſſe vitium obnoxiũ reliquerit. Non enim biliosa, melãcholica, aliáve craſſa illuuies circum viſcera collecta tota in ſudores digeri, diſſipariue poteſt; vt quę circum membranas, neruoſas ac ſolidas omnes partes maligna luis congeſtione ſuccreſcit, ſed tenuiore parte reſoluta ſicceſcit impingiturque viſceribus, ac tandem acrem malignamque qualitatem contrahens, ipſorum ſubſtantiam labefactat.

Hinc profectò curata Lue lienis ſcirrhus comparet vel ie-
coris tenſio: hinc & herpetes ſæpius in manibus, nonnun-
quam & in aliis corporis ſedibus maligni erumpunt: qui
non niſi longa viſcerum deterſione, humectatione & refri-
geratione miteſcunt. Contrario errore tenentur, qui parti-
bus externis iam impactam craſſam lentámque materiam,
aluum ducentibus, aut vomitoriis medicamentis validiori-
bus reuocare contendunt, atque ita luem curare Veneream.
Hi certè ventriculum & viſcera omnia grauiter offendunt,
ac multis ſymptomatis nullo pæne vſu laborantem conuel
lunt, eiúſque vires adeò proſternunt, vt nequeat poſtea pro-
priam curationis viam perficere. Neque igitur, quæ in pri-
mis eſt corporis ſedibus humorum illuuiem per vrinas, aut
ſudores euacuare, neque quod externis partibus tenacius iã
inhæſit, per aluum reuocare tentandum, ſed Hippocrati au-
ſcultandum, Quæ ducere oportet: per loca conferentia,
quò natura vergit, ducere monenti. At verò ſi per vniuer-
ſum corpus fuſa iam ſparsáque erit cacochymia, quæ tamẽ
à viſceribus prodierit: non modò ante Luis curationem pri
mæ ac ſecundæ corporis ſedes iuſtis purgationibus identi-
dem repetitis detergendæ erunt, ac omni illuuie liberandę;
ſed & per totam curationem, ne quæ in affectis viſceribus
denuò ſuccreſcant ſordes, diligenter prouidendum. Nam
ſi bene habiti (vt rectè cenſuit Alexander Aphrodiſæus) fa-
meſcentes ſolito cibi vſu prætermiſſo bileſcunt, & materiã
congerunt acriorem; multo certè magis, quibus viſcera
latenti vitio & prima affectione laborant, per inediam ali-
menti portionem corrumpent. Itaque purgatione, quod
ſic quotidie cumulabunt extrahetur, vt vacuum maneat æ-
gri corpus, tutiórque ſit alterius affectus curatio. Conſide-
randa & conſuetudo. Hæc enim nec ſanis nec ægris repen-
tè mutari poteſt ſine diſcrimine. oportet igitur ad inſueta
paulatim tranſire. Videndum, & quod anni tempus ſit,
quæ regio, quæ ambientis aëris conditio. Hæc enim ſi ad
calidum declinarint; blandioribus agendum eſſe ſuadent:
ſi verò ad frigidum, validioribus. Ætas quoque puerilis
& ſenilis eandem indicationem præbent, ceteræ contrariã.
Sed & ſymptomata grauia cùm ſuperuenerint, ſi vires ade-
merint, curationis ordinem peruertent, dum leniantur.

Alia

Alia Luis curandæ ratio, ſed minus perfecta.

CAP. IX.

QVAM paulò antè propoſuimus curandi rationem, quę argenti viui inunctione fit, cùm inefficacem & parum tutam multorum periculo experti eſſent maiores; aliam tentare aggreſſi ſunt. Itaque purgabant validè ſæpius: Dein de quibus competebat, ſanguinem mittebāt: mox reliquias idoneis ſyrupis præparabant: quas poſtea purgationibus identidem repetitis exhauriebant; ita Luis radicem multiplici præparatione mitigatam penitus euelli citra vllam virium iacturam aut corporis noxam ſperantes. Hæc quidem curatio ſi vitium recens contractum ſit, ſolúſque ſpiritus aut humor contaminatus, interdum liberat. at certè, ſi iam obſeſſa eſt partium ſubſtantia impetum quidem & humoris furorem reprimit ac mitigat: ſed qui poſtea crudeliùs excandeſcat, ſenſim & clanculum radice altiùs defixa: ita vt vix vllis remediis inueteratum vitium poſſit extirpari. Hoc igitur lenit, non cauſam eorum euacuat: differt perniciem, non aufert. Interuenerunt & alij, qui ratione non admodum diſſimili, tenui extenuantéque victu & potu ex hebeno, Guaiaco, vel ex ſancta Chynarum radice corpus abſumunt, humores detergunt, diſſipántque in vrinas & ſudores. Hinc neceſſe eſt puſtulas & vlcera cum corpore ſiccari & ſaneſcere, tophos prædúros incidi atque diſſolui, ex híſque natos dolores miteſcere. At ſymptomata iſthæc putato; morbi verò eſſentiam multo diuerſam, quæ illis abeuntibus etiamnum tanquam radix ſolidarum partium ſubſtantiæ firmiùs inhæreſcit. Quocirca tametſi hæc, quàm ſuperiores, multò tutior & efficacior curatio: minimè tamē periculo recidiuæ liberat: cùm præſertim Lues initium prę-terlapſa ipſam partium ſubſtantiam obſedit. Itaque quibus remediis, quáque methodo *x*ſurpatis perfecta compleri poſſit tanti morbi curatio, tradendū, vt nos quoq; Chriſtianæ Reip. pro viribus conſulamus. At quoniam hìc Guaiacum cauſæ ſine qua non, nō commodè, aut citò perfici queat curatio, locū obtinet; de eius ortu & viribus priùs dicendum.

Guaiaci inuentio, nomen & deſcriptio.

CAP. X.

IN SVLA quædam ſuperioribus annis inter nouas terras & antiquis incognitas reperta eſt, ea parte Americæ ſita, qua longitudine in Septentrionem deſinit, huic Spangiola à repertore Hiſpano nomen inditum eſt. Illius inſulæ accolis omnibus Luem quandam, Venereæ hîc graſſantis perſimilem, aliquando familiarem eſſe, & endemiam, quēadmodum exanthemata & ecphymata hic nobis litteris prodiderunt.

Huius Luis vnicum remedium illis eſt ligni cuiuſdam decoctum. Quod cùm animaduertiſſet nobilis quidam Hiſpanus, illic Gallico morbo, quem in Hiſpania contraxerat, diutiùs & immaniùs diſtortus, eadem medicina vſus feliciter conualuit. Cuius idcirco vſum poſtea in Hiſpanias attulit, primùm anxius ne non trans mare, qualis in Inſula, eſſet eius effectus. Nomen ei ligno fecerunt Guaiacum, quod cum hiatu Huiacum pronunciant inſulares. Aiunt creſcere, qua apud nos fraxinus proceritate, arborem teretem: folia habere plantaginis, neruoſa, ſed minora ac rotundiora & duriora, ac nuces gignere caſtanearum forma. Cortex huius cùm ad nos peruenit, colore cinericeo, haud ita denſus, ſed immodicè durus. Color, qui buxeo ligno externæ parti, nigreſcens internæ, quam medullam dicunt. Pondus ei, quale nulli præterea ligno. Nulla eius quammminima pars in aqua fluitat, ſed mergitur continuò & ſubſidit. Duritie robur omne ſuperat, & idcircò quamminimè hiat; neque facilè videas, quòd rimas traxerit. Vritur ac inflammatur odore ſuaui, ab accenſo gummi profluit ſubnigrum, & prædurum, vbi refrixerit. Huius ligni ſapor ſubamarus, miti acrimonia palatum ac fauces compungens: qui ſemel cognitus nunquam errare in dignoſcendo ſinit emptorem; ve neque odor. Huius ligni quanquam vna eſt ſpecies, varij tamen ad nos mittuntur trunci, alij craſſiores ab arbore, alij minores, vbique ferè albicantes à ramis deciſi. Præferendum quod recens ſatis, non vetus aut cariоſum exiſtit, cui cortex proximè adhæret: quod quamplurimum nigri habet, & veluti lineis quibuſdam colore fuſco per longum interſectum eſt: quod quammaximè pingueſcit, & pondere valet: Eius enim ſenecta leuitas eſt; & macredo. Fallitur itaque Manardus ligni huius differentias conſtituens: truncos enim albicantes & prorſus buxeos acriores

criores & odoratiores, atque idcirco valentiores esse colligit: aliisque parte nigricantibus interna præferret; nisi decoctum redderent & aspectu turpius & gustu insuauius. Est enim lignum illud omnino buxeum pene inodorũ & inefficax, redditque decoctum clarum & limpidum, nulla acrimonia fauces mordicans, sed vt cortex amarore molestum. At quod intus multũ nigri obtinet, vt odoratius & acrius, ita decoctum facit albidius, & minimè lucidum: plurimam enim obtinet resinam, quæ aquæ incocta turbidam illam albidámque reddit. Sed & rationi consentaneum est, arbori quàm ramis maiorem esse vim: & quanto truncus quisque radici est propinquior, tanto præstantiorem esse: ac rursum qui ab arbore nec senio marcescente, nec recens orta decidunt rami, iis qui à modò natis aut senescẽtibus, multò esse præstantiores & efficaciores. Præcipiunt nonnulli fugiendum esse vsum eius, cuius trunci afferuntur magni, & valde crassi, vbique nigri. id enim cõtingere senescentibus arboribus, vt succo destitutæ paulatim nigrescant. At verò cùm omnes eos truncos experiundi gratia sæpius dissecuissem, ac non modò gummi multis locis concretum deprehendissem, sed etiam è ligno accenso profluere vidissem; eius decoctum vsurpare cœpi, quod vt maximè crassum & albidum, ita omnium efficacissimum longa experientia deprehendi. Quocirca hoc ego vel natali solo, vel arboris parte, non solo senio ab aliis differre existimo, eiúsque vt maximè suculenti vsum in primis commẽdo. Iam verò cùm in multis insulis reperiatur, nullius tamen literis certè proditum est, ex qua mittatur præstantius. Video magnam copiam albicantis, quod imbecillius diximus, perexiguam nigri ad nos vehi. Hoc mercatores ab insula Ioannisacra, illud tum ab insula S. Crucis, tum ab insula S. Dominici adferri asserunt. Itaque Guaiacum aliud ab alio differt, vel pro arboris parte è qua deciditur, vel pro solo in quo ortũ incrementúmque sumpsit, vel certè pro ætate.

Guaiaci vires. CAP. XI.

CVM medicamentum vnumquodque calidum aut frigidum, humidum aut siccum ad corpus humanum dicatur: quod ipsum per se ac semper calefaciat, refrigeret,

humectet, aut ſiccet: Guaiacum temperamento calidum & ſiccum exiſtimandum eſt. Si quis enim ramentum aut puluerem diutius mandat; caliditatem quandam percipiet, acrimoniæ participem, quin & externa vlcera, ſi eius decocto, aut bullientis ſpuma illinantur; diu poſtea calor, & acrimonia quædam ſentietur, huic opinioni ſubſcribunt odor & ſapor. Nam vt auctor eſt Galen. 11. Simplic. cap. v. odorata omnia calida eſſe certum eſt, fit enim, vt ſcripſit Ariſtoteles, à vaporatione odor ſeu exhalatione quapiam: quorum vtrumque caliditatem arguit. Hæc autẽ cùm temperata ſint & mitia: temperatam & mitem caliditatem declarant; quæ ſecundi ordinis initium non tranſcendat. Eſt enim ſecundo ordine calidum, frigidum, humidum, ſiccum medicamẽtum, quod manifeſtè ſuam qualitatem imprimit: primo verò, quod obſcurè. Non tamen vt quibuſdam placet, ſiccitas in eo obſcura eſt, vt in primo ordine ſubſiſtat, quin potius ſecundi finem aſſequi ex manifeſtis morborum humidorum curationibus opinor. Quanquam verò Guaiacum calidum deprehenditur & ſiccum; eſt tamen humiditatis cuiuſdam particeps, maximè parte interiore nigra, præpingui, & reſinacea, qua viſcerum & partium ſolidarum humidum primogenium conſeruat & alit: ventrémque lubricum facit, præterquam dum ſudores promouentur. Quod ſi cuiquam mirum videatur, veteres conſulat artis proceres, qui medicamentum vnum & ſimplex pluribus interdum, iiſque planè cõtrariis pollere facultatibus experti ſunt, vt excalfaciendi, refrigerandi, aut exſiccandi & humectandi, aut tenuium partium & craſſarum, &c. Et niſi primæ illæ & efficaciſſimæ qualitates ita in vno medicamento confunderentur: haud ſanè quæ ex illis oriuntur, ſecundæ ſimiliter complicatæ forẽt. Iam verò materia Guaiaco eiúſque cortici ineſt valdè tenuium partium: cuius vi ac ſua temperie præſtantiſſima edit opera. Hinc enim craſſa incidit & attenuat, lenta deterget, obſtructa aperit & liberat, ſudores prouocat, vrinas ciet, ſputa adiuuat, ſtomachum præhumidum, nauſeabundum & reſolutum ſua ſiccitate aſtrictionis participe exſiccat & corroborat, vt & alia omnia viſcera: oris malum odorem tollit: diuturnas & inueteratas iecoris & lienis obſtructiones, icterum, hydropem, aliáque vitia ex iis nata curat: omnium corporis partium ſuperfluos humores

frigidos

frigidos diſſipat, atque abſumit: capitis deſtillationes omnes exhaurit, ex iiſque natos dolores tollit: anginam notham, podagram, chiragram, iſchiada, omnémque arthritim mirè iuuat: aſthmaticos, paralyticos, ſtupidos, & quouis modo reſolutos curat. Neruorũ affectionibus omnibus ſubuenit tumores omnes frigidos & duros ad ſuppurationẽ perducit, vlcera cacoëthea & Chironia fiſtit, exſiccat, & cicatrice obducit. Luis puſtulas, tubercula, vlceráque omnia, atque omnes ex iis natos dolores, aliáque ſymptomata nulla corporis noxa nullàque virium iactura paulatim cohibet & tollit. Vt non abs re lignum hoc Guaiacum ob admirabiles in hoc morbo percurando proprietates Sãctum à multis dictum ſit. Vt autẽ cortex ſigno aliquanto acrior & amarior guſtu deprehenditur, ita maiorem vim ſiccandi ac ſudores promouendi obtinet: prẽſtantiórque & efficacior in ſiccando & tenuando haberetur, niſi iecori calida & ſicca intemperie laborandi & febricitanti multum eſſet noxius.

Guaiaci præparatio. CAP. XII.

LIGNVM oportet lima in ſcobem planè ac puluerem redigere, quo penetratu ſit facilior, & melius eius excoquatur vis. Nonnulli ad tornum in fruſta quantumuis puſilla comminuunt, quod vt inefficacius eſt, ita limpidius reddit decoctum. Hunc puluerem pondere ſelibræ in aquæ fontanæ aut fluuialis libris VI, diem vnum macerare oportet: deinde percoque lento igne, leni vapore, in fictili olla noua, plumbo intus illita, & diligenter, priùs elota, ad prunam, dum ad libras duas ſeſe imminuat, magna cura & attenta cuſtodia, ne nimio calore ebulliat, néve exęſtuet, aut effœueat. Nam ſi quid exundauerit: multũ de vi & efficacia perit, minúſque efficax reliquum exiſtit, ob idq. ad flammam coqui nõ debet: & prunam quoque modicã petit; atque ollam quæ nõ repleatur, ſed cuius quarta pars ad minimum vacet: quæque perpetuo ſit cooperculata, nequid virium exſpiret. Sunt qui ad dimidias tantùm percoquunt partes. Sed ego illud certè decoctum magis probo, quod ad ignem diutius fuit, & quod à multo ligno paucum peruenit. Ita vt ſuadeam ad morbos inueteratos ad quartam etiam partem decoquere, modò nulla obſit calidior hepa-

ris intemperies. Sic decoctum perfrigerari ſinendum, dum ſcobs deſideat, deinde percolare & in vitreum vas defunderе oportet; in quo diligenter obſtructo cõſeruetur ad vſum. Hoc primum decoctum alij Guaiaci cremorem appellant, alii ſerapium. Color huic decocto eſt, qui aquæ ex limo minimum turbatæ. Sapor guſtanti ſubacidus, initio quidem ingratus, ſed paulatim aſſueſcenti iucundus. Nonnulli ex relicta denuò ſcobe cum libris VI, aut VIII. aquæ quandam quaſi loram percoquunt ad libras IIII. aut VI. Hoc tenue percolatum ad cibum potui dant: cùm prius medicinæ loco ſorbeatur. Ego verò puluerem nouum Guaiaci pondere ſelibræ in libris decẽ aquę tepidæ horis XV. maceratum ad prunas decoquo, dum ad libras VII. rediguntur. Hoc non modò alit & humectat, ſed etiam medicatæ cuiuſdam eſt virtutis particeps, vt idcirco in paſtu & extra paſtum quamtumlibet tutò concedi poſſit.

Acerba hoc loco inter medicos de Guaiaci natura & viribus exorta quæſtio eſt: aliis quidem eius ſolius vſu Luem Veneream penitus extingui, nec aliorum medicamentorum miſtionem ipſum ſuſtinere, quin de vi & efficacia deperdat: aliis contra eius imbecillas vires aliorum validiorum miſtione intendi augeríque, & quod eius naturæ deeſt id aliorum admiſtione ſuppleri contendentibus, ſi perfecta Luis, eius vſu expectatur curatio. Ego verò opinionem indefinitè prolatam falſi inſimulo. Neque enim ita per ſe efficax exiſtit Guaiaci decoctum, vt nullius alterius præſidij ope Luem percuret veneream: neque ita imbecillum, vt non niſi aliorum miſtione vires habeat. Cùm ergo eius quidem ſolius vſu abſumptis humoribus Luis ſymptomata omnia cohibeantur, vis tamen & qualitas partibus iam inſidens eodem penitus decocto exſtingui deſerive nequit, niſi cũ eo aliquod incoquatur alexipharmacum, aut eius præmittatur, miſceatúrve decocto. Itaque ſi ſolius Luis ſuſcipitur curatio ſolius Guaiaci decoctum ad ſudores promouendos, cohibendáque eius omnia ſymptomata ſatis eſſe profiteor. cui tamen ad exſtinguendam latentis veneni pernicíem, impediendãque recidiuam, noſtrum alexipharmacũ, qua ratione mox dicemus, adiungetur. Niſi fortè pauca quædam incoquere placet, quæ ipſum iucundius reddant, cuiuſmodi ſunt vuæ paſſæ in primis, & glycyrrhiza. Quodſi

quis

quis cum eo ingentem tot ſimplicium medicamentorum, ſarcinam decoquere iubeat, eius ſæpe vim & efficaciam ita obtundet, vt optatus minimè ſuccedat effectus. Non enim bene illi cum omnibus conuenit: ſed habent nonnulla certam inter ſe repugnantiam medicamenta, quam niſi medicus longo vſu & experientia agnouerit, vnius interdum permiſtione, multorum ſæpe egregias vires obtundet, & effectus cohibebit. At verò ſi Lues in corpus inciderit vel aſthmate, vel arthritide, vel iecoris aut lienis inueterata obſtructione, vel ſcirrho, vel certè inſigni aliqua intemperie preſſum, cuius eadem opera tentanda ſit curatio; Guaiaco ea incoquenda erunt medicamenta, quæ particulæ laboranti eiuſque affectui ſint accommodata. Exempli cauſſa, ſi annuo aſthmate Lues coniungatur Venerea, multis iiſque diris ſymptomatis ſtipata, eſt vterque quidem affectus diuturnus & curatu difficilis. ſed Lues Venerea tamen multis doloribus acerbior. eius itaque curatio, quamprimum fieri poterit, ſuſcipienda eſt, ſed iis admiſtis Guaiaci decocto medicamentis, quæ aſthmatis fontem & ſcaturiginem exſiccent, ac cerebrum corroborent: Cuiuſmodi ſunt flores roriſmarini, ſaluiæ, betonicæ, ſtœchados; & quæ pulmones multa pituita craſſa ac lenta infarctos & obſtructos expediant. Huius ordinis in primis commendantur enulæ campanæ radix ſicca, glycyrrhiza, polypodium, hyſſopus, ſatureia, ſcabioſa, vngula caballina, mel, nonnunquam & liquor Cyrenaicus, & ſtyrax calamita, modò iecoris intemperies non reclamet. Huius decocti vſu Lues pariter atque aſthma ita iuuari aliquando mihi viſa ſunt, vt eodem pæne temporis ſpacio, vtriuſque ſequeretur ſanatio. Sed ſunt interim topica alia multa Lui minimè aduerſa remedia ad aſthma adferenda. Eiuſmodi ſunt tum ſyrupi tum linctus omnes, qui craſſa attenuant & incidunt, ac ſputa promouent. Item quæ extrinſecus capiti admota ipſum exſiccant & corroborant: cuiuſmodi ſunt calida omnia, præſertim verò hæc, quæ modò nominauimus: item ſuffitus. Hic manè & veſperi, in ſudoris exitu per nares & os excipiendus. Et vt paucis perſtringam, ferunt ea ſemper Guaiaci decocto incoquenda, quæ tum aduerſus affectum Lui implicitū vires habere putantur, tum partes primario obſeſſas corroborent. Eſt enim Guaiaci decoctum optimum aliorum e-

mnium, quæ vel illi permiſcentur, vel præmittuntur, vehi culum ad ſolidas partes quaſque etiamnum illa deducens.

Curatio per Guaiacum, & ipſius luis Venereæ Alexipharmacum. CAP. XIII.

IN conclaui, hyeme præſertim, curatio tentanda, aëri minimè, nedum ventis obnoxio, vbi ignis continuò ſit: aut vt in Germania, intra æſtuariũ tepidum, cuius oſtio velum aut tapetes obtendantur intus & foris, ne qui egredietur, aut intrabit, aërem frigidiorem intromittat. Melius eſt enim corporis ſpiracula laxa habere & patefacta, quo virus vndiq; exſpiret. Æſtate eſt hæc cautio noxia, nedum ſuperuacua. Primo ſtatim die aluus ducetur medicina purgatoria, quæ ad eximendam noxij humoris in corpore exſuperantis portionem dicata ſit: ne is poſtea remediis concitatus curationem cœptam interturbet. Concinnetur autem ferè eiuſmodi, vt ad coercendam graſſantem veneni perniciem apta ſit. Poſtridie purgationis aperienda eſt vena mediana aut baſilica, maximè ſi plenum & ſucculentum ſit corpus, aut aliqua venarum plenitudine preſſum. Hinc opus auſpicari ſic licet in hunc modum. Prius illud & valentius decoctum bis die propinetur tepidum ad cyathum vnum, manè quidem ad quintam, veſperi ad quartum aut quintã. Porrò cyathum voco ℥ vj. quanquam dimidium libræ commodè datur. Hauſto Guaiaci decocto interquieſcendum horis aliquot: & tamdiu ſtragulis munitum & contectum eſſe oportet, dum caloris ope digeſto in artus medicamento noxium exſudet æger. Cúmque alij hauſto potu ſtatim ſudoribus diffluant, alij non niſi poſt duas tréſve horas: nemo poſſit certum ſudoris excipiendi tempus præfinire. Cõſtat tamen quibus ab hauſta potione ſudores mox erumpunt, citius detergendos eſſe, & calidis linteis extergendos, ne vires labaſcant. Qui contrà vt erò, tardius. Sudandum ergo erit, quamdiu vires ferre poterunt: & cùm deficere ſentientur: etiam ſi vix parum quid eruperit, ſubſiſtendum. ac reſiccato corpore & venis concidentibus è lecto ſurgere, & ad cibum ſe præparare par eſt. bis enim die cibus eſt exhibendus, manè quidem poſt quartam à ſumpto poculo horam, ad nonam, vel iuxta horam, veſperi ad ſeptimam. ſitque is quidem ſatis tenuis & exiguus ſed boni ſucci. nam ina-

inanẽ in primis veterẽ quærit hoc medicamentum. itaque qui celerrimè ſaneſcere cupiunt, cibum ſumunt, non qui vires augeat, ſed deficere qui non ſinat. Nequa periculũ metui debet, ſiquidem vis tanta ineſt Guaiaco reficiendi alendíque, vt nullus hactenus defecerit, quantumcunque parum ederet, qui eius cremore fideliter præparato vteretur. Sit autem cibus aſſus potius quàm elixus, pulli ſcilicet colũ bini aut gallinacei adhuc molliuſculi, magnitudinem non excedentes. Non ignoro alios eſſe, qui carnes omnes ablegant, ſolùm biſcoctum panem ad ʒ ij. cum vuis paſſis Corinthienſibus aut Damaſcenis concedentes, quod vt inueterato morbo & altius fixo interdum concedi poteſt, ita in recenti minimè neceſſarium eſt. ſed hi ſolis reſiccantibus Luem Veneream curare contendunt: nos alexipharmaco malignitatem exſtinguimus & cohibemus. Panis verò quatuor ʒ. delicatioribus, validioribus ſex, non amplius in diẽ ſcilicet concedantur, bellariorum loco ſint paſſulæ & modicum panis nautici biſcocti aut ad ignem exſiccati, aut etiam intermedia panis cruſtula. Potus erit ſupradictum aquoſius alterũ Guaiaci decoctum. Vinum ne delibare quidem oportet toto curationis decurſu. tale enim huic ligno eſt vinum, quale cicutæ: cum quaſi hauſeris, nullo remedio reſtitui poſſis. Nonnulli cœnæ tempus circumcidendum volunt, & ad meridiem tantùm reficiendum. ego verò vix bis die ſudoribus tutò corpus exerceri diu poſſe exiſtimo, niſi cibus aliquis interueniat, qui vires diſſolutas recreet & reficiat. Alij non ante cœnam, ſed tribus horis ab ea hauſto decocto ſudores prouocant, crudum aut ſemicoctum cibum in totius corporis partes malè diſiicientes. Porrò inter vtrumque paſtum legendis iucundis rebus, aut familiarium gratis colloquiis, aut lepidis confabulationibus, aut cantorum vel citharœdorum modulationibus aut alio denique aliquo conſueto luſu oblectamẽta quærenda. Omnia verò negotia, omnes circumcidendæ grauiores cogitationes, & ab omni cura conquieſcẽdum. Cauendum & ab iracundia, quę bili oſas in primis materias accendit. Sed & Venerem tanquam peſtem fugere oportet. Iam verò ſi hauſtu Guaiaci ſudores non facilè proliciantur, vt res aqua calẽte pleni, vel lapides candẽtes, vel titiones in vino exſtincti, pedum plantis & genibus admouendi. ita enim tepente calo-

re fusus liquatúsque frigidus & crassus humor in extima corporis digestus facilius in sudores abibit. Sed & hausto validiore Guaiaci decocto sacculi sequentes calidissimè admoueantur capitis externæ partí; totúmque caput linteis calidis diligenter superintegendum est, ne aërem frigidiorem sentiat: idque præsertim cum dolore caput obsidetur. Nõ enim in parte frigida collectus vitiosus humor decocti beneficio in sudores facilè resoluetur, nisi externorum præsidiorum ope incalescat. Sudore quantum vires ferre possunt effuso, linteis calidis exstergendum exsiccandúmque corpus est, & lenibus frictionibus, quod in partib. extimis hæsit, dissipandum. Sed & in primis calidis linteis aut pannis exercendũ caput est, aut etiam calentibus sacculis perfricandum. Seruetur aluus toto curationis tempore quàm tenerrima. Itaq; si sponte sua non fluet, vel Senna carnium iusculo, vel decocto matutino validiori incoquẽda, vel certè cassiæ fistularis semiuncia alternis diebus pastus initio voranda. Hæc enim præterquam quòd ventrem inanem reddunt, quæ in ventriculo & hepatis cauis & in liene iamdiu fortasse delitescebant, detergunt & expurgant. Sed nihilominus in sextum aut iuxta curationis diem sæpe fit, vt incidentis & attenuantis decocti vsu vitiosi humores cõcitati non modò consuetos artuũ aut capitis dolores crudeliores reddant, sed alia quoque varia in qua inhærent pro partis conditione symptomata proferant: vt in os quidem ventriculi incidentes, nauseam, inappetentiam, interdum propter malignitatẽ syncopas cardiacas, in pulmones verò tusses, initio inanes & siccas, sed tandem incrassato humore humidas. In thoracis partes externas, si liquefactus humor est, aut à capitis externis partibus influat, nouos dolores omnium atrocissimos, ac spirandi difficultatem, sine febre pleuritim mentientes inuehit. Si verò è posterioribus partibus capitis per ceruicem in dorsi aut lumborum vertebras, aut etiam in ischion illabatur, altiúsque subeat: diris adeò cruciatibus laborantem prosternit, vt in peiore res statu videatur esse quàm vnquam. Hæc aliáque multa curationi huic superuenientia non modò laborantibus spem de salute conceptam adimunt, sed & medicos nondum artis longo vsu confirmatos de cœpta curandi ratione ad aliam transire cogunt. Atq; hîc mirè gestiunt consores: & dũ hy-

hydrargyri vim & efficaciam in cœlum laudibus efferunt: neque Guaiaci decocto neque vllis aliis remediis vllam vnquam restitutum fuisse impudenter mentiuntur: solùm hydrargyrum vim alexipharmaci habere contendunt. At ea certè Guaiaco vis est, eáque natura, vt quos initio impetus agitatis humoribus concitauerit dolores, hos tandē iisdem absumptis cohibeat atque compescat, siquis eo constanter vtatur. Itaq; iis imminentibus aut certè iam exortis purgãs medicamẽtum initio vsurpatum aut ei simile repetendum, quod humores cõcitatos & furibundos è toto corpore potenter expurgat, intermisso eo die validiore decocto. Sed & sexto & septimo quoque huius curationis die catharticum aliquod validum repetendum. Ita enim non modò quod Guaiaci decocto sensim attenuatum concitatum fuerit: sed & quod de quotidianis alimẽtis pro partium vitiosa actione corrumpitur & curationem retardat, repentè extrahitur, vacuúmque excrementis marcet ægri corpus. Interea quibus perierat appetentia, restituitur, aliis post secundam medicinam purgatoriam septimo statim die, aliis non nisi decimo aut decimoquinto. Hac ratione moderari oportet: & in victus ratione initio prudenter instituta constanter perseuerare. Vnicum ibi solatium est, non videre plures cibos, non videre edentes, & nidorem non sentire. Ad diem huius curationis decimum aut duodecimum corpore bis aut ter iam purgato, liberatis obstructionibus viscerum, totóque corpore iam aperto & patente, Opiata nostra superioribus remediis adiicienda hunc in modum.

Quotidie manè & vesperi decoctum validius Guaiaci hausturus, opiatæ sesquidrachmã deuoret. hinc statim prædicti decocti ʒ vj. aut vij. superbibat, ac in lecto se ad excipiendos sudores, qua ratione suprapositum est, cõponat. Huius per octo decémve dies continuandus est vsus, aut etiam diutius, dum veneni radix sit euulsa, prorsúsque extincta eius pernicies: quod quoniam fit aliàs breuiore temporis spacio, aliàs seriùs pro veneni conditione, & affectionis diuturnitate, tutius omnino est paulò vltrà progredi, quàm infra subsistere. Itaque si quis perfectissimè liberari cupit, hyeme aut cœlo frigidiore & aquilonio, conclaue vbi ipse cubat, nõ excedat, priusquam omnis in totum morbus sit abactus, & restituta valetudo. Sed & sedatis doloribus, omni-

busq; ſymptomatis ſuperiorum remediorum vſu ſublatis, ne quid altiùs demerſum non prorſus extinctum, denuò ſe prodat: perutile ſit laconicum adire exquiſitè paratum, in quo ſudores ſumpto in ingreſſu Guaiaci decocto cum opiata, dies aliquot promoueantur pro viribus, in eius verò exitu, dum in lecto rurſum ad ſudores excipiendos ſe componet, aquæ noſtræ ad omnia venena ſanè quàm efficacis, ℥ v. haurire. Hæc vbi iam ſeptem octóve dies aut amplius pro affectionis diuturnitate & ſuiipſius natura, ac viribus pertulerit, ſumendum iterum erit quod purget medicamentum, atq; ab eo quatuor ſéxve diebus in paſtu aquoſum bibendum decoctum omiſſo fortiore, pòſt ad priſtinam viuendi rationem paulatim redeat, ac exire incipiat, ſed cautè & longiùs ac longiùs, nec in apertum ſtatim, ſed primùm intra parietes, & de vno cœnaculo in aliud inambulandum: deinde ad vicinam aliquam nec longiùs domum, donec aërem ferre aſſueſcat. Nihil enim hîc repentè fieri aut mutari debet, ſed omnibus paulatim aſſueſcendum. Alij viginti, alij triginta dies ſatis eſſe putant, quibus concludatur æger. ſed ſecundarium decoctum minimum dies quindecim bibat valdè dilutum. Ita ſanè eſſe in recens affectis comperio, quos cùm quindecim, aut ad ſummum viginti dies in cubiculo continui, exire ſino, & ad conſuetam viuendi rationem paulatim redire, vlceribus etiam nõdum cicatrice obductis, nec maculis prorſum exſtinctis: quæ tamen poſtea paulatim exſiccantur, euaneſcuntque omnia, idque hyeme. Nam æſtate & temperato cælo domi laborantes continere ſuperuacaneum puto: quin & deterſis ſudoribus matutinis ſumptoq; cibo vel foris inambulare, vel quotidianis muniis vacare permitto, dum ad veſpertinos ſit redeundum, ac nihilominus perfectæ curantur. tanta eſt opiatæ vis atq; efficacia. At verò cum vel minimum huius Luis fermentum aliquando diu conſopitum intúsque delitescens recidiuam haud rarò inuehat: quãdiu vel tubercula, vel vlcera, vel maculæ, vel dolores ſuperſunt: tamdiu profectò ſuſpecta eſſe medico debet futura valetudo. Eam ob rem ſi quis exiſtimationem integram tueri, & nominis famam præclaris curationibus extendere contendit, remediorum vſum minimè intermittat, dum omnem Luis ſobolem radicitùs exſtirpauerit, tantíque ac tam crudelis tyranni

xanni omnia vestigia deleuerit. Quòd si fortè vel cubantis intemperantia, vel exoleti ligni infirmitate quippiam aliquando reuirescat, recurrátque post aliquot menses aut annos, simulatque hoc deprehensum fuerit, eandem omnino suaserim subire curandi rationem, dum nihil prorsus supersit: neque igitur dierum numerus, neque ligni & opiatæ pondus vtendum certò definiri potest. Recens inquinati sæpe xv aut xx diebus perfectè liberantur. vtuntur ligni pondere sex, septem, octóve ad summum librarum: opiatæ ʒ iij aut paulò amplius. At qui morbi diuturnitate extenuati sunt, & doloribus ac nodosis tuberculis iam obsessi, vix quadraginta aut quinquaginta diebus euadunt. Ligni ℔ xv. aut xx. aut vltra insumunt: opiatæ ʒ iij. aut iij. Qui sæpius etiam fuerunt peruncti, omnium difficilimè, & vix vnquam in totum liberantur, duplici de causa: quòd & ea sit hydrargyri vis & proprietas, vt qui eo fuerunt peruncti, aliorum remediorum vires vix sentiát: & quòd etiam morbi huius causam altius illa in corpus impingant. Metuunt ac verentur nonnulli, cùm gracile & siccum corpus, aut morbi diuturnitate exsangue & exarefactum occurrit, viribus ne destituatur in hac curatione, aut etiam in hecticam tandem coniiciatur vel corporis atrophiam, ob ídque parum quid satis esse putant, cui vis morbi cædere possit, dum vires recreentur. At certè multorum fide & experientia comprobatum est, hac victus obseruatione siccos humescere & macros pingueścere, estque huius cremoris natura, neminem destitui vt sinat. Quare etiam infirmissimis non minus, sed aliquanto etiam plus dandum est, quia nihil cum impetu facit, cùm eius iuramentum sit paulatim sanare. In his tamen aut nulli aut parcè mouendi sunt sudores, dum vires paulatim huius decocti beneficio receperint. Interim nisi vlcera & vulnera sint, nihil foris illinitur. His verò si exigua sint, neque vnguentum neq; aliud quid imponendum: sed exspectandum, dum exstincta mali radice sponte ficcescant. Sin altius serpunt, sordidioráque sunt, aqua nostra planè diuina bis térve quotidie abluantur, carpinatúmque gossypium in ea maceratum imponatur vlceris cauo. Hæc non modò mirificè deterget, & siccat, serpentéq; malignam putredinem arcet & cohibet, sed etiam quicquid in vlceris cauo durum est, paulatim maturat &

in pus deducit. vlcus dein carne replet & tandem cicatrice obducit, vt multorum vnguentorum vice meritò vſurpari poſſit.

Luis aliis affectibus implicatæ curatio.
CAP. XIII.

CVRATIONEM Luis Venereæ ſimplicis recens aut non ita pridem contractæ, quàm breuiſſimè licuit, perſtrinximus. Nunc cùm plures cum ea concurrant & implicentur morbi, aut iam diu inueterata eſt, quænam tenenda curandi methodus, tradendum. Lues Venerea morbis quibuſcumque componitur ac complicatur: interdum omnino conſentit atque congruit; interdum diſſentit. Conſentit, cùm eius curatio aliis quoque ſanandis conducit, aut nihil ſaltem obeſt. Diſſentit, cùm eius curatio alteri incommodat, moramque adfert. Lui conſentiunt Arthritis omnis, & dolores externarum partium omnes à capitis diſtillatione, intemperies ventriculi aut iecoris humidior aut frigidior, hincque nata obſtructio, vel etiam hydrops, epylepſia, vel etiam ſtupor, paralyſis, aliique complures ab humida & frigida cauſſa etiamnum præſente contracti. Hos itaque & ſimul cum Lue & ſeorſum ſanare licet. Cumque id tentare libet, ab vrgentiore ſemper incipere iubemur, altero tamen, quoad fieri licet, minimè neglecto. Diſſentiunt febris omnis, intemperies hepatis calidior & ſiccior, pſora, lepra, aliaque omnia ſcabiei ſiccæ genera: omnis ſanguinis ſiue ex vtero, ſiue ex ano, ſiue ex pulmone reiectio, aliique affectus complures à calida & ſicca cauſſa etiamnum præſente profecti: horum enim legitima curatio legitimis & refrigerantibus medicamentis perficitur, quorum vſu quoniam Lues fit deterior multo, eius quoque & difficilior & longior futura eſt, quæ calidis & ſiccis & valdè attenuantibus remediis perficitur, curatio. Itaque cùm horum quiſpiam acutus & præceps, vt pleuritis, vel febris ardens Lui complicatur, poſthabita Lue, eius ſtatim debet tentari curatio, iis tamen remediis, quæ quàm minimum Luis cauſſam augeant. In connexis enim affectibus vrgentiori vel præpoſtero ordine in primis eſt ſuccurrendum: atque in id quod eſt grauiſſimum, omni cura

& cp-

& cogitatione primùm incumbendum, siue id ante Luem Venereã & cœptam eius curationem partum iam erat, siue recens, dum legitima tentabatur curatio, interuenerit. Grauissimum porrò est vel quod maximè ægrum in vitæ discrimen adducit, vel de quo is grauissimè conqueritur, cuius interdum precibus cedere cogimur. Horum exempla ponenda.

Non ita pridem tonsor me ad visendum rusticum quendam bene habitum & quadratum deduxit. qui cùm duos iam annos ab inunctione ex hydrargyro, omni dolore vacasset, ac omnino restitutus sibi videretur, in recidiuam tamen incidit, qua duos iam menses crudeliter admodum premebatur. Dolores acerbi tibias & brachia media obsidebant, atque ipsas etiam scapulas, noctu grauius excandescentes: sed omnium grauissimi in capitis externa parte figebantur, in qua etiam aliud circa pericranium occalluisse plurimis in locis deprehendebatur, fauces quoque ingens vlcus ad palati basim iam diu occupabat sordidum. nihilominus tamen nec decumbebat, nec cibi fastidio, nec siti premebatur, sed muniis omnibus pro more vacabat, dum superueniente inopinata deglutiendi difficultate, & viribus repentè concidentibus in lecto manere coactus est, in quo eum deprehendi languidum cum pulsu frequenti & sceleri, febre teneri, ac maxima difficultate non modò deglutiendi bibendique, sed etiam loquendi: nihil interim tumoris foris in faucibus, vt neque intus in amygdalis apparente. Quis non hic agnoscat periculosam anginam Luis recidiuæ implicitam, omni celeritate accommodatis remediis, Lue etiam neglecta curandam? At imperitus tonsor moræ impatiens, lucro inhians, omnia deglutiendi symptomata ad fauciũ vlcus pertinere credẽs, statim me inscio suis seruis inungendum aut potius miserè iugulandum ægrum commisit. Itaque vnguento proritata fluxione noua, biduo extinguitur. Haud mitiùs cum aliis multis agitur Lue Venerea correptis, si vel febris adsit continua, vel etiam grauis morbus aliquis, cuius postponatur curatio.

Familiaris quidam meus annos natus triginta quinque, quater aut quinquies in anno diris cruciatibus spinam dorsi à scapulis ad finem lumborum obsidentibus,

& nonnunquam iſchiade ſolebat torqueri ſine febre, ſine vlla ſpirandi aut meiendi difficultate, ſine vomitione, idque à maligna quadam diſtillatione, Luis naturam, qua olim inunctione fuerat curatus, reſipiente. Hic cùm ſæpius à nobis fuiſſet his dolorib. liberatus, iteratis purgationibus, vnguentis, & ſolis anodynis primùm, deinde reſoluentibus & roborantibus, ac demum recreatis viribus æſtuariis ac foribus ſiccis capiti admotis; recurrerétque nihilominus dolor cõſuetus; atrocis tandem Chirurgi induſtriam experiri cogitauit, num fortè horum dolorum radicem penitus eximere poſſet, ac recidiuæ periculo liberare. Hic dolorem crudeliſſimum ad lumborum regionem pertinentẽ nephriticum eſſe ratus: languidum iam ægrum quatuor iam dies noctéſque inſomnem in balneum præcipitat aquæ dulcis calidioris, ibíque morari diu iubet: quod ille doloris crudeliſſimi leniẽdi ſpe fretus exequitur; dum reſolutis ſpiritibus ac defecto præ virium inopia corde, mori ſe non ſentiret. Rectè quidem hic properabat dolori, vt crudeliſſimo ſymptomati vires frangenti corporis gubernatrices, neglecto etiam morbo ſuccurrere. Hoc enim præſtabilius, quàm vrgentioris ferocia ſinere proſterni ægrotantis vires, quarum gratia curatio inſtituitur. Nam quanquam ſublato morbo ſymptomata protinus vaneſcunt, neque vſquam poſſint in corpore ſola ſubſiſtere; ſi tamen grauia adeò infeſtáque ſunt, vt periculum ſit, ne antequam dematur morbus, violentia aut pernicie iugulent; leniẽda protinus, ipſáque medendi methodus inuertenda. At ibi tamen peccatum grauiter eſt. Eſt enim terminus nunquam prætereundus medico, qui ex arte generosè contra morbum quempiam pugnare contendit, conſtitutus, vt tutò medicetur ei cui dolorem mitigat, vt vires cuſtodiat, per ea ſcilicet, quæ virium robur tuẽtur atque cõſeruant ſymptomata leniẽdo, quo & morbo reſiſtere & curationis ſpacio ſufficere poſſint. Iam verò ſi Lui complicatus diſſentaneus affectus diuturnus & lentus eſt, cuius nequeat ſtatim curatio perfici, & à quo etiamnum aliquando neglecto minus quàm à Lue impendeat periculi, eo poſthabito Lues curanda periculoſior, iis tamen remediis, quæ cõtrario & diſſentienti morbo quàm minimùm obſint. At ſi æquè graues & periculoſi exiſtunt; non huic aut illi prorſus, ſed vtrique mediocritate quadam & remediorum contrariorum

trariorum temperatione eadem opera ſuccurrendum.

Eſto itaque, nobis occurrat quiſpiam annorum xxv, Lue Venerea contaminatus: cui corpus ſit ſiccum & aridum, variis febribus biliosis obnoxium: volæ manuum plantæque pedum impendio ſæpè caleant: os amarore perfuſum ſit, atque perpetuò aridum, vnde cibi inapperens & ſiticuloſus euadat. Luem Veneream ſi quis remediis deſcriptis curare aggredietur, aliis affectibus neglectis, in certum vitæ diſcrimen ægrum adducet. Etenim manifeſta hæc viſcerum intemperies calida & ſicca refrigerari & humectari poſtulat, ſeruato robore: Lues verò contracta, non niſi attenuantibus & reſoluentibus, quæ omnia ferè ſiccant & excalfaciunt, curari debet. Itaque ſumma methodo opus eſt, quæ eodem tempore remediorum cõtrariorum permiſtione, vtriuſque affectus curationem perficiat: vt increſcenti phlegmone digerentia remedia reprimentibus permiſta adhibemus. Victus inſtituatur non omnino ſiccans, aut tenuis, vt in curatione legitima; ſed quodammodo humectans & refrigerãs: in quo per initia loco Guaiaci ſola in potu vtatur puliana. In cibo conuenient non modò pulli columbini aut gallinacei, aliæve carnes coctu faciles, aſſæ in ſucco oxalidis aut mali granati aut aurantij maceratæ, ſed etiam elixæ atque etiam interdum ex iis paratæ ſorbitiones refrigerantes, aut etiam hordeatum. Æger quoque non ſemel tantùm die aut bis, ſed ter quatérve copioſiùs alendus. Soluenda primo ſtatim die erit aluus medicamento è Catholico: aut ſi magis arrideat, per caſſiam fiſtulam; aut per apozema aliquod in duos matutinos hauſtus alternos ex decocto aperiente, incidente, detergente & refrigerante comparatum cum ſenna & agarico. Hæc enim omnia quoniam purgando humectant, pariter & refrigerant, idcirco ſanè viſcerum ſiccitatem & calorem emendant immodicum, nõ tantùm quòd humores acres bilioſóſque expurgent; ſed etiam propria vi & inſita facultate. Rhabarbarum ſola ſiccitate noxium eſt, multóque magis, quæcunque vehementiore aliqua ſiccãdi & excalfaciendi vi pollent, vt ſcammonium, colocynthis, aloë. Poſtridie purgationis apozema bis die vſurpandum ad materiæ præparationem paretur. Repurgato bis aut ter alternis diebus corpore mittendus ſanguis eſt, pro plenitudinis & virium ratione. Ita enim non modò viſcera totúm-

que corpus refrigeratur, ſed plenitudinis etiam pericula, quæ aliis attenuantibus reſoluentibúſque concitari facilè poſſent, declinantur. Poſteaquam viſcerum impuritati & intemperiei proſpectum erit VII aut VIII diebus, refrigerantibus his & blandè expurgantibus: propria Luis remedia adiungenda ſunt. Itaque ptiſanæ loco decoctum Guaiaci hoc modo præparetur, quo & in paſtu & extra paſtum cùm volet vtatur. Ad ſudores quoque promouendos cõcinnetur etiam validius Guaiaci decoctum, quod longo vſu notauimus non modò non augere calidam & ſiccam viſcerum intemperiem, ſed ita etiam humectare, vt quauis ratione extenuatos & macros pinguiores reddat, & omnia ſympromata ab intemperie calida & ſicca hepatis contracta demulceat. Quod in legitima curatione monuimus, aluum ſemper liberam eſſe oportere; id in hac corporis conſtitutione maximè curandum, obſeruandúmque eſt; neque commiſcendum, vt quippiam circum hepar aut lienem aut in ipſo etiam meſaræo indureſcat. Tertio igitur quoque die ſi ea ſubſiſtat; aut etiam, ſi ſponte aliquid deponat, quarto tamen quoque die, ſi quid in viſceribus iamdiu hærere vel de quotidiano etiam alimento gigni, cumulariq; exiſtimatur; expurgandum vel apozematis ſuprà poſiti doſi: vel caſſia fiſtula, vel Catholico: eodémque diu validiore Guaiaci decocto manè ſaltem abſtinendum: niſi in eius ʒ vj. ſennæ ʒ ß. incoquere viſum fuerit, ídque percolatum loco apozematis vſurpare ad vtrumque efficax. Cùm iam horum remediorum alternato vſu, toto corpore humorũ portio maior abſumpta diſſipatáque fuerit, ac corpus ad opiatæ vſum rectè præparatum: balneum paretur aquæ dulcis tepidæ: in quod ingreſſus æger opiatæ iuſtam quantitatem deglutiat, ac mox Guaiaci decoctum ſuperbibat, ibíque deſideat integram horam. In exitu dein ad ſudores pro viribus excipiẽdos in lecto ſe componat. Balneum præter quam quod è corpore ſicco ſudores copioſiores elicit: partium etiam ſolidarum omnium nedum viſcerum ſiccam & calidam intemperiem ſi quid aliud emendat, impedítque quo minus ſudorum eruptione ac moderatè ſiccantium remediorum vſu, quæ ad curationem reliquam neceſſaria ſunt, lædi poſſint. Maximè autem melancholicis omnibus Lue impeditis conuenit: quos conſtat ſicco eſſe viſcerum & partium ſolidarum

ſolidarum temperaméto, quod humectari deſiderat. Id itaque vel quotidie vel alternis diebus ſemel ingredi ſiccos & attenuatos, calida & ſicca vel alterutra heparis intemperie affectos confert. Ad id autem præparentur, qua ratione iam dixi, perſeuerénteque, dum Lues omnino ſit ſublata, aut certè quandiu opiatæ vſus erit neceſſarius: niſi fortè intermittere aliquot dies adſtantis medici prudentia aliquando cenſuerit. Quòd ſi fortè per curationem, iudicatione quapiam repugnante balneum ingredi non licuerit; ea certè abſoluta, ſi qua longo remediorum vſu partium temperiei labes inuſta eſt: ea tepentis balnei vſu ad multos dies continuato facilè delebitur; niſi vel hydropis vel deſtillationis cuiuſdam conſuetæ metus abſtinendum exhortetur. Sic autem vt dixi tepidum ex decocto herbarum refrigerantium & humectantium comparatum: in quo, vt neque in egreſſu, ſudores nec promoueantur, nec excipiantur. Confert tamen ingredientem ſequentis decocti refrigerantis & viſcera roborantis ℥ vj. ebibere, quandiu aſſidenti medico videbitur. (*Hoc decoctum in neutro exemplari video deſcriptum, ſed medico ad praxim ſuam vere arte inſtructo facile erit ſimile formare.*)

Curandi modus perfectiß. CAP. XV.

IAM verò ſi neglecta Lues aut imperfectè curata tamdiu in corpore hæſit, vt non modò dolores implacabiles, ſed nodos etiam complures vel in tibiis vel in capite inuexerit; ſuprà poſita quidem curandi methodus tenēda eſt; ſed cui alia atque alia pro laborantium natura & ſymptomatum varietate validiora remedia accedāt. Duos referam à me reſtitutos, quorum imitatione cæteri curari poſſint.

Dominus de Meſieres, Prior S. Dionyſij à carcere annos natus XL. corpore mediocriter carnoſo & bene habito, Lue correptus Venerea, ſeniores ſtatim conſuluit præclaræ huius vrbis Medicos & Chirurgos. Horum omnium communi conſilio atque conſenſu repurgato prius corpore ac ſanguine miſſo, hydrargyro accuratè inungitur. ſputatio erumpit VII. die copioſa: tandémque aluus etiam ſponte reſoluitur. quod animaduertentes, qui hunc inungebant Chirurgi, breui adeò curatum iri pollicebantur, vt iam ſi-

bi reſtitutus videretur, eorum nimirum omnium vſu, quæ ad perfectam per hydrargyrum curationem ſpectant. Verùm enimuero cùm iam exactis diebus viginti, opis nihil afferretur; reuocati in ſubſidium Chirurgi, morbi cõtumaciam arguunt: quæ interdum niſi iterata ſimili inunctione compeſci aut cohiberi non poſſit: ad quos accerſiti medici facilè annuunt. Itaque eandem, ſed tamen crudeliorem curationem expertus eſt: cùm nihilo magis quàm prima leuaretur. calumniam amolientes chirurgi, quoſdam eſſe propoſuerunt, qui licet curatione hac non modò non liberentur, ſed etiam crudelius multo, quàm priùs crucientur; exacto tamen ab ea menſe vno atque altero paulatim poſtea ſanescunt, hydrargyro partibus ſolidis admiſſo morbi cauſam ſenſim demoliente, ſuperantéque. Quod ſibi laborans ſalutis cupidus facile perſuaſit. Sed cùm totos tres mẽſes muſitans nihilo melius haberet; ac multi præterea ſcirrhi ac tophi in capite, in oſſe crurium, humerorum & brachiorum exorti eſſent diris cruciatibus moleſti; Chirurgos reuocat: qui vno omnes ore curationem per hydrargyrum repetendam putant. Neque hi prius finem inunctionibus imponunt; quàm duodecies duobus annis eandem curationem tanto dolore tantíſque cruciatibus ſine vlla ope perpeſſus eſt. Inde ſiccum adeò & ex ſangue corpus euaſit, vt in eo nihil præter aridam cutim & oſſa ſupereſſet, ac τὸ σκελετὸν potius videretur, quàm viuum corpus. Tophi interim multi obſederant tibiarum crurium, brachiorum & capitis oſſa diris cruciatibus, qui impedierunt, quo minùs integro bienio ſomnum inire potuerit. Hos Chirurgi alia curandi ratione deſtituti, cauterio aperire cogitãt: ita virus aliquod aperta cute ſtillaturum ſperantes. Itaque cùm duobus in locis, vbi tophi crudelius affligebant, nudatum in capite os nigrum cerneretur: ipſum terebello eximunt humoris acrimonia parte iam interna exeſum, & veluti terebra omnino perforatum, ac cùm ne ſic quidem dolores remitterent: nec ſomnum iniri poſſet: emplaſtris de Vego cum duplicato mercurio hominem per menſem veſtiunt. Alij vinum Guaiacinum poſtea per menſam exhibent: alij etiam balneo ex decocto Guaiaci mergunt: ſed omnia nullo auxilio. Itaque hominem moribundũ pro deplorato deſerunt, nulla ei medicamenta opem allatura profeſſi. Quam cedo cladis

dis tantæ cauſſam afferent? Cur hydrargyrum, quod Luis alexipharmacum vnicum prædicabant, hunc atrociter adeò diuexatum reſtituere non potuerit? Empiricos credo curationem inſtituiſſe dicent. At chirurgi erant huius præclaræ vrbis celeberrimi, medicorum etiam multorum adiuti conſiliis, nec ægrotus ipſe ſibi vnquam defuit, nihil enim ei vnquam tam durum, támque moleſtum præſcriptū eſt, quod non dicto citius ſubire voluerit. Nemo à ſeruis accuratius vnquam fuit tractatus. Denique non opes, nō ætas, non vires, neque quidquam aliud illi defuit quod ad curationem requiri poſſit. Ratum igitur ſit, hydrargyrū Luis non eſſe ant idotum, ſed Empiricorum inuentum quod tanquam fucum malo adhibent, neque à viris bonis & reip. ſtudioſis tam fallacem, incertam atque adeò crudelem curationem vnquam tentari debere. Non multò melius, cùm hæc ſcriberem, actum eſt cum huius vrbis medico docto quidem & bene noto, ſed nimis credulo. Hic cùm ex impuro concubitu contraxiſſet penis vlcus, ac tandem in Luem veneream incidiſſet: quinquies crudelem eā curationem fruſtra tentauit. Nodoſis tandem tumoribus & diris cruciatibus in dies inualeſcentibus prorſum contabuit, dum dentibus excidentibus, ac gingiuis putredine abſumptis, crudeliter vitam finierit.

Qua ratione reſtitutus ille ſit.

Cùm aridum corpus lenta etiam febre contabeſcere videretur, viſum eſt ægrum alere euchymis & concoctu facilibus, cuiuſmodi ſunt pulli gallinacei, columbini, perdices iuniores, dein vitulina caro & hœdina, hiſque perſimiles aut etiam præſtantiores Sint autem hæc ob corporis ariditatem maciémque modò elixa, modò aſſa. facilius eſt enim liquidis impleri, reficíque, quàm durioribus. Conueniebat itaque ex Guaiaci decocto vitulina caro cum pullo gallinaceo diu elixata, circa finem adiecta oxalide, boragine, buglosſo, portulaca & pimpinella ſiquidem eorum expreſſum ius bis die ad ʒ vj. exhibitum præterquam quod vires promptiſſimè & ſenſim inſtaurat: morbi quoque cauſam mitigat. Ab ea ſorbitione, quæ octaua quaque hora exhibebatur, quippiam aſſum, ſi poterat, aſſumebat, tandē pro bellariis vuas paſſas & panem biſcoctum. A vino toto cura-

tionis decurſu abſtinendum cenſuimus, id nimirum verum eſſe experti, quod iam ſemel admonui, Guaiaci & aliorum alexipharmacorum beneficio neminem qui vino vtatur facilè poſſe reſtitui. Eius loco Guaiaci decoctum, quale in legitima curatione deſcripſi, tum in paſtu, tum inſiti extra paſtum vſurpabatur: cui inter coquendum cornu ceruini raſuræ ʒ ß. addebatur. Manè hora ſexta & à prandio hora quarta ʒ vj. ſequentis decocti exhauriebat: neque tamen ſudores, qui è corpore exſangui & præarido nullis præſidiis elici poſſunt, exſpectabat: neque ſi erumpere potuiſſent, vires ferendo fuiſſent.

Decoctum.

℞ raſuræ Guaiaci interioris nigri, odoriferi, reſinacei quart. ii. corticum eiuſdem puluerisatorum. ʒ j. ß. infunde in ℔ vj aquæ tepidæ: fiat decoctum addendo rad. helenii, polypodii querni, gran. iuniperi, radicum cichorei an. ʒ j. paſſularum enucleatarum ʒ j ß. ſeminum cardui benedicti radicum cunicę tormentillæ an. ʒ ß. pimpinellæ, morſus, ſcabioſę an. p. j.

Semel in hebdomade repurgabatur ſequenti aut ſimili medicamento: quod licet languido videri poſſet validius paulo, ſi quis tamen quæ alibi diximus memoria repetat, corpora nempe quæ hydrargyro fuerunt inuncta, duplo validiora medicamenta perferre, nec facilè iis commoueri, aliter iudicabit.

(Nec hoc auctoris medicamentum purgans nanciſci potui.)

Hæc dum fiunt, cataplaſmata inſtitui ad ſcirrhos remolliendos diſcutiendósque efficaciſſima huiuſmodi.

℞ ſem. ſinapi in aceto macerati per horas xx. dein contuſi ʒ ii. radicum bryoniæ crud æ ʒ ij. radicum ſigilli beatæ Mariæ crudi ʒ vj. axungiæ porcinæ veteris omnium æquale pondus: croci ʒ ß. malaxentur ſimul in formam cataplaſmatis pro partibus dolentibus. renouetur ſemel quotidie & ad multos dies perſeueret.

Fiat & emplaſtrum noſtrum, quod capiti toti quidem inſidear per tres aut quatuor hebdomadas, ſed ea lege vt leuetur quotidie ſemel, dum totum caput oleo noſtro efficaciſſimo obungatur, renouetur verò ſexto quoque die.

Em-

Emplaſtrum.

℞. ſem. ſinapi per noctem in aceto macerati ʒ ij. piperis, pyrethri, caryophyllorum an. ʒ ij. maceris ʒ j. hellebori nigri, rad. ireos Florentinæ, hermodactylorum an. ʒ iij. ſem. ſtaphis agriæ ʒ j. ß. gummi pini & ammoniaci an. ʒ j. ß. malaxentur ſimul cum oleo de euphorbio, addendo in fine terebinthinæ q. ſ. vt bene cohæreant omnia, fiat emplaſtrum per magdal. extendatur portio ſuper alutam pro nodoſis tumoribus aut doloribus diuturnis capitis à Lue, aut alia cauſſa frigida circum pericranium collectis.

Oleum.

℞. rad. acori, galangæ, cal. aromatici an. ʒ iij. nucis meſchatæ, caryophyll. cinnamomi piperis vtriuſque pyrethri, maceris an. ʒ ß. foliorum ſiccorum lauendulæ, maioranæ, origani, ſaluiæ, pulegij, mentæ, roriſmarini an. p. j. florum anthos, ſaluiæ, lauendulæ, an. p. ß. olei communis ℔ j. vel amplius ſi voles, aquæ vitæ ʒ ix. reponantur omnia in phiala vitrea, bulliant ſupra cineres calidos ad aquæ conſumptionem, deinde exprimatur oleum in torculari ad vſum dictum in curatione.

Cùm primùm horum remediorum vſu dolores aliquantum cõquieſcere cœperunt: non modò lenta illa febris, quę hectica putabatur, euanuit: ſed corpus cum carne ſenſim ita vires recepit, vt in lecto ſedere poſſet. Æſtuarium tum temporis parari iuſſi, in quo tertio quoque die ſemel intromitteretur, ac illic ſederet, quamdiu vires facilè ferre poſſent. ſed prius decocti ʒ vj. exhauriebat, præmiſſa opiatæ ʒ j. Deinde ad iguem totum corpus oleo noſtro calente inungebatur molli frictione. hoc enim ſi quid aliud infeſtas hydrargyri qualitates venoſo generi impreſſas debet, & natiuum recreat calorem, omnium quæ in nobis ſunt functionum auctorem. In æſtuario exiguus aliquis ſudor ſtatim eliciebatur: quem imbecillæ vires cùm ſuſtinere haud poſſent, aperto æſtuarij oſtio, ac lectum repetente laborante, ſtatim ſiſtere cogebamur. In hanc medendi rationem dum pertinaciter inſiſto, ita ægri iacentis vires paulatim recreari in dies viſæ ſunt: vt tandem circa quadrageſimum diem certa nobis ſalutis ſpes affulgeret. Nam non modò

dolores illi capitis inueterati reſoluto humore extinctáq; cauſa euaneſcebant: paulatímque ſcirrhi omnes nodoſi diſſoluebantur: ſed & quæ cruda & cinericia initio fuerant alui excrementa, bene figurata & rufa reddebantur: ſimúlque pro aquoſis & tenuibus vrinis craſſiores & flauiores effluxerunt, ipſéque æger, qui duos annos fuerat peruigil, noctu aliquantum dormitabat. Hinc pulſus ſtatim meliores euaſerunt, & vox initio ita exilis vt vix obaudiretur, validior ac plenior edebatur. Sed & ſeruo & baculo innixus ad LX curationis diem corpus erigere cœpit, ac tandem incedere, quo tempore ſudorem ſatis copioſum ſemel die per vires elicere licuit, non in æſtuario ſolùm, ſed etiam in eius egreſſu in lecto, non quidem diebus continuis, ſed triduum interquieſcendo, dum validior natura quotidie eorum eruptiones perferre poſſet. Iam verò cùm corpus initio oſſeum, carne iam ſatis veſtitum videretur: ſorbitiones & elixa omnia circumcidimus, aſſis ſolis eum committentes, ne (quod in fine aliorum multorum diuturnorum morborum nimio potu aut humidorum ciborũ vſu facto iecoris robore contingit) in huius quoque, declinatione, tumor aliquis œdematoſus in pedibus ac tibiis irreperet. Huius enim rudimenta veſperi iam in pedibus cernebantur, cùm præſertim aliquantiſper ſtabat aut incedebat. Sed & electuar. trium ſantalorum quadruplicato Rheo parari curauimus, cuius tabellam vnam manè bis in hebdomade ad iecoris robur potioni Guaiacinæ præmitteret. Cúmque omnis doloris expers fuiſſet dies iam quindecim, ac bene adeò omnia iam membra nutriri viderentur, vt paulatim magis ac magis omnes eius artus corroborarentur, die tandem curationis LXX. Guaiaci decoctum validius aliquot menſes intermittendum, cenſuimus, ſi quid interim non prorſus exſtinctum dolores tuberáve protuliſſet, nos id verò nouo tutius faciliúsque remediorum vſu repetito exſtincturos, roborata nimirum quiete & natura ferente. Verendum enim ne iiſdem remediis natura diutius aſſuefacta, illorum vim tandem non ſentiret, aut certè aſpernaretur. Neque verò hic, vt in recenter contaminatis metuendum ne interim radices altiùs morbus agat: reddatúrque difficilior. Immo qui in tam calamitoſum corporis ſtatum aut ſua negligentia aut medicorum inſcitia præcipitati

cipitati ſunt, vix vnquam niſi in annum iterata curatione modò propoſita reſtituuntur. Verùm enimuero Guaiaci imbecillius decoctum in ipſo etiã interuallo vini loco prudenter me conſultore vſurpauit, ne vaporem quidem vini admittens. Menſe exacto bellè adeò habere cœpit, vt conſueta munia omnia obire poſſet. Idcirco & aëri die Februarij XII. ſe committere cœpit & quoquouerſum diſcurrere, nullis dolorum veſtigiis, ne in iis quidem locis in quibus ante curationem tubera diſcruciabant, remanentibus. Tantùm capite & artubus grauis ſibi videbatur, & veluti laſſitudine quadam preſſus, ídque præſertim cùm è ſereno in nubilum aut pluuioſum cœlum mutabatur, & poſt exercitationes cœdemate quodam pedes veſperi dolebant, ſed quod manè prorſus euanuerat.

Quanquam poſt exactos quatuor menſes neque dolor, neque aliud extimeſcendum quidquam ſuperuenerit, quod latentis fermenti ſuſpicionem vllam mouere poſſet: viſum eſt tamen curationem repetere feliciter antea vſurpatam, vt ſi fortè lentus craſſúſque humor aliquis, aliúdve Luis fermentũ circa perioſtea ſupererat, prorſus huius remedij cõtinuatione attenuari, paulatímque in ſudores reſolui poſſet: ſimúlque malignitas ſi qua ſolidis partibus infixa deliteſceret, exſtingui, atque ita omnium tuberum dolorúmque cauſa exſtirpari ac funditus euelli. Ingrediebatur porrò ſemel in die æſtuarium, inungebatur quoque oleo noſtro: in quo æſtuario, vt & ab eius egreſſu ſudores in lecto excipiebat pro viribus. Veſperi verò hora quarta ſordebat quidem decoctum, ſudores tamen minimè promouebat, nec lectum repetebat. In paſtu vtroque mediocriter aſſis omnibus alebatur ac biſcocto pane vtebatur, quem in hunc modum parari curabam:

℞. ſem. card. benedicti mundati, pimpinellæ mundatæ, aniſi & feniculi an. ʒ j. miſceantur diligenter cũ quantitate ſufficienti paſtæ ex optima farina, ſeu ex qua fiunt panes ciuium Pariſienſium fermento adiecto. Dein fiant panes bene cocti, qui vbi refrixerint, in teſſeras ſecentur, ac ſaccharo in aqua roſata ſoluto abluti, in forno tepido diu ſiccentur, atque ita ad vſum reſeruentur. Iſtorum tandẽ remediorum vſu ſalubriter adeò viuit, vt nunquam laboraſſe videri poſſit. Quam Deus mentem omnibus indat, vt

ita curari velint, antequam tam crudeliter fuerint excarnificari.

Quidam non ita pridem ad me venit, cui vlcus ingens à penis radice totum imum ventrem & inguina atrociter depascebat, vmbilicum etiam supergressum, quod neque emplastris de Vigo cum superaucto Mercurio, neque vllis inunctionibus sputationem & alui fluorem mouentibus coërceri potuerat, adeò interim extenuato corpore, vt qua ossa tegerentur, nihil præter cutim supereſſet. Alius faucium malignum adeò vlcus & omnibus remediis ex hydrargyro rebelle gerebat, vt columella iam exesa radice decidisset, exederentúrque omnia tenella narium & palati ossa. Vterque curatione supradicta XXIV. diebus conualuit, nullius alterius medicamenti ope, nisi quòd exesæ & vlceratæ particulæ aqua nostra diuina bis aut ter quotidie admonebatur.

Opiata antidotus alexipharmaca.

℞. scordij ʒ ß. polij montani, pulegij, prassij albi, origani, calaminthæ, hyperici, centaurij minoris, stœchados, chamædryos, chamæpityos, spicæ nardi an. ʒ ij. seminum anisi, feniculi, petroselini, dauci, sileris montani, rutæ, ocymi, hormini, thlaspi, baccarum lauri, fem. pæoniæ maris an. ʒ j. ß. rad. aristolochiæ rot. gentianæ, diptamni, Valerianæ, asari, an. ʒ j. zinziberis, nucis moschatæ, caryophyll. piperis, croci an. ℈ iij. cinnamomi electi, myrrhæ, castorei, styracis calamitæ an. ʒ iij. mellis boni q. s. fiat opiata.

Aqua mirifica.

℞. scordij m. ij. calendulæ, morsus, pimpinellæ, hyperici, betonicæ, maioranæ, bugloſſæ, scabiosæ, saluiæ an. m. j. hyssopi, meliſſi an. m. j. ß. contundantur & in vase terreo nouo ad solem exponantur, adiecta ea aquæ quantitate, qua omnia bene mergi possint, ita vt aqua superet. Vbi sex septémve dies in sole efferbuerint, exprimere vehementer ea oportebit: deinde in remanente humore similes herbas contusas reponere, & rursus soli exponere, vt suprà, dum octo aut decem dies efferbuerint; sed interim semel

mel ſaltem quotidie iſta moueri debent baculo) ac tum exprimere. Deinde in manente liquore ſequentia miſcere. ℔ rad. tunicæ tormentillæ, ſem. card. benedicti an. ʒ ß. zedoariæ, nucis moſchatæ, caryophyllorum an. ʒj. macis ʒ ß. ſem. pimpinellæ ʒ j. ß. croci ʒ j Mithridatij op. ℔ ß. j. theriacæ veteris ʒ iiij. commiſta ſoli exponantur ad 5. aut 6. dies aut amplius in alembico obturato. Deinde fiat omnium diſtillatio in vaſe duplici, & ſeruetur ad vſum.

Aqua diuina ad vlcera.

℔ ſublimati optimi gr. XII. aquæ plantaginis ʒ VI. decoque ſuper calidos cineres in phiala vitrea ad dimidias, & vtere.

IO. FERNELII
CONSILIVM EPILEPTICO PRÆSCRIPTVM.

QVVM apud eruditos experientésque viros ſcholaſtica & minutiſſima quæque perſequi indignum videatur, & ſuperuacaneum, operæ precium & veſtra eruditione dignum de affectione propoſita duxeram, etiamſi apprimè grauis & curatu ſit difficilis, paucis multa complecti, & ſummas rerum ſententias appoſitè apud vos proferre. At quoniam ita nunc veſtra exigit ſedulitas, vt non contracta, ſed effuſiore quadam orationis ſerie rem totam particulatim explicem: obſeruata quadam ſtyli moderatione, neque periphraſi, neq; metaphoris, neq; iocis, ſed ſeriis nudiſq; verbis orationem aliquantum dilatare contendam: non tam vobis, quàm laboranti, & iis qui ingentem admirantur ſcriptorum vocem ſatis facturus. Sequar autem non eum quem de exponendis naturalibus, non naturalibus & contra naturam rebus artificioſè ordi-

nem proponitis, ſed quem tandem reſolutione ad curationem tenendum exiſtimaui. Primúmque quæ propoſiti morbi aut ſymptomatis notio ſit & ratio, & quæ vis attingam.

Morbus, item ſymptoma quod in conſultationem & deliberationem venit, epilepſia eſt, quæ annos decem inſedit, ac inueterauit. Hæc licet à leuioribus orta initiis, olim in vertiginis potius quàm in epilepſiæ genus diuertiſſe videbatur, progreſſu tamen dierũ verã & exquiſitã epilepſiæ ſpeciem eſt conſequuta. Tanta affinitate hi affectus connexi ſunt, vt rectè Auicẽna vertiginem diminutam epilepſiã ex eaque in hanc tranſitum fieri notauerit. Cùm etiã in cõſummata epilepſia obſeruemus non ſemper grauiores illos & immaniores, ſed & interdum leuiores quoſdam & irritos inſultus fieri, qui vt in vertigine nulla conuulſione, ſed ſola ſenſuum & viſus hallucinatione cerebrum impetunt. Cùm nimirum proxima illa continénſque mali cauſa leuiùs excandeſcit, & exiguum de ſe vaporẽ effert. Hanc autem quæ illuſtrem & magnificum virum diris modis exercet, & exquiſitam & conſummatam epilepſiã eſſe recipio, quòd in eius paroxyſmo abſoluta fiat totius corporis conuulſio, quódque ſpuma ſtridore quodam elidatur ab ore, & ſenſus omnis atque cognitio cum memoria pereat. Imò verò ſi neque vllum eius ſignum deſcriberetur à vobis, veſtra tamen authoritate innixus, hanc pro epilepſia habendam eſſe non dubitarem.

Sed quum tamen tria à Galeno tradantur, vſuq; notentur epilepſiæ genera: Vnum ab extremis ſuſcitatum corporis partibus, vt à manuum pedúmq; digitis: Alterum ab interioribus viſceribus: Tertium à cerebro, quod primarium eſt & ipſi proprium: Optarem ſanè á vobis indicia tradita pathognomonica, tum epiphænomena, quibus certò & luculenter intelligerem in quod genus epilepſiam hanc referendam putetis. Id enim tum ad medendi rationem, tum ad remediorum inuentionem imprimis neceſſarium videbatur, quum non vna omnium, ſed ſua ſit cuiuſq; generis curatio. Aliis multo ante paroxyſmum tempore caput artúſq; omnes ingraueſcunt, aliis nauſea, aut etiã vomitio moleſta eſt, aliis ſtupore quodam refrigeſcunt artus: alij inſtantem paroxyſmum præſentiunt, poſſúntq; impendentis repentini caſus pericula vitare: alij derepentè prehenduntur &

con-

concidunt, nulla præsensione futuri mali. Sunt qui paroxysmo soluto protinus surgũt nullo affecti symptomate: nõnullis verò symptomata quædam ab accessione grauia manent. Horum igitur animaduersione propriũ epilepsiæ genus designari internoscíque debuerat. Cęterùm in hac reticentia coniiciendum nobis & disquirendum in quod hæc genus maximè pertineat. Comitiali morbo intercipiuntur mentis sensuũq; functiones, hinc cerebri censetur affectio, At quoniam ea interceptio interdum fit consensu aliarum partium, vt duobus prioribus generibus: interdum verò per se affecto cerebro, neq; ex his quæ describuntur vlla priorum generum audio pathognomica signa, in postremum diuertendum puto, & recipiendũ cerebrum ἰδιοπαθῆ, atque etiam συμπαθῆ concuti. Nec enim venenatus vapor instar auræ frigidiusculę, aut è pedibus, aut è manibus sensim partium continuatione in caput aut cerebrũ obrepere percipitur, nec ventriculi cordísve subuersio, aut præcordiorũ molesta coarctio paroxismum anteuertit, aut ob oculos nõnulla quasi spectra obuersari videntur. Sed cùm illustrissimus derepentè quasi attonitus, aut fulgure percussus corruat, necesse est cerebrum, & ipsam mentis ac sensuum arcem obsideri, in eáq; proximam & continentem huius epilepsiæ causam contineri, ac proinde in tertium hanc genus esse coniiciendam. Hanc denique epilepsiam esse primariam, & vt appellant, essentialem.

Percepta iam affecta sede, & quòd cerebrum non aliarũ partium consensu, sed per se & primariò laborat, disquirendum quæ in ea sit causa. Galenus tertio de locis affectis, & libro de symptomatum causis, epilepsiam, quæ præsertim primaria sit, contendit ex obstructione quadam omnium vẽtriculorum cerebri proficisci, ob quam animalis spiritus liberè nequit in sensuũ motúsq; neruos influere, & omnis legitima tum mouendi tum sentiendi, atque ratiocinandi functio perit. Impedita verò natura arctius oppressa nondum tamen prostrata onus quasi excutiens, caput corpúsq; vehementer concutit, dum obstructione soluta infarctum humorem expellat. Hanc causam, quam vos rectè formalem nuncupatis, magnæ licet rationum probabilitati innixam, & Galeni decreto passim comprobatam, validis tum argumentis tum experimentis in pathologia & in dialogis

Obstructionẽ vẽtriculorũ cerebri non esse causam epilepsiæ, sed qualitatem quandam maligna occultã cerebro venenũ inferentem.

de abditis rerum cauſis infregimus, aliam ſtatuentes, nempe malignam & occultam qualitatē cerebro cunctisq; facultatibus animalibus perinde atq; venenum infenſam, quę vt è pede percipitur ſpecie quadam frigidioris & malignæ auræ per continuatas partes ſurſum in cerebrum efferri: ita ex ipſo quoque cerebro ſuſcitari poteſt, idq; protinus ſua malignitate ferire nulla præſenſione paroxyſmi futuri. Hanc verò qualitatem malignam & aduerſiſſimam cerebrū multo validius excutere contendit, quàm humorem ſimplicem ſola mole obſtruentem, neque tamen concuſſioni aut conuerſioni finis eſt, donec qualitas illa vaporis ſpecie ſuſcitata diſſipetur, aut ſponte ſua euaneſcat. Cauſa hæc non admodum ei diſſimilis eſt quam vel ipſe Galenus libro ſexto de locis affectis de vteri ſtrangulatu fatetur. Vt enim è ſanguine menſtruo, atque è ſemine corrupto vis quædam venenata profertur, quæ in præcordia, in fauces, atq; in ipſum cerebrum prorumpēs paria ſtrāgulatus ſymptomata gignit: ita ſanè & alia quædam venenatæ & malignæ qualitatis ſpecies epilepſiam facit. Propriè autem epilepſia ſymptoma eſt: qualitas verò maligna cerebro inſidens ipſa morbus eſt, iſque partis ſimilaris, & quem alibi demonſtrauimus totius ſubſtantiæ morbum appellandum eſſe. His ergo principiis firmius innitendum, hæc ſtabilienda ſunt nobis fundamenta, ſi quæ tam diri & inueterati morbi curatio ſperetur.

Cauſa materialis continens, ſeu proxima.

Quanquam autem huiuſce qualitatis ad excitandam epilepſiam ſumma atque etiam præcipua vis eſt, non parua tamen exiſtit & eius materiæ, è qua tāquam è fonte qualitas illa prodit, & ſine qua vix illa ſubſiſtit. Eam quidem eſſe craſſam lentámq; pituitam cuidam melancholico humori permixtam, & in cerebro contineri, eiq́ue pertinacius adhæreſcere, multis complector indiciis. Ac quidem vetus illa dextræ naris obturatio, ante annos quindecim nata, oculi quoque dextri obtuſior acies, dextræ auris grauior auditio, dextram ipſam cerebri partem, non parum offendi, luculenter demonſtrant. In ea autem cerebri parte dextra, pituitæ lentæ magnum eſſe prouentum, oſtendit, inſita cerebri temperatura humidior, quam deinde ſupra modum auxerunt ingluuies crapula, cruditates, & aër impensè frigidus ac humidus. At verò melancholiam pituitæ permiſceri,

miſceri, teſtantur ætas in eum humorem gignendum propenſa, curæ, mœrores, & graues cogitationes quibus dominus implicatur. Quod etiam nobiliſſimus vir plerunque citra occaſionem metu atque mœſtitia iacetur, Hippocrati indicium eſt iam obſidentis melancholiæ. Hic certè affectus illos tanta affinitate coniunxit, vt ex eo eodémq; melancholico humore naſci putet: qui ſi in cerebrum inſideat, epilepſiam: ſi in mentem, melancholiam facit. Itaque pituitæ ac melancholiæ non exigua eſt redundãtia in parte dextra cerebri. Sed hæc ſi ſimplex ſit, minimè epilepſiã infert, niſi & ea quam dixi externa qualitas accedat. Quocirca varia hæc cerebri excrementa diutius cohibita, & inhærentia, dierũ numero, progreſſaque tẽporis corruptione nacta ſunt externam illam ac prorſus malignam qualitatẽ, in qua dixi mali eſſentiam haberi. Ad hæc multũ mihi contuliſſe videtur tuberculũ in dextro tẽpore inſtar oui columbini exortũ, & ipſi comitiali morbo coętaneum. Memini iis diſſectis quos viuentes morbus comitialis aliquando immaniter corripuerat, me alias circa meninges, alias in cerebri ſubſtantia putridam quandam & glutinoſam ſaniem quantitate fabæ aut nucis iuglandis inueniſſe, quæ crudelis huius & immanis affectus fomes fuerit. Ita igitur de continenti mali cauſa, déque primaria affecta ſede ſtatuendum.

Quoniam verò continentem illam & proximam morbi cauſam, alia quædam antecedens appellata fouet, quæ & ipſa interior exiſtit, & ſine qua ſummoueri illa integrè non poſſit, de hac quoque dicendũ. Ea eſt totius corporis cacochymia & impuritas ex praua viſcerum conſtitutione profecta. Magna hæc quidẽ & in primis obſeruanda, quòd affectæ ſedi ipſíque cerebro primo mali fonti nouam aſſiduè materiam ſuppediter. Illuſtriſſimo igitur viro iecoris, cordis, cerebri, & renum inſita temperatura, ex parentum ſemine, & primo ortu calida humidáq; eſt, ac deinde ſimilis reliquo corpori eſt impartita, quandoquidem totius temperatura principum partiũ, vt autor eſt Galenus, conſtitutionem ferè ſequitur. Optima quidem illa, & ad probum ſanguinẽ, & bene quadratum corpus cõparandum apta: at verò poſtea in frigidiore humidioríque cœlo frequens habitatio, paludum, lacuum, & ſtagnorum expiratio fœtida, victus omnium quos audiui intemperantiſſimus, omniũ obſonio-

rum & ferculorũ varietate confertus, nullo inſtructus ordine, ſupra ſacietatem ferina quadam voracitate grauis, vt ei qui gulę & abdomini omnino ſit natus, viſcera, venas, habitumq; totum cruditatibus implens: Somni, laboris, exercitationis, inanitionis, & pathematum animi ratio prorſus neglecta, bonam illam & laudabilem temperaturam, atque inſitam corporis conſtitutionem penitus euerterunt, & pro ea vitioſam ſubſtituerunt: nuncq. ingluuie aliisq; commemoratis cauſis obruto calore natiuo, vires & facultates, præſertim naturales, quæ illius beneficio fouentur, impeditæ ac etiam debilitatæ, tantam alimentorum molem modificare atq. domare minimè potuerunt. Hinc non cruditates modò, ſed & omnis generis excrementorum prouentus, toto ſic corpore ſuccreuit, vt pars nulla exiſtat quæ non proprio quodam ſuperuacui humoris vitio prematur. Ventriculum multa eſſe pituita confertum indicio eſt nauſea illa frequens, & tenebræ à cibo ob oculos offuſæ, huiuſq; ingentem copiam in inteſtina deuolui, aliam in eis etiam gigni, minimè dubitari poteſt. Cerebrum multò grauiùs illius redundantia offundi teſtantur peculiares eius affectiones. Sed & iecur, & lienem obſtrui, atque etiã turgere, illud quidem bilis flauæ; hunc verò atræ copia, indicio ſunt præter cætera, mores olim quidem ob hepatis calorem, & bilis feruorem in iracundiam, nunc verò ob nimiam aduſtionẽ in melancholiam propenſi. Sub hac vitioſa ſubſtitutione viſcerum, quis reliqui corporis bonus habitus eſſe poſſit? Corpus totum ſupra naturam & ætatem ingraueſcens, impuritatis ingentem molem & aceruum confirmat. Hęc igitur corporis impuritas ob viſcerum imbecillitatem & continuatam viuendi rationem illegitimam, quotidiè noua etiam atque etiam ſuccreſcens, nouũ quoque pabulum ſuggerit continenti cauſæ quam in cerebro conſtituimus. Neque hæc antè conuenienter extirpari poteſt, quàm corpus ipſum omni ſorde & illuuie ſit expurgatum.

Prognoſticum.

Epilepſiam quæ aut annum ætatis vigeſimumquintum exceſſit, aut poſtea hominem adoritur, cõmori, & in ſupremum vitæ diem manere autor eſt Hippocrates: Cùm præſertim vt hæc vehemens fuerit, & originis ſuæ nec certum habuerit

habuerit initium, nec compertam ſedem. Claſſici verò autores toto hanc genere immedicabilem ſtatuunt, quòd cauſa non ſatis perſpecta illam videant neque medicamentis, neque vacuationibus vllis, neque cœli mutationi, neque vi uendi legibus cedere, neque temporis diuturnitate vinci. Quibus de cauſis plerique omnes diuinam hanc appellãr, & pro eius curatione implorant diuorum operam. Huius ſanè conditio & eſſentia ſupra elementorum naturam eſt, omnémque ſenſum, & humanæ mentis aciem effugit: non ratione aut demõſtratione, ſed obſeruatione ſola & vſu cõprehenſa. Quanquam autem difficilis eſt epilepſiæ curatio præſertímque in malè habito corpore, ſuſcipienda tamen ea eſt, atque iis remediis tentanda quæ multis ſæpe profuerunt. Ea licet quadam ſubſtantiæ proprietate id præſtent, arte tamen adhibenda ſunt exinanito & puriori iam facto corpori.

Medendi Methodus.

Curationis initium ab eo quidem ducendum eſt, quod reſolutione atque inueſtigatione poſtremò fuit inuentum. Id autem eſt totius corporis cacochymia & impuritas, qua præſente, nec tutò quidem medicamenta, quæ ſubſtantiæ proprietate prodeſſe ſolent, adhibeantur. Sæpe enim vel malum ipſum ingeminatur, vel etiam noua quædam ſymptomata accerſunt. Itaque corporis hæc immodica moles inprimis abſumenda, & in priſtinum naturalémque ſtatum quoad licet reuocãda. Deinde caput & cerebrum modis omnibus exhauriendum ac demum ipſa morbi radix funditus euellenda, corroboratis ſimul hiſce partibus quæ vehementius afflictæ fuerant. Quæ omnia ſi non æquè diſtinctè vt pronunciantur, tutò nihilominus & pro eius quod curationi profuerit iudicio, opportunè decernentur.

Corporis totius curatio.

Nec ſuperuacuam humorum exuperantiam, nec corporis tantam molem ſemel & vniuersè demoliri licet. Non enim tam repentinam mutationem illa natura ferat, ſed ſenſim ac pedetentim, vt quæ longo tempore contracta ſunt, lentè quoque citra virium offenſionem tollantur. Neq; id profectò ſolis medicamentis præſtandum, vt quorum im-

modico vſu corpus nimium labefactetur, ſed tum his, tum victu tenui & accommodato. Hic enim cruditates & luxuriantem corporis molem ſenſim abſumet: illa verò ſuperua cuos ac etiam iam corruptos humores ſenſim quoque excludent. Quoniam verò methodicã illam curandi formam ſatis videor demonſtratione proſequutus, vt tandem frugifera ſit hæc noſtra contemplatio, conducibile ſit omnem deinceps curationis ſeriem ſubnectere. Nec enim verebor apud eruditiſſimos viros ipſas medicamentorum formas depromere, quòd ſæpe curandi ſumma vis poſita ſit in remediorum quantitate, & vtendi ratione. Autumno igitur aut alio quouis clementiore cœli ſtatu curatione ſuſcepta, primùm aluus, ſi adſtrictior erit, clyſtere proritetur, qui etiã craſſam inteſtinorum pituitam eluat, atque detrahat. Atque is in ℔.j. decocti accõmodati habeat hieræ ſimp. diaphœnici an.ʒ ß. mellis roſ. & anthoſati an.ʒ.j, olei rutæ & anethi an.ʒ.j.ß. Poſtridie portio humorum ſuperuacuorum qui in ventriculo & in primis ductibus ſine adhæſu fluctuant, expurgetur hoc medicamento: ℞. polypodij quercini, ſem. carthami, carui, fœniculi, foliorum ſenæ an.ʒ.iij. epithymi ʒ.j. fiat decoctio in vnam doſim. in colatura infunde rhabarbari electi ʒ.j. ß. agarici trochiſcati ʒ. j. cinamomi ʒ. ß. expreſſioni adde ſyr. capillorum Ven. ʒ.vj. fiat potio. Detur manè horis ſaltem quatuor ante cibum. Tertio die conſtituatur viuendi ratio tenuis, & citra manifeſtum calorem attenuans, eáque ex cibis euchymis, vt ex pullis gallinaceis & columbinis, ex perdicibus, auiculis montanis, phaſianis, & ſimilibus: iiſque aſſis potius quàm elixis. A iuſculis & ſorbitionibus multis abſtinendum, quoniam præcordia nimis implent atque diſtendunt. A fructibus quoque & leguminibus, & ab omnibus flatulentis aut vaporoſis. His igitur & purioribus cibis qui facilè deſignari poterunt, parcè nec vnquam ad ſatietatem vtatur, & ſolum bis die cibum ſumat, idque ex iuſtis interuallis quæ concoctioni ſint ſatis. Percipiet autem dominus laborans ſe his conuenienter vti, ſi nec ventriculi diſtentionem, nec rugitum, nec ructum vllum in concoctione ſentiat. Vt etiam potu cruditatum portio facilius abſorbeatur, in eáſq; natiuus calor validius incumbat, parcus ſit potus, iſque in paſtu ſolo: potu enim quàm cibo impleri facilius eſt. Immoderatus corpus grauat,

uat,omnémque cõcoctionem interpellat. Hoc etiam tempore humores ad pleniorem purgationem apparandi erũt, vel apozemate ex rad.petroſelini,fœniculi, & polypodij cũ hyſſopo,betonica; & ſtœchade,in quo nonnihil oxymeliris diſſolutum ſit. Vel ſi mauult guaiaci decocto in quo cõmoratæ radices,& herbæ ſub finem aliquantũ incoctæ fuerint. Alterutro aut bis die,aut certè ſemel vtendũ horis duabus tribúſve ante cibũ. Sed quàm minimè ciendi ſunt ſudores. Si interim aluus ſubſiſtat, ſollicitetur cõmemorato clyſtere. Cùm & victus ratione,& apozemate diebus quinque aut ſex apparati iam ſatis,ac fortaſſis cõcitati erunt humores,altero medicamento proliciendi erunt, quod aut priori ſimile ſit,aut aliquanto efficacius,& curando affectui accõmodatius. Quale hoc eſt: ℞. rad.apij, polipodij quercini, ſem.carthami,paſſularũ mundararũ,fol.ſenæ mundatorum an.ʒ iij.epithymi ʒ j.fiat decoctio pro vna doſi. In colatura diſſolue puluerís hieræ ſimpl.diaphœnici an.ʒ ij.fiat potio. Detur manè horis ſaltem quatuor ante cibũ. Ab hac purgatione ad apozema redeundum,victúſque ſimilis cõtinuandus ac deinde poſt dies circiter quinque, tertio medicamẽto,ſi res,poſtulet purgandum,quod horũ perſimile ſit. Vbi autẽ circiter diebus quindecim horũ remediorũ ope vẽtriculus,iecur,lien,pãcreas & partes omnes quæ in prima corporis regione cõſiſtunt,puriores exiſtent,tũ deinde ſecunda corporis regio quæ maiorum eſt venarum tempeſtiuè vacuabitur ſectione venæ. Hanc enim nõ modò morbi ſpecies atque magnitudo, ſed & corporis habitus & antè acta vita poſtulant,vires verò & ætas permittunt. Secãda porrò erit vena cubiti media,quæ & è cerebro,& è iecore,ac inferis partibus perinde vacuat: & ea quidẽ in brachio dextro, quòd oculus dexter ſit hebetior,eiúſque lateris auris atq; etiã naris obturetur,& tuberculũ in dextro tempore promineat,partéſq; omnes dextræ ad motũ,& ad ſua munera ſint ob humorũ copiam & grauitatem ignauiores. Detrahetur autem ſanguis non minus quàm libra vna quæ vnciarum eſt duodecim.

Cerebri particularis curatio.

A venæ ſectione cùm iam corpus extenuari & marceſcere cœperit,ne quid ad perfectã curationẽ deſit, tertia corporis regio,quę ſummas omnes partes ipſúmq; caput complecti-

tur, exinanienda erit. In ídque vtiliter guaiaci decocto, vel ſimplici, vel, vt dixi, cõpoſito ſudores bis die aut ſemel cien tur. Et quo tẽpore dimanabunt, tonſo iam capite adhibean tur hæc calorifica. ℥. ſeminis aniſi, fœniculi, cumini, bacca rum lauri contuſarum an. ʒ ij. milij ℔. j. ſalis vulgaris libra ſemis. torrefiant omnia in ſartagine, reponantur in ſacculis qui calidi applicentur capiti tempore ſudoris. Sudore deter ſo pituita è dextra præſertim nare proliciatur hoc errhino: ℥. ſaluiæ maioranæ an. ℔. iij. tritis affundantur vini albi ʒ iiij. fiat expreſſio in qua maceretur radicis cyclamini minu tim conciſæ ʒ j. rurſum exprimatur, reponatur pro errhino hauriatur in narem dextram, vel penicillus in eo intinctus immittatur in narem dextram, contineatúrque dum pitui ta profluat. In aurem verò dextram quotidie manè huius liquoris duæ tréſve guttulæ inſtillentur. ℥. aquæ vitæ, ſucci cepæ an. ʒ. ij. in quibus infundatur pulpæ colocynthidos ʒ. j. in expreſſione caſtorei ℈ ij. repone, & vtitor vt dixi, ob turetúrque auris bombace. Pomeridianis horis ſub cœnam cucurbitulæ ſcapulis, ceruici & occipitio affigendæ, modò leues, modò cũ ſcarificatu, ídque maximè parte dextra quæ grauius afficitur. Hæc igitur topica remedia cum guaiaco, & victu tenui eouſque continuanda erunt, dum odoratus nari, & auditus auri dextræ ſit reſtitutus. Quod ſi non facile ſit aſſequi, nonnunquam manè caput ieiuno lauandum, fouendúmque erit lixiuio calido in quo cephalicæ herbæ incoxerint, quod & eius noxios humores vetuſtate concre tos colliquabit, fluxóſq; reddet, vt deinde topicis illis prõ ptiùs obtemperent, ſimul etiam occulta quæcunque cere bri vitia deteget.

Peculiaria huius epilepſiæ remedia.

Superiorum remediorum continuatione, cùm & corpo ris totius & cerebri vitioſa conſtitutio in priſtinam ac, ferè naturalem rediiſſe videbitur, intermiſſo guaiaci & topico rum remediorum vſu, ſed tamen victu ſiccante, tenui, & at tenuante ſemper obſeruato, epilepſiæ remedia propria op portunè decernuntur, hac ferè methodo. Primùm quòd v niuerſalis purgatio aliquandiu fuerit intermiſſa, hoc modo repetenda erit: ℥. fol. ſaluiæ, betonicæ, ſtœch. anthos, an. m. ß. epithymi ʒ. j. fol. ſenæ mundat. ʒ. iij. fiat decoctio pro vna

doſi,

doſi,addendo ſub finem agarici ʒ j.ſ. in expreſſo adde pul. hieræ diacolocynthidos ʒ ij.fiat potio ſumenda die electa, horis quatuor ante cibum.Poſtridie bolus hic voretur. ℥. conſeruæ betonicæ, anthos an.ʒ.ſ. mithridatij veteris ʒ.j. miſce.capiat manè horis tribus vel quatuor ante cibū. Sequenti die qui tertius erit,puluis hic ſumatur,vel ſolus, vel hydromelite dilutus:℥.rad.ariſtolochiæ rotundæ epithymi an.ϑ.ſ.rad.aſari ϑ.ij.fiat puluis tenuis.ſumat manè horis duab.ab accepto iuſculo,aut ab alio quouis leui cibo. Si fortè vomitionem concitet,non antè cibus alius offeratur, quàm ea deſierit:ac tū pulli aut capi iuſculum apprimè cōueniet,ad hoc deinde conſuetus cibus.Si ob amarorem huius pulueris difficilior ſit vſus,poterit in pilulas redigi,quæ parem vim & facultatē obtinent.Eſt autem vis huic medicamento ſumma ad epilepſiam.At nihilominus ne quid ſuſpectum ſuperſit,die quarto,cauterio aperiatur tumor in tēpore dextro prominens,illæſisque venis,arteriis, & muſculis,ſenſim omnis eius illuuies eluatur atq.detergatur, ſinatúrq; aliquandiu manare dum in naturalem ſtatum redeat. Occipitium verò, aut ſynciput ad coronalem commiſſuram cauterio inurere,nihil mea ſententia contulerit,neque id citra grauioris periculi diſcrimen experiri licet.Therma rum,quacunque ſint facultate præditæ,vis ad affectū hunc nulla deprehendetur.Neque fieri poteſt vt corpus à prauis humoribus aptius vindicetur, quam expoſita ratione curādi.His ita paucis videor ad quæſtiones reſpondiſſe in quibus plurimum inerat difficultatis.

Cæterum vt totam curationem compleam,& huic quaſi colophonem addam,dum vlcus in dextro tempore inuſtum curabitur,vſurpanda erunt remedia quæ ſecreta proprietate epilepſiam inhibent,atque etiam depellunt.Cuiuſmodi eſt puluis,aut electuarium ex ſcobe cornu cerui & eboris,cranio humano,radice & ſemine pœoniæ maris,viſco quercino,corallio,& gingibere exceptis ſaccharo ſoluto aqua betonicæ.Semen pœoniæ maris collo ſubnexum vim habere experimur,& vngulam eius animalis quod veſtrates *ellend* appellant,vel appenſam, vel annulo incluſam vidimus epilepticam acceſſionem cohibere.Æſtiuo ſolſtitio,& maximè diui Ioannis Baptiſtæ profeſto, ſi artemiſiæ herbæ radix euellatur,ſub ea verus carbo,ſed tamē bene o-

doratus, inueniri ſolet, qui ſindone incluſus appenſúſque collo epilepſiam arcet. Et hæc quidem propriè ſymptomati, cætera verò quæ prædixi eius cauſæ ſuccurrunt.

Præcautio.

Hac autem curatione prorſus & ad vnguem completa, ne poſtea in conſimilem affectum relapſus contingat, obſeruanda erit aut quàm proximè licebit viuendi ratio iam expoſita. Circum ſolſtitia & æquinoctia Luna decreſcente, clyſtere præmiſſo corpus purgetur medicamento quod præſcripſi ex hiera diacolocynthidos. Poſtridie bolus detur ex Mithridatio. Tertio die vomitio proritetur vel puluere, vel pilulis præſcriptis. Reliquo deinceps tempore ex interuallis ea vſurpentur, quæ dixi proprietate valere. Si certus & ſtatus eſt epilepticæ acceſſionis recurſus, iiſdem mediis quinque ſéxve diebus vtiliter anteuertetur, nec eius præcauendi ſenior vlla ſtatui poteſt.

FINIS.

INDEX

INDEX IN THERAPEVTICES SEV METHODI MEDENDI LIBROS VII. ET ANNEXOS TRACTATVS.

ABdominis muſculi ſupra vmbilicum phlegmone laborantes qua vena inciſa iuuentur Pag. 44
Abrotanum 234
Abſceſſus purgantia 297
Abſorbentia medicamenta 275
Abſynthium 128.132.134.298
Acacia 161.243
Acanthium 237
Acceſſiones cur purgationes prohibeant 112
Acer ſapor 129
Acerbus ſapor 137
Acetabulum 144
Acetum 192. 264
Acetum metalla ſoluit 130
Acetum inter adſtringentia non eſſe numerandum ibi.
Acetum ſtillatitium 213
Acidus ſapor 130
Aconitum 316
Acorus 229
Acorus conditus 362
Acta quæ dicantur 113
Adeps 130.274
Adeps venâ ſectâ ſi exiliat, quid agendum 74
Adeps ſuillus 274 280
Adeps viculinus ibi.
Adeps gallinaceus ibi.
Adeps anſerinus ibid.
Adeps humanus ibid.
Adeps anatinus ibid.
Adeps bubulus ibid.
Adeps arietinus ibi.
Adeps ceruinus ibid.
Adeps hircinus ibid.
Adeps caninus 284
Adeps leoninus ibid.
Adeps vrſinus ibi.
Adeps vulpinus ibid.
Adiantum 234.250
Adiantum album 234
Adiantum omne ventrem ſolnere 540
Æger vt à ſanguinis miſſione ſit regendus 74
Ægri ſitus dum vena ſecatur 71
Ægri à venæ ſectione decubitus 74
Ægroti euphoria perfectam purgationem indicat 118
Aer quomodo corporis vires immutet 51
Aër quis purgationibus aduerſus 118
Æreolus 142
Æris ſquama 314
Ærugo 146.313
Æs 146
Æſtate minimum ſanguinis detrahendum 61
Æſtate difficiles ſunt purgationes 104
Æſtus vt ſpiritus diſſipet 52
Ætas vt in ſanguine detrahendo ſpectanda ſit 58
Ætas nulla eſt quæ non aliquem vacuationis modum ferat ibid.
Ætatis in purgationibus habenda eſt ratio 107
Affectum nullum eſſe, cui natura non contrarium quiddam protulerit 122
Affectus perſiſtente cauſſa tolli nequit 11
Affectus connexi quo ordine curandi ſint 12
Affectus quis omnium periculoſiſſimus ibid.
Affectus nullus toto genere immedicabilis 122
Agallochum 230
Agarici & colocynthidis in ducenda pituita differentia 21
Agaricus pituitæ totâ ſubſtantiâ ſimilis cenſetur 93

agaricus in pituitam verti poteſt ibi.
agaricus 209
agnus 247
agrimonium 297
alexiteria ſeu alexipharmaca 138
alimenta medicamentoſa 185
Alimentum quid 125
alimentum medicamentoſum ibid.
allium 133
aloë 202.206
aloë lota 312
aloen cibis interponere licet 220
alteratio quid 109
alterantia medicamenta 138
altercum 276
althæa 130,135.151 250.272
althææ ſemina 258
alumen ſciſſile 291
alumen 146,286
alumen vſtum 314,315
alui dejectio quas partes vacuet 331
aluo ſuppreſſa phlebotomia quæ adferat incommoda 69
aluum quæ molliunt & ſubducunt aſſumpta 219
aluum materiæ vi emollientia 262
aluus ſuppreſſa ante purgationem clyſtere mollienda 113
aluus clyſtere & balano ſoluitur 33
aluus fæcibus aſtricta venæ ſectionē impedit 68
alypia 209
alyſſum 139
amarus ſapor 132
ambar 256
ambarum 148,231,239
ambuſtis medentia 318
amomum 149
ammoniacum 260,280
amphora 144
amygdalæ 161
amygdalarum dulcium ſuccus 232
amylum 269
anacardi 290
anagallis purpurea 288
anagallis 298
Ἀναστομωτικὰ 189
anatomes cognitio quid ad remedia ſcitè adhibenda conferant 24
androſæmon 308
anemone 223.288
anethum 282
aneuryſma 79
anginæ cuius venæ ſectio ſit vtilis 44
animanti vino multa ineſſe vaſa & ſpiracula, quæ in extincto non apparent 98
animi affectiones vt ſpiritus afficiāt 53
aniſum 146
anni tempora vt in detrahendo ſanguine ſint ſpectanda 60
anodyna 259
anodyna medicamenta 272
anonis 251
antidota 138
andidoti 168
antidotorum confectio ibid.
antidotus analeptica 382
antidotus diaſatyrion 279
antidotus è cocco baphico 280
antidotus è baccis lauri ibid.
antidotus requies appellata 385
antimonii cinis 315
antimonium vſtum 314
antipharmaca 138
aperiens medicamentum 189
apij radix 277
apium 200,297
apium ſatiuum 251
apium ſaxatile ibid.
Ἀποχύλισμα 170
Ἀποχυλίσματα 326
apophlegmatiſmus 120
apophlegmatiſmi 225
apozema 162, 255
apozema catharticum 162
apozema obſtructa liberans 196
appetentia à perfecta purgatione reſtituitur 119
aqua tenuis è ventriculo in os confluens 89
aqua frigida affuſa vt corpus per accidens

eidens calfaciat 125
aqua ſimplex 135
aqua roſacea 137
aqua ſtillatitia 155
aqua vitæ 157
aqua cocta 195
aqua marina 286
aqua fortis 317
aquæ ſtillatitiæ ad arthritidẽ 258
aquæ tepidæ fotus 294
aquam citrinam educentia 217
aquilonia tempeſtas difficiles reddit purgationes 105
arabum falſum dogma de venæ ſectione 40
Αρεμπικὸν 278
arctium 320
argentum 238
argilla 270
ariſtolochia 202.219.235. 299
ariſtotelis purgatio quæ ſit 97
armena bolus 128
arnogloſſum 309
aromata calida omnia humores concitant 187
aromaticum roſatum 377
arthenicum 129, 316
artemiſia 147. 25
arteria inciſa neque coit, neque ſaneſcit 72
arteria maior cubiti aut poplitis nõ tutò ſecatur 79
arteria inter pollicem & indicem ſecta 80
arteria iuxta malleolum ſecta, ibid.
arteriæ ponè aures inciſæ quos capitis affectus leuent 44
arteriæ inciſæ ſigna 72
arteriæ inciſæ remedia ibid.
arteriæ in temporibus ſectæ 80
arteriæ ponè aures ſectæ ibid.
arteriam maiorem tocam obliquè diſſecare præſtat, quàm recta plagã findere ibid.
arteriam aſperam potulentorũ liquore rigari 121
arterias minores incidere minus periculoſum eſt 80
arteriarum obſtructio vt ſpiritus opprimat 53
arteriarũ ſectio quando vtilis ſit 80
Arthanita 290
Arthritica herba 259
Arthritidis remedia 258
Αρτίσιμος 168
Arum 275.299
arundinis radix 138
As 143
aſarum 215
aſparagus 294.245
aſphodelus 299
aſplenium 198
Αστάφισον 142
Aſtrologica obſeruatio ad venæ ſectionem non parum efficax eſt 67
atractylis 257
atramentum ſcriptorium 328
attenuans medicamentum 188
attenuantia medicamenta 282
attractio vt fiat 92
attrahentia medicamenta 288
auellanæ 238
Auenzoar filio trimo venã ſecuit 59
Auerrhoidis erronea de medicamẽto purgante ſententia 91
auripigmentum 129
aurium humores quomodo deriuatione ſint expurgandi 26
aurium inflammationibus quæ vena inciſa ſuccurrat 44
aurum 238
auſterus ſapor 132
auſtrina tempeſtas purgationes reddit faciles 105
Auicennas phlebotomiam non niſi poſt concoctionem admittens refellitur 65
auicennæ de phlebotomia ſententia refellitur 34
auicennæ de attractione per ſubſtãtiæ ſimilitudinem error 93
auicennæ tenues humores ante purgationem increſſantis conſilium refellitur 115
auicennæ de vi confuſorum medicamentorum diſcretrice ſentẽtia 152

Baccharis odorata 156
Balanus myrepfica 214
Balani ſeu glandes 165
Balanorum frequentior vſus quæ in commoda adferat ibid.
Balauſtium 242 253
Balneum, eiúsque vires & vſus 84
Balneum quibus noxium ibid.
Balneum quibus vtile ibid.
Balneum àphlebotomia fugiendum 75
Balneum vitioſos humores purgatio ni præparans 114
Balneum eiúsque differentiæ & effecta 174
Balnei incommoda ibid.
Balneo vtentib. quid præcauẽdũ 84
Balſamum vulnera conglutinans 310
Balſamum ſarcoticum 314
Balſamita 242
Bardana 252
Baſis 147
Baſis vel ignaua, vel maligna vel parti affectæ inepta vt iuuetur 149
Baſeos qualitas & quantitas vt ſit cõſtituenda 149
Baſes confuſæ 150
Batrachium 224
Bdellium 255.260
Bechica 121
Bechicorum forma commoda ibid.
Benedicta 356
Benioin 256
Bes 242
Beta 223
Betonica 241.254.310
Bilis abundans vt ſpiritus immutet 51
Bilis tenuis medicamento facilè educitur 104
Bilem atram domantia 197
Bilem atram ad purgationem præparantia 198
Bilem flauam purgantia 205
Bilem atram purgantia 207
Bilem expurgantia 215
Bilem atram educentia 217
Biliosa plenitudo dextri cubiti ſecta vena interiore minuitur 43
Biſtorta 237.256
Bolus 166
Bolus armena 238
Bombacis ſemen 232
Borrago 197
Braſſica 215
Bryoniæ radix 279
Bubo peſtilens, vti & carbunculus phlebotomiam eodem die iteranda monet 76
Bugloſſum 197
Bugloſſi radix condita 397
Bugula 310
Butyrum 130.274

Cachexia venæ ſectionem diffuadet 70
Cacochymia quid 51
Cacochymia duplex ibid.
Cacochymia an venæ ſectione minuenda ſit 58
Cacochymia viſcerum vitio genita purgatione non venæ ſectione emendanda 57
Cacochymia primæ regionis ſola purgatione vtiliter demitur 99
Cacochymia mediocres regiones æquabiliter occupans quomodo demẽda 100
Cacochymiæ cauſæ 444
Cacochymiæ eximendæ ratio 445
Cacochymiæ ſedes 51
Cacochymiam in venis concluſam aut in corporis habitum effuſam medicamento vix detrahi 94
Cacochymiam primæ regionis venæ ſectione purgari non poſſe 100
Καθαρτικὰ medicamenta 314
Κατα[illegible] 297
Cadmia botrytis 271
Cadmia 313
Cadus 144
Calamintha 201 234
Calamus odoratus 252
Calamus aromaticus 246
Calculos frangentia 249
Calida quæ nos ſolâ qũalitate immutant 185

Calida alimenta medicamentoſa 186
Calidorum quàm frigidorum tutior eſt vſus 10
Callitrichon 194
Callos fiſtularum deterentia 301
Calor inſitus functionum omnium naturalium author 82
Calor noſter medicamentis nullas impertit vires 124
Calor agendi vim auget 127
Caloris quàm frigoris maior eſt efficacia 10
Calx 129.286
Calx viua 314
Cancamum 248
Canis rabidus 118
Cantharis 130
Cantharides brachio vel ſcapulis appoſitæ non ſolùm aquam adſe trahunt, ſed & vrinas copioſè ciẽt 106
Caphura 226.238
Capillus veneris 233
Capitis peculiaria medicamenta 223
Capitis ardores & deliria quæ ſedant 226
Capitis affectibus cuius venæ inciſio vtilis ſit 44
Capparis 199
Capparis radix 247
Caprifolium 252
Cardamomum 252
Cardamum 289
Cardiaca medicamenta 237
Carduus benedictus ibid.
Caricæ 295
Carnem gignentia inflammationes augent 15
Caryophyllum 148.231
Caſſia fiſtularis 205
Caſſia non ſatis aptum eſt detergendo expurgandóque ventriculo medicamentum 69
Caſtorium 224.260
Caſſurtha 198.247
Cataplaſma 179
Cataplaſma anodynum 261
Cataplaſma refrigerans 264
Cataplaſma fluxiones ſiſtens 268
Cataplaſma emolliens 282
Cataplaſmata attrahentia 291
Cataplaſmata maturantia 296
Cataplaſmatis formula 179
Catholicum ſimplex 351
Catholicum maius 352
Catapotiorum vſus 148
Cauſa prima 146
Cauſa prius quàm affectus tollenda 11
Cauſæ ſublatio quãdo affectum eximat ibid.
Cauſæ magnitudo vnde æſtimanda 48
Cauſæ externæ, quibus inſitarum virium temperies mutatur 50
Cauſæ externæ ſpiritus diſſoluentes 51
Cauſæ quæ vires obruant 53
Cauſis multis in vnius morbi generationem concurrentibus quæ curandi ratio ſit retenda 11
Καυστικὰ 317
Centaurium minus 202
Capa 235.295
Cephalica omnium tutiſſimè pertunditur 72
Cera 146
Ceraminum 144
Ceraſia condita 397
Ceraſiorum ſuccus 160
Ceraſium 191
Ceration 142
Ceratum 177
Ceratum acopum ibid.
Ceratum durius 180
Ceratum ſtomachicum 244
Cerata ad capitis ardores 227
Cerebrum errhinis & apophlegmatiſmis purgatur 33
Cerebrum quà purgetur 102
Cerebrum quando tutius expurgetur 120
Cerebri affectibus remedia adhibendi ratio 24
Cerebri humores quomodo deriuãdi 22

cerebri peculiaria medicamenta 223
cerebri frigidos affectus diſſipantia 229
ceruſa 148.276
ceterachum 198
Χαλαστικὸν 278
chalcanthum 146.300
chalcitis 296.300
chalcus 142
chamæpitys 202.250
chamædrys 201.246
chamæmelum 128.250
chamælea 212
chelidonium 299
cheme 144
cheopina Pariſienſis ibid.
choa 144
Chœnix 144
chondrilla 2 5
chryſanthemum 319
chus 144
cibus cur in acceſſionibus vel paulò ante eas exhiberi non debeat 27
cibus à ſanguine miſſo quando & qualis offerendus 75
cibus à medicamento quando offerendus 117
cibi coctio vel cruditas vnde dignoſcatur 70
cibo vtentes prauo cur facilè purgationibus ſatiſcant 106
cicatricem educentia validè ſiccant 14
cicatricem inducentia medicamenta 313
cicer 251
cicerbita 245
cicerum farina 297
cichorium ibid.
cicuta 259
cimolia 318
cinnabaris 320
cinnabrium 318
cinamomum 146.148
cinis 286
cinis ficulneus ibid.
cinis ſarmentitius ibid.
Cirat 142
ciſtus 242
citrago 198
Citrei mali cortex 238
citrei ſemen 138
citrii cortex conditus 397
citrulus 193
clyſter 87
clyſteris vſus 88
clyſter quibus ex rebus conſtet 164
clyſter ſimpliciſſimus ibid.
clyſter emolliens ibid.
clyſter diſſipandis flatibus ibid.
clyſter detergens ibid.
clyſter ad humores è ſuperioribus ſedibus euocandos ibid.
clyſter ad leniendos dolores 165
clyſter ad conſtringendam aluum ibid.
clyſter ad recreanda inteſtina ibid.
clyſter inteſtina commodè vacuat 25
clyſter ſimpliciſſimus veterum 218
clyſter emolliens ibid.
clyſter diſcutiens flatus ibid.
clyſter detergens ibid.
clyſter in varios vſus 219
clyſter anodynus ibid.
clyſter adſtringens ibid.
clyſter vt iniiciendus 88
clyſter raro in ventriculum rapitur ibid.
clyſteris effecta 87
clyſtere ventris ſitus 88
clyſterem morantem quid reuocet ibid.
clyſterum quot genera 87
clyſterum vſus & formulæ 218
cnici ſemen 234
cnicus ſubſtantia non temperamento pituitoſus eſt 91
cochleę 310
cochlearium 143
coctio vt medicamenta immutet 135
coctionem quæ longiorem aut breuiorem poſcant 158
Κοίλωσις ἢ κύησις 339
cœli ſtatus in venæ ſectione animaduerten-

uertendus 59
Cœli conſtitutio vt futuras vires ſignificet 61
Cœli ſtatus, quales futuræ ſint purgationes vt ſignificet 104
Cognitio quot modis fiat 139
Κολλητικὸν 309
Coli inteſtini phlegmonæ cuius venę ſectione ſuccurratur 44
Colocynthis 210
Colocynthis medicamentum eſt malignum 93
Comparatè dici quid 124
Componendorum medicamentorũ cauſæ ſecundariæ 108
Compoſitionis medicamentorum neceſſitas 145
Compoſitiones mollientes, relaxantes, rarefacientes 281
Concha 154
Conchæ 316
Concoctio quid 109
Concoctio & præparatio quid differant 115
Concoctione perfecta venæ ſectioni locum non eſſe 67
Concoctionis omnis ſolùm calorem inſitum autorem eſſe 109
Conditum compoſitum 172
Conditum cardiacum 172
Confectio Hamech 256
Congius 114
Conſerua 172
Conſuetudo 18
Conſuetudo in ſecanda vena eſt obſeruanda 61
Contenta 29
Contentorum vitia 30
Continuarum febrium indicia 460
Contrarium quid 6
Contraria multifariam dici 7
Contraria quæ mathematicis 8
Contraria quæ medicis ibid.
Corallus 238
Corallium 246 256
Cordis palpitationi cuius venę ſectio medeatur 14
Coriandrum 242
Corianum 264
Corna 248
Cornu cerui 258
Cornu vnicornis 248
Corpus intrò foráſque ſpirabile 98
Corpus vt purgationi ſit præparandum 113
Corporis regiones tres propriis terminis diſtinctæ 31
Corporis habitus vt mittendi ſanguinis quantitatem indicet 57
Corporis regione prima impura venam non eſſe ſecandam 65
Corporis ſumma per cutem halitu & ſudore purgantur 102
Corporis conditio vt purgandi facilitatem aut facultatem indicet 105
Coſtus 148
Cotonei mali ſemina 258
Cotoneum malum 146.268
Cotyle 144
Croſſula maior 308
Crithmum 131.251
Crocus 235.239
Crocum 146
Crurum inflammationibus cuius venæ ſectio proſit 46
Cucuſa 182
Cuculus ad capitis frigidos affectus & deſtillationes 21
Cuculus herba 318
Cucurbita 191
Cucurbitula 81
Cucurbitula cum ſcarificatione ibid.
Cucurbitula ſine ſcarificatione 81
Cucurbitulæ ſubter mammas poſitæ menſes ſiſtunt 45
Cucurbitulæ quid remedii præſtet 81
Cucumer 193
Cucumer agreſtis 211
Cucumeris agreſtis radix 279
Culeus 142
Cuminum 146
Cupreſſus 266
Cupreſſi nux 129
Curatio methodica 15
Curatio quæ maximè ſit optabilis 16
Curatio lentè & paulatim fieri biſariam dicitur 19
Curatio tuta ibid.

Curatio lenta quando neceſſaria 20
Curationis methodicæ exempla 11
Curationis extraordinariæ exempla 15
Curationis opportunitas obſeruanda 27
Curationis ordo ibid.
Curando quouſque ſit progrediendum 23
Cyathus 144
Cyclaminus 160.248
Cyclamini ſuccus 223
Cydonia condita 397
Cynogloſſum 309
Cyperus 148.299
Cypriæ auiculæ 283
Cytinus 242.267

DAphanoides Daucus 146
Dauic 142
Decoctum 158
Defrutum 161
Deleteria vt venenum ſuum in nobis depromant 124
Denarius Romanus 142
Derinatio 25
Deriuatio quid 40
Deriuatio quando adminiſtranda 41
Deriuationis genera 25
Deſtillata cardiaca 240
Deſtillatio 154
Deſtillationis ſiſtentia 230
Deſtillationis modus 155
Detergens medicamentum 188
Detergentia medicamenta 197
Deunx 143
Dextans ibid.
Diadactydion 207
Diacodion 339
Diacydonion 251
Διαφ. παντὸς 190
Διαφοινικῶν 279
Diaphœnicon 355
Dianthon 370
Diatragacanthum frigidum 372
Dacalaminthes 373
Diamargariton frigidum ibid.
Diacrocu 379
Dialacca maior ibid.
Diacaryon 399
Diamoron ibid.
Diachalcum 142
Dictamni radix 215
Dictamnum 146.237
Didrachmum 142
Dies purgationi accommodus 112
Dierum numerus venæ ſectionem per ſe non dehortatur 67
Diſſoluens medicamentum 190
Dodrans 143
Dolor vires diſperdit 52
Doronicum 237
Doſis medicamenti vt ſtatuenda 137
Drachma 140.142
Dracunculus 234
Dracontium 289
Dryopteris 138
Duella 142
Dulcis ſapor 132
Dupondium 142
Durum quid 278
Dyſenteria cur purgans medicamétum ferat 60
Dyſenteriam aceti fotu cohiberi 130

EBulus 210
Ebur 238.253
Eclegma 170
Eclegma è pineis nucleis 396
Eclegma ſanum & expertum ibid.
Eclegma è ſcylla 397
Eclegma ad aſthma ibid.
Eccoprotica 219
Elaterium 161 211
Electaria cardiaca 239. electaria ſtomachica 243. electaria hepatica 246. electaria veterum corroborantia 257
Electarium formæ ſolidæ 169. regiũ 178. è prunis 349. è prunis ſolidum 350. è ſucco roſarum 353. diacnicu 354. diaſaru 361. pleres archonticõ 370. diaireos compoſitum 372. de gemmis 374. diambræ 375. diarhodon abbatis 377. diatrium ſantalon,

lon 378. exhilarans 380. diaſpermaton ibid. diacalaminthes compoſitum 381. ad peſtem 240
Elementa vires ſuas actu obtinent 123
Elleborus 208
Elleborus albus 215
Elixatio 354
Elixandi modus ibi.
Embrocha 177
Embrocha abſorbens 287
Emolliens medicamentum 278
Emplaſtra arthritica 261
Emplaſtra attrahentia 292
Emplaſtri confectio 179
Emplaſtica medicamenta 269
Emplaſtrum 147
Emplaſtrum tetrapharmacum 180
Emplaſtrum mentes cohibés 257. emolliens 284. vehementer ſiccans 287. diachylon ſimplex 420. è mucilaginibus 421. è melilloto ibid. è baccis lauri 422. ceroneum ibid. oxycroceũ 42. de ianua ibid. gratia Dei 424
diuinum ibid. ad herniam 425
Emulſio 162
Endiuia 297
Ἐπαφαίρεσις temerè iteratæ incommoda 77
Ephemerarum febrium cauſæ, indicia & curationes 452
Epilepſia quid 55
Epilepſiæ curatio 511
Epilepticis infenſum eſt apium 200
Epithema 175. ad iecur ibid. ad cor ibid. cardiacum 240
Epithemata refrigerantia 264
Epithemata attenuans 285
Epithematis confectio 175
Epithymus 199
Equiſetum 208
Erthina 120
Erthina purgando capiti 223
Eryngium 250
Eryngium conditum 398
Erysipelatis humor antè non eſt digerendus quàm deferbuerit 27
Eſula maior 222
Eſula minor ibid.
Eupatorium 194
Euphorbium 213. 291
Exaſperans medicamentum 189
Excrementa 29
Exemplum quo ſanguinis mittendi ratio oſtenditur 62
Exercitatio, & eius effecta 32
Exercitatio impuro corpori vitanda ibid.
Experiri quid 139
Experientia ibid.
Expreſſio 154

Fabacea farina 297
Fabarum farina 269
Facultas triplex 50
Facultatis naturalis imbecillitas vnde deprehendatur ibid.
Facultatis vitalis imbecillitatẽ quæ arguant ibid.
Facultatis animalis imbecillitas vnde cognoſcatur ibi.
Far 133
Farina tritici 295
Febris continuæ qua venæ ſectione curanda 42
Febris intermittens pura venæ ſectione non rectè curatur ibid.
Febris continua qua methodo curanda 101
Febres continua quæ criſi non terminantur 465
Febres exitiales & peſtilentes 467
Febres terminari criſi, ſolutione & commutatione 460
Febres quæ dextri cubiti venam internam incidi poſtulent 43
Febres ardentes celebrandam venæ ſectionem monent 65
Febrium continuarum indicia 460
Febrium curatio 469
Febrium ephemerarum cauſæ, indicia & curatio 453
Febrium methodica curatio 27
quæ ad methodicam febrium curationem requirantur 450

Febrium putridarum curatio 458
Feniculum 200
Feniculi radices 245
Fermentum 288
Fibræ rectæ tractationi deſtinatæ 28
Ficus 233
Fimus anſerinus 287
Fimus columbinus ibid.
Fimus gallinaceus 291
Flores conditi 75
Fluxionis curatio methodica 27
Fœnum græcum 273
Fœnigræci ſemen 277
Fœnigræci farina 200
Fomenta cephalica 173
Fomenta ad dolores capitis ibid.
Fomenta ad ventriculi dolores 174
Fomenta ad iecoris lienisque tumores ibid.
Fomenta ad nephritidem ibid.
Fomenta vterina ibid.
Fomenta ſtomachica 244
Fomentis vtendi modus 174
Fomentorum differentiæ 173
Formæ medicamentorũ liquidæ 153
Formæ medicamentorũ ſolidæ 153
Fotus humorem purgationi præparãtes 114
Fotus ad capitis ardores 277
Fotus hepatici 246
Fotus ad ſplenem 249
Fotus menſtrua mouentes 257
Fotus ad arthritidem 260
Fotus anodyni 275
Fotus emollientes 281
Fotus attenuans 285
Fraga chamæbati 250
Fraxini corticis 317
Frenans medicamentum 187
Fricatio 85
Frigiditas agendi vim reprimit 127
Frigida quæ nos ſola qualitate immutant 186
Frigida alimenta medicamentoſa ibid.
Frontale 182
Fructus conditi 171
Frumentum toſtum 320
Fumaria 198
GAlbanum 255
Galanga 229
Galanga maior 247
Gallia 129.320
Gargariſmus pituitam ducens 225
Geniſta 252
Gentiana 202,236
Gingiuarum, maxillarum & dentiũ affectus calidos cuius venæ ſectio leuet 44
Glandis vſus & formulæ 217
Glandis vſus 88
Gluten ex boum tergoribus 318
Glutinans medicamentum 305
Glutinoſum medicamentum 88
Glycyrrhiza 233
Graduum partes tres 127
Gramen 194.244
Γραμμὴ 141
Granum 140.141
Granum ben 215
Guaiaci inuentio, nomen & deſcriptio 516. Vires 517
præparatio 519
Gummi Arabicum 163
Gummi lacca 248
Gummi è pino 280
Gummi ſpinæ Ægyptiæ 319
Gypſum 270
HÆmorrhoidas fluentes ſecta in cubito vena ſiſtit, in malleolo ſuppreſſas ciet 46
Hæmorrhoidas aceti fotu ſiſti 130
Halchymia 131
Halchymiſtæ 156
Halicacabum 250
Hedera 320
Helenium 234.258
Helleborus 290
Helxine 151.262
Hemina 144
Hemiſextarius Pariſienſis ibid.
Hepatica 245
Heraclius lapis ferrum vt trahat 92
Herbæ quæ vires, odorem, & ſaporẽ deſtilla-

deſtillatione retineant aut amittant 156
Herbæ fomentis dedicatæ quibus liquoribus pro affectuum varietate ſint incoquendæ 160
Herbæ ſuccũlentæ ibi.
Herbæ exuccæ ibid.
Hermetis ſigillum 156
Hermodactylus 209.289
Hexagium 142
Hiberis 388
Hiera ſimplex 358
Hiera diacolocynthidos ibid.
Hieracium 245
Hippoc. quid per animi defectionẽ in euacuando intelligat 55
Hippocrat. pleuritidis initio humorem noxium purgationi forum præparauit 114
Hippocrat. aphor.22.lib.1.explicatur 110
Hippuris 380
Hirudo 80
Hirudines quibus partibus adhibeãtur,quibuſq; medeãtur vitiis 24.81
Homo quatenus naturæ legibus ſit ſubditus 4
Hora ſanguinis miſſioni apta 85
Horarum in morbis ſumma habenda eſt ratio 28
Hordei decoctum 186
Hordei cremor ibid.
Hordei farina 297
Hordei combuſti cinis 320
Hordeum 161
Hordeum toſtum 320
Humectantia alimenta medicamentoſa 186
Humeri vel axillæ inflammatio cuius venæ ſectione reprimenda 44
Humiditas agendi vim reprimit 127
Humor exuperans quoad educendus ſit 56
Humor in ventriculo corruptus venæ inciſionẽ differre hortatur 69
Humor vitioſus ſanguine permiſtus vena ſecta ſeorſum effluere nequit 100
Humor aquoſus medicamentum facilè ſequitur 194
Humor à natura alienus omnino eſt expurgandus 106
Humor purgationis vias obſtruens quonis morbi tempore vtiliter amouetur 114
Humor quis abſque præparatione 114
Humorem crudum in morbis acutis plerunque turgere 112
Humores ſuperuacui 29
Humores phlebotomia neque extenuari,neque exagitari 65
Humores concocti quomodo vacuandi 67
Humores quantò citra vltráve ſanguinis naturam lõgiùs receſſerint, tantò parcius ſanguis detrahẽdus 79
Humores tenues in euacuatione nõ ſemper craſſis antecedere 92
Humores noxij per quos ductus expurgentur 98
Humores ſæpe per incognitos meatus huc illuc mirificè impelli ibi.
Humores noxios nunquam per affectas ſedes eſſe deriuandos 102
Humores qui nunquam verè concoquantur 109
Humores crudos nonnunquam medicatione mouendos eſſe 111
Humores concitati ſi ſubſiſtant quæ incommoda afferant 411
Humores aquoſi & bilioſi ante purgationem quomodo prepărãdi 114
Humores omnes expurgantia 216
Humoris attracti expulſionem naturalem eſſe 284
Humoris noxij inclinatio obſeruanda 102
Humoris natura vt purgandi facilitatem aut difficultatem oſtendat 104
Humoris vitioſi concoctio 108
Humoris ante purgationem præparatio 113
Humorum vitia 8
Humorum diuiſio 29
Humorum curſus qui laudabiles, &

contra 38
Humorum natura in vacuando obſeruanda 58
Humorum noxiorum colluuies ſanguinis miſſionem retardat 68
Humorum confuſa illuuies vt eluenda 221
Humorum vitia ante morbi curationem inueſtiganda 440
Hyacinthus 238
Hydragoga 210
Hydragogum minus 259
Hydragogum maius 360
Hydrargyrus 138
Hydrargyrus ſublimatus, & præcipitatus 315
Hydrargyri vires 500
Hydrelæum 294
Hydromeli 148. 157
Hydrops venæ ſectionem non admittit 70
Hyeme media difficilis purgatio 104
Hyoſcyamus 226. 258
Hypericum 283. 299
Hypociſtis 242
Hyſſopum 201. 234

Iaſpis 308. 311
Iecori conuenientia remedia 24
Iecori inflammato quæ vena ſecta ſuccurrat 45
Iecoris peculiaria medicamenta 244
Iecoris morbus compoſitus 13
Iecoris pars gibba per vrinas, caua per aluum expurgatur 26
Iecoris ſcirrhus phlebotomiam vetat 70
Iecoris cacochymia quando expurganda 109
Ignis proprij mali alexiterium 318
Ilarium 142
Ηλεκτρον 270
Illitum 177
Illitus mollientes 281
Ημίξεσον 174
Ημικράνιον 142
Impuritas regionis primæ quibus ſignis percipiatur 69
Impuritas cùm totum corpus occupauit, quis ordo tenendus in purgando 70
Incraſſans medicamentum 189
Indicationibus contrariis quid agendum in venæ ſectione 62
Inedia quomodo ſudores ex accidenti moueat 33
Inedia corporis robur vt frangat 52
Inedia, eiúſque effecta 82
Inedia corporibus impuris quæ inuehat ſympromata 83
Inediæ quibus morbis medeatur, & contrà ibid.
Inedia quid 83
Inediâ quando vice medicationis vtendum 108
Inedia per accidens corpus exiccat 185
Inediæ immoderatæ incommoda 83
Infarctu liberans medicamentum 189
Infuſio 154. 157
Infuſio violarum & roſarum 340
Inſeſſus 174
Inſipidus ſapor 133
Intemperies frigida tutiùs & mitiùs quàm calida tollitur 10
Intemperies ſicca difficiliùs quàm humida eximitur ibid.
Intemperies vniuerſalis quibus curetur 185
Intemperies ſimplex non diu ſolitaria ſubſiſtit 187
Intemperiem ſimplicem corrigentia 185
Inteſtina vt purgationi præparanda 113
Inteſtinis ſuperioribus potio, inferioribus clyſter vtilior 24
Inteſtinorum affectus omnis per aluum expurgatur 26
Inteſtinorum cacochymia clyſtere expurgatur 99
Intybum 393. 245

Iris 211.234
Iris illyrica 333
Iridis radix 223
Iſatis 308
Ἰχμὰς 307
Inglandis arboris medianus cortex 215
Iuiubæ 132
Iulepi vſus 161
Iulepi hieme conficiendi ratio 162
Iulepum 162
Iulepus 325
Iuncus odoratus 246
Iuniperi fructus 252
Iuniperus 234

LAbor vt ſpiritus diſſoluat 52
Lac 152
Lac ſchiſtum 138
Lac amygdalinum 161
Lac vaccinum 259
Lac mulieris 273
Laconicum & eius vires 85
Laconicum quibus vtile, quibus aduerſum ibid.
Lactantibus fœminis inimicum eſt apium 200
Lactis ſerum 158
Lactis oremor 830
Lactuca 190.262
Ladanum 280
Lapathum 248
Lapis iudaicus 249
Lapis hæmatites 276.31
Lapis calaminaris 271
Lapis cornalinus 308
Lapis ruptorius 317
Laridum 320
Lathyridis grana licet integra validè tamen purgare 97
Lathyris 212
Laurus 160.254
Λειαφόρα 189
Lemnia terra 129
Lenientia omnia dulcia ſunt 132
Leniens ſeu lænigans medicamentũ 189
Lens paluſtris 251
Lenticula paluſtris 262
Lentiſcina reſina 280
Leonis adeps 130
Lepidion 289
Lepidium 130
Lepus marinus 139
Λεπτυντικὰ 188
Lex propria 4
Libido effrenata cur vires frangat 53
Libiſticum 251
Libra 140
Lichen 193
Lien per aluum expurgatur 26
Lieni conuenientia medicamenta 247
Lienis affectibus idonea remedia 25
Lienis affectibus cuius venæ ſectio conducat 45
Lienis ſcirrhus venæ inciſionem nõ fert ibid.
Lienis cacochymia quando expurganda 110
Lienteria quæ ſanguinis miſſionem non vetat 60
Ligula 114
Liguſtrum 263.318
Lilii radix 295
Lilium 254.319
Limonum ſuccus 264
Lini ſemen 273.279
Lini farina 298
Lipothymia, ſiue lipopſychia quid 56
Lipothymia viribus integris quos tantùm ſpiritus diſſoluat 75
Lipothymia in venæ ſectione viribus iam proſtratis periculoſa 75
Lipothymia à purgatione 97
Liquor ſtillatitius 155
Lithargyros 148
Lithargyros auri 310
Lithoſpermum 251
Lixiuium 286
Lixiuium è calce ibid.
Loca purgationibus conuenientia 101

Lotio vt medicamenta immutet 140
Luis Venereæ causa efficiens & nonnullorum opinione 488. vera causa 489
Luis Venereæ definitio 481. origo 487. species, signa & symptomata 494. curatio per hydrargyrum 498 quæ ante curationem obseruanda 512. alia curatio, sed minus perfecta 515. curatio per Guaiacum & alexipharmacum 522. curandi modus perfectissimus luculento exémplo expressus 523
Luis Venereæ aliis affectibus implicatæ curatio 528
Lumbrici interdum per ventriculum & gulam ex intestinis in os subrepunt 88
Lumbrici terrestres 310
Lupinorum farina 298
Lupini farina 312
Lupulus 198
Lupus salictarius 247
Lycium 161

MAcer 243
Magnes ferrũ actu attrahit 123
Mala odorata condita 297
Malabathrum 148
Μαλαττιζειν 278
Malagma 178
Mali Punici succus 192
Mali citrij, limoni, arancij succus ib.
Mali citrij semen 237
Mali citrij succus ibid.
Mali arancij succus ibid.
Mali coronei succus 237
Mali odorati succus ibid.
Malicorium 153
Malua 235. 273. 319
Maluæ semen 222
Mandragora 124. 220
Manipulorum modus 159
Manipulus 143
Manna 205
Manna thuris 312
Manus Christi 210
Margaritæ mali citrei succo soluuntur 130
Margaritæ 238
Marrubium album 201
Marrubium. 298
Massæ panis, seu Marci panis 173
Masticne 146. 225
Materia medicamentorum 127
Materia pariter & qualitate intemperiem corrigentia 185
Maturantia medicamenta 294
Maturatio ibi.
Meconium 277
Medicamenta maligna etsi parua portione exhibita non magnopere lædunt, frequenti tamen vsu noxia sunt 20
Medicamẽta liquida quibus partibus conueniant 26
Medicamenta solida quibus partibus conueniant ibid.
Medicamenta extrinsecus applicanda quando exhiberi possint 27
Medicamenta intrò sumenda quando propinari debeant 28
Medicamenta, quibus corpus ad venæ sectionem est præparandũ 69
Medicamenta purgantia benigna 93
Medicamenta purgantia inter benignitatem & malignitatem media ibid.
Medicamenta simplicia in compositione mutuo se iuuare 95
Medicamenta, quorum aliàs exigua, aliàs magna portio ad vacuandũ humorem peruadit 97
Medicamenta cur alia deiectionem, alia vomitionem moueant ibid.
Medicamenta ab humoribus diuersa nullius aut parui esse emolumenti 102
Medicamenta alia aliis partibus purgandis accommodatiora 103
Medicamenta quæ naturæ inimica sint 115
Medicamenta eccoprotica 116
Medicamenta peculiares partes expurgantia 120
Medicamenta vires suas potestate obtinent 123
Medicamenta vt calore nostro excitata

tata nos afficiant 124
Medicamenta imbecilla vt excitenter 145
Medicamenta maligna vt corrigantur 146
Medicamenta polychresta 147
Medicamenta componendi methodus 149
Medicamenta calida 200
Medicamenti formam quæ ostendant 26
Medicamenti vapor vt ad noxium humorem pertingat 96
Medicamenti purgantis facultas in omne corpus penetrat 99
Medicamenti genus ex humoris genere petendum 102
Medicamenti quantitas pro purgãdi facilitate aut difficultate mutanda 103
Medicamenti in omni morborum curatione summa est habenda ratio 115
Medicamenti forma solida & liquida ibid.
Medicamẽti hausti ingratitudo quo modo leuienda 117
Medicamenti proprietas vnde spectanda 126
Medicamentis purgantibus duplicé inesse vim peculiarem & generalem 96
Medicamentis cur iucunditas comparanda, & quomodo 148
Medicamento peculiarem humorẽ expurgandi proprietatem potesta te non actu inesse 96
Medicamento leui qui immoderatius mouẽtur 103
Medicamento vtiliter superdormitur 117
Medicamentorum formæ quot 26
Medicamentorum formas pro eorũ facultatibus variandas esse ibid.
Medicamentorum purgantium vniuersum genus calidum est 92
Medicamentorum purgantium tres ordines 93
Medicamentorum genera 101.102
Medicamentorum corpus humanũ afficientium genus triplex 125
Medicamentorum ex secundis qualitatibus variæ facultates 127
Medicamentorum facultates experiundi cautio 134
Medicamentorum simplicium vires quæ augeant aut minuant 134
Medicamentorum formæ 152
Medicamentorum externorum forma 152
Medicamentum purgans vt attrahat 92
Medicamentum purgans quando facultate sua frustretur 93
Medicamentum calore nostro excitatum vt in actum prorumpat 96
Medicamentum quàm validum deligi debeat humoris noxii situs ostendit 105
Medicamentum quando ieiuno vẽtriculo exhibendum 116
Medicamentum, gratius vt sit, quibus rebus condiendum ibid.
Medicamentum qui bibit quo loco sit continendus 117
Medicamentum quid 113.120
Medicamentum vnde definiatur 124
Medicamentum alimento aduersũ 126
Medicamentum compositum 126.145
Medicamentum simplex 126
Medicatio incerta periculosa est 10
Medicatio quæ fœlix, quæ irrita 27
Medicatio 87
Medicatio quibus succurrat 109
Medicatio pridie quartanæ quam postridie vtilior 112
Medicatio quæ saluberrima 118
Medicationes cur salubrius corporibus sint noxiæ 104
Medici munus 5
Medicina tribus rebus constituitur 6
Medicinam facturo quid sit necessarium 149

Medicinæ cum natura comparatio 4
Medicinæ ſcopus 5
Medicum interdum natura præſtantiorem eſſe ibid.
Medicus herbario & pharmacopœo quid præſtet 11
Medimnus 144
Medulla 295
Medulla ceruina, vitulina 273
Medulla ceruina 280
Mel 233.298
Mel quanto grauius vino 145
Mel quod optimum 330
Melancholica plenitudo ſecta interiore ſiniſtri cubiti vena detrahitur 43
Melancholia pigrè fluit 104
Melanthium 231
Melilotus 273
Mellis deſpumatio 168
Meliſſophyllum 198.298
Melo 193
Mens diuina 3
Menſes ſiſtentia 253
Menſes monentia ibid.
Menſtruum retentum vt ſpiritus vitiet 51
Menta 241
Menta aquatica ibid.
Mercurius ſublimatus & præcipitatus 318
Meſenterij cacochymia quando expurganda 109
Meſenterium per aluũ purgatur 26
Meſpila 268
Methodus curandi quando ſit tenẽda, quando inuertenda 17
Methodi in medicatione inuerſio morbum ſæpe conducat 13
Methodum vbique non eſſe pertinaciter retinendam 16
Metretes 144
Mezereon 212
Milium ſolis 250
Millefolium 309
Minutum nummarium, ſiue momentum 140
Miſy 299
Mithridatium 158
Mitificatio 294
Miua cydoniorum 161
Mna ſiue mina 143
Modius 144
Modules ibid.
Molybdæna 271
Montani de aqua opinio 135
Morbi ſimplicis ſimpliciſſima eſt per contrarium curatio 9
Morbi diſparati quam medendi rationem exhibeant 14
Morbi implicati & compoſiti ſi conſentiant, quæ curandi ratio ſit tenẽda ibid.
Morbi impliciti & compoſiti ſi diſſentiant, quomodo inſtituenda medicatio ibid.
Morbi impliciti qui ſint inſanabiles ibid.
Morbi impliciti ſi partim conſentiãt partim diſſentiant, quæ ſit medendi ratio ibid.
Morbi ſpeciem quæ oſtendant 17
Morbi magnitudinem quæ indicent ibid.
Morbi qui ſemel ac vniuerſim pari contrario ſint profligandi 19
Morbi magnitudo vnde æſtimãda 48
Morbi, quorum initio vena ſecanda eſt 64
Morbi quando maxima ſit tranquillitas 68
Morbi recidiui vnde 105
Morbi materia vniuerſa quando radicitùs extirpanda 110
Morbis aduerſa quæ ſint 7
Morbis, in quib. materia turget, valẽtiſſima ſtatim adnibẽda ſunt remedia 19
Morbo cuique ſuum oppoſitum remedium 9
Morbo ſublato ſymptomata protinus vaneſcunt 17
Morbo creando & curãdo paria quodammodo eſſe debent temporum momenta 23
Morbos quoſdã ſimilibus abigi quomodo

modo intelligendum 7
Morborum quot ſunt genera, tot eſſe & remediorum 8
Morborum qualis eſt per ſua tempora mutatio, talis & remediorum eſſe debet 27
Morborum initio victus tenuis, incremento tenuior, in ſtatu tenuiſſimus ſit 28
Morborum præſertim & futurorũ eadem eſt in medendo ratio 42
Morborum periculosè acutorum initio purgationem eſſe neceſſariam 139
Morbum impendentem purgatione ſæpe arceri ibid.
Morbum ſimplicem medicamentum ſimplex tollit 149
Morbus omnis contrariis profligandus 6
Morbus remediorum blandimentis ſæpe exaſperatur 20
Morbus quo breuior, hoc victus tenuior, quo longior, hoc minus tenuis victus ſit 27
Morbus quis habendus ſit leuiſſimus 50
Morbus vehemens copioſam vacuationem expoſcit 55
Morbus mediocris mediocrem vacuationem poſtulat 56
Morbus exitialis ad concoctionem nunquam perducitur 66
Morbus quo acutior, hoc magis acceleranda eſſe purgationem 111
Mori folia 319
Mororum ſuccus 161
Moſchata nux 148
Moſchum ibid.
Moſchus 256
Motus contrarii 39
Mucilago 175
Muſcerda 217
Mulſa 162
Munia 370.388
Muria 286
Myoſotis 309
Μύρα 177
Myracopon 275
Myrobalani 204
Myrobalani conditæ 397
Myropolæ 177
Myrrha 221.235
Myrtus 229.229
Myſtrum 144
Myxaria 165

NArciſſus 288
Narcotica medicamenta 276
Narcoticæ compoſitiones 277
Nardus 256
Naſturtium 225.248
Natura mundi vniuerſa 3
Natura cuiuſque rei peculiaris 4
Natura laborantis quid 18
Natura in morbi coctionem incumbens aliò non eſt auertenda 27
Natura vacuationem quomodo moliatur 33
Natura concoctione humores puros ab impuris ſecernit 3
Naturæ & medicinæ leges omnibus neceſſarias eſſe, & immutabiles 4
Naturæ quando curatio committenda 10
Naturæ motus languidus artis præſidio iuuandus eſt 27
Naturæ motus obſeruandus 102
Naturalis corpori conſtitutio quibus conſtet 138
Nauſea ferè ieiunos infeſtat 90
Nauſea omnis ante purgationem tollenda 113
Nerui puncti ſigna 72
Nerui puncti remedia 72.74
Neruorum & cerebri eadem eſt ratio 458
Nitri ſpuma 300
Nitrum 131.317
Nux moſchata 231.397
Nuces iuglandes conditæ 397
Nuclei pinei 483
Nutriendi ratio in febribus 473
Nymphæa 226.237

OBeſi cur ſanguinis miſſionẽ difficilè ſuſtineant 58

Obolus 140.142
Obſtructio quibus medicamentis expediatur 115
Occludens medicamentum 190
Oculi morbus implicitus 14
Oculorum inflammationes cuius venæ ſectione curentur 46
Oculorum vitia deriuatione quomodo ſint curanda 25
Ocymum 156.254
Ocymi ſemen 237
Odoramenta 283
OEſypus 259.274
Olea ad frigidos capitis affectus 229
Olea menſes cohibentia 256 refrigerantia 264 fluxiones inhibentia 269 anodyna 275 attenuantia 284 abſorbentia 286 attrahentia 292 ambuſtis medentia 320
Olei è ſtirpibus eliciendi ratio 156
Olei differentiæ 176
Oleum ſimplex 128
Oleum amygdalinum 130
Oleum quamtò vino leuius 149
Oleum ſtillatitium 154.176
Oleum preſſu factum ibid.
Oleum philoſophorum ibid.
Oleum mixtum 176
Oleum è nuce iuglande 218
Oleum ex oliuis maturis 274
Oleum amygdalarum dulcium 274 403
Oleum narcoticum 277
Oleum ſtillatitium attenuans 285
Oleum maturum 294
Oleum ouorum 320
Oleum roſarum 399
Oleum violarum 400
Oleum nymphææ ibid.
Oleum papaueris ibid.
Oleum hyoſcyami ibid.
Oleum mandragoræ ſimplex ibid.
Oleum mandragoræ compoſitum 401
Oleum melinum ibid.
Oleum myrtinum ibid.
Oleum maſtichinum 402
Oleum menthæ ibid.
Oleum abſinthii ibid.
Oleum chamæmelinum ibid.
Oleum liliorum ibid.
Oleum leucoii lutei 403
Oleum iaſminum ibid.
Oleum anethinum ibid.
Oleum lumbricorum 404
Oleum irinum ibid.
Oleum turaceum ibid.
Oleum amygdalarum amararum 405
Oleum è capparibus ibi.
Oleum nardinum compoſitum 406
Oleum laurinum ibid.
Oleum vulpinum ibi.
Oleum è ſcorpionibus ibid.
Oleum terebinthinæ 407
Oleum ricininum ibid.
Oleum balaninum 407
Oleum è caſtorio ibid.
Oleum euphorbii 408
Oleum è lateribus ibid.
Oleorum coctio 176
Oliua 242 319
Omphacium 191
Onoloſat 142
Ophthalmiæ albugini coniunctæ curatio 14
Opium 138.227
Opium vt corrigendum 277
Opopanax 255 260
Origanum 234
Orobi farina 297
Os è corde cerui 238
Ouum ciudum 319
Oui albumen 269
Ouorum teſtæ 250
Ouа durata 319
Oxalis 195
Oxalidis ſuccus 187
Oxalidis ſemen 236
Oxyacanthæ ſuccus 192
Oxybaphum 144
Oxycratum 185
Oxymeli ſimplex 329
Oxymeli ſcylliticum ſimplex ibid.
Oxymeli Galeni 330
Oxymeli quibus moleſtum ibid.
Oxyſaccharum ſimplex 328

Pæonia 229
Pæoniæ radix 252
Pancreas per aluum purgatur 26
Panis bis coctus 186
Panis triticeus 295
Papauer 226
Papauer album 277
Papauer nigrum ibid.
Papauer corniculatum 319
Paralysis 259
Paregoricum quid 272
Parotidas quæ vena secta iuuet 44
Parthenium 254
Pars ignobilis quæ medicaméta proferat 23
Parti principi quale adhibendum remedium ibid.
Partis similaris morbi 8
Partis instrumentariæ vitia ibid.
Partis conditio vnde æstimanda 21
Partis conformatio quomodo æstimanda ibid.
Partis situs quomodo spectandus 22
Partis præstantia quomodo obseruanda ibid.
Partis præstantia vt remedia variet ibid.
Partes principes quæ 21
Partes corporis quæ remedia postulent valentiora, & contrà 22
Partes incidendæ quando in aquam tepentem demitti debeant 71
Partium substantiæ remedia accommodanda ibi.
Partium situs vt remedia variet ibi.
Partium sensui vt medicaméta sint accommodanda 22
Partium conformatio & consensus quomodo vias vacuationi aptas ostendant 25
Pasta regia 172
Pastilli 168
Pastilli theriaci 150
Pentaphyllum 238
Πάσσεις 294
Πεπασμὸς ibid.
Peplos 212
Peponis radix 214
Per se 125
Per accidens ibid.
Periclymenum 252
Persica condita 397
Personata 252
Pessi menstrua mouentes 257
Pessus vterum corroborans ibid.
Pestilentium febrium indicia 264
Petroleum 408
Petroselini radices 245
Petroselinum 200
Petroselinum macedonicum 252
Peucedanum 245.251
Phalangium 138
Pharmacopei quæ scire debeant 151
Philonium 384
Phleborromia promiscuè vacuat quic quid in venis continetur 34
Phlebotomia quibus ex locis trahat 35
Phlebotomia non æquabiliter ex omnibus partibus trahit ibi.
Phlebotomia humores vacuat in venis peccantes 35
Phlebotomia quando opus sit 36
Phlebotomiæ incommoda post humorum concoctionem 66.67
Phlegmonarum pus mouentia 295
Phlegmonæ increscenti quibus vtẽdum sit remediis 14
Phlegmone quando fiat 40
Phlegmones materia putris in quid concoctione mutetur 109
Phœnicobalani 146
Phœnigmi 293
Phœnigmus 288
Phœnigmus è cantharidibus 293
Phu 254
Phlosella 309
Pilulæ integræ, aluo abundè soluta, vomitione aut deiectione redditę 96
Pilulæ 169
Pilulæ vt reponendæ 170
Pilulæ ad bilem 217
Pilulæ ad pituitam ibid.
Pilulæ ad atram bilem ibid.
pilulæ ad aquas ducendas ibid.

Pilulæ ad aquas ducendas ibid.
Pilulæ è hiera ſimplici 362
Pilulæ ſtomachicæ ibid.
Pilulæ Ruffi, ſiue communes ibid.
Pilulæ aſſaiereꝛ ibid.
Pilulæ de Eupatorio ibid.
Pilulæ maſtichinæ 364
Pilulæ ex tribus ibid.
Pilulæ imperiales ibid.
Pilulæ ſine quibus ibid.
Pilulæ è fumaria 365
Pilulæ aureę ibid.
Pilulæ de agarico ibid.
Pilulæ cocciæ 366
Pilulæ ex hermodactylis 367
Pilulæ polychreſtæ ibid.
Pilulæ è lapide cyanæo 368
Pilulæ è thymelæa ibid.
Pilulæ ex eſula 369
Pilulæ è cynogloſſo ibid.
Pilulæ ariſtolochiæ ibid.
Pimpinella 139.235
Pinei nuclei 161
Pingue nihil partibus inflammatis imponendum 160
Pinguis ſapor 130
Pinta Parifienſis 144
Piper 124.136
Piper longum 225
Piperitis 289
Piſtacia 161.233
Piſtacium 246
Pituita vnde in inteſtinis copioſè cumuletur 87
Pituita in inteſtinis cumulata quæ mala pariat ibid.
Pituita pigrè fluit 104
Pituitam purgantia 209
Pituitam expurgantia 217
Pityocampe 139
Pityuſa 212
Pix nigra 290
Pix liquida 295.310
Pix arida 296
Plantago 191 217 253.297
Plantaginis & opij in refrigerando differentia 21
Platanus 319
Plethora ad vaſa 30
Plethora ad vires ibid.
Plethoræ ſedes 31
Plethora duplex 36
Plethora quæ minetur pericula ibi.
Plethora bilioſa ibid.
Plethora melancholica 37
Plethora pituitoſa ibid.
Plethora cuius venæ ſectione ſit minuenda 42
Plethora vt vires ſtrangulet 53
Plethoræ præcipua ſedes & cauſa 443
Plethoræ eximendæ ratio 445
Plethoræ proprium remedium eſt venæ ſectio 36
Plethoræ omnis impuræ curatio cur à venæ ſectione ſit auſpicanda 37
Pleuritidi dextræ lætus ſiniſtrum nõ eſt contrarium 39
Pleuritidi cuius venæ ſectio conducat 45
Pleuritidis & peripneumoniæ materia concocta per ſputa expurgatur 67
Plumbum 271
Plumbago ibid.
Plumbum vſtum 313.315
Plumbi crudi lamina 314
Podicis, inguinum, & pudendorum affectib. quæ vena ſit ſecanda 46
Polium montanum 253
Polygonum 263
Polypodium 254
Polytrichon 194
Pomacium 151
Pomorum ſuccus 160
Pompholyx 171
Pomum odoratum cerebrum corroborans 335
Pondo 143
Pondus numarium 140
Porrum 235
Portulaca 190.263
Poteſtate quæ dicantur 123
Potio cathartica quibus ex rebus fiat 166
Potio ad vulnera 311

Potiones medicatæ ad ſitim reſtinguendam 196
Pōtionis vſus 148
Potionis catarrhicæ doſis 166
Potus parſimonia corpus exiccat 186
Praſſium 201 234
Prægnatio an inter obſeruationes mittendi ſanguinis ſit habenda 63
Prægnationis in purgando habenda ratio eſt 107
Prægnationis octauo ac nono menſe venæ ſectio periculoſa eſt 63
Prægnans benignis purganda medicamentis 107
Prægnanti venæ ſectio quàm purgãs medicamentum tutiùs præſcribitur 63
Prægnanti pleuritide correptæ vena in cubito ſecanda ibid.
Prægnantium venas inferiores incidere minimè tutum eſt ibid.
Præparatio purgationi adhibēda duplex 113
Præparatio ſimplicium vires vt augeat aut minuat 135
Præparatio naturæ 187
Præparatio artis ibid.
Præparationis ad purgationem forma 115
Priuantia 7
Propolis 288
Propotiſmata 324
Pruna dulcia 232
Pruna 163
Pſeudonardus 229
Pſyllium 261
Ptarmica 224
Pueri ſanguinis detractionem tutò non ferant 58
Pueris medicamenta maligna non eſſe præſcribenda 10
Puerpera nonnunquam venæ ſectione leuanda 61
Puerperis etiam ritè purgatis quando ſanguis demendus 47
Pugillus 143
Pulegium 201.254
Pulli gallinacei 138
Pulmone inflammato quæ vena aperienda 45
Pulmones, latera & pectoris interna vitia excretione purgat 26
Pulmones bechicis purgantur 33
Pulmonum, laterum & thoracis internis vitiis quæ conducant remedia 24
Pulmonum & pectoris vitiis medētia 22
Puls 178
Pulſus ſolus virium robur non indicat 53
Pulueres leuigati 167
Pulueres odorati 182
Puluis diſtillationes reprimens 231
Puluis cardiacus 239
Puluis ſanguinis fluxum ſiſtens 272
Puluis præcipitati 300
Puluis ſarcoticus 312
Puluis epuloticus 314
Puluis ex plumbo ibid.
Pumex crematus 315
Purgandi facilitatem aut difficultatem quæ denuncient 103
Purgandi opportunitas vnde ſpectanda 108
Purgantia medicamenta 137
Purgantium medicamentorum differentiæ 203
Purgatio viſcera & meſenterium vtiliter vacuat 25
Purgatio quomodo molienda 33
Purgatio quid 86
Purgatio à venæ ſectione quid differat ibid.
Purgatio vniuerſalis 87
Purgatio vniuerſalis triplex ibid.
Purgatio quæ dicatur inutilis 92
Purgatio proprium eſt remedium cacochymiæ 90
Purgatio quando venæ ſectioni tutiùs præmittatur 101
Purgatio quibus expartibus expedita, & contrà 103
Purgatio immoderata nō æquè vires atq. exuperans phlebotomia deiicit 107

Purgatio à concoctione perfecta felicior 112
Purgatio vtilis 117. obscura 118. manifesta ibid. perfecta ibid. vitiosa 119. inutilis ibid. molesta ibid. exuperans ibi.
Purgationem perfectam quæ sequâtur commoda 118
Purgationes qui facilè aut ægrè ferant 107
Purgationi tempus opportunum vnde captandum 110
Purgationi tempus in morbis acutis quod sit accommodatissimum ibid.
Purgationi humorem præparantia 113
Purgationis differentiæ 86
Purgationis exuperantiam non fieri substantiæ proprietate 95
Purgationis vias quæ indicent 101
Purgationis vtis interceptis alio deriuandos esse humores ibi.
Purgationis modus ex ægri viribus æstimandus 107
Purgationis vtilitas vnde æstimanda 117
Purgatio cacochymiam sola subtrahit 86
Purgationum formulæ 220
Pus à duplici calore non fieri 108
Pus inter putredinem & corporis nostri substantiam medium est 109
Putridarum febrium curatio 458
Pyrethrum 124
Pyrorum succus 160

QVadrantal 144
Qualitas medicamenti prima prima elementis actu, medicamentis potestate inest 127
Qualitas medicamentorum secunda ibid.
Qualitas medicamentorum tertia 136
Qualitas medicamentorum tertia sensibus non percipitur 189
Qualitate sola quæ nos immmutant 186
Qualitate peccantes humores qui dicantur 86
Qualitates medicamentorum primæ & secundæ vnde percipiantur 129
Qualitates medicamentorum tertias quid patefaciat 139
Qualitates medicamentorum quartæ falsò à nonnullis inductæ 139
Qualitatum primarum gradus quatuor 127
Qualitatum secundarum gradus 134
Qualitatum ordines qua quantitate sint constituendi 137
Quarta causa comp. medicamentorũ 148
Quartana internam sinistri cubiti venam incidi postulat 45
Quartarius seu quadrans 140.143.144
Quercus 267
Quies à venæ sectione imperanda 74
Quincunx 143

RAdices conditæ 171
Ranunculus 139
Raphanus 214
Rarefaciens medicamentum 178
Ratio 3
Refrigerandi ratio in febribus 495
Refrigerantia medicamenta 262
Regio corporis prima quas partes cõtineat 31
Regio corporis secunda quas partes comprehendat ibid.
Regio corporis tertia quas complectatur partes ibid.
Regio vt in venæ sectione obseruãda sit 59
Regio quo quæque ordine expurganda 101
Regio corporis prima vt expurganda 220
Regio corporis secunda vt expurganda 222
Regio corporis tertia vt expurganda ibidem
Regionis primæ puritas potissima est ad phlebotomiam præparatio 68
Relaxans medicamentum 278

Remedia 6
Remedia multa & varia eiusdem generis commodè ad vnum morbũ vsurpantur 21
Remedia immutantia affectæ parti proximæ sunt adhibenda 24
Remedia intrò sumendi ratio ibid.
Remedia vniuersalia particularibus præmittenda 46
Remedia vt diuulgata fuerint 321
Remedii genus 6
Remedij quantitas ibid.
Remedij genus, quantitas & vtendi ratio vnde innotescant 18
Remedii quantitas pro morbi magnitudine & partis affectæ natura immutanda est 21
Remediis vtendi ratio 6
Remediorum genera tria 7
Remediorum duplex genus 24
Remedium quò vsque affectui contrarium sit adhibendum 18
Remedium affectui pariter contrarium vniuersim eum eximit & persanat 19
Remedium morbo suppar minuit eum, non persanat ibid.
Remedium lene sæpius iteratũ possime sensim præstare quod validius vniuersim 21
Remedium idem cur vni, alteri non confert ibid.
Renes per vrinas expurgantur 26
Renes diureticis vacuantur 34
Renes per vrinæ vias purgandi 102
Renibus vtilia remedia 25
Renum inflammationibus quę vena secta conferat 45
Renum medicamenta 249
Repellentia medicamenta 265
Reuulsio 25
Reuulsio vnde spectanda ibid.
Reuulsio quid 38
Reuulsionis genera ibid.
Reuulsionem fieri debere à directo 39
Rhases senì decrepito sanguinem emisit 58
Rheumbarbarum 206
Rheumbarbarum vt ex accidenti nos refrigeret 22
Rheumbarbarum syrupo è chicorio inutiliter adiungi 331
Rhus 242
Ribes 192
Ricinus 211
Rob 171
Robub ex ribes 161
Robub 170
Rosa 191.242
Rosarum succus 205
Rosarum fæx 266
Rosmarinus 228.283
Rubia 202
Rubia maior 255
Rubiæ semen 248
Rubus 253.266
Rumex 245
Ruscus 250
Ruta 248

SAbina 215
Sabinæ cinis 317
Saccharum succo acido dissolutum nunquam denuò obdurescere 169
Saccharum 233
Saccharum Maderanum 327
Saccharum è floribus iridis, capillis veneris, è radice enulæ 398
Saccharum symphiti ibid.
Saccharum violarum, florum bugloss ibid.
Saccharum rosatum ibi.
Saccharum è floribus cichorij ibid.
Sacculus 181
Sacculus stomachicus 244
Sagapenum 255
Sal 131.286
Sal gemmeus 146
Sal quando clysteribus addendus 164
Sal torrefactus 315
Salicis folia 308
Salicis flores & folia 309
Salsorum syncerus & nimius vsus humores & sanguinem labefactat 151

Salſus ſapor ibid.
Saluia 139 258
Sambucus 211.318
Samæſuchus 160.228
Sandaracha 316
Sanguinaria 307
Sanguinem è venis extractum concreſcere 35
Sanguinem è naribus fluentem aceto ſiſti 150
Sanguinem profluentem cohibentia 307
Sanguinis quantitate peccantis ſigna 30
Sanguinis profuſio ad vniuerſalem vacuationem refertur 32
Sanguinis profuſio quas partes exhauriat ibid.
Sanguinis profundendi modus 33
Sanguinis extracti partes omnes in ſuam quamque regionem contendere 35
Sanguinis è naribus vtero vel hæmorrhoide plenior eruptio ſecta vena ſiſtitur 42
Sanguinis eruptiones ſpontaneas in putridis febribus parum eſſe vtiles 47
Sanguinis conditio ex ſubſtantia 77
Sanguinis concreſcentis colores quid indicent 78
Sanguinis detractio morbo genito quam impendenti magis eſt neceſſaria 43
Sanguinis grumus vt ſpiritus labefactet 51
Sanguinis lenta & parca profluxio inutilis eſt 47
Sanguinis mittendi quantitatem pti mariò indicant morbi magnitudo & virium robur 57
Sanguinis detrahendi quantitatem quæ ſecundariò indicent ibid.
Sanguinis miſſione abſtinendum eſſe vbi materia in venis cocta appareret 66
Sanguinis effluentis quantitas in venæ ſectione vnde æſtimanda 73
Sanguinis mutatio in venæ ſectione obſeruanda ibid.
Sanguinis fæx 78
Sanguinis fœtor deploratæ putredinis indicium eſt ibid.
Sanguinis ſubſtantia malè cohærens ſummæ putredinis indicium eſt 79
Sanguinis vacuationes particulares 80
Sanguis venarum non eſt vniuſmodi 30
Sanguis hominis bene tẽperati qualis ibid.
Sanguis quis optimus ibid.
Sanguis quantitate quando peccet ibid.
Sanguis totus ex quatuor ſuccis & ſero conſtat 34
Sanguis non tantùm è plenitudine prorumpit 38
Sanguis tertius imminente quàm preſente morbo detrahitur 42
Sanguis quibus ex partibus ſponte prorumpere ſoleat 47
Sanguis vitioſus per nares poſtremus elabitur ibid.
Sanguis ſponte fluens venæ ſectionem, ſi eam morbus exigat, non dehortatur ibid.
Sanguis naturæ theſaurus 61
Sanguis ſolis ortu & diei lumine tenuis fit 68
Sanguis viſcoſus 77
Sanguis craſſus & denſus ibid. tenuis ibid. aquoſus, ibid. putridus, ibid.
Sanguis ab extractione in tepidam aquam profuſus 79
Sanguis draconis 270
Sanicula 309
Santala 246
Sapa 141
Sapphyrus 238
Sapo albus 217
Sapo niger 293
Sapo odoratus 183
Saponaria 289
Sapores primarum & ſecundarum n-

qualitatum indices 129
Saporum differentiæ nouem 129. 130
Sarcocolla 310
Sarmentorum cinis 320
Saturcia 201
Satyrium conditum 398
Saxifraga 251
Scabiosa 235
Scalpellum vt venæ impingendum 71
Scammonium 207
Scammonium medicamentum est malignum 93
Scarificatio vnde vacuet 81
Scirrhus priùs discutiendus non est quàm fuerit emollitus 27
Scriptulus seu scrupulus 140.142
Scœnanthum 246
Scolopendrium 198
Scolopendrium quid 334
Scordium 146.235
Scoria ferri 313
Scorpius 137
Scutum 181
Scylla 244.247
Sebesten 232
Secunda 146
Sedum 297
Selibra 140
Semina pinguia cur pulueribus cardiacis diu conseruandis non sint addenda 167
Semina frigida 245
Semina frigida maiora 250
Semidrachma 142
Semis 143
Semiobolus 142
Semodius 144
Semperuiuum 135.226.320
Semuncia 140.142
Senna 207
Senes decrepiti nullam venæ sectionem tolerant 58
Senex, qui iuxtà ac iuuenis febricitat frigidiora quàm iuuenis auxilia exposcit 18
Sensus facultatésq; corporis omnes inedia expediriores reddi 79
Septica 128
Septica medicamenta 315
Septum 143
Seriola 193
Serpillum 229
Serum concreto sanguini innatans quid arguat 77
Sescuncia 140
Seseli 255
Seseli massilienſe 234.252
Sesquiamphora 144
Sesquilibra 140
Sexquiscriptulum 142
Sesquisextarius 144
Sextans 143
Sextarius 144
Sextula 142
Sicilicus 142
Sigillum lemnium 288
Sigillum beatæ Mariæ 290
Siler montanum 234
Siliqua 142
Simplex compositio prius 145
Simplici affectui vt medicamentum aliquando sit necessarium 148
Simplicium multorum eiusdem facultatis permistio sine vtilis 150
Simplicia diuersarum virium commixta retineántne singula pristinas vires 151
Simpliciter dici quid 124
Sinapi 248
Sinapismus 279
Sion 255
Sisymbrium 242
Sitim restinguentia 194
Sitis perfectæ purgationis signum 119
Situs vt simplicium vires augeat aut minuat 154
Smaragdus 238
Smyrnium 251
Sol actu calidus est 121
Solanum 135.251
Solanum somnificum 265
Soldanella 211
Solidum 142
Somnus continuò à venæ sectione vitandus 75

Socha 268
Sorbitio cur aliquot post medicamentum horis exhibeatur 117
Sory 299.317
Sparthum 215
Spica nardi 146.148
Spiritus ex quocunque humoris superantis vitio vt labefactentur 51
Spirituum substantia vt dissoluatur ibid.
Spodium 246.271
Spuma sanguini innatans quid significet 78
Sputi alia, alia humoris medicamento expurgandi est ratio 114
Stacte 177
Staphis agria 225
Stater 225
Status corporis pristinus quando cõseruandus aut commutandus sit 23
Status corporis pristinus posisne à morbo cuiquam restitui ibid.
Stæbe 310
Stæbe scabiosa 237
Stercus caprillum 291
Stercus vaccinum 259
Sternutamentum 120
Sternutatoria pituitã è cerebro mouentia 223
Sthruthium 248
Stibium 271
Stirpes quæ præstantissimæ 185
Stœchas 201.228
Stomachica 241
Strobili 161
Strobilina resina 290
Struthium 224
Stybium 313
Styrax 231.255
Styrax liquidus 281.296
Sublimatum 130
Succago 170
Succi 29
Succi exiccati 161
Succidia 217
Succida lana 274
Succinum paleas vt trahat 92
Succinum actu paleas trahit 123
Sucinum 230.238
Succorum clarificatio 161.163
Succus herbarum quis efficaciſſimus 160
Succus medicatus è ribes 399
Succus prunorum syluestrium ibid.
Sudor ad vniuersalem vacuationem refertur 32
Sudores corporis habitum vacuant 30
Sudores quomodo mouendi 333
Sudorum eruptio bene valentium est, non ægrotantium 84
Suffitus ad roborandum cerebrum ibid. pulmones expurgans ibid. cardiacus ibid. destillationes restringens 231. vterum corroborantes 258
Sulfur 290
Sumach 267
Suppuratio quando procuranda 27
Suppuratio 294
Surculi lactucæ, endiuiæ, portulacæ conditi 397
Symphytum 236
Symptomata quæ maximè vires dejiciant 61
Symptomata, quæ venæ sectio iis infert, quibus os ventriculi eximio sensu præditum est, aut ipse ventriculus imbecillitate laborat 70
Symptomati sæuiori interdum prætermisso morbo occurrendum est 17
Symptomatis nihil contrarium, neque eorum propria est curatio 13
Synapi 130
Syncope quid 56
Syncope quos ab aperta vena iuuadat 61
Syrupi sitim restinguentes 195. cardiaci 239. stomachici 243. ad splenẽ 248. nephritici 252. hepatici 246. menses cohibentes 257. menstrua mouentes ibid.
Syruporum vsus 326
Syrupus 324
Syrupus ex melle 163. ex saccharo ib.

Syrupus ad complarium humorum colluuiem 222
Syrupus acidus ſimplex 324.326
Syrupus acetoſus compoſitus 326
Syrupus è ſucco limonum 327.è ſucco citrij 328. è granatis acidis ibid. de aurantiis ibid.ex omphacio ibi. è ſucco oxalidis ibid.è ribes ibid.è cichorio 331.intybi domeſtici 333.byzantinus ibid.ſcolopendrij 334.è radicibus 335.adianthinus ibid è ſtœchade 336.roſarum ſiccarũ 337.nymphæx 338. de papauere 339. violarũ compoſitus 340. violarum ſimplex ibi.zyziphorũ 341. de hyſſopo 342. de praſſio ibid.ſymphiti 343. è ſucco bugloſſi ibid.è cortice citrii mali 344.meliſſophylli ibid.è menta 345.abſynthii ibid.myrtinus 346.ſumariæ ibid.è malis odoriferis 347. althææ ibid.raphani 348.artemiſiæ ibid.
Syrupus infuſionis roſarum pallidarum 352

TAbidis opem ferentia 235
Tamaricis cortex 247
Tamariſcus 199
Tela emplaſtica 181
Telephium 108
Tellus vt ſimplicium vires augeat aut minuat 135
Temperamentum vt ſanguinis detrahendi quantitatem præſtituat 58
Tempora morborum & vniuerſalia, & particularia in phlebotomia ſunt obſeruanda 67
Temporũ in morbis obſeruatio neceſſaria 27
Tempus vt ſimplicium vires augeat aut minuat 134
Tendo,pars atque caro humorũ influxu laborans, ſicciora quàm caro remedia poſtulat 18
Tendonis puncti ſigna 72
Terebinthina 251
Terebinthina reſina 280.295
Terra 270
Terra lemnia 309.313
Terra armena 313
Teſtæ 315
Teſtes & vaſa ſpermatica per paraſtatas expurgantur 26
Thapſia 130
Theriace diateſſarũ 386
Theriace Andromachi ibid.
Thlaſpi 289
Thus 211.259.295.312
Thymelæa 212
Thymus 201.234
Tithymali cinis 315
Tithymalus 212.290
Tormentilla 237
Torpedo 277
Tragacantha 130.233
Tribulus 252
Trichomanes 194
Triens 143
Trifolium odoratum 254
Triticum 269
Trochiſci hepatici 246
Trochiſci menſes cohibentes 256
Trochiſci è vipera 390.ſyllitici ibi. hedychroi ibid.cypheos ibid. è caparibus 391.de eupatorio 392.Alkekengi ibid.è myrrha 393.è terra lẽnia ibid.è caphura 394. gallæ moſchatæ ibid.aliptæ moſchatæ ibid. bechici 395.narcotici ibid.
Tunix 237
Turbet 212
Turpethum 209
Tuſſilago 236.295
Tuthia 271
Tymbra 234

VAcuantia medicamenta, & eorum differentiæ 138
Vacuatio quâ fieri debeat 25
Vacuatio triplex ibid.
Vacuatio abſolutè vocata ibid.
Vacuatio quid 29
Vacuatio vniuerſalis 32
Vacuatio particularis ibid.
Vacuatio naturalis 32
Vacuatio immodica ſpiritus diſſoluit 52

Vacuatio omnis, quæ ad depellendū morbum adhibetur, vires conuellit 53
Vacuatio ſpontanea vt ad venæ ſectionem ſit conſideranda 61
Vacuatio miteſcente morbo tentanda 67
Vacuatio per inediam vtilis eſt 83
Vacuationes nunquam ad ſyncopen vſque ſunt producendæ 56
Vacuationes extremæ omnes periculoſæ 106
Vacuationi quæ hora ſit accommoda 28
Vacuationis differentiæ vnde petēdæ 30
Vacuationis quantitas vt decernenda 55
Vacuationum tres gradus ibid.
Valeriana 255
Vaſcula excipiendo ſanguini idonea qua debeant eſſe materia 77
Vaſcula, quibus exceptus eſt ſanguis inter ſe comparanda 78
Vaſorum maiorum cacochymia quā do expurganda 109
Vena ſecta nullus humor alio prius erumpit 55
Vena lateris oppoſiti ſecta in pleuritide quæ pericula afferat 59
Vena quando conuenienter ſecetur etiam in febribus intermittentibus 42
Vena interdum vel in penuria ſanguinis inciditur ibid.
Vena humeraria quas partes ſecta vacuet 43
Vena cubiti interna quibus ex partibus ſecta reuellat ibid.
Vena cubiti media quibus ex partib. incifa vacuet 44
Vena frontis quibus capitis doloribus aperta conferat 44
Vena malleoli aut poplitis ſecta mēſes mouet 46
Vena quæ ſecanda ad plenitudinem arcendam ibid.
Vena quo morbi die aperienda 67
Vena ſecta ſanguis ſi fluat ſegnius quid agendum 73
Venæ ſectio venas maiores rectè vacuat 25
Venæ ſecandæ delectus 40
Venæ ſectio quibus morbis ſuccurrat 41
Venæ ſectio omnium partium inflammationibus conducit ib.
Venæ ſectio quibus affectibus ſemper ſit adhibenda 48
Venæ ſectio priùs quàm adhibeatur, quæ ſint obſeruanda 48
Venæ ſectio omnes humores promiſcuè euocat 66
Venæ ſectioni quæ præparatio adhibenda 68.69
Venæ ſectionem quæ vitia prohibeant 68
Venæ ſectioni quando præparatio adhibenda, quando non 70
Venæ quomodo findendæ ſint 72
Venæ ſectioni intemperantes non ſunt idonei 75
Venæ ſectio humores fiſtit, & reuellit 100
Venæ ſectæ vtilitas non eſt ex ſanguinis effluentis impuritate æſtimanda 101
Venarum continuatio 56
Venarum obſtructio vt ſpiritus obruat 53
Venarum maiorum putreſcens ſuccus in quid concoctione mutetur 109
Venena 138
Ventriculi pars ſumma vomitione, ima deiectione expurgatur 25
Ventriculi cruditas venæ ſectionem retardat 68
Ventriculi os nimiopere ſentiens vel imbecillum venæ ſectionem remoratur 69
Ventriculi ſenſus quibus ſit eximius 70
Ventriculi cacochymia vomitione tollitur 99
Ventriculi cacochymia quando expur-

purganda 110
Ventriculi in quouis morbo ſumma eſt habenda ratio 115
Ventriculo conuenientia remedia 24
Ventriculo aut præcordiis adhibēda extrinſecus remedia cibo præmitti debent 28
Ventriculo imbecillo aut potu conueniens medicamentum 116
Ventriculum quæ venæ ſectioni præmuniant 70
Ventriculus vt ad purgationem præparandus 113
Ventriculus cur imprimis medicamento offendatur 116
Venus à venæ ſectione prohibenda 75
Ver ſanguinem largiùs fundi permittit 60
Ver purgationi liberæ aptiſſimum 112
Veratro corpus quomodo præparandum 116
Veratrum album 137. nigrum 146
Verbaſculum 258
Verbaſcum 319
Verbena 309
Vernice 236
Veſica per vrinas expurgatur 26
Veſica diureticis purgatur 54
Veſicæ conuenientia remedia 24
Veſicæ inflammationem cuius venæ ſectio coerceat 46
Veſicæ medicamenta 249
Vetonica altera 237
Victus ratio pro morborum temporibus præſcribenda 27
Victus ratio à miſſione ſanguinis 27
Victus humores noxios purgationi præparans 114
Vigiliæ vt ſpiritus labefaciant 52
Vinculum parti, quę inciditur, vt admouendum 71
Vina medicata 147
Vinum creticum 151
Vinum factitium 157
Vinum abſynthites 244
Viola 197. 226. 340
Vires vnde æſtimandæ 49
Vires bifariam læſæ dicuntur 50
Vires languidæ ab oppreſſis quomodo diſtinguantur ibid.
Vires poſſimine adeò debilitari, vt ne minimam vacuationem tolerent 55
Vires quales in poſterum futurę ſint vnde coniectandum 61
Vires collapſas à venæ ſectione recreandi modi 74
Viribus integris quanta vacuatio ſit præſcribenda 55
Viribus mediocribus quantum vacuandum 56
Viribus exiguis nihil vacuandū ib.
Virium inſitarum ſubſtantia vnde muteturr 53
Virium influentium triplex ſpiritus vnde immutetur ibid.
Virium affectarum tres ordines 54
Virium offenſio ex legitima vacuatione cur leuis ſit 54
Virium labantium ſigna præuia 73
Virium obſeruatio in purgationibus quanti ſit momenti 107
Viſceribus conuenientia medicamenta 147
Viſcerum infra diaphragma impuritas qua purganda 99
Vitis folia 266
Vitriolum 300
Vitri axungia 252
Vitriolum vſtum 314
Vitrum combuſtum 249
Vlcera quæ expurgant 297
Vlceris cauí cum inflammatione cōiuncti curatio 14
Vlmus 309
Vmbilicus veneris 262
Vncia 340
Vnctio 85
Vnguenta emplaſtica 271. maturātia 295. glutinantia 310. ſarcotica 312. epulotica 314. ambuſtis medētia 320
Vnguentum humorem purgationi præparans 113

Vnguentum 147. ſtomachicũ 244. ad perniones & ambuſta 320. è lathyride 560. roſatum 409. populeũ 410. album ibid. adſtringens ibid. diachalciteos 411. diapompholygos 412. rubrum ibid. dialthæas 413. reſumptiuũ ibid. Agrippæ 414. martiatum 415. baſilicum minus 417. baſilicum magnum ibid. aureum ibi. Apoſtolorum 418. Ægyptiacũ ibid. enulatum ibid. citrinum 419
Vaiones 238
Vomentis ſitus 90
Vomitio vomitionem ſedat 7
Vomitio ventriculum vtiliter vacuat 25
Vomitio fluxum è iecore & liene in aluum reuulſione fiſtit 25
Vomitio deiectione fiſtitur 26
Vomitio & deiectio ad vniuerſalẽ vacuationem referuntur 2
Vomitio quomodo prouocanda 69
Vomitio quid 89
Vomitio vt fiat ibid.
Vomitio quibus difficilis, & contrà ibid.
Vomitio crebrior quæ pariat incõmoda ibid.
Vomitio quibus morbis medeatur ibid.
Vomitio vt ritè fiat, quæ præparatio adhibenda 90
Vomitio quando cienda ibid.
Vomitio quando & quomodo lenienda ibid.
Vomitione quæ partes vacuẽtur 32
Vomitione purgantia 26
Vomitionis moderatæ cõmoda 85
Vomitionis vtilitas aut inutilitas vt de cenſenda 91
Vomitum cientia 213
Vomitus aliquando excitandus, vt vires à venæ ſectione collapſæ recreentur 74
Vomitus à medicamento vnde 116
Vrgentiori magis eſt obſiſtendũ 16
Vrna 144
Vrtica 214.219.307
Vteri immoderatas fluxiones aceti ſuffitu ſiſti 130
Vteri medicamenta 253
Vtero quæ conferant remedia 25
Vtero affecto quæ vena ſecanda 45
Vterum corroborantia 256
Vterus per ſuam ipſius ceruicem expurgatur 25
Vterus hyſtericis vacuatur 34
Vterus quà expurgandus 101
Vua acerba 11
Vua paſſa 225.234
Vulpis adeps 10

Ξίσμς 144
Xyloaloe 230

Ὑπερκαθάρσις, id eſt, effrenatæ purgationes quæ dicantur 95
Ὑπερκαθάρσεως cauſæ ibid.

Zinziber 146.243
Zinziber conditum 408
Zyzipha 163.232

INDICIS IN THERAPEVTICES SEV METHODI MEDENDI LIBROS SEPTEM FINIS.